İSLÂM TARİHİ

ASR-I SAADET DÖNEMİ

SİYER-İ NEBÎ

Prof. Ali Muhammed
Sallâbî

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

السيرة النبوية

RAVZA YAYINLARI
İslam Tarihi : 1
SİYER-İ NEBİ 2
Ali Muhammed SALLABİ

Tercüme
Mustafa Kasadar
Sadullah Ergin
Şerafettin Şenaslan

Tashih ve Son Okuma
Mustafa Kasadar

Kapak Tasarım
Ravza

Dizgi
Rabbani Düz

Baskı:
Ravza Yayıncılık ve Matbaacılık
Kale İş Merkezi No: 52 Topkapı - İstanbul

Sertifika No: 16480

Dördüncü baskı, İstanbul 2015

ISBN: 978-605-4818-06-8 (Tk)
ISBN: 978-605-4818-08-2 (2.c)

Ravza Yayınları

Büyük Reşitpaşa Cad. No:22/42
Vezneciler –İstanbul
Tel : 0212 528 46 17
Fax : 0212 514 27 31

Ali Muhammed SALLABİ

SİYER-İ NEBİ

OLAYLARIN SUNULUŞU VE TAHLİLİ
DERSLER VE İBRETLER

2

MEDİNE DÖNEMİ

İTHAF

Bu kitabı; ilmiyle amel eden âlimlere, ihlaslı davetçilere, var gücüyle çalışan ilim talebelerine ve ümmetin şerefli evlatlarına ithaf ediyorum.

Bu kitabın, sadece kendi rızası için olmasını O'nun güzel isim ve sıfatlarına sarılarak yüce Allah'tan niyaz ederim.

"Artık her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, salih amel işlesin ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın."

SEKİZİNCİ BÖLÜM

BÜYÜK BEDİR SAVAŞI

1.
KONU

SAVAŞTAN ÖNCEKİ AŞAMA

Ebu Süfyan'ın Şam'dan büyük miktarda mal taşıyan Kureyş'e ait bir ticaret kervanın başında olduğuna dair haber Müslümanlara ulaştı. Kervanın koruması için de otuz-kırk arasında kişi görevlendirilmişti.[1]

Resûlullah (sav) kervan hakkında bilgi toplamak üzere Besbese İbni Amr'ı[2] gönderdi. (Bu isim "Büseyse" olarak da gelmiştir. Nevevi bu hadisi şerhederken şöyle diyor: Müslim'in bütün nüshalarında bu böyledir, ama siyer kitaplarında "Besbes" olarak meşhur olmuştur. Ben diyorum ki, biri isim, diğeri de lakap olabilir.)

Besbes (ra) kesin bir haberle döndüğü zaman, Resûlullah (sav) ashabını kervanı vurmaya teşvik ederek şöyle buyurdu: ***"Bu gelen, Kureyş kervanıdır. Bütün malları oradadır. Ona doğru çıkınız. Umulur ki Allah Teâlâ o serveti size ganimet olarak döndürür."***[3]

Resûlullah (sav) mübarek Ramazan ayının on ikinci gününde ashabıyla birlikte Medine'den çıktı. Resûlullah (sav)'in Medine'den çıkışı kesinlikle savaş niyetiyle değildi. Onun tek amacı Kureyş'in ticaret kafilesiydi. Müslümanlar ile Mekke müşrikleri arasında ise savaş hâli mevcuttu. Savaş hâlinde düşmanın malı ve kanı mübahtır. Peki, biz kesin bilirsek ki, Kureyş ticaret kafilesinde mevcut olan malların büyük bir bölümü Mekkeli muhacir Müslümanların malları olup, müşrikler zulüm ve haksızlık ile o mallara el koymuştur, o zaman durum nasıl olacak?![4]

Resûlullah (sav) Bedir'e çıktığı zaman Medine'de insanlara namaz

---

1 Cevamiu's-Sire, İbni Hazm, 107 (Kafilenin taşıdığı eşyanın değeri elli bin altın civarında idi.) Muesuatu Nedreti'n-Naim fi Mekarimi Ahlaki er-Resül el-Kerim, 1/286

2 Sahihi Müslim'in Kitabü'l-İmare Babu Sübiti'l-Cenneti liş-Şehid, no 1901

3 İbni Hişam Sireti, 2/61 (Sahih bir senetle İbni Abbas (ra)'tan rivayet etmektedir.)

4 Hadisu'l-Kur'an Gazveti'r-Resül, Dr. Muhammed Ali Abid, 1/43

kıldırmak için Abdullah İbni Ümmi Mektum'u görevlendirdi. Sonra Ebu Lübabe'yi Revha'dan getirerek Medine'ye vali yaptı.[5]

Peygamber (sav) kafile hakkında bilgi toplamak üzere ashabından iki kişiyi, Adiy İbni Ebi Zeğba, ile Besbes İbni Amr'ı gözcü olarak Bedir tarafına gönderdi. Gözcü olarak gönderilen her iki sahabe kervan hakkında bilgi toplayıp geri döndüler.[6]

Bedir Gazvesi'nde Resûlullah (sav)'e refakat eden sahabelerin sayısı konusunda sahih kaynaklar arasında ihtilaf bulunmaktadır. Buhari, bunların sayılarını "üç yüz on küsur" olarak verirken, Müslim bu sayının "üç yüz on dokuz" olduğunu nakletmektedir.[7]

Diğer yandan bazı kaynaklar, Bedir'e katılan sahabelerden üç yüz kırk kişinin isimlerini zikretmektedir. [8]

Tabiî Müslümanların Bedir'deki gücü, İslam devletinin var olan bütün gücünü temsil etmiyordu. Çünkü onlar sadece Kureyş ticaret kafilesinin yolunu kesip içindeki mallara el koymak için çıkmışlardı. Sayıları bine ulaşan ve savaş için toplanan Kureyş ve müttefiklerinin kuvvetleriyle karşı karşıya geleceklerini bilmiyorlardı.[9]

Müşriklerin develerinin ve atlarının yanı sıra onlarla şarkılar söyleyen şarkıcılar varken[10] İslam kuvvetleriyle birlikte sadece iki at ve her birine nöbetleşe bindikleri yetmiş deve vardı.[11]

BEDİR'E YÜRÜYÜŞ SIRASINDA YAŞANAN BAZI OLAYLAR

Peygamber (sav) ile ashabının Bedir'e yürümeleri sırasında içinde çok sayıda ibret ve öğüt bulunan bazı olaylar yaşandı.

Küçük Olmaları Sebebiyle Bera İbni Azıb ile İbni Ömer'in Geri Çevrilmeleri

Peygamber (sav) ve ashabı, Ebu Süfyan'ın kervanıyla karşılaşmak için Medine'den çıktıktan sonra Medine dışında bulunan **"Büyutü's-Sükya"** denilen yere ulaştılar.

Peygamber (sav) burada karargâh kurdu ve beraberinde bulunan

5 El-Bidaye ven-Nihaye 3/260; Müstedrek Hâkim, 3/632
6 Tabakat, İbni Said, 2/42, sahih bir senetle.
7 Buhari, 3957 ve 3958; Müslim, 1763
8 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/314 (Aynı şekilde Tabakat ve Halife İbni Hayyat'ta bulunmaktadır.)
9 Müslim, 1763
10 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/260
11 Taberani Mucemu'l-Kebir, 12150; Heysemi Mucmau'z-Zevaid, 6/69

Müslüman askerleri kontrol edip gözden geçirdi. Müslüman askerlerle yola devam etmeye ve onlarla savaşma ihtimaline karşı, karşılaşmaya gücü olmayanları geri çevirdi.

Bu esasa göre Bera İbni Azıb ile Abdullah İbni Ömer'i, küçük olmalarından dolayı geri çevirdi. Oysa onlar, cihada katılmaya azim ile rağbet ederek Peygamber (sav) ile beraber çıkmışlardı.[12]

Geri Dön, Müşrikten Yardım Almam

Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav), Bedir tarafına doğru yola çıktı. Harretü'l-Vebre denilen yere vardığında cüret, cesaret ve kahramanlığıyla anılan bir adam çıkageldi.

Peygamber (sav)'in ashabı onu görünce çok sevindiler. O adam, Resûlullah (sav)'e yetişince şöyle dedi: 'Sana uymaya ve seninle beraber mal kazanmaya geldim.'

Resûlullah (sav) ona: ***'Allah'a ve Resûlüne inanıyor musun?'*** diye sordu.

O: 'Hayır' dedi.

Peygamber (sav): ***'O hâlde geri dön! Ben müşrikten yardım almam.'*** buyurdu."

Hz. Aişe şöyle devam etti: "Sonra Resûlullah (sav) yola devam etti. 'Şecere' denilen yere vardığımızda, adam tekrar ilk seferinde yaptığı teklifin aynısını tekrarladı. Peygamber (sav) de ilk seferde söylediğinin aynısını tekrarladı.

Bunun üzerine adam geri döndü. Sonra 'Beyda' denilen yerde o adam tekrar geldi ve tekrar aynı teklifi yaptı.

Resûlullah (sav) de ilk seferde ona söylediği gibi: ***'Allah ve Resûlüne iman ediyor musun?'*** diye sordu.

Adam: 'Evet' dedi.

Peygamber (sav) ona: ***'O hâlde yürü.' buyurdu."***[13]

Peygamber (sav)'in Zorluklarda Ashabına Katılması

İbni Mesud'un şöyle dediği rivayet etmektedir: "Bedir gününde bizden her üç kişi nöbetleşe bir deveye biniyordu. Ali İbni Ebi Talib Resûlullah (sav)'in arkadaşları idiler.

12 Buhari, 3955 ve 3956
13 Müslim, 1817; Ebu Davud, 2732; Tirmizi 1558; Ahmed b. Hanbel, 3/148-149

Resûlullah (sav)'in nöbeti bittiğinde, her iki arkadaşı: 'Sen bin biz senin yerine yürüyeceğiz.' dediler.

Resûlullah (sav): ***"Siz benden daha güçlü değilsiniz, ben de sevapta sizden daha zengin değilim."'*** buyurdu."[14]

BEDİR'DE MÜSLÜMANLARLA KARŞILAŞMA AZMİ

Peygamber (sav) ve ashabının kervana saldırmak ve içindeki malları ele geçirmek için yola çıktığı haberleri Ebu Süfyan'a ulaşınca, Ebu Süfyan'ın korku ve endişesi arttı ve kervanı kurtarmak için acil tedbirler almaya başladı. Dolayısıyla kervanın güzergâhını sahil yoluna doğru değiştirdi ve aynı zamanda Damdam İbni Amr el-Ğifari'yi, kervanlarını ve mallarını kurtarmak için hemen hazırlıklarını yapıp yola çıkmalarını sağlamak amacıyla Kureyş'e gönderdi.[15]

Ebu Süfyan son derece uyanık ve zeki idi. Müslümanlarla ilgili haberleri oradan buradan topluyor, hareketlerini soruşturuyor ve hatta kendisi bizzat haberlerini araştırıyordu. Bu sebeple Bedir'e geldiğinde oradakilere: 'Hiçbirini gördünüz mü?' diye sordu.

Oradakiler: 'İki kişiden başka hiçbirini görmedik.' diye cevap verdi.

Ebu Süfyan: 'Develerini çöktürdükleri yeri bana gösterin.' dedi.

Oradakiler ona gösterdiler. Bunun üzerine Ebu Süfyan oraya gitti. Orada bulunan hayvan pisliğini (dışkıyı) eline aldı ve parçaladı. İçinden hurma çekirdekleri çıkınca: 'Allah'a yemin olsun ki bu Yesrib yemidir.' dedi.[16]

Ebu Süfyan kendi düşmanının hareketlerini ve hatta deve seriyyesinin (müfrezesinin) haberini bu şekilde öğrenebildi. Çünkü oraya gelen her iki adamın Medineli yani Müslümanlardan olduklarını, dolayısıyla kafilesinin de tehlikede olduğunu anladı ve haber vermek üzere Damdam İbni Amr'ı Kureyş'e gönderdi. Kafilenin yolunu değiştirerek deniz sahiline doğru yöneldi.[17]

Kafile haberinin tesiri, öfke açısından liderleri kaynayan kazan gibi olan Kureyş'e büyük hakaret ve ekonomik çıkarlarını tehlikeye atan bir hareket olmasının yanı sıra, bu olayla diğer Arap kabileleri arasında de-

14 Ahmed b. Hanbel, 1/411; İbni Hibban, 4733; Ebu Ya'la, 5359; Bezzar, 1759; Mucmau'z-Zevaid, 6/69
15 Mevsuatu Nedreti'n-Naim, 1/287
16 İbni Hişam, 2/230
17 Gazvetu Bedir el-Kübra, Ebu Faris, 33-34

ğerlerinin düşeceğini de görüyorlardı. Bu yüzden var olan savaş güçleriyle buna karşı koymak için çıkmaya gayret ettiler.[18]

Damdam İbni Amr el-Ğifari, kendisini gören veya duyan herkesin etkileneceği ve gerçekten tahrik edici bir şekilde Mekke'ye girdi. Zira Mekke'ye girmeden önce devesinin burnunu kesti, yükünü devirdi ve gömleğini önden ve arkadan yırttı. Mekke'ye girerken de avazının çıktığı kadar yüksek bir sesle: "Ey Kureyş topluluğu! Kafileye yetişin! Mallarınız Ebu Süfyan ile birliktedir. Muhammed, ashabıyla beraber kafileyi bastı. Ona yetişeceğinizi sanmıyorum. Mallarınızı kurtarmanın çaresine bakın. İmdat, İmdat!" diye bağırdı.[19]

Ebu Süfyan, kafilenin selametinden emin olduğu zaman, Cuhfe'den Kureyş liderlerine bir mektup göndererek hem kendisinin hem de kafilenin kurtulduğunu haber verdi ve Mekke'ye geri dönmelerini istedi. Ebu Süfyan'ın göndermiş olduğu haber, Kureyş liderlerinin arasında sert bir görüş ayrılığına yol açtı.

Müşriklerin çoğu, Müslümanları terbiye edip hizaya getirmek, Kureyş ticaret yolunun selametini temin etmek ve diğer Arap kabilelerine Kureyş'in gücünü göstermek için Bedir'e yürüme hususunda ısrar ettiler. Ahnes İbni Şerik'in nasihati üzerine Zühreoğulları onlardan ayrılıp Mekke'ye geri döndüler.

Adiyoğulları zaten geri kalmıştı. Ama Kureyş ve müttefik kuvvetlerin çoğu ilerleyip Bedir'e ulaştılar.[20]

PEYGAMBER (SAV)'İN ASHABIYLA İSTİŞARESİ

Kureyş kafilesinin kurtuluşu ve Mekke liderlerinin Peygamber (sav) ile savaşmada ısrar etme haberi Peygamber (sav)'e ulaşınca, Efendimiz konuyla ilgili olarak ashabıyla istişare de bulundu.[21]

Bazı sahabeler (ra) Kureyş ile savaşta yüz yüze gelmek meselesine sıcak bakmadıklarını belirttiler. Çünkü Kureyş ile karşılaşmayı beklemiyorlardı. Savaş için de hazırlık yapmamışlardı. Dolayısıyla Resûlullah (sav)'i kendi görüşlerine ikna etmeye çalıştılar.

Kur'an-ı Kerim, onların tutumlarını ve genel olarak da mümin topluluğunun durumunu şöyle tasvir etmiştir:

18 Mevsuatu Nadreti'n-Naim, 1/287
19 İbni Hişam, 2/221
20 Mavsuatu Nadreti'n-Naim, 1/287
21 Buhari Kitabü'l-Mağazi no, 3652 ve bu hadisin şerhi için Fethu'l-Bari

"Nasıl ki, Rabbin seni hak uğruna (savaşmak üzere) evinden çıkarmıştı. Müminlerden bir grup ise bu konuda kesinlikle isteksizlerdi. Gerçek apaçık ortaya çıktıktan sonra, sanki göz göre göre ölüme sürülüyorlarmış gibi seninle o konuda tartışıyorlardı. Hani Allah size iki taifeden birini, 'O, sizindir.' diye vadediyordu. Siz de güçsüz olanın sizin olmasını istiyordunuz. Oysa Allah, sözleriyle hakkı meydana çıkarmak ve kâfirlerin ardını kesmek istiyordu. Bu, suçlular hoşlanmasa da Allah'ın hakkı ortaya çıkarması ve batılı ortadan kaldırması içindi." [22]

Muhacir liderlerin tamamı, düşmanla karşılaşmak için ilerleme fikrinin teyit edilmesi üzerinde ittifak ettiler.[23]

Mikdat İbni Esved (ra) farklı bir duruş gösterdi. Onun bu duruşu ile ilgili olarak Abdullah İbni Mes'ud (ra) şöyle diyor: "Mikdat İbni Esved'in bir sahnesine tanık oldum ki, o sahnede onun arkadaşı olsaydım, onun dengi bir sahnenin bana olmasından, benim için daha sevimli idi. Resûlullah (sav) müşriklere beddua ettiği bir sırada Resûlullah (sav)'in yanına geldi ve: 'Biz, Musa'nın kavminin ona: 'Sen ve Rabbin gidiniz, savaşınız. İşte biz burada oturuyoruz.' dedikleri gibi sana demeyeceğiz. Fakat biz, senin sağında, solunda, önünde ve arkanda savaşacağız.'dedi.

Bu sözler karşısında Resûlullah (sav)'in mübarek yüzünün aydınlandığını ve bu sözlerin onu çok sevindirdiğini gördüm."[24]

Diğer bir rivayette, Hz. Mikdat (ra)'ın şöyle dediği yer almaktadır: "Ey Allah'ın Resûlü! İsrailoğullarının Musa'ya: 'Sen ve Rabbin gidiniz, savaşınız. İşte biz burada oturuyoruz.' dedikleri gibi sana demeyeceğiz. Fakat yoluna devam et. Biz de seninle beraberiz.' Bunun üzerine sanki Resûlullah (sav)'in bütün üzüntüleri gitti."[25]

Bu güzel konuşmadan sonra Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Ey insanlar! Bana fikirlerinizi söyleyin."*** Peygamber (sav) bununla Ensar'ı kastediyordu. Çünkü askerlerinin çoğunluğunu onlar oluşturuyorlardı ve İkinci Akabe Biatı görünüşte Resûlullah (sav)'i Medine dışında himaye edeceklerine dair kendilerini bağlamıyordu. Bu sebeple de Resûlullah (sav) bu endişeyi taşıyordu. Ancak büyük sahabe Sa'd İbni Muaz (ra) -ki o Ensar sancağını taşıyordu- bundan Resûlullah (sav)'in maksadını anladı ve ayağa kalkıp söze şöyle başladı:

"Vallahi! Sanki bizi kastediyor gibisin. Ey Allah'ın Resûlü!"

---

22 Enfal, 5-8
23 Mevsuatu-Nadreti'n-Naim, 1/288
24 Buhari, 3952
25 Buhari, 4609

Resûlullah (sav): ***"Evet."*** buyurdu.

Bunun üzerine Sa'd (ra) şöyle konuştu: "Ey Allah (cc)'ın Resûlü! Biz sana iman ettik. Seni tasdik ettik. Senin bize getirdiklerinin hak olduğuna şehadet ettik. İşitmek ve itaat etmek üzerine sana söz verdik. Şimdi artık dilediğini yap. Biz seninle beraberiz. Seni hak ile gönderen Allah (cc)'ya yemin ederiz ki, bize şu denizi göstersen ve sen ona dalsan, senin bizi yarın düşmanla karşılaştırmandan daha çok hoşnutsuzluk duymayız. Çünkü biz savaşta çok sabırlıyız ve düşmanla karşı karşıya geldiğimizde sözümüzün eriyiz. Umarız ki, Allah (cc) sana bizden gözünü aydınlatacak şeyler gösterecektir. Allah Tealâ'nın bereketi üzerine yoluna devam et."[26]

Sa'd İbni Muaz (ra)'ın konuşması Resûlullah (sav)'i sevindirdi ve onu canlandırdı. Dolayısıyla şöyle buyurdu: ***"Yürüyünüz. Size müjdeler olsun. Çünkü Allah (cc) bana her iki taifeden (kervan ganimetini veya düşman ordusunu) birini vaat etti. Vallahi! Ben, düşmanların düşüp ölecekleri yerleri görür gibiyim."***[27]

Sa'd İbni Muaz'ın (ra) sözleri, Resûlullah (sav)'i cesaretlendirdi ve sahabelerin savaş arzusunu tutuşturdu. Zira bu konuşma sahabenin maneviyatını yükseltti ve onları savaşa cesaretlendirdi.

Resûlullah (sav) gazvelerde ashabıyla istişare etme hırsı, bizzat savaşlarda şuranın (danışmanın) çok ehemmiyetli olduğuna delalet etmektedir. Çünkü savaşlar ümmetlerin geleceklerini belirlemektir. Ya yükseklere ya da toprağın altına...[28]

DÜŞMAN HAKKINDA BİLGİ TOPLAMA

Resûlullah (sav) ashabının itaatini, şecaatini ve savaş için toplanmalarını gördükten sonra askerlerini tanzim etti. Beyaz bir bayrak bağladı ve onu Musab İbni Umeyr'e (ra) verdi. Sonra iki siyah bayrak bağladı. Birini Sa'd İbni Muaz (ra)'a, diğerini de Hz. Ali İbni Ebi Talib (ra)'a verdi. Atlı askerlerin komutasını ise Kays İbni Sa'saa (ra)'a bıraktı.[29]

Resûlullah (sav), Ebubekir (ra) ile birlikte müşrik askerlerin hakkında istihbarat toplamak için etrafa dağıldılar. İkisi o bölgede dolaşırken yaşlı bir Arap ile karşılaştılar.

---

26 İbni Hişam, 2/267, Bunun benzerini Müslim de riayet etmiştir.,1179
27 Beyhaki, Delai'l-En-Nübuvve, 3/34; İbni Hişam, 2/267
28 Gazvetu Bedir el-Kübra, Ebu Faris, 37
29 Zadu'l-Mead, 3/172

Resûlullah (sav), Kureyş askerleri ile Muhammed ve ashabı hakkında ona soru sordu. Yaşlı adam: "Siz kim olduğunuzu açıklamadıkça onlar hakkında size bilgi vermem." dedi.

Resûlullah (sav) de: ***"Sen bize haber verirsen biz de sana kim olduğumuzu açıklayacağız."*** dedi.

Bunun üzerine yaşlı adam: "Yoksa karşılıklı olarak bilgi mi takas edeceğiz?" dedi.

Resûlullah (sav): ***"Evet."*** diye karşılık verdi.

Yaşlı adam şöyle dedi:

"Bana ulaşan habere göre; Muhammed ve ashabı filan filan günde yola çıkmışlar. Eğer bana bu haberi veren doğru söylemiş ise şimdi filan filan yerde olmaları gerekir. (Müslüman askerlerinin bulundukları yeri kastediyordu.) Yine bana ulaşan habere göre, Kureyş falan filan gün yola çıkmışlar. Eğer bana bu haberi veren kişi doğru söylemişse bugün falan filan yerde olmaları gerekir. (Gerçekten müşrik ordusunun o an bulundukları yeri kastediyordu.)

Sonra yaşlı adam: "İstediğiniz gibi size haber verdim. Şimdi siz bana söyleyin. Siz kimlersiniz?" dedi.

Resûlullah (sav) şöyle cevap verdi:

"Biz, 'su'danız."

Sonra Resûlullah (sav) ve Ebubekir (ra) yaşlı adamın yanından ayrıldılar. Yaşlı adam kendi kendine: "Acaba hangi 'su'dan? Yoksa Irak suyundan mı?" diye söyleniyordu.[30]

Hz. Ebubekir ile çıktığı günün akşamında Resûlullah (sav); Hz. Ali, Hz. Zübeyr ve Sa'd İbni Ebi Vakkas (ra)'ı diğer bir grup sahabeyle beraber Bedir suyu yakınlarına gönderdi. Kureyş ordusu hakkında haber toplamaya çalışacaklardı. Orada müşrik ordusundan iki kişiyi yakalayıp Resûlullah (sav)'in yanına getirdiler. Resûlullah (sav) onlara: ***"Bana Kureyş ordusu hakkında bilgi verin."*** diye buyurdu.

Onlar da: "Kureyş ordusu, vallahi, şu yukarı tarafta bulunan kum tepesinin arkasındalar." dediler.

Resûlullah (sav): "***Sayıları ne kadardır?"*** diye sordu.

Onlar: "Çoktur fakat kesin olarak sayılarını bilmiyoruz." dediler.

Resûlullah (sav): ***"Günde kaç deve kesiyorlar?"*** diye sordu.

"Bir gün dokuz bir gün on." diye cevap verdiler.

30 İbni Hişam, 3/172

Bunun üzerine Resûlullah (sav): "***Bu duruma göre Kureyş'in sayısı dokuz yüz ile bin arasındadır.***" buyurdu.

Sonra yine onlara: ***"İçlerinde Kureyş eşrafından kimler vardır?"*** diye sordu.

Onlar: "Rabia'nın oğulları Utbe ve Şeybe, Ebu Cehil ve Umeyye İbni Halef ile bir grup Kureyş liderleri." diye cevap verdiler.

Bu isimleri duyan Resûlullah (sav) kendi ashabına dönerek: ***"İşte Mekke bugün ciğerparelerini (kıymetli adamlarını) önünüze atmıştır."*** diye buyurdu.[31]

Düşman ordusunu tanımaya, düşmanın hedeflerine ve maksatlarına vâkıf olmaya hırslı olmak, Resûlullah (sav)'in sünnetindendir. Çünkü bu, düşmanla karşılaşmaya ve hücumu püskürtmeye münasip savaş planlarının yapılmasında ona yardımcı olmaktadır.

Resûlullah (sav)'in Bedir Gazvesi'nde düşman hakkında bilgi toplama konusundaki üslupları, bazen bizzat kendisiyle, bazen de başkalarıylaydı.

Resûlullah (sav), bütün savaşlarda gizlilik ilkesini tatbik ediyordu. Kur'an-ı Kerim Müslümanlar için bu ilkenin önemine şöyle işaret etmiştir:

"Kendilerine güvenlik (barış) veya korku (savaş) ile ilgili bir haber geldiğinde onu yayarlar. Hâlbuki onu peygambere ve içlerinden yetki sahibi kimselere götürselerdi, elbette bunlardan, onu değerlendirip sonuç (hüküm) çıkarabilecek nitelikte olanlar onu anlayıp bilirlerdi. Allah'ın size lütfu ve merhameti olmasaydı, pek azınız hariç, muhakkak şeytana uyardınız."[32]

Resûlullah (sav) genel olarak bütün gazvelerinde gizlilik sıfatıyla süslenmiştir. Ka'b İbni Malik (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Peygamber (sav) bir gazveye gitmek istediği zaman başkasıyla tevriye ederdi. (Tevriye sanatını kullanırdı.)"[33]

Bedir Gazvesi'nde bu güzel ahlak şu şekilde tecelli etmiştir:

• Peygamber (sav)'in Bedir'de karşılaştığı yaşlıdan Muhammed ve ordusu ile Kureyş ordusu hakkında soru sorması.

• Resûlullah (sav)'in, yaşlının: "Siz kimsiniz?" sorusuna karşı: "Biz 'su'danız." sözüyle cevap vermekle tevriye sanatını kullanması. Bu ce-

31 İbni Hişam, 2/269
32 Nisa, 83
33 Buhari, 2947

vap, makamın getirdiği bir cevaptır. Çünkü Resûlullah (sav), Müslüman ordusu ile ilgili haberleri Kureyş'ten gizlemek istiyordu.

• Resûlullah (sav)'in yaşlıya cevap verir vermez oradan ayrılmasında da bir gizlilik vardır. Bu da, Peygamber (sav)'in sahip olup faydalandığı hikmetin delilidir. Eğer yaşlı adama cevap verip de onun yanında dursaydı, yaşlının ondan: "Biz 'su'danız." sözünden maksadının açıklamasını talep etmesine sebep olacaktı.

• Resûlullah (sav)'in Bedir gününde develerin boynundaki zillerin çıkarılmasını emir vermesi.

Hz. Aişe (ra)'dan şöyle rivayet edilir: "Resûlullah (sav) Bedir gününde develerin boynundan zillerin söküp atılmasını emretti."[34]

• Peygamber (sav) Bedir'e gitmek istediği zaman, kastettiği yönün haberini gizlemesi.

Zira Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Bizim bir hacetimiz vardır. Bineği hazır olan hemen binip bizimle beraber yola çıksın."*** [35]

İmam Nevevi (rh) şöyle diyor: "Bunda, savaşta tevriye sanatının istihbabı (sünnetliği), imamın (devlet başkanının) kendisinin ve gönderdiği seriyyelerin hücum yönünü beyan etmemesi hükmü vardır ki, haber yayılmasın ve düşmanlar kendilerini korumaya yönelik herhangi bir tedbir almasın."[36]

Yukarıda anlatılanlardan şunu anlıyoruz: Nebevi metotta güvenlik terbiyesi Mekke'deki gizlilik ve açığa vurma merhalelerinden bu yana devam etmektedir. Devletin kurulmasıyla birlikte kesilmemiştir. Devletin gelişmesiyle, özellikle Resûlullah (sav)'in gazvelerinde artmıştır.

BEDİR'DE HÜBAB İBNİ MÜNZİR'İN İSTİŞARESİ

Resûlullah (sav), Kureyş kuvvetleri hakkında yeterli miktarda bilgi topladıktan sonra, müşriklerden önce Bedir suyuna varmak ve onların Bedir sularını istila etmelerine engel olmak için ashabıyla beraber Bedir sularına doğru acele hareket ettiler.

Nihayet Bedir suyunun en yakın bir yerinde konaklayıp orayı karargâh yapmak istedi. Hubab İbni Münzir ayağa kalkarak Resülullah (sav)'e: "Ey Allah'ın Resülü! Bu konakladığın yer sana Allah'ın konakla-

34 Ahmed b. Hanbel, 6/150; İbni Hibban, 4699-4702; Mucmau'z-Zevaid, 5/174.
35 Müslim, 1901.
36 Müslim Kitabü'l-İmare Babu Sübutü'l-Cenneti liş-Şehid 1901 nolu hadisin şerhi.

manı emrettiği, bizim için ilerisine gitmemiz ve gerisine çekilmemiz caiz olmayan bir yer midir? Yoksa şahsi görüş, harp planı ve tedbiri midir?" diye sordu. Resûlullah (sav): "Hayır, bu bir görüştür, bir harp planıdır ve tedbiridir." buyurdu.

Bunun üzerine Hubab: "Ey Allah'ın Resûlü! Burası karargâh olarak seçilecek bir yer değildir. Sen, ey Allah'ın Resûlü, insanları buradan hemen kaldır! Müşrik ordusunun yakınındaki suyun başına gidip konaklayalım. Onun gerisindeki kuyuları kapatalım. Sonra bir havuz yapıp suyla dolduralım. Sonra kavim ile savaşalım. Biz susadığımızda havuzdan su içeriz. Onlar ise su bulup içemezler." dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) Hubab'ın görüşüne göre hareket etti ve askerleri alıp düşmanlara daha yakın bir yere konakladılar ve orada karargâh kurdular. Sonra havuzları inşa edip diğer kuyuları tahrip ettiler.[37]

Bu olay, Resûlullah (sav)'ın ashabıyla olan hayatında bir örneği tasvir etmektedir. Zira o toplumun her ferdi en zor ve en tehlikeli meselelerde bile görüşünü söyleyebiliyor ve onun şuurunda genel komutanın öfke ihtimali, sonra genel komutanın görüşüne muhalif bir görüş bildiren kişinin şöhretinin düşmesi, derecesinin gerilmesi ve canında veya malında zarar görmesi gibi o öfkeye terettüp eden şeylerin hâsıl olması geçmiyordu.

Resûlullah (sav)'in ashabını, üzerinde terbiye ettiği bu hürriyet toplumunda, doğru görüş ve mantık sahibi olan herkesin aklından istifade etme imkânını sağlamıştır. Bu sebeple komutan, yaşı küçük olsa bile aralarında büyük başarılar elde ediyor. Çünkü o, sırf görüşüne göre veya Müslümanların genel maslahatına bakmadan önce özel kendi çıkarlarını düşünen ve ona etki yapan bir grubun fikirlerine göre düşünüp hareket etmiyordu. Aksine bütün asker fertlerinin görüşüyle düşünüp hareket ediyordu. Bazen şöhreti en az olan kimsenin görüşü onun yanında uygun görülüyordu. Çünkü orada herhangi bir fert ile görüşünü komutanına ulaştırma arasında hiçbir engel yoktu.[38]

Hubab İbni Münzir'in kan damarlarında cereyan enen Nebevi terbiyenin büyüklüğünü görüyoruz. Bu terbiye onu Resûlullah (sav)'in karşısında edeple hareket edecek bir hâle getirdi. Kendinin fikri sorulmadan yanındaki planı arz etmek için öne çıktı. Fakat bu, Resûlullah (sav)'in huzurunda takdim edilen şu büyük sualden sonra tamamlandı:

37 İbni Hişam 2/272; Beyhaki, Delail en-Nübüvvet, 3/35
38 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 4/110

"Ey Allah'ın Resûlü! Bu konakladığın yer sana Allah (cc)'ın konaklamanı emrettiği, bizim için ilerisine gitmemiz ve gerisine çekilmemiz caiz olmayan bir yer midir? Yoksa şahsi görüş, harp planı ve tedbiri midir?"

Şüphesiz bu sual, kendi komutanın huzurunda nerede konuşacağını ve ne zaman konuşacağını çok iyi bilen bu yegâne komutanlık cevherinin büyüklüğünü açıklıyordu. Eğer bu konaklama yerini seçen vahiy olursa, ileriye çıkıp ta boğazı kesilirse, kendi için bu kelimeyi telaffuz etmesinden daha sevimliydi. Yok eğer bir beşerî görüş ise, o zaman onun yanında yeni bir strateji ile kâmil ve yeni bir plan vardı.

Bu yüksek psikoloji; müşavere usulünü ve görüş beyan etme kuralını tanımıştı, dinleme ve itaat etme mefhumunu, münakaşa mefhumunu idrak etmişti.

Yeni bir planı dinleme hususunda ve askerlerinden bir asker veya komutanlarından bir komutan tarafından ortaya atılan yeni bir planın benimsemesinde nebevi komutanlığın büyüklüğü ortaya çıkmaktadır.[39]

KUR'AN MÜŞRİKLERİN ÇIKIŞINI NASIL NİTELİYOR?

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Çalım satmak, insanlara gösteriş yapmak ve insanları Allah yolundan alıkoymak için yurtlarından çıkan kâfirler gibi olmayın. Allah onların yaptıklarını çepeçevre kuşatmıştır."*** [40]

Yüce Mevla (azze ve celle), müminleri, çalım satmak ve gösteriş yapmak için çıkan kâfirlere benzemekten nehyetmektedir. Bu ayet-i kerimelerin tefsiri ise şöyledir:

• Bataren: Kurtubi şöyle söylemektedir: "Batar'ın sözlükte manası, 'takviye' demektir. Yani, Allah'ın nimetleriyle ve ona verdiği afiyetle ile günahlara karşı kuvvetlenmek."[41]

• Ve Riae: Onunla ancak gösteriş ve övülme sevgisi kastedilip beraberinde ihlas kastedilmeyen söz veya davranıştır.

Allah Teâlâ bu ayette kâfirleri üç şey ile vasıflandırmaktadır:

Birinci olarak, batar (çalım satmak) ile,

İkinci olarak, riya (gösteriş) ile,

39 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/21
40 Enfal, 47
41 Kurtubi, 8/25

Üçüncü olarak, Allah yolundan alıkoymak ile.

Allah Teâlâ, onların çalım satmalarını, yerleşme ve sübuta delalet eden isim sigasıyla ve onların Allah yolundan alıkoymalarını da, hudus ve yenilenmeye delalet eden fiil sigasıyla tabir etmiştir.[42]

İmam Razi şöyle diyor: "Şüphesiz Ebu Cehil, grubu ve yandaşları, çalım satmak, iftihar, kibir ve böbürlenme üzerine yaratılmışlardır. Onların, Allah (cc) yolundan alıkoymaları, Allah Teâlâ'nın Peygamber (sav)'i nübüvetle ikram ettiği bir zamanda hâsıl olmuştur. Bu sebepten dolayıdır ki çalım satmaya ve gösterişe delalet eden kelimeler isim sigasıyla ve Allah (cc) yolundan alıkoymaya delalet eden kelimede fiil sigasıyla zikredilmiştir. Allah (cc) daha iyi bilir."[43]

Kurtubi tefsirinde ayetten kastedilenlerle ilgili şu ifadeler yer almaktadır: "Bedir gününde kervana yardımı için Ebu Cehil ve arkadaşları, şarkıcı cariyeler ve sazlarla çıktılar. Cuhfe denilen yere geldiklerinde Ebu Cehil'in dostu olan Hufaf el-Kinani, oğlu ile birlikte Ebu Cehil'e bazı hediyeler göndererek şöyle dedi: 'Eğer istersen yardımına adamları göndereyim, istersen de ben ve kavmimden hafif olup hazır olanlarla yardımına gelelim.'

Ancak, Ebu Cehil şöyle dedi:

"Eğer biz Muhammed'in iddia ettiği gibi Allah (cc) ile savaşıyorsak, Allah'a yemin olsun bizim ona karşı gücümüz yoktur. Eğer biz insanlarla savaşıyorsak, Allah'a yemin olsun! İnsanlara karşı gücümüz vardır. Allah'a yemin olsun! Bedir'e gidip orada içkileri içmedikçe ve sazcılar saz çalıp, cariye şarkıcılar şarkılar söylemedikçe Muhammed'in savaşından geri dönmeyeceğiz. Çünkü Bedir Arap mevsimlerinden bir mevsim (panayır) ve pazarlarından bir pazardır. Böylece bizim buraya geldiğimizi bütün Araplar duyarlar ve artık bundan sonra ebediyen bizden korkarlar.'

Evet, Ebu Cehil ve arkadaşları Bedir'e geldiler. Fakat helak oldular."[44]

BEDİR'E YÜRÜRLERKEN MÜŞRİKLERİN TUTUMU

Allah Teâlâ müşriklerin Bedir'e ilerledikleri zamanki tutumlarını şöyle beyan etmektedir: ***"(Ey kâfirler!) Eğer siz fetih istiyorsanız, işte si-***

42 Hudusü'l-Kur'an fi Gazveti'r-Resûl, 1/65-66
43 Tefsiru'r-Razi, 15/173 (az tasarrufla)
44 Tefsiru Kurtubi, 8/25

ze fetih geldi! (Yenelim derken yenildiniz) Eğer (inkârdan) vazgeçerseniz bu sizin için daha hayırlıdır. Yine (Peygamber'e düşmanlığa) dönerseniz, biz de (ona) yardıma döneriz. Topluluğunuz çok bile olsa, sizden hiçbir şeyi savamaz. Çünkü Allah müminlerle beraberdir." [45]

İmam Ahmed, Abdullah İbni Sa'lebe'den şöyle rivayet etmektedir: "-Bedir'de- Her iki taraf karşı karşıya gelince Ebu Cehil şöyle dedi: 'Eh Allah'ım! Bizden kim akrabalık bağını kesmiş ise ve bilinmeyen şeyleri getirmiş ise, onu bu sabah helak et.' İşte fethi talep eden Ebu Cehil idi."[46]

Ayetin manası şöyledir: Eğer siz Muhammed'e karşı yardım talep ederseniz, o size geldi. Çünkü müşrikler Mekke'den çıkarlarken, hangi taife yardıma daha layıksa Allah'tan ona yardım etmesini istediler. Dolayısıyla Allah (cc) tahkir mahiyetiyle onların başına gelen helaka "nasr (yardım)" adını koydu.[47]

Mekke müşrik ordusu Bedir'e ulaşınca aralarına ihtilaf girdi ve iç dinamikleri sarsılmaya başladı. İbni Abbas (ra)'tan şöyle rivayet edilmiştir:

"Müslümanlar Bedir'de konaklamışlardı. Müşrikler çıkageldiklerinde Resûlullah (sav) kırmızı bir deve üzerinde olan Utbe İbni Rebia'ya baktı ve şöyle buyurdu: ***'Eğer Kureyş kavmi içinde, birinin yanında hayır varsa, o da kırmızı deve sahibidir. Eğer ona itaat etselerdi, doğru yolu bulacaklardı.'***

Çünkü Utbe İbni Rebia Kureyş ordusunu savaştan alıkoymak için onlara şöyle diyordu: 'Ey kavmim! O kavim hususunda bana uyun. Eğer siz bunu yaparsanız (Muhammed ve ashabıyla savaşırsanız), bunun etkisi hep kalbinizde kalacaktır. Sizden her biri, kardeşinin ve babasının katiline bakacaktır. Onun sorumluluğunu üzerime atın ve dönün. Onun bu sözlerini işiten Ebu Cehil: 'Utbe, Muhammed (sav) ve ashabını görünce korktu. Oysa Muhammed ve ashabı ile karşı karşıya gelirsek, onlar kesilen bir deveden yenecek bir lokmadan başka bir şey değiller.' dedi. Bunun üzerine Utbe şöyle dedi: 'Korkak ve kavmini bozan kimdir, göreceksin. Allah (cc)'ya yemin ederim ki sizin başınıza darbeler indirecek, ölümden korkmayan bir kavim görüyorum. Görmüyor musunuz ki, başları yılanlar, yüzleri de kılıçlar gibidir."[48]

---

45 Enfal, 19
46 Ahmed b. Hanbel, 5/431; İbni Hişam, 2/280; Beyhaki, Fid-Delail, 3/74
47 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim an-Gazveti'r-Resûl, 1/68
48 Bezzar, 1762; Haysemi, Mecmau'z-Zevaid, 6/76

İşte Hakim İbni Hizam. Bedir günü ile ilgili bizlere şunları söylemektedir:

"O gün, o Müslüman olmadan önce müşriklerin safında idim. Biz çıktık ve Allah Tealâ'nın zikrettiği vadinin o tarafında konakladık. Ben Utbe İbni Rebia'ya geldim ve ona şöyle dedim: 'Ey Eba Velid! Dünyada kaldığın müddetçe bugünün şerefiyle gitmeye var mısın?' Utbe: 'Yaparım nedir o?' dedi. Ben şöyle dedim: 'Siz Muhammed (sav)'den İbni Hadrem'in[49] kanından başka bir şey talep etmiyorsunuz. O, senin müttefikindir. Sen onun diyetini verirsin. Bu suretle olayı bertaraf edip insanlara geri dönersin.'

Utbe bu düşünceyi yerinde buldu ve 'Eğer sen istersen, tamam. Ben onun diyetini üstlenirim. İbni Hanzeliyye'ye -yani Ebu Cehil'e- git ve ona şöyle söyle: 'Sen, amcanın oğluyla savaşmadan beraberindekilerle geri dönmeye var mısın?' dedi.

Bu teklif üzerine ben de Ebu Cehil'e gittim. Gördüm ki, bir grup arasında oturmuş, İbni Hadremi[50] de onun başında durmuş şöyle diyordu: 'Abdişemsoğullarıyla olan akdimi (anlaşmamı) bozdum; şu andan itibaren artık akdim Mahzumoğullarıyladır.' Ben Ebu Cehil'e şöyle dedim: 'Utbe İbni Rebia, bugün amcanın oğluyla savaşmadan beraberindekilerle dönmeye var mısın?' diyor.'

Ebu Cehil bana: 'Senden başka bir elçi bulamadı mı?'dedi.

Ben: 'Hayır. Ve ben ondan başka da kimsenin elçisi de olmam.' dedim ve haberden hiçbir şeyi kaçırmadan onun yanından çıktım ve alelacele Utbe'nin yanına geldim."[51]

İşte görüldüğü gibi Utbe İbni Rebia, Kureyş'in liderlerinden olduğu hâlde Muhammed (sav) ile savaşmak için hiçbir neden görmüyordu. Hatta, Kureyş'i Muhammed (sav) ile savaşmaktan vazgeçirmeye çalışıyordu.

Eğer Muhammed (sav) kendi davasında doğru ise, onun izzeti Kureyş'in izzetidir. Mülkü de, onların mülküdür. Ve onunla insanların en mesudu olacaklardır. Yok eğer yalancı ise Araplar arasında eriyip son bulacaktır. Fakat daima, her zaman ve her yerde Cahiliyetin ululuk ve azametinin, hakkı bırakıp serbest hareket etmesi asla mümkün değildir.

49 Haram ayda Abdullah İbni Cahş seriyyesinde Vafıd İbni Abdullah tarafından öldüren Amr İbni Hadremi'dir.
50 İbni Hadremi'den maksat daha önce seriyye tarafından Amr İbni Hadremi'nin kardeşi Amir'dir.
51 İbni Hişam, 2/274-275; Beyhaki, Fid-Delail, 3/65-66

Çünkü o iyi biliyor ki hakkın galip olup muzaffer olmasının manası, Cahiliye'nin yok olması ve yerine hakkın hakim olup baki kalması demektir.[52]

Kureyşliler, Muhammed (sav)'in ashabının sayısını tahmin etmesi için, Umeyr İbni Vehb el-Cümeyhi'yi gönderdiler. Umeyr, Müslüman askerlerinin etrafında bir cirit atıp geri döndü ve sayılarının üç yüz civarında olduğunu söyledi. Sonra: "Fakat bana biraz zaman tanıyın ki onların gerisinde herhangi bir siperleri veya yardımları var mıdır, yok mudur, tetkik edeyim." dedi. Umeyr atına bindi, vadinin en uzak yerine gitti, geldi ama hiçbir şey görmedi. Umeyr, Kureyş'e şöyle dedi: "Ben başka bir şey görmedim fakat Yesrib develerinin kesin ölümü taşıdıklarını ve kılıçlarından başka korunacakları ve sığınacakları hiçbir şeyleri olmayan bir kavmi gördüm. Vallahi! Onlardan her biri sizden birini öldürmedikçe öldürülemeyeceğini görüyorum. Onlar kendi sayıları kadar sizden öldürdükten sonra hayatın hiçbir tadı kalır mı? Durum bu ama siz hangi görüşü benimsiyorsanız, onu siz bilirsiniz.[53]

Umeyye İbni Halef, ölüm korkusuyla daha başlangıçta Mekke'den çıkmak isteyince Ebu Cehil ona geldi ve şöyle dedi: "Ey Ebu Safvan! Sen bu vadinin efendisisin. İnsanlar senin geride kalıp çıkmadığını gördükleri zaman onlar da seninle beraber kalıp çıkmayacaklardır." Ebu Cehil ondan vazgeçmeyince Umeyye şöyle dedi: "Mademki beni mağlup ettin, Allah'a yemin olsun! Ben de Mekke'nin en iyi devesini satın alırım."

Sonra Umeyye hanımına dönerek: "Ey Ümmü Safvan! Benim hazırladığımı yap." dedi.

Ümmü Safvan ise ona: "Ey Eba Safvan, yeni Yesribli dostun sana dediğini unuttun mu?" diye hatırlatma yaptı.

Yesribli dost'tan Sa'd İbni Muaz'ı kastediyordu. Zira Sa'd (ra), daha önce de Mekke'de Ebu Safvan'a, Resûlullah (sav)'in, kendilerinin onu öldüreceklerini söylediğini duyduğundan bahsetmişti.

Ebu Safvan: "Hayır. Ben onlarla gitmem ama onlara yakın bir mesafede seyredeceğim." dedi.

Umeyye çıktığı zaman her konakta devesini çöktürür ve bağlardı. Allah (cc) onu Bedir'de öldürünceye kadar böyle yapmaya devam etti.[54]

Ebu Cehil (Allah ona lanet etsin) dâhi bir insandı. Ukbe İbni Ebi

---

52 Merviyatu Gazvetu-Bedir, 155
53 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/269
54 Buhari, 3950; Beyhaki, Fid-Delail, 3/25-27

Muayti'yi, Umeyye İbni Halef'e musallat kılmak da onun dehasındandı. Ukbe İbni Ebi Muayti, içinde ateş ve öd ağacı bulunan bir buhurdanlığı eline alıp getirdi ve Umeyye'nin önüne bıraktı. Sonra ona: "Al bunu yak ve kokla. Çünkü sende kadınlardan bir kadınsın." dedi.

Bunun üzerine Umeyye ona: "Allah seni ve getirdiğini çirkin etsin." dedi. Sonra da hazırlığını yapıp çıktı.[55]

Mekke ordusunun manevi gücü nefislerde sarsıntılı idi. Bu güç her ne kadar görünüşte; kuvvet, azim ve sebat olarak görünse de kökünde ve derinliklerinde korku ve tereddütten başka bir şey yoktu.[56]

Atike Binti Abdulmuttalib bir rüya gördü. Bu rüyanın Mekke ehlinin üzerinde etkisi çok büyük oldu. Rüya şöyle idi: Bir adam bütün Kureyş'i seferber edip savaşa çıkmaya davet etti ve Mekke'deki Ebu Kubeys dağının başından büyük bir taş attı. O taş parçalanıp her bir Kureyş evine bir parça girdi. Bu rüya, Abbas ile Ebu Cehil arasında şiddetli bir çekişmenin çıkmasına yol açtı. "Damdam" adındaki adam Mekke'ye gelip kafile hakkında haber verince Mekke sakinleşti ve rüyayı da yorumlamış oldu.[57]

Aynı şekilde Kureyş, Cuhfe mevkiinde konakladığı zaman, Cüheym İbni Said İbni Abdulmuttalib İbni Abdi Menaf da şöyle bir rüya gördü: Bir adam bir at üzerinde çıkageldi ve durdu. Onunla birlikte bir deve vardı. Sonra şöyle dedi: "Utbe İbni Rebia, Şeybe İbni Rebia, Ebu'l-Hakem İbni Hişam, Umeyye İbni Halef ve filan ve filan öldürüldüler. Bedir gününde öldürülen Kureyş eşrafının isimlerini saydı. Sonra bir kılıç darbesiyle devenin boyun çukuruna vurdu ve askerlerin arasına saldı. Asker çadırlarından her birine o devenin kanından damlalar isabet etti.

Bu rüya Ebu Cehil'e ulaşınca: "İşte Muttaliboğullarından bir Peygamber daha... Yarın karşılaştığımızda kimin öldürüleceğini görecektir. dedi."[58]

Müşrik Kureyş psikolojisinin zayıf düşürülmesinde, Allah Teâlâ'nın tevfiki ile bu rüyanın etkisi büyük oldu.

---

55 İbni Hişam
56 Merviyatu Gazveti Bedir, 138
57 El-Müctemaü'l-Medeni fi-Asrin-Nübüvveti, Ömeri, 138 Bu kıssa İbni Hişam'da "Zikru Rü'ya Atike Binti Abdulmuttalib" babında zikredilmiştir.
58 İbni Hişam, "Ru'ya Cüheym İbni Salt fi-Mesarii Kureyş"

KUR'AN'IN SAVAŞ MEYDANINDA MÜSLÜMANLARIN VE MÜŞRİKLERİN YERLERİNİ ZİKRETMESİ

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Hatırlayın ki, (Bedir savaşında) siz vadinin yakın kenarında (Medine tarafında) idiniz, onlar da uzak kenarında (Mekke tarafında) idiler. Kervan da sizden daha aşağıda (deniz sahilinde) idi. Eğer (savaş için) sözleşmiş olsaydınız, sözleştiğiniz vakit hususunda ihtilafa düşerdiniz. Fakat Allah, gerekli olan emri yerine getirmesi, helak olanın açık bir delille (gözüyle gördükten sonra) helak olması, yaşayanın da açık bir delille yaşaması için (böyle yaptı), çünkü Allah hakkıyla işitendir, bilendir."***[59]

Bu ayeti kerime, her iki taifenin Bedir'deki yerlerini belirtiyor. Allah (cc), karşılaşma gününde her iki ordunun üzerinde bulundukları durumu tasvir ediyor. Müslümanlar vadinin Medine'ye en yakın olan tarafına karargâh kurmuşlardı.

Oranın tabanı kumluk ve gevşek idi. Ayaklar yere batıyordu ve hiç su yoktu. Kâfirler ise, Medine'den daha uzak olan vadinin diğer tarafında idiler. Oranın yolları sertti. Orada su boldu. Ebu Süfyan'ın başkanlık ettiği ticaret kafilesi de, deniz sahiline yakın aşağıda bir yerde idi.[60] Yüce Mevla (azze ve celle) müminlere verdiği nimetleri kendilerine hatırlatarak şöyle buyurmuştu:

Bu ayette Bedir Gazvesi'nin durumu ile ilgili Allah Teâlâ'nın tedbirinin tasviri bulunmaktadır. Dinini aziz kılmak ve kelimesini yüceltmek için gerekli olan emri yerine getirdi. Allah (cc) bunu, belli etmeden her iki taifeden (ticaret kafilesi veya müşriklerin ordusu) birini Müslümanlara vaat ettiği zaman tedbir etti ki, Müslümanlar kervan vesilesiyle Medine'den çıkmaya rağbet etsinler.

Müslümanların, mallarına taarruz etmeleri Kureyş'i sıkıntıya soktu ve onları sarstı. Dolayısıyla kervanlarını korumak için bütün Kureyş seferber oldu.

Allah Teâlâ bütün bu sebepleri hazırladı ki, bir taife Medine'ye en yakın olan vadinin kenarına, diğer taife de Medine'den en uzak diğer kenara konaklayıp karargâh kursunlar. Arkalarında da savunmak istedikleri kervan vardı. Sonunda her iki taife arasında savaş patlak verdi ve olan oldu.[61]

59 Enfal, 42
60 Hadisu'l-Kur'an an-Gazveti'r-Resûl
61 Zamahşeri, 2/160

"...Eğer (savaş için) sözleşmiş olsaydınız, sözleştiğiniz vakit hususunda ihtilafa düşerdiniz. Fakat Allah'ın, gerekli olan emri yerine getirmesi..."

Bu ayet Hakîm olan Allah'ın tedbirini ve nüfuz eden iradesini beyan etmektedir. Yani, siz ve onlar, orada savaşmak için ihtilafa düşerdiniz.

Çünkü az olmanız, savaş için hiçbir hazırlık yapmamanız ve derdinizin sırf kervanı almak hususunda geçerli olması sebebiyle savaşı istemeyecektiniz. Ayırca da müşriklerden çoğunun gayesi savaş olmayıp sadece kervanı kurtarmaktı.

Zira onlar Resûlullah (sav) ile savaşmaktan korkuyorlardı ve Allah'ın onlara yardım etmemesinden emin değillerdi. Çünkü çoğunun küfrü inat ve böbürlenmelerinden kaynaklanıyordu, yani itikadi değildi.

"Fakat Allah (cc), gerekli olan emri yerine getirmesi için..." Yani, daha önce sözleşmeden ve savaşa rağbet etmeden siz orada karşılaştınız ki, Allah (cc) kendi ilminde ve hikmetinde sabit olan bir emri yerine getirsin. O da, Allah'ın onları rezil ve perişan etmesine, onlara karşı size yardım etmesine, dinini izhar etmesine ve Resûlüne (sav) vaat ettiğini doğru çıkarmasına sirayet eden savaştır.[62]

"Helak olanın açık bir delille (gözüyle gördükten sonra) helak olması, yaşayanın da açık bir delille yaşaması için (böyle yaptı)."

Alusi şöyle söylemektedir: ***"Ölen, gözüyle gördüğü açık bir delille ölsün ve yaşayan da gözüyle gördüğü açık bir delille yaşasın."*** Dolayısıyla sayı ile illetlendirmeye yer kalmayacaktır. Çünkü Bedir günü açık ve parlak olan delillerdendir.[63]

"Çünkü Allah hakkıyla işitendir, bilendir." Bir olup onunla imana rağbet ettirmek ve küfürden korkutmak kastedilmektedir.

Yani, iman ehlinin sözlerinden hiçbir şey ona gizli kalmaz ve kalplerinde saklı olan her şeyi Allah Teâlâ bilir. Allah (cc) hakkıyla bildiğine ve duyduğuna göre hak ettiği sevap veya ceza ile ona karşılık verecektir.[64]

---

62 Taberi, 10/11
63 Alusi, 10/7 (az bir tasarruf ile)
64 Age, 10/7

2.
KONU

PEYGAMBER (SAV)
VE
MÜSLÜMANLAR SAVAŞ MEYDANINDA

KOMUTANLIK MERKEZİNİN YAPILMASI

Peygamber (sav) Müslümanlarla beraber Bedir suyuna müşriklerden daha yakın bir yerde karargâh kurmalarından sonra, Sa'd İbni Muaz (ra), komuta merkezi olması ve düşmanın şerrinden emin olması için Resûlullah (sav)'e, içinde emniyetle oturacağı bir gölgelik yapılmasını önerdi.

Sa'd yapmış olduğu öneride şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana, içinde emniyetle oturacağın bir gölgelik yapalım. Gölgeliğin yanında bineğini de hazır bekletelim. Sonra düşmanımızla karşılaşalım. Eğer Allah bizi aziz kılar ve düşmanımıza karşı bizi galip getirirse, zaten isteğimiz de budur. Yok, eğer başkası olursa, sen bineğinin üzerine oturur ve sağ salim olarak Medine'de kalan Müslümanların yanına dönersin. Ey Allah'ın Resûlü! Birçok insan şu anda seninle birlikte değiller, geride kalmışlar. Bizim sana olan sevgimiz onlarınkinden daha çok değildir. Eğer senin bir savaşla karşı karşıya kalacağını bilselerdi, kesinlikle savaştan geri kalmazlardı. Sana nasihat edeceklerdi, seninle birlikte cihad edeceklerdi ve Allah Teâlâ onlarla seni koruyacaktı."

Bunun üzerine Peygamber (sav) onu hayırla andı ve ona dua etti. Sonra Müslümanlar, savaş meydanına bakan bir tepenin ucunda Resûlullah (sav)'e bir gölgelik yaptılar.

Gölgelikte Resûlullah (sav) ile birlikte Ebubekir (ra) da vardı. Sa'd İbni Muaz (ra)'ın başkanlığında Ensar'dan bir grup genç Resûlullah (sav)'in nöbetini tutuyorlardı.[65]

---

65 İbni Hişam 2/272-273; Beyhaki, Delail, 3/43

Gölgeliğin yapılmasında birçok fayda istifade edilmektedir. Bazıları şunlardır:

1- Komuta merkezinin yeri, savaş alanına bakan bir yerde olması gerekir ki, komutanın oradan savaşı kontrol edip sevk ve idare edebilme imkânına sahip olsun.

2- Yeteri miktarda korumasının sağlanmasıyla komuta karargâhının güvende olması gerekir.

3- Genel komutanın hayatına önem vermek ve onu herhangi bir tehlikeye maruz kalmaktan korumak gerekir.

4- Komutanın, savaşta meydana gelebilecek hasarların yerini alacak diğer bir ihtiyatın kuvvetli olması gerekir.[66]

SAVAŞTAN ÖNCE ALLAH'IN MÜSLÜMANLAR ÜZERİNDEKİ BAZI NİMETLERİ

Allah Teâlâ'nın Bedir gününde mümin kullarına minnet ettiği nimetlerden biri, Müslümanları hafif bir uykuya daldırması ve üzerlerine yağmur yağdırmasıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Hani (Allah) kendi tarafından bir güvenlik olarak sizi hafif bir uykuya daldırıyor; sizi temizlemek, sizden şeytanın vesvesesini gidermek, kalplerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı sağlam bastırmak için üzerinize gökten yağmur yağdırıyordu."***

Kurtubi şöyle diyor: "Bu hafif uyku, savaşın olacağı günün sabahında olmuştur. Onların karşısında bu önemli iş varken, böyle bir uykunun olması gerçekten acayip bir şey olmuştur. Fakat Allah (cc), onların yürek hoplamasını durdurup sabit kılmıştı.

Hz. Ali (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Bedir gününde aramızda Mikdat'tan başka atlı yoktu. O, siyah beyaz karışımlı renkte bir atın üzerinde idi. Bir de baktım ki, Resûlullah (sav)'den başka aramızda uyanık kimse yok; hepsi yatıyorlardı. Fakat Resûlullah (sav) uyanıktı. Bir ağacın altında sabaha kadar namaz kıldı ve ağladı."

Allah Teala'nın bu gecede uyku ile Müslümanlara minnet etmesinde iki vecih vardır:

Birincisi, istirahat ile yarın vuku bulacak savaş için onları güçlendirdi.

66 Gazvetu Bedir el-Kübra, 66

İkincisi, kalplerinden korkunun gitmesiyle onları emin kıldı. Zira eskiden şöyle denilmiştir: "Emniyet uyutur; korku uykusuz bırakır."[67]

Allah, yağmurların yağması normal (âdet) olmayan bir zamanda Müslümanların üzerine gökten yağmur indirmekle kendi kereminden onlara ikram ettiğini beyan etmektedir. Zaten bu yağdırmanın Allah (cc)'ya isnat edilişi, kendisinin onlara ikram ettiğine dair onları ikaz etmek içindir.

İmam Razi şöyle diyor: "Âdet yoluyla bilinmiştir ki, mümin cünüp olduğu zaman, nerdeyse kendini pis ve kirli sayıyor. Yıkama imkânı bulamadığı zaman üzülüyor ve bu sebeple kalbine sıkıntı giriyor. Dolayısıyla Allah (cc), onlara taharet imkânı vermiş olmasını kendi nimetlerinden bir nimet saymıştır."[68]

"... Şeytanın pisliğini (verdiği vesveseyi) sizden gidermek için."

İbni Cerir, İbni Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Peygamber (sav) -Bedir'e yürüdüğü zaman- Müslümanlar konakladılar. Kendileriyle su arasında çok fazla birikmiş kum vardı. Müslümanlara şiddetli bir zayıflık isabet etti. Şeytan onların kalplerine öfke ve gazap attı ve aralarına şöyle bir vesvese soktu: 'Siz, kendiniz Allah Teala'nın evliyaları olduğunuzu ve aranızda Allah'ın Resûlü olduğunu iddia ediyorsunuz ama müşrikler su hususunda size galebe etmişler ve siz de cünüp olarak namaz kılıyorsunuz.' Bunun üzerine Allah (cc) şiddetli bir yağmur yağdırdı. Müslümanlar da ondan içtiler ve abdest aldılar. Allah (cc) onlardan şeytanın pisliğini (verdiği vesveseyi) giderdi. Yağmurun isabet etmesiyle kum tabakası sertleşti. Üzerinde insanlar ve hayvanlar yürüdüler. Böylece düşmana doğru ilerlediler."[69]

Allah (cc) şunu beyan etmektedir: Savaştan önce mümin kullarının üzerine gökten yağmur yağdırmıştı. Müslümanlar hissî ve manevi olarak abdest alıp kendilerini temizlediler. Çünkü Allah (cc) kalplerini birbirine bağladı ve ayaklarını sabitleştirdi. Zira Bedir mevkiine bakan kimse, ta bugüne kadar devam eden hareket eden kumları görecektir. O kumların toz ve dumanı da çoktur. Dolayısıyla üzerinde yürümek çok zordur. Yağmurlar yağdığı zaman o kumlar birbirini tutar ve sertleşir. Bu sayede üzerinde yürümek kolay olur; toz ve dumanı söner. Tabii ki bu da Allah Tealâ'nın kullarına minnet ettiği nimetlerden biridir.[70]

67 Kurtubi, 7/327
68 Mefatihu'l-Gayb, 15/133
69 Taberi, 9/195
70 Hadisu'l-Kur'an an Gazavati'r-Resûl, 1/91

RESÛLULLAH (SAV)'İN SAVAŞ PLANI

Resûlullah (sav), Bedir gününde müşriklerle yaptığı savaşta daha önce hiç bilinmeyen yeni bir üslup icat etti. Bu ise saf nizamıyla savaşmaktı.[71]

Kur'an-ı Kerim bu üsluba işaret etmektedir: ***"Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir yapı gibi saf bağlayarak savaşanları sever."***[72]

Bedir Gazvesi'nde bu üslubun faydalarından bazıları şunlardır:

1- Düşmanları korkutmaktadır; ayrıca bu, Müslümanların tertip ve düzenine delalet etmektedir.

2- Komutanın elinde ihtiyati bir kuvvet bırakılması gerekir ki, bu kuvvet ile karşı saldırıları püskürtmek veya bekleyen bir siperi vurmak hususunda ani duruş ve tutumlara çare bulsun ve sağ-sol kanatları piyade ve süvarilerin tehlikesinden himaye etme hususunda o ihtiyat kuvvetinden istifade etsin.[73]

Nebevi sireti araştıran herkes görecektir ki, Peygamber (sav) savaşta yeni bazı taktikleri uyguluyordu, özellikle de Bedir, Uhud ve başka gazvelerde yaptığı gibi. Daha önce Arapların bilmediği o taktiklerle düşmanlarına sürpriz yapıyordu. Araplar ise sadece vurkaç taktiği ile savaşıyorlardı.

Yarbay Mahmud Şit Hattab, her iki savaş taktiklerini yorumlarken şöyle söylemektedir: "Vurkaç taktiği ile savaşmak savaşçıların bütün kuvvetleriyle; okçusuyla, kılıç kullananıyla, mızrakçısıyla, piyadesiyle ve süvarisiyle düşmana saldırmasıdır. Eğer düşman sabit kalırsa veya kendilerinde bir zaaf sezerlerse, hemen geri çekilirler. Sonra kendilerini tekrar düzene sokarlar ve yeniden saldırıya geçerler.

Bu şekilde kendilerine zafer veya intihar yazılana kadar vurkaç taktiğini uyguluyorlar. Saf taktiği ile savaşmaksa, savaşanları iki-üç veya daha fazla saflara ayırıp tertip etmektir. Müslümanların öndeki safları, düşman süvarilerinin hücumlarını püskürtmek için okçulardan oluşuyordu. Onlardan sonraki saflarda, düşmanlardan saldırıya geçenlere atmak için okçularla donatılıyordu. Bütün saflar, vurkaç taktiği uygulayan düşmanların saldırı şiddetini ve yoğunluğunu kaybedinceye kadar, komutanın komutanlığında ve kontrolünde kalacaklardı. İşte o zaman saflar daya-

71 Kıyadetü'l-Askeriyye, Dr. Muhammed Reşid, 401
72 Saf, 4
73 Er-Resûlü'l-Kaid, Hattab, 111-116-117

nışma ve yardımlaşma içerisinde arka arkaya düşmanın üzerine yürümek ve hezimete uğradığında onları kovalamak için ilerleyecekti."

Mahmud Şit Hattab, saf taktiğinin, vurkaç taktiğinden şu şekilde farklı olduğunu, ondan ayrıldığını anlatmaktadır:

"Saf taktiği, düzeni (derinden) sağlamaktadır. Dolayısıyla hesapta olmayan durumlara çare bulacak şekilde komutanın elinde daima ihtiyati bir kuvvet kalacaktır. O kuvvetle hesapta olmayan düşmanın karşı saldırısını püskürtecek veya beklemediği bir siperi vuracak ya da süvarisiyle veya piyadesiyle düşmanın tehdit ettiği kanatları himaye edecektir. Sonra da ihtiyaç duyulduğu zaman bu ihtiyat kuvvet ile zaferi pekiştirecektir."[74]

İbni Haldun, Peygamber (sav)'in girdiği savaşlarda icat ettiği ve daha önce Arapların bilgilerinin olmadığı bu yeni taktiklerden bahsederek şöyle söylemektedir: "İslam'ın ilk yıllarında savaş taktiği düşman üzerine yürümekti. Araplar ancak vurkaç taktiğini biliyorlardı."[75]

İbni Haldun, Peygamber (sav)'in icat ettiği taktiklerin daha iyi olmasını şu sözleriyle açıklamaktadır: "Düşman üzerine yürüme savaşı vurkaç savaşından daha şiddetli ve daha sağlamdır. Çünkü düşman üzerine yürüme savaşında, kumar okları veya namaz safları tertip edilip düzeltildiği gibi saflar da tertip edilip düzeltilir. Saflar hâlinde düşmanın üzerine ileriye doğru yürünür. Bundan dolayı savaşta daha sabit, daha doğru ve düşman için daha korkutucu olur. Çünkü yok edilmesine göz dikilmeyen, uzun bir duvar ve sağlam bir saray gibi olur."[76]

Askerî bir bakışla meseleye bakıldığında, bu taktikler, Peygamber (sav)'in şahsiyetine ve askerî uzmanlığına hayran kalmaya davet etmektedir. Çünkü tatbik sırasında çıkardığı askerî talimatlar, silahları kullanma hususunda tamamen yeni usul ve kaidelere mutabıktır.[77]

Bunun detayı ise şöyledir: Resûlullah (sav) savunma taktiğine göre hareket etti ve Kureyş güçlerine saldırmadı. Askerlerinin dikkatle uyguladığı taktik yönlendirmeleri, düşman merkezinin sarsılmasına ve psikolojisinin zayıflamasına sebep oldu. Bununla da -Allah Tealâ'nın tevfikiyle- (üçte bir oranla) üstünlüğü olmasına rağmen düşmana karşı kesin zafer gerçekleşti.[78]

74 Gazvetu Bedir el-Kübra el-Hasime, Mahmut Hattab, 23-24
75 Mukaddime, İbni Haldun, 273
76 Age, 271
77 El-Medha ile Akideti vel-İstratijiyyeti'l-Askeriyye, Muhammed Mahfuz, 121
78 Mukavvimatu'n-Nasr, Ahmed Ebu Şebab, 2/154

Peygamber (sav) her durumda maslahatın gereğine göre idare ediyordu. Çünkü şartların ve durumların gerekleri değişikti.

Resûlullah (sav) askerî alanda komuta merkezi olarak yönlendirme taktiğini doğru mekânında tatbik etti. Bedir Gazvesi'nde ikna üslubunu kullanması, birçok yerde istişare fıkhına başvurmasında tecelli etmektedir. Çünkü o (sav), askerlerine otorite gereğine göre değil, denklik ve göreve göre komutanlık esasına göre davranıyor ve yine o, kendi görüşünde diktatörlük yapmıyordu. Aksine şura ilkesine uyuyor ve doğru görüne görüşe tabi oluyordu.

Peygamber (sav), Bedir Gazvesi'nde yönlendirme üslubunu da uyguladı. Bu üsluba başvurması birçok şeyde ortaya çıkmaktadır. Bazıları da şunlardır:

Birincisi; düşmanların yaklaşmaları durumunda, Resûlullah (sav)'in, sahabelere ok atmalarını emretmesidir. Çünkü bu durumda ok atmak daha isabetli oluyordu: ***"Eğer kavim (düşman) size yaklaşırsa onlara ok atın."*** [79]

İkincisi; Resûlullah (sav), saflar birbirine girinceye kadar kılıçların çekilmesini nehyetmesidir. ***"Sizi kaplamadıkları müddetçe (İç içe girmedikçe) kılıçları çekmeyin."*** [80]

Üçüncüsü; Resûlullah (sav)'in, ok atmalarında sahabelerin iktisatlı davranmalarını emretmesidir.[81]

Sen, bu savaş talimatlarını savunma hususundaki yeni ilkelerle karşılaştırdığın vakit, bu konuda derslerle zamanını geçirmeden ve harp taktik ve ilkelerine gitmeden Resûlullah (sav)'in, herkesten önce o ilkeleri uyguladığını göreceksin. Peygamber (sav), az evvel arz ettiğimiz talimatlarının arkasında, asrımızda düşmanın, bu silahların tesirli menziline girecekleri ana kadar ateşi durdurmakla tanınan şeyi gerçekleştirmeyi hedefliyordu. Resûlullah (sav) bunu, şu sözünde kastetmektedir: ***"Oklarınızı bitirmeyin, bir kısmını bırakın."***

79 İbni Hişam, 2/278; Beyhaki, Delail, 3/81

80 Ebu Davud, 2663, Zikredilen her üç madde de Ebu Davud'un rivayet ettiği hadiste mevcuttur. Resülullah (sav) şöyle buyurmaktadır: "Siz, size yaklaştıkları zaman onlara ok attınız, oklarınızın bir kısmını bırakınız, bitirmeyiniz ve sizi kapladıkları müddetçe (iç içe girmediğiniz sürece) kılıçlarınızı çekmeyiniz."Bu manalar, Buhari'nin 3984-3985 nolu hadislerinde de mevcuttur.

81 Gazvetu Bedir el-Kübra, Ebu Faris, 63-64 "Oklarınızın bir kısmı kalsın; bitirmeyin." Buhari, 2/3984-3985; Ebu Davud, 2663

DÜŞMANLA SAVAŞTA DOĞAL ORTAMDAN İSTİFADE ETME FIRSATI

Resûlullah (sav), düşmanla savaşma sırasında doğal ortamdan istifade fırsatını asla ihmal etmemiştir. Askerlerinin yararına savaş meydanında her ortamdan istifade ediyordu. Bunun örneklerinden biri, Bedir gününde savaş başlamadan önce Resûlullah (sav)'in yaptığıdır.

Markizi şöyle diyor: "Kureyş gelmeden önce Resûlullah (sav) Bedir'de konakladı. Güneş doğduğunda askerleri saf hâline getiriyordu. Yönünü batıya çevirdi ve güneşi arkasına aldı. Düşmanlar da yönlerini güneşe çevirdiler.[82]

Bu tasarruf, Resûlullah (sav)'in güzel tedbirine ve askerlerinin savaş gücünü yükseltmek için doğal ortamlardan bile istifade etmesine delalet etmektedir. Peygamber (sav)'in böyle yapmasının sebebi, güneşin, savaşan kimsenin yüzüne vurmasıyla, gözlerinin zayıf görmesini sağlamasıdır. Dolayısıyla düşmanda mukavemet azalacaktır.[83]

Resûlullah (sav)'in Bedir gününde aldığı tedbirlerde, güneş, rüzgâr, coğrafi tümsekler ve başka şeyler gibi doğal ortamların, savaşlarda güç dengesine büyük tesiri olduğuna işaret bulunmaktadır.

Bunlarda, zaferi gerçekleştirmek ve yüksek mertebelere çıkmak için Allah Teâlâ'nın sarılmamızı bizden talep ettiği sebeplerdendir.[84]

Sevvad İbni Gaziyye Saflar Arasında

Peygamber (sav) Bedir gününde, düzgün olması ve birbiriyle kenetlenmesi için safları düzeltiyor ve doğrultuyordu. Elinde, ucunda demir bulunmayan ok çubuğu vardı. Onunla safları düzeltiyordu. Sevvad İbni Gaziyye isimli sahabe saftan çıkmış olduğunu gördü. Elindeki ok çubuğuyla onun karnını dürttü ve şöyle buyurdu: ***"Doğrul, ey Sevvad!"***

Bunun üzerine Sevvad: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni incittin. Allah (cc) seni hak ve adalet ile göndermiştir. O hâlde benim için kendinden kısas al." dedi.

Resûlullah (sav) karnını açtı ve ***"Gel kısasını al."*** buyurdu.

Sevvad Resûlullah (sav)'a sarılarak mübarek karnını öptü.

Resûlullah (sav): "***Ey Sevvad! Seni buna sevk eden nedir?***" buyurdu.

---

82 El-Kiyadiyye el-Askeriyye, 453
83 Tuhfetu'l-Ahvezi Şerhi Cami, Tirmizi, 7/175
84 El-Kiyadiyye el-Askeriyye fi-Ahdi'r-Resül, 454

Sevvad: "Ey Allah'ın Resûlü! İşte manzarayı görüyorsun. En son buluşmada tenimin senin tenine değmesini istedim." dedi.

Resûlullah (sav) ona hayırla dua etti.[85]

Sevvad (ra)'ın Kıssasından Çıkan Dersler

1- İslam'ın nizam ve düzenine hırslı olmak.

2- Mutlak adalet. Resûlullah (sav), kendisinden kısas alınmasını istedi.

3- Askerin komutanına karşı sevgisi.

4- Ölüm ve şehadetin hatırlanması.

5- Resûlullah (sav)'in vücudu mübarektir. Onun dokunuşunda bereket vardır. Bu yüzden Sevvad (ra) onun vücuduna dokunmaya hırslıydı.

6- Kişinin karnı avret değildir. Delili ise, Peygamber (sav)'in kendi karnını açmasıdır. Eğer avret olsaydı Resulullah (sav) kendi karnını açmazdı.[86]

PEYGAMBER (SAV)'İN ASHABINI SAVAŞA TEŞVİK ETMESİ

Resûlullah (sav), yüksek dağların sebatı gibi güçlü, sağlam ve sabit iradelere sahip olmaları için ashabını eğitiyordu. Kalplerini şecaat, cesaret ve düşmanlara karşı zafer duygularıyla dolduruyordu.

Bu güçlü iradeyi oluşturma yollunda, sarsılmayıp sabit kalan mücahitlerin sevabına teşvik etme ve savaş gününde savaş meydanlarından kaçmaktan korkutma üslubunu takip ediyordu.

Ayrıca Peygamber (sav), sahabelerin alıp sarılmaları için kendilerine zafer faktörlerini ve sebeplerini anlatıyordu. Ve ondan kurtulmaları ve ona yaklaşmaktan kendilerini uzak tutmaları için de onları hezimet sebeplerinden sakındırıyordu.[87]

Peygamber (sav) ve Allah Teâlâ'nın şu sözüne uyarak ashabını savaşa teşvik ediyordu: ***"Ey Peygamber! Müminleri savaşa teşvik et!"*** [88]

"Artık Allah yolunda savaş! Sen, kendinden başkası (sebebiyle) sorumlu tutulmazsın. Müminleri de teşvik et. Umulur ki Allah kâfirlerin gü-

85 İbni Hişam, 2/278-279
86 Gazvetu Bedir el-Kübra, Ebu Faris, 52
87 El-Medrese en-Nebeviyye el-Askeriyye, Ebu Faris, 140
88 Enfal, 65

cünü kırar (güçleriyle size zarar vermelerini önler). Allah'ın gücü daha çetin ve cezası daha şiddetlidir." [89]

Büyük Bedir Gazvesi'nde Resûlullah (sav) ashabına şöyle buyurdu: ***"...Genişliği gökler ve yer kadar olan cennete girmek üzere savaşa kalkınız."***

Ensar'dan Umeyr İbni Humam (ra): "Ya Resûlullah! Genişliği gökler ve yer kadar olan yer cennet mi?" dedi.

Peygamber (sav): "***Evet.***" dedi.

Adam: "Oh, oh, ne güzel!" dedi.

Resûlullah (sav): "***Bu sözü sana söyleten şey nedir?***" diye sordu.

O da: "Allah (cc)'ya yemin olsun ki, ancak cennet ehlinden olmayı arzuladığım için bu sözü söyledim." dedi

Peygamber (sav) de: ***"Muhakkak sen cennet ehlindensin."*** buyurdu.

Ok torbasından biraz hurma çıkarmış yemekte olan Umeyr (ra), bunun üzerine: "Eğer bu hurmalarımı yiyecek kadar yaşayacak olursam, bu hayat bana uzun gelir." dedi. Önündeki hurmaları attı ve şehit oluncaya kadar savaştı."[90]

Diğer bir rivayette Hz. Enes (ra) şöyle diyor:

"Yanında bulunan bütün hurmaları atıp savaşırken şöyle diyordu:

'Hiç azık olmadan ben koştum Allah'a,

Takva ile ahiret için yapılan amelden başka,

Ve ayrıca cihadda sabretmekten başka,

Her azık yok olmaya maruzdur muhakkak,

Takva, iyilik yapmaktan başka ve doğru yolda olmak...'

Bu şiiri okuduktan sonra şehit oluncaya kadar savaştı."[91]

Manevi hazırlık tablolarından biri de şudur: Resûlullah (sav) ashabına müşrik liderlerin öldürüleceklerini müjdeliyordu. Kalplerinin daha mutmain olabilmesi içinde, her birinin öldürüleceği mekânı da gösteriyordu.

Ömer şöyle diyor: "Resûlullah (sav) Bedir'e katılan müşriklerin öldürülecekleri yeri bize gösteriyor, şöyle buyuruyordu: ***'Allah'ın izniyle yarın şurası filancanın öldürüleceği yerdir..."***

89 Nisa, 84
90 Müslim, 1901
91 Sifatu's-Safve 1/488; Zadu'l-Mead, 3/182

Nitekim müslümanlara da savaş başlamadan önce zafer müjdesini vererek şöyle diyordu:

"Ey Ebubekir müjde!"

Resûl Aleyhisselam bu esnada eshabının arasında dolaşarak onları savaşa teşvik ediyordu:

"Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki bugün bir adam sabredip sırtını dönmeksizin sırf Allah için savaşır da öldürülürse muhakkak ki Allah onu cennetine sokar."[92]

PEYGAMBER (SAV)'İN DUASI VE ALLAH (CC)'DAN YARDIM TALEP ETMESİ

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Hatırlayın ki siz Rabbinizden yardım istiyordunuz. O da, 'Peş peşe gelen bin melek ile size yardım edeceğim.' diyerek duanızı kabul buyurdu."*** [93]

Peygamber (sav) askerlerinin saflarını düzettikten, emirlerini verdikten ve onları savaşa teşvik ettikten sonra, kendisi için yapılan gölgeliğe çekildi. Beraberinde arkadaşı Hz. Ebubekir de vardı. Sa'd İbni Muaz da kılıcını çekmiş vaziyette gölgeliğin kapısında nöbet tutuyordu. Resûlullah (sav) dua etmek üzere Rabbine yöneldi ve Allah'ın kendisine vaat ettiği yardımı ısrarla talep etti.

Resûlullah (sav) şöyle yakarışta bulunuyordu: ***"Allah'ım! Bana vaat ettiğini yerine getir. Allah'ım! Bana vaat ettiğini ver. Allah'ım! Sen Müslümanlardan bu grubu helak edersen yeryüzünde ibadet olunmazsın."***

Durmadan kıbleye doğru ellerini havaya kaldırmış vaziyette Rabbine dua etmeye ve ona yakarışta bulunmaya devam ediyordu. Nihayet ridası omzundan yere düştü.

Hz. Ebubekir (ra) geldi, ridasını yerden alıp omzuna koydu. Sonra arkasından tuttu ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Yeter artık Rabbine yalvardığın. Çünkü O, sana verdiği vaadini yerine getirecektir."[94]

Bunun üzerine Allah (cc) şu ayeti indirdi. ***"Hatırlayın ki, siz Rabbinizden yardım istiyordunuz ve O da duanızı kabul buyurdu..."***

İbni Abbas'ın rivayetinde Peygamber (sav) Bedir gününde şöyle dua ediyordu: ***"Allah'ım! Bize olan ahdini ve vaadini yerine getirmen***

---

92 İbni Hişam, 2/279
93 Enfal, 9
94 Müslim, 1763; Ebu Davud, 2690; Tirmizi, 3081; Ahmed b. Hanbel, 1/30

için sana yalvarıyorum. Allah'ım! Sen kendine ibadet edilmemeni istersen, sana ibadet edilmez."

Bunun üzerine Ebubekir (ra) Peygamber (sav)'in elini tutarak: "Yeter artık, ey Allah'ın Resûlü!" dedi.

Resûlullah (sav) çıkarken hep şu ayeti okuyordu: ***"Bütün bu toplananlar hezimete uğrayıp dağılacaklar ve kaçacaklar..."*** [95]

İbni İshak, Resûlullah (sav)'in şöyle dua ettiğini rivayet etmektedir: ***"Allah'ım! İşte Kureyş... Bütün kibir, gurur ve azametiyle sana düşmanlık yapıyor. Peygamberlerini yalanlıyor. Allah'ım! Bana vaat ettiğin zaferi gerçekleştir ve onları şu günün sabahında helak et!"*** [96]

Bu çok önemli bir derstir. Kendi nefsinden, nefsinin hazzından soyutlanma ve ihlasla, sadece Allah'a sığınma, O'na secde etmedir. O'nun huzurunda diz çökme konularında ise her komutan, her yönetici, her lider ve fert için önemli Rabbani bir derstir. Amaç, O'nun yardımı insin ve ellerini semaya kaldırarak Allah (cc)'tan yardım talep eden, yardım için O'na yakarışta bulunan ve dua esnasında ridası düşen Peygamber (sav)'in sahnesi ebediyen kalsın...

Peygamber (sav) bunun tatbikinin bu gibi saatlerde ve bu gibi yerlerde olması için dua ediyor, çaba harcıyordu. Zira bu gibi yerlerde bütün sorumluluklar bağlatılmış ve komutanlık yükleri onun üzerine verilmiştir.[97]

"...Attığın zaman sen atmadın fakat Allah attı ." [98]

Resûlullah (sav) gölgelikte Rabbine yalvarıp ondan yardım diledikten sonra gölgelikten çıktı. Eline bir avuç toprak aldı. O toprağı müşriklerin yüzüne fırlattı ve şöyle dedi: ***"Yüzleri çirkinleşsin."*** [99]

Sonra ashabına, bir hamle yapmalarını emretti. Sahabeler de çok güzel bir hamle yaptılar. Allah (cc) o toprağı (ufak çakılları) müşriklerin gözlerine ulaştırdı. Her bir müşriğin gözüne, onu meşgul edecek kadar girdi. Onun içindir ki Allah (cc) şöyle buyurmuştur: ***"Attığın zaman sen atmadın fakat Allah attı."***[100]

Bu ayetin manası şudur: Allah (cc), Resûlüne (sav) atışın başlangıcını isabet ettirmiş; atışı sebebiyle hasıl olmayan, müşriklerin gözlerine ulaştırmayı da ondan nefyetmiştir.[101]

95 Buhari, 3915; Ahmed b. Hanbel, 1/329; Beyhaki, Delail, 3/50
96 İbni Hişam, 2/273; Beyhaki, Delail, 3/110
97 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/36
98 Enfal, 17
99 İbni Hişam, 2/280
100 Enfal, 17
101 El-Müstefad min-Kasasi'l-Kur'an, 2/125

Resûlullah (sav)'in maddi ve manevi sebeplere sarıldığını, bunun yanısıra da Allah'a tevekkül ettiğini, dolayısıyla Allah (cc) tarafından yardım ve destek geldiğini mülahaza ediyoruz. Bedir gününde gaybi ve âdet dışı Rabbani yardımlarla beraber mümkün olan miktarda esbaba sarılma bir arada toplanmıştır.

Sebepler aleminde ordunun karargah kuracağı yerin tesbiti, hava durumunun araştırılması, komuta merkezinin kurulması ve ona güvenin sağlanması, maneviyatın yükseltilmesi ve askeri kararların tam isabetli bir şekilde alınması işin temelini oluşturmaktadır. Ordunun yer tuttuğu alan Müslümanlara avantaj sağlıyordu. Hava durumu savaş için tam uygundu. Üstün bir komutanlık vardı ve maneviyat zirvedeydi.

Bu manaların bir kısmı, direkt olarak Allah'tan ve onun tevfiki ile oldu. Bir kısmı da aranan esbaba sarılmakla Resûlullah (sav)'in icraatıydı. Dolayısıyla esbaba sarılma Allah Teala'nın tevfiki ile yardımlaşıyordu. Buna ek olarak da gaybi (görünmen) ve âdet dışı olarak destekleyen şeyler vardı. Bu sebeple de olan oldu.

Bu, Allah Teala'nın lütfuyla Müslümanlara verilecek yardımların bir örneğidir. Ama askerlerin ve komutanların niyeti halis olursa, Allah'ın emri üzerine istikamette bulunursa ve Müslümanlar esbaba sarılırsa...[102]

102 El-Esas fis-Sünne ve Fıkhiha es-Sire en-En-Nebeviyye, Said Havva, 1/474

3.
KONU

SAVAŞIN BAŞLAMASI VE MÜŞRİKLERİN HEZİMETİ

Müslümanlar ile müşrikler arasındaki savaş ilk önce ferdî mübarezelerle (teke tek dövüşlerle) başladı.

Müşrik ordusundan Utbe İbni Rebia, kardeşi Şeybe İbni Rebia ve oğlu Velid meydana çıkıp mübareze (teke tek dövüş) talep ettiler. Bu çağrıya cevap olmak üzere Ensar'dan üç genç ortaya çıktı.[103]

Fakat Resûlullah (sav) onları geri çevirdi. Çünkü kendi ailesinden ve en yakın akrabalarından onlarla mübareze etmelerini istiyordu. Bundan dolayı: ***"Ey Haris oğlu Ubeyde! Kalk! Ey Hamza kalk! Ve kalk ey Ali!"*** buyurdu.

Hz. Hamza, Şeybe ile mübareze ederek onu öldürdü. Hz. Ali (ra), Velid ile mübareze edip onu öldürdü.

Hz. Ubeyde İbni Haris de Utbe ile mübareze etti. Bunlardan her biri diğerine ağır darbe indirdi. Bunu gören Hamza (ra) ve Ali (ra), Utbe'ye saldırıp onu öldürdüler. Sonra Ubeyde'yi taşıyıp Resûlullah (sav)'in yanına getirdiler. Fakat Ubeyde (ra) aldığı darbeler sonunda çok geçmeden şehit oldu.[104]

Mübareze eden o altı kişi hakkında şu ayetler indi: ***"İşte iki hasım taraf ki, Rableri hakkında tartışmaya girmişlerdir. Bunlardan inkâr edenler için ateşten giysiler biçilmiştir. Başlarının üstünden de kaynar su dökülür. Onunla, karınlarının içindekiler ve derileri eritilir. Onlar için bir de demirden topuzlar vardır. Her ne zaman cehennemden, o ızdıraptan çıkmak isteseler, oraya geri döndürülürler ve onlara, 'Tadın yangın azabını!' denilir. Şüphesiz Allah, iman edip salih ameller işleyenleri içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyacak, orada altından bileziklerle, incilerle süsleneceklerdir. Oradaki giysileri ise ipektir. Onlar hem sö-***

103 Bunlar; Abdullah İbni Revaha, Avf İbni Haris ve kardeşi Muavviz İbni Haris idiler.

104 Ebu Davud, 2665; el-Müstefad min-Kasasi'l-Kur'an, 2/126

zün hoş olanına ulaştırılmışlar hem de övgüye layık olan Allah'ın yoluna iletilmişlerdir."[105]

Müşrikler, mübarezeye çıkan o üç kişinin öldürülmesini gördüğü zaman şiddetle öfkelenip Müslümanların üzerine genel bir saldırı başlattılar. Müslümanlar müşriklerin saldırısı karşısında durup sebat ettiler. Resûlullah (sav)'ın emrettiği gibi savunmaya yönelik bir duruş sergilediler ve düşmanlara okla karşılık verdiler. Bedir Gazvesi'nde Müslümanların sloganı ve parolası "Ahad, Ahad (bir, bir)" idi.

Sonra Resûlullah (sav) Müslümanları savaşa teşvik ederek onlara: ***"Şiddetlenin!"*** diyerek ve sabredip ecrini yalnız Allah (cc)'dan talep ederek öldürülenlere cennet sözünü vererek, karşı saldırıya geçmeleri için Müslümanlara emir verdi.

Müslümanların canlılığını ve savaşa atılmalarını artıran faktörlerden diğer bazı hususlar ise şunlardır: Resûlullah (sav)'in şu ayeti okumasını işitmeleridir: ***"O topluluk yakında (Bedir'de) bozguna uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklardır."***[106]

Allah Tealâ'nın, yardımlarına melekleri gönderdiğini ve müminlerin gözlerinde müşrikleri az gösterdiğini bilmeleri ve hissetmeleri. Ve Resûlullah (sav) zırh içinde kendilerinin önlerinde sıçraması, O (sav), herkesten müşriklere yakın olduğunu ve sürekli olarak, "O topluluk yakında hezimete uğratılacak ve onlar arkalarını dönüp kaçacaklar." ayetini okuduğunu görmeleridir.[107]

Peygamber (sav) -her iki ordunun karşılaşacakları günün gecesinde- rüyasında müşrikleri az gördü. Bu rüyayı ashabına anlatınca sahabeler (ra) buna çok sevindi. Allah (cc) şöyle buyurmaktadır: ***"Hani Allah sana onları uykunda az gösteriyordu. Eğer sana onları çok gösterseydi elbette gevşerdiniz ve o iş hakkında birbirinizle çekişirdiniz. Fakat Allah (sizi bunlardan) kurtardı. Çünkü O, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) hakkıyla bilendir."***[108]

Ayetin manası şöyledir: Peygamber (sav) rüyasında müşrikleri az gördü. Bu rüyayı kendi ashabına anlattı. Bu rüya sahabelerin (ra) sebat etmelerine sebep oldu.

Mücahit şöyle söylemektedir: "Eğer Resûlullah (sav) rüyasında onları çok görseydi, dağılacaklardı, onlarla savaşmaktan korkacaklardı ve

105 Hac, 19-24
106 Kamer, 45
107 Er-Rahiku'l-Mahtum, 116-118 Hadisi Buhari, 4875
108 Enfal, 43

bu durum ile ilgili olarak: 'Müşriklerle savaşalım mı yoksa savaşmayalım mı?' diye birbirleriyle münakaşa edeceklerdi.

'Fakat Allah (cc) (sizi bundan) kurtardı.' Yani, müminleri dağılmaktan ve birbirleriyle münakaşa yapmaktan korudu. Dolayısıyla Allah (cc) onları Resûlullah (sav)'in gözünde az gösterdi.[109] ve rüyasını ashabına anlattı. Bunda da, Müslümanların sabitleştirilmesi, cesaretlendirilmeleri ve düşmanlarına karşı cüretli olmaları vardır.

Müslüman askerler küfür askerleriyle karşılaştıkları zaman, her bir taife diğer taifeyi sayı bakımından az gördü.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadir: ***'Ve o vakit karşılaştığınız sırada onları sizin gözlerinizde azaltıyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu, çünkü Allah o fiile çıkarılmış olan emri yerine getirecekti; öyle ya, bütün işler Allah'a irca olunur."*** [110]

Allah (cc) Peygamber (sav)'in rüyasını doğru çıkarmak için onları müminlerin gözlerinde az gösterdi. Ayrıca Allah (cc), kendilerine haber verdiği şeyi gözleriyle müşahede etmelerini diledi. Dolayısıyla inançları artacak, ciddiyetle savaşacaklar ve sebat edeceklerdi.

Abdullah İbni Mesud (ra) şöyle diyor:

"Yanımda oturan bir adama: "Onların sayısı yetmiş kişi var mıdır acaba?" diye sordum.

Adam: "Onları yüz kişi kadar görüyorum." dedi.

Sonra müşriklerden bir adamı esir aldık ve ona: "Kaç kişiydiniz?" diye sorduk.

Adam: "Bin kişi" diye cevap verdi."

"Sizi de onların gözlerinde az gösterecek..." Allah (cc), müminleri onların gözlerinde öyle az göstermişti ki, müşriklerden biri: "Onlar (Müslümanlar), ancak deveden bir lokmadırlar." demişti.

Müslümanların gözlerinde müşriklerin az gösterilmeleri hususunda Müslümanlara yapılan lütfun hikmeti şudur: Kâfirlerin sayısının Müslümanların gözlerinde az gösterilmeleri; savaş meydanında onların ayaklarını sabitleştirdi, canlandırdı, müşriklerle savaşmaya cesaretlendirdi ve düşmanların korkusunu kalplerinden çıkarttı.

Müşriklerin gözlerinde Müslümanları az göstermenin hikmeti ise şudur: Müşrikler Müslümanları az gördükleri vakit, korkmadan, onlara iltifat etmeden ve hiç tedbir almadan Müslümanlarla savaşmaya çıka-

---

109 El-Müstefad min Kasasi'l-Kur'an, 2/125
110 Enfal, 44

caklardır. Dolayısıyla ciddiyetle, tam bir hazırlıkla, sakınma ile ve uyanık bir şekilde savaşmayacaklardır. Sonra fiilen savaşa girdikleri vakit, Müslümanların çokluğu onlara sürpriz gelecektir. Dolayısı ile şaşırıp kalacaklar, korkacaklar ve hiç hesaba katmadıkları şeyleri gördükleri zaman kuvvetleri kırılacaktır. Bu da, onların rezil ve perişan olmalarına ve Müslümanların zafer kazanmalarına sebep olacaktır.[111]

MÜSLÜMANLARA YARDIM İÇİN MELEKLERİN İNMESİ

Kur'an-ı Kerim'in ve temiz nebevi sünnetin naslarıyla ve Bedir'e katılan sahabelerden birçok kişinin rivayetleriyle sabit olmuştur ki, Allah Teâlâ kâfir olanların kalplerine korku salmıştır.

"Hani Rabbin meleklere, 'Ben sizinle beraberim. İman edenlere sebat veririm. Kâfirlerin kalplerine korku saracağım. Şimdi vurun boyunlarının üstüne. Vurun onların bütün parmaklarına!' diye vahyediyordu."[112]

"Andolsun, siz son derece güçsüz iken Allah size Bedir'de yardım etmişti. O hâlde Allah'a karşı gelmekten sakının ki şükretmiş olasınız. Hani sen müminlere, 'Rabbinizin, indirilmiş üç bin melek ile yardım etmesi size yetmez mi?' diyordun. Evet, sabrettiğiniz ve Allah'a karşı gelmekten sakındığınız takdirde, onlar ansızın üzerinize gelseler bile Rabbiniz nişanlı beş bin melekle size yardım eder. Allah, bunu size sırf bir müjde olsun ve kalpleriniz bununla yatışsın diye yaptı. (Yoksa) yardım ve zafer ancak mutlak güç sahibi, hüküm ve hikmet sahibi Allah katındadır."[113]

Buhari, Müslim, Ahmed İbni Hanbel ve başkaları, meleklerin Bedir Savaşı'na katıldıklarına ve müşrikleri vurup öldürdüklerine işaret eden birçok sahih hadis rivayet etmişlerdir.[114]

İbni Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Bedir günü bir Müslüman, bir müşriği şiddetle takip ediyordu. O sırada bir kamçı ve süvari sesi duydu. Süvari şöyle diyordu: 'İleri, ya Hayzum! (Meleğin bindiği atın adıdır.) O Müslüman önündeki müşriğe baktığında, kâfirin yere kapaklandığını gördü. Adamın burnu parçalanmıştı; darbe yeri simsiyah olmuştu. Ensar'dan olan o Müslüman, Resûlullah (sav)'e gelerek bu olayı anlattı. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Doğru söyledin; bu, üçüncü kat sema meleklerinin bir imdadıdır."***

111 Zamahşeri, 2/225; İbni Kesir, 2/315
112 Enfal, 12
113 Âl-i İmran, 123-126
114 Mavsuatu Nedreti'n-Naim fi Mekarimi Ahlaki'r-Resûli'l-Kerim, 1/291

Yine İbni Abbas'ın (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Peygamber (sav) Bedir günü şöyle buyurdu: ***'İşte Cibril, atının gemini tutmuş. Kendisinin üzerinde de savaş aleti vardır.'***"[115]

Ali İbni Ebu Talib'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ensar'dan kısa boylu bir mücahit, Abbas İbni Abdulmutallib'i esir alıp getirdi.

Abbas: 'Ya Resûlullah! Vallahi bu adam beni esir almadı. Siyah beyaz bir at üzerinde, güzel yüzlü ve saçları başının her iki tarafından yukarı çekilmiş bir adam beni esir aldı. Kavim arasında onu görmüyorum.' dedi. Ensar'dan olan sahabe: 'Ey Allah'ın Resûlü! Onu ben esir aldım.' dedi. Resûlullah (sav) de: ***'Sus! Allah (cc), kerem sahibi bir melekle sana yardım etmiştir.'*** buyurdu."[116]

Ebu Davud el-Mazinni'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Bir müşriğin başını vurmak için onun peşine düşmüştüm. Benim kılıcım ona ulaşmadan kellesinin yere düştüğünü gördüm. Anladım ki, onu benden başkası öldürdü."[117]

"Allah Teala'nın, müminlerin yardımına melekleri göndermesi, kesin bir durumdur, sabittir, bunda şüphe yoktur.

Allah Teala'nın melekleri yardıma göndermesindeki hikmet, Müslümanların zaferine sebep olan şeyi tahsil etmektir. Bu da, meleklerin inişiyle hâsıl olmuştur. Çünkü melekler, Müslümanları zaferle müjdelemeleri ve onları sabit kılmaları gibi Müslümanların zaferine sebep olma imkânı olan her şeyi yerine getirdiler. Melekler, müminlerin kalplerine, zafer umudu ve savaşta canlılığı oluşturan şeyleri atıp yerleştirdiler ve onlara, Allah (cc) tarafından yardım olunan kimseler olduklarını gösterdiler. Ayrıca bazı melekler bilfiil savaşa katıldılar. Kuşkusuz, meleklerin bilfiil savaşa katılmaları Müslümanların kalplerini güçlendirdi ve savaşta onların sabit kalmalarını sağladı. Ayetler bu hakikate işaret etmektedir. Nebevi hadisler de açık ve net bir şekilde bu hakikati ifade etmektedir.[118]

Birileri ortaya çıkıp da şöyle sorabilir: Cebrail (as) gibi tek meleğin Allah Teala'nın yardımıyla bütün kâfirleri yok etmeye gücü olmasına rağmen, Müslümanların yardımına bunca meleğin gönderilmesindeki hikmet nedir?

Üstad Abdulkerim Zeydan bu soruyu cevaplarken şöyle diyor: "Allah'ın sünneti (kanunu), hak ile hak ehlini, batıl ile batıl ehlini birbiriy-

115 Buhari, 3995
116 Ahmed b. Hanbel, 1/117
117 Ahmed b. Hanbel, 5/450; İbni Hişam 2/286
118 El-Mustefad min Kasasi'l-Kur'an, 2/131-132

le defetmekle cari olmuştur. Düşmana galip gelmek, galebe ve zafer hususunda Allah'ın kanunlarına muvafık olmaktadır. Bu tedafü (birbirleriyle defetmek) aslında her iki taraf, hak ile batıl arasında cereyan etmektedir. Hakka yapışmanın ve hakkın yüklediği görevleri yerine getirmenin meyvelerinden biri, birçok çeşit ve şekillerle Allah (cc) tarafından gelen yardımı kazandırmaktadır. Fakat birbirini defetme ve birbiriyle defolunma, her ikisi de Allah Tealâ'nın kanunlarına göre cereyan etmektedir. Tedafü neticesinde galip gelmek için gerekli olan kuvvetin bütün manalarıyla en güçlü olan taraf galip gelmektedir. Melekleri yardıma göndermek de, o mücahit grubun imanının meyvelerindendir. O yardım ki, onunla düşmana karşı galip gelmeyi gerektiren şeyler gerçekleşmektedir. Fakat o galebe, müminlerin savaşta takdim ettikleri şeylere, direkt savaş amellerine girişmeye, öldürülmeye maruz kalmalarına, savaşta durup sebat etmelerine, Allah (cc)'ya olan tevekküllerinin devam etmesine, O'na itimat etmelerine ve güvenmelerine bağlıdır. Allah (cc) bu manaları hazırlık, sayı ve savaş taktiklerinin öğrenilmesi gibi diğer maddi sebeplerle birlikte, hayattaki kanunlarına göre, galip gelmeye ve zafere sebep kılmıştır. Bundan dolayıdır ki İslam, Müslümanları bizzat kendi elleriyle batılı yok etmeye ve batıl ehliyle savaşmaya ve zafere ulaşmak için gerekli imani ve maddi sebepleri hazırlamaya davet etmektedir. Allah Teala'nın izniyle Müslümanların elleriyle batıl ehli hak ettikleri cezayı tadacaklardır.[119]

Allah (cc) şöyle buyurmaktadır: ***"Onlarla savaşın ki, Allah onlara sizin ellerinizle azap etsin, onları rezil etsin, onlara karşı size yardım etsin, mümin topluluğun gönüllerini ferahlatsın ve onların kalplerindeki öfkeyi gidersin. Allah, dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir."*** [120]

Şüphesiz meleklerin yüksek semalardan Müslümanlara yardım için yeryüzüne inmeleri büyük bir olaydır. Bu süper bir güç ve müminler için sağlam bir sebattır. Çünkü müminler, savaş meydanında tek başlarına olmadıklarına inandıkları zaman ve zafer sebeplerini gerçekleştirip engellerden sakındıkları vakit, işte o zaman gökyüzü yardımına ehil olurlar. Bu şuur, macera şeklinde olsa bile düşman karşısında kendilerine cesaret vermektedir. Çünkü sayı bakımından büyük, hazırlık bakımından da güçlü olan kâfirlerin ordusu ile sayı bakımından az, hazırlık bakımından da zayıf olan müminlerin ordusu arasındaki mesafe büyüktür.

Bu, aynı zamanda kâfirlerin maneviyatlarını bozma ve inanışlarını

119 El-Müstefad min Kasasi'l-Kur'an, 2/131-132
120 Tevbe, 14-15

sarsma hususunda güçlü bir faktördür. Çünkü saflarında, bazı kâfirlerin de kendi gözleriyle gördükleri meleklerin iniş tekrarının ihtimali yayıldığı zaman, onlar her ne kadar Müslümanların kuvvetini ve sayılarını tahmin etmişlerse de, yine de vicdanlarında ve kalplerinde sayılarını bilmedikleri ve kuvvetlerinin boyutunu tahmin edemedikleri görülmeyen güçlerin savaşa katılma ihtimalinden deprem etkisi yapan bir korku kalacaktır. Bu şuur her nebevi devirde ve Raşit Halifeler döneminde sahabelerin (ra) katıldıkları bütün savaşlarda müminlere refakat edip onlardan hiç ayrılmadığı gibi ondan sonra da bazı müminlere refakat edip onlardan ayrılmamıştır. Dolayısıyla bu şuur, düşmanlara karşı tekrarlanan kesin zaferler kazanmak için güçlü bir faktör olmuştur.[121]

MÜŞRİKLERE KARŞI MÜSLÜMANLARIN ZAFERİ VE RESÛLULLAH (SAV)'İN KUYUYA ATILAN ÖLÜLERE KONUŞMASI

Bedir Savaşı, Müslümanların müşriklere karşı zafer kazanmalarıyla sona erdi. Müşriklerden yetmiş kişi öldürüldü, yetmiş kişi de esir alındı. Öldürülenlerin çoğu Kureyş komutalarından ve liderlerindendi. Müslümanlardan altısı Muhacir'den, sekizi Ensar'dan olmak üzere toplam on dört kişi şehit edildi. Fetih tamamlanıp müşrikler hezimete uğradıktan sonra Resûlullah (sav), Abdullah İbni Revaha ile Zeyd İbni Harise'yi, Allah Teâlâ'nın Müslümanlara yaptığı yardımı ve müşriklerin hezimetini müjdelemek üzere Medine'ye gönderdi.[122]

Bedir zaferi elde edildikten sonra Peygamber (sav) hemen oradan ayrılmamış ve üç gün boyunca Bedir'de ikamet etti.

Enes İbni Malik, Ebu Talha'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Peygamber (sav) bir kavme galip geldiği zaman, o alanda üç gece kalırdı."[123]

Bunun hikmeti şunlar olabilir:

1- Hezimete uğrayan topluluktan kaçanların gerçekleştirmeleri muhtemel olan umutsuzluğa düşen mukavemetten çıkacak herhangi bir hareketi bastırmakla alanı tasfiye etmek.

2- Hemen hemen hiçbir savaşın düşen şehitlerden boş kalmadığı için, Allah'ın askerlerinden şehit olanları defnetmek. Çünkü Müslüman şehitler savaş meydanında defnedildiler. Şehitlerin hiçbiri Bedir haricinde defnedilmedi. Şehitlerin üzerinde namaz kılındığına işaret eden herhangi bir rivayet varit olmamıştır.[124]

---

121 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 4/145
122 El-Müstefad min-Kasasi'l-Kuran, 2/133
123 Buhari, 3976
124 Mavsuatu Nedreti'n-Naim, 1/291

3- Ganimetlerin toplatılması, korunması ve hak sahiplerine eksiksiz verilmesi gerçekleştirilinceye kadar, bütün işlerin ganimetleri koruma görevini üstlenenlere tevdi edilmesi. Bedir ganimetlerinin işleri Mazınoğullarından Abdullah İbni Ka'b el-Ensari'ye bırakılmıştı.[125]

4- Zaferle çıkan askerlere, savaş meydanında fertlerin verdikleri o yorucu psikolojik ve bedensel meşakkatlerden sonra istirahat etmeleri, yaralıların yaralarını sarmaları, meyveleri yakın olmayan ve kolayca elde edilecek kesin zafer gibi Allah Teâlâ'nın kendilerine verdiği nimetleri anmaları için fırsat verilmesi.

Ayrıca fertlerin ve grupların, zaferi celbetme hususunda savaşta aktif tesiri olan olayları ve sürprizleri, zorluklara atılma ve sıkıntıları giderme hususunda filancanın sergilediği şecaati, fedakârlığı ve cesareti, vurkaç ve düşmanın aldığı sağlam tedbir konularında savaşın ortaya çıkardığı pratik dersleri kendi aralarında müzakere etme fırsatının verilmesi için.

Müslüman askerler, o müddet içerisinde üst komutanlığın emirlerini, planları koymadaki tutum ve davranışı ve o planları uygulamada komutanlığın bilfiil uygulamasını hatırlama fırsatını bulacaklardır. Ta ki bunlar, ileride vuku bulacak olaylarda, aydınlığında yürüyecekleri bir ışık olsunlar ve bunları, cihad hayatlarında düstur ve temel direkler yapsınlar.

5- Savaşta öldürülen düşmanların leşlerini toprağa vermek veya kuyuya atmak. Onları ve onların kavimleri arasındaki makam ve mevkiini tanımak, bu ümmetin Firavun'u Ebu Cehil, küfrün başı Umeyye İbni Halef ve benzerlerinin durumları gibi ileride şerrinden korunmak amacıyla İslam ordusunun genel komutanlığının, öldürülmesinde maslahat gördüğü kişileri öldürmek için, yaralı olarak yerde kalan kimseleri tanımak.

Sonra Resûlullah (sav), Bedir'de öldürülen o pislerin leşlerini, Bedir kuyularından habis ve murdar olan, sarılmamış bir kör kuyuya atılmalarını emir buyurdu. Sonra kuyunun kenarında durdu. Öldürülenlerin başında durarak şöyle buyurdu: ***"Siz beni yalanladınız; insanlar beni tasdik ettiler. Siz beni yardımsız bıraktınız; insanlar bana yardım etiler. Siz beni çıkardınız; insanlar beni barındılar."*** [126]

Sonra Peygamber (sav), öldürülen Kureyş müşriklerinin sürüklenerek Bedir kuyularından birine atılmalarını emretti. Sahabeler de onları kuyuya attılar. Sonra kâfirlerin atıldıkları kuyunun başında durarak şöy-

125 Muhammed Resûlullah, Sadık Arcun, 3/453
126 İbni Hişam, 2/292-293

le buyurdu: ***"Ey Rebia oğlu Utbe! Ey Rebia oğlu Şehbe! Ey Halef oğlu Umeyye! Ey Hişam oğlu Ebu Cehil! Ey falan! Ey falan!... Siz Rabbinizin vaat ettiklerinin gerçek olduğunu buldunuz mu? Ben, Rabbimin bana vaat ettiği şeylerin gerçek olduğunu buldum."***

Bu sırada Hz. Ömer (ra): "Ey Allah'ın Resûlü! Leş gibi olan ruhsuz cesetlerle nasıl konuşuyorsun?" diye sordu.

Peygamber (sav): ***"Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, benim bu sözlerimi onlar sizden daha iyi duyuyor. Fakat onlar bana cevap veremezler."*** buyurdu.[127]

Katade şöyle diyor: "Allah Teâlâ, Peygamber (sav)'in sözünü onlara işittirene kadar onlara tekrar hayat verdi. Onları azarlamak, küçültmek, cezalandırmak ve pişmanlık duyurmak için böyle yaptı.[128]

Şüphesiz Resûlullah (sav)'in Kureyş'ten öldürülenlere nidası büyük bir hakikati beyan etmektedir. O da, onların yeni bir hayata başlamalarıdır. O hayat da özel berzah hayatıdır. Onlar berzahta hayatta olanların konuşmalarını işitiyorlar. Fakat cevap veremez ve konuşamazlar. Bu hayata inanmak Müslümanların akidelerindendir.

Kabir nimeti ve kabir azabı sahih hadislerde sabittir. Öyle ki Resûlullah (sav), iki kabrin yanından geçti ve şöyle buyurdu: ***"Onlar şimdi azap görüyorlar ama büyük bir günahtan dolayı azap görmüyorlar."***[129]

Sonra Resûlullah (sav), azap görmelerinin sebebinin, insanların arasını bozmak ve bevilden korunmamak olduğunu zikretti.[130] Sadık-ı Masduk (sav) ondan bahsettikten sonra ve Kur'an-ı Kerim, firavun ailesinin azabı ile ilgili onu kesin ifade ettikten sonra, bu gaybi hakikatlere teslim olmak gerekir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onlar sabah akşam o ateşe sokulur kıyametin kopacağı günde; Firavun ailesini azabın en çetinine sokun (denilecek)!"***[131]

Şehitlere gelince, Allah Teâlâ onlar hakkında şöyle buyurmaktadır: ***"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği nimetlerin sevincini yaşayarak rızıklandırılmaktadırlar. Arkalarından kendilerine ulaşmayan (henüz şehit olmamış) kimselere de hiçbir korku olmayacağına ve onların üzülmeyeceklerine sevindiler."***[132]

---

127 Buhari, 2976; Müslim, 2873 ve 2874
128 Buhari, 3976 nolu hadisin sonu
129 Buhari, 218; Müslim, 292
130 Suvarun ve İber Mine'l-Cihadin-Nebeviyye fil-Medine, Dr. Muhammed Fevzi Fadlullah, 64
131 Ğafir, 46
132 Âl-i Imrân, 169

4.
KONU

SAVAŞTAN OLAYLAR VE SAHNELER

TAĞUTLARIN ÖLDÜRÜLÜŞÜ

Ebu Cehil İbni Hişam El-Mahzumi'nin Öldürülüşü

Abdurrahman İbni Avf (ra) şöyle anlatıyor: "Bedir günü ben, Müslüman savaşçıların arasında safta bulunurken sağıma ve soluma baktım. Bir de ne göreyim! Kendimi, Ensar'dan çocuk yaşta iki delikanlının arasında gördüm. Ben o zaman, daha kuvvetli iki kişinin arasında olmayı arzuladım.

Onlardan birisi bana göz kırparak:

'Amca! Sen Ebu Cehil'i tanır mısın?' diye sordu.

Ben de:

'Evet, ben o kâfiri tanırım. Onunla ne işin var?' dedim.

Bana göz kırpan delikanlı:

'Duydum ki o, Resûlullah (sav)'e sövermiş. Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer onu bir görsem ikimizden birinin eceli gelinceye kadar ona yapışacağım ve vücudum onun vücudundan ayrılmayacak.' dedi.

Ben onun bu sözlerine hayran kaldım.

Diğer delikanlı genç de bana göz kırparak aynı şeyi söyledi. Çok geçmeden Ebu Cehil'i gördüm. O kâfir, insanlar arasında dolaşarak onları savaşa teşvik ediyordu.

Her iki gence onu işaret ederek:

'İşte bana sorduğunuz kâfir şu adamdır.' dedim.

Derhâl kılıçlarıyla ona saldırdılar. Onu öldürünceye kadar vurmaya devam ettiler. Sonra dönüp Resûlullah (sav)'e geldiler. Ebu Cehil'i öldürdüklerini söylediler.

Resûlullah (sav):

'Onu hanginiz öldürdü?' diye sordu.

Onlardan her biri:

'Ben öldürdüm, ben öldürdüm.' dedi.

Resûlullah (sav):

'Kılıçlarınızı sildiniz mi?' buyurdu.

Onlar da:

'Hayır, silemedik.' dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) kılıçlara baktı ve:

'Onu ikiniz birden öldürmüşsünüz.' buyurdu.

Sonra Ebu Cehil'in selebini (üzerinde bulunan eşyasını) Muaz İbni Amr İbni Cumah'a verdi. O iki delikanlı genç, Muaz İbni Afra ve Muaz İbni Amr İbni Cumah idi."[133]

Hz. Enes şöyle anlatmaktadır:

"Bedir günü Resûlullah (sav):

'Ebu Cehil'in ne durumda olduğuna kim bakacak?' buyurdu. Bunun üzerine Abdullah İbni Mesud kalkıp gitti ve Afraoğullarının onu vurup yere serdiklerini gördü. Onu sakalından tutarak şöyle dedi:

'Sen Ebu Cehil'sin, değil mi?'

O da:

'Kavmi tarafından öldürülen adamın üzerinde ar var mıdır? Veya öldürdüğünüz adamın üstünde ar var mıdır?' dedi.[134]

İbni Mesud'un şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Bedir günü, Ebu Cehil yaralar içinde yere serilmişken ona yetiştim ve: 'Ey Allah'ın düşmanı! Allah (cc) seni rezil etti!' dedim.

O: 'Ne ile rezil etti? Kavmi tarafından öldürülen adamın üstünde ar var mı dır?' dedi.

Elimde kılıcım vardı. O kılıçla ona vurmaya başladım ama ona tesir etmiyordu. Onun ise çok iyi bir kılıcı vardı. Onun eline vurunca kılıç elinden düştü. Ben hemen o kılıcı aldım. Sonra başındaki miğferi açıp çıkardım ve onun boynuna vurdum. Sonra da Resûlullah (sav)'e geldim ve durumu anlattım. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

---

133 Buhari, 3141; Müslim, 1752, (Peygamber (sav), Ebu Cehil'in üzerinde çıkan eşyaları niçin sadece Amr İbni Cumah'a verdi? Çünkü başka insanlar vurmada iştirak etseler de onu tamamen öldüren kişi o eşyaları hak eder. Resûlullah (sav)'in, "Onu ikiniz öldürmüşsünüz. " demesi, diğerinin gönlünü almak içindi. Çünkü o da iştirak etmişti. Bundan, İbni Cumah'ın onu tamamen öldürdüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca Muaz İbni Afra aynı savaşta şehit düşmüştür. Diğer Muaz ise Hz. Osman zamanına kadar yaşamıştır.

134 Buhari, 3962; Müslim, 1800/118

'Ondan başka ilah olmayan Allah (cc) hakkı için öyle miydi?' buyurdu.

Ben de:

'Evet, ondan başka ilah olmayan Allah (cc) hakkı için öyle idi.' dedim.

Resûlullah (sav):

'Git, emin ol.' buyurdu.

Ben de kuş gibi süratle gidip geldim. Geldiğimde kendimi gülmekten alamıyordum. Durumu haber verdim.

Bunun üzerine Resûlullah (sav):

'Kalk, yürü, gidelim.' buyurdu.

Ben de kendisiyle beraber gittim ve Ebu Cehil'i ona gösterdim. Resûlullah (sav) onun başında durarak:

'İşte bu herif bu ümmetin firavunudur.' buyurdu.[135]

Ensar'dan her iki delikanlı gencin Ebu Cehil'i öldürmeye bu kadar hırslı kılan şey, Resûlullah (sav)'e sövdüğünü duymalarıydı. İşte böylece Ensar gençlerinin Peygamber (sav)'e karşı besledikleri sevgi, kendisine eziyet vermeye çalışan kimselerden intikam yolunda canlarını feda etmeye kadar ulaşmaktadır.

Abdullah İbni Mesud (ra) ile Ebu Cehil -ki o hayatının son dakikalarını geçiriyordu- cereyan eden hadisede son derece güzel bir ibret vardır. Zira Mekke'de Müslümanlara aşırı derecede eziyet veren bir diktatör, kendilerine bizzat eziyet ettiği insanların önünde yaralar içinde yere serilmişti.

Allah Teâlâ, Ebu Cehil'in hayatındaki son nefesi bitirecek kişinin mustazaflardan biri olmasını istedi. Ebu Cehil yere serilmişken ve hayatının son anlarını yaşarken bile kibirli, gaddar ve diktatördü.[136]

İbni İshak şöyle rivayet etmektedir: "Abdullah İbni Mesud (ra) onun başını kesmek istediği zaman, İbni Mesud'a: 'Ey koyunların küçücük çobanı, sen çok zor yüksek bir yere çıktın.' demiştir."[137]

Allah (cc), bu pislik Ebu Cehil için, kahraman Ensar çocuklarının darbeleriyle acele etmedi. Fakat onu ebedî helakın kenarına götüren darbelerin ona isabet etmesinden sonra idrak ve şuuru yerinde, bilinci açık bir şekilde yere yığılmış olarak bıraktı. Ta ki, kendi gözleriyle, Mek-

135 Ahmed b. Hanbel, 1/403-444; Ebu Davud kısa olarak, 2709
136 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 4/158-160
137 İbni Hişam, 2/289

ke'de zayıf gördüğü, işkence yaptığı ve ezdiği -İslam şemsiyesi altına, temiz akideyi ve âlemlere rahmet olarak indirdiği şeraitle Allah'a ibadet etmeye ilk koşan- ilk Müslüman grubun adamlarından Abdullah İbni Mesud gibi bir insanın eliyle ulaştığı hakirlik, zillet ve rezaleti görsün.

Abdullah İbni Mesud (ra), onun göğsünün üzerine çıkıyor, ayaklarıyla onu çiğniyor, tahkir amacıyla onun sakalından tutuyor, onun nefsindeki gururuna ve yeryüzündeki kibrine ulaşacak şekilde serzenişte bulunuyor ve kuvvetle üzerine çullanıp onun kılıcını alıyor ve onu öldürüyor.

Ayrıca Abdullah (ra), zaferin Allah Teala'nın askerlerinin ve İslam bölüğünün olduğunu, hezimetin çirkinliği, çirkefliği, ayıbı, zilleti ve rezaleti bu habis kâfirin başkanlık ettiği bu büyük topluluk içinde içi boş kibir birliklerine isabet ettiğini bildirmiş oluyor.[138]

Umeyye İbni Halef'in Öldürülüşü

Abdurrahman İbni Avf (ra) şöyle demiştir: "Umeyye İbni Halef ile bir sözleşme yaparak bir belge yazdım ki, kendisi Mekke'de bana ait ne varsa koruyacak, ben de Medine'de ona ait ne varsa onu koruyacaktım.

Ben Rahman'ı zikrettiğim zaman Umeyye: 'Ben Rahman'ı tanımıyorum, bana Cahiliye'deki ismini yaz.' dedi. Bunun üzerine ben de ona 'Abdu Amr' yazdım. Bedir gününde insanlar uykuda oldukları bir zamanda onu himaye etmek için bir dağa çıktım.

O sırada Bilal onu gördü. Ensar'dan oluşan bir grubun meclisine geldi ve: 'İşte Umeyye İbni Halef! Umeyye kurtulsa ben kurtulmayayım!' dedi. Ensar'dan bir grupla peşimize düştüler. Bizi yakalamalarından korkunca, onları meşgul etmek için Umeyye'nin oğlunu geride bıraktım. Ensar'dan olanlar onu öldürdüler. Sonra yine peşimize düştüler.

Umeyye çok şişman biriydi. Ensar'dan olanlar bize yetiştiklerinde ben Umeyye İbni Halef'e: 'Yere çök!' dedim. O da yere çöktü. Ben onu korumak için kendimi onun üzerine siper ettim. Fakat benim altımdayken kılıçlarla ona vurup öldürdüler. Hatta onlardan birinin kılıcı benim ayağıma isabet etti. Daha sonra Abdurrahman İbni Avf, ayağına aldığı kılıç darbesinin izini bize gösterdi."[139]

Diğer bir rivayette Abdurrahman şöyle demiştir:

"Mekke'de Umeyye İbni Halef benim dostum idi. Benim ismim "Ab-

138 Muhammed Resûlullah, Sadık Arcun, 3/431-432
139 Buhari, 230 ve 3971

du Amr" idi. Müslüman olduktan sonra ismimi Abdurrahman olarak değiştirdim.

Mekke'de karşılaştığımız zaman bana: 'Ey Abdu Amr! Ana-babanın sana taktıkları isimden neden kaçıyorsun?' diyordu.

Ben de: 'Evet' diyordum.

O bana: 'Ben Rahman'ı tanımıyorum. Eski isminle seni çağırdığımız zaman sen bana cevap vermiyorsun. Ben de seni tanımadığım bir isimle çağırmam. O hâlde bana bir isim söyle, ben de seni o isimle çağırayım." diyordu.

(Abdu Amr ile beni çağırdığı zaman, ona cevap vermiyordum.)

Ben ona: 'Ey Ebu Ali! İstediğin bir ismi söyle.' dedim.

Umeyye: 'O hâlde Abdulilah olsun.'

Ben de: 'Tamam olsun.' dedim.

Onunla karşılaşmamda: 'Ey Abdulilah.' diyordu.

Ben de ona cevap verir, onunla konuşurdum. Bu durum Bedir gününe kadar devam etti. Ancak Bedir gününde onun yanından geçtim. O Ali adındaki oğlunun elini tutmuş duruyordu. Bende de, ganimet aldığım zırhlar vardı. Onları taşıyordum.

Beni gördüğünde: 'Ey Abdu Amr!' diye çağırdı. Ben ona cevap vermedim. Cevap vermediğimi görünce bu defa: 'Ey Abdulilah!' dedi.

Ben de: 'Evet, buyur.' dedim.

Umeyye: 'Senin, bana ihtiyacın yok mu? Ben sana, o taşıdığın zırhtan daha hayırlıyım.' dedi.

Ben: 'Evet, Allah'a yemin olsun! Bu söylediğin daha hayırlıdır.' Dedim, o zırhları attım. Onun ve oğlunun elinden tuttum. sonra onlarla beraber yürümeye başladım.

Umeyye İbni Halef ise hep şöyle diyordu: 'Ben hiç bugün gibi bir gün görmedim. Süte ihtiyacınız yok mu?'

İbni Hişam şöyle diyor: 'Sütten maksadı: 'Beni esir alan kimseye sütleri çok olan develer verip kendimi kurtarırım.' demek istiyordu."[140]

Yukarıda geçen rivayetlerden şunları çıkarıyoruz

1- Hz. Bilal (ra), Mekke'de kendisine her çeşit işkenceleri yapan en gaddar düşmanı olan Umeyye İbni Halef'i esir alan Abdurrahman İbni Avf'ın (ra) elinde gördüğü zaman, avazının çıktığı kadar: "O kurtulsa ben kurtulmayayım!" diye bağırdı.

İşte bu, Allah'ın düşmanlardan intikam alma duruşlarından bir du-

140 İbni Hişam, 2/283-284

ruştur. Dünya hayatında büyük keferelerden intikam almak öyle bir nimettir ki, Allah (cc) onunla o tağutların elinden zillet ve hakareti tadan dertli müminlerin derdini gidermektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onlarla savaşın ki, Allah sizin ellerinizle onları rezil etsin, sizi onlara galip kılsın ve mümin toplumun kalplerini ferahlatsın."*** [141] ***"Ve onların (müminlerin) kalplerinden öfkeyi gidersin. Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah bilendir, hikmet sahibidir."*** [142]

2- Şüphesiz Umeyye İbni Halef'in başına gelenlerde (korkunç bir şekilde öldürülmesinde), kendi kuvvetleriyle, makam ve mevkileriyle kanan, dolayısıyla zayıf kimselere zulüm edip haklarını ellerinden alan zalim diktatörlere son derece etkili bir ders ve ibret alanlara da büyük bir ibret vardır. Ahiretteki akıbetleri ise çok daha kötü ve çok vahim olur. Bazen de Allah Teâlâ, Umeyye İbni Halef ve benzerleri olan diğer tağutların başına geldiği gibi ahiretten önce dünyada onlardan intikam alma imkânını zayıf kimselere vermektedir.[143]

3- Abdurrahman İbni Avf (ra)'ın: "Allah Bilal'a rahmet eylesin. Zırhlarım gitti. Esirlerimde de beni üzdü."[144] sözünde ve yardıma çağırdığı Ensar'dan olanların yardımıyla Abdurrahman'a muhalefet edip elinden esirleri kuvvet zoruyla çıkaran Bilal'ın bu davranışında, ashabı kiramın arasındaki kardeşlik bağının güçlü olduğuna delalet eden bir delildir.[145]

4- Umeyye İbni Halef'in hanımı **Ümmü Safvan İbni Umeyye,** dikkat çekici bir duruş sergilemiştir. Hubab İbni Münzir'e baktığı bir sırada kendisine, Bedir günü Ali İbni Umeyye'nin ayağını kesen işte bu adamdır." denildi. Bunun üzerine Ümmü Safvan şöyle dedi: *"Şirk üzere öldürülenleri zikretmeyi bırakın! Allah Teâlâ Hubab İbni Münzir'in darbesiyle Ali'yi rezil etti. Ali'ye darbe indirmekle de Hubab'a ikramda bulundu. Mekke'den çıkınca İslam üzerinde idi ama başka şey üzerinde öldürüldü.*[146]

Bu duruş, onun güçlü imanına ve sağlam inancına delalet etmektedir. Zira kendisi için vela ve bera (dostluk ve düşmanlık) akidesi zahir oldu. Dolayısıyla kabilesinden olmasalar bile Müslümanları sevmeye, oğlu ve en yakın akrabaları olsalar da kâfirlerden nefret etmeye başladı.[147]

141 Tevbe, 14
142 Tevbe, 15
143 Et-Tarihu'l-İslami Humeydi, 4/152-153
144 İbni Hişam, 2/244
145 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 4/154
146 Age, 4/154
147 İbni Hişam, 2/244

Ümmü Safvan'ın, kendi oğlu Ali'nin hakkındaki: "Buradan çıktığınız zaman İslam üzerinde idi. Ama başka şey üzerinde öldürüldü." anlamındaki sözünden maksadı; oğlu, Mekke'de İslam ile tanınanlardan idi. Bedir günü kavimleri ile birlikte istemeyerek çıktılar. Her iki saf karşılaştıklarında, Müslümanların sayısını az gördüklerinde dinleri hakkında fitneye düştüler. Sonra da: "Bunları dinleri aldatmış." dediler.[148]

Ubeyde İbni Said İbni Âs'ın Hz. Zübeyr (ra) Tarafından Öldürülmesi

Zübeyr İbni Avvam (ra) şöyle anlatıyor: "Bedir günün Ubeyde İbni Said İbni Âs ile karşılaştım. O, silahlarla donanmıştı. İki gözlerinden başka hiçbir yeri görünmüyordu. Künyesi, Ebu Zatil Keriş idi. Beni görünce: 'Ben Ebu Zatil Keriş'im.' dedi. Bunu söyleyince elimde bulunan, başında mızrak demiri gibi bir demir olan bir asa ile saldırdım. Ve darbeyi gözüne indirip demir ucunu gözüne batırdım. Aldığı bu darbe sonucunda öldü."

'Sonra onun üzerine ayağımı koydum. Sonra da demir uçlu asamı çekmeye başladım. Çok zor oldu ama onu çıkardım. Çıkardığımda da yanları bükülmüştü."[149]

Urve şöyle diyor: "Resûlullah (sav) Hz. Zübeyr'den (ra) o asayı istedi. Zübeyr de verdi. Resûlullah (sav) vefat edince Hz. Zübeyr, tekrar o asayı yanına aldı. Sonra Hz. Ebubekir (ra) ondan istedi. O, Hz. Ebubekir'e verdi. Hz. Ebubekir vefat edince Hz. Ömer ondan istedi. O da ona verdi. Hz. Ömer (ra) vefat edince Hz. Zübeyr tekrar onu yanına aldı. Sonra Hz. Osman (ra) ondan talep etti. Hz. Zübeyr ona verdi. Hz. Osman (ra) şehit edilince o asa Hz. Ali (ra)'ın ailesine geçti. Hz. Zübeyr onlardan talep etti ve yanına aldı. Hz. Zübeyr şehit olana kadar da onun yanında kaldı."[150]

Bu haber, Hz. Zübeyr (ra)'ın hedefe tam isabet etme hususundaki dikkatini bize tasvir etmektedir. Zira, yerin dar olmasına ve bütün gücünü savunma ile hücum arasında paşlaştırmasına rağmen mızrağın ucunu o adamın gözüne batırabilmeyi başardı. Gerçekten adamın vücuduna isabet etmesi çok uzak görülüyordu.

Çünkü adam kendi vücudunu koruyucu demirlerle (zırhlarla) korumuştu. Fakat Zübeyr (ra) onun bir gözüne isabet ettirmeyi başardı. O

---

148 Taberi Tefsiri, 10/21
149 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 4/154
150 Buhari, 3998

darbe ile de onun sonu geldi. Bu isabet gayet derin ve ince idi. Bu da, Hz. Zübeyr (ra)'ın hedefe isabet ettirme hususundaki dikkati ve maharetinin yanı sıra onun vücut kuvvetine de delalet etmektedir.[151]

Mahzumi Kabilesinden Evsed'in Öldürülmesi

İbni İshak şöyle diyor: "Esved el-Mahzumi ortaya çıktı. Bu adam kötü geçimli ve kötü ahlaklı biriydi. Meydana çıkıp: 'Müslümanların havuzlarından su içeceğime veya onu yıkacağıma yahut onun yanında öleceğime dair Allah'a söz veriyorum.' dedi. Esved ileriye çıkınca Hz. Hamza (ra) onu karşılamaya çıktı. Karşılaştıkları vakit Hz. Hamza (ra) ona bir darbe indirdi ve onun ayağını bacağının yarısıyla birlikte havada uçurdu. O, hemen havuzun yanı başında idi. Aldığı darbe sonucunda sırt üstü düşüp arkadaşlarının tarafına ayağından kan fışkırmaya başladı. Sonra elleri ve karnı üzerinde sürünerek kendini havuzun içine attı. Amacı, yeminini yerine getirmekti. Hz. Hamza (ra) peşinden gitti ve onu havuzun içinde öldürdü."[152]

Umeyye İbni Halef, Abdurrahman İbni Avf 'tan göğsünde deve kuşunun baş tepeli (veya tüyleri) nişanı bulunan adamı sordu. Abdurrahman: "O, Hamza İbni Abdulmutallib'dir." diye cevap verdi. Umeyye: "Bize yapılanları zaten o yaptı." dedi.[153]

Bu, bir küfür liderinin şahitliğidir. Aynı zaman da bu, şu demektir: Hz. Hamza (ra) öldürme, kovmak ve sürmek bakımından düşman ordusuna çok şey yapmıştır.[154]

Umeyye İbni Halef, Hamza İbni Abdulmuttalib'in eliyle müşriklerden öldürülenlerden ilk insandı. Bu pis ve kötü ahlaklı insan, ortaya çıkıp Müslümanlara meydan okuyordu. İslam kahramanı Hamza (ra) onun karşısına çıktı ve işini bitirdi. Onu öldürmekle kinci ve kibirli olan emsallerine de çok ağır bir ders vermiş oldu.[155]

BAZI YÜCELİK SAHNELERİ

Harise İbni Süraka (a)'ın Şehadeti

Enes (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilir: "Harise (ra), Bedir günün şehit düştü. O, henüz delikanlı bir gençti. Annesi Peygamber (sav)'e gele-

151 Age, 4/164
152 İbni Hişam, 2/237
153 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 4/151, İbni Hişam (Umeyye İbni Halef'in öldürülüşü)
154 Age, 4/452
155 Age, 4/121

rek şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Harise'nin bana olan yakınlığını bilirsin. Eğer cennette olursa, ben sabrederim ve ecrimi Allah (cc)'dan beklerim. Yok, eğer başka türlü olursa, ne yapmamı uygun görüyorsun?" Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Allah (cc) rahmet eylesin! Aklını mı kaybettin? Sanki, cennet bir tek cennet midir? Cennet birçok cennetten ibarettir ve senin oğlun Firdevs cennetindedir.'*** dedi.[156]

Diğer bir rivayette şöyledir: ***"Ey Ümmü Harise! Cennetin içinde birçok cennet vardır ve senin oğlun Firdevs-i Âlâ'ya isabet etmiştir."*** [157]

Avf İbni Haris (ra)'ın Şehadeti

İbni İshak şöyle diyor: "Asım İbni Amr İbni Katade (ra)'ın bana haber verdiğine göre, Avf İbni Haris (O, Afra'nın oğludur.[158]) şöyle demiştir: 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah Teala'yı kulundan güldüren (yani sevindiren) şey nedir?' Resûlullah (sav): ***'Zırh giymeden kişinin kendi elini düşmana (düşmanın kanına) batırmasıdır.'*** buyurdu. Bunun üzerine Avf (ra) üzerindeki zırhı çıkarıp attı. Sonra kılıcını eline aldı ve şehit olana kadar düşmanla savaştı."[159]

Bu haber, Ashab-ı Kiramın (ra) ahiretle olan kuvvetli irtibatlarına ve Allah Tealâ'nın rızasına olan hırslarına işaret etmektedir. Bundan dolayıdır ki, Avf İbni Haris (ra) ok gibi süratle kalktı. O, zırh giymeden Allah (cc) kendisine şehadeti ikram edene kadar düşmanların içine daldı, öldürdü ve yaraladı. Yeni toplumun mefhumu tamamıyla değişti. Fertleri tamamıyla ahirete bağlandılar ve en büyük dertleri kadınların, kendilerinin kahramanlıklarından bahs etmeleri, kabile efendisinin kendilerinden razı olması ve cesaretleri hakkında şiirlerin söylenmesi değildir. Bunlar cahiliyye böbürlenmelerimdi. Yeni toplumun fertleri ahirete bağlandılar ve Allah Teala'nın rızasını kazanmaya hırslı oldular.[160]

Sa'd İbni Heyseme ile Babasının Şehadetleri

Hafız İbni Hacer şöyle diyor: "Musa İbni Ukbe, İbni Şihab'dan şöyle rivayet etmiştir: 'Bedir günü Sa'd İbni Heyseme ile babası (kimin savaşa gideceğine) dair kura çektiler. Sa'd'ın kurası çıktı. Bunun üzerine

---

156 Buhari, 3982
157 El-Esasu fis-Sünne es-Sire en-Nebeviyye, Said Havva 2/475
158 Afra Binti Ubeyd İbni Sa'lebe en-Neccariye'nin yedi çocuğu da Bedir Gazvesi'ne katılmışlardır. (Müellif)
159 Sahihu's-Sire En - Nebeviye, 245 ve El-İsabe, İbni Hacer, Avf İbni Haris' in hayatı, no 6107

babası ona: 'Ey oğlum! Bugün beni kendine tercih et de senin yerine savaşa ben çıkayım.' dedi.

Sa'd: 'Ey babacım! Eğer cennetin dışında başka bir şey olsaydı, yapardım.' dedi. Sa'd (ra) Bedir'e çıktı ve orada şehit oldu. Babası Hayseme de (ra) Uhud gününde şehit oldu."[161]

Bu haber, Allah yolunda cihad etmek için birbiriyle yarışmaları hususunda sahabe evlerinden parlak bir tablo sunmaktadır. İşte Sa'd İbni Hayseme ve babası, ailelerinin, onlardan birine ihtiyaç duyması sebebiyle birlikte çıkamıyorlardı. Şehadeti kazanmaya rağbet ettikleri için, hiçbiri diğeri için hakkından vazgeçmeyince kura çekmeye mecbur kaldılar. Çıkış Sa'd (ra)'ın nasibi oldu. Oğul, babasına karşı son derece edepliydi. Fakat cennete müştaktı. Dolayısıyla bu beliğ cevabı verdi: *'Ey babacım! Eğer cennetin dışında başka bir şey olsaydı, yapardım."* [162]

Peygamber (sav)'in Ebu Huzeyfe Utbe İbni Rebia'ya Duası

Hz. Aişe (ra)'nın Bedir Savaşı'ndan sonra Kureyş leşlerinin kuyuya atılmaları hakkındaki hadisinde şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Resûlullah (sav) emir buyurup Kureyşlilerin cesetleri sürüklenerek kuyuya getirildiler. Sürüklenerek kuyuya getirilenlerin arasında Ebu Huzeyfe'nin babası **Utbe İbni Rebia** da vardı. O sırada Ebu Huzeyfe üzgün ve yüzü solgun olarak görüldü. Bunun üzerine Resûlullah (sav) ona: ***'Ey Eba Huzeyfe! Sanki babanda bulunan şey seni üzmüştür?'*** buyurdu.

Ebu Huzeyfe (ra): "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a yemin ederim ki Allah (cc) ve onun Resûlü hakkında hiç kuşku duymadım. Fakat babam halim, faziletli, hoşgörülü ve isabetli görüş sahibiydi. Bu meziyetleri sebebiyle Allah Teala'nın onu İslam'a hidayet etmeden ölmeyeceğini umuyordum. Artık bu fırsatın kaçtığını ve düştüğünü görünce, bu durum beni üzdü.' dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü ona hayır ile dua etti.[163]

Bu tutum ve davranış, inancın zirvesindeki iman ile nebevi vefanın zirvesindeki beşerî duygunun arasındaki çekim kuvvetini açıklamaktadır. İman, hiçbir zaman beşerî şuur ve duyguları öldürmez. Fakat temizler ve arındırır ve onu cahilî asabiyetten, pratikte Rabbani metodun inkâr etmediği (karşı çıkmadığı) bir vefaya dönüşmüştür. O hâlde Ebu Hu-

160 Et-Terbiye El-Kıyadiyye, 2/31
161 El-İsabe, 2/23-24 no 3118
162 Et-Tarihu'l-İslami Humeydi, 4/87
163 Hakim, 3/224

zeyfe (ra)'ın imanı öyle bir imandır ki, bu olaylar depremi bile onu sarsmaz.

Babasının Kureyş liderleri arasında kâfir olarak öldürüldüğünü ve onlarla birlikte Bedir kuyusuna atıldığını gördüğü an, babasına karşı vefasından dolayı beşer duygusunun hüznü onu tutuyor ve Ebu Huzeyfe (ra), yüksek ve büyük dağların sebatı gibi sarsılmaz ve sabit imanına bürünüp kalıyor. Dolayısıyla İslam'a hidayet olmakla umut ettiği hayrın babasına nasip olmaması üzerine, kendisinde hâsıl olan üzüntüden fazla bir şey olmuyor. İşte Ebu Huzeyfe'nin hüznünü uyandırıp kaldıran bu şerefli hedef için Resûlullah (sav) ona hayır ile dua ediyor.[164]

Umeyr İbni Ebi Vakkas

Resûlullah (sav) Bedir'e doğru yürüdüğünde ve Bedir'e gidecek askerler ona arz olunduğunda, Umeyr İbni Ebi Vakkas'ı geri çevirdi.

Geri çevrilen Umeyr (ra) üzüntüden ağlayınca, Resûlullah (sav) Bedir'e gelmesi için kendisine izin verdi ve kılıcını kayışını üzerine bağladı. Resûlullah (sav)'in kendisini görüp geri çevirmemesi için, Umeyr sürekli saklanıyordu.

Sa'd (ra) şöyle diyor: "Bedir günü Peygamber (sav) bizi arz etmeden önce kardeşim Umeyr İbni Ebi Vakkas'ın hep saklandığını görünce ona: 'Ey kardeşim! Ne oldu sana?' diye sordum.

Umeyr: 'Korkuyorum, Resûlullah (sav) beni görür, beni küçük bulur ve beni geri çevirir. Oysa ben, umulur ki Allah bana şehadeti nasip eder diye çıkmak istiyorum.' dedi."[165] Ve bilfiil de şehit oldu.

164 Et-Tarihu'l-İslami Humeydi, 4/174

165 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Faris, 317; Sifatu's-Sahve kitabından 1/294 ve Müstedrek 3/188; El-İsabe 3/35

5.
KONU

GANİMETLER VE ESİRLER HAKKINDAKİ ANLAŞMAZLIK

Ganimetler ve Hakkındaki Anlaşmazlık

Ubade bin Samit (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Nebi (sav) ile birlikte çıkıp Bedir Savaşı'na katıldık; insanlarla karşı karşıya geldik. Allah Teâlâ, düşmanları bozguna uğrattı. Bir grup, düşmanların izini sürerek onları hezimete uğratıp öldürüyor, bir grup da askerin üstüne gidip onları kuşatıyor ve topluyorlardı. Başka bir grup Allah Resûlü (sav)'i kuşatmış, düşman asla bir fırsat bulup saldıramıyordu. Gece olunca insanlar yerlerine döndü.

Ganimetleri toplayanlar dediler ki: "Biz onları kuşatıp koruduk ve ganimetleri topladık. Bu yüzden başkasının bunda hakkı yoktur.' Düşmanı takip edip öldürenler dedi ki: 'Siz bizim kadar o ganimetleri hak etmediniz. Biz düşmanı savdık ve onları öldürdük." Allah Resûlü (sav)'i çevreleyip koruyanlar ise dedi ki: "Biz Allah Resûlü (sav)'i kuşatıp koruduk ve düşmanın ona bir zarar vermesinden korktuk ve onunla ilgilendik." Bunun üzerine şu ayet indi:

'(Ey Muhammed!) Sana ganimetler hakkında soruyorlar. De ki: 'Ganimetler, Allah'a ve Resûlüne aittir. O hâlde, eğer müminler iseniz Allah'a karşı gelmekten sakının, aranızı düzeltin, Allah ve Resûlüne itaat edin.''[166]

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) kısa zamanda ganimetleri Müslümanlar arasında dağıttı."[167]

Başka bir rivayete göre, Ubade bin Samit (ra)'a Enfal suresi ile ilgili soru sorulduğunda ganimetler için şöyle dedi: "Bu sure, biz Bedir Savaşı'na katılanlar ganimet hakkında anlaşmazlığa düştüğümüzde ve ondan dolayı ahlakımız bozulduğunda indi. Bunun üzerine Allah Teâlâ o

166 Enfal, 1
167 Ahmed b. Hanbel, 5/324

ganimetleri elimizden alarak Allah Resûlü (sav)'e teslim etti. Allah Resûlü (sav) de onları bizim aramızda eşit bir şekilde paylaştırdı."[168]

Allah Teâlâ, Enfal suresinde Bedir Savaşı'nın hatırasını ebedîleştirmiştir. Bu surede Bedir'in bütün gelişmeleri, sebepleri ve sonuçları detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Suredeki ayetler derin bir iman ve terbiye ile insan nefsini tedavi ederek terbiye etmiştir. Sure, savaşın sonuçlarından biri olan ganimetlerin hükmünü açıklamakla başlamış, bu ganimetlerin Allah'a ve Resûlüne ait olduğunu söylemiştir. Çünkü Allah (cc) her şeyin sahibi ve malikidir. O'nun resûlü (sav) de O'nun halifesidir. Daha sonra Allah Teâlâ müminlere üç şeyi emretmiştir: **Takva, arayı düzeltmek** ve **Allah'a ve O'nun resûlüne itaat etmek**. Bunlar, cihad konusunda gerçekten çok önemli emirlerdir. *Çünkü cihad eğer takvadan hareketle yapılmıyorsa o, cihad değildir. Cihadın birliğe ihtiyacı vardır. Bu yüzden cihada katılanların arasının düzgün olması gerekir. Disiplin de cihadın esasıdır. Çünkü disiplinsiz cihad olamaz. Daha sonra Allah Teâlâ, Allah'a ve Resûlüne itaat etmenin imanın alameti olduğunu açıklamıştır.*

Allah Teâlâ, gerçek müminlerin sıfatlarını belirlemiştir. Bu sıfatlar ve bunların belirlenmesi cihad konusunda çok önemlidir. Çünkü cihadı gerçekleştiren şey öncelikle gerçek iman ve takvadır. Allah Teâlâ, müminlerin sıfatlarını şöyle belirlemiştir:

"Allah anıldığı zaman kalpleri titrer, korkar ve parçalanır.

Onların yanında Kur'an okunduğu zaman imanları artar."

Üçüncü sıfat, Allah'a tevekkül etmektir. Müminler sadece Allah'tan ümit eder, sadece O'nun için amel yapar, sadece O'nun zatına iltica eder, ihtiyaçlarını sadece O'ndan ister ve sadece O'na yönelirler. Onlar bilirler ki: "Allah'ın dilediği olur, dilemediği olmaz." Bütün varlıkta tek tasarruf sahibi O'dur; O, tektir, ortağı yoktur. Hiç kimse O'nun hükmünü geciktiremez. O'nun hesabı seridir.

Dördüncü sıfat; namazı dosdoğru kılmak, vakitlerine, abdeste, rükû ve secdelere dikkat etmek... Namazdaki temizliği, rükû ve secdeleri, Kur'an okumayı, teşehhüdü ve Nebi (sav)'e salavatı tam olarak yerine getirmek bunun bir parçasıdır.

Beşinci sıfat, Allah'ın rızık olarak verdiklerinden Allah yolunda harcamaktır. Bu da zekâtı, vacip ve müstehap olan diğer kul haklarını kapsamaktadır. Yaratılanların tamamı Allah'ın kullarıdır. Allah'ın en çok sevdiği kişi, yaratılanlara en çok faydalı olandır. Daha sonra Allah Teâ-

168 Ahmed b. Hanbel, 5/322

lâ, bu sıfatları taşıyanların gerçek mümin olduğunu, Allah katında onlar için cennetlerde makam ve dereceler olduğunu ve işledikleri günahları affettiğini açıklamaktadır. Böylece surenin girişi sona ererek, cihadın gerektirdiği şartlar hakkında himmetleri yükseltmiş, ganimetler veya başka sebeplerden dolayı anlaşmazlığa düşmek gibi zillete düşmenin etkenlerini ortadan kaldırmış, itaate ve kâmil iman mertebesine yükselmeye davet etmiştir.[169]

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"(Ey Muhammed!) Sana ganimetler hakkında soruyorlar. De ki: 'Ganimetler, Allah'a ve Resûlüne aittir. O hâlde, eğer müminler iseniz Allah'a karşı gelmekten sakının, aranızı düzeltin, Allah ve Resûlüne itaat edin. Müminler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. O'nun ayetleri kendilerine okunduğu zaman (bu) onların imanlarını artırır. Onlar sadece Rablerine tevekkül ederler. Onlar namazı dosdoğru kılan, kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayan kimselerdir. İşte onlar gerçekten müminlerdir. Onlara, Rableri katında yüksek mertebeler, bağışlanma ve cömertçe verilmiş rızık vardır."[170]

Muhammed Emin el-Mısri şöyle demiştir: "Bu ayetler Bedir Savaşı'ndaki müminlerin amellerinden bir şey zikretmemiştir. Fakat çok acı verici bir şekilde kınayarak müminleri kendilerine gelmeye ve Rablerinden hayâ etmeye yöneltmiştir. Ayetler, buradaki bazı noktalara dikkat çekmiş, bunlardaki zayıf noktaları açık ve güçlü bir şekilde açıklamış ve zihinlerde o kadar dakik ve olağanüstü bir şekilde canlandırmıştır ki, gözler ondaki bütün hareket ve kıpırtıları hissetmektedir.

Bütün bunlar müminin vicdanını uyarmaktadır. O da, bu vesileyle kendisi ile imanın yüksek mertebeleri arasındaki mesafelere dokunabilmektedir ki, kalbi buraya ulaşmak için çarpmaktadır. Ayetler hikmet ve ilim sahibi olan Allah'ın bir terbiyesiydi. Sağlıklı bir bilinç, burada azarlamadaki dehşetli üslubu fark edebilmektedir. Bu aslında bir azarlama değildir. Bu, insanın içindekileri öyle bir ortaya koyup canlandırıyor ki, sıradan bir insan bile sahih bir imana sahip olan bir müminin bu sıfatları taşımasının mümkün olmadığına çok iyi kani olur. Bu yüzden ayetler imanın yüce özelliklerini öne çıkarmayı onun üstünlükleri ile birlikte zikretmiştir ki, bu üstünlükler mümin ile faydasız işler arasındaki uzak mesafeyi gözler önüne sersin:

169 El-Esas fi't-Tefsir, 4/2113-2114
170 Enfal, 1-4

'Müminler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. O'nun âyetleri kendilerine okunduğu zaman (bu) onların imanlarını artırır. Onlar sadece Rablerine tevekkül ederler. Onlar namazı dosdoğru kılan, kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayan kimselerdir. İşte onlar gerçekten müminlerdir. Onlara, Rableri katında yüksek mertebeler, bağışlanma ve cömertçe verilmiş rızık vardır.'[171]

Bu ayetler aslında azarlamamaktadır. Fakat bir olayı hatırlatıyor ki, bu her türlü azardan daha dehşetlidir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: ***"(Ey Muhammed!) Sana ganimetler hakkında soruyorlar."*** Buradaki hitabın özü şudur: Bu soruyu sormamaları gerekirdi. Allah Teâlâ, Medine'den çıkma sebeplerini açıklamıştır. Allah Teâlâ şöyle demiştir: ***"Nasıl ki Allah seni (savaşmak üzere) evinden çıkarmıştı."*** Bu ayet, dehşet ve korku tablosunu çok açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Bu tabloda bazı insanlar kaçınılmaz bir şekilde ölüme gitmektedir. İnsanlar ölümü kendi gözleriyle görmektedirler. Allah Teâlâ şöyle demiştir: ***"Siz de zahmetsiz olanın sizin olmasını istiyordunuz."*** Bu ayette de nefislerdeki zayıflık anlatılıyor. Bu ayeti kerime; müminlerden büyüklenme, gururlanma ve kibir duygusunu gidermiştir. Onların nefislerini ve nefisleriyle gerçek iman arasındaki derece farklarını gözlerinin önüne sermiştir. Müminlere yapılan övgüler her şeyden bağımsız övgüler değildir, Allah Teâlâ'nın müminler üzerindeki minnet ve iyilikleriyle ilgilidir. Onları övmüştür, çünkü kendilerine minnet ederek dualarını kabul etmiş, tertemiz kılmak için üzerlerine su indirmiş, kararlı kılmak için melekler göndermiş, tedbir ve takdir ettiği büyük bir iş için onları düşmanla karşı karşıya getirmiştir.[172]

Sure; ganimetler, onların dağıtımı ile ilgili düştükleri anlaşmazlıklar ve ganimetler hakkında sordukları sorularla başlamıştır. Bu konuyla ilgili dört ayetle müminlerin nefislerini tedavi etmiş, mal sevgisi ve maddeye esir düşmekten kaynaklanan anlaşmazlıklardan onları temizlemiştir.[173]

Bu konu müminlerin hayatında çok önemli olduğu için sure onunla başlamıştır. Ancak, ganimetlerin dağıtımı konusunda düştükleri anlaşmazlık, Bedir Savaşı'na çıkıp düşmanla savaşmak konusunda düştükleri anlaşmazlıktan önce olmuştur. Allah Teâlâ'nın, kitabındaki kanunlarından biri de şudur ki, kıssalar ve olaylar gerçekleşme zamanına göre sıralanmamıştır."[174]

---

171 Enfal, 2-4
172 Min Hedyi Sureti'l-Enfal, 95-96
173 Age, 61
174 Age, s. 67-68

"Allah'a ve Resûlüne itaat edin." Burada itaatin ilk şartı, ganimetler hakkında verdiği hükme boyun eğmektir. Bu ganimetler artık gazilerden herhangi birine ait değildir. Bunların mülkiyeti, Allah'a ve O'nun resûlüne aittir ve bunlardaki tasarruf hakkı da Allah'a ve O'nun resûlüne aittir. İman edenler için de bu konuda Allah'ın hükmüne teslim olmak, kalpleri temiz ve nefisleri razı bir şekilde Allah Resûlü'nün paylaştırmasına razı olmaktan, ilişkilerini ve duygularını düzeltmekten ve kalplerini birbirine bağlamaktan başka bir yol yoktur.[175]

Bu Rabbani sunum, müşriklere karşı zafer kazanmaktan daha büyük bir gerçeği göstermektedir: Araları düzeltmek, nefsin saldırılarına ve kalplerin sızıntılarına karşı elde edilen zafer, Allah'ın mizanında daha büyük ve daha yücedir. Çünkü eğer bir zaferi, Müslümanların çekişmesi ve kalplerdeki anlaşmazlıklar takip ediyorsa bu zaferin bir anlamı ve faydası yoktur.

Burada ayetler ayrıca ortaya koyuyor ki, takva ve iman, Müslüman'ın hayatının her alanına girmektedir. Onun hayatının hareketi ve ila-i kelimetullah için yaptığı cihad da buradan kaynaklanmaktadır.[176]

Ashabı Kiram (Allah onlardan razı olsun), bu Rabbani direktife uymuşlardır. Ayetlerde de Allah Resûlü (sav)'e ganimetler konusunda nasıl davranacağı açıklanmıştır.

Ganimetlerin Allah'a ve Resûlüne ait olduğu tesbit edildikten sonra Allah (azze ve celle), bu ganimetlerin nasıl dağıtılacağını açıklamaktadır:

"Bilin ki, ganimet olarak aldığınız herhangi bir şeyin beşte biri mutlaka Allah'a, Peygamber'e, onun yakınlarına, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir. Eğer Allah'a; hak ile batılın birbirinden ayrıldığı gün, (yani) iki ordunun (Bedir'de) karşılaştığı gün kulumuza indirdiklerimize inandıysanız (bunu böyle bilin). Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir."[177]

Bu dağıtım, onların kalplerinin tereddüt ve şüphelerden arınmalarından ve halis bir şekilde gaybın âlimi olan Allah'a itaat etmelerinden dolayı olmuştur. Böylece ayetlerin canlı örnekleri olmuşlardır. Bu ayetler, Allah'a halisane kulluk anlamında gerçekleşmiştir. Bu hüküm açıkça gösteriyor ki, aldıkları ganimetlerin beşte dördü kendi aralarında dağıtılacak, beşte biri ise Allah Teala'ya ve O'nun resûlüne ait olacaktır.

175 Fi-Zilali'l-Kuran, 3/1473-1474
176 El-Menhec et-Terbevi li's-Siret en-Nebeviyye-Et-Terbiye el-Cihadiyye, Gadban, 1/52
177 Enfal, 41

Bu beşte bir de aslında kendilerine geri dönmüş ve mezkûr yerlere dağıtılmıştır. Sünnette bunun uygulaması sabittir.

Ganimetler konusunda sorulan sorulara gecikmeli olarak cevap verilerek takip edilen terbiye yöntemi şunu gösteriyor ki, dinî hükümler konulmadan önce uygun psikolojik ve ruhi ortamın hazırlanması gerekiyor. Çünkü ancak bu şekilde akıllarda ve vicdanlarda kendine layık olan bir yer edinir, yerleşir, kökleşir ve en güzel sonuçları verir. Bu yolla en mükemmel çözümler ortaya çıkar. Böylece Allah Teâlâ, Müslüman kullarını öncelikle başkalarına, sonra da ganimetlere takılıp kalmaktan alıkoymuştur. Kulları da böylelikle O'nun zaferine ve nimetlerinin kemale ermesine layık, ihlaslı kullar olmuşlardır. Bunlardan arınıp kendilerini yaratana adadıklarında ve cihadı sadece Allah için yaptıklarında Allah Teâlâ kendi katından zaferi ikram etmiş ve istediklerinden daha fazla kendi keremini yağdırmıştır.[178] Abdullah İbni Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Allah Resûlü (sav), Bedir Savaşı günü ashabından üç yüz on beş adam ile çıktı. Bedir'e ulaşınca şöyle dedi: ***'Allah'ım! Onlar açtır, onları doyur. Allah'ım! Onlar yayadır, onları binek sahibi yap. Allah'ım! Onlar çıplaktır, onları giydir.'*** Allah, Bedir zaferini nasip etti. Geri döndüklerinde giyinmiş ve doymuş oldukları halde herkesin en az bir veya iki devesi vardı."[179]

Ganimetlerin dağıtımı konusunda Allah Resûlü (sav)'in adilane örneklerden biri -Allah Resûlü (sav)'in emriyle- kendilerine verilen görevlerden dolayı savaşa katılmayan kişilere de bu ganimetlerden pay verilmesidir. Onlar da aynen savaşa katılanlar gibi ganimetlerden paylarını almışlardır.[180] Allah Resûlü (sav), askerlerin özel şartlarını ve onların savaşa katılmalarına engel olan durumlarını göz önünde bulundurmuştur. Çünkü Allah Teâlâ kullarına güçlerinin yettiğinden fazlasını yüklememiştir. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

"Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar." [181]

Bu yüzden Allah Resûlü (sav) de savaşta olsun barışta olsun Müslümanlara güçlerinden daha fazla bir şey yüklememiştir. Bedir Savaşı'nda da bazı Müslümanları savaştan muaf tutmuştur. Çünkü ailevi durumları onların ailelerinin başında kalıp onlara bakmalarını gerektiriyordu. Nitekim Osman bin Affan'ı Bedir Savaşı'na katılmaktan muaf tutmuştur. Çünkü eşi Rukiye hastaydı ve kendisine bakacak birine ihtiyacı

178 Süverun ve İberun minel-Cihadi'n-Nebevi fi'l-Medine, 61-62
179 Ebu Davud, 2747; Beyhaki, Es-Sünen el-Kübra, 9/57; El-Hâkim, 2/132-133, 145
180 Min Main es-Siret, 210
181 Bakara, 286

vardı. Buhari, *Sahih*'inde şöyle rivayet etmiştir: "Abdullah bin Ömer (Allah ikisinden de razı olsun), Osman'ın Bedir Savaşı'na katılmama sebebini haber vererek şöyle dedi: 'Onun Bedir'de olmamasına gelince, Allah Resûlü (sav)'in kızı olan hanımı hasta idi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) ona şöyle dedi: ***'Sana da Bedir'e katılanlardan birinin mükâfatı ve payı vardır.''*** [182]

Ebu Ümame'ye de annesinin yanında kalmasını emretmişti. Çünkü annesi hasta idi ve ona ihtiyacı vardı. Ebu Ümame bin Sa'lebe (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Allah Resûlü (sav), ashabına Bedir Savaşı'na çıkmak için haber verdi; onlar da bunun için toplandı. Dayısı Ebu Bürde bin Neyyar ona dedi ki: 'Ey bacımın oğlu! Sen annenin yanında kal.' Ebu Ümame ona şöyle cevap verdi: 'Hayır, sen bacının yanında kal.' Bu konuşmalar Allah Resûlü (sav)'e haber verildi. Bunun üzerine o, Ebu Ümame'ye annesinin yanında kalmasını emretti, Ebu Bürde ile yola çıktı. Allah Resûlü (sav) Medine'ye geri döndüğü zaman, o vefat etmişti. Bunun üzerine onun namazını kıldı."[183]

Bu yüce ahlaki değerler ve askerlerin duygularını ve ailevi durumlarını dikkate almak, komutanlar ile askerler arasında çok güçlü bağlar oluşturmaktadır. Bu konu, sabit ve kararlı kılma politikası kapsamında ele alınabilir. Allah Resûlü (sav) de bunu en üst düzeyde uygulamıştır.

Özel bir görevle görevlendirilen ya da yolda başlarına bir şey gelip de Allah Resûlü (sav)'in geri gönderdiği sahabelerden bir kısmı şunlardır:

- Ebu Lübabe: Allah Resûlü (sav) onu Medine'ye vekil tayin etti.
- Asım bin Adiy: Allah Resûlü (sav) onu Medine'de el-Aliye halkının bazı işleri için göndermişti.
- Haris bin Hatıb: Allah Resûlü (sav) onu Amr bin Avf oğullarının bazı işleri için göndermiştir.
- Haris bin Simmat: Yolda düşüp bir yerlerini kırdığı için geri gönderildi.
- Havvab bin Cübeyr: Yolda bacağına bir taş isabet etti; Safra'dan geri gönderildi.[184]

Şehitlerin varislerine ve ailelerine de ganimetlerden payları verilmiştir. Böylelikle İslam, on dört asır önce şehitlere değer vererek onların çocuklarına ve ailelerine bakmak konusunda öncülük etmiştir.[185]

182 Buhari, 3699
183 Taberani, El-Kebir, 792; El-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 3/31-32
184 Min Main es-Siret, 215
185 Es-Siret en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/176

Esirler

İbni Abbas (ra) şöyle demiştir: "Bazılarını esir aldıklarında Allah Resûlü (sav), Ebubekir ve Ömer'e şöyle dedi: 'Bu esirler hakkında ne diyorsunuz?' Ebubekir (ra) dedi ki: 'Ey Allah'ın Nebisi! Onlar bizim amca çocukları ve aşiretimizdendirler. Bence onlardan fidye alalım, bu bizim için kâfirlere karşı bir güç olur. Böylece Allah'ın onları hidayet etmesi umulur.' Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: ***'Sen ne diyorsun, ey Hattab'ın oğlu?'*** Ömer dedi ki: "Hayır vallahi, ey Allah'ın Resûlü! Ben Ebubekir gibi düşünmüyorum. Bence onlar hakkında bize yetki ver, onların boyunlarını vuralım. Akil için Ali'ye yetki ver; onun boynunu vursun. Bana da falanca (Ömer'in bir akrabası) için yetki ver; ben de onun boynunu vurayım. Çünkü bunlar küfrün liderleri ve temel taşlarıdırlar." Hz. Ömer (ra) şöyle devam ediyor: "Allah Resûlü (sav), benim dediklerimi değil, Ebubekir'in dediklerini benimsedi. Ertesi gün geldiğimde Allah Resûlü (sav) ve Ebubekir'in oturup ağladıklarını gördüm. dedim ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Sen ve arkadaşın neden ağlıyorsunuz? Bana söyleyin. Eğer ağlanacak bir şey varsa ben de sizinle birlikte ağlayayım. Eğer ağlanacak bir şey görmezsem siz ağladığınız için ağlayayım.' Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: ***'Arkadaşlarının, onlardan fidye alınması ile ilgili teklifleri için ağlıyorum. Onların azabı şu ağaçtan daha yakın bana sunuldu.'*** Allah Resûlü yakın bir ağacı işaret etti."

Allah Teâlâ şu ayetleri indirdi:

"Yeryüzünde düşmanı tamamıyla sindirip hâkim duruma gelmedikçe, hiçbir peygambere esir almak yakışmaz. Siz geçici dünya menfaatini istiyorsunuz, hâlbuki Allah ahireti (kazanmanızı) istiyor. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. Eğer Allah'ın daha önce verilmiş bir hükmü olmasaydı, aldığınız şeyden (fidyeden) dolayı size büyük bir azap dokunurdu. Artık elde ettiğiniz ganimetten helal ve temiz olarak yeyin." [186]

Böylece Allah ganimetleri onlara helal kıldı.[187]

Abdullah bin Mesud'un rivayeti de şöyledir: "Bedir Savaşı olduğu gün Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: ***'Şu esirler için ne diyorsunuz?'*** Ebubekir dedi ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Onlar senin kavmin ve yakınlarındır. Onları serbest bırak ve onlara iyi davran. Umulur ki Allah'a tövbe ederler.' Ömer de dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Onlar seni yurdundan çıkar-

---

186 Enfal, 67-69
187 Ahmed b. Hanbel, 1/30-31; Müslim, 1763; Ebu Davud, 2690; Tirmizi, 3081

dılar ve yalanladılar. Onların boyunlarını vur." Abdullah bin Revaha dedi ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Bol ağaçlı bir vadi bul, onları oraya sür, sonra da onları ateşe ver.' Bunun üzerine Abbas dedi ki: 'Sen bütün akrabalık ilişkilerini kestin.' Allah Resûlü (sav) kimseye cevap vermeden oradan ayrıldı. Bazı insanlar, Allah Resûlü (sav)'in Ebubekir'in sözünü tutacağını, bazıları da Ömer'in sözünü tutacağını, başka bir kısmı da Abdullah bin Revaha'nın sözünü tutacağını söyledi. Daha sonra Allah Resûlü (sav) yanlarına gelerek şöyle dedi: ***'Muhakkak ki Allah, bazı insanların kalplerini o kadar yumuşatır ki, sütten daha yumuşak olur. Bazılarının da kalplerini o derece katılaştırır ki, taştan daha katı olur. Ey Ebubekir sen İbrahim gibisin. O, şöyle demişti:***

'Rabbim! O putlar insanlardan birçoğunu saptırdılar. Artık kim bana uyarsa, o bendendir. Kim de bana karşı gelirse, şüphesiz sen çok bağışlayan, çok merhamet edensin.' [188]

Sen ey Ebubekir, İsa gibisin. O da şöyle demişti:

'Eğer onlara azap edersen, şüphe yok ki onlar senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan, yine şüphe yok ki sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin.' [189]

Ey Ömer, sen ise Nuh gibisin. O şöyle demişti:

'Ey Rabbim! Kâfirlerden hiç kimseyi yeryüzünde bırakma!' [190]

Yine sen ey Ömer, Musa gibisin. O da şöyle demişti:

'Ey Rabbimiz, sen onların mallarını silip süpür ve kalplerine darlık ver, çünkü onlar elem dolu azabı görünceye kadar iman etmezler.' [191]

Daha sonra Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: ***'Siz bir yüksünüz. Bunlardan her biri ya fidye karşılığı serbest olacak ya da boynu vurulacak."***

Abdullah bin Mesud (ra) dedi ki: "Ben şöyle dedim: 'Ey Allah'ın Resûlü! Süheyl bin Beyda hariç... Çünkü ondan, Müslüman olduğunu işittim.' Allah Resûlü (sav) bir süre sustu. Ben o esnada göklerden başıma taşlar yağacağı o günkü kadar korkmamıştım. Sonunda şöyle dedi: ***'Süheyl bin Beyda hariç...'*** Bunun üzerine Allah şu ayeti indirdi:

'Yeryüzünde düşmanı tamamıyla sindirip hâkim duruma gelmedikçe, hiçbir peygambere esir almak yakışmaz. Siz geçici dünya menfaati-

188 İbrahim, 36
189 Maide, 118
190 Nuh, 26
191 Yunus, 88

ni istiyorsunuz, hâlbuki Allah ahireti (kazanmanızı) istiyor. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." [192]

Bu ayet, oluşum ve hazırlık aşamasındaki devletin kuruluşu ile ilgili çok önemli bir kural koymakta ve yumuşak bir görüntü verilmemesi gerektiğini açıklamaktadır. Bu şekilde düşmana korku verilmiş olmaktadır. Bu külli ve genel kural için -bazı durumlarda şiddetle ihtiyaç duyulsa da- ayrıntılara verilen önem bir tarafa bırakılmaktadır.[193]

Sahabeler müşrikleri esir almaya başladıklarında Sa'd bin Muaz bundan hoşlanmamıştı. Allah Resûlü (sav), insanların bu yaptıklarına karşı Sa'd'ın yüzünde hoşnutsuzluk görünce şöyle dedi: ***"Vallahi ey Sa'd, sanki sen insanların bu yaptıklarından hoşlanmıyorsun."*** Sa'd dedi ki: 'Evet vallahi, ey Allah'ın Resûlü! Bu olay müşriklerin başına Allah'ın getirdiği ilk olaydır. Bunların hepsini öldürmek bence onları sağ bırakmaktan daha iyidir.'[194]

Allah Resûlü (sav)'in esirler hakkındaki uygulaması; rahmet, adalet, kararlılık ve dava ile ilgili hedefleri kapsamaktadır. Bu sebeple bu uygulamanın değişik yöntemleri ve farklı muamele yolları olmuştur. Bu çerçevede esirlerin bir kısmını öldürmüş, bazıları için fidye kabul etmiş, bir kısmını serbest bırakmış, bir kısmına da serbest bırakılmaları karşılığında Müslüman çocuklarından on kişiye okumayazma öğretmeyi şart koşmuştur.

Resulullah'ın Mut'im bin Adiy'in Himayesini Anması

Allah Resûlü (sav) Bedir Savaşı esirleri için şöyle demiştir: ***"Eğer Mut'im bin Adiy sağ olsaydı ve bu necisler için benimle konuşsaydı, onun hatırı için onları serbest bırakırdım."*** [195]

Bu hadis, vefakârlığı ve yapılan iyilik ve güzellikleri kabullenmeyi ifade etmektedir. Çünkü Mut'im'in hayırla yâd edilecek tutumları olmuştur. Allah Resûlü (sav) Taif'ten döndüğünde onun himayesine girerek Mekke'ye girebilmişti. Yine, Müslümanlar ve Haşimoğulları ambargo altında iken müşriklerin anlaşmalarını ısrarla bozmak isteyenlerden biri idi.[196] Allah Resûlü (sav)'in bu tutumu, müşrik de olsalar bazı insanların duruşlarına karşı vefakârlığın zirvesini gösteriyor.[197]

---

192 Enfal, 67
193 Min Main es-Siret, 209
194 Et-Terbiye el-Cihadiyye, Gadban, 1/141; İbni Hişam, 2/280-281
195 Buhari, 4024; Ebu Davud, 2689
196 Min Main es-Siret, 208
197 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/54

Ukbe bin Muayt ve Nadr bin Haris'in Öldürülmesi

Mut'im bin Adiy gibi bir adama gösterilen vefakârlığa yanında, Ukbe bin Muayt ve Nadr bin Haris gibi savaş canilerine ve fitnenin başlarına karşı da çok sert ve kararlı davranmak gerekiyordu. Çünkü bu ikisi İslam'ın aleyhindeki savaş çığırtkanlarının ve Müslümanların aleyhinde komplo düzenleyenlerin başında geliyorlardı. Bu yüzden onların yaşaması İslam'ın aleyhinde büyük bir tehlike kaynağını oluşturuyordu. Özellikle o günlerde İslam daveti çok zor şartlardan geçiyordu. Eğer onlar serbest bırakılsalardı, İslam'a ve Müslümanlara karşı her türlü komplodan geri kalmazlardı. Bu yüzden, daha yolun başında olan İslam davasının genel çıkarı için onların öldürülmeleri gerekiyordu.[198]

İşte bu sebeple Allah Resûlü (sav), Medine'ye dönüş yolunda Safra'ya[199] ulaştığında bu ikisinin öldürülmesini emretti. Ukbe bin Ebi Muayt öldürüleceğini duyunca dedi ki: "Vay başıma gelenler! Ey Kureyşliler! Bu kadar insanın içinden hangi sebeple ben öldürülüyorum?" Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***"Allah'a ve Resûlüne (sav) olan düşmanlığından dolayı."*** Ukbe: "Ey Muhammed! Minnetin daha iyidir. Bana da kavmimden biri gibi davran. Eğer onları öldüreceksen beni de öldür. Eğer onları serbest bırakacak olursan beni de serbest bırak. Eğer onlardan fidye alırsan ben de onlardan biri gibi olurum."

Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***"Ateş... Ey Asım! Onu getir ve boynunu vur."***[200] Asım onu ileri alarak boynunu vurdu.[201]

Nadr bin Haris'e gelince, o Kureyş'in şeytanlarından, Allah Resûlü (sav)'e eziyet eden ve düşmanca davrananlardan biriydi. El-Hayra'ya gitmiş, orada İran şahları ile ilgili hikâyeleri, Rüstem ve İsfendiyar hakkındaki hikâyeleri öğrenmişti. Allah Resûlü (sav) bir mecliste oturup Allah'ı hatırlatarak önceki ümmetlerin başına gelen Allah'ın azabından kavmini sakındırmak istediğinde arkasından Nadr girerek şöyle diyordu: "Ey Kureyşliler! Vallahi ben ondan daha güzel konuşurum. Gelin beni dinleyin. Ben onun konuşmalarından daha güzel şeyler söylerim." Daha sonra da İran şahları, Rüstem ve İsfendiyar hakkında hikâyeler anlatarak şöyle diyordu: "Muhammed nasıl olur da benden daha güzel konuşur?!"[202]

198 Gazvetu Bedrin el-Kübra, Muhammed Ahmed Başmil, 162
199 Hurma ağaçlarının, ziraat ve bereketin bol olduğu bir vadi.
200 El-Hakim, 2/124; Mecmau'z-Zevaid, 6/89
201 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/60
202 İbni Hişam, 1/439-440

Allah'a karşı büyüklenen ve O'na baş kaldıran bu adam Allah'ın indirdiklerinden daha güzel şeyler indirebileceğini ve Muhammed (sav)'den daha güzel konuşabileceğini iddia ediyordu. İşte böyle bir düşünceyi temsil eden adam Allah Resûlü (sav)'in önünde duruyordu. Allah ve Resûlü için bu adamdan intikam alınmalıydı. İşte bu yüzden Allah Resûlü (sav) onu istişare kapsamına almadı[203] ve öldürülmesini emretti. Ali bin Ebi Talib bu emri uygulayarak onu öldürdü.[204]

Bu iki caninin öldürülmesiyle Müslümanlar şunu öğrenmişlerdir: Düşmanca tavırlar sergileyen, azgın bazı asilere karşı hoşgörülü davranmanın imkânı olamaz. Onlar şerrin liderleri ve azgınlığın önderleri oldukları için onlara acınmaz. Çünkü onlar çirkin işleriyle af ve hoşgörü sınırlarını kaldırmışlardır.[205] Bu iki adam -Allah'a karşı- kötülük, küfür, inat, azgınlık, haset ve İslam'a saldırıda en çok ileri giden insanlardandı.[206]

Nebevi Metodun Bir Yönü:
Esirlere İkramda Bulunmayı Tavsiye Etmek

Allah Resûlü (sav), Medine'ye döndüğünde esirleri ashabı arasında paylaşarak şöyle dedi: ***"Onlara hayırlı bir şekilde davranın."*** [207] Allah Resûlü (sav)'in bu tavsiyesi ile Allah Teâlâ'nın şu ayetinin gerçekleştiği görülmüştür:

"Onlar, seve seve, yiyeceği yoksula, yetime ve esire yedirirler." [208]

İşte Mus'ab bin Umeyr'in kardeşi Ebu Aziz bin Umeyr gördüklerini bize haber vererek şöyle demiştir: "Bedir Savaşı'nda ben de esir düşmüştüm. Allah Resûlü şöyle dedi: ***'Esirlere hayırlı bir şekilde davranın.'*** Ben de Ensar'dan bazı insanlara düşmüştüm. Öğle ve akşam yemeklerine oturduklarında Allah Resûlü (sav)'in tavsiyesi üzerine onlar hurma yiyorlar, bana da buğday veriyorlardı."[209]

Ebu'l-Âs bin er-Rebi şöyle anlatıyor: "Ben Ensar'dan bir grup içindeydim. Allah onları mükâfatlandırsın. Akşam veya öğle yemeğine oturduğumuzda beni kendilerine tercih ederek ekmeği bana verip kendileri hurma yerdi. Onlarda ekmek çok az bulunurdu. Hurma ise çok bulunur-

---

203 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/57
204 İbni Hişam, 2/255
205 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/60
206 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/306
207 Age, 3/307
208 İnsan, 8
209 Taberani, Es-Sağir, 401; El-Kebir, 22/393; Taberi Tarihi, 2/460; Mecmau'z-Zevaid, 6/86

du. Hatta onlardan birinin eline bir parça ekmek düştüğünde bana doğru iterdi." Velid bin Muğire de aynı şeyleri söyleyerek şunları ekler: "Bizi bindirip kendileri yürürlerdi."[210]

Kur'an-ı Kerim'in esaslarını koyduğu merhamet kaynağına dayanan bu ahlak için Allah Teâlâ müminleri övmüş, Allah Resûlü (sav) bu ahlakı ashabına hatırlatmış, onlar da bunu ahlak edinerek böyle davranmışlardır. Bu da esirlerin içindeki ileri gelenlerden faziletli bir topluluğun bu ahlaktan etkilenmesinde ve İslam'a hızlı bir şekilde yönelmesinde etkili olmuştur. Nitekim Ebu Aziz, Bedir Savaşı'ndan hemen sonra (esirler Medine'ye ulaşır ulaşmaz) ve Allah Resûlü (sav)'in tavsiyesinin uygulanmasıyla birlikte Müslüman olmuştur. Saib bin Ubeyd de[211] fidyesini ödeyip hürriyetine kavuştuktan sonra onunla birlikte Müslüman olmuştur. İslam'ın daveti onların kalplerine işlemiş ve nefislerini tertemiz kılmıştır. Esirler daha sonra memleketlerine ve ailelerine geri dönerek Muhammed (sav)'in güzel ahlakını, sevgisini, hoşgörüsünü, davet metodunu ve bu davetin taşıdığı iyilik, takva, ıslah ve hayırlı işleri anlatmışlardır.[212]

Esirlere uygulanan bu cömert ve güzel davranış ahlaki açıdan İslam'ın yüceliğinin en büyük şahididir. Çünkü savaşan İslam düşmanları bile sahabenin güzel ahlakının en yücesinden muamele görmüşlerdir ki bu, isar[213] ahlakında somut olarak temsil olmaktadır.[214]

Peygamber (sav)'in Amcası Abbas (ra)'ın Fidye Ödemesi

Kureyşliler esirlerinin fidyeleri konusunda Allah Resûlü (sav)'e elçi gönderdiler. Her kavim kendi esirleri için karşılıklı rıza ile fidye verdiler. Abbas dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Müslüman olmuştum."

Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***"Senin Müslüman olup olmadığını Allah bilir. Eğer dediğin gibiyse Allah senin mükâfatını verecektir. Senin dış görünüşün ise bizim aleyhimizde idi. Şimdi kendin için, kardeşlerinin iki oğlu (Nevfel bin Haris bin Abdülmuttalib ile Akil bin Ebi Talib bin Abdülmuttalib) için, bir de dostun İbni'l-Haris bin Fehr'in kardeşi Utbe bin Amr için fidye öde."***

Abbas: "Bunu ödeyecek malım yok ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Allah Resûlü şöyle buyurdu. ***"O hâlde sen ve Ümmü'l-Fadl birlikte gömdüğü-***

210 El-Meğazi, Vakidi, 1/119
211 Muhammedün Resûlullah, Arcun, 3/474
212 Age, Arcun, 3/474
213 İsar: İhtiyacı olduğu hâlde karşıdakini kendine tercih etmektir.
214 Et-Tarih el-İslami, 4/175-176

nüz mal nerede? Sen ona şöyle demiştin: 'Bu yolculuğumda başıma bir şey gelirse, bu gömdüğüm mallar, Fadl'ın çocuklarına, Abdullah'a ve Kusam'a ait olacaktır."

Abbas: "Vallahi ey Allah'ın Resûlü! Senin, Allah'ın Resûlü olduğunu biliyorum. Bunları benden ve Ümmü'l-Fadl'dan başka hiç kimse bilmiyordu. Ey Allah'ın Resûlü! Bende olan malımdan bana isabet ettirdiğin yirmi avkiye al." dedi. Allah Resûlü: ***"Bu öyle bir şeydir ki, Allah senden alıp bize verdi."*** buyurdu. Abbas; kendisi, iki yeğeni ve dostu için fidye ödedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayetleri indirdi:

"Ey Peygamber! Elinizdeki esirlere söyle: 'Eğer Allah, kalplerinizde (îman, ihlas, iyi niyet gibi) bir hayır (olduğunu) bilirse, sizden alınan fidyeden daha hayırlısını size verir ve sizi bağışlar. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. Eğer sana hainlik etmek isterlerse, (bil ki) onlar daha önce Allah'a da hainlik etmişlerdi de Allah onlara karşı (sana) imkân vermişti. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir." [215]

Abbas dedi ki: "Allah yirmi avkiye yerine bana İslamiyet döneminde 20 köle verdi. Hepsinin de ellerinde kullanabildikleri malları vardı. Ben ise sadece Allah'tan mağfiret diledim."[216]

Bu ayette -özel anlamda- sebebe değil lafzın geneline bakmak gerekir. Çünkü ayet Abbas hakkında inmiş olsa da hükmü bütün esirler için geçerlidir.

Ensar'dan bazıları Allah Resûlü (sav)'den izin isteyerek: ***"Bize izin ver de kız kardeşimizin oğlu Abbas'ın fidyesini biz verelim." dediler. Allah Resûlü (sav): "Vallahi, onun yerine bir dirhem bile vermeyeceksiniz."*** buyurdu.[217]

Ensar'dan bu teklifte bulunanlar Allah Resûlü (sav) ile konuşmalarında bir saygı ifadesi olarak "kız kardeşimizin oğlu"[218] demişler, serbest bırakılması durumunda kendilerine minnette bulunacağını ima etmişlerdir. Ancak eğer; "senin amcan" deselerdi, bu Allah Resûlü (sav)'e karşı bir minnet ifadesi olurdu. Bu da hitabette güçlü bir zekâ ve üstün bir saygı ifadesidir. Allah Resûlü (sav) ise dinde bir nevi kayırmacılık olmasın diye bu isteklerini kabul etmemiştir.[219]

215 Enfal, 70-71
216 Beyhaki, Delail, 3/142-143; Ahmed b. Hanbel, 1/353
217 Sahih-i Buhari, Askelani Şerhi, 7/321; El-Müstefad min Kısas El-Kur'an'dan naklen, 2/135; Buhari, 1/2537, 3048, 4018; Beyhaki, Delail en-Nübüvve, 3/142
218 Çünkü Abbas'ın ninesi olan Abdülmuttalib'in annesi Yesribli (Medineli) Neccaroğullarından idi.
219 Sübülü'l-Hüda ver-Reşad, Es-Salihi, 4/135

Burada esirler ve Müslümanlar akraba kayırmacılığı yapılmaması konusunda çok beliğ bir ders öğrenmişlerdir. Hatta uygulama tam aksi yönde olmuştur. Çünkü Allah Resûlü (sav), amcası Abbas'ın fidyesini diğer esirlerden yüksek tutmuştur.[220]

Abbas kendi fidyesini ve iki yeğeninin fidyelerini ödeyerek Mekke'ye döndü. Ancak Müslüman olduğunu gizleyerek İslam devletinin Mekke'deki istihbarat örgütünü yüksek bir beceriyle ve nadir görülen bir güçle yönetmeye başladı. Mekke'nin fethindeki görevi sona erince fetihten birkaç saat önce- Müslüman olduğunu ilan etti.[221]

Allah Resûlü (sav)'in Kızı Zeyneb'in Kocası Ebu'l-Âs bin Er-Rebi

Aişe (ra) dedi ki: "Mekkeliler esirlerinin fidyesi için elçiler gönderdiğinde Allah Resûlü (sav)'in kızı Zeyneb de Ebu'l-Âs bin er-Rebi'nin fidyesi için bir miktar mal gönderdi. Bu malların içinde bir gerdanlık vardı. Bu gerdanlık Hatice'nindi ve onu Ebu'l-Âs ile evlendirirken ona takmıştı. Allah Resûlü (sav) bu gerdanlığı görünce çok fazla duygulandı ve şöyle dedi: ***'Eğer Zeyneb'in esirini serbest bırakıp da o gerdanlığı iade etmek isterseniz, bunu yapın.'*** Sahabeler: 'Evet' dediler ve onu serbest bırakıp takıyı da iade ettiler.[222]

Allah Resûlü (sav) Ebu'l-Âs'ı yanında tuttu, Zeyneb'in yanına gelmesine müsaade edeceğine dair ondan söz aldı. Zeyd bin Harise ve Ensar'dan bir adamı göndererek onlara şöyle dedi: ***'Batn-ı Ye'cec'de***[223] ***bekleyin. Zeyneb oraya geldiğinde, ona buraya kadar eşlik edin."***

Allah Resûlü (sav)'in kızı Zeyneb'in kocası Ebu'l-Âs bin Rebi'nin İslami davet karşısında menfi bir tavır takındığı bilinmemektedir. Elinden ve dilinden Resulullah (sav)'e ve ashabına bir zarar dokunmamıştır. Kureyşlilerin -Allah'a davet karşısında- takındıkları düşmanca tutum sergileme konusunda Allah Resûlü'nden hayâ ediyordu. Ebu'l-Âs, Bedir Savaşı'ndaki bir kısım esirlerin arasında idi ama savaş esnasından onlardan bir ses duyulmamış ve çarpışmalar sırasında da ondan bir hareket görülmemiştir. Kureyşliler esirlerini fidye karşılığı almaya başladıklarında Allah Resûlü (sav)'in kızı ve Ebu'l-Âs'ın hanımı Zeyneb de fidye olarak bir miktar mal gönderdi. Bu malların içinde bir gerdanlık vardı.

---

220 Es-Siret en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/176
221 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/68
222 Ebu Davud, 2692; Ahmed b. Hanbel, 6/276; Beyhaki, Delail, 3/154; Taberani, El-Kebir, 22/428; Mecmau'z-Zevaid, 9/214
223 Mekke'ye 8 mil uzaklıkta bir yer.

Annesi Hatice (ra), bu gerdanlığı ona hediye etmişti. Allah Resûlü (sav), bu gerdanlığı görünce fazlasıyla etkilendi ve duygulandı. Çünkü onun için bu değerli gerdanlığın babalık hatıraları, eş hatırası, ailevi hatıraları ve duygusal hatıraları vardı. Sonuçta Peygamber (sav) de bir baba idi, onun da babalık duyguları vardı ve bu duygular insanlığın onurlu sayfalarında en yüce mertebelere ve faziletli hayatın en şereflisine sahipti. Bu sebeple en yüce merhamet duyguları onun mübarek nefsinin derinliklerine kadar işledi, şefkat ve merhamet duyguları onun tertemiz yüreğine sağanak yağmuru gibi yağdı. Bu yüzden şefkatli bakışlarla ashabına dönerek onlardan en onurlu ve en şerefli bir şekilde talepte bulundu. Bu talep, vermeyi teşvik eden, ancak fidye haklarını elde tutmak istedikleri takdirde haklarını da ellerinden almayan bir rica idi. Çünkü o esir onların elindeydi ve tasarruf hakkı onlara aitti. Onlara şöyle demişti: ***"Eğer Zeyneb'in esirini serbest bırakıp da o gerdanlığı iade etmek isterseniz, bunu yapın."***

Böyle bir üslup, onurlu yüreklerin derinliklerine işleyebilecek en etkili üsluptur ve onu, isteyerek ve gıpta ile razı olarak kabul etmeye yöneltir.[224]

Allah Resûlü (sav)'in bu tutumu, kızına gösterdiği şefkat ve merhamet, bir gerçeği daha bize göstermektedir: Allah Resûlü (sav) bu davranışıyla damadını İslam'a ısındırmaya çalışıyordu. Çünkü onun çok akıllı ve isabetli fikirlere sahip olduğunu biliyordu. Müşrik olmasına rağmen onu övüyor ve çok iyi davranıyordu.[225]

Peygamber (sav)'in Şefkat ve Kararlılığı Arasındaki Ebu İzzet Amr bin Abdullah El-Cümahiy

Ebu İzzet muhtaç bir insandı; bakmakla yükümlü olduğu kızları vardı. "Ey Allah'ın Resûlü! Bildiğin gibi benim malım mülküm yoktur. İhtiyaç sahibi biriyim. Bir ailem var. Beni serbest bırak!" deyince Allah Resûlü (sav) de onu serbest bıraktı ve kendisi aleyhinde hiç kimseye yardım etmeyeceğine dair söz aldı. Ebu İzzet bunun üzerine Peygamber (sav)'e şu methiyeleri yazdı:

"Kim benden Resûl olan Muhammed'e bildirecek:
Sen hak peygambersin, mülk sahibi hamd sahibidir.
Sen aramızda öyle bir yere sahipsin ki...
Yüce makamlar ve derece sahibidir.

224 Muhammedün Resûlullah, Arcun, 3/480-487
225 Et-Tarih el-İslami, El-Hümeydi, 4/183

Sen kiminle savaşırsan o bedbahttır.
Kiminle barışırsan o en mutludur.
Bedir ve onun ehli hatırlatılsa bana,
Hasret ve savaş isteği bana geri gelir."

İbn Kesir dedi ki: Ebu İzzet daha sonra Allah Resûlü (sav)'e verdiği sözü bozdu. Müşrikler onun aklıyla oynadılar, o da onlara döndü. Uhud Savaşı'nda tekrar esir düştü. Tekrar Allah Resûlü (sav)'den serbest bırakılmasını istedi. Allah Resûlü (sav) ona dedi ki: *"Mekke'de iki yanağını ovalayarak, 'Ben Muhammed'i iki defa öldürdüm.' demene müsaade edemem." Sonra emir verdi ve boynu vuruldu.*[226]

Ebu İzzet, fakir olduğunu ve bakmakla yükümlü olduğu kızları olduğunu anlatınca Allah Resûlü (sav) ona şefkatle davranarak affetmişti. Ancak o, barışa bağlı kalacağına ve ona karşı savaşı kışkırtmayacağına dair verdiği sözü yerine getirmedi. Bu yüzden Uhud Savaşı'nda esir düşünce Allah Resûlü (sav) ona acımadı ve kararlı bir tutum sergileyip boynunun vurulmasını emretti.

Süheyl bin Amr'ın Esir Düşmesi ve Sevde (ra)'nın Ona Söyledikleri

Abdurrahman bin Es'ad bin Zürare (ra) dedi ki: "Esirler Medine'ye getirildiği zaman Allah Resûlü (sav)'in hanımı Sevde Binti Zem'a, Afra'nın iki oğlu Avf ve Muavviz'in yanında idi. Hicab (örtünme) emri henüz gelmemişti. Sevde dedi ki: 'Vallahi ben onların yanında idim. Esirlerin getirildiğini söylediler. Evime döndüm. Allah Resûlü (sav) oradaydı. Ebu Yezid Süheyl bin Amr odanın bir köşesinde duruyordu. Elleri boynuna iple bağlanmıştı. Vallahi, Ebu Yezid'i böyle görünce dayanamayıp şöyle dedim: 'Ebu Yezid! Kendi ellerinizle mi teslim oldunuz? Şerefli bir şekilde ölemediniz mi?' Allah Resûlü (sav)'in evin tarafından gelen sesiyle ancak kendime gelebildim. ***'Ey Sevde! Sen Allah'a ve O'nun resûlüne karşı mı kışkırtıyorsun?'*** diyordu. Dedim ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Seni hak ile gönderene yemin ederim ki, Ebu Yezid'i elleri boynunda iple bağlı bir şekilde gördüğümde dayanamayıp böyle söyledim."[227]

Mikrez bin Hafs bin el-Ehyaf ise Süheyl bin Amr'ın fidyesine aracılık yapmak için gelmişti. Müslümanlar, pazarlıkta anlaştıktan sonra: "Bize söz verdiklerini getir." dediler. Mikrez bin Hafs da: "Onun yerine be-

---

226 Beyhaki, Delail, 3/280-281; İbni Hişam, 3/110
227 Beyhaki, El-Kübra, 9/89; El-Hakim, 3/22; İbni Ebi Şeybe, El-Musannef, 14/369-370; Taberi Tarihi, 2/460

ni tutun. Onu da bırakın ki gitsin fidyesini getirsin." dedi. Müslümanlar da Süheyl'i serbest bırakıp Mikrez'i alıkoydular. Mürsel bir hadiste[228] şöyle geçer: "Ömer bin Hattab (ra), Allah Resûlü (sav)'e şöyle dedi: 'Süheyl bin Amr dilini çok uzatıyor; bana izin ver ön dişlerini sökeyim. Başka yerlerde senin aleyhinde ileri gidip konuşamasın!' Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***'Onun organlarını kesip ibretlik hâle getiremem. Sonra ben Peygamber de olsam Allah beni de aynı duruma düşürür.'*** [229] Daha sonra Allah Resûlü (sav) Ömer'e şöyle dedi: ***'İleride o, senin onu kınamayacağın bir konuma gelebilir."*** [230]

İbni Kesir dedi ki: "Hadiste işaret edilen Süheyl'in bu konumu şöyledir: Allah Resûlü (sav) vefat ettiğinde Araplar mürted oldular. (İslam'dan çıktılar.) Medine'de ve başka yerlerde nifak baş gösterdi. İşte böyle bir konumda Süheyl Mekke'de insanlara hutbe okuyarak onların İslam üzerinde kararlı kalmalarını sağladı.[231] Süheyl şöyle demişti: **"Ey Kureyş topluluğu! Herkesten sonra Müslüman olup da herkesten önce mürted olmayın. Kim bizim aklımızı karıştırırsa boynunu vururuz."** [232]

Allah Resûlü (sav), Süheyl'in ön dişlerinin sökülmesini kabul etmeyerek bunun insan yaratılışını değiştirmek olduğunu görmüş ve Ömer'e şöyle demiştir: *"Onun organlarını kesip ibretlik hâle getiremem. Sonra ben peygamber de olsam Allah beni de aynı duruma düşürür."* Bu, onun yöntemlerinden bir örnektir. Ümmeti için düşmanlarına karşı zafer kazanmada bir ışık kaynağı olsun diye bu yöntemi uygulamıştır.[233]

Fidye Yerine Okuma-Yazma Öğretmek

İbni Abbas (ra) dedi ki: "Bedir Savaşı'ndan sonra bazı esirlerin fidye parası yoktu. Peygamber (sav) de Ensar'ın çocuklarına okumayazma öğretilmesini onlar için fidye kabul etti.[234] Böylece esirler Medine çocuklarına okumayazma öğretmeye başladılar. On çocuğa okumayazma öğreten her esir fidyesini ödemiş sayıldı ve özgürlüğüne kavuştu."[235] Müslümanların mala şiddetle muhtaç olduğu böyle bir dönemde, Allah Re-

228 Mürsel Hadis: Tabiinin, sahabeyi atlayarak doğrudan Hz. Peygamber'den rivayet ettikleri hadistir.

229 İbni Ebi Şeybe, El-Musannef, 14/387; El-Bidaye ven-Nihaye, 3/311; İbni Kesir "Mürsel'dir, hatta Mu'dal'dir." demiştir. Mu'dal hadis: Senedinde, birbiri ardına iki ravisi düşen hadise denir.

230 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/311

231 Age, 3/311

232 Et-Tarih el-İslami, El-Hümeydi, 4/181

233 Muhammedün Resûlullah, Arcun, 3/474

234 Sahih es-Siret en-Nebeviyye, 261

235 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/74

sûlü (sav)'in fidye karşılığında okumayazma işini kabul etmesi, İslam'ın ilim, irfan ve cehaleti ortadan kaldırmadaki bakış açısını bize göstermektedir. Çünkü bu dinin kitabı şu ayetlerle başlamaktadır:

"Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı "alak"tan yarattı.*[236] *Oku! Senin Rabbin en cömert olandır. O, kalemle yazmayı öğretendir."[237]

Kur'an ayetleri ve Allah Resûlü (sav)'in sünneti ilmi destekleyen ve âlimlerin yüksek derecelerini açıklayan örneklerle doludur. Allah Resûlü (sav) bu davranışıyla; cehaleti yok etmek ve okumayazmayı yaymak için ilk temel taşı koymuştur ve bu konudaki öncülük İslam'ındır.[238]

Esirlerin Hükmü

İslam'da esirler hakkında hüküm vermek İmam'ın tercihine bırakılmıştır. İmam dört seçenekten birini tercih edebilir. Ancak Müslümanların genel çıkarlarını gözetmek zorundadır. Bu dört seçenek şunlardır:

- Öldürmek: Allah Resûlü (sav), Ukbe bin Ebi Muayt ve Nadr bin Haris'in öldürülmesini emretmiştir.
- Serbest bırakmak: Esirleri karşılıksız salıvermektir. Allah Resûlü (sav) bu hükmü Ebu İzzet el-Cümahiy hakkında uygulamıştır.
- Fidye: Belirli bir mal karşılığında esiri serbest bırakmaktır. Bu hüküm, Allah Resûlü (sav)'in amcası Abbas, Nevfel bin Haris, Akil bin Ebi Talib ve diğerleri hakkında uygulanmıştır.
- Köleleştirmek: Sa'd bin Muaz (ra) Benî Kurayza Yahudileri hakkında, savaşçılarının öldürülmesine, mallarının Müslümanlar arasında paylaştırılmasına, çocuk ve kadınlarının da köleleştirilmesine hükmetmiştir.[239]

---

236 "Alak", yahut "Alaka", erkeğin spermiyle döllenmiş dişi yumurtadan bir hafta zarfında oluşan hücre topluluğunun rahim cidarına (duvarına) asılıp gömülmüş şekli demektir. Ceninin ana rahminde geçirdiği evreler ile ilgili olarak Hac suresinin 5. ve Mü'minün suresinin 14. ayetine bakınız.

237 Alak, 1-4

238 Es-Siret en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/164-165

239 Gazvet Bedr el-Kübra, 101

6. KONU

BEDİR SAVAŞININ SONUÇLARI VE PEYGAMBER (SAV)'E SUİKAST GİRİŞİMİ

BEDİR SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

Bedir Savaşı'nın sonuçlarından biri Müslümanların güçlenmesidir. Artık Müslümanlar, Medine ve civarında kendilerinden sakınılan bir güç hâline gelmişlerdir. Medine'ye saldırmak ya da Müslümanlara dokunmak isteyenler bu düşüncelerini uygulamadan önce artık iyice düşünmek zorundaydı. Allah Resûlü (sav)'in Medine'deki konumu iyice güçlenmiş, İslam'ın yıldızı iyice yükselmişti. İslami davete şüphe ile bakanlar ve müşrikler küfürlerini ve İslam'a olan düşmanlıklarını açıkça ilan etmeye cüret edemiyorlardı. Bu yüzden nifak, hile ve aldatma yollarına baş vuruyorlardı. Peygamber (sav)'in ve ashabının önünde Müslüman olduklarını ilan ettikleri için Müslümanlardan sayılırlardı, ancak iç dünyalarında kâfir oldukları için de onlardan sayılırlardı. Dolayısıyla ne samimi Müslüman gibi, ne de küfürlerini ve Müslümanlara olan düşmanlıklarını ilan eden kâfirler gibi muamele görüyorlardı. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

"Onlar küfür ile iman arasında bocalayıp dururlar. Ne bunlara (müminlere) ne de şunlara (kâfirlere) bağlanırlar. Allah, kimi saptırırsa ona asla bir çıkar yol bulamazsın." [240]

Onların bu tutarsız ve bir o yana, bir bu yana giden tutumlarından dolayı Allah Teâlâ birçok ayetinde onları takbih ve teşhir ederek en şiddetli azapla onları cezalandıracağını açıklamıştır. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz ki münafıklar, cehennem ateşinin en aşağı tabakasındadırlar. Onlara hiçbir yardımcı da bulamazsın." [241]

---

240 Nisa, 143
241 Nisa, 145

Bedir Savaşı'nın sonuçlarından biri de, Müslümanların Allah'a ve Resûlüne olan güvenlerinin artması, güçlenmeleri ve Kureyş müşriklerinden kalabalık bir sayının İslam'a girmesidir. Bu da henüz Mekke'de yaşayan mustaz'af (ezilen) Müslümanların moral gücünün yükselmesine yardımcı olmuştur. Allah'ın bahşettiği zafer ile nefisleri onurlanmış, sıkıntılardan kurtulacakları günün yakın olduğuna inanmış, böylece imanları ve akideleri üzerindeki sebatları daha da artmıştır.

Bunlarla birlikte Müslümanlar askerî beceriler ve yeni savaş taktikleri ile Arap yarımadasında ve yarımadanın dışında geniş bir ün kazandılar. Artık Arap ülkelerinde hesaba katılan bir güç hâline gelmişlerdi. Elde ettikleri güçle artık sadece Kureyşlileri korkutmakla kalmıyor, çeşitli yerlere ve bölgelere dağılmış Arap kabilelerinin liderlikleri için de bir tehdit olmaya başlıyorlardı. Yeni devletin cihad ganimetlerinden oluşan bir gelir kaynağı da olmuştu. On dokuz ay süren şiddetli fakirlik ve yokluk döneminden sonra Allah Teâlâ'nın kendilerine bağışladığı ganimetlerle Müslümanların maddi ve ekonomik durumları da düzelmeye başlamıştı.[242]

Kureyşliler

Hezimetleri ve gördükleri zararlar onlar için tam bir felaketti. Küfrün liderlerinden Ebu Cehil bin Hişam, Ümeyye bin Halef, Utbe bin Rebia ve diğerleri öldürülmüştü. Bunlar, Kureyşlilerin en cesur, en güçlü ve en kahraman liderleriydi. Kureyşlilerin uğradıkları bu hezimet, sadece bir savaş zararından ibaret değildi. Bununla birlikte büyük bir manevi darbe de aldılar. Çünkü Medine artık sadece onların ticaretlerini tehdit etmekle kalmıyor, onların bütün Hicaz bölgesindeki egemenliklerini de sarsıyordu.[243]

Savaşta uğradıkları bozgunun haberi Mekke halkı üzerinde bomba etkisi yaptı. Haberi ilk duyduklarında inanamadılar. İbni İshak (rh) şöyle naklediyor: "Savaştan kurtulan Kureyşlilerden Mekke'ye ilk ulaşan Haysuman bin Abdullah el-Huzai'dir. Ona dediler ki: 'Arkanda neler var?' O da: 'Utbe bin Rebia, Şeybe bin Rebia, Ebu'l-Hakem bin Hişam (Ebu Cehil), Ümeyye bin Halef, Zem'at bin Esved, Haccac'ın iki oğlu Nübeyh ve Münebbeh, Ebu'l-Bahtari bin Hişam... Bunların hepsi öldürüldü.' dedi. Haysuman, Mekke'nin ileri gelenlerini böyle sıralayınca Safvan bin Ümeyye: 'Vallahi, eğer bu adamın aklı başında ise beni de ona sorun.' dedi. İnsanlar: 'Safvan bin Ümeyye ne yaptı acaba?' diye sorun-

242 Et-Tarih es-Siyasi vel-Askeri, Dr. Ali Mu'ti, 274-275
243 Age, Dr. Ali Mu'ti, 375-376

ca Haysuman: 'Vallahi, o öylece odasında oturmaktadır. Babasının ve kardeşinin öldürüldüğünü gözlerimle gördüm.' dedi."[244]

Allah Resûlü (sav)'in azatlı kölesi Ebu Rafi Kureyşlilerin bozgun haberinden Ebu Leheb'in -Allah ona lanet etsin- ne kadar etkilendiğini bize şöyle haber vermektedir: "Ben Abbas bin Abdülmuttalib'in hizmetçisiydim. İslam ev halkının arasına girmişti. Ümmü'l-Fadl -Abbas'ın hanımı- ve ben Müslüman olmuştuk. Abbas kavminden çekindiği ve onlara karşı çıkmak istemediği için Müslüman olduğunu gizliyordu. Kavminden birçok insanda malı ve mülkü vardı. Ebu Leheb -Allah'ın düşmanı- Bedir Savaşı'na katılmamış, kendi yerine Âs bin Hişam bin Muğire'yi göndermişti. Bedir Savaşı'na katılan Kureyşlilerin uğradıkları hezimet haberi Mekke'ye ulaşınca Allah Teâlâ onu zelil ve hakir etti. Biz de kendimizde izzet ve kuvvet hissettik."

Ebu Rafi devamla dedi ki: "Ben zayıf bir adamdım. Kadeh üretiyordum. Zemzem odasında onları yontuyordum. Vallahi, ben orada oturmuş kadehleri yontuyordum; Ümmü'l-Fadl da yanımda oturuyordu. Gelen haber bizi çok sevindirmişti. Fasık Ebu Leheb ayaklarını sürterek geldi ve odanın bir tarafında oturdu. Sırtı sırtıma bakıyordu. O otururken bazı insanlar şöyle seslendi: 'Ebu Süfyan bin Haris bin Abdülmuttalib geldi!' Ebu Leheb: 'Yanıma gel, hayatıma yemin ederim ki haberler sendedir!' dedi. O da onun yanına oturdu. İnsanlar ayakta duruyorlardı. Ebu Leheb 'Ey kardeşimin oğlu! Söyle bana, ne oldu insanlara?' diye sordu. Ebu Süfyan: 'Vallahi, biz o kavimle karşılaştığımızda, onlara omuzlarımızı çeviriyorduk, onlar da istedikleri gibi öldürüyorlar ve istedikleri gibi esir alıyorlardı. Allah'a yemin ederim ki, bununla birlikte ben insanları kınamadım. Biz yer ile gök arasında alaca atlar üzerinde beyaz adamlar gördük. Vallahi, hiçbir şey bırakmıyorlardı ve hiçbir şey onlara dayanmıyordu.' diye cevapladı. Ebu Rafi dedi ki: 'Ben odanın kenarında ellerimi kaldırarak: 'Vallahi, onlar meleklerdir.' dedim.

Ebu Leheb elini kaldırıp yüzüme çok şiddetli bir darbe vurdu. Ben de üstüne saldırdım. Ama o beni tuttuğu gibi yere serdi ve üzerime çullanarak bana vurmaya başladı. (Ben zayıf bir adamdım.) Bunun üzerine Ümmü'l-Fadl kalkarak odanın direklerinden birine yöneldi. Direği aldığı gibi ona şiddetle vurarak başını çok feci şekilde yardı ve şöyle dedi: 'Onun efendisinin yokluğunda onu zayıf mı buldun?!' Ebu Leheb rezil olmuş vaziyette kalktı. Yedi gece sonra vücudunda çıkan bir çıban ile öldü."[245]

244 Sahih es-Siret en-Nebeviyye, 257; İbni Hişam (Savaştan kurtulan Kureyşlilerin Mekke'ye ulaşması)

245 İbni Hişam, 2/258

Bedir Savaşı, bozguna uğramaları, savaşı kaybetmeleri ve esir düşen adamlarından dolayı Mekke müşrikleri üzerinde üzüntü ve kederden derin etkilerini bırakmıştı. Mesela Ebu Leheb, çok geçmeden uğradığı bir hastalıktan öldü. Ebu Süfyan bir oğlunu kaybetmiş, bir diğeri esir düşmüştü. Mekke'de her evde kendileri için aziz olan birinin ya da bir yakınlarının öldürülmesi veya esir düşen birinden dolayı yas vardı. İntikam için kendilerini şartlandırmaları garip karşılanmamalıdır. Hatta bazıları, kendilerini zillete düşüren ve liderlerini öldürenlerden intikam almadan yıkanmayı kendilerine haram kılmışlardı.[246] Müslümanlarla karşılaşıp intikam almak için fırsat kolluyorlardı. Bu da Uhud Savaşı'nda olmuştur.[247]

Yahudiler

Yahudiler, Müslümanların Bedir'de zafer ve güç kazanmaları, İslam'ın izzet kazanması, dinlerine karşı üstünlük kazanması, Allah Resûlü (sav)'in onlara karşı itibar ve konum kazanması sebebiyle Allah Resûlü (sav) Medine'ye geldiğinde kendisiyle yaptıkları anlaşmayı bozmaya karar verdiler. İçlerinde gizledikleri düşmanlıklarını açığa vurmaya başladılar. Bu konudaki sözlerini artık sakınmamaya ve açıkça söylemeye başladılar. İslam'a ve onun peygamberine karşı komplo kurmaya başladılar. Sahip oldukları her türlü araçlarla İslam'ı yok etmeye çalıştılar.[248] Allah Resûlü (sav) ve Müslümanlarla uğraşmaya başladılar. Bütün bunlar, Allah Resûlü (sav)'in gözünden kaçmıyordu. Onları dikkatle izliyordu. Sonunda Müslümanların saygı duydukları ahlaki değerleri hafife alıp düşmanlıklarını ilan ettiklerinde, savaşmaktan ve -ilerideki bölümlerde detaylarını açıklayacağımız gibi- onları Medine'den uzaklaştırmaktan başka çare kalmamıştı.[249]

PEYGAMBER (SAV)'E SUİKAST GİRİŞİMİ VE UMEYR BİN VEHB'İN (KUREYŞ'İN ŞEYTANI) MÜSLÜMAN OLUŞU

Urve bin Zübeyr naklediyor: "Umeyr bin Vehb el-Cümahiy, Safvan bin Ümeyye ile Bedir'de başlarına gelenlerden hemen sonra odada oturdular. Umeyr bin Vehb, Kureyş'in şeytanlarından biriydi. Allah Re-

246 Bu Ebu Süfyan bin Harb'dır. Müslümanlarla savaşmadan (cenabetten dolayı) başına su değmeyeceğini adamıştı.
247 Es-Siret en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/171
248 Et-Tarih es-Siyasi vel-Askeri, 274
249 Es-Siret en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/171

sûlü (sav)'e ve ashabına eziyet ediyor ve onlara acılar çektiriyordu. Mekke'de oturuyordu. Oğlu Vehb bin Umeyr Bedir Savaşı'nda esir düşenler arasındaydı. Bedir kuyusunun başına gidenleri ve başlarına gelenleri konuştu. Safvan: 'Vallahi, onlardan sonra hayatta hayır yoktur.' dedi.

Umeyr: 'Doğru söyledin. Allah'a yemin ederim! Eğer ödeyemeyecek durumda olduğum borçlarım ve benden sonra perişan olmalarından korktuğum bir ailem olmasaydı, hemen Muhammed'e gidip onu öldürürdüm. Çünkü bunda benim bir sebebim vardır. Oğlum ellerinde esirdir.' dedi.

Safvan bin Ümeyye bunu fırsat bilerek dedi ki: 'Borçların bana aittir. Onları ben ödeyeceğim. Senin ailene de kendi ailem gibi sağ oldukça bakacağım. Bu bana ağır gelmez ve beni aciz kılmaz.' deyince Umeyr: 'Bu konuştuklarımız aramızda kalsın.' dedi. Safvan da: 'Tamam' dedi.

Sonra Umeyr kılıcını getirtti. Kılıcı bilendi ve zehir sürüldü. Sonra yola çıkarak Medine'ye ulaştı. Ömer bin Hattab (ra), Müslümanlardan bir topluluk ile Bedir Savaşı hakkında konuşuyorlar, Allah'ın kendilerine yaptığı yardımları ve düşmana yaşattıklarını anlatıyorlardı. Tam bu sırada Ömer, Umeyr bin Vehb'i gördü, bineğini mescidin kapısında çöktürmüş, kılıcını kuşanmıştı. Ömer dedi ki: 'Bu köpek, Allah'ın düşmanı Umeyr bin Vehb'dir. Vallahi, o sadece kötülük için gelmiştir. Bizi birbirimize düşüren ve Bedir Savaşı'nda sayımızı düşmana bildiren budur.'

Sonra Ömer, Allah Resûlü (sav)'in yanına giderek: 'Ey Allah'ın Nebisi! Allah'ın düşmanı Umeyr bin Vehb, kılıcını kuşanarak gelmiştir.' dedi.

Allah Resûlü (sav) de: ***'Onu bana getir.'*** buyurdu. Ömer gitti, kılıcının bağını boğazına doladı ve onu çekerek getirdi. Yanında bulunan Ensar'dan birkaç adama şöyle dedi: 'Allah Resûlü (sav)'in yanına girerek onun yanında oturun. Bu pisliğe, Allah Resûlü'ne karşı dikkat edin. Çünkü ona güvenilmez.'

Sonra onunla birlikte Allah Resûlü'nün huzuruna girdi. Allah Resûlü (sav), Ömer'in, kılıcın bağıyla adamın boynunu çektiğini görünce dedi ki: *'Onu Salıver, Ömer. Bana yaklaş ey Umeyr!'* dedi. Umeyr yaklaşarak: 'Sabahınız bereketli olsun.' dedi. (Cahiliye insanları kendi aralarında böyle selamlaşıyorlardı.) Allah Resûlü (sav): *'Allah **bize senin selamından daha hayırlı bir selam bağışladı, ey Umeyr! Bize cennet ehlinin selamını 'Selam'ı ikram etti.'***[250] buyurdu.

250 Sahih es-Siret en-Nebeviyye, 259

Umeyr: 'Ama vallahi ey Muhammed, ben bu konularda yeniyim.' dedi.

Allah Resûlü (sav): *'Sen neden geldin, ey Umeyr?'* deyince Umeyr: 'Elinizdeki şu esir için geldim. Ona iyilikte bulunun.' dedi.

Allah Resûlü (sav) dedi ki: *'Boynundaki o kılıç da nedir?'* diye sorunca 'O kadar kılıcın içinden Allah onu kahretsin. Bir işimize yaradı mı ki?!' cevabını verdi.

Allah Resûlü (sav): *'Bana doğru söyle, neden geldin?'* buyurdu. O da 'Ben sadece bunun için geldim.' dedi.

Allah Resûlü (sav): ***"Hayır, sen ve Safvan odada oturdunuz. Kureşlilerden kuyunun başına gidenleri konuştunuz. Sonra sen şöyle dedin: 'Eğer üzerimdeki borcum ve ailem olmasaydı, Muhammed'i öldürmek için çıkardım.' Safvan bin Ümeyye de, beni onun için öldürmen karşılığında senin borçlarını ve aileni üstlendi. Ama Allah seninle bu amacın arasında engel oldu.'*** buyurdu.

Umeyr: 'Şehadet ederim ki sen Allah'ın Resûlüsün! Ey Allah'ın Resûlü! Biz senin gökten getirdiğin haberleri ve sana inen vahyi yalanlardık. Bu meseleye benden ve Safvan'dan başka hiç kimse vâkıf olmamıştır. Allah'a yemin ederim, şunu kesinlikle biliyorum ki, bu haberi Allah'tan başka kimse sana getirmemiştir. Beni İslam'a hidayet eden ve bu yola sevk eden Allah'a hamd olsun.' diyerek gerçek anlamda kelimeyi şehadet getirdi.

Allah Resûlü (sav): ***'Kardeşinizi dini konusunda bilgilendirin, ona Kur'an'ı okutun ve esirini serbest bırakın.'*** buyurdu. Sahabeler de öyle yaptılar.

Sonra Umeyr: 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben Allah'ın nurunu söndürmek için çaba harcıyordum. Allah'ın dinine girenlere şiddet ve eziyet uyguluyordum. Şimdi bana izin vermeni istiyorum. Mekke'ye gideyim, onları Allah'a, O'nun resûlüne ve İslam'a davet edeyim. Belki Allah onlara hidayet nasip eder. Senin ashabına dinlerinden dolayı eziyet ettiğim gibi, onlara da kendi dinlerinden dolayı eziyet edeceğim.' diye izin istedi. Allah Resûlü (sav) ona izin verdi. O da Mekke'ye gitti. Umeyr bin Vehb Mekke'den ilk çıktığında Safvan bin Ümeyye: 'Birkaç gün içinde gelecek bir haberi size müjdeliyorum. Bu haber Bedir yenilgisini size unutturacak.' diyordu. Safvan, Mekke'ye gelen herkesi gözetliyordu. Sonunda gelen biri Umeyr'in Müslüman olduğunu haber verdi. Bunun üzerine ebediyen kendisiyle konuşmayacağına ve onun için hiçbir şey yapmayacağına yemin etti."[251]

251 Taberani, El-Kebir, 17/58; Mecmau'z-Zevaid, 8/286; El-İsabe, 3/37

Bu Kıssadan Çıkarılacak Bazı Dersler ve İbretler

• Müşrikler, davetçileri fizikî olarak ortadan kaldırmaya çabalamışlardır. Mesela Safvan bin Ümeyye ve Umeyr bin Vehb, Allah Resûlü (sav)'i öldürmek için anlaşmışlardır. Bu da bize gösteriyor ki, İslam davetinin düşmanları daveti reddetmek, onun hakkında insanların zihinlerini bulandırmak ve insanları bundan alıkoymakla yetinmemişler, bununla birlikte davetçilere karşı suikast yapmaya yeltenmişler, onları öldürmek için komplolar kurmuşlar ve bu aşağılık amaçlarını uygulamak için kiralık katil bile tutmuşlardır. Davetin düşmanı olan bazı zenginler fakirlerin ihtiyaçlarını ve yoksulluklarını istismar ederek bir miktar mal karşılığında -yok olmaları pahasına da olsa- onları kendi emelleri için kullanmışlardı. İşte Safvan Umeyr, fakirliği ve borçları istismar edilerek ölüme gönderilmiştir.[252]

• Sahabede yüksek güvenlik hissinin oluşması. Ömer bin Hattab (ra), Umeyr bin Vehb'in gelişine uyanmış, ondan sakındırmış ve onun sadece kötülük için gelen bir şeytan olduğunu ilan etmiştir. Çünkü Ömer onun geçmişini çok iyi biliyordu. Mekke'de Müslümanlara eziyet ediyordu. Bedir Savaşı'nda Müslümanlara karşı insanları kışkırtıyordu. Müslümanların sayıları ile ilgili bilgiler toplayıp düşmana bildiriyordu. Bu yüzden Ömer, Allah Resûlü (sav)'i korumak için tedbirler almaya başladı. Bu amaçla Umeyr'in boynundaki kılıcın ipini sıkarak boynuna doladı. Böylece Allah Resûlü (sav)'e saldırmak için kılıcını kullanma imkânını ortadan kaldırmış oldu. Bununla da yetinmedi, olası bir hamleye karşı bir grup sahabeyi de Allah Resûlü (sav)'i korumak için görevlendirdi.

• Dinin temel prensipleriyle gurur duyulması: Allah Resûlü (sav) cahiliye selamı ile selam almayı reddetmiş ve Umeyr 'Sabahınız hayırlı olsun' diye selam verince onun selamını almamış ve cahiliye ehlinin selamı ile selam almayacağını söylemiştir. Çünkü Allah Teâlâ Müslümanlara cennet ehlinin selamını bağışlamıştır.

• Allah Resûlü'nün ahlaki üstünlükleri: Umeyr'in kendisini öldürmek için gelmesine rağmen ona iyilikte bulunarak onu affetti.[253] Hatta Umeyr Müslüman olduktan sonra esir olan oğlunu serbest bırakarak ashabına şöyle dedi: ***"Kardeşinizi dini konusunda bilgilendirin, ona Kur'an'ı okutun ve esirini serbest bırakın."***[254]

252 Gazvet Bedir el-Kübra, Ebu Faris, 82
253 Gazvet Bedir el-Kübra, Ebu Faris, 83
254 Sahih es-Siret en-Nebeviyye, 260

• Umeyr'in iman gücü: Umeyr bütün Mekke halkını karşısına alarak oraya tek başına girmeye karar verdi. Allah Resûlü (sav) ona izin verdi. O da tek başına Mekke'ye girdi ve meydan okudu. Namı Medine'ye kadar geldi. Onun vesilesiyle birçok insan Müslüman oldu. Daha sonra Hz. Ömer'in yanında insanlar sayıldığı zaman onu bin kişinin yerini tutan adam olarak sayardı. Nitekim Ömer (ra), Amr bin Âs'a insan desteği olarak onu da her biri bin kişinin yerine geçen dört kişiden biri olarak göndermiştir.[255]

255 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/73

7.
KONU

BEDİR SAVAŞI'NDAN
ÇIKAN DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR

Zafer Allah'tandır

Bedir Savaşı'nda elde edilen zafer gerçek anlamda Allah'tandır. Allah Teâlâ bunu şöyle beyan etmiştir:

"Allah, bunu size sırf bir müjde olsun ve kalpleriniz bununla yatışsın diye yaptı. Yardım ve zafer ancak aziz ve hakîm olan Allah katındadır." [256]

"Allah bunu, sadece bir müjde olsun ve onunla kalpleriniz yatışsın diye yapmıştı. Yoksa yardım ancak Allah katındandır. Şüphesiz Allah, azizdir, hakîmdir." [257]

Bu iki ayette zaferin sadece Allah'tan gelebileceği teyit edilmektedir. Yani Zafer Allah'tandır; başka hiçbir taraftan gelemez. "Aziz", kendisinden ayrılmaz izzet ve mutlak güç demektir.[258] "Hakîm", koyduğu hükümlerde hikmet sahibi demektir. Kendi gücüyle kâfirleri yok edip helak edebilecekken, onlarla savaşmayı hükmetti.[259]

Bu iki ayetten şu faydalı sonuçları çıkarabiliriz: **Müminler sadece Allah Teâlâ'ya güvenmeyi ve işlerini O'na emanet etmeyi öğrenmişlerdir. Zafer, kesinlikle ve sadece Allah'tandır. Meleklerden veya başkalarından olamaz. Evet, Müslümanlar sebepleri yerine getirmek zorundalar, fakat o sebeplere güvenip onlarla gururlanmamalıdırlar. Tek dayanakları sebeplerin yaratıcısı olmalıdır. Ancak bu şekilde Allah zaferi ve başarıyı onlara nasip eder.** Daha sonra Allah, müminlere yaptığı iyiliklerin belirtilerini açıklamıştır. Bedir Savaşı'nda elde ettikleri zafer; müşrikleri öldürmeleri, savaş esnasında Allah Resûlü (sav)'in, müşriklerin

256 Âl-i İmran, 126
257 Enfal, 10
258 İbni Kesir Tefsiri, 1/411
259 Age, 2/303; Hadis, El-Kur'ani'l-Kerim An Gazavati'r-Resül'den naklen, 1/97-105

üstüne toprak serpmesi, öncelikle ve hakikatte Allah'ın başarı vermesi, fazlı ve yardımı ile olmuştur.

Kur'an-ı Kerim bu ayetle Müslümanları terbiye etmekte ve Allah'a güvenmeyi öğretmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"(Savaşta) Onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı. Müminleri, tarafından güzel bir imtihanla denemek için Allah öyle yaptı.[260] ***Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."*** [261]

Allah Teâlâ, zaferin kendi katından olduğunu beyan edince, bu zaferin bazı hikmetlerini de açıklamıştır.

"Bir de Allah bunu, inkâr edenlerden bir kısmını helak etsin veya perişan etsin de umutsuz olarak dönüp gitsinler diye yaptı. Bu işte senin yapacağın bir şey yoktur. Allah ya tövbelerini kabul edip onları affeder ya da zalim olduklarından dolayı onlara azap eder." [262]

Allah Teâlâ, müminlere bu büyük nimeti, Bedir'de verdiği zafer nimetini hatırlamalarını ve zaferden önceki hâllerini unutmamalarını emretmiştir.

"O vakti hatırlayın ki siz yeryüzünde güçsüz ve zayıf idiniz. İnsanların sizi kapıp götürmesinden korkuyordunuz. Derken Allah sizi barındırdı, yardımıyla destekledi ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı ki şükredesiniz." [263]

Furkan Günü: Bedir Savaşı "Furkan Günü" olarak adlandırılmıştır. Bu adlandırma, Müslümanların hayatında büyük bir öneme sahiptir. Seyyid Kutub bu konuya Enfal suresinin [41]. ayetini tefsir ederken değinerek şöyle demiştir:

"Bilin ki, ganimet olarak aldığınız herhangi bir şeyin beşte biri mutlaka Allah'a, Peygamber'e, onun yakınlarına, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir. Eğer Allah'a, hak ile batılın birbirinden ayrıldığı gün, (yani) iki ordunun (Bedir'de) karşılaştığı gün kulumuza indirdiklerimize[264] ***inandıysanız (bunu böyle bilin.) Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir."*** [265]

260 Bedir Savaşı'nda teke tek vuruşmalardan sonra Hz. Peygamber (sav) hücum emri vereceği anda Cibril'in talimatı üzerine yerden bir avuç toprak alıp Kureyş ordusunun üzerine doğru fırlattı ve ***"Yüzleri kavrulsun!"*** buyurdu. Müşrikler gözlerine giren tozları gidermekle meşgulken Hz. Peygamber orduya hücum emri verdi. Savaş bilinen zaferle sonuçlandı.

261 Enfal, 17

262 Âl-i İmran, 127-128

263 Enfal, 26

264 Âl-i İmran, 123-124

265 Enfal, 41

Kuşkusuz yüce Allah'ın direktifleri, yönetimi ve desteği ile başlayıp biten Bedir Savaşı, ayrılık savaşıdır. Kur'an'ı tefsir edenlerin görüş birliği içinde söyledikleri gibi hak ile batılın birbirinden ayrıldığı ayrılık savaşıdır. En kapsamlı, en geniş, en ince ve en derin anlamda ayrılık...

Hak ile batıl arasında fiilî bir ayrılıktı Bedir... Ancak göklerle yerin dayandığı, eşya ve canlıların yaratılışının temeli olan ve Allah'ın ilahlıkta, otoritede, planlama ve takdir etmede birlenmesi; göğüyle, yeriyle, eşyasıyla, canlısıyla tüm evrenin bu biricik ilaha, bu tek otoriteye, bu ortaksız ve hiç kimse tarafından sorgulanmayan planlama ve takdire kulluk etmesi şeklinde somutlaşan hak ile; o gün için yeryüzünü kaplayan, bu temel ve değişmez hakkın üzerine çıkan, sonradan ortaya çıkmış, yeryüzünde diledikleri gibi Allah'ın kullarının hayatına yön veren tağutların ve hayatı ve canlıları yönlendiren arzuların ayakta tuttuğu temelsiz batılın ayrılığıydı bu... İşte Bedir'de böylesine geniş boyutlu ve büyük bir ayrılık gerçekleşmişti. Bundan böyle hiçbir zaman birbirlerine karışmayacak şekilde bu büyük hak ile azgın batıl birbirlerinden ayrılmış, tamamen kopmuşlardı.

Bedir, boyutları ve mesafeleri aşan bu kapsamlı, geniş, ince ve derin anlamıyla hak-batıl arasında vicdanın derinliklerinde gerçekleşen bir ayrılıktır. Vicdanda, duyguda, ahlakta, davranışta, kulluk ve ibadette bütün ayrıntılarıyla her türlü batıl düşünceden soyutlanmış Allah'ın birliği inancı ile vicdanın Allah'ın dışında birtakım kişilere, mesnetsiz kuruntulara, değer yargılarına, rejimlere, gelenek ve göreneklere kul olmasını kapsayan tüm şekilleriyle şirk arasında gerçekleşen bir ayrılıktır.

Bedir, aynı zamanda gözle görülen gerçekler dünyasında da hak ile batıl arasında gerçekleşen bir ayrılıktır. Şahıslara, asılsız kuruntulara, değer yargılarına, rejimlere, kanunlara, gelenek ve göreneklere bağlı fiilen yaşanan kulluk ile bütün bu konularda kendisinden başka herhangi bir ilah, bir otorite, bir hükmedici, bir kanun koyucu bulunmayan tek ve ortaksız Allah'a dönüş arasında gerçekleşen bir ayrılıktı. Böylece başlar Allah'tan başkasının önünde eğilmemecesine yükselmiş oldular. Boyunlar sadece O'nun hâkimiyetine ve şeriatına uymak suretiyle eşit düzeye gelmiş oldular. Tağutlara kulluk yapan halk yığınları, bunlardan özgürlüklerini elde etmiş oldular.

Bedir, İslami hareket tarihinde yaşanan iki dönem arasında gerçekleşen bir geçişin de ifadesiydi. Sabretme, sabrı tavsiye etme, örgütlenme ve bekleme dönemi ile güç, hareket, saldırı ve girişim dönemini birbirinden ayırıyordu. Yeni bir hayat düşüncesi, insan varlığına yönelik

yeni bir hareket metodu, yeni bir toplum düzeni ve yeni bir devlet biçimi olarak İslam... Allah'ın tek ve ortaksız ilahlığını egemen kılmak ve O'nun ilahlığını ve hâkimiyetini gasbeden tağutları kovmak suretiyle tüm yeryüzünde "insan" türünün evrensel özgürlük bildirisi olarak İslam... Evet, bu sekliyle İslam, güç kazanmak, harekete geçmek, saldırmak ve girişimde bulunmak zorundaydı. Çünkü o, uzun süre bekleyemezdi. Allah'a yönelik bireysel kulluk davranışlarında, ahlak ve Müslümanlar arası iyi ilişkilerde somutlaşan ve fertlerin vicdanlarında yer eden soyut bir inanç olarak varlığını sürdüremezdi. Pratik hayatta bu yeni düşünceyi, yeni hareket metodunu, yeni devlet biçimini ve yeni toplum düzenini gerçekleştirmek üzere harekete geçmesi kaçınılmazdı. Hareketine köstek olan, öncelikle Müslümanların hayatında, daha sonra ise tüm insanların hayatında pratik olarak uygulanmasını zorlaştıran maddi engelleri yolundan temizlemeliydi. Zaten İslam, bu şekilde pratik olarak uygulanmak üzere Allah katından gelmişti.

Bedir, insanlık tarihinin iki dönemi arasında gerçekleşen bir ayrılıktı. İslam düzeninin kurulmasından önceki insanlık, bu düzenin kurulmasından sonraki insanlıktan tamamen farklıydı. Bu düzenden kaynaklanan yeni düşünce, aynı şekilde bu düşünceden kaynaklanan yeni düzen, insanlık için bir yeniden doğuş olan yeni toplum, bütün hayatın, toplumsal düzenin ve yasama sisteminin dayanağı olan değer yargıları... Evet, bütün bunlar, Bedir Savaşı'ndan sonra artık sadece Müslümanların tekelinde olan ve sırf yeni toplumun dayanakları değildi. Artık tüm insanların malı olacak şekilde yaygınlık kazanmışlardı. İster İslam ülkesinin sınırları içinde olsun, ister bu sınırların dışında olsun, gerek İslam'ı onaylasın, gerek düşman olsun, herkes bunlardan etkilenmişti. İslam'a karşı savaşmak ve daha yeni yeni gelişmeye başlamış bu dini ortadan kaldırmak için Batı'dan saldırıya geçen Haçlılar, yok etmek için geldikleri İslam toplumunun geleneklerinden etkilenmişlerdi. İslam toplum düzeninin izlerini gördükten sonra kendi toplumlarında yaygın olan derebeylik sistemini yıkmak üzere ülkelerine dönmüşlerdi. İslam ülkesinin vatandaşı olan Yahudi ve Haçlıların teşvikleri sonucu Müslümanlarla savaşmak ve onları ortadan kaldırmak için doğrudan saldırıya geçen Tatarlar, sonunda İslam inancından etkilenmiş, onu yeni bir bölgede yaymak ve Avrupa'nın göbeğinde 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar sürecek bir hilafeti kurmak üzere yüklenmişlerdi... Hangi yönden bakılırsa bakılsın, insanlık tarihi -Bedir Savaşı'ndan beri- gerek İslam topraklarında, gerekse İslam'a düşman bölgelerde bu ayrılıktan etkilenmiştir.

Zafer ve yenilgi etkenlerine ilişkin iki düşünce arasında beliren bir

ayrılıktı Bedir Savaşı... Görünürde tüm zafer işaretleri müşriklerden yana ve bütün yenilgi belirtileri de mümin kitlenin safında görülüyorken meydana gelmişti bu savaş. Öyle ki, münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar: ***"Bu Müslümanları dinleri şımartıp yanılgıya düşürdü."***[266] demişlerdi. Kuşkusuz yüce Allah, müşrik çoğunlukla mümin azınlık arasında başgösteren bu ilk savaşın bu şekilde meydana gelmesini dilemişti. Böylece, zafer ve yenilginin sebeplerine ilişkin iki düşüncenin, iki değerlendirmenin arasında bir ayırıcının rol oynamasını istemişti. İnancı güçlü olanın sayı, donanım ve hazırlık bakımından çoğunluğu oluşturan tarafa üstün gelmesini, böylece insanların, zaferin sağlıklı ve güçlü bir inançla kazanıldığını, sırf silah ve hazırlıkla kazanılmadığını açıkça görmelerini dilemişti. Dolayısıyla gerçek inancın taraftarları, zahirî maddi güçlerin dengelenmesini beklemeden batılla savaşmaya girişmelidirler. Çünkü onlar, terazide ağır basan başka bir güce sahiptirler. Üstelik bu güç, sadece dille söylenen bir laf da değildir, gözler önünde gerçekleşmiş bir realitedir.

Son olarak Bedir, bir diğer açıdan da hak ile batıl arasında gerçekleşen ayrılığın somut ifadesiydi. Bu manaya, surenin baş taraflarında yer alan şu ayetler işaret etmektedir:

"Allah, iki gruptan birinin hakkından geleceğinizi vadettiği zaman siz güçsüz olan grubun size düşmesini istediniz. Oysa Allah sözleri aracılığı ile gerçeği yüceltmeyi ve kâfirlerin kökünü kazımayı, soylarını kurutmayı istiyordu. Amaç, mücrimlerin hoşuna gitmese de gerçeği yüceltmek ve batılı ortadan kaldırmaktı." [267]

Bedir Savaşı'nda, Müslümanlar aslında Ebu Süfyan'ın kervanının mallarına el koymak amacıyla yola çıkmışlardı. Ama Allah onların istediğinden başka bir şey irade etti. Ebu Süfyan'ın kafilesinin (güç olmayanın) onlardan yolunu çevirmesini, Ebu Cehil'in ordusuyla (güç olan) karşılaşmalarını, savaş, çarpışma ve ölüm olmasını irade etti. Ganimet ve rahat bir yolculuğu irade etmedi. Allah Teâlâ bunu yaptı, çünkü "Hakkı yüceltmek ve batılı ortadan kaldırmak için" büyük bir hakikatin açıklanması için, bu bir işaret idi.

'İnsani toplumlar'da hakkı ve batılı soyut manada, teorik olarak, açıklamakla hak yücelmez ve batıl ortadan kalkmaz. Batılın otoritesi yıkılmadan ve hakkın otoritesi yücelmeden hak yücelmez, batıl ortadan kalkmaz ve batılın ordusu yenilmez. Bu da ancak hakkın ordusunun üs-

266 Enfal, 49
267 Enfal, 7-8

tün gelmesi ve batılın ordularının hezimete uğrayıp yenilmesi ile olabilir. Çünkü bu din realiteye ve gerçek hayata dayalı, pratik bir hayat düzenidir. Diyalektik tartışmaya ya da soyut bir inanç sistemine dayalı bir teori değildir.

Savaş alanında hak yücelmiş ve batıl yok olmuştur. Alanda elde edilen zafer bu itibarla hak ile batıl arasında gerçekçi bir ayrım olmuştur. Allah Teâlâ, bu savaş hakkındaki iradesini beyan ederken, Allah Resûlü (sav)'i evinden hak ile çıkarırken, kafileyi (kolay olanı) Mekke'ye salıverirken ve müşrik ordusu ile (zor olan) karşılaştırırken bu noktaya işaret etmiştir.

Bütün bu olanlar, bu dinin metodu ile -ki bununla bu metodun yapısı anlaşılmaktadır- Müslümanların düşünceleri, duyguları arasında bir 'furkan' (ayrım) olmuştur. Bu furkanın zaruretini bugün daha iyi anlıyoruz. Günümüzde kendilerine Müslüman ismini veren, hatta insanları bu dine davet eden bazı insanların duygu ve anlayışlarında bu dinin ilkeleri hakkında meydana gelen erozyonu gördüğümüzde bu ayrım daha çok önem kazanmaktadır. Bedir günü "Furkan günü, iki ordunun karşılaştığı gün" işte bu çok çeşitli, kapsamlı ve derin manaları ortaya çıkarmıştır.

"Allah her şeye Kadir'dir." Bu günde, O'nun her şeye kadir olduğunun bir örneği vardır. Hiç kimsenin tartışamayacağı ve hiç kimsenin kuşku duyamayacağı, gözler önündeki realiteden gelen bir örnek... Bunu Allah'ın kudreti ile açıklamanın başka bir yolu yoktur ve Allah her şeye kadirdir.[268]

İSLÂM FIKHINDA VELA VE BERA

Bedir Savaşı, İslam ümmetinin bütün nesilleri için vela (dostluk, bağlılık, sadakat) ve bera (berî olma, ilişiğini kesme) konusunda son derece aydınlık tablolar ve hak ile batıl arasında keskin, ayırıcı bir çizgi çizmiştir. İslam ile küfür arasında tam anlamıyla psikolojik ve fizikî bir ayrım olmuştur. Bu kavramlar burada somutlaşmıştır. Sahabeler burada maddi bir realite ve psikolojik bir hakikat yaşamışlardır. Cahiliyenin bütün değerleri burada çökmüştür. Yine burada oğul babasıyla, kardeş de kardeşiyle karşı karşıya gelmiştir:

1- Ebu Huzeyfe bin Utbe bin Rebia, Müslümanların safında idi. Babası Utbe, kardeşi Velid ve amcası Şeybe ise müşriklerin safında idi. İlk karşılaşmada bunların tamamı öldürüldü.

---

268 Fi-Zilali'l-Kur'an, 3/1523-1524

2- Ebubekir es-Sıddık, Müslümanların safında idi. Oğlu Abdurrahman ise müşriklerin safındaydı.

3- Mus'ab bin Umeyr, Müslümanların sancağını taşıyordu. Kardeşi Ebu Aziz bin Umeyr ise müşriklerin safında idi. Ensar'dan bir sahabenin eline esir düştü. Mus'ab, o Ensari'ye dedi ki: "Onun elini sıkı tut. Çünkü onun annesinin çok malı var." Bunun üzerine Ebu Aziz şöyle dedi: "Ey kardeşim! Benim için mi bu tavsiyeyi yapıyorsun?!" Mus'ab dedi ki: "O senden daha ileri bir kardeşimdir." Bunlar söylenen soyut kelimeler değil, yaşanmış gerçeklerdir. **"O senden daha ileri bir kardeşimdir."**[269] İşte bu değerler ortaya konulmuştur ki, insanlık bu esaslar üzerinde inşa edilsin. O hâlde gerçek anlamda kan ve akrabalık bağı, inançtır. Toplumsal bağların esası da yine inançtır. [270]

4- Bedir Savaşı'nda Müslümanların sloganı "Ehad, Ehad" (Bir, Bir) olmuştur. Bu şu demektir: Bir inanç yolunda yapılan savaş tek olan bir ilaha kulluk amacıyla yapılmaktadır. Irkçılık, kabilecilik, kin, öfke, intikam... Bunların hiçbiri onları harekete geçiren etkenler olmamıştır. Tek sebep sadece Allah'a olan imanları olmuştur.

Bu noktadan hareketle şu sonuca ulaşıyoruz: Dış görünüşte iman, değişik görüntüler verse de içerik bakımından tektir. [271]

İman çok yüce bir fıkha sahiptir. Buna şu örnekleri verebiliriz: Allah Resûlü (sav) Medine'ye hicret ettiği zaman, Mekke'deki Müslümanlardan hicret etmeye gücü yeten herkes Medine'ye hicret etti. Baskı altında olan ve buna gücü yetmeyenler ise Mekke'de mahsur kaldılar. Bunlardan, Bedir Savaşı'nda müşriklerin saflarında yer alanların bir kısmı şunlardır: *Abdullah bin Süheyl bin Amr, Haris bin Zem'a bin Esved, Ebu Kays bin Fakih, Ebu Kays bin Velid bin Muğire, Ali bin Ümeyye bin Halef ve Âs bin Münebbih.*

Abdullah bin Süheyl bin Amr, müşriklerin saflarından uzaklaşıp Allah Resûlü'ne ulaştı ve savaşa katıldı. Bu büyük şerefe nail olan sahabeden biri budur.[272]

Diğerlerine gelince, onlar bir şey yapmayıp müşriklerin saflarında savaşa katıldılar ve tamamı öldürüldü. [273] Böylece küfrün sancağı altında öldürülmüş oldular. Onlar hakkında şu ayet indi:

"Kendilerine zulmetmektelerken meleklerin canlarını aldığı kimse-

269 El-Bidaye ven-Nihaye, 3/307
270 Min Main es-Siret, 213
271 Age, 213
272 Age, 217
273 İbni Hişam, 2/253

ler var ya; melekler onlara şöyle derler: 'Ne durumdaydınız? (Niçin hicret etmediniz?)' Onlar da, 'Biz yeryüzünde zayıf ve güçsüz kimselerdik.' derler. Melekler, 'Allah'ın arzı geniş değil miydi, orada hicret etseydiniz ya!' derler. İşte bunların gidecekleri yer cehennemdir. O ne kötü varış yeridir."[274]

İbni Abbas dedi ki: Müslümanlardan bir topluluk Mekke'de ikamet etmeye devam etti. Bunlar İslam'ı hafife alıyorlardı. Bu arkadaşlarımız Müslüman idiler ve zorla savaşa çıkarılmışlardı. Bunun üzerine şu ayet indi: ***"Kendilerine zulmetmektelerken meleklerin canlarını aldığı kimseler..."*** Bunların bir mazereti yoktu. Çünkü saflar arasındaki mesafe çok uzak olmadığı için müminlerin saflarına geçme imkânları vardı ve Abdullah bin Süheyl'in geçtiği gibi Allah Resûlü (sav)'in yanına geçme fırsatından mahrum bırakılmamışlardı.[275]

İmanın gerektirdikleri bazı hususlar vardır ki, bunlar imanın doğruluğunu ve gücünü ifade etmektedir. Bunlardan biri, onun diğer bütün değerlerden üstün tutulmasıdır. Böyle olduğu zaman, böyle bir imanın sahibi, Allah'ın istediği hayır ve adalet binasının inşasında etkin bir rol oynar. İman, insanın hayatını ve bütün hareketlerini şekillendirmektedir. İman, insanın hareketlerinde, gayretlerinde, konuştuğu kelimelerde, gülümsemesinde, tavırlarında ve tepkilerinde belirebilmektedir. Bu yüzden müşriklerin saflarında bulunanların mazereti olamaz. Çünkü onların iddia ettikleri imanın gerekleri yerine gelmediği için meyvesini vermemişti.[276]

İmanın bu derin anlamıyla Ashab-ı Kiram (ra), Bedir Savaşı'nda, imanlarını onaylayan çok yüce örnekler sergilemişlerdir. Onların bu tavırları, Allah'ın ve Resûlünün (sav) rızasını baba, çocuk, aile ve aşiret sevgisine tercih ettiklerini göstermektedir. Bu dosdoğru duruşlarından dolayı Allah Teâlâ'nın onları övmesi garip karşılanmamalıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir topluluğun, babaları, oğulları, kardeşleri yahut kendi soysopları olsalar bile, Allah'a ve Peygamberi'ne düşman olan kimselere sevgi beslediğini göremezsin. İşte Allah onların kalplerine imanı yazmış ve onları kendi katından bir ruh ile desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan ve içlerinde ebedî kalacakları cennetlere sokacaktır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da

274 Nisa, 97 Buhari, 4596
275 Min Main es-Siret, 217
276 Age, 218

Allah'tan razı olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, Allah'ın tarafında olanlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir." [277]

BEDİR VE CİVARINDA GÖRÜLEN MUCİZELER

Bedir'de Allah Resûlü'nden meydana gelen mucizelerden biri, gaybdan haber vermesidir. Şurası bir gerçektir ki, gaybı bilmek sadece Allah'a mahsustur. Allah Teâlâ aziz kitabında -birçok ayette- bunu sadece kendi zatına tahsis etmiştir.

"De ki: 'Göktekiler ve yerdekiler gaybı bilemezler, ancak Allah bilir. Onlar öldükten sonra ne zaman diriltileceklerinin de farkında değildirler." [278]

"Gaybın anahtarları yalnızca O'nun katındadır. Onları ancak O bilir. Karada ve denizde olanı da bilir. Hiçbir yaprak düşmez ki onu bilmesin. Yerin karanlıklarında da hiçbir tane, hiçbir yaş, hiçbir kuru şey yoktur ki apaçık bir kitapta (Allah'ın bilgisi dâhilinde, Levh-i Mahfuz'da) olmasın." [279]

Şu da bilinmektedir ki, peygamberler (as) gaybı bilmezler ve gaybdan hiçbir şeye vâkıf olamazlar.

"De ki: 'Ben size, 'Allah'ın hazineleri benim yanımdadır.' Demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size 'Ben bir meleğim.' de demiyorum. Ben sadece, bana gönderilen vahye uyuyorum.' De ki: 'Görmeyenle gören bir olur mu? Siz hiç düşünmez misiniz?" [280]

Delillerin gösterdiğine göre Allah Teâlâ, gayb ilmini bilmeyi kendi zatına tahsis etmiş, bu bilgiyi yarattıklarına değil kendine ait kılmıştır. Ancak bununla birlikte bazı delillerin gösterdiğine göre Allah Teâlâ, yarattıklarının içinden istediği peygamberleri bu konuda müstesna kılarak vahiy yoluyla dilediği gayb bilgilerini onlara emanet etmiş ve bunu onlar için bir mucize ve nübüvvetlerini onaylayan bir delil kılmıştır.

"Allah, pisi temizden ayırıncaya kadar müminleri içinde bulunduğunuz şu durumda bırakacak değildir. Allah, size gaybı bildirecek de değildir. Fakat Allah, peygamberlerinden dilediğini seçer (gaybı ona bildirir). O hâlde, Allah'a ve peygamberlerine iman edin. Eğer iman eder ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız sizin için büyük bir mükâfat vardır." [281]

277 Mücadele, 22
278 Neml, 65
279 En'am, 59
280 En'am, 50
281 Âl-i İmran, 179

"O, gaybı bilendir. Hiç kimseye gaybını bildirmez. Ancak seçtiği resûller başka. (Onlara bildirir.) Fakat O, Resûl'ün önünde ve arkasında gözetleyici (melek)'ler yürütür ki Resûllerin, Rablerinin vahiylerini tebliğ ettiklerini bilsin. Allah, onların her hâlini kuşatmış ve her şeyi inceden inceye sayıp dökmüştür." [282]

Bu ayetlerden şu sonucu çıkarmaktayız: Allah Resûlü (sav)'in dilinden rivayet edilen gaybî haberler Allah'tan gelen vahiy ile olmuştur. Allah Teâlâ Resûlünün (sav) nübüvvetini isbat etmek ve elçiliğinin doğruluğunu göstermek için bunları kendisine bildirmiştir. Allah'ın kendisine verdiği gaybî bilgiler hakkında birçok örnek mevcuttur.[283]

Bu gaybî mucizelerden Bedir Savaşı ile ilgili bazı örnekleri şöyle sıralayabiliriz:

Ümeyye bin Halef'in Öldürülüşü

Abdullah bin Mesud'un şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Sa'd bin Muaz, umre yapmak için yola çıktı. Ümeyye bin Halef Ebu Safvan'a misafir oldu. Ümeyye de Şam'a gittiği zaman Medine'ye uğrayıp Sa'd'a misafir oluyordu. Ümeyye, Sa'd'a 'İstersen bekle, gün ortasında insanlar evlerine çekilince çık ve Kâbe'yi tavaf et.' dedi.

Sa'd tavaf ettiği sırada Ebu Cehil çıkarak: 'Kim bu Kâbe'yi tavaf eden?' diye sordu. Sa'd da: 'Benim, Sa'd.' dedi. Ebu Cehil'in: 'Siz Muhammed'i ve onun arkadaşlarını barındırdığınız hâlde sen Kâbe'yi güven içinde tavaf mı ediyorsun?' sorusuna 'Evet' cevabını verdi. Bunun üzerine tartışmaya başladılar.

Ümeyye, Sa'd'a: 'Ebü'l-Hakem'e (Ebu Cehil) karşı sesini yükseltme! Çünkü o, bütün vadi halkının efendisidir.' deyince Sa'd da: 'Vallahi, eğer Kâbe'yi tavaf etmeme mâni olursan, ben de senin Şam ticaret yolunu keserim.' dedi. Ümeyye, Sa'd'a durmadan: 'Sesini yükseltme!' diyor ve onu tutmaya çalışıyordu. Sa'd öfkeyle: 'Beni bırak! Ben Muhammed'den işittim, senin katilinin o olduğunu iddia ediyordu.' dedi. O da: 'Benim mi?' diye sorunca: 'Evet' dedi. Bunun üzerine: 'Vallahi, Muhammed konuştuğu zaman yalan söylemez.' dedi. Sonra karısının yanına dönerek: 'Yesribli kardeşimin bana ne dediğini biliyor musun?' diye sordu. Karısı da: 'Neler dedi ki?' dedi. O: 'Muhammed'in, onun beni öldüreceğini iddia ettiğini işittiğini söylüyor.' deyince karısı da: 'Allah'a yemin ederim ki, Muhammed yalan söylemez.' dedi.

---

282 Cin, 26-28
283 Mevsuatu Nadreti'n-Naim, 1/453

Bedir Savaşı'na çıktıklarında savaş çağrısı geldiğinde karısının 'Yesribli kardeşinin sana söylediklerini hatırlamadın mı?' demesi üzerine çıkmak istemedi. Ebu Cehil ona: 'Sen vadinin en şereflilerindensin. Bize en azından bir-iki gün eşlik et.' dedi. O da onlara iki gün eşlik etti ve Allah onu öldürdü."[284]

Zorbaların Ölüm Yerleri

Enes bin Malik (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Biz Mekke ile Medine arasında bir yerde idik. Hilali gözetliyorduk. Ben keskin bakışlı biriydim. Ben hilali gördüm. Benden başka hiç kimse gördüğünü söylemedi. Ömer'e şöyle demeye başladım: 'Sen onu görmüyor musun?' Ömer de: 'Hayır, görmüyorum, ama yatağıma uzandığımda göreceğim.' diyordu. Daha sonra Bedir Savaşı'na katılanları bize anlatmaya başladı: 'Allah Resûlü (sav), bir gün önceden Bedir'de öleceklerin yerlerini göstererek şöyle diyordu: ***'Yarın burada falanca şahıs ölecek, Allah'ın izniyle.'*** Ömer dedi ki: 'O'nu hak ile gönderene yemin ederim ki, Allah Resûlü (sav)'in çizdiği çizgilerin dışına hiç çıkmadılar."[285]

Abbas bin Abdülmuttalib'e Gömdüğü Malı haber vermesi ve Umeyr bin Vehb'e, Safvan ile Arasında Geçen Konuşmayı Bildirmesi

Bedir'de görülen mucizelerden biri de Allah Resûlü (sav)'in amcası Abbas'tan fidye istemesidir. Abbas: "Bu bende yoktur, ey Allah'ın Resûlü!" deyince Allah Resûlü de ona şöyle dedi: ***"Ümmü'l-Fadl ile birlikte gömdüğün o mal nerede? Sen ona şöyle demiştin: 'Bu yolculuğumda başıma bir şey gelirse, bu gömdüğüm mallar, Fadl'ın çocuklarına, Abdullah'a ve Kusam'a ait olacaktır."*** Abbas dedi ki: "Vallahi ey Allah'ın Resûlü! Senin Allah'ın Resûlü olduğunu biliyorum. Bunları benden ve Ümmü'l-Fadl'dan başka hiç kimse bilmiyordu."

Umeyr bin Vehb ise sözde oğlunun fidyesini ödemek için gelmişti; oysa o, Safvan bin Ümeyye ile yaptığı anlaşma ile Allah Resûlü (sav)'i öldürmek istiyordu. Allah Resûlü (sav) kurdukları komployu kendisine haber verince bu onun Müslüman olmasına ve gerçek anlamda iman etmesine sebep olmuştu.[286]

284 Buhari, 3632
285 Müslim, 2873
286 Es-Siret en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/178

Diğer Mucizeler

İbni Kayyım *Zadü'l-Mead*'da şöyle zikreder: "O gün Ukkaşe bin Muhsan'ın kılıcı kırıldı. Peygamber (sav) ona bir odun parçası vererek şöyle dedi: 'Bu sana yeter.' Ukkaşe onu alıp salladığı anda elinde uzun, sağlam ve beyaz bir kılıç hâline geldi. Ebubekir zamanındaki mürtedlerle yapılan savaşta öldürülünceye kadar bu kılıçla savaşıyordu."[287] Rifaa bin Rafi dedi ki: "Bedir günü bana bir ok isabet etti. Bir gözüm patladı. Allah Resûlü (sav) o gözüme tükürerek bana dua etti. O gözümden dolayı artık hiçbir acı duymadım."[288]

Ebu Şeybe diyor ki: "Hiç kimse şu iddiada bulunamaz: Kur'an'dan sonra somut mucizelere artık ihtiyaç yoktur. Bu iddia geçersizdir. Çünkü bu mucizeler bazı insanların Müslüman olmasında, bazılarının da imanlarının pekişmesinde açık bir şekilde etki sahibi olmuştur. Ayrıca kendisine vahiy gelen bir peygamber olduğunu ispat etmiştir. Çünkü öyle gaybî haberler vermiştir ki, bunları hiçbir şekilde bilme ihtimali bulunmamaktaydı. Bunları bilmek için sadece gökten haber verilmesi gerekiyordu. Şurası da açık bir gerçektir ki, bir ağaç parçası elinde keskin bir kılıca dönüşen bir insan daha güçlü bir imana ve kanaate sahip olur. Mevcut tabiat kurallarını yıkan ve geçmiş, gelecek bütün insanlar için bir örnek ve hatıra teşkil eden bir kılıca sahip olduğu için hiçbir tereddüt ve şüpheye yer vermeden, o kılıçla cihad eder."[289]

MÜŞRİKLERDEN YARDIM İSTEMENİN HÜKMÜ

Bedir Savaşı ve daha sonra gelişen olaylar sırasında bir müşrik, Müslümanların ordusuna katılmak için Allah Resûlü (sav)'den kendisini aralarına kabul etmesini ve gittikleri yolda kendilerine eşlik etmeyi istemiştir. Allah Resûlü (sav): "***Geri dön. Çünkü biz bir müşrikten yardım dilemeyiz.***" buyurmuştur.[290]

Bu hadis şunu açıklamaktadır: Asıl olan temel kural, genelde Müslüman olmayanlardan yardım istenmez. Ancak bu kuralın istisnaları vardır ve Müslüman olmayanlardan yardım istemenin bazı şartları vardır. Bu şartlar da şunlardır:

Maslahatın gerçekleşmesi ya da bu yardım ile bu maslahatın öne

287 Zadü'l-Mead, 3/186, Muhakkik dedi ki: "İbni İshak bunu senet olmadan zikretmiştir."
288 Age, 3/186 Bu eserin sahih veya zayıf olduğu konusunda anlaşmazlık vardır.
289 Es-Siret en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/178
290 Ahmed, 6/149; Müslim, 1817; Ebu Davud, 2732; Tirmizi, 1558; İbni Mace, 2832

alınması, bu yardımın İslam daveti ve davetin değerlerinden ödün verme pahasına olmaması, yardım istenilen kişiye güvenin tam olması, bu kişinin İslami liderliğe tabi olması, uyulan konumda olmaması, yardım istenilen konuda bu kişinin öncü konumunda değil de uyan konumda olması, bu yardımın Müslüman fertlerde bir şüphe kaynağı oluşturmaması, bu yardıma ve yardım istenen kişiye gerçek manada ihtiyaç olması... İşte bütün bu şartlar yerine geldiği takdirde istisnai olarak yardım istemek uygundur, aksi hâlde caiz değildir. Bu esaslar çerçevesinde Allah Resûlü (sav), söz konusu müşrik insanın Müslümanlarla birlikte Kureyşlilerin kervanına karşı yapılacak sefere katılmasını reddetmiştir. Çünkü hiçbir şekilde kendisine ihtiyaç yoktu.

İstisnai duruma ve bunun şartlarının gerçekleşmiş olmasına örnek olarak; Allah Resûlü (sav) ve Ebubekir (ra)'ın Medine'ye hicret ederlerken, yolda kendilerine rehberlik yapması için ücretle tuttukları müşrik Abdullah bin Uraykıt gösterilebilir. Aynı şekilde istisna kapsamında ve şartları oluşmuş olarak, amcası Ebu Talib'in himayesini kabul etmiştir. Taif'ten dönerken Mut'im bin Adiy'in korumasını da kabul etmiştir. Aynı şekilde sahabeler de kendilerini kabul eden müşriklerin himayesine girmişler, böylece kendilerine yönelebilecek saldırılara karşı güven içinde yaşamışlardır.[291] Hayat pratiğinde bu kuralın doğru tespit edilmesi ve istisna şartlarının doğru anlaşılması ince bir fıkhi anlayışa ve derin bir imana ihtiyaç duymaktadır.

HUZEYFE BİN EL-YEMAN VE ÜSEYD BİN HUDAYR (RA)

Huzeyfe bin el-Yeman ve Babası

Huzeyfe dedi ki: "Benim ve babamın Bedir Savaşı'na katılmamıza engel olan olay şudur: Biz Allah Resûlü (sav)'in yanına gitmek için yola çıktık. Kureyşli kâfirler bizi alıkoydular: 'Siz Muhammed'e mi gitmek istiyorsunuz?' dediler. Biz de: 'Hayır, biz ona değil Medine'ye gitmek istiyoruz.' dedik. Bunun üzerine Medine'ye gittiğimizde Muhammed ile birlikte savaşmayacağımıza dair bizden -Allah adına- söz aldılar. Onları geçip Allah Resûlü (sav)'in yanına vardığımızda aramızda geçen konuşmaları anlatıp ne emrettiğini sorduk. O da şöyle buyurdu: ***'Onlara karşı Allah'tan yardım dileriz ve onlara verdiğimiz sözü yerine getiririz.'*** Biz de Medine'ye gittik. Bizi Bedir Savaşı'na katılmaktan alıkoyan sebep işte budur."[292]

291 El-Müstefad min Kısas el-Kur'an, 2/144-145
292 El-Hâkim, 3/201-202

Bu örnek, Allah Resûlü (sav)'in yapılan ahitlere ne kadar bağlı olduğunu ve ashabını yüce ahlaki değerlerin uygulanması üzerinde eğittiğini açıkça göstermektedir. Bu durum Müslümanları zor durumda bıraksa da, bazı mücahitlerin çabalarını devre dışı bıraksa da bu kural uygulanmıştır.

Üseyd bin Hudayr

Allah Resûlü (sav), Bedir'den Medine'ye dönüş yolunda Ravha'da karşılaştığı insanların ileri gelenleri, Allah'ın kendisine bahşettiği fetih için kendisini tebrik ediyorlardı. Üseyd bin Hudayr: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni muzaffer kılan ve sevindiren Allah'a hamd olsun. Vallahi, ey Allah'ın Resûlü! Senin düşman ordusuyla karşılaşmanı bildiğim hâlde Bedir Savaşı'ndan geri kalmadım. Ben kervanla karşılaşacağını zannediyordum. Eğer düşman olduğunu bilseydim geri kalmazdım." deyince Allah Resûlü: ***"Doğru söyledin."*** buyurdu.[293]

BEDİR'DE MEDYA SAVAŞI

Hassan (ra) şöyle dedi:

"Allah'ın gücüyle korkmayız hiçbir kavimden,
Sayıları çok olsa ve kalabalıkları toplasalar da...
Bize karşı insanları toplasalar,
Şefkatli Rabbimiz bize yeter.
Bedir günü hemencecik üstün geldik,
Ölümler bizi bundan yıkamadı.[294]
Bize düşmanlık edenlerden intikam almayız,
Yeri geldiğinde biz böyle olmayız.
Ama biz tevekkül ettik ve dedik ki,
Tercihimiz ve dayanağımız kılıçtır.
Kılıçla karşılaştık, onları yendiğimizde,
Biz küçük bir topluluk, onlar ise binlerdi."[295]

Ka'b bin Malik ise duygularını şiirlere şöyle dökmüştü:

"Süvarileriniz Bedir'de koşturamadılar.
Karşılaşmada dayanıp duramadı.

293 Beyhaki, ed-Delail, 3/133
294 İbni Hişam, 3/26
295 Burada mübalağa sanatı kullanılmıştır. Çünkü Kureyşlilerin sayısı bini geçmiyordu.

Bizler Allah'ın nuru ile oraya gittik,
O nur karanlıkları ve örtüleri araladı.
Allah Resülü bize bir emir verdi,
Allah'ın emridir o, O'nun hükmü ile güçlendi.
Süvarileriniz zaferle dönmedi Bedir'den,
Aynı sayılarla da size dönemedi.
Ebu Süfyan! Acele etme ve bekle!
Ummadığın yerden çıkacak iyi süvarileri.
Cebrail ve Mikail onlarla olacak,
Allah'ın izniyle, onlar ne güzel ordulardır."[296]

Allah Resûlü (sav), Müslüman şairlerin Müslümanları savunma görevlerini yerine getirmelerini ve şiirleriyle düşmana korku salmalarını teşvik etmiştir. Arap dünyasında şiir çok etkili enformasyon hamlelerini temsil ediyordu. Şiirler bazı kavimleri yüceltir, bazılarını alçaltırdı. Savaşları başlatıp savaşları bitirirdi.[297]

Enformasyon savaşının ilk belirtileri Hicret'ten sonra kendini göstermiştir. Ancak Bedir Savaşı'ndan hemen önceki seriyye hareketleri ile birlikte ortaya çıkmış, Bedir Savaşı'ndan sonra ise bu konuda patlama olmuştur. Çünkü iki taraf için de komşu kabileleri etkilemek için propaganda çok önemliydi. Bu amaçla Yesrib ile Mekke arasında kaside ve şiirleri taşıyan süvariler mekik dokuyorlardı. Karşı taraftan da hemen cevap geliyordu. Zafer kazanan taraf zafer kasidelerini yayıyor, bozguna uğrayan taraf ise ağıtlarını dile getiriyordu. Müslümanlar Ka'b bin Malik ve Abdullah bin Revaha gibi usta şairlere sahip idiler. Kâfirlere karşı en şiddetli olan kişi ise Hassan idi.[298]

---

296 İbni Hişam, 3/30
297 Et-Tarih el-İslami, El-Humeydi, 4/199
298 El-Menhec el-Harekiy li's-Siret en-Nebeviyye, 354-355

8.
KONU

BEDİR İLE UHUD SAVAŞLARI ARASINDA MEYDANA GELEN ÖNEMLİ OLAYLAR

Bedir Savaşı'nın akabinde, Müslümanların askerî caydırıcılığı Arap yarımadasının geniş bir alanında çok büyük bir seviyeye ulaştı. Zayıf durumdaki müşrikler kendilerini tehlikede görüyor, güçlüleri ise İslam'ın üstünlüğünü hissediyorlardı. Artık insanlar İslam'a yöneliyor, İslam'a giriş dairesi gittikçe genişliyordu. Birçok insan da nifakla ya da Müslümanları aldatmak amacıyla İslam'a girmeye çalışıyordu. Böylece yeni devlet kendisi için yeni olan bir takım komplolar ve anlaşmalarla karşı karşıya idi. Ancak Allah Teâlâ'nın yardımı ve devletin uyanık güvenlik teşkilatı sayesinde İslam düşmanlarının bu planları boşa çıkmıştır.[299]

ALLAH RESÛLÜ (SAV)'İN BEDİR VE UHUD ARASINDA YÜRÜTTÜĞÜ GAZVELER[300]

Benî Süleym'de Maü'l-Küdr Gazvesi

Allah Resûlü (sav), Bedir Savaşı'ndan döndükten yedi gece sonra gazve için Benî Süleym diyarındaki Maü'l-Küdr[301] bölgesine ulaştı. Bu gazada Benî Süleym kabilesini hedeflemişti. Ancak onlarla karşılaşmadı. Suyun yanı başında üç gece kaldıktan sonra Medine'ye geri döndü.[302] Bu gazvenin sebebi, Benî Süleym kabilesinin Müslümanlarla savaşmak için toplanıp Bedir Savaşı'ndan hemen sonra saldırıya geçmek istemesiydi.

299 El-Esas fi's-Sünne ve Fıkhuha, Es-Siret en-Nebeviyye, 1/512
300 Asker sayısı az veya çok olsun, savaş için yahut başka maksatla hareket edilsin, çarpışma meydana gelsin veya gelmesin Hz. Peygamber (sav)'in katıldığı bütün seferlere "Gazve" denir. Çoğulu: Gazavat-Meğazi
301 Necid'de bulunan Süleymoğulları kabilesinin sularından bir su.
302 Mevsuatu Nadreti'n-Naim, 1/296

Ancak Allah Resûlü (sav) beklenmedik bir anda ve ansızın onların üstüne saldırınca dağların başına doğru kaçtılar. Deve sürüleri ise Yesar adındaki çoban ile birlikte ortada kalmıştı. Allah Resûlü (sav) deve sürüsüne çobanla birlikte el koydu. Medine'den üç mil uzaklıktaki Sırar bölgesinde Allah Resûlü (sav) sayıları beş yüz olan develeri ashabına paylaştırdı. Herkese iki deve düştü. Allah Resûlü (sav)'e de beşte biri düştü. Yesar da ona düşmüştü, ancak daha sonra onu azat etti.[303]

Sevik Gazvesi

Ebu Süfyan iki yüz süvari ile Mekke'den çıktı. Necdiyye yolunu izleyerek geceleyin Benî Nadir mahallesine ulaştılar. Benî Nadir'in efendisi olan Sellam bin Mişkem onları ağırladı, yedirdi, içirdi ve Müslümanların bazı sırlarını onlara aktardı. Sonra da Müslümanlara zarar verecek bir yol üzerinde onlarla görüş alışverişi yaptı. Sonra Ebu Süfyan, Urayd bölgesine -Vakim arazileri tarafında Medine'de bir vadi- saldırdı, iki adam öldürdü, bir hurmalık yaktı ve kaçarak Mekke'ye geri döndü. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), Muhacir ve Ensar'dan oluşan iki yüz kişi ile onu takip etti, fakat kendisini yakalayamadı. Çünkü Ebu Süfyan ve adamları çok hızlı kaçıyor, yüklerini hafifletiyor ve yol azığı olarak taşıdıkları "Sevik"[304] denen yemeklerini atıyorlardı. Müslümanlar da peşlerinden giderek bunları topluyorlardı. Sonunda bir sürü sevik toplamışlardı. Bu sebeple bu gazveye "Sevik Gazvesi" adı verilmiştir. Allah Resûlü (sav) Medine'den beş gün uzak kaldıktan sonra savaşmadan geri döndü.[305]

Zu-Emr Gazvesi

İslami istihbarat elemanları tarafından elde edilen habere göre Sa'lebe ve Muharib kabilelerinin mensupları Zu-Emr'de Du'sur bin Haris el-Muharibi liderliğinde toplanarak Allah Resûlü (sav)'e karşı savaş açmak ve Medine'ye saldırmak üzere plan yapmışlardı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) Osman bin Affan'ı Medine'de vali olarak bırakıp Müslümanlardan süvari ve piyade toplam dört yüz elli kişi ile yola çıktılar. Zül-Kassa'da Benî Sa'lebe'den Cübar adında biriyle karşılaştılar. Onun, kendi kavminin yaptıklarından bilgisi vardı. Bu sırları Allah Resûlü (sav) ile paylaştı. Müslüman olmuş ve Bilal'den dini hakkında bilgi alıyordu.[306]

303 Et-Tarih es-Siyasi vel-Askeri, 277
304 Sevik: Buğday, hurma ve şekerle yapılan bir çeşit ezme.
305 İbni Hişam, 3/51; Et-Tarih es-Siyasi vel-Askeri, 278-279
306 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/3; Et-Tarih es-Siyasi vel-Askeri, 279

Benî Sa'lebe ve Muharib müşrikleri ise Müslümanların gelişini duyar duymaz dağların başına kaçıştılar. Allah Resûlü (sav), Necd'de hiç kimseden bir hareket olmadan bir aya yakın bir süre kaldı, sonra da Medine'ye döndü.[307]

Bu gazvede kavminin sözü dinlenen birisi olan Du'sur bin Haris, Allah Resûlü'nün bir mucizesini gördükten sonra Müslüman oldu. Bu gazvede Müslümanlar çok yoğun bir yağmura maruz kalmışlardı. Allah Resûlü (sav) elbiseleri ıslanınca onları kurutmak için bir ağacın altına elbiselerini serdi. Du'sur kılıcıyla Allah Resûlü'nü yalnız yakalayınca: "Ey Muhammed! Şimdi kim seni benden kurtaracak?" dedi. Allah Resûlü de: ***"Beni Allah kurtaracak."*** buyurdu. Cebrail onu göğsünden itti, kılıcı elinden düştü. Allah Resûlü (sav) kılıcı alarak: ***"Şimdi seni kim benim elimden kurtaracak?"*** deyince o: "Hiç kimse! Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur ve şehadet ederim ki, Muhammed onun resûlüdür. Vallahi, bundan sonra sana karşı insanları toplamayacağım!" dedi. Allah Resûlü (sav) kılıcını kendisine verdi. Arkadaşlarının yanına dönünce: "Yazıklar olsun sana! Sen ne yaptın?" dediler. Du'sur da: "Uzun bir adam gördüm. Beni göğsümden itti; ben de sırt üstü yere düştüm. Onun bir melek olduğunu biliyorum. Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ettim. Vallahi, ona karşı kimseyi toplamam." dedi. Bundan sonra kendi kavmini İslam'a davet etmeye başladı.[308]

Bu olay üzerine şu ayet indi:

"Ey iman edenler! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani bir topluluk size el uzatmaya (tecavüze) kalkışmıştı da, Allah (buna engel olmuş) onların ellerini sizden çekmişti. Allah'a karşı gelmekten sakının. Müminler yalnız Allah'a tevekkül etsinler."[309]

Bahran Gazvesi

Bu gazve Hicret'in üçüncü yılında, Cemaziyel-ula ayında olmuştur. Allah Resûlü (sav), üç yüz Müslüman'la birlikte Mekke ile Medine arasında bulunan Bahran'a ulaştı. Amacı Benî Süleym kabilesi ile savaşmaktı. Onları her tarafa dağılmış ve kaçışmış olarak buldu. Etraflarında on gece geçirdikten sonra onları bırakıp Medine'ye döndü.[310]

Bu gazvelerden şu sonucu çıkarıyoruz: İslami liderlik, düşmanın hareket kabiliyetini kısıtlayabilmiş, gücünü, planlarını ve uzantılarını

307 Et-Tarih es-Siyasi vel-Askeri, 279
308 Beyhaki, Delail, 3/168-169
309 Maide, 11
310 El-Müctema el-Medeni, El-Umeri, 61; Et-Tarih es-Siyasi vel-Askeri, 280

önceden öğrenebilmiş ve böylece genç İslam devletine karşı toparlanan bu kabileler Medine için bir tehlike hâline gelmeden onları dağıtabilmiştir.

İç içe girmiş bu sahrada meydana gelen gazveler Sahabe-i Kiram için birer eğitim ve terbiye kampları olmuştur. Allah Resûlü (sav)'in sahabe seriyyelerinin başında olmuş olması ise başka bir mutluluk kaynağı olmuştur. Savaş ve eğitim alanında yapılan bu uygulamalı kamplar her zaman yapılıyor, süreleri ise beş gün ile bir ay arasında değişiyordu. Bu kamplarda sosyal bir hayat yaşanıyor, Müslümanlar dinleme, itaat etme ve askerî taktikler konusunda eğitim alıyorlar ve yeni deneyimler kazanıyorlardı. Bütün bu hususlar batılı ortadan kaldırıp hakkı güçlendirmek için kendilerine destek sağlıyordu.

Nebevi metod, pratik alanlarda sahabenin eğitimine büyük önem veriyor, bunda Peygamber mescidinin rolünü de ihmal etmiyordu. Çünkü büyük eğitimcinin gözetimi altında nefisler kirlerinden temizleniyor, akıllar aydınlanıyor ve ahlaklar düzeliyordu. Bu büyük eğitimcinin insanlara örnek olarak ve huşu içinde yaptığı ibadetlerle koyduğu ilkeler toplumun her kesimine ışık saçıyordu. Nebevi metot, mescitte uygulanan eğitim ile askerî programları bir arada yürütüyordu. Çünkü yeni kurulan toplum, ancak bu şekilde güçlenebilir, safları sıkılaşabilir, deneyimler kazanabilir ve böylece İslam'ı dört bir tarafa yayma imkânına sahip olabilirdi.[311]

Karde'ye Giden Zeyd bin Harise Seriyyesi[312]

Mekke müşrikleri Bedir'de yaşadıkları hezimetten sonra Şam ile olan ticaretleri için farklı yollar arayışına girdiler. Bazıları Irak'ın Necd yolunu tavsiye edince bu fikri uygulamaya başlayarak bazı tüccarlarla birlikte yola çıktılar. Ebu Süfyan bin Harb, Safvan bin Ümeyye ve Huvaytıb bin Abdüluzza bunların içinde idi. Yanlarında yüz bin dirhem değerinde gümüş ve değişik mal vardı. Medine İslâm devletinin güvenlik teşkilatı üyelerinden Sulayt bin Numan adında bir sahabe vasıtasıyla bu haber Allah Resûlü (sav)'e ulaştı.[313] Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) Zeyd bin Harise'yi yüz kişilik süvariyle kafilenin peşine gönderdi. Zeyd, Necd'in su kaynaklarından olan Karde denen yerde kafileyi yakaladı. Kafilenin adamları korku ve panik içinde kaçıştılar. Müslümanlar yükle-

311 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/118-119
312 Seriyye: Resûlullah (sav)'in kendisinin başında bulunmadığı küçük harp müfrezesi demektir.
313 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/132

riyle birlikte develere el koydular, rehberleri Fürat bin Hayyan'ı da esir aldılar. Daha sonra bu şahıs Allah Resûlü (sav)'in önünde Müslüman olmuştur. Seriyye, Medine'ye döndü. Allah Resûlü (sav) ganimetlerin beşte birini aldıktan sonra kalan malları seriyye elemanlarına dağıttı.[314]

BENÎ KAYNUKA GAZVESİ

Zühri'nin rivayetine göre bu gazve Hicret'in ikinci yılında olmuştur. Vakidi ve İbni Sa'd'ın rivayetine göre de Hicret'in ikinci yılında, Şevval ayının ortasında, cumartesi günü meydana gelmiştir.[315] Hz. Peygamber (sav)'in gazvelerini ve siretini yazanların büyük çoğunluğu, bu gazvenin Bedir Savaşı'ndan sonra meydana geldiğinde birleşmişlerdir. Benî Kaynuka Yahudileri, Allah Resûlü (sav)'in kendileriyle imzalamış olduğu anlaşmaya sadık kalmamış ve anlaşmanın gereklerini yerine getirmemişlerdi. Peygamber (sav)'e ve Müslümanlara karşı düşmanca bir tavır içine girmişler, Müslümanlar Bedir'de zafer kazanınca kin, öfke ve kıskançlıklarını açıkça ortaya koyarak Müslümanlara düşmanlıklarını ilan etmişlerdi.[316]

Allah Resûlü (sav), onları Medine'de pazar yerlerinde topladı, kendilerine öğütler verdi, onları İslam'a davet etti ve Bedir'de Kureyşlilerin başına gelenlerin kendi başlarına gelmemesi için onları sakındırdı.[317] Ancak onlar Allah Resûlü (sav)'e meydan okuyarak ve tehditler savurarak karşılık verdiler. Oysa imzaladıkları anlaşmanın maddelerine göre, Allah Resûlü (sav)'e itaat edip onun liderliğine uymaları gerekiyordu. Tersine, ona karşı şu sözlerle karşı koydular: *"Ey Muhammed! Kureyşlilerden savaş bilmeyen, acemi birkaç kişiyi öldürdün diye gururlanma! Eğer bizimle savaşacak olursan bizim nasıl adamlar olduğumuzu ve bizim gibi insanlarla daha önce karşılaşmadığını öğreneceksin."*[318]

Böylece Yahudilerle kriz başlamış oldu. Çünkü verdikleri cevapta, anlaşmaya bağlılık veya bir saygı ifadesi yoktu. Tam aksine düşmanlık ruhu, meydan okuma, büyüklenme ve savaş hazırlığı her hâllerinden açıkça belli oluyordu. Bunun üzerine Allah Teâlâ onların hakkında şu ayetleri indirdi:

"İnkâr edenlere de ki: 'Siz mutlaka yenilgiye uğrayacak ve toplanıp cehenneme doldurulacaksınız. Orası ne fena yataktır!' Şüphesiz, karşı

---

314 Siret İbni Hişam, 3/56
315 Es-Siret en-Nebeviyye es-Sahiha, 1/299
316 Mevsuat Nadretü'n-Naim, 1/269
317 El-Yehud fi's-Sünnet el-Mutahhara, 1/276
318 Age

karşıya gelen iki toplulukta sizin için bir ibret vardır: Bir topluluk Allah yolunda çarpışıyordu. Öteki ise kâfirdi. Kendi gözleriyle Müslümanları kendilerinin iki katı görüyorlardı. Allah da dilediğini yardımıyla destekliyordu. Basireti olanlar için bunda elbette ibret vardır." [319]

Gazvenin Doğrudan Sebepleri

Hicab'a Saldırı

Bedir Savaşı'nda Müslümanlar zafer kazanıp Allah Resûlü (sav) Yahudilere söyleyeceğini söyleyince Benî Kaynuka Yahudileri kendileri ile Müslümanlar arasında var olan anlaşmayı bozmaya -gizlice- niyetlendiler ve Müslümanlarla kapışmak için fırsat kollamaya başladılar. Sonunda alçak ve çirkin bir fırsat yakaladılar. Araplardan bir kadın malını satmak için Benî Kaynuka pazarına geldi. Yahudi bir kuyumcunun yanında oturdu. Onun yüzünü açmaya kalkıştılar; kadın karşı koydu. Kuyumcu, fark ettirmeden kadının elbisesinin bir ucunu arkasına bağladı. Kadın ayağa kalktığı zaman avret yerleri göründü. Yahudiler alaylı bir şekilde gülmeye başladılar. Kadın çığlık atmaya başladı. Müslümanlardan biri Yahudi olan kuyumcunun üstüne atlayıp onu öldürdü. Yahudiler de o Müslüman'ın başına çullanıp onu öldürdüler. Bunun üzerine Müslümanlar Yahudilere karşı yardım çağrısı yaptılar. Müslümanlar çok öfkelenmişti. Artık onlarla Benî Kaynuka arasında kavga başlamıştı.[320]

Allah Resûlü (sav) olanları duyunca Muhacir ve Ensar'dan oluşan bir ordu ile üzerlerine yürüdü. Hicret'in ikinci yılı şevval ayının ortası, cumartesi günü idi.[321] O gün Müslümanların sancağını Hamza bin Abdülmuttalib (ra) taşıyordu. Allah Resûlü (sav), Medine'yi Ebu Lübabe bin Abdülmünzir el-Umeri'ye teslim etti.[322] Adı Beşir'dir.[323] Allah Resûlü (sav), kendilerine ulaştığında yaptıkları anlaşmayı feshettiğini onlara duyurdu. Çünkü Allah Teâlâ ona şöyle emretmişti:

"(Antlaşma yaptığın) Bir kavmin hainlik etmesinden korkarsan, sen de antlaşmayı bozduğunu aynı şekilde onlara bildir. Çünkü Allah, hainleri sevmez." [324]

---

319 Âl-i İmran, 12-13
320 İbni Hişam, 3/54
321 El-Meğazi, El-Vakidi, 1/176; İbni Sa'd, 2/28-29
322 Taberi Tarihi, 2/481
323 El-Yehud fi's-Sünnet el-Mutahhara, 1/279
324 Enfal, 58

Ambargo Konulması

Yahudiler, Allah Resûlü (sav)'in gelişini öğrenince kalelerine çekilmeye başladılar. İbni Hişam'ın anlattığına göre Allah Resûlü (sav) onları on beş gece kuşatma altında tuttu.[325] Kuşatma devam ederken Allah onların kalplerine korku saldı ve Allah Resûlü (sav)'in hükmüne razı olmak zorunda kaldılar. Çünkü onlara sürpriz yaparak kuşatma altına almış, şaşkına uğratmış, bütün ikmal yollarını kesmiş ve böylece onların bütün hareketlerini kısıtlamıştı. Tam bir hapis hayatı yaşıyorlardı. Sonunda dayanamadılar ve direnmekten vazgeçtiler. Allah Resûlü (sav)'i tehdit ederek güç ve kudret bakımından Kureyşli müşriklerden farklı olduklarını söyleyenler, Allah Resûlü (sav)'in hükmüne razı olmak zorunda kalmışlardı.[326] Peygamber (sav)'in emriyle hepsinin elleri arkalarından bağlandı. Başlarına da Münzir bin Kuddame es-Selemi el-Evsi kondu.[327]

Benî Kaynuka Yahudilerinin Sonu

Münafıkların lideri İbni Selül, müttefikleri olduğu Benî Kaynuka Yahudilerini kurtarmak istiyordu. Bu yüzden onların bağlı durumlarını görünce: "Onları çözün." dedi. Münzir de: "Allah Resûlü (sav)'in bağladığı kavmi siz mi çözeceksiniz? Vallahi, onları çözen adamın boynunu vururum!" dedi.[328] Bunun üzerine Abdullah bin Ubey bin Selül verdiği emri geri almak zorunda kaldı. Onları kurtarmak için Peygamber (sav)'den emir çıkarma yoluna başvurdu[329] ve Allah Resûlü (sav)'in yanına gelerek: "Ey muhammed! Benim müttefiklerime iyi davran!" dedi. Allah Resûlü (sav) ondan yüz çevirdi. İbni Ubey elini Allah Resûlü (sav)'in zırhının cebine koydu. Allah Resûlü (sav): "***Beni bırak!***" dedi. Peygamber (sav) öfkelenmiş ve yüzü değişmişti: ***"Beni bırak!"*** diye buyurdu. O da: "Hayır, vallahi, seni bırakmam. Dört yûz zırhsız, üç yûz zırhlı müttefikimi serbest bırakacaksın. Onlar beni her türlü düşmandan korudular. Sen bir günde hepsini yok mu edeceksin?!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav): "***Onlar senindir.***" diye buyurdu.[330]

Allah Resûlü (sav) onları serbest bıraktı. Allah Resûlü (sav) ve

---

325 İbni Hişam, 3/55
326 Es-Sire ma el-Yehud, Ebu Faris, 1/144
327 El-Yehud fi's-Sünnet el-Mutahhara, 1/280
328 Et-Tarih el-İslami, El-Humeydi, 5/32-33
329 Age
330 Taberani Tarihi, 2/480; Vakidi, Meğazi, 1/177-178; Beyhaki, ed-Delail, 3/174; İbni Hişam, 3/51-52

Müslümanlar onların bütün mallarını ganimet aldılar. Peygamber (sav), malların başına ve sayımından sorumlu olarak Muhammed bin Mesleme (ra)'ı tayin etti.[331] İbni Selül, Benî Kaynuka Yahudilerinin kendi yurtlarında kalmaları için Allah Resûlü (sav) ile konuşmaya çaba harcadı. Allah Resûlü (sav)'in kapısında Uveym bin Saide el-Ensari el-Evsi bekliyordu. Uveym onu geri çevirerek: "Allah Resûlü (sav) izin vermeden giremezsin!" dedi. İbni Ubey onu iteleyince Uveym de ona sert davrandı ve onu duvara çarptı, yüzü çizilerek kan akmaya başladı.[332]

Bu haberden, Allah Resûlü (sav)'in İbni Selül'e karşı davranışında takip ettiği siyaset fıkhı açıkça anlaşılmaktadır. Bu tutumu onun kalbini temizler, kuşkularını giderir ve hidayetine vesile olur diye onun bu talebine olumlu karşılık vermiş ve ona şöyle demişti: ***"Onlar senindir."*** Umulur ki bu şekilde İbni Übey'in liderliğinin arkasında yürüyenler de hâllerini düzeltirler, saflar daha da sıkılaşır ve İslam düşmanlarının planlarından etkilenmez.[333]

Olayın başka bir boyutu daha vardır. Allah Resûlü (sav), Müslüman toplumda bir fitnenin çıkmaması için büyük çaba harcamıştır. Çünkü Ensar'dan bazı sahabeler daha yeni Müslüman olmuşlardı. Münafıkların başı Abdullah bin Übey'in -üzerlerinde büyük bir etkiye ve şöhrete sahip olduğu için- onları etkilemesinden korkuluyordu.[334] Bu sebeple, Allah Resûlü (sav) ona karşı ıslah ve ikna metodunu uyguluyor, kendisine ve yaptığı kötülüklere karşı sabrediyordu. Bu tavrıyla, onun çıkarabileceği fitneleri önlemeyi ve kendisini tanımayanlar için tutum ve davranışlarıyla gerçek yüzünün ortaya çıkmasını amaçlıyordu. Böylece insanlar çevresinden uzaklaşacak ve ona sempati duymayacaklardı. Nitekim bu metot açık bir başarı sağlamıştır. Çünkü bütün insanlar zamanla İbni Selül'ün gerçek yüzünü görmüştür. Oğlu Abdullah dâhil olmak üzere kendisine en yakın olan insanlar dahi, konuştuğu zaman kendisini susturuyor ve konuşmalarından artık rahatsız oluyorlardı.[335] Hatta -Allah'ın izniyle ilerde açıklayacağımız gibi- kendisini öldürmek bile istemişlerdi.

Ubade bin Samit'in Kendilerinden Ayrılması

Benî Kaynuka Yahudileri anlaşmalarını bozunca Avfoğullarından olan Ubade bin Samit (Abdullah bin Ubey gibi Benî Kaynuka ile mütte-

331 Age
332 Et-Tarih el-İslami, El-Humeydi, 5/30
333 El-Menhec el-Harekiy li's-Siret en-Nebeviyye, Gadban, 247
334 Et-Tarih el-İslami, El-Humeydi, 5/32
335 Es-Sire ma el-Yehud, Ebu Faris, 1/148

fiklik anlaşması olan biri idi.), Allah Resûlü (sav)'in yanına gelerek onlarla yaptığı anlaşmayı bozarak Allah'a ve Resûlüne (sav) bağlılığını şöyle ifade etti: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Allah'ı, O'nun resûlünü ve müminleri dost kabul ediyor ve bu kâfirlerin velayetinden ve anlaşmasından berî olduğumu bildiriyorum."[336]

Benî Kaynuka Yahudilerinin yurtlarından tahliye ve sürgün edilmeleri kararlaştırılınca Allah Resûlü (sav), Ubbade bin Samit'i bu işle görevlendirdi. Bunun üzerine şöyle demeye başladılar: "Ey Velid'in babası! Bütün Evs ve Hazreclilerin arasından sen mi bunu bize yapacaksın?!" (Oysa sen bizim müttefikimizsin.) Ubbade onlara şöyle dedi: "Siz savaşmaya başlayınca ben Allah Resûlü (sav)'in yanına gelerek şöyle dedim: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben senin için onlardan ve onlarla yaptığım anlaşmadan ilişkimi kesiyorum." Abdullah bin Ubey ve Ubbade bin Samit müttefiklik açısından onlar için aynı konumdaydılar. Abdullah bin Ubey dedi ki: "Sen müttefiklerinle yaptığın anlaşmayı nasıl bozarsın? Onlar bunu hak etmemişti." Sonra kendisine yardım ettikleri birkaç olayı ona hatırlattı. Ubbade şöyle dedi: "Ey Hubab'ın babası! Kalpler değişti ve İslam anlaşmaları sildi. Allah'a yemin ederim ki, sen öyle bir işe sarıldın ki bunun ne kadar yanlış olduğu yarın anlaşılacaktır." Kaynukaoğulları dediler ki: "Ey Muhammed! Bizim insanlardan alacaklarımız var." Allah Resûlü onlara şöyle dedi: ***"Acele edin ve işlerinizi halledin."*** Ubbade onların tahliye ve yol hazırlığı işlerini yürüttü. Biraz süre istediler. Ubbade onlara şöyle dedi: "Gündüz bir saat bile olmaz. Size üç saat veriyorum, kesinlikle artıramam. Allah Resûlü (sav)'in emri böyledir. Eğer bana kalmış olsaydı, size nefes aldırmazdım." Üç saat geçtikten sonra onlarla birlikte Şam'a doğru yola çıktı. Onlara hep şöyle diyordu: "Sizin için en şerefli olan en uzak yerdir. En uzak, en uzak..." Ez-Zübab denen yere ulaştıklarında kendisi geri döndü. Onlar da Ezruat'a yerleştiler.[337]

Kaynukaoğulları Yahudileri işte bu şekilde sinmiş ve rezil olmuş bir şekilde Medine'den ayrıldılar. Silahlarını terk etmiş ve mallarını da ganimet olarak Müslümanlara bırakmışlardı. Oysa Yahudilerin en cesur ve en güçlü olanlarıydılar. En çok insan ve mühimmat sahibi de onlardı. Bu sebeple bu caydırıcı cezalandırmadan sonra diğer Yahudi kabileleri uzun süre suskunluğa ve sükûnete büründüler, kalplerine korku hâkim oldu ve güçleri kırılmış oldu. [338]

336 El-Yehud fi's-Sünnet el-Mutahhara, 1/282-283
337 El-Yehud fi's-Sünnet el-Mutahhara, 1/282-283
338 Es-Sire ma el-Yehud, Ebu Faris, 1/149

İbni Selül'ün Yahudilerle Olan Dostluğu ve Ubade bin Samit'in Onlardan Beraati Hakkında İnen Ayetler

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Yahudi ve Hıristiyanları dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostlarıdırlar. Sizden kim onları dost edinirse, kuşkusuz o da onlardandır. Şüphesiz Allah, zalimler topluluğunu doğruya iletmez. İşte kalplerinde bir hastalık (nifak) bulunanların, 'Başımıza bir felaketin gelmesinden korkuyoruz.' diyerek onların arasında koşup durduklarını görürsün. Ama Allah, yakın bir fetih veya katından bir emir getirir ve onlar içlerinde gizledikleri şeye (nifaka) pişman olurlar. (O zaman) iman edenler derler ki: 'Sizinle beraber olduklarına dair var güçleriyle Allah'a yemin edenler şunlar mı?' Bunların çabaları boşa çıkmıştır. Böylece ziyan edenler olmuşlardır. Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) Hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir. Sizin dostunuz ancak Allah'tır, Resülüdür ve Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılan, zekâtı veren müminlerdir. Kim Allah'ı, O'nun Peygamberi'ni ve inananları dost edinirse, bilsin ki şüphesiz Allah taraftarları galiplerin ta kendileridir." [339]

İbni Atiye bu ayetlerle ilgili şöyle demiştir: "Bedir Savaşı sona erip Kaynukaoğulları konusu gündeme gelince Allah Resûlü (sav) onları öldürmek istedi. Ancak müttefikleri olan Abdullah bin Ubey bin Selül buna engel oldu. Ubade bin Samit de Abdullah gibi onların müttefiki idi. Ama Ubade (ra), Yahudilerin Allah ve Resûlüne (sav) karşı uyguladıkları düşmanca davranışları ve Allah Resûlü (sav)'in onlardan uzak duruşunu görünce Allah Resûlü (sav)'in yanına gelerek şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben Yahudilerin müttefikliğinden ve dostluklarından vazgeçiyorum, Allah'tan ve O'nun resûlünden başka kimseyi dost kabul etmiyorum.' Abdullah bin Ubey ise dedi ki: 'Ben Yahudilerin müttefikliğini bozamam. Benim onlara ihtiyacım var. Ben komplolardan korkan bir adamım."[340]

Nifak içinde boğulmuş olan İbni Selül ile nebevi metodun terbiyesi-

339 Maide, 51-56
340 El-Muharrar el-Veciz, İbni Atiye, 1/477-478

ni görmüş Ubade bin Samit (ra) arasındaki fark apaçık ortadadır. Çünkü Ubade'nin ruhu arınmış, kalbi temizlenmiş, imanı güçlenmiş, aklı aydınlanmış, her türlü cahiliye ırkçılığından, kişisel heveslerden ve çıkarlardan kurtulmuş ve İslam'ın çıkarlarını her şeyin önüne koymuştur. Böylece kendi akidesi için, dosdoğru ve samimi bir Müslüman için canlı bir örnek olmuştur.[341]

İSLAM DEVLETİNE KARŞI KIŞKIRTICILIK YAPANLARIN BAŞININ TASFİYESİ

Şüphesiz fitne kışkırtıcılığı yapanların oluşturduğu tehlike, Müslümanlarla savaşmak için kılıç çekenlerin tehlikesinden daha küçük değildir. Çünkü bu kışkırtıcılar olmazsa fitne de olmayacaktır. İşte bu sebeple Allah Resûlü (sav), fitne ateşini söndürmek ve hakkı yerleştirmek amacıyla bu kışkırtıcıları öldürtmüştür. Nitekim Allah Resûlü (sav) Bedir Savaşı'ndan sonra birkaç kişiyi öldürtmüştür.[342] Bunlardan bir kısmını şöyle sıralayabiliriz:

Esma Binti Mervan

Bu kadın, Allah Resûlü (sav) aleyhinde insanları kışkırtıyor ve İslam'ı sürekli ayıplıyordu. Umeyr bin Adiy el-Hutamiy (ra), bu kadını öldürmüştür. Daha sonra bu yaptığından dolayı sorumlu olup olmadığını Allah Resûlü (sav)'e sorduğunda Peygamber ona şöyle demiştir: ***"Allah'a ve Resûlüne yardımda bulundun, ey Umeyr!"*** Daha sonra da: ***"Orada iki keçi toslamaz."*** buyurdu.[343] Bu olaydan sonra Benî Hatama kabilesinden çok sayıda insan Müslüman oldu ve Müslüman olduğunu gizleyenler de bunu açıklamaya başladı.[344]

Yahudi Olan Ebu Afk'ın Öldürülmesi

Ebu Afk, Amr bin Avf oğulları arasında büyük bir liderdi. Yahudi olan Ebu Afk, Allah Resûlü (sav)'e karşı propaganda yapıyor ve şiirler söylüyordu. Bu yüzden Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: ***"Benim için kim bu habis'in hakkından gelir?"*** Sahabeden Salim bin Umeyr bu görevi üstlenerek onu öldürdü.[345]

---

341 Es-Siret en-Nebeviyye es-Sahiha, 1/302
342 Kıraet Siyasiyye li's-Siret en-Nebeviyye, Muhammed Kaleci, 138
343 El-Hatib el-Bağdadi Tarihi, 13/99; Keşfü'l-Hafa, 3137
344 Nedratü'n-Naim fi Mekarimi Ahlaki'r-Resûli'l-Kerim, 1/295
345 Age, 1/296

Bedir ile Uhud savaşları arasında İslam devletine karşı kışkırtıcılık yapanların tasfiyesi ile ilgili en önemli olay ise Yahudi şair (basın kralı) Ka'b bin Eşref'in öldürülmesidir.

Ka'b bin Eşref'in Öldürülmesi

Ka'b bin Eşref, Tayy kabilesinden Nebhanoğullarına mensuptur. Babası cahiliye döneminde bir kan davasından sonra Medine'ye gelmiş ve Benî Nadir Yahudileri ile anlaşma yapmıştı. Ebu'l-Hakik'in kızı Akile ile evlenmiş, o da Ka'b'ı ona doğurmuştu.[346] Şair bir insandı. İslam'a karşı düşmanlığını ilan etmişti. Bedir Savaşı'nda Müslümanların Kureyşlilere karşı kazandığı zafer onu çileden çıkarmıştı. Bu yüzden Mekke'ye giderek Allah Resûlü (sav)'i hicvetmeye ve Kureyşlileri, ölülerinin intikamını almaları için kışkırtmaya başladı. Şiirlerinde öldürülenler için ağlayıp sızlanıyor, Allah Resûlü (sav) ve Müslümanları yok etmeye teşvik ediyordu.[347] Bedir'de öldürülen müşrikler için söylediği şiirlerden bir örnek:

"Bedir'in kurbanlarını değirmen öğütmeye başladı,
Bedir gibisi için ağlarsın, ağıt yakarsın.
Göllerin etrafında öldürüldü halkın üstünleri,
Kaçmayın; krallar, efendiler yıkılıyor.
İsabet aldı orada nice şerefliler,
Kimsesizlerin sığınağı, güzellik timsali...
Öfkeleriyle zelil birileri dedi ki,
Ka'b bin Eşref endişelidir, telaşlıdır.
Doğrudur; onlar ölürken keşke yeryüzü,
Üstündekilerle birlikte yarılıp çökseydi.
Haber aldım; bütün Kinaneoğulları,
Ebü'l-Velid'in sözünden korkup sindiler."[348]

Ka'b bin Eşref, Allah Resûlü (sav)'e, hicvederek eziyet etmeye, Kureyşlileri Müslümanlarla savaşmak için teşvik etmeye devam etti ve onları Allah Resûlü (sav)'e karşı birleşmeye ikna etti. Ebu Süfyan: "Allah için söyle! Allah bizim dinimizi mi, yoksa Muhammed'in ve arkadaşlarının dinini mi daha çok sever?" diye sorunca Ka'b: "Sizin yolunuz onlarınkinden daha doğrudur." diye cevap verdi.[349] Müslümanlara karşı sa-

346 İbni Hişam, 3/58
347 Nedratü'n-Naim fi Mekarimi Ahlaki'r-Resûli'l-Kerim, 1/298
348 Tarihü'l-İslam, ez-Zehebi, 158; Nebeviyye, İbni Hişam, 3/57
349 Age

vaş konusunda müşrikleri birleştirdikten sonra, düşmanlığını ve hicivlerini ilan ederek Medine'ye doğru yola çıktı.[350]

Medine'ye ulaştığında Allah Resûlü (sav)'e karşı düşmanlığını ilan etti ve hicvetmeye başladı. Küstahlığı ve böbürlenmesi öyle bir noktaya ulaştı ki, Müslümanların hanımlarına dil uzatacak dereceye vardı. Allah Resûlü (sav)'in amcası olan Abbas'ın hanımı (ra) Ümmü'l-Fadl Binti Haris'i şiirle şöyle alaya almıştı.

"Dar yollara düşmeyen sen, nasıl gidersin?
Ümmü'l-Fadl'ı Harem'de nasıl terk edersin?
Sarışındır, güzel kokular saçar, eğer koklarsan,
Mis şişelerinden, kınadan ve çivit[351] *otundan,*
Amiroğullarından bir kız, kalpleri çeken odur,
Hastalıklarından Ka'b'ı, isterse o kurtarır.
Ondan önce görmedim doğan bir güneşi,
Karanlık gecelerde o bizi aydınlatır."[352]

Hassan bin Sabit, İbni Eşref'i Gözetliyor

Allah Resûlü (sav), Ka'b bin Eşref'in zararlarını bertaraf etmek için Hassan'ı teşvik ediyor ve İbni Eşref'in Mekke'de kaldığı yerleri kendisine bildiriyordu. Muttalib bin Ebi Vedaa bin Dabire es-Sehemi ve hanımı Atike Binti Üseyd bin Ebu'l-Ays'a misafir olduğu bir gün, Allah Resûlü (sav) bunu Hassan'a bildirir. Hassan da onları, İbni Eşref'i barındırdıkları için hicveder. Hassan'ın bu hicivleri Atike Binti Üseyd'e ulaşınca Yahudi olan Ka'b bin Eşref'in bütün eşyalarını dışarı atarak kocasına şöyle der: "Bu Yahudi ile bizim ne işimiz var? Hassan'ın bize yaptıklarını görmüyor musun?!"[353]

Ka'b bu sefer başka insanlara yöneldi. Kimin yanına giderse, Allah Resûlü (sav), Hassan'ı çağırarak onun kaldığı yeri kendisine bildiriyordu. Hassan da onu misafir edenleri hicvediyordu. Onlar da Ka'b'ı kovuyorlardı. Her evden kovuluncaya kadar Hassan'ın hicivleri onun peşini bırakmadı. Bütün yollar yüzüne kapanınca mecburen Medine'ye dönerek, beklenen akıbetini ve hak ettiği cezasını beklemeye başladı.[354]

---

350 Age
351 Çivit: Kınanın kalıcılığını ve renginin canlılığını sağlamak amacıyla içine katılan bir bitki.
352 Tarihü'l-İslam, Zehebi, 159-160, Meğazi bölümü
353 Es-Sire ma el-Yehud, Ebu Faris, 1/1111
354 Age

Hassan'ın, Ka'b bin Eşref'e karşı yürüttüğü propaganda savaşı hedefine ulaşmıştı. Hassan bin Sabit'in Ka'b bin Eşref'e karşı yazdığı şiirlerden bir örnek verelim:

"Ka'b için mi ağlanır gözyaşı dökülür?
Organları kesik, kulakları duymaz yaşanır?
Bedr'in göbeğinde birilerini gördüm onlardan,
Öldürülmüş, dökülürdü gözyaşları onlara.
Ağla, çünkü sen alçak birini ağlattın,
Dişi köpeği kovalayan it gibisin.
Rahman bizden bir efendiyi yüceltti.
Onunla savaşanları da yerlerde süründürdü.
Kaçıp kurtulan oldu onlardan,
Kalbi korkudan parçalanan korkaklar."

Ka'b bin Eşref'in Cezası

Yahudi olan Ka'b bin Eşref, Allah Resûlü (sav)'e, Müslümanlara ve özellikle de Allah'a kulluk etmekten başka bir şey yapmayan Müslüman hanımlara karşı çok sayıda suçlar işlemiş, ihanetlerde bulunmuş ve kötülükler yapmıştır. Onun işlediği bu suçların her biri tek başına anlaşmayı ihlal etmek olarak kabul edildiği için aslında ölüm cezasını çoktan hak etmişti. Bu şirret Yahudi'nin işlediği suçların toplamı ise ölümden daha ağır bir cezayı gerektiriyordu.[355]

Ka'b bin Eşref, Allah Resûlü (sav)'i hicvederek, Müslümanların düşmanlarıyla işbirliği yaparak, onların ölüleri için mersiyeler söyleyerek ve onları Müslümanlara karşı kışkırtarak anlaşmayı bozmuş ve ölümünü meşru hâle getiren bir savaşçı olmuştur. Bu yüzden Allah Resûlü (sav) onun öldürülmesini emretti.[356] Buhari, onun öldürülme haberini detaylı olarak rivayet etmiştir.

Cabir bin Abdullah'dan rivayete göre Allah Resûlü (sav): ***"Ka'b bin Eşref'in hakkından kim gelecek? Çünkü o, Allah'a ve O'nun resûlüne eziyet etmiştir."*** buyurdu. Muhammed bin Mesleme: "Ey Allah'ın Resûlü! Onu öldürmemi ister misin?" diye sorunca Peygamber: ***"Evet"*** dedi. Muhammed bin Mesleme: "Bazı şeyler söylemem için bana izin ver." dedi. Allah Resûlü (sav)'in: ***"Söyle"*** demesi üzerine Muhammed bin Mesleme, Ka'b'ın yanına giderek ona: "Bu adam bizden sadaka istiyor ve bizi çok

355 Es-Sire ma el-Yehud, Ebu Faris, 1/1111
356 Es-Siret en-Nebeviyye es-Sahiha, 1/304

yorup sıkıntıya sokuyor. Ben de sana geldim, senden borç istiyorum." dedi. Ka'b da: "Vallahi siz de onu bıktıracaksınız!" dedi. Mesleme dedi ki: "Biz bir kere ona tabi olmuş olduk. Onun sonunun nereye varacağını görmeden onu bırakmak istemiyoruz. Biz senden bir veya iki deve yükü borç vermeni istiyoruz." Sonra araların da şöyle bir diyalog oldu:

Ka'b: "Tamam, ancak karşılığında bana teminat verin."

Mesleme: "Teminat olarak ne istiyorsun?"

Ka'b: "Kadınlarınızı bana teminat olarak bırakın."

Mesleme: "Kadınlarımızı nasıl sana bırakırız, oysa sen Arapların yakışıklı adamısın."

Ka'b: "O hâlde oğullarınızı bana teminat olarak bırakın."

Mesleme: "Oğullarımızı nasıl rehin verebiliriz?! Sonra onlar için biriki deve yükü karşılığında rehin tutulduğu söylenecek. Bu bizim için bir utançtır. Ama biz sana silahlarımızı rehin bırakabiliriz."

Mesleme, tekrar geleceğine söz verdi. Sonra geceleyin Ka'b'ın süt kardeşi olan Ebu Naile ile birlikte yanına gitti. Onları kendi kalesine davet etti. Onlar geldiğinde onların yanına inmek isteyince karısı: "Bu saatte mi çıkıyorsun?!" diye sordu.

Ka'b da: "Gelenler, Muhammed bin Mesleme ve kardeşim Ebu Naile'dir." diye cevap verdi. Karısının: "Duyduğum sesten sanki kan damlıyor." demesine Ka'b: "Gelenler, kardeşim Muhammed bin Mesleme ve sütkardeşim Ebu Naile'dir. Şerefli insan gece yürüyüşüne davet edilince icabet eder." karşılığını verdi.

Muhammed bin Mesleme iki adam ile birlikte geldi.[357] Arkadaşlarına: "Ka'b geldiği zaman onun saçlarından tutup koklayacağım. Başını sıkıca tuttuğumu gördüğünüz an onu vurun." dedi. Ka'b güzel giyinmiş ve kokular sürmüş bir şekilde onların yanına indi. Muhammed: "Bugün bundan daha güzel bir koku görmedim. Başını koklamama izin verir misin?" diye sordu.

Ka'b: "Evet" dedi. O da başını koklamaya başladı. Sonra arkadaşlarına da koklattı. Sonra tekrar izin isteyerek saçlarını tuttu. Sıkıca tuttuktan sonra arkadaşlarına: "Haydi başlayın!" dedi. Onlar da onu öldürdüler. Sonra Allah Resûlü (sav)'in yanına gelerek haber verdiler.[358]

---

357 Siyer kitaplarında şöyle yazılıdır: Ka'b'ı öldürmeye gidenler beş kişidir: Muhammed bin Mesleme, Silkan bin Selamet bin Vakş, (Ebu Naile odur. Abdü'l-Eşhel oğullarındandır. Ka'b bin Eşref'in süt kardeşidir.) Abdü'l-Eşhel oğullarından Abbad bin Bişr bin Vakş, Beni Harise'den Ebu Abs bin Cibr. Ka'b bin Eşref ile konuşması için Ebu Naile'yi ileri sürdüler.

358 Buhari, 4037; Müslim, 1801

Bu olay İbni Hişam'da şöyle geçmektedir: "Muhammed bin Mesleme, Ka'b bin Eşref'i öldürmek için hazırlık yaptıktan sonra birkaç gün bekledi. Kendisini ayakta tutacak birkaç lokma dışında bir şey yemedi, içmedi. Bu durum Allah Resûlü (sav)'e anlatılınca onu çağırdı ve sordu: ***'Neden yemeyi ve içmeyi bıraktın?'*** Mesleme: 'Ey Allah'ın Resûlü! Sana bir söz verdim. Onu yerine getirip getiremeyeceğimi bilmiyorum!' dedi. Allah Resûlü (sav) de, ***'Sana sadece bunun için gayret sarf etmek düşer.'*** buyurdu. Muhammed, 'Ama (senin aleyhinde) bir şeyler söylememiz gerekiyor.' deyince Allah Resûlü (sav): ***"Uygun gördüklerinizi söyleyin."*** buyurdu."[359]

İbni İshak'ın hasen[360] bir isnatla İbni Abbas'tan yaptığı rivayete göre: "Allah Resûlü (sav) onlarla birlikte Bakiü'l-Ğarkad'a kadar yürüdü sonra onları yolcu ederek şöyle dedi: ***"Allah'ım adıyla yola çıkın. Allah'ın onlara yardım et."*** [361]

Dersler ve İbretler

– Ka'b bin Eşref'in öldürülmesi ile ilgili Allah Resûlü (sav)'in İslam'ın ve İslami devletinin düşmanlarına karşı takındığı tavır ve sergilediği 'Davranış Fıkhı'nda birçok ders, ibret ve fayda vardır. Bu uygulamada açıkça anlaşılıyor ki, anlaşmayı bozanın cezası ölümdür. Allah Resûlü (sav) böyle hükmetmiştir. Aynı şekilde Allah Resûlü (sav)'e küfürle hakaret eden, hiciv veya başka bir yolla ona eziyet edenin cezası da ölümdür. İşte bu ceza Ka'b bin Eşref'e uygulanmıştır. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz: Anlaşmalı olsun olmasın Allah Resûlü (sav)'e küfürle hakaret edenin cezası ölümdür.

– Allah Resûlü (sav)'in Yahudi İbni Eşref hakkında verdiği hükmün uygulama yönteminden şu sonucu çıkarabiliriz: Müslümanların genel çıkarları, bazen bu hükmün gizlice infaz edilmesini gerektirebilir. Gizli olmayan yollarla bunun infaz edilmesi eğer bir fitneye ya da Müslümanlar için büyük tehlikelere mal olacaksa bu durum daha da önem kazanır.[362] Bu tablo şu gerçeği de ortaya çıkarmaktadır: İslam düşmanı kâfirlerle ve devletlerle karşı karşıya gelmek -her zaman- savaş meydanlarıyla sınırlı olmaz. Bu durum bazen -günah olmamak şartıyla- düşmanı et-

359 İbni Hişam, 3/59
360 Adalet ve zabt özelliklerini taşıyan ravilerin, muttasıl isnatla birbirlerinden rivayet ettikleri, şaz ve illetli olmayan, ancak ravileri sahih hadisteki ravilerin zabtından daha aşağı derecede olan hadise "hasen hadis" denir.
361 İbni Hişam, 3/59
362 Es-Sire ma el-Yehud, Ebu Faris, 1/115

kisiz kılacak her yola varabilir. Müslümanlarla açık bir savaş hâlinde olan birini ortadan kaldırmak bazen Müslümanlara yönelecek çok ağır zararlara sebep olabilir.

Bu durum fitneden emin olma şartına bağlıdır. Yani Müslümanların caydırıcılığı, gücü ve devleti olmalıdır. Dolayısıyla böyle bir işe girişmek, Müslümanların dağılmasına, davet adamlarının ülkelerinden sürülmelerine ve toplumlarında bir fitneye sebep olmamalıdır.[363] İslam dünyasında bazı Müslümanlar yanlış yaparak silahlı çatışmaya girmekte acele etmişler, bu yaptıkları için de buna benzer olayları delil olarak getirmişlerdir. Oysa bu olay onlar için delil olamaz. Çünkü bu olay Medine'de gerçekleşmiştir ve o dönemde Müslümanların gücü ve devleti vardı. Günümüzde böyle yollara başvuranların ise ne güçleri, ne de devletleri vardır. Bu olay ile din daha da güçlenmiş ve kâfirler korkutulmuştur. Bu da Müslümanların çıkarına olmuş ve hiçbir zarara sebebiyet vermemiştir. Ancak Müslümanların zayıf olduğu dönemlerde başvurulan bu tür olaylar, birçok zararla, Müslümanların kanlarına ve ırzlarına tecavüz edilmesi ile sonuçlanmıştır. Bu durum basiret sahibi herkes için açıkça ortadadır.[364]

Allah Resûlü (sav), Mekke'de müşriklerden hiçbirini tasfiye etme girişiminde bulunmamıştır. Oysa Ebu Cehil, Ümeyye bin Halef ve Utbe gibi müşrik liderlerini öldürmeye muktedirdi. Eğer Hamza'ya, Ömer'e veya başka bir sahabeye bunun için bir işarette bulunmuş olsaydı kesinlikle bunu uygularlardı. Ancak nebevi hidayet bize şunu öğretmiştir: Küfür liderlerini öldürmenin, güç ve caydırıcılığa ihtiyacı vardır, bunun için erbabından sağlıklı ve sahih fetvaya ve; "maslahatlar ve mefsedetler fıkhı"na ihtiyaç vardır. Bunun için de ilimde derinleşmiş âlimlere ihtiyaç vardır. Çünkü çağımızda maslahatlar çok girift bir hâl almıştır. Devletlerin verdiği kararlarda kamuoyunun büyük etkileri vardır. Yanlış bir karar neticesinde oluşan bir zarar genişleme istidadı göstermektedir.[365]

– Muhammed bin Mesleme'nin tutumundan, sahabelerin (ra) verdikleri sözlere ne kadar değer verdiklerini görüyoruz. Çünkü o, Yahudi İbni Eşref'i öldüreceğine dair Allah Resûlü (sav)'e söz verdikten sonra bu konuda tereddüde girmiş, verdiği sözü yerine getirebilmek için karşılaşacağı zorluklar belini bükmüş, yeme ve içmeden kesilmiş ve üzüntü ve kedere boğulmuştur. Çünkü o, yerine getirip getiremeyeceğinden

363 Et-Tarih el-İslami, 5/54
364 Vakafa't Terbeviyye maa's-Siret en-Nebeviyye, 205
365 El-Esas fi's-Sünne ve Fıkhuha, 2/537

korktuğu bir söz vermişti. Günümüz toplumlarında ise birçok insan görüyoruz, söz ve vaatlerde bulunurlar, ancak bunun değerini ve anlamını bilmezler. Verdikleri sözler kâğıt üzerinde kalır. Bu tip insanlar Allah'ın rızasını amaçlayan ilke ve tutum sahibi insanlar olamazlar. Onlar ancak menfaat adamları olabilirler. Bu insanların Allah'ın yerine bu çıkarların kulları olmalarından korkulur.

Gerçek dava adamları, verdikleri sözlerden ve vaatlerden geri adım atmaktansa, boyunlarının kırılmasını, vücutlarının erimesini ve canlarının çıkmasını tercih ederlerdi. Onlar inançlarının ve İslam'ın yolunda ölümü ve işkenceyi kabullenen insanlardı.[366]

– Allah Resûlü (sav)'in: ***"Sana sadece gayret sarf etmek düşer."*** Sözünde Nebevi bir talimat ve gerçek vardır. O da, şudur: Zafer ancak çaba ve gayret gösterdikten ve sıkıntılara karşı sabrettikten sonra gelir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"İşte bunlar, sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Bundan önce onları ne sen biliyordun, ne de kavmin. O hâlde sabret. Çünkü (iyi) sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanların olacaktır."[367]

Müslüman, vaat ettiklerinin yolunda bütün fikrî gücünü ve fizikî enerjisini sarf etmek zorundadır. Daha sonra da sonuçlar için Allah'a tevekkül edecektir.[368]

– Allah Resûlü (sav)'in: ***"Uygun gördüklerinizi söyleyin."*** sözünde çok mübarek bir Nebevi fıkıh vardır. Çünkü normal şartlarda söylenmesi küfür olan bazı sözler söylemişlerdir. Buradan anlıyoruz ki; askerî hedeflerin gerçekleşmesi için söylenecek sözlerde sınırlama yoktur. Fakat burada başka bir mesele gündeme gelmektedir: Askerî görevlerin başarısı eğer caiz olmayan bazı fiilleri işlemeyi ya da bazı farzları terk etmeyi gerektiriyorsa ne yapılmalıdır? Şurası bilinen bir gerçek ki, küfürden ve şirkten daha büyük bir günah yoktur. Eğer bu amaçla küfür rolünü oynamak caiz ise diğer günahların caiz olmasında şüphe olamaz. Fakat bu yolun hedefe götüreceğinden emin olunmalı, güçlü bir ihtimal olmalı veya sadece söylenmesi gerekenlerle sınırlı tutulmalıdır.

– Allah Resûlü (sav)'in: ***"Uygun gördüklerinizi söyleyin."*** sözünde çok kapsamlı ve yüce manalar taşıyan bir fıkıh vardır. ***"Savaş hiledir."*** hadisi de bu sözü açıklamaktadır.[369]

– Allah Resûlü (sav)'in: ***"Allah'ın adıyla yola çıkın. Allah'ım! Sen on-***

366 Es-Sire ma el-Yehud, 1/119
367 Hud, 49
368 Es-Sire ma el-Yehud, 1/120
369 Buhari, 3029; Müslim, 1740

lara yardım et." sözünde de cihadda ihlasın önemine bir hatırlatma vardır: ***"Allah'ın adıyla yola çıkın."*** Aynı zamanda başarı ve yardım için Allah'a dua etmiştir: ***"Allah'ım! Sen onlara yardım et."*** Bütün bu hususlar, onların kararlı kalmalarına yardımcı olan, morallerini yükselten etkenlerdir. Böylece Ka'b bin Eşref'in ve onun etrafındakilerin gücüne aldırmamışlardır. Çünkü onlar, Allah'ın kendileriyle birlikte olduğunu, Allah Resûlü (sav)'in kendileri için Rabbinden yardım dilediğini hissetmişlerdir.

Burada Nebevi hidayette, bütün maddi sebepleri yerine getirmekle birlikte çok güçlü bir planlamayı da bir arada görüyoruz. Buna ek olarak Peygamber (sav)'in duası da unutulmamalıdır. Onlar, amaçlarını başarı ile gerçekleştirecek sebepleri hiçbir zaman ihmal etmemişlerdir. Çünkü Müslüman, Allah'a tevekkül etmekle Allah'ın koyduğu meşru sebepleri bir arada tutmakla emrolunmuştur.[370] Bu yüzden Muhammed bin Mesleme ve arkadaşlarının planları çok sağlam olmuş ve sebeplere sarılma fıkhını tam olarak uygulamışlardır. Bu planın başarıya ulaşmasına yardımcı olan sebepleri şöyle sıralayabiliriz:

– Ebu Naile, Ka'b bin Eşref'in sütkardeşiydi. Ona çok güveniyor ve bir korku hissetmiyordu.

– Bazı rivayetlere göre Ebu Naile, istekleri hakkında Ka'b bin Eşref ile konuşmadan önce şiirler okuyarak onu ikna etmiş, rahatlatmıştır.

– Ka'b'ı kalesinden çıkarmadan onunla konuşmamışlardır. Ka'b onlara karşı rahatlayıncaya kadar bir süre kendisiyle konuşmuşlardır. Bu da başarı için gerekli olan bir yoldur. Eğer onlar kalenin içinde kalmış olsalardı, plan açığa çıkabilirdi. Onunla tek başına konuşmaları başarılı bir sonuç getirmiştir.

– Allah Resûlü (sav)'de haksızlık ve zulüm gördüklerini rol gereği söylemeleri Ka'b bin Eşref'i ikna etmiştir.

– Silahları teminat olarak bırakma düşüncesi gayet yerinde bir karardır. Böylece silahlı olarak gitmeleri bir şüphe uyandırmamıştır. Çünkü onlar Ka'b'a rehin verecekleri silahları getirmişlerdi?! Aynı zamanda kendisiyle karşılaşacakları yerde bu silahları kullanabileceklerdi.

– Ka'b bin Eşref'ten randevu almaları planın diğer bir sağlam parçasıydı. Böylece gecenin herhangi bir saatinde gelip Ka'b'ın kapısını çalabilirlerdi; Ka'b da onlardan ve niyetlerinden kuşku duymayacaktı.

– Ka'b bin Eşref'in Ebu Naile ve Muhammed bin Mesleme'ye güvenip rahat olması, normal şartlarda bir insanın evinden çıkmayacağı bir

370 Et-Tarih el-İslami, El-Humeydi, 5/56

zamanda onun dışarıya çıkmasını sağlamıştır. Çünkü bu saatlerde insanı gafil avlayabilecek bir düşman olabilirdi.

– Ka'b bin Eşref'i evinden uzaklaştırıp hiçbir korumanın veya yardımcının olmadığı bir yere götürmek doğru bir adım olmuştur.

– Ebu Naile'nin Ka'b'ı ikna kabiliyeti, başını koklaması ve koklamak bahanesiyle saçlarını tutması başarıyı sağlamıştır. Bu hareketler, o necis kafayı sıkıca tutmak ve bu lanetli Yahudi hakkındaki Allah'ın hükmünü infaz etmek için hazırlık mahiyetinde olmuştur.[371]

– Sahabenin sır saklama konusundaki üstün yeteneği burada açıkça görülmektedir. Bu plan, Allah Resûlü (sav) tarafından birçok sahabenin huzurunda ortaya konulmuş, bu konuda istişareler yapılmış ve uygulaması gecikmişti. Medine'deki Yahudilerin ve münafıkların çokluğu da dikkate alındığında sahabenin güçlü bir imana sahip olduklarını ve dinlerine samimi bir şekilde bağlı olduklarını göstermektedir.[372]

İşte bu cengâverler, üzerinde anlaşma sağladıkları ve yüce amaçlarını kavramış oldukları planın detaylarını uyguladılar. Allah Resûlü (sav) de yüce duyguları ile onlarla birlikte hareket ediyordu. Onlar operasyonu akıl ve fizikleriyle uygularken Allah Resûlü (sav) de Allah Teâlâ ile bağlantı hâlinde, onlara zafer ve yardım dileyerek bunun komutasını üstlenmişti.[373]

Ka'b bin Eşref'in Öldürülüşünün Yahudiler Üzerindeki Etkileri

Ka'b bin Eşref'in ölüm haberi Medine'de yayılınca Yahudi din adamları Allah Resûlü (sav)'in yanına koşarak olayı şikâyet ve protesto ettiler. Ancak Allah Resûlü (sav) onlarla oturmayıp öldürülüşünü onayladı. Çünkü bu ölüm, onun düşmanca tutumunun kaçınılmaz bir sonucuydu. Bu olay, bütün Yahudilerin kalbine korku salmıştı. Artık liderlerinden hiçbiri kendi korunağından çıkmaya cesaret edemez olmuştu. Bütün Medine Yahudileri de Müslümanlardan korkmaya başlamıştı.[374] Yahudiler anlaşmayı yenilemek zorunda kaldılar. Ka'b bin Eşref'in öldürülmesi onları derinden etkilemişti. Bu yüzden İslam'a karşı planlar yapmaya devam ettiler. (İlerideki olaylarda bu konu daha iyi anlaşılacaktır.) Burada açıklanması gereken bir husus da şudur: Allah Resûlü (sav), Ka'b bin Eşref'in işlediği suçlardan dolayı Benî Nadir kabilesini sorumlu tutmamış, onun suçlarına karşılık onu öldürmekle yetinmiş ve

371 Es-Sire ma el-Yehud, 1/122
372 Et-Tarih El-İslami, El-Humeydi, 5/56
373 Age

onlarla yeniden anlaşma yapmıştır.[375] (Allah Resûlü (sav)'in Yahudilere karşı muamelesinden şöyle bir faydalı sonuç çıkarabiliriz: Yahudilere karşı uygulanacak en ideal yöntem, onları azarlamak, korkutmak, onlardan fitne çıkaranları öldürmek ve onları kovalamaktır. Çünkü onlar şer ehli oldukları için bundan kurtulmaları veya geri durmaları imkânsızdır.)[376]

BAZI SOSYAL MÜNASEBETLER

Allah Resûlü (sav)'in Ömer'in Kızı Hafsa ile Evlenmesi

Ömer'in kızı Hafsa, Huneys bin Huzafe es-Sehmi'den (Allah Resûlü'nün ashabındandı, Medine'de vefat etti.) dul kalınca Ömer şöyle dedi: "Osman bin Affan'ın yanına geldim, kızım Hafsa'yı ona teklif ettim. O da: 'Ben düşüneyim.' dedi. Birkaç gün bekledim. Sonra benimle karşılaşınca: 'Şimdilerde evlenmeyi düşünmüyorum.' dedi. Sonra Ebubekir'le karşılaştım, ona: 'Eğer istersen kızım Hafsa'yı seninle evlendireyim.' dedim. Ebubekir sustu ve bana bir şey söylemedi. Ben Osman'dan daha çok Ebubekir'e kızmıştım. Birkaç gün bekledim. Sonra Allah Resûlü (sav), Hafsa'yı istedi. Ben de onu ona nikâhladım. Sonra Ebubekir'le karşılaşınca bana: 'Hafsa'yı bana teklif ettiğinde sana cevap vermeyince bana kızdın mı?' diye sordu. Ben de: 'Evet' dedim. Ebubekir: 'Senin teklifine karşılık vermeme engel olan tek şey, Allah Resûlü (sav)'in Hafsa'dan söz ettiğini bilmem idi. Ben Allah Resûlü (sav)'in sırrını ifşa edemezdim. Eğer Allah Resûlü (sav) onu bıraksaydı ben onu alırdım.' dedi."[377]

Ali (ra)'ın Fatıma (ra) ile Evlenmesi

Ali bin Ebi Talib anlatıyor: "Fatıma Allah Resûlü (sav)'den istendiği zaman benim bir kadın hizmetçim dedi ki: 'Fatıma'nın Allah Resûlü (sav)'den istendiğini biliyor musun?' Ben: 'Hayır' dedim. Bana: 'Evet, istendi. Peki sen neden gidip Allah Resûlü'nden onu istemiyorsun ki o da onu seninle evlendirsin?!' dedi. Ben: 'Evlenebileceğim bir şeyim mi vardır sanki?' deyince: 'Eğer Allah Resûlü (sav)'in yanına gidersen, seninle evlendirecektir.' dedi. Vallahi, o durmadan gitmemi istiyordu. Sonunda Allah Resûlü'nün yanına gittim. Onun önünde oturduğum zaman nutkum tutulmuştu. Vallahi, heyecan ve korkudan hiç konuşamadım.'

374 Et-Tarih es-Siyasi vel-Askeriyye, 188
375 Es-Siret en-Nebeviyye es-Sahiha, 1/304
376 Es-Sire ma el-Yehud, 1/126
377 Buhari, 5122; Beyhaki, ed-Delail, 3/158

Allah Resûlü (sav): ***'Neden geldin? Bir ihtiyacın mı var?'*** diye sordu. Ben sustum. ***'Yoksa Fatıma'yı istemek için mi geldin?'*** buyurdu. 'Evet' dedim. ***'Onu kendine helal kılacağın bir şeyin var mı?'*** diye sorunca: 'Hayır vallahi, ey Allah'ın Resûlü!' dedim. ***'Sana verdiğim zırhı ne yaptın?'*** buyurdu. Ali'nin canını elinde tutana yemin ederim ki, o ağır ve büyük bir zırhtı, değeri dört dirhem bile değildi. 'O bendedir.' dedim. ***'Onu seninle evlendirdim. O zırhı ona gönder, onunla onu kendine helal kıl.'*** buyurdu. Allah Resûlü (sav)'in kızı Fatıma'nın mihri işte bu zırh olmuştu."[378]

Allah Resûlü (sav), Fatıma'yı kadife bir elbise, bir tulum ve içi kokulu bir bitki ile dolu olan deriden bir yastık ile gelin etti.[379] Görüldüğü gibi onların hayatı gayet sade ve karmaşadan uzaktı. Hayatları refaha ve konfora değil, sıkıntılara ve zorluğa daha çok yakındı.[380] Şimdi aktaracağımız kıssa Fatıma'nın durumunu, çektiği sıkıntıları ve kendisinden bir hizmetçi isterken Allah Resûlü (sav)'in gösterdiği tepkiyi gözler önüne sermektedir. İmam Ahmed'in *Müsned*'inde şöyle geçmektedir:

"Bir gün Hz. Ali, Hz. Fatıma'ya şöyle dedi:'Vallahi, kuyudan su çeke çeke artık sırtım ağrıdı. Allah senin babana hizmetçiler nasip etti. Ona git de, bir hizmetçi iste.' Fatıma da: 'Benim de vallahi, un öğütmekten ellerim nasırlaştı.' dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav)'e gittim. Bana: ***'Neden geldin, kızcağızım?'*** diye sordu. Ben de: 'Sana selam vermek için geldim.' dedim. Fatıma istemekten utanmış ve geri dönmüştü. Ali: 'Ne yaptın?' diye sordu. Fatıma: 'Ondan istemekten utandım.' dedi. Bunun üzerine ikisi birlikte gitti. Ali: 'Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi, kuyudan su çeke çeke artık sırtım ağrıdı.' dedi. Fatıma da: 'Benim de vallahi, un öğütmekten ellerim nasırlaştı. Allah sana hizmetçiler ve bolluk nasip etti. Bize bir hizmetçi ver.' dedi.

Allah Resûlü (sav) de: ***'Vallahi, Suffa ehlinin karnı aç ve ben onlara bir harcama yapamazken size hizmetçi vermem. Ben o hizmetçileri satıp paralarını Suffa ehline harcayacağım.'*** dedi. Ali ile Fatıma geri döndüler. Daha sonra Allah Resûlü (sav) onların yanına geldi. Kadife örtülerine bürünmüşlerdi. Başlarına çekerlerse ayakları, ayaklarına çekerlerse başları açıkta kalıyordu. Allah Resûlü (sav)'in geldiğini görünce irkildiler. Onlara dedi ki: ***'Kalkmayın'*** Sonra onlara şöyle dedi: ***'Benden istediğinizden daha hayırlı bir şey size söyleyeyim mi?'*** 'Elbette' dediler. Allah Resûlü de: ***'Cebrail (as)'ın bana öğrettiği birkaç kelime... Her na-***

378 Beyhaki, ed-Delail, 2/160
379 Sahih es-Siret en-Nebeviyye, 267
380 Min Main es-Siret, 255

mazdan sonra 10 ***defa 'Subhanallah',*** 10 ***defa 'Elhamdulillah',*** 10 ***defa da 'Allahu ekber' deyin. Yatağınıza girdiğiniz zaman da*** 33 ***defa 'Subhanallah',*** 33 ***defa 'Elhamdulillah',*** 33 ***defa da 'Allahu ekber' deyin.'*** buyurdu."[381]

Nebevi hidayet kendi ailesini ve akrabalarını işte böyle terbiye ediyordu. Ali ve Fatıma'nın hizmetçi istekleri sonuçsuz kalmıştı. Çünkü Allah Resûlü (sav) o hizmetçileri satıp bedellerini açlıktan kıvranan Suffa ehline harcayacaktı. Çünkü onlar da Ali ve Fatıma gibi Peygamber (sav)'in yakınlarındandı. Yemek ihtiyacı da hizmetçiden önce gelir.[382] Hz. Ali (ra) bu Nebevi terbiyeden yeterince etkilenmişti. Nitekim genç Ali uzun bir zaman geçtikten sonra Müslümanların halifesi olacaktı. İşte aldığı bu terbiyenin etkisiyle elinde dünyanın hazineleri olmasına rağmen dünyadan ve onun şatafatından kendini sıyırarak yüceliyordu. Çünkü Allah'ı zikretmek onun kalbini dolduruyor, vücudunu sarıyordu. Allah Resûlü'nün kendisine yaptığı tavsiyeye harfiyen uyuyordu. Bu konuyla ilgili şöyle demiştir: "Vallahi, Allah Resûlü o kelimeleri bana öğrettiği andan itibaren onları asla terk etmedim." Arkadaşlarından biri ona şöyle sordu: "Sıffin gecesi de mi?" Ali dedi ki: "Evet, Sıffin gecesi de..."[383]

Darrar bin Damre, Muaviye'nin toplantısında Ali'yi şöyle anlatmıştı: "Dünyadan ve onun şatafatından hoşlanmazdı. Gece ve onun karanlığı ona huzur verirdi. Vallahi o, çok gözyaşı dökerdi; görüşü çok ileriydi. Elini çevirip kendi nefsini muhatap alırdı. Kısa elbiseleri ve katı yemekleri severdi..."[384]

381 Ahmed b. Hanbel, 1/106-107
382 Et-Terbiye el-Kiyadiyye, 3/100
383 El-İsabe fi Temyiz es-Sahabe, 8/159
384 Safvetu's-Safve, İbni'l-Cevzi, 1/84

DOKUZUNCU BÖLÜM

UHUD SAVAŞI

11 Şevval 3 (6 Nisan 625)

1.
KONU

SAVAŞ ÖNCESİ OLAYLAR

UHUD SAVAŞI'NIN ÇIKMASININ SEBEPLERİ

Uhud Savaşı'nın meydana gelmesine sebep olan birçok dinî, sosyal, ekonomik ve siyasi sebep vardır:

Dinî Sebepler

Allah Teâlâ'nın beyan ettiği gibi müşrikler, insanları Allah yolundan caydırmak, İslami davetin önüne engeller koymak, insanların İslam'a girmelerine mani olmak, İslam'ı, Müslümanları ve yeni doğan devletlerini ortadan kaldırmak için mallarını harcarlar. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Şüphe yok ki, inkâr edenler mallarını, (insanları) Allah yolundan alıkoymak için harcarlar ve harcayacaklardır. Sonra bu mallar onlara bir iç acısı olacak, sonra da yenilgiye uğrayacaklardır. İnkâr edenler toplanıp cehenneme sürüleceklerdir." [385]

Taberi dedi ki: "İnsanları İslam'a girmekten alıkoymak için mallarını harcarlar."[386]

İbni Kesir dedi ki: "Allah Teâlâ şunu haber vermiştir: ***'Kâfirler, insanların hak yoluna uymalarını engellemek amacıyla mallarını harcarlar."*** [387]

Şevkani dedi ki: "Ayetin anlamı şudur: Bu kâfirlerin mallarını harcamalarındaki amaçları, Allah Resûlü (sav)'e savaş açmak ve bunun için orduları toplamak suretiyle insanları hak yolundan alıkoymaktır."[388]

Buradan şu gerçekler ortaya çıkmaktadır: Uhud Gazvesi'nin en önemli sebebi dinî sebeptir. Bununla Kureyşliler, Allah yolundan ve hak

385 Enfal, 36
386 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 71
387 İbni Kesir Tefsiri
388 Fethü'l-Kadir

yola tabi olmaktan insanları alıkoymayı, insanların İslam'a girmelerine engel olmayı ve İslami daveti yok etmeyi hedeflemişlerdir.[389]

Sosyal Sebepler

Bedir Savaşı'nda Kureyşlilerin hezimete uğrayıp liderlerinin ve ileri gelenlerin öldürülmesi, onlar için büyük bir yıkım ve utanç kaynağı olmuştur. Savaştan sonra büyük bir zillet ve yenilgi duygusuna kapılmışlardı. Bu yüzden taşıdıkları bu utanç ve zillet yaftasından kurtulmak için var güçleriyle çaba harcamaya başladılar ve Bedir'den döndükten hemen sonra Allah Resûlü (sav) ile savaşmak için mal toplamaya başladılar.

İbni İshak şöyle anlatıyor: "Kureyş kâfirlerinden Bedir kuyusunun başına gidenler darbe yiyince, hezimete uğrayıp kurtulanları Mekke'ye geri döndü. Ebu Süfyan da kervanıyla birlikte Mekke'den gelerek kervanını Daru'n-Nedve'nin yanında durdurdu. Bu onların bir geleneğiydi. Kervanı orada durdurup dağıtmadı. Kureyş'in ileri gelenleri kervanın mallarını Allah Resûlü (sav)'e karşı savaşta kullanacakları için çok mutlu oldular. Bedir Savaşı'nda babaları, oğulları ve kardeşleri öldürülmüş olanlardan Abdullah bin Ebi Rebia, İkrime bin Ebi Cehil, Haris bin Hişam, Huvaytib bin Abduluzza ve Safvan bin Ümeyye'nin yanına gittiler, Ebu Süfyan bin Harb ve kervanda malları olan Kureyşlilerle konuşup şöyle dediler: 'Ey Kureyşliler! Muhammed sizi darmadağın edip seçkinlerinizi öldürdü. Onunla savaşmak için bu mallarla bize yardım edin. Bize yaptıklarına karşılık belki intikamımızı alırız.' Ebu Süfyan: 'Buna ilk evet diyen benim.' dedi.[390]

Cübeyr bin Mut'am: 'Vahşi' adında Habeşistanlı bir genç (köle) çağırdı. Mızrak ile atış yaptığında isabet ettiremediği çok az olurdu. Ona: 'Sen de diğer insanlarla birlikte savaşa git. Eğer amcam Tuayma bin Adiy karşılığında Muhammed'in amcası Hamza'yı öldürürsen sen özgürsün.' dedi."[391]

Ekonomik Sebepler

İslam devletinin gerçekleştirdiği seriyye hareketleri, Kureyş'in ekonomisini derinden sarsmış ve onlara çok çetin bir ekonomik ambargo uygulamıştı. Mekke'nin ekonomisi kış ve yaz döneminde senede iki se-

389 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 71
390 İbni Hişam, 3/68
391 Age, 3/68

fer yapılan ticari kervana dayanıyordu. Kış yolculuğu Yemen'e yapılıyor ve Şam'dan alınan mallar ve ürünler oraya taşınıyordu. Yaz yolculuğu ise Şam'a yapılıyor, oraya da Yemen'den alınan mallar ve ürünler götürülüp pazarlanıyordu. Bu iki güzergâhtan birinin kesilmesi diğer tarafa da zarar veriyordu. Çünkü Şam'a yaptıkları ticari yolculuk Yemen mallarına, Yemen'e yaptıkları yolculuk da Şam mallarına dayanıyordu.[392]

"(Hiç değilse kendilerini) Kureyş'i bir araya getirip anlaştırdığı, yaz ve kış yolculuğunda onları (güvenliğe kavuşturduğu ya da başkalarıyla) ısındırıp yakınlaştırdığı için şu Ev (Kâbe)'in Rabbine kulluk etsinler. Ki O, kendilerini açlıktan (kurtarıp) doyuran ve korkudan güvenliğe kavuşturandır." [393]

Safvan bin Ümeyye'nin şu sözleri de buna işaret etmektedir: "Muhammed ve arkadaşları bizim ticaret imkânlarımızı iyice zorlaştırmışlardı. Arkadaşlarına karşı nasıl davranacağımızı bilemiyorduk. Sahil kısmını tamamen ele geçirmişlerdi. Orada oturanlar kendisiyle anlaşma yapmış, büyük çoğunluğu onunla birlikte olmuştu. Hangi tarafa yöneleceğimizi bilemiyorduk. Eğer kendi ülkemizde kalıp sermayemizi yiyecek olsak ayakta kalamazdık. Çünkü biz mallarımızı ticaret için yazın Şam'a, kışın da Yemen'e götürmek zorundaydık."[394]

Siyasi Sebepler

Bedir Savaşı'ndan sonra Kureyş'in liderliği yıkıldı ve kabileler arasındaki merkezi konumu sarsıldı. Halbuki daha önce bütün kabilelerin lideri konumundaydılar. Dolayısıyla itibarını geri alarak liderliğini koruması gerekiyordu. Bunun için harcayacağı mallar, çabalar ve bedeller ne olursa olsun bunu yapmalıydı.

Medine'deki İslam devletine karşı Kureyşlilerin hemen askerî harekete geçmelerinin en önemli sebepleri işte bunlardır.[395]

KUREYŞLİLERİN MEKKE'DEN ÇIKIP MEDİNE'YE DOĞRU HAREKETE GEÇMELERİ

Kureyşliler, Hicret'in üçüncü yılında 22 Şevval Cumartesi günü (Miladi 6 Nisan 625) bütün hazırlıklarını tamamladılar.[396] Üç bin kişilik savaşçıdan oluşan ordularını donattılar. Kadın ve köleleri de yanlarına al-

392 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 74
393 Kureyş, 1-4
394 El-Meğazi, el-Vakidi, 1/195-196
395 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 75
396 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/11; El-Meğazi, Vakidi, 1/199

dılar. Civardaki Arap kabileler de onlara eşlik ediyordu. Bilenmiş bir şekilde bütün silahlarını da alarak, Arap olmayıp kendilerine katılanlarla, Kinane ve Tihame halkıyla birlikte, yola çıktılar. İnsanlar geri dönüp kaçmasın diye kadınları da yanlarına almışlardı.

Komutan olan Ebu Süfyan, Utbe bin Rebia'nın kızı Hind ile birlikte çıktı.[397] Safvan bin Ümeyye bin Halef, Sekaflı Mesud'un kızı Berzet ile çıktı. İkrime bin Ebi Cehil, Haris bin Hişam bin Muğire'nin kızı Ümmü Hakîm ile çıktı. Haris bin Hişam bin Muğire, Velid bin Muğire'nin kızı Fatıma ile çıktı.[398] Yollarına devam ettiler, sonunda Medine'ye kadar uzanan vadinin kenarındaki Batnü's-Sabha'ya ulaştılar.[399]

Kureyşlilerin savaş hazırlığından önce çok kapsamlı bir propaganda hamlesi yürütülmüştür. Bu hamleyi büyük oranda Ebu İzzet Amr bin Abdullah el-Cümahiy, Amr bin Âs, Hübeyre el-Mahzumi ve İbnü'z-Zib'ari yürütmüşlerdir. Bu hamle çok büyük sonuçlar vermiştir.[400] Kureyş ordusunun hazırlığı için elli bin dinar altın harcanmıştır.[401]

RESULÛLLAH (SAV)'IN İSTİHBARATI DÜŞMANIN HAREKETLERİNİ İZLİYOR

Abbas bin Abdülmuttalib, Kureyşlilerin bütün hareketlerini ve askerî hazırlıklarını yakından izliyordu. Orduları harekete geçince Abbas, ordu hakkındaki bütün ayrıntıları içeren bir mektubu acil olarak Allah Resûlü (sav)'e gönderdi. Abbas'ın elçisi mektubu ulaştırmak için çok hızlı hareket etti. Mekke ile Medine arasındaki -beş yüz km.'yi bulan- mesafeyi üç günde kat etti. Mektubu Allah Resûlü (sav)'e teslim ettiğinde o, Kuba Mescidi'nde idi.[402]

Allah Resûlü (sav), amcası Abbas vasıtası ile Kureyşlilerin bütün haberlerini titizlikle takip ediyordu. İbni Abdülber dedi ki: "Abbas (ra) müşriklerle ilgili haberleri Allah Resûlü (sav)'e yazıyordu. Mekke'deki Müslümanlar ondan güç alıyorlardı. Kendisi Allah Resûlü (sav)'in yanına gelmek istemişti. Ancak Allah Resûlü (sav) kendisine mektup yazarak: ***'Senin Mekke'de kalman daha hayırlıdır.'*** demişti."[403]

Abbas'ın Allah Resûlü'ne gönderdiği bilgiler çok net idi. Gönderdi-

397 El-İsabe, No: 11860, 8/346
398 İbni Hişam, 3/70
399 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 78
400 Gazveti Uhud, Ebu Faris, 17
401 Age, 16
402 Er-Rahikü'l-Mahtum, Mübarekfuri, 250
403 El-İstiab fi Marifeti'l-Ashab, 2/812

ği mektupta şöyle diyordu: "Kureyşliler toplanıp sana doğru yola çıktılar. Ne yapabiliyorsan yap, hazırlığını yap, onlar sana yönelmiş geliyorlar. Üç bin kişiler, iki yüz atlıları var, yedi yüz zırhlı adam, üç bin deve ve sahip oldukları bütün silahları yanlarına almışlar." [404]

Bu Mektup Çok Önemli Bazı Hususları İçermektedir

1- Müşrik güçlerinin Medine'ye doğru hareket ettiklerini belirten kesin bir bilgi,

2- Ordunun kapasitesi ve savaş yetenekleri.

Bu bilgiler, bu kalabalık orduya karşı hazırlanması gereken planlamayı hazırlamada yardımcı olmuştur.

Allah Resûlü (sav) Mekke'den gelen istihbari bilgilerle yetinmemiş, düşman hakkında her an yenilenen bilgiler edinmek için ısrarlı çaba göstermiştir. Burada planlama yapmak için gerekli olan bilgileri ve yararlı stratejileri takip etmenin önemi hakkında Müslüman liderlere yol gösterilmektedir. Bu yüzden Allah Resûlü (sav), Hübab bin Münzir bin Cumuh'u istihbarat toplamak için Kureyşlilere gönderdi. O da Mekke ordusunun arasına karışarak sayıları ve sahip oldukları askerî mühimmat hakkında tahminde bulundu. Geri döndüğünde Allah Resûlü (sav) ona sordu: ***"Neler gördün?"*** O: "Ey Allah'ın Resûlü! Gördüğüm; sayıları, üç aşağı beş yukarı üç bin kişidir. İki yüz atlıları var. Açıkta gördüğüm zırhlılarını da yedi yüz olarak tahmin ettim." dedi. Allah Resûlü: ***"Kadınları gördün mü?"*** diye sordu. O: "Tef ve darbuka taşıyan kadınlar gördüm." diye cevapladı. Allah Resûlü dedi ki: ***"İnsanları tahrik etmek ve Bedir'de ölenleri onlara hatırlatmak istiyorlar. Bana onlardan böyle haber geldi. Onlar hakkında tek kelime konuşma. Allah bize yeter. O, ne güzel vekildir. Allah'ım! Seninle yola çıkıyorum, seninle düşmanın üstüne gidiyorum."*** [405]

Allah Resûlü (sav), Fedala'nın iki oğlu Enes ve Munis'i gönderdi. Onlar da Kureyşliler hakkında bilgi toplamaya başladılar. Ordularıyla karşılaştıklarında Medine'ye yaklaşmışlardı. Atlarını ve develerini salmışlar, Medine'nin otlaklarında otlanmaya başlamışlardı. Dönüp gördüklerini Allah Resûlü (sav)'e haber verdiler.[406]

Allah Resûlü (sav) gelen bilgileri teyit ettikten sonra, bu bilgilerin sadece lider kadrosu ile sınırlı kalmasına özen göstermiştir. Zira, gerekli hazırlıkları tamamlamadan önce bu haberlerden dolayı Müslümanla-

404 Meğazi, El-Vakidi, 1/204
405 Meğazi, El-Vakidi, 1/207-208
406 Es-Siret en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/187

rın morallerinin bozulmasından korkuyordu. Bu yüzden Ubey bin Ka'b, Abbas'ın mektubunu okuyunca Allah Resûlü (sav) bunu gizli tutmasını emretmiş, acilen Medine'ye geri dönmüş, nasıl bir tavır sergileyeceği hususunda Muhacir ve Ensar liderleriyle görüş alışverişinde bulunmuştur. Allah Resûlü (sav), Ensar'ın lideri konumunda bulunan Sa'd bin Rebi'yi bilgilendirerek ona şöyle demiştir: ***"Vallahi, sonucun hayır olacağını umuyorum."*** *Ondan haberi gizli tutmasını istedi. Allah Resûlü (sav) Sa'd'ın yanından ayrılınca hanımı* sordu: "Allah Resûlü sana ne dedi?" Sa'd ona: "Anan ölsün, sen buna karışma." dedi. Hanımı: "Sana söylediklerini duydum." diyerek Allah Resûlü (sav)'in ona gizlice söylediklerini tekrarladı. Sa'd sinirlenerek: "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun." dedi. Sonra Allah Resûlü'nün yanına gelerek şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu haberin ifşa olmasından korkuyorum. İster misin, bunu ifşa eden ben olayım? Oysa benden bunu gizli tutmamı istemiştin." Allah Resûlü (sav) de: ***"Onu (hanımını) boş ver."*** dedi.[407]

Bu olayda, askerî yetkililer için son derece önemli dersler ve askerî sırlar, planlamalar ve emirler konusunda hanımlarına karşı dikkatli olmaları yönünde uyarılar bulunmaktadır. Bu tür sırların ifşa olmaması için son derece dikkatli olunması gerekiyor. Çünkü bunların deşifre olması, İslam ümmetini ve onun istikbalini büyük felaketlerle tehdit edecek özelliklere sahiptir.

Milletlerin ve halkların tarihi eskiden olduğu gibi günümüzde de bize şu gerçeği göstermektedir: Milletlerin yaşadığı birçok hezimet, dram ve sıkıntılar, hain bir eş veya dost kılığına bürünmüş birisi ya da görünüşte yakın dost olan, ancak gerçekte düşman olan birileri vasıtasıyla askerî sırların düşmanlara sızdırılması neticesinde olmuştur.[408]

ALLAH RESÛLÜ (SAV)'İN ASHABINA DANIŞMASI

Allah Resûlü (sav): Kureyş kâfirlerinin ordusunun hakkında tüm bilgileri eksiksiz olarak topladıktan sonra ashabını toplayarak, Medine'de kalıp savunma yapmak ya da çıkıp düşmanı karşılamak konusunda istişarede bulundu. Görüşü Medine'de kalmak yönünde olan Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: ***"Biz korunaklı bir yerdeyiz. İsterseniz burada bekleyelim, onların da nereye kadar ilerleyeceklerine müdahale etmeyelim. Eğer yerleşecek olurlarsa, kendileri için çok kötü bir yere yerleşmiş olacaklar. Eğer bize saldırırlarsa biz de onlarla savaşırız."***[409] Abdul-

407 Es-Siret el-Halebiyye, 2/489
408 Gazveti Uhud, Ebu Faris, 22
409 Tarih-i Taberi, 2/60

lah bin Ubey bin Selül'ün görüşü de Allah Resûlü (sav)'in görüşü gibiydi.[410] Ancak Bedir Savaşı'na katılamayan bazı Müslümanlar şöyle dediler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizi düşmanlarımıza karşı çıkar."

İbni Kesir dedi ki: "İnsanların çoğunluğu düşmanı karşılamaya çıkmama görüşünü reddettiler ve Allah Resûlü (sav)'in sözünü ve görüşünü benimsemediler. Eğer onun emrettiğine razı olsalardı öyle olacaktı. Fakat kaza ve kader galip geldi. Medine dışına çıkma görüşünü bildirenlerin çoğunluğu Bedir Savaşı'na katılmayanlardı. Çünkü onlar, Bedir ehlinin sahip oldukları ve kendilerinin kaçırdığı üstünlükleri biliyorlardı."[411]

İbni İshak dedi ki: "Düşman ile karşılaşma taraftarı olanlar Allah Resûlü (sav)'in yanından ayrılmadılar. Sonunda Allah Resûlü (sav) evine girdi ve savaş elbisesini giydi. Bunun üzerine insanlar birbirlerini suçlayarak: 'Allah Resûlü (sav) bir görüş ileri sürdü ama siz farklı bir görüş ileri sürdünüz! Ey Hamza, git ve Allah Resûlü (sav)'e: 'Bizim görüşümüz senin görüşüne tabidir.' de.' dediler. Hamza gelerek: 'Ey Allah'ın Nebisi! İnsanlar birbirlerini suçlayarak: 'Bizim görüşümüz senin görüşüne tabidir.' dediler.' diye iletti. Allah Resûlü (sav) ise: ***'Hiçbir Peygamber savaş elbisesini giydikten sonra savaşmadan onları çıkarmaz.'*** buyurdu."[412]

Medine'nin Dışına Çıkmayı Düşünenlerin Görüşlerinin Dayanakları

• Ensar, İkinci Akabe Biati'nde Allah Resûlü (sav)'e her şartta yardım edeceklerini taahhüt etmişlerdi. Onların büyük çoğunluğu, Medine'de beklemenin bu taahhüde vefasızlık olacağı görüşünü taşıyordu.

• Azınlık olan Muhacir'in görüşüne göre ise, Medine'yi savunmak, Kureyşlilere saldırarak onları Ensar'ın topraklarından savmak Ensar'dan çok kendilerinin yapması gereken bir işti.

• Bedir Savaşı'nı kaçıranlar, Allah yolunda şehit olma arzusuyla düşmanla karşılaşmak için yanıp tutuşuyorlardı.

• Çoğunluk ise şöyle düşünüyordu: Kureşlilerin Medine'yi kuşatma altına alması, düşman için bir zafer anlamına gelecekti ve bunu düşmana kazandırmamak gerekirdi. Ayrıca kuşatma uzun süreceğinden Müslümanların, lojistik desteğin kesilmesi tehdidi ile karşı karşıya kalacaklarını bekliyorlardı.[413]

410 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 82
411 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/14
412 Ahmed b. Hanbel, 3/351; Abdurrezzak, El-Musannef, 5/364-365; İbni Sa'd, 2/38; Beyhaki, Ed-Delail, 3/208; Mecmaü'z-Zevaid, 6/107
413 Gazveti Uhud, Ahmed İzzuddin, 51-52

Medine'de Kalmayı Düşünenlerin Dayanakları

• Mekke ordusu tek unsurdan oluşan homojen bir yapıya sahip değildi. Bu ordunun, bu yapısıyla -er veya geç- aralarında anlaşmazlık çıkacağından uzun zaman burada kalması imkânsızdır.

• Kendi bölgesi, kalesi ve sınırları korunan şehirlere saldırmak, sonuç alınması imkânsız olan bir durumdur. Özellikle iki tarafın silah yapıları birbirine benziyorsa bu daha da zorlaşır. Uhud Savaşı'nda durum böyle idi.

• Savunma hâlinde olanlar kendi aileleri arasında oldukları zaman, çocuklarını, kadınlarını ve namuslarını korumak için daha kahramanca savunma yaparlar.

• Kadınların ve çocukların da savaşa destek güç olarak katılmaları, savaşçıların sayısını artırmaktadır.

• Savunma hâlinde olanların düşman saflarına karşı -taş gibi- değişik silahları kullanması ve hücum hâlinde olanların kendi karargâhlarında isabet alma konumunda olmaları.[414]

Şurası açık bir gerçektir ki, Allah Resûlü (sav) ashabıyla istişare edince farklı görüşlere sahip olsalar da kendi görüşlerini açık bir şekilde ifade etmeye kendilerini alıştırmıştır. Genel meselelerde fikir üretmeye ve ümmetin problemlerini çözmeye alıştırmak için hakkında kesin nas olmayan konularda ashabıyla istişare etmiştir. Fikrini ifade etme hürriyetinin olmadığı yerlerde istişarenin bir faydası da olamaz. Allah Resûlü (sav)'in; hatalı içtihatta bulunan, görüşünde isabetli olmayan kimseleri kınadığı hiç vaki olmamıştır. Aynı şekilde şura, imam için bağlayıcıdır. Allah Resûlü de Kur'an'ın talimatını uyguluyordu:

"Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah'a tevekkül et (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever."[415]

Böylece ümmeti şura alışkanlığını edinmiş olacaktı. Burada sahabenin sahip olduğu siyasi şuur açıkça görülmektedir. Çünkü kendileri fikir sunma özgürlüğüne sahip olmakla birlikte kendi fikirlerini komutana dayatma hakkına sahip olmadıklarını ve sunulan fikirlerin arasından

414 El-Kiyade el-Askeriyye, 2/380
415 Âl-i İmran, 159

komutanın tercih hakkına sahip olduğunu biliyorlardı. Bu yüzden Medine dışına çıkma konusunda ısrarlı davrandıklarını ve Allah Resûlü (sav)'in bu ısrar sebebiyle çıkmaya karar verdiğini gördüklerinde, geri dönüp özür dilediler. Ancak burada Allah Resûlü (sav) onlara başka bir ders vermiştir ki, bu ders başarılı liderliğin özelliklerindendir. Bu ders de şudur: Bir konuda karar verip uygulamaya başlandığı zaman tereddüt edip geri adım atılmamalıdır. Çünkü tereddüt, verilen karara olan güveni sarsar ve insanlar arasında karmaşa tohumlarını eker.[416]

Allah Resûlü (sav) Medine dışına çıkmaya karar vermişti. Genel bir seferberlik ilan etti. Herkes savaşa hazırlandı. Geceyi dikkatle geçirdiler. Herkes silahlanmıştı, yatarken bile silahını yanından ayırmıyordu. Allah Resûlü (sav), Medine'yi korumayı emrederek bunun için Muhammed bin Mesleme komutasında en güçlü ve savaşçı Müslümanlardan elli kişiyi seçti. Sahabeler Allah Resûlü (sav)'i korumaya da çok önem verdiler. Bu amaçla Sa'd bin Muaz, Üseyd bin Hudayr ve Sa'd bin Ubbade bir grup sahabe ile birlikte Allah Resûlü (sav)'i korumak için cuma gecesi silahlarını kuşanmış vaziyette Mescid'in kapısında nöbet tuttular.[417]

İSLÂM ORDUSUNUN UHUD'A GİDİŞİ

Allah Resûlü (sav)'in düşmanla karşılaşmada dikkat ettiği en önemli noktalardan biri hareket saatini ve plana uygun yolu seçmek olmuştur. Bunun için gece yarısından sonra hareket etmiştir. Çünkü bu saatte hava sakin ve hareket az olur. Bu saatte özellikle düşman derin bir uykudadır. Çünkü uykusuzluk ve yol yorgunluğu kendilerinden büyük enerji almıştır.

Şu da açık bir gerçektir ki, yorgunluktan sonra uyuyan kişi, derin uykuya dalar, yüksek sesleri ve gürültüleri duymaz. Vakidi (ra) diyor ki: "Gecenin ilk saatlerine kadar Allah Resûlü (sav) uyudu. Seher vakti gelince: ***'Rehberler nerede?'*** dedi."[418]

Peygamber (sav), savaş alanına ulaşmak için takip edeceği yolu tespit etmişti. Bu yolla ilgili olarak da mutlaka bulunması gereken bir özelliğe dikkat çekmiştir. O da, gizliliktir. Çünkü düşman İslam ordusunu görmemeliydi. Allah Resûlü (sav) ashabına şöyle dedi: ***"Bizi bu kavme (düşman ordusuna) götürecek, dikkatli ve bizi onlara hissettirmeyen bir yol bilen biri var mı?"*** Ebu Heyseme buna hazır olduğunu belirterek şöyle dedi: "Ben, ey Allah'ın Resûlü!" Sonra Hariseoğullarının tar-

416 El-Kıyade el-Askeriyye, Er-Reşid, 374
417 Gazveti Uhud, Ebu Faris, 34-35
418 El-Meğazi, Vakidi, 1/217

lasından ve mallarının arasından geçtiler. Bu arada Rib'i bin Kayzi'nin - İbni Hişam'ın rivayetine göre, Mirba bin Kayzi- mülkünden geçtiler. Münafık bir adamdı ve gözleri görmüyordu. Allah Resûlü (sav) ve beraberindeki Müslümanların geldiğini hissedince kalkıp onların yüzüne doğru toprak serperek şöyle diyordu: "Eğer sen Allah'ın Resûlü isen benim duvarımdan geçmeni helal etmiyorum."

Zikredildiğine göre, bir avuç toprak alarak şöyle dedi: "Vallahi, ey Muhammed, eğer senden başkasına isabet etmeyeceğini bilsem bunu senin yüzüne vuracaktım." İnsanlar onu öldürmek için hareketlendiler. Allah Resûlü (sav): ***"Onu öldürmeyin. Bu adamın hem kalbi, hem de gözleri kördür."*** dedi. Ancak Allah Resûlü bu sözü söylemeden önce Abdüleşheloğullarının kardeşi Sa'd bin Zeyd ona saldırarak başına okla vurup yardı.[419]

Şüphesiz, Allah Resûlü (sav)'in, ağaçların ve bahçelerin arasından geçmesi, geçiş esnasında gerekli güvenlik tedbirleri konusunda onun ne kadar hassas olduğunu bize göstermektedir. Çünkü genel yollar Müslümanların sayısı hakkında düşmana ipucu verecekti. Bu ise sakıncalı bir durumdur. Bu yüzden Allah Resûlü (sav) zaman ve mekân konusunda gizliliği ümmetine öğretmiştir. Ta ki, düşman onların güçlerini öğrenerek uygun planlamalar yapma fırsatına sahip olmasın. Aksi hâlde komutanların bütün organizasyonları ve orduları için yaptıkları bütün hazırlıklar boşa gidecektir.

Bu olayda, kamu çıkarı ile kişisel çıkar çatıştığı zaman, kamu çıkarı uygulamalı olarak ön planda tutulmuştur. Çünkü Allah Resûlü (sav) münafık olan Mirba bin Kayzi'nin tarlasından geçince tarlası tamamen zarar görmüş, ancak buna aldırmamıştır. Çünkü Uhud'a giden yolun kısaltılması bakımından bunda ordunun çıkarı vardı. Böylece dinî çıkarların başka çıkarların önünde geldiğini açıklamış oluyordu. Çünkü burada iki ayrı çıkar çatışıyordu: Kamu çıkarı ve kişisel çıkar. Bu ortamda dinin çıkarı kamu çıkarı mahiyetinde olup özel mal olan kişisel çıkara göre daha öncelikli durumdadır.[420]

Hikmet sahibi olan kanun koyucu (Allah) kullarının çıkarlarının gerçekleşmesi için dinin amaçlarını belli bir sıralama ile zikretmiştir. Bu amaçlar şunlardır: *Dini korumak, canı korumak, aklı korumak, nesli korumak ve malı korumak.* Bunları kendi aralarında belirli bir sıralamaya göre zikretmiştir.[421] Dinin beş temel amacına ve bunların önemine dik-

419 Vakidi, El-Meğazi, 1/218; Taberi Tarihi, 2/506; İbni Hişam, 3/69
420 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 168
421 Davabit el-Maslaha, Ramazan el-Buti, 23

kat ettiğimizde bunların önem sırasına göre şöyle sıralandığını göreceğiz: Din, can, akıl, nesil ve mal. Dini korumak ile canı korumak çeliştiği zaman dini korumak ön plana geçer. Canı korumak ile aklı korumak çeliştiği zaman canı korumak öne geçer. Nesli korumak da malı korumaktan daha öncelikli bir durumdur. Bu temel amaçların bu şekilde önem sırasına göre sıralanışı, âlimlerin birleştiği bir husustur.[422]

Siyer-i Nebi araştırmalarında derinleşen âlimler, kamu yararını, şahsi çıkara tercih konusunda çok önemli kurallar vazetmişlerdir. Bunlara örnek olarak Şatibi ve İzz bin Abdüsselam'ı gösterebiliriz. Şatibi der ki: "Bu konuda ölçü olan kural maslahat ve mefsedet arasında doğru dengeyi kurabilmektir. İkisinden biri ağır basarsa ona göre hükmedilir. Eşit olduklarında ise sorun kaynağı olurlar. İki konu arasındaki münasebetin karışık olduğu durumlarda âlimler arasında anlaşmazlık vardır."[423]

İzz bin Abdüsselam der ki: "Tercihli maslahatların diğer maslahatlardan öncelikli tutulması övgüye değer ve güzel bir şeydir. İki mefsedet arasında tercih edilenin defedilmesi de övgüye değer ve güzel bir şeydir. İlim ve hikmet ehli bunda ittifak etmişlerdir. Şer'i kurallar da böyledir. Eğer tercih seviyeleri bir ise biri seçilir. Eğer seviyeler farklı ise kesin bilgiden sonra tercih yapılır."[424]

Başka bir yerde şöyle der: "Bu konuda ölçü olan kural şudur: Hiçbir mefsedet taşımayan bir maslahat olduğu zaman onu uygulamak gerekir. Hiçbir maslahat taşımayan bir mefsedet de olduğu zaman onu defetmek gerekir."[425]

Münafık İbni Selül'ün Ordunun Üçte Biriyle Geri Çekilmesi

İslam ordusu Şavt'a[426] ulaşınca İbni Selül münafıklardan oluşan üç yüz kişi ile birlikte geri çekildi. Müşriklerle hiçbir zaman savaşa girilmeyeceğini gerekçe gösteriyordu ve Medine'nin dışında savaşma kararına itiraz ederek şöyle diyordu: "Çoluk çocuğa ve fikir sahibi olmayanlara itaat edip beni dinlemedi. Neyin uğruna kendimizi ölüme atalım?"[427] Onun bu isyana başvurmasının temel sebebi, İslam ordusunda karışıklık ve tedirginlik çıkararak Müslümanların morallerini çökertmek ve

422 El-Mekasid el-Amme liş-Şeriat, Yusuf Hamid el-Âlim, 166
423 El-Muvafakat, 2/651
424 Kavaidü'l-Ahkâm, 1/6-7
425 Age
426 Medine ile Uhud arasında bir bölge adı.
427 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/14

böylece düşmanı cesaretlendirip onların gayretlerini yükseltmekti. Onun bu eylemi, İslam'a ve Müslümanlara büyük bir ihanet ve kininin göstergesiydi. Ancak burada Allah'ın hikmeti bunu gerektiriyordu. Çünkü İslam ordusunu arındırarak kötülerle iyileri ortaya çıkarmak istiyordu. Böylece samimi olanlarla art niyetli olanlar, müminlerle münafıklar birbirine karışmamış olacaktı.[428]

"Allah, pisi temizden ayırıncaya kadar müminleri içinde bulunduğunuz şu durumda bırakacak değildir. Allah, size gaybı bildirecek de değildir. Fakat Allah, peygamberlerinden dilediğini seçer (gaybı ona bildirir). O hâlde, Allah'a ve peygamberlerine iman edin. Eğer iman eder ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız sizin için büyük bir mükâfat vardır."[429]

Münafıkların gerçek niyetlerini ortaya çıkaran işte bu korku ve kaypaklıklarıdır. Böylece Kur'an-ı Kerim onları meydana çıkarıp rezil etmeden herkesin önünde kendi kendilerini rezil etmiş oldular.[430]

Münafıkların İhanetine Karşı Abdullah bin Haram'ın Tavrı

Abdullah bin Amr bin Haram (ra), münafıkları dönmemeye ikna etmeye çalıştı. Ancak onlar bunu reddettiler. Abdullah onlara şöyle dedi: "Ey insanlar! Kavminiz düşmanla karşı karşıya kaldığı bir durumda onları ve Peygamberinizi yarı yolda bırakmama konusunda size Allah'ı hatırlatırım." Onlar dediler ki: "Sizin savaşacağınızı bilsek sizi onlara teslim etmeyiz. Fakat bizce savaş olmayacaktır." Abdullah karşı çıkıp geri dönmek konusunda direten münafıklara şöyle dedi: "Sizi Allah'ın düşmanları! Allah sizi dergâhından uzaklaştırsın! Şüphesiz Allah, Peygamber'ini size muhtaç etmeyecektir."[431]

İşte bu hainler hakkında şu ayetler nazil oldu:

"İki topluluğun (ordunun) karşılaştığı günde başınıza gelen musibet Allah'ın izniyledir. Bu da müminleri ortaya çıkarması ve münafıklık yapanları belli etmesi içindi. Onlara (münafıklara): "Gelin, Allah yolunda savaşın veya savunmaya geçin." denildi de onlar, "Eğer savaşmayı bilseydik, arkanızdan gelirdik." dediler. Onlar o gün, imandan çok küfre yakın idiler. Ağızlarıyla kalplerinde olmayanı söylüyorlardı. Oysa Allah, içlerinde gizledikleri şeyi çok iyi bilmektedir."[432]

---

428 Gazvetu Uhud, Diraset Daaviyye, 84
429 Âl-i İmran, 179
430 Merviyyat Gazveti Uhud, Hüseyin Ahmed b. Hanbel, 71
431 Sahih es-Siret en-Nebeviyye, 277
432 Âl-i İmran, 166-167

Selemeoğulları ve Hariseoğulları

Abdullah bin Ubey bin Selül ve arkadaşları geri dönünce Selemeoğulları ve Hariseoğulları da dönmeye niyetlendiler. Fakat Allah Teâlâ onları sebat ettirdi ve korudu. Bununla ilgili şu ayet indi:

"Hani sizden iki takım (paniğe kapılarak) çözülmeye yüz tutmuştu. Hâlbuki Allah onların yardımcısı idi. Müminler, yalnız Allah'a tevekkül etsinler." [433]

Cabir bin Abdullah "Bu ayet bizim hakkımızda -Seleme ve Hariseoğulları- indi. Bu ayetin nazil olmamasını istemezdim. Çünkü Allah şöyle diyor: ***'Allah onların yardımcısı idi.'*** dedi."[434]

Münafıkların bu tavrı Müslümanlardan iki taife üzerinde etkili oldu; Medine'ye geri dönmeyi düşündüler, ancak Allah Teâlâ kendilerine yardım ettikten sonra bu zaaflarını yendiler ve nefislerine karşı zafer kazandılar. Böylece Allah şüphelerini giderdi, onlar da Müslümanlarla birlikte sebat ettiler.

İbni Selül'ün tavrı konusunda sahabeler arasında iki farklı görüş belirdi:

Birincisi, geri dönerek, orduyu parçalayarak Müslümanları yalnız bırakan münafıkların öldürülmesini düşünenler;

İkincisi, öldürülmeleri gerektiğini düşünmeyenler.

Kur'an-ı Kerim iki grubun tavırlarını[435] şu ayette beyan etmiştir:

"Size ne oluyor da münafıklar hakkında iki gruba ayrıldınız? Allah, onları yaptıkları işlerden dolayı baş aşağı ederek eski konumlarına (küfre) döndürmüştür. Allah'ın saptırdığını yola getirmek mi istiyorsunuz? Allah kimi saptırırsa, sen onun için asla bir çıkış yolu bulamazsın." [436]

Gayri Müslimlerden Yardım İstenmesi

Allah Resûlü (sav), Şeyheyn denen yere ulaştığında ses ve gürültü çıkaran bir topluluk görünce: ***"Kim bunlar?"*** diye sordu. "Bunlar, Abdullah bin Ubey bin Selül'ün müttefikleri olan Yahudilerdir." dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav): ***"Şirk ehline karşı şirk ehlinden yardım dilemeyiz."***[437] dedi. Allah Resûlü (sav)'in koyduğu bu esasa göre İslam

433 Âl-i İmran, 122
434 Buhari, 4051
435 Es-Siret en-Nebeviyye es-Sahiha, 3/382
436 Nisa, 88
437 Sahih es-Siret en-Nebeviyye, 278

düşmanlarından yardım dilemek suretiyle onlara dayanmak caiz değildir.[438]

Allah Resûlü (sav)'in Yaşları Küçük Olan Bazı Sahabeleri Geri Çevirmesi

Allah Resûlü (sav), Şeyheyn'deki karargahında yaşları küçük olan bir grup genci geri gönderdi. Çünkü bunların yaşları on dört ve daha altındaydı. Bunlar: **Abdullah bin Ömer, Zeyd bin Sabit, Ūsame bin Zeyd, Zeyd bin Erkam, Bera bin Âzib, Ebu Said el-Hudri** gibi on dört çocuk idiler. İbni Ömer'in bunlardan olduğu sabittir.[439] Rafi bin Hudayc için iyi bir atıcı olduğunu söylediklerinde Allah Resûlü (sav) ona izin verdi. Semure bin Cündeb bunu duyunca üvey babası olan Meriy bin Sinan bin Sa'lebe'nin (Ebu Said el-Hudri'nin amcasıdır. Semure'yi evinde o büyütmüştür.) yanına gitti ve ağlayarak şöyle dedi: "Babacığım! Allah Resûlü, Rafi için izin verdi. Beni ise geri gönderdi. Oysa ben ondan daha iyi güreşirim. Üvey babası Allah Resûlü (sav)'in yanına giderek bunları anlattı. Allah Resûlü (sav), Rafi ve Semure'ye dönerek şöyle dedi: ***"Güreşin bakalım."*** Semure, Rafi'yi yenince ona da izin verdi. İkisini de ordusuna aldı. Her birinin bir görev alanı ve ihtisası vardı [440]

Bu hadisede görüyoruz ki, Allah Resûlü (sav), Rafi ve Semure'ye akranlarına karşı sahip oldukları üstünlüklerden dolayı izin vermiş, yaşları küçük olanları ise geri göndermiştir. Kılıç darbelerine, ok atışlarına ve mızrak saplamalarına karşı dayanamayarak savaşın kızıştığı bir anda kaçacaklarından ve kaçışlarının Müslümanların saflarında kargaşaya sebep olacağından korkuyordu.[441]

Dikkat ettiğimiz bir diğer husus da şudur: İslam toplumu; yaşlısıyla, genciyle harekete geçmek için kaynamakta ve şehadete koşmaktadır. Küçük çocuklar bile kahramanlık ve şehit olma arzusuyla ölüme gitmekte, dehşetin üstüne yürümektedirler. Askerlik kanunu onları buna zorlamamış, hiçbir komutan onları savaş meydanına sürüklememiştir. Bu da Nebevi metodun, ümmetin değişik kesimlerini ahiret sevgisi ve dünya meselelerinden uzaklaşma üzerine eğitirken bıraktığı etkileri göstermektedir.

---

438 Muhammed Resûlullah, Muhammed Arcun, 3/561
439 Es-Siret en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/383
440 Muhammed Resûlullah, 3/571-572
441 Age

Allah Resûlü (sav)'in Mekke Kâfirlerine Karşı Koyma Planı

• Allah Resûlü (sav), Kureyş müşriklerine karşı koymak için çok sağlam bir plan kurmuştur. Çünkü ordusu için en uygun yeri seçmiş, savaş yeteneği olanları seçerek savaşamayacak olanları geri göndermiştir. Elli kişiyi okçuluk için seçerek onları sıkı bir şekilde uyarmıştır. Orduyu üç tabura bölmüş, sancağı taburun bir askerine teslim etmiştir. Bu taburlar şunlardır:

1) Muhacir Taburu: Sancağını Mus'ab bin Umeyr'e vermiştir.

2) Ensar'dan Evs Taburu: Sancağını Üseyd bin Hudayr'a vermiştir.

3) Ensar'dan Hazrec Taburu: Sancağını Hubab bin Münzir'e vermiştir.[442]

• Allah Resûlü (sav) ashabının manevi yönlerinin güçlenmesi ve düşmanla karşılaştıklarında dayanmaları için onları savaşmaya ve savaş meydanlarında sabır ve sebat göstermeye teşvik ederdi. Uhud'da da bunu yapmıştır. Vakidi bu konuyla ilgili şöyle der: "Sonra Allah Resûlü (sav) kalktı ve insanlara şöyle hitap etti:

"Ey insanlar! Allah'ın, kitabında tavsiye ettiklerini size tavsiye ediyorum. Allah'a itaat edin ve yasaklarından sakının. Bugün siz, -yapması gerekenleri hatırlayıp, nefsini sabır, kesin iman, ciddiyet ve gayret üzerinde kararlı kılanlar için- mükâfat ve ahirete hazırlık yapma durumundasınız. Çünkü düşmanla cihad etmenin yükü çok ağırdır, buna sabredenler de çok azdır. Allah Teâlâ'nın doğru yolda sabit kıldıkları müstesnadır. Allah kendisine itaat edenlerle beraberdir. Şeytan ise Allah'a isyan edenlerle beraberdir. Amellerinizi, cihad üzerinde sabretmekle açınız. Allah'ın size vadettiklerini bu yolla isteyiniz. Size emrettiklerime sıkıca sarılın. Çünkü ben sizin doğru yolda olmanızı çok istiyorum. İhtilafa düşmek, tartışmak ve işleri geciktirmek acizliktendir. Zaaf ise Allah'ın sevmediği işlerdendir. Onunla birlikte yardım ve zafer vermez."[443]

Bu hutbeden birkaç hedef ortaya çıkmaktadır:

1- Cihad meydanında ciddiyete ve canlılığa teşvik etmek,

2- Düşmanla savaşırken sabretmeye teşvik etmek,

3- İhtilafa düşmenin ve çekişmenin zararları.[444]

Allah Resûlü (sav)'in mübarek yol göstericiliği bize şu değişmez hakikatleri öğretmektedir: Ordular, silah ve disiplin bakımından güçlü

---

442 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 89
443 Meğazi, Vakidi, 1/221-222
444 El-Kiyade el-Askeriyye fi Ahdi'r-Resûl, 469

de olsalar, ölümü yaşamaya tercih eden güçlü iradeler olmayınca bunlar hiçbir şey ifade etmezler. Bu da askerleri yönlendirerek, eğiterek, onlara cihad ve şehadet sevgisi aşılayarak mümkün olabilir.

• Allah Resûlü (sav) İslam ordusunu korumak için Uhud dağının önemini çok iyi biliyordu. İslam ordusu Uhud'a ulaştığında Allah Resûlü (sav) onları arkaları Uhud dağına, yüzleri de Medine'ye bakacak şekilde konumlandırdı. Abdullah bin Cübeyr'in komutasında elli okçuyu seçti[445] ve onları Uhud dağının karşısındaki Ayneyn dağının üstünde konuşlandırdı. Bununla müşrik ordusunun İslam ordusunu kuşatmasını engellemeyi amaçladı. Bu okçulara hitaben verdiği emirde şöyle dedi: ***"Ben size haber göndermeden, kuşların bizi kapıp götürdüğünü görseniz de yerinizden ayrılmayın. Ben size haber göndermeden, düşmanı hezimete uğratıp darmadağın ettiğimizi görseniz de yerinizden ayrılmayın."***[446]

Allah Resûlü (sav) orduya da şöyle dedi: ***"Ben size izin vermeden yerlerinizden ayrılmayın. Ben savaşmayı emretmeden de sizden hiç kimse savaşmasın."***

Okçuların komutanına da şöyle dedi: ***"Atlıları oklarla bizden uzaklaştır, arkamızdan bize saldırmasınlar. Durum bizim lehimizde olsun, aleyhimize olsun, yerinizden ayrılmayın."***[447] Okçulara ise şöyle dedi: ***"Yerinizde sabit kalın ve oradan ayrılmayın. Onları hezimete uğratıp karargâhlarına girdiğimizi görseniz de yerinizden ayrılmayın. Bizim öldürüldüğümüzü görürseniz, imdadımıza koşmayın ve bizi savunmayın. Onlara ok yağdırın. Çünkü atlar okların üstüne yürümezler. Siz yerinizde kaldığınız müddetçe biz galip olacağız. Allah'ım! Onların üstüne seni şahit kılıyorum."***[448]

Müslümanlar bütün tepeleri ele geçirdiler. Vadiyi ise Mekke ordusuna bıraktılar. Mekke ordusu yüzünü Uhud dağına çevirmiş, arkası Medine'ye dönük duruyordu. Okçuların görevi ise şuydu: Bulundukları yeri koruyarak Müslümanları arkadan saldırılara karşı korumak ve atlıları Müslümanlara karşı saldırıdan püskürtmek.[449]

• Safların düzeltilmesi ve ordu düzeninin sağlanması: Allah Resûlü

---

445 El-İsabe, 2/278
446 Buhari, 3039; Ahmed b. Hanbel, 4/293; Ebu Davud, 2662
447 Taberi Tarihi, 2/507; Vakidi, El-Meğazi, 1/225; Beyhaki, ed-Delail, 3/227; İbni Hişam, 3/70
448 Es-Siret el-Halebiyye, 2/496; İbni Hişam, Allah Resûlü'nün halkın arasına inmesi ve savaş hazırlıklarını yapması bölümü; Fethü'l-Bari, 4043 numaralı hadisin şerhi; Er-Rahikü'l-Mahtum, (Savunma Hattı); Taberi Tarihi, 2/507
449 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 90

(sav) ashabını öne alarak namazdaki gibi onları saflar hâlinde sıraladı. Safların arasında yürüyerek onları düzeltiyor ve savaşmaya hazır hâle getirerek şöyle diyordu: ***"Sen ileri sıraya, sen gerideki sıraya..."*** Böylece bütün safları düzeltmiş oldu.[450] Ön saflara güçlü olanları yerleştirdi ki, arkadakilere yol açsınlar. Allah Resûlü (sav) böyle bir üslup izledi, çünkü düşmanla savaşma konusunu en iyi o biliyordu.[451]

• Komutanın emri olmadan savaşa başlanmaması: Taberi dedi ki: "Askerleriyle birlikte sırtını Uhud'a dönerek şöyle dedi: ***"Ben savaşa başlama emrini vermeden sizden hiç kimse savaşmasın."***"[452]

Bu talimatta çok önemli faydalar vardır. O da komuta ve sorumluluk birliğidir. Çünkü Allah Resûlü (sav), neyin daha doğru olduğunu daha iyi biliyordu.

450 El-Meğazi, Vakidi, 1/219
451 El-Abkariyye el-Askeriyye fi Gazavati'r-Resûl, Muhammed Ferec, 355-356
452 Taberi Tarihi, 2/507

2.
KONU

SAVAŞIN ORTASINDA

Savaşın Şiddetlenmesi ve Müslümanların Zafer İşaretleri

Savaşın başlangıcında Ebu Süfyan, kenetlenmiş vaziyette olan Müslümanların saflarında yarma ve dağılma meydana getirmek istemiş ve bu amaçla Ensar'a şu haberi göndermiştir: "Bizimle yeğenimiz arasına girmeyin. Biz de size dokunmayalım. Sizinle savaşmaya ihtiyacımız yok." Ancak, Ensar, onun hoşlanmayacağı bir cevap verdiler.[453]

İlk girişim başarısız olunca Kureyşliler, Medineli bir hain olan Ebu Amir er-Rahib yoluyla ikinci bir denemeye başvurdular. Ebu Amir er-Rahib, Ensar'dan bazı sahabeleri savaşmaktan caydırmak isteyerek şöyle dedi: "Ey Evsliler! Ben Ebu Amir!" Sahabeler dediler ki: "Hiç de hoş gelmedin, ey fasık!" Kendisini terslediklerini görünce: "Benim kavmim benden sonra kötülüğe bulaşmış." dedi. Daha sonra onlara karşı çok şiddetli bir şekilde savaştı ve onların üzerine taşlar yağdırdı.[454]

Savaş ilk önce Ali bin Ebi Talib ile Uhud'da müşriklerin sancağını taşıyan Talha bin Osman arasındaki düello ile başladı. *Es-Siret el-Halebiyye*'nin yazarı şöyle der: "Talha bin Osman öne çıktı. Elinde müşriklerin sancağı vardı. Defalarca düelloya çağırdı. Kimse karşısına çıkmayınca şöyle dedi: 'Ey Muhammed'in arkadaşları! Sizler iddia edersiniz ki, Allah Teâlâ sizin kılıçlarınızla bizi cehenneme gönderecek, sizi de bizim kılıçlarımızla cennete gönderecek. Beni kılıcıyla cehenneme gönderecek veya kılıcımla cennete göndereceğim kimse yok mu?' Bunun üzerine Ali bin Ebi Talib (ra) öne çıkarak: 'Canımı elinde tutana yemin ederim, Allah benim kılıcımla seni cehenneme ya da senin kılıcınla beni cennete gönderinceye kadar seni bırakmayacağım.' dedi. Hz. Ali ona bir darbe indirerek ayağını kesti. Yere düşerek avret yerleri ortaya çıkıp:

---

453 İmtau'l-Esma', Makrizi, 1/120
454 Es-Siret en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/192; İbni Hişam

'Ey amca oğlu! Allah için bana merhamet et!' deyince Ali geri çekilerek onu öldürmedi. Allah Resûlü (sav) tekbir getirdi. Bazı sahabeler Ali'ye: 'Neden onu öldürmedin ki?' diye sorunca Ali şöyle dedi: 'Amca oğlumun avret yerleri açığa çıkınca benden merhamet diledi, ben de ondan hayâ ettim."[455]

İki ordu birbirine girdi ve savaş kızıştı. Allah Resûlü (sav) ashabının cesaretlerini bileyerek morallerini yükseltmeye çalışıyordu. Eline bir kılıç alıp şöyle dedi: ***"Kim bunu benden alacak?"*** Herkes elini uzatarak "Ben, ben!" diyordu. Allah Resûlü (sav): "***Kim hakkını vererek onu alacak?"*** deyince insanlar çekinmeye başladılar. Simak bin Haraşa Ebu Dücane dedi ki: "Nedir onun hakkı, ey Allah'ın Resûlü?" Peygamber de: ***"Eğilinceye kadar onunla düşmana vuruşman."*** buyurdu. O da: "Ben hakkını vererek onu alacağım." dedi. Peygamber (sav) kılıcı ona verdi. Ebu Dücane cesur bir adamdı ve savaşta kibirle (büyüklenerek) yürüyordu. Onun bu şekilde kibirle iki saf arasında yürüdüğünü gören Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: ***"Bu, Allah'ın buğzettiği bir yürüyüş şeklidir. Ancak böyle bir yer müstesnadır."*** [456]

Zübeyr bin Avvam, Ebu Dücane'nin Uhud günü yaptıklarını şöyle anlatır: "Allah Resûlü (sav)'den kılıcı istediğimde bana vermeyip Ebu Dücane'ye verdiğinde kendi kendime şöyle dedim: 'Ben halası Safiye'nin oğluyum, Kureyşliyim, ondan önce kalkıp kılıcı istedim ama Ebu Dücane'ye vererek bana vermedi. Vallahi! Neler yapacağına bakacağım.' Onu takip etmeye başladım. Kırmızı bir sarık çıkarıp başına bağladı. Ensarlılar dedi ki: 'Ebu Dücane ölüm sarığını çıkardı.' (Bu sarığı bağladığında onun için böyle diyorlardı.) Sonra çıkarak şöyle dedi:

'Benim dostum benimle sözleşti,
Dağın eteğinde, hurma ağacının yanındaydık.
Gerilerde son sırada olamam,
Allah'ın ve Resûlünün kılıcıyla vururum.' [457]

Ebu Dücane önüne çıkan herkesi öldürüyordu. Müşriklerden de biri vardı, bizden bulduğu hiçbir yaralıyı sağ bırakmıyordu. Bu ikisi gittikçe birbirine yaklaşıyordu. Allah'tan bu ikisinin karşılaşmasını diledim. Sonunda karşı karşıya geldiler. İlk iki darbede isabet edemediler. Müşrik adam Ebu Dücane'ye saldırdı; Ebu Dücane deri kalkanıyla kendini korudu. Adam, kılıcıyla Dücane'nin kalkanını yardı. Sonra Ebu Dücane

455 Es-Siret el-Halebiyye, 2/497-498; Taberi Tefsiri, 7/218; Kıssa benzer şekilde İbni Hişam'da da geçmektedir.
456 Ahmed, 3/123; Müslim, 2470; Hakim, 3/556; Beyhaki, ed-Delail, 3/232
457 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/17; İbni Hişam, Ebu Dücane kıssası

bir darbe indirerek onu öldürdü. Sonra onun, Utbe'nin kızı Hind'in başında kılıç salladığını gördüm. Kılıcını ondan çevirdi. Ben dedim: 'Allah ve Resûlü daha iyi bilir."

İbni İshak dedi ki: "Ebu Dücane şöyle dedi: 'Bir adam gördüm, insanları şiddetle savaşmaya teşvik ediyordu. Ona doğru yöneldim. Kılıcımı ona çektiğim zaman velvele çıkardı. Bir kadın olduğunu gördüm. Allah Resûlü'nün kılıcıyla bir kadın öldürmek istemedim."[458]

Okçuların Allah Resûlü (sav)'in Emrine Muhalefet Etmesi

Müslümanlar müşriklerle savaşırken büyük kahramanlıklar sergilediler. Onların parolası: *"Öl, öldür"* şeklindeydi. Göğüs göğse meydana gelen bir savaşta kahramanca, ölümü isteyerek savaştılar. Bu savaşta Müslümanlar çok parlak bir kahramanlık ve cesaret örneği sergilemişlerdir.[459] Aynı zamanda tarih, Hamza bin Abdülmuttalib, Mus'ab bin Umeyr, Ebu Dücane, Ebu Talha el-Ensari, Sa'd bin Ebi Vakkas ve bunlar gibi birçoklarının kahramanlık destanlarını tescil etmiştir.[460] Savaşın birinci aşamasında Müslümanlar büyük zaferler kazanmışlardır.[461]

Bu konuyla ilgili olarak Allah Teâlâ aziz Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

"Andolsun Allah, izniyle onları (müşrikleri) kırıp geçirdiğiniz sırada size olan vaadini gerçekleştirdi. Nihayet sevdiğiniz şeyi (zaferi) size gösterdikten sonra zaaf gösterdiniz. (Peygamber'in verdiği) Emir konusunda tartıştınız ve emre karşı geldiniz. İçinizden dünyayı isteyenler de vardı, ahireti isteyenler de. Sonra sizi denemek için onlardan yüzünüzü çevirdi. (Kaçıp hezimete uğradınız. Buna rağmen) Sizi bağışladı. Allah, müminlere karşı çok lütufkârdır."[462]

Okçuların, Kureyşlilerin ve müttefiklerinin uğradıkları hezimeti ve savaş alanındaki ganimetleri görmeleri onları yerlerini terk etmeye yöneltti. Çünkü savaşın bittiğini zannetmişlerdi. "Ganimete koşun arkadaşlar, ganimete! Arkadaşlarınız her şeyi aldı. Siz neden bekliyorsunuz?" dediler. Komutanları Abdullah bin Cübeyr: "Allah Resûlü (sav)'in size söylediklerini unuttunuz mu?" deyince "Vallahi, biz de gidip ganimetten payımızı alacağız." dediler."[463]

---

458 İbni Hişam, 3/73; Beyhaki, ed-Delail, 3/233
459 Nedrat'ün-Naim fi Mekarimi Ahlaki'r-Resûli'l-Kerim, 1/303
460 Age
461 Age
462 Âl-i İmran, 152
463 Buhari, 3039

Daha sonra gidip ganimetleri toplamaya başladılar ve komutanlarının sözüne aldırmadılar. İbni Abbas (ra) okçuların buradaki tavırlarını şöyle açıklamaktadır: "Allah Resûlü (sav) düşmanın mallarını ele geçirince, Müslümanlar da müşriklerin askerlerini dağıtınca, okçular da tümüyle ganimete yöneldiler ve savaş alanında ganimet toplamaya başladılar. Allah Resûlü (sav)'in ashabının safları şu şekilde -ellerinin parmaklarını kenetleyerek- birbirine karıştı. Okçuların yaptıkları bu hatadan sonra düşmanın süvari birliği onların bulunduğu yerden geçerek İslâm ordusuna arkadan saldırdılar ve savaşmaya başladılar. Müslümanlardan birçok kişi öldürüldü."[464]

Müşrik süvarilerinin komutanı Halid bin Velid Müslümanları arkadan çevirmek için fırsat kolluyordu. Müşrikler de bunu görünce tekrar savaşa döndüler ve Müslümanları iki taraftan kuşattılar. Müslümanlar ilk mevzilerini kaybettiler. Artık plansız ve dağınık bir vaziyette savaşmaya başladılar. Onları bir arada tutan düzen ve birlik yok oldu. Hatta dost ile düşmanı karıştırmışlardı. Nitekim Yeman'ı -Huzeyfe bin Yeman'ın babası- yanlışlıkla öldürdüler.[465] Müslümanlar savaş alanında şehitler vermeye başladılar. Allah Resûlü (sav) ile olan bağları kopmuştu. Hatta onun öldürüldüğü haberi yayıldı.[466] Ortalık tamamen birbirine karışmış, savaş iyice kızışmıştı. Müşrikler buldukları Müslüman'ı öldürüyorlardı. Allah Resûlü'ne iyice yaklaşmışlardı. Ona attıkları taşlarla onun mübarek burnunu ve yan dişini kırıp, mübarek yüzünü yardılar. Yüzünden kan akmaya başladı.[467]

Enes (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Uhud günü Allah Resûlü (sav)'in yan dişi kırıldı ve başı yarıldı. Kanları başından ve yüzünden sıyırmaya başlayarak şöyle dedi: 'Peygamberlerinin başını yaran ve dişini kıran bir kavim nasıl iflah olsun? Hâlbuki o, onları Allah'a davet ediyor!'"[468]

Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi:

"Bu işte senin yapacağın bir şey yoktur. Allah, ya tövbelerini kabul edip onları affeder ya da zalim olduklarından dolayı onlara azap eder."[469]

Mus'ab bin Umeyr (ra) Allah Resûlü (sav)'e çok benziyordu. İbni

---

464 Ahmed b. Hanbel, 1/287-288
465 Buhari, 4065; İbni Hişam, 3/129
466 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 98
467 Fıkhu's-Sire, Gazali, 294
468 Buhari, 8/112; Müslim, 1791
469 Âl-i İmran, 128

Kamia, Mus'ab'ın üstüne saldırıp onu öldürünce Kureyşlilere şöyle dedi: "Ben Muhammed'i öldürdüm."[470]

Muhammed'in (sav) öldürüldüğü haberi yayılınca, Müslümanlar dağıldı. Bir kısmı Medine'ye döndü, bir grup dağın başına çıktı. Sahabeler için durum iyice karışmıştı. Facianın dehşetinden ne yapacaklarını şaşırmışlardı.[471] Müslümanlardan bir topluluk savaş meydanından kaçtı, başka bir topluluk savaşmadan savaş meydanının kenarında oturmaya başladı. Başka bir topluluk ise Allah Resûlü (sav)'in öldüğünü zannettikten sonra da savaşmayı tercih ettiler. Bunlardan biri Enes bin Nadr idi. Bedir'e katılamadığı için çok üzülen Enes bu konuda şöyle demişti: "Vallahi, eğer Allah bana Allah Resûlü (sav) ile birlikte bir fırsat verirse, neler yapacağımı Allah Teâlâ gösterecektir." Nitekim verdiği sözü yerine getirmiştir. Uhud Savaşı gününde, çıkan şayiadan etkilenip silahlarını bırakan bir topluluğun yanından geçerken: "Oturmanıza sebep olan şey nedir?" dedi. Dediler ki: "Allah Resûlü (sav) öldürüldü." Bunun üzerine şöyle dedi: "Arkadaşlar, eğer Muhammed öldürülmüş ise, şüphe yoktur ki, Muhammed'in Rabbi öldürülmemiştir. O neyin uğruna öldüyse siz de onun için ölün." Sonra şöyle dedi: "Allah'ım! Bunların (Müslümanların) söylediklerinden dolayı senden özür diliyorum. Bunların (müşriklerin) getirdiklerinden dolayı da sana sığınıyorum." Sonra Sa'd bin Muaz'a rastlayıp: **"Ey Sa'd! Ben Uhud'un arkasından cennetin kokusunu hissediyorum."** dedikten sonra cephenin ortasına daldı ve şehit oluncaya kadar savaştı. Vücudunda seksen küsur kılıç darbesi, mızrak veya ok saplanması bulundu. Kız kardeşi ancak parmak uçlarından onu tanıyabildi.[472]

Enes bin Nadr ve benzeri sahabeler hakkında şu ayet nazil olmuştur:

"Müminlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir (şehit olmuştur). Bir kısmı da (şehit olmayı) beklemektedir. Verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir."[473]

Allah Resûlü (sav) kendilerini sebat etmeye ve kararlı kalmaya davet ettiği hâlde buna hiç aldırmadan kaçanlar hakkında ise şu ayet nazil oldu:

"Peygamber arkanızdan sizi çağırırken siz durmadan dağa yukarı

470 İbni Hişam, 3/81
471 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 100
472 Buhari, 4048; İbni Hişam, 3/88
473 Ahzab, 23

kaçıyor, hiç kimseye dönüp bakmıyordunuz. Bundan dolayı Allah, size keder üstüne keder verdi ki, (bu durumlara alışasınız ve daha sonra) elinizden gidene ve başınıza gelene üzülmeyesiniz. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."[474]

Kur'an-ı Kerim, sahabeden bu topluluğun savaştan kaçış hikâyelerini aktarmıştır. Savaş alanında yayılan Allah Resûlü (sav)'in öldürüldüğü haberini duyduklarında bunu kaçmak için bir bahane yapmışlardı. Allah Resûlü (sav)'in ölmeyip sağ olduğunu sahabeden ilk öğrenen kişi, Ka'b bin Malik'tir. Bu haberi yüksek sesle müjdeledi, ancak Allah Resûlü (sav) susmasını emretti. Müşriklerin bunu bilmelerini istemiyordu.[475]

Kur'an-ı Kerim'de Allah Teâlâ'nın kaçan bu taifeyi affettiği şöyle beyan edilmiştir:

"İki topluluğun karşılaştığı gün, içinizden yüz çevirip kaçanları, şeytan ancak yaptıkları bazı hatalardan dolayı yoldan kaydırmak istemişti. Ama yine de Allah onları affetti. Kuşkusuz Allah çok bağışlayandır, halîmdir."[476]

Allah Resûlü (sav)'in Dağılan Orduyu Toparlama Planı

Müşrikler, Müslümanlara arka taraftan saldırıya geçtiklerinde asıl hedefleri Allah Resûlü (sav) idi. Ama o, hiç sarsılmadan yerinde kaldı. Sahabeler ise onun gözleri önünde teker teker düşüyordu. Allah Resûlü (sav) müşriklerin tam ortasında kuşatılmış vaziyette idi. Yanında sadece dokuz sahabe vardı, yedisi Ensar'dan idi.[477]

Allah Resûlü (sav)'in hedefi, kuşatmayı yararak ordusuna ulaşmak için dağa tırmanmaktı. Ensar, Allah Resûlü (sav)'i savunmada büyük kahramanlıklar gösterdi. Arka arkaya şehitler veriyorlardı. [478] Talha bin Ubeydullah her tarafı yaralanıncaya kadar savaştı. Kendisine isabet eden bir ok sağ tarafını felç etti. Allah Resûlü (sav), bir kayanın üstüne çıkmak istedi, ancak çıkamadı. Talha, kayanın dibinde oturdu da Resulûllah (sav) onun sırtına basarak kayanın üstüne çıkabildi. Zübeyr dedi ki: "Allah Resûlü (sav)'in şöyle dediğini duydum: ***'Talha görevini yaparak cenneti hak etti.'"***[479]

Sa'd bin Ebi Vakkas (ra), Allah Resûlü (sav)'in önünde savaştı. Pey-

474 Âl-i İmran, 153
475 Taberani, El-Evsat, 1108; Mecma'uz-Zevaid, 6/112
476 Âl-i İmran, 155
477 Müslim, 1789
478 Nedratü'n-Naim, 1/304
479 Ahmed b. Hanbel, 1/165; Tirmizi, 1692

gamber, kendisine okları vererek ona şöyle diyordu: ***"At ey Sa'd! Babam, annem sana feda olsun!"***[480]

Ensar'dan **Ebu Talha** da aynı şekilde onun önünde savaştı. En usta okçulardandı. Allah Resûlü (sav) onun için şöyle demişti: ***"Ordunun içinde Ebu Talha'nın sesi, müşrikler üzerinde bir topluluktan daha fazla korku salar."***[481] Deriden bir kalkanla Allah Resûlü (sav)'i koruyordu. Çok hızlı çekip atan bir okçu idi. O gün iki veya üç tane yay kırdı. Yanından ok torbası taşıyan biri geçtiği zaman Allah Resûlü (sav) ona şöyle diyordu: ***"Onları Ebu Talha'ya ver."*** Sonra müşriklere doğru yöneliyordu. Ebu Talha ona şöyle diyordu: "Ey Allah'ın Nebisi! Babam, anam sana kurban olsun! Onlara doğru gitme, oklarından biri sana isabet eder. O oklar sana değil, bana isabet etsin."[482]

Ka'b'ın kızı Nüseybe, Allah Resûlü (sav)'i kılıçla savunuyor ve ok atıyordu. Birçok yerinden yaralanmıştı. Ebu Dücane kendini Allah Resûlü (sav) için siper yaparak onu koruyordu. Sırtına ok saplanıyor, ancak o Allah Resûlü (sav)'in üstüne eğiliyordu. Sonunda vücudunun birçok yerine oklar saplanmıştı.[483]

İşte böylesine çetin bir zamanda Hz. Ebubekir ve Hz. Ebu Ubeyde Allah Resûlü (sav)'in etrafında dönüyorlardı. Ebu Ubeyde, Allah Resûlü (sav)'in yüzüne saplanan iki tane oku dişleriyle çıkardı. Daha sonra Müslümanların kahramanlarından bir grup daha geldi. Sayıları otuza yaklaşmıştı. Hepsi de Allah Resûlü (sav)'i savunuyordu. Katade, Sabit bin Dahdah, Sehl bin Hanif, Ömer bin Hattab, Abdurrahman bin Avf ve Zübeyr bin Avam bunların arasında idi.

Ömer bin Hattab bir saldırıyı püskürttü. Dağın tepsinden Müslümanlara karşı yapılan bu saldırıyı Halid bin Velid komuta ediyordu. Ömer ile birlikte olan sahabeler bu şiddetli saldırıyı püskürtmede büyük kahramanlıklar gösterdiler. Böylece Müslümanlar geri dönerek mevzilerine tekrar hâkim oldular.[484] Müşrikler, savaşın kesin bir zaferle sonuçlanmasından ümitlerini kestiler. Savaşın uzaması ve Müslümanların kararlılığı karşısında yorgun düştüler. Allah Resûlü (sav) kendisiyle birlikte olan ve daha sonra kendisine katılanlarla birlikte Uhud dağının ara yollarından birine çekildi. Müslümanlar, müşrikleri püskürtmekte başarılı olmakla birlikte, Allah Resûlü (sav)'in ve kendilerinin başına ge-

---

480 Ahmed b. Hanbel, 1/137; Buhari, 4055; Müslim, 4212
481 Ahmed b. Hanbel, 3/203; Abd bin Humeyd, 1348
482 Buhari, 4064
483 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/35-36; İbni Hişam
484 Es-Siret en-Nebeviyye, Münir Gadban, 468-470

lenlerden dolayı acılı, korkulu ve üzüntülü bir durumda idiler.[485] Bunun üzerine Allah Teâlâ onların üzerine bir uyuklama hâli indirdi. Hafif bir uyuklamadan sonra kendilerine geldiklerinde kendilerini güven ve huzur içinde hissettiler.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Sonra o kederin ardından (Allah) üzerinize içinizden bir kısmını örtüp bürüyen bir güven, bir uyku indirdi. Bir kısmınız da kendi canlarının kaygısına düşmüştü. Allah'a karşı cahiliye zannı gibi gerçek dışı zanda bulunuyorlar, 'Bu işte bizim hiçbir dahlimiz yok.' diyorlardı. De ki: 'Bütün iş, Allah'ındır.' Onlar sana açıklayamadıklarını içlerinde saklıyorlar ve diyorlar ki: 'Bu konuda bizim elimizde bir şey olsaydı, burada öldürülmezdik.' De ki: 'Evlerinizde dahi olsaydınız, üzerlerine öldürülmesi yazılmış bulunanlar mutlaka yatacakları (öldürülecekleri) yerlere çıkıp gideceklerdi. Allah, bunu göğüslerinizdekini denemek, kalplerinizdekini arındırmak için yaptı. Allah, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) bilir."[486]

Müfessirler, canlarının derdine düşen grubun, münafıklar olduğunda ittifak etmişlerdir.[487]

Kureyşliler ise kesin bir zaferden ümitlerini kesmişlerdi. Çarpışmaların uzamasından, Müslümanların dirençlerinden ve kararlılıklarından dolayı güçleri tükenmişti. Özellikle de Allah Teâlâ Müslümanların üzerine güvenliği ve kararlılığı nazil ettikten sonra onlar da huzur ve sükûnet içine girip Allah Resûlü (sav)'in etrafında toparlanınca, müşrikler onları kovalamaktan ve saflarını yarma girişimlerinden vazgeçtiler.[488]

Uhud Şehitlerinden Bazıları

Hamza bin Abdülmuttalib (ra) Kıyamet Günü Allah katındaki Şehitlerin Efendisi

Allah'ın aslanı Hamza büyük bir kahramanlıkla savaştı ve müşriklerden çok sayıda insanı öldürdü. Abduddaroğullarından müşriklerin sancağını taşıyanların kafalarını da kopardı. O, böyle bir cesaret ve kahramanlıkla savaşırken Vahşi ona pusu kurdu ve fırsatını yakalayınca mızrağıyla isabetli bir atış yaparak onu öldürdü. Bu elim manzarayı Vahşi'nin kendisinden dinleyelim: "Hamza, Bedir'de Tuayma bin Adiy bin Hiyar'ı öldürmüştü. Benim efendim olan Cübeyr bin Mut'im bana

485 Nedrat'ün-Naim, 1/305
486 Âl-i İmran, 154
487 Age, 1/305
488 Age, 1/306

şöyle dedi: 'Eğer amcama karşılık olarak Hamza'yı öldürürsen sen hürsün.' İnsanlar Ayneyn'e -Uhud tarafında bir dağ- doğru yola çıkınca ben insanlarla birlikte savaşa çıktım. Savaş için saf tuttuklarında Siba çıkıp şöyle dedi: 'Düelloya girecek kimse var mı?' Hamza bin Abdülmuttalib onun karşısına çıkıp şöyle dedi: 'Ey Siba'! Ey kadın sünnetçisi Ümmü Enmar'ın oğlu! Sen Allah'a ve onun resûlüne mi meydan okuyorsun?' Sonra onu sıkıştırdı. Onu hemen öldürdü. Ben bir kayanın arkasında saklanmış Hamza'yı bekliyordum. Bana yaklaşınca mızrağımı ona attım. Baldırından girip kalçasından çıktı. Onun ölümü böyle olmuştu. Herkes döndükten sonra ben de onlarla birlikte döndüm. Mekke'de ikamet etmeye devam ettim. Daha sonra İslam Mekke'de yayıldı.

Sonra çıkıp Taif'e gittim. Herkes Allah Resûlü (sav)'e elçiler gönderiyordu. Onun, elçileri kötü karşılamadığını söylemişlerdi. Ben de onlarla birlikte çıktım. Allah Resûlü (sav)'in huzuruna vardığımızda beni görünce: ***'Vahşi sen misin?'*** dedi. 'Evet' dedim. ***'Hamza'yı sen mi öldürdün?'*** diye sordu. 'Olay sana ulaştığı gibi olmuştur.' dedim. ***'Bana görünmeyebilir misin?'*** deyince onun huzurundan ayrıldım. Allah Resûlü (sav) vefat ettikten sonra yalancı Müseyleme ortaya çıktı. Kendi kendime: 'Mutlaka onun için gideceğim. Belki onu öldürürüm de Hamza'ya karşı günahımı telafi etmiş olurum.' dedim. Herkesle birlikte yola çıktım. Onunla ilgili olanlar olmuştu. Bir duvar yıkıntısının yanında duran bir adam gördüm. Gri bir deveye benziyordu, başı dağınıktı. Mızrağımla onu vurdum. Göğsünün ortasından girip iki omzunun arasından çıktı. Ensar'dan bir adam da onun üstüne saldırdı, kılıcıyla kalçasına vurdu."

Abdullah bin Fudayl dedi ki: "Süleyman bin Yesar bana haber verdi ki, Abdullah bin Ömer'in şöyle dediğini işittim: 'Bunun üzerine, bir evin üstündeki bir cariye şöyle dedi: 'Ey müminlerin emîri! Siyah köle onu öldürdü."[489]

Allah Resûlü (sav)'in, Hamza'nın Öldürülüşünü Sorması

Savaş bittikten sonra Allah Resûlü (sav) ashabına sordu: ***"Hamza'nın öldürüldüğü yeri kim gördü?"*** Bir adam: "Ben onun nerede öldürüldüğünü gördüm." dedi. Allah Resûlü: ***"Kalk, orayı bize göster."*** dedi. Allah Resûlü (sav) yola çıktı. Hamza'nın başında durdu. Karnının yarıldığını ve ibretlik hâle gelinceye kadar organlarının parçalandığını gördü. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Organları parçalanmış, vallahi." dedi.[490]

---

489 Buhari, 4072; Beyhaki, Ed-Delail, 3/241-243; Taberi Tarihi, 2/516-517
490 Taberani, El-Kebir, 19/82; Mecma'uz-Zevaid, 6/119

Başka bir rivayete göre, Hamza'nın öldürüldüğü haberi Allah Resûlü (sav)'e ulaşınca ağladı. Ona bakınca da hüngür hüngür ağladı. Öldürülenlerin arasında durarak şöyle dedi: ***"Ben bunların şahitliğini yaparım. Onları kanları ile birlikte defnedin. Çünkü Allah yolunda açılan her yara kıyamet günü kanayarak gelir. Rengi kan rengi, kokusu mis kokusudur. Çoğunu bir araya getirin ve mezara koyun."*** [491]

Hamza ve Allah Resûlü'nün ashabının Uhud'da şehit düşmeleriyle Allah Resûlü (sav)'in rüyası gerçekleşmiş oldu. Çünkü Uhud Savaşı'na çıkmadan önce gördüğü rüyayı ashabına anlatarak şöyle demişti: *"Kılıcım Zülfikar'da bir yarılma gördüm. Sizde bir yarılma (hezimet) olacağına yordum. Bir koçun arkasında yürüdüğümü gördüm. Bunu da bölüğün komutanına yordum. Çok korunaklı bir zırh içinde olduğumu gördüm. Bunu da Medine'ye yordum. Boğazlanan bir inek gördüm. İnek, vallahi hayırdır, inek vallahi hayırdır."*[492]

Abdülmuttalib'in Kızı Safiyye'nin, Kardeşi Hamza İçin Sabretmesi

Zübeyr bin Avvam (ra) dedi ki: "Uhud Savaşı olduğu gün bir kadın koşarak geliyordu. Öldürülenlere yaklaşmıştı. Allah Resûlü (sav) onları görmesini istemeyerek şöyle dedi: ***'Kadını tutun, kadını!"***

Zübeyr dedi ki: "Hareketlerinden onun Safiyye olduğunu tanıdım. Ona doğru koşmaya başladım. Kendisi öldürülenlere kavuşmadan ona ulaştım. Beni göğsümden vurup itti. Güçlü bir kadındı. Bana dedi ki: 'Yolumdan çekil, seni istemiyorum!' Ben de: 'Allah Resûlü (sav) seni durdurmamı istedi.' dedim.

Safiyye bunu duyunca durdu ve iki tane elbise çıkararak şöyle dedi: 'Bu iki elbiseyi kardeşim Hamza için getirdim. Öldürüldüğünü duydum. Bu iki elbiseyle onu kefenleyin.' Hamza'yı bu iki elbiseyle kefenlemek isterken yanı başında Ensar'dan öldürülen bir adam gördük. Hamza'ya yapılanlar ona da yapılmıştı. Ensar'dan olan adam kefensiz dururken Hamza'yı iki elbiseyle kefenlemeyi uygun görmedik. İki elbiseyi ölçtük, biri diğerinden büyüktü. Kura çektik. Böylece ikisini de kendilerine düşen elbiseyle kefenledik."[493]

Safiyye'nin, Hamza İçin Ağlarken Söylediği Şiirler

491 Buhari, 2079; Ebu Davud, 3138; Tirmizi, 1036; Nesai, 1954; İbni Mace, 1514
492 Fethü'l-Bari'deki hadisin şerhi. Ayrıca; Kitabü'l-Meğazi, Babu Gazveti Uhud; İbni Hişam
493 Sahihu es-Siret en-Nebeviyye, 285; İbni Hişam

"Uhud ashabına sorarlar mı irkilerek,
Babamın kızları, bilenden, bilmeyenden...
Bilen dedi ki, Hamza ölmüştür.
Resûlullah'ın veziri, o en iyi vezirdir.
Arş'ın sahibi ilah davet eyledi onu,
Sürurla yaşayacağı en güzel cennetine...
Buydu bizim en büyük arzumuz, dileğimiz,
Hamza için, haşir günü en güzel sonuçtur bu.
Vallahi seni unutamam, saba estikçe,
Ağlayarak, hüzünle, sılada ve gurbette...
Kavmini savunan Allah'ın aslanına,
Her saldırana karşı İslam'ı savunurdu."

Hamza İçin Ağlayan Yok

Allah Resûlü (sav) Uhud'dan döndüğünde, Ensar'dan kadınların ağladığını duyunca şöyle dedi: ***"Fakat Hamza için ağlayan yok."*** Ensar kadınları bunu duyunca Hamza için ağlamaya başladılar.[494]

Allah Resûlü (sav) uyuyup kalktıktan sonra hâlâ ağladıklarını görünce şöyle dedi: ***"Neler oluyor bunlara! Bugüne kadar durmadan ağlıyorlar. Ağlasınlar ama bugünden sonra kendilerini kahrederek ağlamasınlar."***[495]

Böylece ölüye ağıt yakılması haram kılındı. Bir süre sonra vahiy inerek, ölüye ağıt yakılması şiddetle yasaklandı ve büyük günahlardan sayıldı. Bu yolla kadın-erkek bütün müminlerin ruhunun derinliklerine inilerek bütün cahiliye etkileri izlenerek imha edilmiş ve yerine İslam prensipleri yerleştirilmiştir.[496]

Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir: ***"Ölüye ağıt yakmak cahiliye âdetlerindendir. Ağıt yakan kadın eğer tövbe etmeden ölürse, kıyamet günü katrandan bir elbise içinde gelir, sonra da ateş alevlerinden bir zırh üzerine kaplanır."***[497]

Başka bir hadiste şöyle demiştir: ***"İnsanda iki şey vardır. Bunlar onda bulunan küfürdür: Soya küfretmek ve ölüye ağıt yakmak."***[498] Bunun üzerine ağıtlar durdu, ama gözyaşı durmadı.

---

494 İbni Hişam
495 Ahmed b. Hanbel, 2/40, 42, 92; İbni Mace, 1591; Taberani, El-Kebir, 2943; Ebu Ya'la, 3576; Mecmaü'z-Zevaid, 6/120
496 Es-Siret en-Nebeviyye, Suyani, 3/90
497 İbni Mace, 1582
498 Ahmed b. Hanbel, 2/496; Müslim, 67

Allah Resûlü (sav)'in Ensar'dan Bir Çocuğa Hamza İsmini Vermesi

Cabir bin Abdullah dedi ki: "Bizden birinin çocuğu oldu. 'Ona ne isim verelim?' diye konuştular. Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***'Benim en çok sevdiğim ismi verin, Hamza bin Abdülmuttalib.'"***[499] Çünkü Hamza onun kalbinde kök salmış, hafızasına kazınmıştı. Fakat daha sonra Allah Teâlâ, en sevdiği isimleri nebisine vahyetti. O da etrafındakilere şöyle dedi: ***"Sizin isimlerinizden Allah'ın en çok sevdikleri, Abdullah ve Abdurrahman'dır."***[500]

"Bana görünmeyebilir misin?"[501]

Bu şefkatli talimatta Vahşi'ye yönelik bir kınama veya bir suçlama bulunmamaktadır. O sadece kendisine şunu hatırlatmaktadır: Vahşi'yi görmenin, psikolojik olarak kendisini rahatsız ettiği, öldürme hadisesinin anılarını ve buna bağlı olarak amcasına yapılan vahşi uygulamaların gözünde canlandıracağını... Bu da kendisinde, çoğu zaman engellenemeyecek veya büyük zorluklarla karşı konulabilecek tepkileri kamçılayabilecekti. Bu ruh hâli de Allah Resûlü (sav)'in zihnini meşgul edecek ve onu sıkıntıya sokacaktı.[502] Bu yüzden kendisine görünmemesini isteyerek, bu musibeti hatırlatacak kaynağı ortadan kaldırmıştır.[503] Sahih bir rivayette Vahşi şöyle demiştir: "Allah Resûlü (sav)'in yanına geldim, bana şöyle dedi: ***'Sen Vahşi misin?'*** "Evet' dedim. ***'Hamza'yı öldürdün mü?'*** dedi. 'Evet' dedim. 'Allah'a hamd olsun ki, ona benim ellerimle (şehadetle) ikramda bulundu, onun elleriyle beni alçaltmadı.' Kureyşliler ona: 'Sen onu seviyor musun? Oysa o, Hamza'nın katilidir.' dediler. Ben de: 'Ey Allah'ın Resûlü! Benim için Allah'tan af dile!' dedim. Allah Resûlü (sav) üç defa yere tükürdü ve üç defa göğsüme vurarak şöyle dedi: ***'Vahşi! Çık ve daha önce Allah yolundan alıkoymak için nasıl savaştıysan şimdi de Allah yolunda savaş.'***[504]

Nebevi irşat burada, geçmiş küfür döneminde yapılan küfür ve Allah'a ve O'nun resûlüne meydan okuma eylemlerini telafi etmenin yollarını göstermektedir. Bunun için Allah yolunda savaşın beyan edilme-

499 Hakim, 3/196
500 Müslim, 2132; Ebu Davud, 4949; Tirmizi, 2833; İbni Mace, 3728
501 Buhari, 4072; Ahmed b. Hanbel, 5073
502 Muhammedün Resûlüllah, Sadık Arcun, 3/603
503 Et-Tarih el-İslami, Humeydi, 5/141
504 Taberani, El-Kebir, 22/139; Mecmaü'z-Zevaid, 6/127

si, bunun telafi için en uygun yol olduğunu gösteriyor. Burada Allah Resûlü (sav) cihad bayrağını yükseltmeyi teşvik etmektedir. Vahşi'nin Yemame'ye giderek yalancı Müseyleme'yi öldürmesi Nebevi talimatın bir eseri olabilir. Çünkü hataları yok eden, günahları kazıyıp temizleyen en iyi yol buydu.

Vahşi bu gerçeği kavramış olmalıdır ki, yalancı Müseyleme'yi öldürdükten sonra şöyle demiştir: "İnsanların en hayırlısını -şehitlerin efendisi Hamza bin Abdülmuttalib'i kastediyor- öldürdüm ve insanların en kötüsü yalancı Müseyleme'yi öldürdüm." [505]

Mus'ab bin Umeyr

Habbab (ra) şöyle anlatıyor: "Allah Resûlü (sav) ile birlikte hicret ettik. Sadece Allah'ın rızasını gözetiyorduk. Bu yüzden mükâfatımız Allah'a ait olacaktı. Bizden bir kısmımız bu yolda kaldı ve karşılığında bir şey elde etmedi. Bunlardan biri Uhud Savaşı'nda öldürülen Mus'ab bin Umeyr'dir. Alaca çizgili bir kumaştan başka bir şey bırakmamıştı. Başını örttüğümüz zaman ayakları açıkta kalıyordu. Ayaklarını örttüğümüz zaman başı açıkta kalıyordu. Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***'Başını örtün ve ayaklarını da otlarla örtün.'*** O esnada hurmalar olgunlaşmıştı ve bir kısmımız da meyveleri topluyordu."[506]

Abdurrahman bin Avf hakkında rivayet edilen bir hadise göre, oruçlu olduğu bir gün kendisine yemek getirilince şöyle dedi: "Mus'ab bin Umeyr öldürüldü. O benden daha hayırlı idi. Kefen olarak ona sadece bir parça kumaş bulunabildi. Hamza da öldürüldü. O da benden daha hayırlı idi. Ona da kefen olarak sadece bir parça kumaş bulunabildi. Bize verilecek güzelliklerin peşinen dünya hayatında bize verilmiş olmasından korkarım." Sonra ağlamaya başladı ve yemeyi bıraktı.[507]

Ebu Hureyre'den rivayet edilen hadiste şöyle dediği rivayet edildi: "Allah Resûlü (sav) Uhud'dan ayrılınca giderken Mus'ab bin Umeyr'in yanından geçti. Yolda öldürülmüş vaziyette duruyordu. Onun yanında durdu, ona dua etti, sonra da şu ayeti okudu:

'Müminlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir (şehit olmuştur). Bir kısmı da (şehit olmayı) beklemektedir. Verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir.' [508]

505 Age, Sadık Arcun, 3/602; Buhari, 4072, "Umarım onu öldürerek Hamza'yı öldürdüğümü telafi ederim." cümlesi ve Fethü'l-Bari'deki şerhi
506 Buhari, 1276, 3897
507 Buhari, 1274, 1275, 4045
508 Ahzab, 23

Daha sonra Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: *'Ben şahitlik ederim ki, bunlar kıyamet gününde Allah katında şehittirler. Bunların yanına gelin, onları ziyaret edin. Canımı elinde tutana yemin ederim ki, kıyamet gününe kadar onlara her kim selam verecek olursa, onun selamına mutlaka karşılık vereceklerdir."* [509]

Sa'd bin Rebi (ra)

Sa'd bin Rebi (ra), Kureyşlilerin geleceğini Allah Resûlü (sav)'e haber vermiş, Allah Resûlü (sav) de bunu gizli tutmasını kendisinden istemişti. Allah Resûlü (sav) kendisini seviyordu. Uhud Savaşı bittikten sonra Allah Resûlü (sav): ***"Sa'd bin Rebi'nin başına neler geldiğine bakacak biri var mı? Sağların arasında mı, yoksa ölülerin arasında mı?"*** diye sordu. Çünkü okların ona yöneldiğini görmüştü. Ubey bin Ka'b (ra): "Ben senin için ona bakabilirim, ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Peygamber de: ***"Sa'd bin Rebi'yi görürsen benden ona selam söyle ve 'Allah Resûlü (sav) sana, kendini nasıl hissettiğini soruyor.' de."*** dedi. Ubey onu aradı ve yaralı vaziyette son nefesini verirken buldu.

Ona şöyle dedi: "Allah Resûlü (sav) sana bakmamı emretti. Sağların içinde misin, yoksa ölülerin içinde misin, diye bakmamı istedi." Sa'd: "Yara aldım. Artık ölüme çok yaklaştım." dedi.[510]

Sahih bir rivayette de şöyle dedi: "Allah Resûlü'ne ve sana selam olsun. Ona de ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben cennetin kokusunu alıyorum.' Benim kavmim Ensar'a da de ki: 'Sizde kırpabilen bir göz oldukça, düşman, Allah Resûlü (sav)'in yanına kadar ulaşılacak olursa bunda sizin hiçbir mazeretiniz olamaz."[511] Ka'b dedi ki: "Daha sonra vefat etti. Allah rahmet etsin."[512] Ölmek üzereyken Allah ve Resûlü (sav) için yaptığı bu öğüt, onun güçlü imanını ve yaptığı biata bağlılık konusunda gösterdiği sadakati göstermektedir. Ne ölüm, ne de yaraların verdiği acılar onu etkilememiştir.

Abdullah bin Cahş (ra)

Sa'd bin Ebi Vakkas (ra) dedi ki: "Abdullah bin Cahş Uhud günü bana şöyle dedi: 'Allah'a dua etmez misin?' Tenha bir yere çekildiler. Sa'd şöyle dua etti: 'Ey Rabbim! Düşman ile karşılaştığım zaman, çok güçlü ve çok öfkeli birini karşıma çıkar. Onunla savaşayım, o da benimle sa-

509 El-Hakim, 3/200; Beyhaki, Ed-Delail, 3/284
510 Es-Siret el-Halebiyye, 2/532
511 İbni Hişam, (Ali'nin müşriklerin izini sürmesi.)
512 El-Hâkim, 3/201; Beyhaki, ed-Delail, 3/285

vaşsın. Sonra ona karşı bana zafer nasip et, onu öldüreyim ve onun her şeyini alayım.' Abdullah bin Cahş: 'Âmin' diyerek şöyle dedi: 'Allah'ım! Çok öfkeli ve çok güçlü birini karşıma çıkar. Senin için onunla savaşayım, o da benimle savaşsın. Sonra beni alsın, burnumu ve kulağımı kessin. Senin huzuruna çıktığımda bana şöyle diyeceksin: 'Kim seni bu hâle getirdi?' Ben de şöyle diyeceğim: 'Senin ve Resûlünün yolunda oldu.' Sen diyeceksin ki: 'Doğru söyledin.' Sa'd dedi ki: 'Ey oğlum! Abdullah bin Cahş'ın yaptığı dua benimkinden daha hayırlı idi. Ben onu günün sonunda gördüm. Burnu ve kulağı bir ipte asılıydı."[513] Bu rivayetten çıkarılacak sonuca göre; insanın Allah yolunda öldürülmeyi istemesi ve bunu temenni etmesi caizdir. Yasak kılınan ve nehyedilen ölmeyi istemek ise farklı bir şeydir.[514]

Hanzala bin Ebi Amir (ra) (Meleklerin Yıkadığı Kişi)

Müşrikler geri çekilince Hanzala, Ebu Süfyan bin Harb'ın atını vurdu. At yere düştü, kişnedi. Hanzala onun boğazını kesmek istedi. Şeddad bin Esved ona yetişti. Ona "İbni Şaub" deniyordu. Hanzala'ya bir mızrak fırlattı ama isabet ettiremedi. Sonra üzerine yürüyüp bir mızrak sapladı. Sonra ikincisini de saplayıp onu şehit etti. Bu olay Allah Resûlü (sav)'e anlatılınca şöyle dedi: ***"Ben meleklerin onu yer ile gök arasında gümüş tabakta yağmur suyuyla yıkadıklarını gördüm. Ailesine sorun; ne hâli vardı?"*** Eşine sordular, o da şöyle dedi: "Savaş çağrısını duyunca cünüp hâldeydi ve öylece çıktı." Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: ***"İşte bunun için melekler onu yıkadı."***[515]

Vakidi'nin rivayetine göre; Hanzala bin Ebi Amir, Abdullah bin Ubey bin Selül'ün kızı Cemile ile evlenmişti. Ertesi sabah Uhud Savaşı'nın olacağı gece Cemile onun odasına getirildi. Onunla geceyi geçirmek için Allah Resûlü (sav)'den izin istedi, o da izin verdi. Sabah namazını kıldıktan sonra Allah Resûlü'nün yanına gitmek istedi. Cemile yanaştı; o da dönerek onunla birlikte oldu ve cünüp oldu. Sonra da çıkmak istedi. Cemile kendi akrabalarından dört kişiyi çağırarak Hanzala'nın onunla birlikte olduğuna şahitlik yaptırdı. Daha sonra neden bunu yaptığı sorulunca şöyle dedi: "Göklerin açıldığını, Hanzala içeri girdikten sonra tekrar kapandığını gördüm. Kendi kendime, onun şehit olacağını söyledim. Bu yüzden onun benimle birlikte olduğuna şahitler tuttum." Sonra Abdullah

513 Age, 293
514 Zadü'l-Mead, 3/212
515 Sahih es-Siret en-Nebeviyye, 289; İbni Hişam, (Meleklerin Yıkadığı Hanzala); Fethü'l-Bari, H. No: 1346 (şerhi)

bin Hanzala'ya hamile kaldı. Daha sonra Sabit bin Kays onunla evlendi ve Muhammed bin Sabit bin Kays adında bir çocukları oldu.[516]

Bu Rivayetten Çıkarılacak Bazı Dersler ve İbretler

• Abdullah bin Übey'in kızı Cemile'nin şehadetle yorumladığı rüyayı gördükten sonra Hanzala bin Ebi Amir'den hamile kalması: Böyle bir durumda beklenen şey; ondan hamile kalmamak için kendisinden uzak durması ve daha sonra kendisini isteyecek olanların nazarında odalık durumuna düşmemesidir. Ancak o, tersini yaparak, kendisinden hamile kalmak ve bir şehit oğlunu doğurmak umuduyla ona yanaşmıştır. Çünkü onun, çok yücelerde olan şehadet mertebesine yükseleceğini beklemiştir. Nitekim beklediği şey hâsıl olmuş, ondan hamile kalmış ve Abdullah adında bir erkek çocuğu doğurmuştur. Abdullah da hatırı sayılır bir insan olmuştur. Onun iftiharla söyleyeceği bir söz vardı: "Ben meleklerin yıkadığı adamın oğluyum."

• Hanzala, Allah'ın düşmanlarıyla çarpışmak için o kadar hırslıydı ki, süratle savaş meydanına çıkmak için -cenabetten dolayı- yıkanmaya bile fırsat bulamamıştır.

• Yüksek bir cesaret örneği göstererek müşriklerin komutanı Ebu Süfyan bin Harb'e saldırmıştır. Oysa komutanın etrafında daima kendisini koruyanlar vardır. Ayrıca Ebu Süfyan süvari, kendisi ise atsız idi.

• Meleklerin inip Hanzala'yı yağmur suyuyla ve gümüş kaplarda yıkaması Rabbani bir onurlandırmadır.

• Meleklerin onu yıkadığını Allah Resûlü (sav)'in haber vermesi nebevi bir mucizedir. Çünkü (sav) meleklerin onu yıkadığını görmüş, ama sahabeler bunu görmemişlerdir.[517]

• Şehit, cünüp olduğu zaman yıkanır. Nitekim melekler Hanzala bin Ebi Amir'i yıkamıştır.[518]

Abdullah bin Amr bin Haram (ra)

Abdullah bin Amr bin Haram, Uhud Savaşı'na çıkmak için ısrar ederek oğlu Cabir'e hitaben şöyle dedi: "Ey Cabir! Bizim durumumuz belli oluncaya kadar Medine'de kalmanda bir sakınca yoktur. Vallahi, eğer ben arkamda bıraktığım kızlarım olmasaydı, ellerimde öldürülmeni isterdim."[519]

516 El-Meğazi, Vakidi, 1/273
517 Et-Tarih el-İslami, Humeydi, 5/129-130
518 Zadü'l-Mead, 3/214
519 Ahmed b. Hanbel, 3/397-398; Mecmaü'z-Zevaid, 4/135

Oğluna tekrar şöyle demiştir: "Ben Peygamber (sav)'in ashabından ilk öldürülen kişilerden olacağımı sanıyorum. Allah Resûlü (sav) hariç benim için daha aziz kimseyi de arkamda bırakmıyorum. Benim bazı borçlarım var, onları öde. Kardeşlerine de iyi davran."[520]

Müslümanlarla birlikte çıktı ve Allah yolunda şehadet madalyasını kazandı. Uhud Savaşı'nda öldürüldü. Cabir, bu konuyu bize anlatarak şöyle demektedir: "Babam Uhud günü öldürüldüğü zaman yüzünü açıp ağlamaya başladım. Allah Resûlü (sav)'in ashabı benim ağlamama engel oluyorlardı ama o engel olmuyordu. Halam da onun için ağlıyordu. Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: "İster ağlayın, ister ağlamayın. Siz onu kaldırıncaya kadar melekler ona kanatlarıyla gölge yapıyordu."[521]

Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***"Ey Cabir! Neyin var, seni çok bitkin görüyorum?!"*** Ben de: "Ey Allah'ın Resûlü! Babam şehit oldu. Arkasında bir aile ve borç bıraktı." dedim. Allah Resûlü (sav): ***"Allah Teâlâ'nın ne ile babanı huzuruna çıkardığını sana müjdeleyeyim mi?"*** dedi. "Elbette, ey Allah'ın Resûlü!" dedim. Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: ***"Allah Teâlâ perde arkasında olmadan kimse ile konuşmadı. Ama babanla yüz yüze konuştu. Ey Cabir! Bilir misin, Allah senin babanı canlandırdı ve ona şöyle dedi: 'Ey benim kulum! Benden iste, sana vereyim.' O da dedi ki: 'Ey Rabbim! Bana tekrar can ver, senin için ikinci defa öldürüleyim.' Rabbi dedi ki: 'Kesin hükmüm şu ki, onlar dünyaya geri gönderilmezler.' dedi ki: 'Ey Rabbim! O hâlde arkamdakilere bunu bildir."***[522] Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi:

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği nimetlerin sevincini yaşayarak rızıklandırılmaktadırlar."[523]

Abdullah bin Amr, Uhud Savaşı'ndan önce gördüğü rüyayı şöyle anlatır: "Uhud Savaşı'ndan önce rüyamda gördüm ki, Mübeşşir bin Abdullah bana şöyle diyordu: "Sen bizim yanımıza geleceksin." "Sen nerdesin?" deyince: "Cennetteyim." dedi. Ona dedim ki: "Sen Bedir Savaşı'nda öldürülmedin mi?" O da: "Elbette, ama sonra diriltildim." dedi. Bu rüya Allah Resûlü (sav)'e anlatılınca: ***"Şehadet işte budur, ey Cabir!"*** buyurdu.[524] Allah'ın keremi ve minnetiyle bu rüya gerçekleşti.

520 Buhari, 1351
521 Buhari, 1244; Müslim, 2471/130
522 Tirmizi, 3010; İbni Mace, 190 ve 2800
523 Âl-i İmran, 169
524 Zadü'l-Mead, 3/208

Heyseme Ebu Sa'd (ra)

Heyseme Ebu Sa'd (ra) (Oğlu Bedir Savaşı'nda Allah Resûlü (sav) ile birlikte idi ve şehit olmuştu.) şöyle dedi: "Bedir Savaşı'na gitmek bana nasip olmadı. Ama vallahi ben çok istiyordum. Hatta savaşa çıkma konusunda oğlumla kura çektik. Kura ona çıktı ve şehadet ona nasip oldu. Dün gece de oğlumu en güzel bir şekilde rüyamda gördüm. Cennetin meyveleri ve nehirleri arasında dolaşarak şöyle diyordu: 'Cennette hak bize eşlik ediyor. Rabbimin bana vaat ettiklerini burada hak olarak buldum.' dedim ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi cennette onunla birlikte olmayı çok özledim. Yaşım ilerledi, kemiklerim zayıfladı. Rabbime kavuşmayı istiyorum. Bana dua et, ey Allah'ın Resûlü! Bana şehadeti ve cennette Sa'd ile birlikte olmayı nasip etsin." Allah Resûlü (sav) bu isteği için ona dua etti. Uhud'da öldürülerek şehit oldu.[525]

Vehb el-Müzeni ve Kardeşinin Oğlu

Vehb bin Kabus el-Müzeni, kardeşinin oğlu Haris bin Ukbe bin Kabus ile birlikte koyunlarıyla beraber Müzeyne dağından yola çıktılar. Medine'ye ulaştıklarında Medine'yi boş buldular. "İnsanlar nerede?" diye sordular. "Uhud'a gittiler. Allah Resûlü (sav), Kureyşli müşriklerle savaşmak için çıktı." cevabını alınca ikisi dedi ki: "Şu andan sonra biz mal ve mülk istemiyoruz." Yola çıktılar ve Uhud'da Allah Resûlü'ne ulaştılar. İnsanlar savaşıyordu. Üstünlük Allah Resûlü (sav) ve ashabına aitti. Onlar da Müslümanlarla birlikte ganimet toplamaya başladılar. Sonra arkalarından atlılar, Halid bin Velid ve İkrime bin Ebi Cehil saldırdı. Herkes birbirine karıştı. İkisi çok şiddetli bir şekilde çarpıştılar. Müşriklerden bir grup ayrılarak saldırıya hazırlandı. Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***"Bu gruba (karşı koyacak) kim var?"*** Vehb bin Kâbus dedi ki: "Ben varım, ey Allah'ın Resûlü!" Kalktı, oklarla onlara saldırdı. Sonunda dağılıp gittiler. O da geri döndü.

Müşriklerden ikinci bir grup ayrıldı. Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: ***"Bu tabura kim var?"*** El-Müzeni dedi ki: "Ben varım, ey Allah'ın Resûlü!" Kalktı, kılıçla onları savdı ve geri döndü. Sonra üçüncü bir tabur çıkageldi. Allah Resûlü dedi ki: ***"Kim bunlar için kalkacak?"*** El-Müzeni dedi ki: "Ben varım, ey Allah'ın Resûlü!" Allah Resûlü dedi ki: ***"Kalk ve sana cennet müjdesi olsun!"*** El-Müzeni sevinçle kalkarak şöyle dedi: "Vallahi, bir an durmayacağım. Vallahi geri kalmayacağım." Kılıcıyla aralarına

525 Zadü'l-Mead, 3/208

dalarak onlara vurmaya başladı. Allah Resûlü (sav) Müslümanlara bakıyordu. El-Müzeni sonunda onların diğer ucundan çıktı. Allah Resûlü (sav) şöyle diyordu: ***"Allah'ım, ona merhamet et!"*** Sonra El-Müzeni tekrar onların içine daldı. Tekrar tekrar böyle yaptı. Düşmanlar ise tamamen ona yönelmiş, kılıçlarını ve mızraklarını ona doğrultmuşlardı. Sonunda onu öldürdüler. O gün vücudunda yirmi mızrak darbesi bulundu. Her bir darbe öldürücü mahiyetteydi. Vahşi bir şekilde organları parçalanmıştı. Sonra kardeşinin oğlu kalktı. O da öldürülünceye kadar amcası gibi savaştı. Ömer bin Hattab şöyle diyordu: "Benim en çok istediğim ölüm, el-Müzeni gibi ölmektir."[526]

Bilal bin Haris el-Müzeni şöyle anlatıyordu: "Sa'd bin Ebi Vakkas ile birlikte Kadisiye'ye katılmıştık. Allah Teâlâ bize fetih ve zafer nasip edip ganimetler aramızda taksim edilince Müzeyne'den Kâbus ailesinden bir genç taksim dışı kaldı.[527] Sa'd uykusundan uyanınca, yanına geldim. Dedi ki: 'Bilal misin?' Dedim ki: 'Evet, Bilal'im.' Dedi ki: 'Merhaba sana. Seninle beraber olan kimdir?' Dedim ki: 'Benim kavmimden, Kâbus ailesinden bir adamdır.' Sa'd dedi ki: 'Uhud Savaşı'nda öldürülen Müzeni'nin nesi oluyorsun ey genç?' Dedim ki: 'Kardeşinin oğluyum.' Sa'd dedi ki: 'Merhaba, hoş geldin, sefalar getirdin. Uhud Savaşı'nda o adamda gördüğüm manzarayı hiç kimsede görmedim. Müşrikler her taraftan bizi kuşatmıştı. Allah Resûlü (sav) bizim ortamızdaydı. Düşman taburları her taraftan çıkıyordu. Allah Resûlü (sav) bakışlarıyla insanları gözlüyor[528] ve şöyle diyordu: ***'Bu tabura kim var?'*** Her seferinde Müzeni şöyle diyordu: 'Ben varım, ey Allah'ın Resûlü!' Hepsini geri püskürtüyordu. En son kalktığı seferi hiç unutmuyorum. Allah Resûlü (sav) şöyle demişti: ***'Kalk ve sana cennet müjdesi olsun!'*** Sa'd devamla dedi ki: 'Ben de onun arkasından gittim. Allah biliyor, ben de o gün onun istediği şehadeti istiyordum. Onların tam ortasına daldık. Sonra ikinci defa onlara geri döndük. Onu öldürdüler. -Allah rahmet etsin- Vallahi, o gün ben onunla birlikte öldürülmeyi istedim. Fakat benim ecelim gecikti.' Sonra Sa'd görevlisinden kendi payını getirmesini istedi. Ona fazlasıyla ikramda bulundu ve şöyle dedi: 'İstersen bizimle kal ya da ailene geri dön.' Bilal dedi ki: 'O, geri dönmek istiyor.' Birlikte geri döndük.

Sa'd dedi ki: 'Ben şahitlik ederim, o öldürülmüştü, Allah Resûlü (sav) onun başında durup şöyle diyordu: ***'Allah senden razı olsun. Çünkü ben de senden razıyım.'*** Sonra Allah Resûlü (sav)'i gördüm, ayağa

526 El-Meğazi, Vakidi, 1/275
527 El-Meğazi, Vakidi, 1/277
528 Age

kalkmıştı. Allah Resûlü (sav) çok yaralandığı için kabrinin başında durması ona çok acı veriyordu. Sonunda mezarına konuldu. Üstünde yeşil işaretler olan bir hırka vardı. Allah Resûlü (sav) hırkayı başının üstüne çekti, başını örttü, onu mezarında uzatarak yerleştirdi. Hırkası bacaklarının yarısını kapatmıştı. Bize emretti, ot topladık ve ayaklarını onlarla örttük. Sonra Allah Resûlü (sav) oradan ayrıldı. el-Müzeni'nin bu ölüm şekli kadar Allah'ın huzuruna çıkacağım hiçbir ölüm hâlini sevmedim."[529]

İman insanı işte böyle yapar. İşte Vehb el-Müzeni ve kardeşinin oğlu koyunlarını Medine'de bırakarak Müslümanların saflarına katılmış ve şehadet mertebesine ulaşmak için ellerinden geleni yapmışlardır. Allah da onlara bunu ikram etmiştir. El-Müzeni'nin çizdiği bu kahramanlık destanı sahabenin hafızasına öyle kazınmıştı ki, Sa'd bin Ebi Vakkas, Uhud Savaşı'ndan yaklaşık on üç sene sonra, sadece Müzeni aşiretinden bir adamı duymakla bu olayı hatırlamış ve el-Müzeni gibi ölüp Allah'a kavuşmayı temenni etmiştir.

Amr bin Cemuh (ra)

Amr bin Cemuh (ra) ileri derecede topaldı. Onun aslanlar gibi dört oğlu vardı. Allah Resûlü (sav) ile birlikte bütün seferlere katılırlardı. İsimleri; Hallad, Muavvaz, Muaz ve Ebu Eymen idi. Uhud Savaşı günü geldiği zaman babalarını alıkoymak isteyerek ona şöyle dediler: "Allah Azze ve celle seni mazur kılmıştır." Amr, Allah Resûlü (sav)'in yanına gelerek: "Benim oğullarım beni bu yoldan ve seninle birlikte çıkmaktan alıkoymak istiyorlar. Vallahi, ben bu topallığımla cennete girmek istiyorum." dedi. Allah Resûlü (sav) ona: ***"Allah seni mazur kılmıştır. Cihad sana farz değildir."*** dedi. Çocuklarına da: "Ona engel olmamalısınız. Belki Allah ona şehadet nasip eder." buyurdu. Amr dışarı çıktı, kıbleye dönerek: "Allah'ım! Beni muhtaç bir şekilde aileme geri çevirme." diyordu. Neticede duası kabul oldu ve şehit oldu. Allah ondan razı olsun.

Başka bir rivayete göre Amr bin Cemuh (ra), Allah Resûlü (sav)'in yanına gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah yolunda öldürülünceye kadar savaşsam, bu ayağımla sağlam olarak cennete girer miyim?" diye sordu. Allah Resûlü (sav): ***"Evet"*** dedi. Uhud Savaşı'nda onu, kardeşinin oğlunu ve hizmetçilerini öldürdüler. Allah Resûlü (sav) onlara uğradı. Üçünü bir mezara koydular.[530]

Rivayet edilen bu hadiste şu hususlara delil vardır: Bir hastalık veya sakatlık sebebiyle cihada katılmakta mazereti olanların, kendileri

529 Age, 1/277
530 Ahmed b. Hanbel, 5/299; Beyhaki, ed-Delail, 3/246; Vakidi, El-Meğazi, 1/264; İbni Hişam, 3/96; Mecmaü'z-Zevaid, 97315

için vacip olmasa da cihada katılmaları caizdir. Nitekim Amr bin Cemuh, topal olmakla birlikte cihada katılmıştır.[531]

Bu haberde Amr bin Cemuh'un cesaretini, şehadete ulaşma arzusunu ve bunu samimiyetle istediğini gösteren delil de vardır.

Ebu Huzeyfe bin el-Yeman ve Sabit bin Vakş (ra)

Allah Resûlü (sav) Uhud'a çıktığı zaman Hüseyl bin Cabir -Ebu Huzeyfe'nin babası- ve Sabit bin Vakş, kadınlar ve çocuklarla birlikte kaleye kapatıldılar. İkisi de ihtiyar olan bu iki zattan biri arkadaşına dedi ki: "Senin baban yok mu? Neyi bekliyordun? Vallahi, ikimizin de çok kısa ömrü kalmıştır. Bugün veya yarın öleceğiz. Neden kılıçlarımızı alıp da Allah Resûlü (sav)'e katılmıyoruz?! Belki Allah Resûlü (sav) ile birlikte Allah Teâlâ bize şehadeti nasip eder."

Kılıçlarını alarak çıktılar ve sahabelerin arasına geldiler. Ancak kimsenin onlardan haberi yoktu. Sabit bin Vakş'ı müşrikler öldürdü. Hüseyl bin Cabir ise yanlışlıkla Müslümanların kılıçlarına hedef oldu ve onu öldürdüler. Onu tanımıyorlardı. Huzeyfe: "Bu benim babamdır." deyince: "Vallahi, bilseydik asla böyle olmazdı." dediler. Doğru söylemişlerdi. Huzeyfe de: "Allah sizi affetsin. O, merhamet edenlerin en merhametlisidir." dedi. Allah Resûlü (sav) onun diyetini ödemek istedi. Huzeyfe onun diyetini Müslümanlara sadaka olarak dağıttı. Onun bu tutumu Allah Resûlü (sav)'in katındaki değerini daha da artırdı.

Bu rivayette, Allah Teâlâ, cihad için kendilerini mazur kabul etmesine rağmen yaşlı ve ihtiyarların sahip oldukları güçlü iman açıkça ortaya çıkmaktadır. Kaleleri terk ederek şehadet sevgisi ve aşkıyla ve Allah'a kavuşmak arzusuyla savaş alanına nasıl çıktıkları görülmektedir. Huzeyfe de burada çok yüce bir tavır ortaya koymuştur. Çünkü babasını yanlışlıkla öldürmelerine karşılık babasının diyetini Müslümanlara sadaka olarak dağıtmıştır. Bir diğer sonuç da şudur: Müslümanlar, cihadda birini kâfirlerden zannederek öldürürlerse, Müslümanların imamı onun diyetini hazineden ödemelidir. Çünkü Allah Resûlü (sav), Yeman'ın diyetini Ebu Huzeyfe'ye ödemek istemiş, ancak o bunu almak istememiş ve bunu Müslümanlara sadaka olarak dağıtmıştır.[532]

İşler Sonuçlarına Göredir

İşler sonuçlarına göre değerlendirilirler. Uhud Savaşı'nda, dindeki bu önemli kuralın gerçekleştiği olaylar olmuştur. Bu kuralı teyit eden iki

531 Zadü'l-Mead, 3/218
532 Zadü'l-Mead, 3/218

olay gerçekleşmiştir. Olaylardan dersler ve ibretler çıkaran her Müslüman için bu iki olayda çok önemli ibretler vardır.[533] Bu iki olayı şöyle açıklayabiliriz:

Usayrim (ra)'ın Durumu

Adı Amr bin Sabit bin Vakş'tır. Kendisine İslam sunulmuş ama o, Müslüman olmamıştı. Ebu Hureyre onun hikâyesini şöyle anlatmıştır: "Usayrim, İslam'ın onun kavmine ulaşmasına engel oluyordu. Bir gün, Allah Resûlü (sav) ve ashabı Uhud'da iken gelerek: 'Sa'd bin Muaz nerede?' dedi. Uhud'da olduğunu söylediler. 'Kardeşinin oğulları nerede?' diye sordu. Onların da Uhud'da olduğunu söylediler. Kavminin nerede olduğunu sordu. Onların da Uhud'da olduğunu söylediler. O anda Müslüman olmaya karar verdi ve Müslüman oldu. Kılıcını, mızrağını ve savaş gereçlerini aldı, atına bindi ve sahabelere yetişinceye kadar atını koşturdu. Müslümanlar onu görünce: 'Bizden uzak dur ey Amr!' dediler. Amr da: 'Ben iman ettim.' dedi. Bütün vücudu yaralar içinde kalıncaya kadar savaştı. Abdüleşheloğullarından bazı adamlar savaştaki ölülerini aradıkları sırada onu görerek: 'Vallahi, bu Usayrim'dir. Burada ne işi var onun? En son onu gördüğümüzde bu dini inkâr ediyordu.' dediler. Ona: 'Sen neden buraya geldin? Kavmine acıdığın için mi, yoksa İslam'a ilgi gösterdiğin için mi geldin?' diye sordular. O da: 'Hayır, İslam'a rağbet ettiğim için geldim. Allah'a ve onun resûlüne iman edip Müslüman oldum. Sonra kılıcımı alıp Allah Resûlü (sav) ile birlikte oldum. Sonra da bu hâle düşene kadar savaştım. Eğer ölürsem, bütün mallarım Muhammed'indir, dilediğini yapar.' dedi. Bunları Allah Resûlü (sav)'e anlattılar, o da şöyle buyurdu: ***'O, cennet ehlindendir."***[534]

"O öldü ve hiçbir namaz kılmadan cennete girdi." dediler. Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***"Çok az amel işledi ama çok mükâfat aldı."***[535]

Ebu Hureyre (ra) şöyle diyordu: "Hiç namaz kılmadığı hâlde cennete giden adam kimdir, bilir misiniz?" İnsanlar bilmeyince, kim olduğunu sorarlardı. Ebu Hüreyre şöyle derdi: "O Usayrim bin Abdü'l-Eşhel'dir."[536]

Muhayrik'in Durumu

Uhud Savaşı başlayıp Allah Resûlü (sav) müşriklerle savaşmaya çıkınca Muhayrik, Yahudi kavmini toplayıp onlara şöyle dedi: "Ey Yahudi cemaati! Vallahi, bilirsiniz ki, Muhammed'in size karşı zafer kazanması

533 Gazveti Uhud, Ebu Faris, 117
534 İbni Hişam, 3/95; Beyhaki, Ed-Delail, 3/247
535 Buhari, 2808; Müslim, 1900
536 İbni Hişam, 3/100-101; Fethü'l-Bari, 2808 numaralı hadisin şerhi

kesindir." Onlar: "Bugün cumartesidir." deyince o da: "Sizin için cumartesi yoktur." dedi.

Kılıcını ve savaş gereçlerini alarak: "Eğer vurulursam, bütün malım Muhammed'indir, dilediği gibi yapar." dedi. Sonra Allah Resûlü (sav)'in yanına gitti ve öldürülünceye kadar savaştı. Allah Resûlü (sav): ***"Muhayrik en hayırlı Yahudi'dir."*** buyurdu.[537]

Müslüman olup olmadığı konusunda ihtilaf vardır. Zehebi *et-Tecrid*'de, İbni Hacer de *el-İsabe*'de Vakidi'den şöyle nakletmişlerdir: [538] "Muhayrik Müslüman olarak ölmüştür."

Süheyli, *Ravdü'l-Ünf*'de şunu zikretmiştir: "O, Müslüman'dır. Bu sözü İbni İshak'ın Allah Resûlü (sav)'den rivayet ettiği 'O, en hayırlı Yahudi'dir.' hadisine talik yaparken söyleyerek şöyle demiştir: 'Muhayrik Müslüman'dır. Oysa bir Müslüman için 'Hıristiyanların en hayırlısı' veya 'Yahudilerin en hayırlısı' denemez. Çünkü bu durumda 'en hayırlısı' diye izafe edilenlerden bir parça hâline gelir. Bu nasıl caiz olur?' diye sorulursa şöyle deriz: Allah Resûlü: 'En hayırlı Yahudi'dir.' demiş: 'Yahudilerin en hayırlısıdır.' dememiştir. Çünkü Yehud kelimesi, Semud gibi özel bir isimdir. Denilmiştir ki, onlar Yakub'un oğlu Yehuza'ya nisbet edilmişlerdir. Yehuza kelimesi Arapçaya geçince de zal harfi dal olarak değişmiştir."[539]

Dr. Abdullah eş-Şakravi, *el-Yehud Fi's-Sünne el-Mutahhara* adlı kitabında bu meseleyi irdelemiş ve Muhayrik'in Müslüman olduğu görüşüne varmıştır. Onu bu görüşe sevk eden şey de, Muhayrik'in Müslümanlarla birlikte savaşması ve büyük bir servete sahip olmasına rağmen mallarının tamamını tasadduk etmesidir. Oysa Yahudilerin mal sevgisi ve düşkünlüğü iyi bilinmektedir.[540]

Ameller Niyetlere Göredir

Uhud Savaşı'nda Müslümanlarla birlikte savaşanlardan biri de "Kuzman" adında bir adamdı. Cesur biri olarak tanınırdı. Kendisinden söz edildiği zaman Allah Resûlü (sav) şöyle derdi: ***"O, cehennem ehlindendir."*** Uhud Savaşı günü geç kalmıştı. Oğullarının kadınları onu oyalamıştı. Savaş alanına geldiğinde Allah Resûlü (sav) safları düzeltiyordu. Kendisi ön sıraya kadar ilerledi. Müslümanlardan ilk oku atan o oldu. Attığı oklar mızrak kadar etkiliydi. Deve gibi ses çıkarıyordu. Sonra

537 İbni Sa'd, 1/501; Ebu Naim, Ed-Delail, 18; Taberi Tarihi, 2/531; Vakidi, El-Meğazi, 1/263
538 Tecrid Esma' es-Sahabe, 2/70; El-İsabe, 3/393
539 Er-Ravdü'l-Ünf, Es-Süheyli, 4/408-409
540 El-Yehud fi's-Sünne el-Mutahhara, 1/306

kılıcını ustaca kullandı, yedi veya dokuz kişiyi öldürdü. Sonra yaralanıp yere düştü. Katade bin Numan kendisine seslenerek şöyle dedi: "Ey Gaydak'ın babası! Şehitlik sana helal olsun." Müslümanlardan bazıları da şöyle demeye başladılar: "Vallahi, bugün büyük iş yaptın ey Kuzman! Sana müjdeler olsun." Kuzman: "Neye karşılık? Vallahi ben sadece kendi kavmim için savaştım. Onlar olmasaydı ben savaşmazdım." dedi. Bunlar Allah Resûlü'ne anlatılınca şöyle dedi: ***"O, cehennem ehlindendir. Allah bu dini zalim ve facir adamlarla destekler."***[541]

Bu rivayet cihadda niyetin önemini beyan etmektedir. Kavmine karşı olan hamiyet için veya kendisine cesur denilmesi için savaşanın ve yaptığı işleri Allah'ın rızasını gözeterek yapmayan kimsenin amellerini Allah Teâlâ kabul etmez.

NÜBÜVVETİN BAZI DELİLLERİ

Katade bin Numan (ra)'ın Gözü

Katade (ra)'ın gözü savaşta isabet aldı ve göz, çukurundan dışarı çıktı. Allah Resûlü (sav) eliyle onun gözünü yerine yerleştirdi. Eski hâlinden daha iyi ve daha keskin oldu.[542] Diğer gözü iltihaplanmasına rağmen o gözü sağlam duruyordu.[543] Katade'nin oğlu, Ömer bin Abdülaziz'in yanına geldiğinde, kim olduğunu sordu. O da irticalen şöyle dedi:

"Gözü yanağına akan adamın oğluyum ben,
Mustafa'nın eliyle sağlamlaştı yeniden.
Daha da iyi oldu önceki durumundan,
Ne güzel göz ki o göz, o güzel ellerden."

Ubey bin Halef'in Öldürülmesi

Ubey bin Halef, Mekke'de Allah Resûlü (sav) ile karşılaştığı zaman şöyle diyordu: "Ey Muhammed, bende muska vardır. Bir de atım var, her gün ona bir farak[544] darı yediriyorum. Seni o atın üstünde öldüreceğim." Allah Resûlü (sav) de şu karşılığı verirdi: ***"Aksine, ben seni Allah'ın izniyle öldüreceğim."*** Uhud Savaşı'nda Allah Resûlü (sav) iki dağın arasına çekilince Ubey bin Halef kendisine yaklaşarak şöyle dedi:

541 Buhari, 4203; Müslim, 111-112
542 El-Hakim, 3/295; Taberani, El-Kebir, 19/8; Beyhaki, Ed-Delail, 3/251-252; Mecmaü'z-Zevaid, 6/113
543 Es-Siret en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/388; İbni Hişam, (Katade'nin sınavı ve gözü ile ilgili hadis.)
544 Farak; bir ölçü birimi.

"Ey Muhammed! Eğer sen kurtulursan ben kurtulmayayım!" Sahabeler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizden biri onun üstüne saldırsın mı?" dediler. Allah Resûlü (sav) de: ***"Onu bırakın."*** dedi. Yaklaştığında Allah Resûlü (sav), Haris bin es-Simme'den mızrağı aldı. Allah Resûlü (sav) mızrağı ondan aldığında mızrağı öyle bir titretti ki, silkelenen attan kaçışan sinekler gibi kaçıştık. Sonra onu karşılayıp boynuna bir mızrak sapladı, onun etkisiyle atından düşüp defalarca yuvarlandı. Boynunda çok büyük bir yara açılmamıştı. Kureyşlilerin yanına döndüğünde: "Vallahi, Muhammed beni öldürdü." dedi. Ona: "Vallahi, kalpten gitmişsin! Vallahi, çok kötü şeyler başına gelmiş." dediler. O da: "O, Mekke'de bana: 'Seni öldüreceğim.' demişti. *Allah'a yemin ederim, eğer bana tükürecek olsa beni öldürür."* dedi. Daha sonra Kureyşliler onu Mekke'ye taşırlarken, Allah'ın düşmanı Seref'te[545] öldü.[546]

Bu rivayette Allah Resûlü (sav)'in cesaretini gösteren çok yüce bir örnek vardır. Çünkü Ubey bin Halef baştan ayağa silahla donanmış ve koruyucu demir bir zırh giymişti. Bununla birlikte Allah Resûlü (sav), zırh ile miğfer arasında bulunan küçük bir boşluktan mızrakla onu vurabilmiştir. Bu da Allah Resûlü (sav)'in güçlü savaş yeteneğini ve isabetli atıştaki hassasiyetini bize göstermektedir. Bu haberde ayrıca Peygamber (sav)'in bir mucizesi de vardır. Çünkü Ubey bin Halef'e, kendisini Allah'ın izniyle öldüreceğini önceden söylemişti. Bu söylediği de gerçekleşti. Bu haberde ibret verici bir şey daha vardır. O da, müşriklerin Allah Resûlü (sav)'in dürüst ve doğru bir insan olduğuna ve söylediği her şeyin mutlaka gerçekleştiğine inanmalarıdır. Çünkü Ubey bin Halef aldığı bu darbeden kesinlikle öleceğine inanmıştı. Ama buna rağmen inatlarından ve nefislerine uyduklarından dolayı İslam'ı kabul etmemişlerdir.[547]

Hassan bin Sabit (ra) bu olayı şu şiiriyle ölümsüzleştirmiştir:

"Sapkınlığı miras aldı Übey, babasından,
Allah Resûlü (sav) onunla vuruştuğu gün,
Çürük bir kemik tutarak ona gelmiştin,
Onu tehdit ediyordun, ama onu tanımıyordun."[548]

545 Mekke'ye 8 mil mesafede bir yer adı.
546 İbni Hişam, 3/93-94
547 Et-Tarih el-İslami, Humeydi, 5/169; Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Ey Muhammed! Biz çok iyi biliyoruz ki söyledikleri elbette seni incitiyor. Onlar gerçekte seni yalanlamıyorlar; fakat o zalimler Allah'ın âyetlerini inadına inkâr ediyorlar."*** En'am, 33
548 Es-Siret en-Nebeviyye, 3/94

3.
KONU

SAVAŞTAN SONRAKİ OLAYLAR

Ebu Süfyan'ın Allah Resûlü (sav) ve Ashabıyla Konuşması

Bera (ra) şöyle anlatıyor: "Ebu Süfyan söze başlayarak şöyle dedi: 'Muhammed aranızda mı?' Allah Resûlü (sav): ***'Ona cevap vermeyin.'*** dedi. Ebu Süfyan: 'Ebu Kuhafe (Ebubekir) aranızda mı?' deyince yine: ***'Ona cevap vermeyin.'*** dedi. 'Hattab'ın oğlu aranızda mı?' diye sorarak: 'Bu insanların hepsi öldürülmüştür. Eğer sağ olsalardı, mutlaka cevap verirlerdi.' dedi. Ömer (ra) kendini tutamayarak: 'Yalan söyledin, ey Allah'ın düşmanı! Allah, seni üzecek şeyleri senden hiç ayırmasın!' dedi. Ebu Süfyan da: ***'Senin dinin üstün geldi.'*** dedi. Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***'Ona cevap verin.'*** Dediler ki: 'Ne diyelim?' Dedi ki: ***'Ona şöyle deyin: 'Allah daha büyük ve daha yücedir.'*** Ebu Süfyan dedi ki: 'Bizim Uzza'mız var ama sizin Uzza'nız yok.' Allah Resûlü (sav) dedi ki: ***'Ona cevap verin.'*** Dediler ki: 'Ne diyelim?' Dedi ki: ***'Ona şöyle deyin: 'Allah bizim Mevla'mızdır. Ama sizin Mevla'nız yoktur.'*** Ebu Süfyan dedi ki: 'Bedir'e karşılık bugün. Savaşta eşitlendik. Benim emrini vermeyeceğim bir intikamı da bulacaksınız."[549]

Bir rivayette Ömer şöyle dedi: "Hayır eşitlik yoktur. Bizim ölülerimiz cennette, sizin ölüleriniz ise cehennemdedir."[550]

Ebu Süfyan'ın, özellikle Allah Resûlü (sav)'i, Ebubekir ve Ömer'i sorması, müşriklerin bunlara verdiği önemi açıkça göstermektedir. Çünkü müşrikler çok iyi biliyorlardı ki, İslam'ın binasını ayakta tutanlar, İslam devletinin temel taşları ve İslam nizamının dayanakları onlardır. Müşrikler onların ölmesi hâlinde İslam'ın ayakta kalamayacağına inanıyorlardı.

Başta Ebu Süfyan'a cevap verilmemesi kendisine değer verilmedi-

549 Es-Siret en-Nebeviyye Es-Sahiha, 2/392
550 Ahmed b. Hanbel, 1/463; Mecmaü'z-Zevaid, 6/110

ğinden dolayı olmuştur. Ama ileri giderek gururlanınca işin hakikatini kendisine haber verdiler ve cesurca kendine karşılık verdiler.[551]

İbni Kayyım bu diyaloğu yorumlarken şöyle demektedir: "Ebu Süfyan ilahları ve şirki ile iftihar edince Allah Resûlü (sav) kendisine cevap verilmesini emretti. Bundaki amaçları ise şunlardı: Tevhidi yüceltmek, Müslümanların ibadet ettiği Allah'ın izzetini, gücünü ve yenilmezliğini bildirmek, kendilerinin de O'nun ordusu ve askerleri olduğunu ilan etmek. Ebu Süfyan: 'Muhammed aranızda mı? Ebu Kuhafe aranızda mı? Ömer aranızda mı?' diye sorduğunda Allah Resûlü (sav) kendisine karşılık verilmesini emretmemiştir. Hatta rivayete göre, kendisine karşılık verilmesini nehyederek şöyle demiştir: 'Ona cevap vermeyin.' Çünkü yaraları henüz soğumamıştı ve içlerindeki öfke ateşi durmadan alevleniyordu. Arkadaşlarına: 'Bunlara gelince... Siz onların hakkından geldiniz.' dediğinde ise Ömer bin Hattab alevlendi ve şiddetli öfkeyle şöyle dedi: 'Yalan söyledin, ey Allah'ın düşmanı!' Bu karşı duruşla, Ebu Süfyan alçaltılmış, Müslümanların cesareti ve korkusuzluğu gösterilmiş, İslam düşmanlarına bu gibi ortamlarda Müslümanların gücü ve kahramanlığı hissettirilerek sarsılmadıklarını, zaafa uğramadıklarını ve kendilerinden korkacak bir toplum olmadıklarını ilan etmişlerdir. Nitekim Allah Teâlâ Müslümanlarda, müşriklere zarar verebilecek bir gücü de bırakmıştı. Ebu Süfyan ve kavminin, onların öldürüldüklerini sanmalarından sonra bu üç kişinin sağ olduklarını bilmek onlar için bir sürpriz olmuştu. Bunda da Müslümanların çıkarı vardı. Düşmanları öfkelendirmiş ve gücünü zayıflatmıştır. Ebu Süfyan tek tek sorduğunda ona bu cevap verilseydi bu sonuç alınamazdı. Ebu Süfyan'ın bu üçünü sorması ve ölüm haberlerini kendi kavmine bildirmesi, onların son adımı ve planlarıydı. Bu yüzden Allah Resûlü (sav) ona karşı sabretmiş, o da planını tamamlamıştır. Sonra Ömer (ra) ortaya atılarak ona kendi planıyla karşılık vermiştir. İlk başta ona cevap vermemek en doğru davranıştı. Onun ikincisini de söylemesi en doğrusuydu. Aynı şekilde kendilerini tek tek sorduğunda ona cevap verilmemesi, onu küçük düşürmüştür. Ama kendisi bu üçünün ölümünü temenni edip de onların öldürüldüklerini sanarak kibirlendiği bir esnada böyle bir cevap alması onu küçük düşürmüş, alçaltmış ve tahkir etmiştir. Bu durum Allah Resûlü (sav)'in: '***Ona cevap vermeyin.***' emrine aykırı değildir. Çünkü Ebu Süfyan'ın: 'Muhammed aranızda mı? Falan aranızda mı?' sorularına karşılık Allah Resûlü (sav) bu sözü söylemiştir. Ama Ebu Süfyan'ın: 'Bunlara gelince... Bunlar öldü-

551 Es-Siret en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/392; İbni Hişam, (Ebu Süfyan'ın Uhud Savaşı'nda Müslümanlara Sataşması).

rüldü.' sözüne karşılık olarak cevap verilmesine engel olmamıştır. Sonuç olarak; ilk başta ona cevap verilmemesi ve sonraki durumda ona cevap verilmesi en doğru ve en isabetli taktik olmuştur."[552]

Allah Resûlü (sav)'in Şehitleri Araması

Ebu Süfyan savaş alanından çekilince Allah Resûlü (sav) ashabını aramaya gitti. Uğradıklarının bir kısmı şunlardır: Hamza bin Abdülmuttalib, Mus'ab bin Umeyr, Hanzala bin Ebi Amir, Sa'd bin Rebi ve Usayrim. Allah Resûlü (sav) bunları görünce şöyle dedi: ***"Ben bunlara şahitlik ederim. Allah yolunda yaralanan her bir yaralıyı Allah Teâlâ kıyamet günü yarası kanar vaziyette mahşere gönderecektir. Rengi kan rengi, kokusu mis kokusu olacaktır. Bunlara bakın, içlerinde hangisi en çok Kur'an'ı ezberlemişse onu diğer arkadaşlarından önce defnedin."***

Buhari'nin rivayetinde Cabir bin Abdullah şöyle demiştir: "Allah Resûlü (sav), Uhud'da öldürülenlerden iki kişiyi bir kabre koyarak şöyle diyordu: ***'Hangisi daha çok Kur'an ezberlemiştir?'*** Birine işaret edildiğinde onu ilk önce mezara koyar ve şöyle derdi: ***'Kıyamet günü ben bunların şahidiyim.'*** Kanları ile birlikte defnedilmelerini emretti. Onlar için namaz kılınmadı ve yıkanmadılar."[553]

Allah Resûlü (sav), onların öldürüldükleri yerlerde defnedilmelerini emretti. Bir kısmı da Medine'de defnedilmek üzere götürüldü.[554]

Allah Resûlü (sav), Hamza'nın parçalanmış cesedini görünce çok üzüldü ve bitkin düşünceye kadar ağladı[555] ve şöyle dedi: ***"Eğer Safiye üzülmeyecek olsa ve benden sonra bir sünnet olmayacak olsa, vahşi hayvanların karnına ve kuşların kursağına girmesi için onu burada bırakırdım. Eğer Allah herhangi bir yerde beni Kureyşlilere karşı üstün kılarsa onlardan otuz adamı bu hâle sokardım."*** Müslümanlar da Allah Resûlü (sav)'in üzüntüsünü ve amcasına bunu yapanlara karşı duyduğu öfkeyi görünce şöyle dediler: "Vallahi, eğer günün birinde Allah bize onlara karşı zafer verirse, onları âleme ibret olacak şekilde öyle cezalandıracağız ki, Araplardan hiç kimse bunu onlara şimdiye kadar yapmamıştır."[556]

Bunun üzerine şu ayet nazil oldu:

---

552 Zadü'l-Mead, 3/202-203
553 Buhari, 4079; Ebu Davud, 3138; Tirmizi, 1036; Nesai, 4/62; İbni Mace, 1514.
554 Nesai, 4/79
555 Muhtasar Siret er-Resül, Muhammed bin Abdulvahhab, 331
556 Ahmed b. Hanbel, 3/128; Ebu Davud, 3136; Tirmizi, 1016; El-Hâkim, 3/196; İbni Ebi Şeybe, 14/391-392

"Eğer ceza verecekseniz, size yapılanın misliyle cezalandırın. Eğer sabrederseniz, elbette bu, sabredenler için daha hayırlıdır." [557]

Müşrikler savaş sırasında çok vahşi uygulamalar yapmışlar, Müslümanlardan öldürdüklerinin vücutlarını parçalamışlar, birçok ölünün karınlarını yarmışlar, burunlarını, kulaklarını ve hatta bazılarının cinsel organlarını bile kesmişlerdi.[558] Buna rağmen Allah Resûlü (sav) ve ashabı buna karşı sabrettiler ve Allah Teâlâ'nın talimatına uydular. Allah Resûlü (sav) affetti, sabretti ve yemini için kefaret verdi. Savaşlarda aynı şekilde davranılmasını yasakladı. İbni İshak kendi senediyle, Semura bin Cündeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Allah Resûlü (sav) her oturuşunda, bize sadaka vermeyi emretmeden ve savaşlarda ölülere işkence etmekten menetmeden yerinden kalkmazdı."[559]

Allah Resûlü (sav)'in Uhud'da Dua Etmesi

Allah Resûlü (sav) çok kan kaybettiği için öğle namazını oturarak kıldı. Müslümanlar da arkasında oturarak namaz kıldılar. Allah Resûlü (sav) namazdan sonra uğradıkları meşakkat ve imtihandan dolayı dua ve sena ile Allah'a yönelerek ashabına şöyle dedi: ***"Düzgün durun ki, Rabbime (cc) sena edeyim."*** Bunun üzerine ashabı onun arkasında saf tuttular. Daha sonra imanın derinliklerini gösteren şu kelimelerle[560] dua etti:

"Allah'ım! Bütün övgüler sana mahsustur. Allah'ım! Cömertliğinle verdiklerini kimse geri alamaz. Aldıklarını da kimse veremez. Senin saptırdıklarını kimse hidayete erdiremez. Hidayete erdirdiklerini de kimse saptıramaz. Senin vermediklerine kimse veremez, verdiklerine de kimse engel olamaz. Senin uzaklaştırdıklarını kimse yaklaştıramaz. Senin yaklaştırdıklarını da kimse uzaklaştıramaz. Allah'ım! Hiç değişmeyen ve yok olmayan kalıcı nimetleri senden istiyorum. Allah'ım! Galibiyet gününde cenneti, korkudan sonra da güvenliği senden istiyorum. Allah'ım! Bize verdiklerinin ve vermediklerinin şerrinden sana sığınıyorum. Allah'ım! İmanı bize sevdir ve onu kalplerimizde güzel kıl. Küfür, fısk ve isyandan bizi nefret ettir. Bizi doğru yolu bulanlardan kıl. Allah'ım! Müslüman olarak canlarımızı al, Müslüman olarak bizi yaşat. Rezil, pişman ve ağır işlerle sınanmadan bizi salihlerin arasına kat. Allah'ım! Senin resûllerini yalanlayan ve senin yolundan alıkoyan kâfirle-

557 Nahl, 126
558 Gazveti Uhud, Ebu Faris, 104
559 İbni Hişam, 3/102
560 Es-Siret en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/210

rin kahredicisi! Onların üzerine gazabını ve azabını yağdır. Kendilerine kitap verilen kâfirlerin kahredicisi, bütün yaratılanların ilahı olan Allah'ım!"[561] Sonra atına binerek Medine'ye döndü.[562]

Allah Resûlü (sav), burada ümmeti için çok önemli bir şer'i hüküm koymuştur. Buna göre ümmet, zaferi ve başarıyı âlemlerin Rabbi olan Allah'tan istemelidirler. Ayrıca zafer, fetih ve hezimet anlarında dua etmenin istenen bir şey olduğunu beyan etmiştir. Çünkü dua ibadetin beynidir. Aynı zamanda istenmeyen şeylerin defedilmesi ve istenen şeylerin gerçekleşmesi için dua en güçlü sebeplerdendir. Dua, kalpleri yaratıcı ile bağlantı hâlinde tutar, böylece kalplere huzur, sebat ve istikrar iner, kalpleri çok yüce ruhani bir güçle destekler. Sonunda da maneviyatlar yücelere doğru yükselir ve Allah'ın katındakilere doğru yönelirler.

Savaştan sonra Allah Resûlü (sav) hazırlığını yaparak Müslümanları saflar hâlinde düzenlerdi ve Rabbine hamd ve sena ederdi. Bu çok yüce bir tablodur. Derin bir imanın ve âlemlerin Rabbine mutlak kulluğun inkişafını temsil eder. O Rab ki, dilediğini yapmaya gücü yeter. O; rızkı daraltan, genişleten, veren ve engel olandır. O'nun hükmünü geri çevirecek veya geciktirecek kimse yoktur.

Bu tablo, kulluğun en yüce tablolarındandır. Kulluk görevini yerine getirenleri yüceltir, ibadete layık olan yaratıcıyı da layık olduğu en yüce mertebede yüceltir, en bariz bir şekilde O'na hamd ve senalar gönderir.[563]

Düşmanın Yönelişinin Bilinmesi

Müşrikler savaş alanından çekildikten sonra Allah Resûlü (sav) savaştan hemen sonra düşmanın nereye yöneldiğini öğrenmek için Ali bin Ebi Talib'i göndererek şöyle dedi: ***"Onları takip et ve ne yaptıklarına, ne istediklerine bak. Eğer atları yanlarında sürüp develerine binmişlerse***[564] ***onlar Mekke'ye gitmek istiyorlar demektir. Eğer atlara binip develeri sürüyorlarsa, Medine'ye gitmek istiyorlar, demektir. Canımı elinde tutana yemin ederim! Eğer Medine'ye yönelirlerse orada onların üstüne yürürüm, sonra da onlarla savaşırım."*** Hz. Ali (ra) gidip geldi ve: "Onları ta-

561 Ahmed b. Hanbel, 3/424; Bezzar, 1800; Taberani, El-Mu'cem, 4549; Buhari, El-Edebü'l-Müfred, 699; Mecmaü'z-Zevaid, 6/121-122
562 Es-Siret en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/394
563 Süverun ve İberun Minel-Cihad en-Nebevi fi'l-Medine, Dr. Muhammed Feydullah, 132-133
564 Vakidi, El-Meğazi, 1/298; Taberi Tarihi, 2/527; Beyhaki, Ed-Delail, 3/282

kip ederek ne yaptıklarına baktım. Atları yanlarında sürüp develere bindiler ve Mekke'ye yöneldiler."[565] diyerek Allah Resûlü (sav)'e müşriklerin durumunu haber verdi.

Bu rivayetten çıkarılacak birkaç ders ve ibreti şöyle zikredebiliriz: Allah Resûlü (sav)'in daima uyanık bulunması, düşmanın bütün hareketlerini gözlem altında tutması, olayları değerlendirmedeki gücü ve yüce manevi gücün ortaya çıkması. Müşriklerin Medine'ye yönelmeleri durumunda onlarla savaşmaya hazır olması bunu açıkça göstermektedir. Burada Allah Resûlü (sav)'in Hz. Ali (ra)'a olan güveni, insanların karakterlerini teşhis gücü ve Ali'nin cesareti de görülmektedir. Çünkü müşrik ordusu kendisini gördükleri takdirde kendisini öldürmeye kalkışmaktan geri kalmayacaklardı.[566]

Burada dikkat çeken bir husus da şudur: Savaş bittikten sonra Allah Resûlü (sav) oradan ayrılmamış, yaralıları ve şehit olanları araştırmış, şehitlerin defnedilmesini emretmiş, Allah Teâlâ'ya dua etmiş, hamd ve senada bulunmuş ve müşriklerin durumlarını araştırması için Ali (ra)'ı göndermiştir. Tüm bunları, Müslümanların Uhud Savaşı'nda elde ettikleri zaferi kalıcı kılmak için yapmıştır. Bu da savaşlardaki Allah'ın kanunundandır. Çünkü Allah Teâlâ yarattıkları için koyduğu kanuna göre zafer için bazı sebepler koyduğu gibi hezimet için de bazı sebepler koymuştur. Zaferin sebeplerini yerine getiren ve gerçek anlamda doğru bir şekilde Allah'a tevekkül eden kişiler Allah'ın izniyle zaferi elde ederler. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

"Allah'ın öteden beri işleyip duran kanunu (budur). Allah'ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın." [567]

Allah Resûlü (sav)'in sebeplere uyma konusundaki kanunu Hamraü'l-Esed Savaşı'nda da kendini göstermiştir.

Hamraü'l-Esed Savaşı

Bazı rivayetlerde görüyoruz ki, Allah Resûlü (sav) Mekke'ye dönen bazı Müslümanlar vasıtasıyla müşriklerin durumunu takip ediyordu. Ebu Süfyan, ordusunu, Peygamber (sav)'e ve onun ordusuna karşı intikamlarını almadıkları için kınamıştı. Bu sözleri de Allah Resûlü (sav)'e ulaşmıştı. İbni Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ebu Süfyan ve müşrikler Uhud'dan ayrılıp Ravha'ya[568] ulaştıklarında Ebu Süfyan şöyle

565 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/41; İbni Hişam, (Ali'nin Müşrikleri takip etmesi)
566 Gazveti Uhud, Ebu Faris, 95-96
567 Fetih, 23
568 Ravha: Mekke yolunda Medine'ye 73 km. uzaklıkta bir yer.

dedi: 'Ne Muhammed'i öldürdünüz ne de bakireleri peşinize taktınız. Çok kötü bir şey yaptınız.' Bu sözler Allah Resûlü (sav)'e ulaştı."[569] Bu rivayet gösteriyor ki, savaş bittikten sonra da Allah Resûlü (sav) düşmanın bütün hareketlerine vâkıf olmuş, böylece düşmanın daha fazla ileri giderek plan kurmadıklarından emin olmuştur.

Kureyşlilerin Medine'ye tekrar saldırma kararı aldıklarını öğrenince, sadece kendisiyle birlikte Uhud Savaşı'na katılanları yanına alarak Hamraü'l-Esed'e doğru yola çıktı.

İbni İshak dedi ki: "Uhud Savaşı, şevval ayının ortasında cumartesi günü gerçekleşti. Ertesi gün, Pazar günü, Şevvalin on altıncı günü, Allah Resûlü (sav)'in müezzini ilan ederek, düşmana karşı yola çıkılmasını ve sadece dün hazır olanların bu savaşa katılabileceğini söyledi. Cabir bin Abdullah da savaşa katılmak için izin istedi, o da izin verdi. Çıkış amacı düşmanı korkutmak ve Uhud'da başlarına gelenlerin kendilerini savaşmaktan yıldırmadığını düşmana göstermekti.[570] Allah Resûlü (sav)'in ashabı, yaralanmış olanlar da dâhil olmak üzere bu çağrıya icabet ettiler. Nitekim Abdüleşheloğullarından bir adam şöyle demiştir: *'Ben ve bir kardeşim Uhud Savaşı'na katılmıştık. İkimiz de yaralı olarak döndük. Allah Resûlü (sav)'in müezzini düşmanı kovalamak için çağrı yapınca kardeşime şöyle dedim (ya da o bana şöyle dedi): 'Allah Resûlü (sav) ile birlikte olacak bir gazveyi nasıl kaçırırız?!' Vallahi, bizim binecek bir bineğimiz yoktu ve kardeşim ağır yaralıydı. Allah Resûlü (sav) ile birlikte yola çıktık. Benim yaram onunkinden daha hafifti. O çok yorulduğunda bir süre onu sırtımda taşıyordum, sonra da bir süre yürüyordu. Sonunda Müslümanların ulaştığı yere biz de ulaştık.*'[571]

Allah Resûlü (sav) Hamraü'l-Esed'e ulaştı ve askerleriyle birlikte müşriklerin ordusuna yaklaştı. Burada üç gün kalarak düşmana meydan okudu. Ancak müşrikler onunla karşılaşmaya ve savaşmaya cesaret edemediler. Allah Resûlü (sav) ateş yakılmasını emretti. Aynı anda beş yüz ateş yakılmıştı."[572]

Mabed bin Ebi Mabed el-Huzai, Allah Resûlü'nün yanına gelerek Müslüman oldu. Allah Resûlü (sav) ona, Ebu Süfyan'a katılmasını emretti. Böylece Ebu Süfyan'ı savaştan caydırmaya çalışacaktı. Ebu Mabed, Ravha'da Ebu Süfyan'a ulaştı. (Müslüman olduğunu bildirmemişti.) Ebu Süfyan ona dedi ki: "Nasıl haberlerle geldin, ey Ebu Mabed?" O da: "Mu-

569 Taberani, El-Mu'cemü'l-Kebir, 11632; Mecmaü'z-Zevaid, 6/121
570 İbni Hişam, 37107; Beyhaki, Ed-Delail, 3/314
571 Age
572 Gazveti Uhud, Ebu Faris, 144; Tabakatü'l-Kübra, İbni Sa'd, 2/43

hammed ve arkadaşları sizin için yanıp tutuşuyorlar. Şimdiye kadar görülmemiş bir kalabalıkla çıkmışlar. Arkadaşlarından Uhud'a katılmayanlar çok pişman olmuşlar." dedi. Ebu Süfyan'ın: "Sen neler söylüyorsun?!" demesi üzerine: "Vallahi, senin çekip gitmene fırsat kalmadan ordunun başı şu tepenin arkasından çıkabilir." dedi. Ebu Süfyan: "Vallahi, biz gücümüzü onlara karşı topladık, onların kökünü kazıyacağız." deyince Mabed dedi ki: "Hayır, bunu asla yapma! Vallahi, gördüklerimin karşısında dayanamadım ve şu şiirleri söyledim:

"Gürültüden bineğim yerlere yıkılacaktı,
Toprak akıyordu kısa saçlı kalabalığın altından.
Karşılaşma anında korkusuz ve mızraksız,
Uzun boylu, şerefli aslanlar koşuyordu.
Koşuyordum, yerlerin eğildiğini zannettim,
Yalnız olmayan bir liderle yücelmişlerdi.
Dedim ki: İbni Harb sizinle karşılaşırsa vay hâline,
Mekke vadisi bu orduyla sarsıldığı zaman...
Kahraman insanları alenen uyarıyorum,
Akıl ve izan sahibi olan herkesi,
Hiç de basit olmayan Ahmed'in ordusundan,
Bu uyarılarım hiç de yabana atılmasın."[573]

Bu şiirini Ebu Süfyan ve beraberindekilere tekrar okudu. Ebu Süfyan Müslümanlara karşı psikolojik bir savaş saldırısıyla geri çekilmesini örtbas etmek istedi. Bu şekilde Müslümanları yıldırmak istiyordu. Bu amaçla yol azıklarını edinmek için Medine'ye giden Abdu'l-Kays kervanıyla birlikte Allah Resûlü (sav)'e bir mektup gönderdi. Mektupta Ebu Süfyan ve ordusunun, köklerini kazımak amacıyla kendisine ve ashabına karşı harekete geçmek için toplandıkları yazılıydı. Ebu Süfyan, Ukaz çarşısına ulaştıklarında kervana kuru üzüm vereceğini de vaat ediyordu. Allah Resûlü (sav), Hamraü'l-Esed'de iken kervan oraya gelerek Ebu Süfyan'ın söylediklerini aktardılar. O da Müslümanlarla birlikte şöyle dedi: ***"Allah bize yeter. O, ne güzel vekildir."***[574]

Müslümanlar karargâhlarında kalmaya devam ettiler. Müşrikler ise savaşmamayı ve geri dönmeyi tercih ederek Mekke'ye döndüler. Bundan sonra Müslümanlar da güçlenmiş ve yücelmiş bir ruhla Medine'ye geri döndüler. Bu ruh savaştaki yenilginin utancını ve başarısızlığın

573 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/51; İbni Hişam, 3/46
574 Tarihü'l-İslam, ez-Zehebi; El-Meğazi, 226

olumsuz sonuçlarını silip süpürmüştü. Medine'ye başı dik ve onurlu bir şekilde girdiler. Müşriklerin elde ettikleri zaferi boşa çıkarmış, sinirlerini bozmuş ve Medine'deki münafıkların ve Yahudilerin sataşmalarını etkisiz kılmışlardı. Kura'n-ı Kerim de bu soğuk savaşa işaret etmiş ve bunun belirtilerini şu ayetlerle tescil etmiştir:

"Onlar yaralandıktan sonra Allah'ın ve Peygamberi'nin davetine uyan kimselerdir. Onlardan güzel davranıp iyilik edenlere ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlara büyük bir mükâfat vardır. Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, 'İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun!' dediklerinde, bu söz onların imanını artırdı ve 'Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!' dediler. Bundan dolayı Allah'tan bir nimet ve lütufla kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan geri döndüler ve Allah'ın rızasına uydular. Allah, büyük lütuf sahibidir. O şeytan[575] sizi ancak kendi dostlarıyla korkutuyor. Onlardan korkmayın, eğer mümin iseniz benden korkun." [576]

Allah Resûlü (sav) Medine'ye dönmeden önce, şair olan Ebu İzzet el-Cümahiy esir düştü. Allah Resûlü (sav)'in emriyle öldürüldü. Çünkü Bedir Savaşı'nda da esir düşmüş, Müslümanlara karşı savaşmayacağına dair Allah Resûlü (sav)'e söz vermiş ve serbest bırakılmıştı. Ancak Uhud'da tekrar savaşa katılıp verdiği söze muhalefet etmişti. Ebu İzzet ölümden kurtulmak için çabalayıp Allah Resûlü (sav)'e şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni affet." Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: *"Vallahi, hayır! Mekke'de dolaşıp yanaklarını okşayarak, 'Ben Muhammed'i iki sefer kandırdım.' demene müsaade etmem. Vur boynunu ey Zübeyr!"* [577] Zübeyr onun boynunu vurdu. O zaman Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: ***"Mümin, bir delikten iki sefer ısırılmaz."*** [578] Bunun üzerine bu hadis bir deyim hâline geldi. Bu daha önce duyulmamıştı.

Bu olay şer'i siyaset çerçevesinde kabul edilmektedir. Çünkü bu şair yeryüzünde bozgunculuk yapanlardan ve fitne çığırtkanlarından biriydi. Ayrıca onun hayatını bağışlamak, tekrar Müslümanlara karşı savaşmasına imkân sağlayacaktı.

Müşriklerden Ebu İzzet el-Cümahiy'den başka kimse esir alınmamıştır.[579]

575 Tefsir bilginlerinin ifadesine göre, ayette "şeytan" olarak işaret edilen adam, Mekkeli müşriklerin, Medineli Müslümanlar arasında yıkıcı propaganda yapmak üzere gönderdiği "Nuaym" adlı birisidir.

576 Âl-i İmran, 172-175

577 İbni Sa'd, 2/43; Beyhaki, Es-Sünen el-Kübra, 9/65; Delail en-Nübüvve, 3/280-281

578 Buhari, 6133; Müslim, 2998

579 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/53

Uhud'da Müslümanlardan yetmiş kişi şehit olmuştur. Allah Teâlâ'nın şu ayetinin tefsiri bunu teyit etmektedir:

"Onların (müşriklerin) başına (Bedir'de) iki mislini getirdiğiniz bir musibet (Uhud'da) sizin başınıza geldiğinde, 'Bu, nereden başımıza geldi?' dediniz, öyle mi? De ki: 'O (musibet), kendinizdendir.' Şüphesiz Allah'ın gücü her şeye hakkıyla yeter." [580]

Müfessirlere göre bu ayet Uhud'da yaşadıklarına karşı müminlere teselli vermek için nazil olmuştur. İbni Atiyye (ra) dedi ki: "Müşrikler onlardan yetmiş kişiyi öldürmüşlerdi. Müslümanlar ise Bedir Savaşı'nda onlardan yetmiş kişiyi öldürmüş, yetmiş kişiyi de esir almışlardı."[581]

Uhud'da müşriklerden öldürülenlerin sayısı ise yirmi iki kişidir.[582]

Allah Resûlü (sav)'in Hamraü'l-Esed Gazvesi'nde müşrikleri kovalamak için yola çıkması bir takım önemli maksatları gerçekleştirmek amacına yönelikti. Bunların bir kısmı şunlardır:

- Uhud Savaşı'na katılanların psikolojisi üzerinde yenilgi eserinin kalmaması.
- Zaaf ve yenilgiden silkinerek Allah'ın ve Resûlünün davetine icabet ettiklerini ve düşmana karşı saldırı düzenleyebileceklerini düşmana bildirmek.
- Sahabenin, düşmana karşı savaşmada tecrübe kazanması.
- Düşmana şunu bildirmek: O gün başlarına gelenler, Allah'ın iradesi ve hikmetinin gereği olan bir sınav ve Allah vergisidir. Asıl güçlü olanlar Müslümanlardır, görünüşte üstünlük sağlayan düşmanları ise aslında zayıf olanlardır.[583]

Allah Resûlü (sav)'in Hamraü'l-Esed'e gitmesi, düşmanın maneviyatı üzerinde psikolojik baskı kurmanın önemini gösteren Nebevi bir işarettir. Çünkü Allah Resûlü (sav) ordusuyla birlikte Hamraü'l-Esed'e gitmiş, orada üç gün kalmış ve ateşler yakılmasını emretmiştir. Bu ateşler her yerden görülebiliyordu, aydınlığı her tarafa yayılıyordu. Bu manzara karşısında Kureyşliler Müslüman ordusunun sayısının çok yüksek olduğunu sandılar ve onlarla baş edemeyeceklerini düşünerek kalpleri korku ile dolu bir vaziyette geri çekildiler.[584]

İbni Sa'd dedi ki: "Allah Resûlü (sav) ashabıyla birlikte yollarına de-

---

580 Âl-i İmran, 165
581 El-Muharrar el-Veciz, İbni Atiyye, 3/411
582 Merviyyatu Gazveti Uhud, El-Bakiri, 367-369
583 Fi-Zilali'l-Kur'an, 1/519
584 Gazveti Uhud, Ebu Faris, 51

vam etti ve sonunda Hamraü'l-Esed'de kamp kurdu. Orada kaldıkları gecelerde Müslümanlar beş yüz tane ateş yakmışlardı. Bu ateşler uzak yerlerden de görünüyordu. Kamplarındaki sesler her taraftan duyuluyordu. Yaktıkları ateşler her tarafa yansıyordu. Bu şekilde Allah Teâlâ onların düşmanlarını kinleriyle geri gönderdi."[585]

Müslüman Kadınların Uhud Savaşı'na Katılması

Uhud Savaşı, Müslüman kadınların katıldığı ilk savaş olmuştur. Bu savaşta kadınların kahramanlıkları ve imanlarındaki sadakatleri ortaya çıkmıştır. Onların savaştaki görevleri, susayanlara su vermek ve yaralıları tedavi etmekti. Bazıları da Allah Resûlü (sav)'e yönelen saldırılara karşı koymuşlardır. Uhud Savaşı'na katılan kadınların bir kısmı şunlardır: Ebubekir'in kızı, müminlerin annesi Aişe, Ümmü Ammare, Hamnet Binti Cahş el-Esediyye, Ümmü Salit, Ümmü Süleym ve Ensar'dan bazı kadınlar...[586]

Salebe bin Ebi Malik (ra) dedi ki: "Ömer bin Hattab (ra), Medineli kadınlar arasında eteklik bazı elbiseler dağıttı. Son olarak iyi bir elbise kalınca yanındakilerden bazıları ona şöyle dediler: 'Ey müminlerin emîri! Bunu da senin yanındaki Allah Resûlü (sav)'in kızına ver.' (Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm'ü kastediyorlardı.) Bunun üzerine Ömer (ra) dedi ki: 'Ümmü Salit ondan daha çok layıktır buna.' Ümmü Salit, Allah Resûlü (sav)'e biat eden Ensar kadınlarından biriydi. Ömer devamla dedi ki: 'Çünkü o Uhud Savaşı'nda bize su dolu mataralar taşıyordu."[587]

Mücahitlerden Susuz Kalanlara Su Verilmesi

Enes bin Malik (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Uhud Savaşı olduğu gün, insanlar Allah Resûlü'nün etrafından dağılıp hezimete uğradılar. Ebubekir'in kızı Aişe'yi ve Ümmü Süleym'i gördüm. Sırtlarında su dolu kapları taşıyorlardı. Suları insanların ağızlarına boşalttıktan sonra dönüp tekrar dolduruyor ve insanların ağızlarına suyu döküyorlardı."[588]

Ka'b bin Malik (ra) dedi ki: "Uhud Savaşı gününde Ümmü Süleym Binti Milhan ve Aişe'yi gördüm. Sırtlarında su dolu mataralar taşıyorlardı. Hamnet Binti Cahş ise susayanlara su veriyor ve yaralıları tedavi ediyordu. Ümmü Eymen de yaralılara su veriyordu."

585 Tabakat, İbni Sa'd, 2/49
586 Müslim, 1809-1811
587 Buhari, 2881, 4071
588 Buhari, 2880

Yaralıların Tedavisi ve Onlara İlgi Gösterilmesi

Enes bin Malik (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Allah Resûlü (sav) savaşa katıldığı zaman Ümmü Süleym ve Ensar'dan bazı kadınlar da yanında bulunuyorlardı. Bu kadınlar insanlara su veriyorlar ve yaralıları tedavi ediyorlardı."[589]

Abdurrezzak Zühri'den şöyle rivayet etmiştir: "Kadınlar Allah Resûlü (sav) ile birlikte savaşlara katılırlar, savaşanlara su verirler ve yaralıları tedavi ederlerdi."[590]

Rübeyyi Binti Muavviz'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Biz Allah Resûlü (sav) ile birlikte insanlara su verir, yaralıları tedavi eder ve öldürülenleri Medine'ye geri getirirdik."[591]

Başka bir rivayette şöyle geçmektedir: "Biz Allah Resûlü (sav) ile birlikte savaşır, insanlara su verir, onlara hizmet eder, yaralı ve ölüleri Medine'ye taşırdık."[592]

Ebu Hazim'den şöyle rivayet edilmiştir: "Sehl bin Sa'd'a Allah Resûlü (sav)'in yaralarını sorduğumda bana şöyle dedi: 'Vallahi, Allah Resûlü (sav)'in yaralarını kimin yıkadığını, kimin su döktüğünü ve ne ile tedavi olduğunu ben biliyorum. Allah Resûlü (sav)'in kızı Fatıma onu yıkıyordu; Ali kalkanla su döküyordu. Ne zaman ki Fatıma, dökülen suyun sadece kanı artırdığını gördü, bir parça hasır alıp onu yaktı ve yaraya yapıştırdı. Böylece kan durdu."[593]

İslam'ın ve Allah Resûlü (sav)'in Kılıçla Savunulması

Uhud Savaşı'nda Ümmü Umare Nüseybe el-Maziniyye'den başka kadın savaşmamıştır. Nitekim Damret bin Said Uhud Savaşı'nda insanlara su dağıtan ninesinden söz etmektedir. Ninesi şöyle demiştir: "Allah Resûlü (sav)'in şöyle dediğini duydum: ***'Nüseybe Binti Ka'b'ın bugünkü makamı falanın ve falanın makamından daha hayırlıdır.'*** Peygamber, Nüseybe'nin çok şiddetli bir şekilde savaştığını görüyordu. Elbiselerini beline bağlamıştı. On üç yerinden yaralanmıştı. Vefat ettiği zaman onu yıkayanlardan biri de bendim. Yaralarını tek tek saydım. Tam on üç yerinden yaralanmıştı." O devamla şöyle diyordu: "İbni Kumay'a'nın onun omuzlarına vurduğunu gördüm. (En büyük yarası buydu; bir sene onu

589 Müslim, 1810
590 Fethü'l-Bari, 2880 numaralı hadisin şerhi.
591 (Buhari, 2882)
592 Buhari, 2883
593 Buhari, 4075; Müslim, 1790

tedavi etti.) Sonra Allah Resûlü (sav)'in müezzinini çağırdı: 'Herkes Hamraü'l-Esed'e!' O da elbiselerini sıkıca giydi. Kanlar aktığından dolayı bunu yapamadı. Biz o gece sabahlayıncaya kadar orada bekledik, kanları durdurmaya çalışıyorduk. Allah Resûlü (sav) Hamraü'l-Esed'den dönünce evine gitmeden önce Abdullah bin Ka'b el-Mazini'yi -Ümmü Umare'nin kardeşi- onun yanına göndererek durumunu sordu. O da dönüp iyi olduğunu haber verince Allah Resûlü (sav) buna çok sevindi."[594]

Üstad Hüseyn el-Bakiri, Nüseybe Binti Ka'b'ın savaşa iştirak etmesini yorumlayarak şöyle demiştir: "Nüseybe'nin kıssası hariç, kadınların erkeklerle birlikte savaşa katılması sabit olmamıştır. Nüseybe'nin savaşması da bir zorunluluktan dolayı olmuştur. Çünkü insanlar çekildikten sonra Allah Resûlü'nün tehlikede olduğunu görünce savaşmak zorunda kalmıştır. Çünkü Ümmü Umare kendini öyle bir durumda bulmuştur ki, bu durumda kadın olsun erkek olsun, eli silah tutan herkese savaşmak vacip olmuştur."[595]

Dr. Ekrem Ziya el-Umeri kadınların Uhud Savaşı'na katılmasına işaret eden rivayetleri yorumlayarak şöyle demiştir: "Bu rivayetler gösteriyor ki, zaruret hâlinde, fitneden emin olunması, örtünme ve korunmaya riayet etmek şartıyla, yaralıların tedavisi ve hizmeti için kadınların istihdam edilmesi caizdir. Düşman tarafından bir saldırıya maruz kalmaları durumunda kendilerini savunmak için savaşabilirler. Cihad sadece erkeklere farz olmakla birlikte, Müslümanların ülkesinin düşman saldırısına maruz kaldığı durumda düşmanla savaşmak kadınerkek herkes için vaciptir."[596]

Üstad Muhammed Ahmed Başmil ise şöyle demektedir: "İslam'da, Müslüman kadınların müşriklerle yaptığı ilk savaş Uhud Savaşı olmuştur. Sabit olan rivayete göre bu savaşa sadece bir kadın katılmıştır. O da Allah Resûlü (sav)'i savunmuştur. Yine sabit olan bir rivayete göre Uhud Savaşı'na katılan kadın savaşmak niyetiyle yola çıkmamıştır. Çünkü o, savaşta erkekler gibi savaş için kuşanmamıştı. O, yaralılara su vermek ve benzeri işleri yerine getirmek ve yardım etmek için savaşa katılmıştı. Ayrıca Uhud Savaşı'na katılan bu kadın gençlik yaşını aşmış ve savaşta fiilen savaşmış olan kocası ve iki oğlu ile birlikte yola çıkmıştır. Bütün bunlara bu kadının sahip olduğu yüksek ahlaki değerler ve dinî terbiyeden oluşan muazzam birikimi de eklemeliyiz. Dolayısıyla, günümüzde sıradan bir şekilde giyinen, karşı cinsi tahrik eden bütün etken-

594 El-Meğazi, Vakidi, 1/269-270
595 Merviyyatu Gazveti Uhud, 254
596 Es-Siret en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/391

leri taşıyan kadın askerleri bu yüce sahabe ile kıyaslamamız mümkün değildir. Çünkü fitne bu askerlerin başlıca ve belirgin unsurlarıdır ve bunu erkekler karşı ısrarla kullanmaya çalışmaktadırlar.

Aynı şekilde günümüz erkeklerini de âlicenaplık, istikamet, iffet ve kahramanlık bakımından o asrın erkekleri ile kıyaslamak doğru değildir. Çünkü Uhud Savaşı'nda o kadının birlikte savaştığı bütün savaşçılar, İslam ümmetinin seçkinleri, asaletin ve âlicenaplığın sembolleri, kahramanlığın ve istikametin adresleri idiler. Bu yüzden bu kadının Uhud Savaşı'na katılmış olması, şer'i açıdan, günümüzde kadınların ordunun temel bir unsuru olarak erkeklerle birlikte savaşmak üzere askere alınmasını mubah kılacak bir kural olarak ele alınamaz. Böyle bir kıyaslama yapmak çok yanlış ve kesin olarak batıl bir kıyastır."[597]

BAZI SAHABE KADINLARIN ÜMMETE SUNDUKLARI SABIR ÖRNEKLERİ

Abdülmuttalib'in Kızı Safiyye (ra)

Kardeşi Hamza Uhud'da şehit olunca Safiyye onu görmek için geldi. Müşrikler Hamza'yı ibretlik hâle sokarak burnunu kesmişler, karnını deşmişler, kulaklarını ve cinsel organlarını kesmişlerdi. Allah Resûlü (sav), Safiyye'nin oğlu Zübeyr bin Avvam'a şöyle dedi: ***"Ona yetiş ve geri getir. Kardeşinin başına gelenleri görmesin."*** Zübeyr annesine şöyle dedi: "Anneciğim! Allah Resûlü (sav) dönmeni emrediyor." Safiyye dedi ki: "Ama neden?! Bana gelen haberlere göre onun cesedi parçalanmış ve bu Allah yolunda onun başına gelmiştir. Bundan daha fazla razı olacağımız ne olabilir ki? Ben Allah'ın izniyle bunun mükâfatını Allah'tan isteyeceğim ve sabredeceğim."

Zübeyr bin Avam, Allah Resûlü'nün yanına dönüp olanları anlatınca: ***"Onu rahat bırak."*** dedi. Safiyye, Hamza'nın yanına geldi, ona baktı, başında namaz kıldı, istirca[598] etti ve onun için mağfiret diledi.

Hamne Binti Cahş (ra)

Allah Resûlü (sav) ashabını defnettikten sonra atına bindi ve etrafındaki Müslümanlarla birlikte Medine'ye döndü. Hamne Binti Cahş yolda ona rastladı. Allah Resûlü (sav) ona: ***"Ey Hamne! Sabret ve mükâfatı-***

597 Gazveti Uhud, Muhammed Başmil, 171-173
598 İstirca: "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun / Şüphesiz biz Allah'a aidiz ve şüphesiz biz O'na döneceğiz." demektir.

nı Allah'tan bekle!" dedi. Hamne: "Kim, ey Allah'ın Resûlü?" dedi. Allah Resûlü (sav): ***"Kardeşin Abdullah bin Cahş."*** dedi. Hamne istirca etti ve onun için mağfiret diledi. Sonra Allah Resûlü (sav) ona yine: ***"Sabret ve mükâfatını Allah'tan bekle!"*** dedi. Hamne de: "Kim, ey Allah'ın Resûlü?" dedi. Allah Resûlü (sav): ***"Dayın Hamza bin Abdülmuttalib."*** dedi. Hamne de: "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun, Allah onu affetsin, şehadet ona mübarek olsun." dedi. Allah Resûlü (sav) sonra ona şöyle dedi: ***"Sabret ve mükâfatını Allah'tan bekle!"*** Hamne yine: "Kim, ey Allah'ın Resûlü?" dedi. Allah Resûlü (sav): "***Kocan Mus'ab bin Umeyr."*** deyince Hamne: "Vay başıma gelenler!" diyerek feryat etmeye başladı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: ***"Bir kadın için kocasının önemli bir yeri vardır."*** Kardeşi ve dayısı için sebat gösterip kocası için feryat edince böyle dedi.[599] Sonra ona şöyle dedi: ***"Neden bunları söyledin?"*** Hamne dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Çocuklarının yetim hâllerini düşündüm, bu durum beni çok ürküttü." Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) Allah'tan, onun ve çocuklarının yeni hayatlarını güzel kılmasını istedi.[600] Daha sonra Hamne, Talha bin Ubeydullah ile evlendi, ondan Muhammed ve Umran adında iki çocuğu oldu.[601] Muhammed bin Talha, insanların içinde Hamne'nin oğluna en yakın davranıp ilgi gösterendi.[602]

Benî Dinarlı Kadın (ra)

Sa'd bin Ebi Vakkas (ra) şöyle dedi: "Allah Resûlü (sav), Benî Dinar kabilesinden bir kadının yanından geçti. Kadının kocası, kardeşi ve babası Uhud Savaşı'nda Allah Resûlü (sav) ile birlikte savaşırken şehit olmuşlardı. Ölüm haberini kendisine ilettiklerinde: 'Peki Allah Resûlü (sav) ne durumda?' diye sordu. 'Hayırdır ey falanın annesi! O, Allah'a hamd olsun, senin istediğin durumdadır.' denince: 'Onu bana gösterin, onu göreyim.' dedi. Allah Resûlü (sav) kendisine gösterilince ona bakarak: ***'Senden sonra bütün musibetler bana hafif gelir.'***[603] dedi."[604] İman, Müslümanların nefislerini işte bu hâle getiriyordu.

599 İbni Mace, 1590; Taberi Tarihi, 2/532; Beyhaki, ed-Delail, 3/301; İbni Hişam, 3/104
600 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/47; Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 236
601 El-İsabe, 8/88, No: 11060
602 Gazveti Uhud, Ebu Faris, 109
603 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/48; İbni Hişam, (Dinarlı kadının durumu)
604 El-Vakidi, Meğazi, 1/292; Taberi Tarihi, 2/533; Beyhaki, ed-Delail, 2/302; İbni Hişam, 3/105

Ümmü Sa'd bin Muaz, Hazrecli Kebşet Binti Ubeyd (ra)

Ümmü Sa'd bin Muaz, Allah Resûlü (sav)'in yanına hızlı bir şekilde yürümeye başladı. Allah Resûlü (sav) atının üstünde duruyordu. Atının gemini tutan Sa'd bin Muaz dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü, annem!" Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) şöyle dedi: ***"Merhaba ona."*** Ümmü Sa'd, Allah Resûlü (sav)'e yaklaşıp onu dikkatli bir şekilde süzerek şöyle dedi: "Seni sağlam olarak gördüm ya, artık bütün musibetler benim için küçülmüştür." Allah Resûlü (sav), ona oğlu Amr bin Muaz için başsağlığı diledi sonra şöyle dedi: ***"Ey Ümmü Sa'd! Sana müjdeler olsun. Onların ailelerine de müjde ver, onların ölüleri cennette bir araya geldiler -on iki adam idiler- ve aileleri için şefaat hakkı onlara verildi."*** Ümmü Sa'd dedi ki: "Biz razı olduk, ey Allah'ın Resûlü! Bundan sonra onlar için artık kim ağlar?!" Sonra şöyle dedi: "Onlardan geriye kalanlar için dua et, ey Allah'ın Resûlü!" Allah Resûlü (sav) de: ***"Allah'ım! Onların kalplerindeki hüznü gider, musibetlerinde onlara sebat ver, onların yerine geçenleri, geride bıraktıklarına karşı iyi kıl."*** buyurdu.[605]

605 Meğazi, El-Vakidi, 1/315-316

4.
KONU

Bazı Dersler, İbretler ve Faydalar

Kur'an-ı Kerim, Uhud Savaşı'nı geniş bir şekilde anlatmıştır. Kur'an'ın Uhud Savaşı ile ilgili ortaya koyduğu tasvir, savaş hakkında gelen rivayetlerden çok daha canlı ve açıklayıcıdır. Aynı zamanda teskin edici, müjdeleyici, uyumlu ve öğüt verici olan bu ayetlerin üslubu olağanüstü ve güçlü mesajlar veren özelliğe sahiptir. Kur'an-ı Kerim Peygamber (sav) ordusunun ruh hâllerini açıklamıştır. Bu özelliği ile Kur'an-ı Kerim, siyer kitaplarında gelen rivayetlerden farklı olarak kendine has üslubuyla bu savaşı anlatmıştır. Kur'an-ı Kerim burada kalplerin gizli taraflarına ışık tutmuştur ki, Müslümanlar bunların kalplerinde var olduğunu zaten biliyorlardı. Kur'an-ı Kerim'in Uhud'u irdeleyen üslubunu inceleyenler, bu üslupta dikkat, derinlik ve kapsamlılığı görmektedir. Seyyid Kutub şöyle der: "Her tavırda, her harekette ve her kıpırtıda bir dikkat görülmektedir. Aynı şekilde nefislerin derinliklerine ve gizlenmiş duygularına derin bir dalış, nefislerin ve hadiselerin her alanına kapsamlı bir kuşatma gözlenmektedir.

Aynı şekilde bu ayetlerde tasvirde canlılığı, ahengi ve kalplere yapılan nüfuzu görmekteyiz. Duygular, ifade ve tasvir ile derin ve şiddetli bir dalgalanma ile dalgalanmaktadır. Böyle bir niteleme ve denetleme karşısında duygular hareketsiz kalamamaktadır. Bu capcanlı bir nitelemedir. Sahneleri hareketli bir şekilde gözler önüne sermekte, bu sahnelerin etrafında etkili bir canlılık, kalplere nüfuz eden bir aydınlık ve etkileyici bir işaret yaymaktadır."[606]

Nebevi hareketin, İslam ümmetinin terbiyesinde, devleti ikame etmede ve Allah'ın dinini yerleştirmede takip ettiği metot, hayatta Kur'an-ı Kerim'in anlayışının bir yansıması olarak kabul edilir. Kur'an-ı Kerim'in bu anlayışları Allah Resûlü (sav)'in duygu, düşünce ve hissiyatla-

606 Fi-Zilali'l-Kur'an, 1/532

rına tamamen egemen olmuştu. Bu yüzden Uhud Savaşı'ndaki yenilgiyi telafi etmede Allah Resûlü (sav) Kur'an-ı Kerim'in metodunu izlemiştir. Biz de bu metodun bazı noktalarına ışık tutmaya çalışacağız:

MÜMİNLERE ALLAH'IN SÜNNETLERİNİ HATIRLATMAK VE ONLARI YÜCE İMANİ DEĞERLERE DAVET ETMEK

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Sizden önce (ki milletlerin başından) nice olaylar gelip geçmiştir. Yeryüzünde gezin, dolaşın da yalanlayanların sonunun nasıl olduğunu bir görün. Bu (Kur'an), insanlar için bir açıklama, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için bir hidayet ve bir öğüttür. Gevşemeyin, hüzünlenmeyin. Eğer (gerçekten) iman etmiş kimseler iseniz üstün olan sizlersiniz."[607]

Bu ayetleri düşünenler şunu görmektedir: Allah Teâlâ, Uhud'da yaşanan dramda Müslümanları şeytanın vesveseleriyle baş başa bırakmamıştır. Aksine, bu ayetlerle kendilerine hitap ederek kalplerine ümit vermiş, kendilerini güçlendirecek ve sabit kılacak hususlara irşat etmiş, gözyaşlarını dindirecek ve acılarını hafifletecek yolları kendilerine göstermiştir.[608]

Kurtubi şöyle demiştir: "Bu, Allah Teâlâ'dan müminlere bir tesellidir."[609]

Bu ayetler Allah'ın davetini inkâr eden geçmiş milletlerin akıbetinin, Allah'ın kanununun âdeti olduğu üzere, nasıl cereyan ettiğini düşünmeye davet etmektedir. Allah'ın bu konuda geçerli kanunu, küfre girmeleri, zulmetmeleri ve Allah'ın emirlerinden sapmaları sebebiyle helak etmek ve yok etmektir.

Ayette geçen ve istifham ifade eden "nasıl" kelimesi kâfirlerin durumunu tasvir etmektedir. Çünkü bu kelime hayret etmeye davet etmekte, soru işaretlerini yaymakta ve müminlerin kalplerine ibret ve öğüt almayı yerleştirmektedir. Çünkü Allah Teâlâ bu kâfirlere yeryüzünde büyük imkânlar ve bol nimetler vermiş, ancak kendileri buna şükretmemişlerdir. Bu sebeple ve azgınlıklarından dolayı Allah Teâlâ onları helak etmiştir.[610]

Allah Teâlâ: ***"Gevşemeyin, hüzünlenmeyin. Eğer (gerçekten) iman***

607 Âl-i İmran, 137-139
608 Hadisü'l-Kur'ani'l-Kerim an Gazavati'r-Resül, 1/190
609 Kurtubi Tefsiri, 4/216
610 Hadisü'l-Kur'ani'l-Kerim an Gazavati'r-Resül, 1/191

etmiş kimseler iseniz üstün olan sizlersiniz." ayetinde müminleri zaafı terk etmeye, korkaklığa karşı savaşmaya, gevşeklikten kurtulmaya ve üzülmemeye davet etmiştir. Çünkü imanlarından dolayı kendileri üstün durumdadırlar.

MÜMİNLERİN TESELLİ EDİLMESİ VE UHUD SAVAŞI'NDA OLANLARIN HİKMETİNİN BEYANI

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Eğer siz (Uhud'da) bir yara aldıysanız, şüphesiz o topluluk da (Müşrikler de Bedir'de) benzeri bir yara almıştı. İşte (iyi veya kötü) günleri insanlar arasında (böyle) döndürür dururuz. (Bazen bir topluma iyi ya da kötü günler gösteririz, bazen öbürüne.) Allah, sizden iman edenleri ayırt etmek, sizden şahitler edinmek için böyle yapar. Allah, zalimleri sevmez. Bir de Allah, iman edenleri arındırmak ve küfre sapanları mahvetmek için böyle yapar. Yoksa siz, Allah içinizden cihad edenleri (sınayıp) ayırt etmeden ve yine sabredenleri (sınayıp) ayırt etmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Andolsun, siz ölümle karşılaşmadan önce onu temenni ediyordunuz. İşte onu gördünüz, ama bakıp duruyorsunuz."[611]

Allah Teâlâ müminlere şunu beyan etmektedir: Yaralılar ve ölenler onların ciddiyetlerini ve düşmanla cihad etmedeki azimlerini etkilememelidir. Çünkü başlarına gelenlerin aynısı daha önce düşmanın başına da gelmişti. Eğer onlar batıl yolda olmaları ve akıbetlerinin kötü olmasıyla birlikte savaşta başlarına gelenlerden dolayı gevşememişlerse, güzel bir akıbet sizi beklediği ve hakka sımsıkı sarıldığınız için sizin gevşeklikten daha fazla uzak durmanız gerekmektedir.[612]

Keşşaf'ın yazarı şöyle demiştir: "Ayetin anlamı şudur: Eğer onlar Uhud'da size dokunmuşlarsa, siz de daha önce Bedir'de onlara dokunup zarar verdiniz. Bu durum onların kalplerini zayıflatmadı, sizinle savaşmak suretiyle size düşmanlık yapmaktan onları alıkoymadı. Oysa siz bu konuda daha ilerde olmalı ve zaafa düşmemelisiniz."[613]

İbni Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Uhud Savaşı, Bedir Savaşı'na karşılık olmuştur. Uhud'da müminler öldürülmüş ve Allah Teâlâ onlardan şehitler almıştır. Bedir'de ise Allah Resûlü (sav) müşrikleri mağlup etmiş ve egemenliği onların aleyhine çevirmiştir."[614]

611 Âl-i İmran, 140-143
612 Razi Tefsiri, 9/14
613 Keşşaf Tefsiri, 1/465
614 Razi Tefsiri, 4/105

"İşte (İyi veya kötü) günleri insanlar arasında (böyle) döndürür dururuz." ayeti, Allah Teâlâ'nın kâinatta geçerli olan kanununu beyan etmekte ve Uhud'da başlarına gelenlerden dolayı müminleri teselli etmektedir.[615]

"Allah, sizden iman edenleri ayırt etmek için" ayeti hakkında Kurtubi şöyle demiştir: "Allah Teâlâ'nın günleri döndürmesinin sebebi, mümini münafıktan ayırt etmek içindir."[616]

"Sizden şahitler edinmek için böyle yapar." ayeti için İbni Kesir şöyle demiştir: "Allah yolunda öldürülürler ve canlarını O'nun rızası için feda ederler..."[617]

Daha sonra Allah Teâlâ, Uhud'da müminlerin başına gelenlerin iki hikmetini zikrederek şöyle demiştir: ***"Bir de Allah, iman edenleri arındırmak ve küfre sapanları mahvetmek için böyle yapar."*** Ayette arındırmak anlamında kullanılan "li yumahhisa" kelimesi arındırmak ve temizlemek anlamına geldiği gibi, sınama ve imtihan etme anlamına da gelmektedir.

Ayette geçen "yemhake" kelimesi de bir şeyi mahvetmek ve onu yok etmek anlamına gelmektedir. Taberi şöyle demiştir: "Ayetin anlamı şudur: Allah Teâlâ'nın, kendisine ve Resûlüne sadık kalanları sınamak, müşrikleri onlardan uzaklaştırarak onları imtihan etmek ve böylece içlerinden samimi ve sağlam imana sahip olan müminlerle münafıkları birbirinden ayırt etmek içindir."[618]

İbni Kesir şöyle dedi: ***"Allah, sizden iman edenleri ayırt etmek için"*** ayeti şu anlama gelmektedir: Eğer günahları varsa onların günahlarını bağışlar, eğer günahları yoksa başlarına gelen musibetler ölçüsünde onların makamlarını yükseltir.

"Kâfirleri mahvetmek için böyle yapar." ayeti ise şunu ifade etmektedir: Eğer onlar zafer kazanırlarsa azarlar ve haddi aşarlar. Bu da onların yok olmalarına, helak olmalarına ve kahrolmalarına sebep olur.[619] Bunun da anlamı şudur: Allah Teâlâ, müminleri arındırmak, onları günahlardan temizlemek, kendi aralarında komplolar kuran münafıklardan onları kurtarmak, azgınlıkları ve haddi aşmaları sebebiyle kâfirleri helak etmek ve kahretmek için Uhud'da yaptıklarını yapmıştır.

Allah Teâlâ, Uhud'da müminlerin başlarına gelenler için dört hik-

615 Hadisü'l-Kur'ani'l-Kerim an Gazavati'r-Resûl, 1/195
616 Kurtubi Tefsiri, 4/218
617 İbni Kesir Tefsiri, 1/408
618 Kurtubi Tefsiri, 4/107
619 İbni Kesir Tefsiri, 1/408

met zikretmiştir. Bu hikmetler de şunlardır: Allah'ın ilminin tahakkuk etmesi ve müminlere bunun gösterilmesi, bazılarına sahibini yüksek mertebelere ulaştıran şehadetin ikram edilmesi, müminlerin arındırılması, onların günahlarından ve münafıklardan kurtarılması, kâfirlerin kahredilmesi ve yavaş yavaş yok edilmesi...[620]

Daha sonra Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Yoksa siz; Allah, içinizden cihad edenleri (sınayıp) ayırt etmeden ve yine sabredenleri (sınayıp) ayırt etmeden cennete gireceğinizi mi sandınız?"*** Ayetin anlamı şudur: Ey Uhud'da hezimete uğrayanlar! Öldürülenlerin, yaraların ve ölümün acılarına sabredenlerin cennete girdiği gibi siz de onların izlediği yolu izlemeden ve onlar gibi sabretmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? "Allah, içinizden cihad edenleri bilmeden (sınayıp ayırt etmeden)", yani cezanın buna terettüp etmesi için ilm-i şehadet ile bu bilmeden ve "ve yine sabredenleri bilmeden (sınayıp ayırt etmeden)."[621]

İbni Kesir şöyle dedi: Ayetin anlamı şudur: Sizler sınavdan geçerek Allah Teâlâ içinizden kendi yolunda cihad edenleri ve düşmana karşı direnmede sabredenleri görmeden sizin cennete girmeniz mümkün değildir.[622]

Daha sonra Allah Teâlâ şöyle demiştir: ***"Andolsun, siz ölümle karşılaşmadan önce onu temenni ediyordunuz. İşte onu gördünüz, ama bakıp duruyorsunuz."***[623]

İbni Kesir dedi ki: "Ey iman edenler! Siz bugün gelip çatmadan önce düşmanla karşılaşmayı temenni ediyor, bunun için yanıp tutuşuyordunuz, onlarla boğaz boğaza çarpışmayı ve onlara karşı direnmeyi istiyordunuz. İşte sizin temenni edip istediğiniz şey gerçekleşti, haydi savaşın ve sabredip direnin."[624]

HATALARI TELAFİ ETMENİN KEYFİYETİ

Kur'an-ı Kerim, Uhud'da Müslümanların yaşadıklarını anlatırken, Bedir ile ilgili inen ayetlerin aksine yumuşak ve şefkatli bir üslup kullanmıştır. Kur'an-ı Kerim'in, zafer kazananı hatalarından dolayı hesaba çekme üslubu, yenilgiye uğrayana göre daha sert olmuştur. Çünkü Bedir hakkında şöyle demiştir:

"Yeryüzünde düşmanı tamamıyla sindirip hâkim duruma gelmedik-

620 Hadisü'l-Kur'ani'l-Kerim an Gazavati'r-Resûl, 1/199
621 Kurtubi Tefsiri, 4/220
622 İbni Kesir Tefsiri, 1/409
623 Âl-i İmran, 143
624 Age

çe, hiçbir peygambere esir almak yakışmaz. Siz geçici dünya menfaatini istiyorsunuz, hâlbuki Allah ahireti (kazanmanızı) istiyor. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. Eğer Allah'ın daha önce verilmiş bir hükmü olmasaydı, aldığınız şeyden (fidyeden) dolayı size büyük bir azap dokunurdu."[625]

Uhud Savaşı hakkında ise şöyle demiştir:

"Andolsun, Allah, O'nun izniyle, onları (müşrikleri) kırıp geçirdiğiniz sırada size olan vaadini gerçekleştirdi. Nihayet sevdiğiniz şeyi (zaferi) size gösterdikten sonra zaaf gösterdiniz. (Peygamber'in verdiği) Emir konusunda tartıştınız ve emre karşı geldiniz. İçinizden dünyayı isteyenler de vardı, ahireti isteyenler de. Sonra sizi denemek için onlardan yüzünüzü çevirdi. (Kaçıp hezimete uğradınız. Buna rağmen) Sizi bağışladı. Allah, müminlere karşı çok lütufkârdır."[626]

Burada amelî bir hikmet ve Kur'ani bir terbiye vardır. Eğitimciler ve toplumu yönlendirenler bu kurala sıkıca bağlı kalmak zorundadır.[627]

ÖNCEKİ MÜCAHİTLERDEN ÖRNEK VERİLMESİ

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Nice peygamberler var ki, kendileriyle beraber birçok Allah dostu çarpıştı da bunlar Allah yolunda başlarına gelenlerden yılmadılar, zaafa düşmediler, boyun eğmediler. Allah, sabredenleri sever. Onların sözleri ancak, 'Rabbimiz! Bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlıklarımızı bağışla ve (yolunda) ayaklarımızı sağlam tut. Kâfir topluma karşı bize yardım et.' demekten ibaretti. Allah da onlara hem dünya nimetini hem de ahiretin güzel mükâfatını verdi. Allah, güzel davrananları sever."[628]

İbni Kesir dedi ki: "Allah Teâlâ bu ayetlerle ve önceki ayetlerle, Uhud'da yenilgiye uğrayıp Muhammed'in öldürüldüğünü haykıran münadinin sesini duyunca savaşı terk edenleri kınamış, kaçıp savaşı terk ettikleri için ayıplamıştır."[629]

Allah Teâlâ, kendilerine önceki mücahit kardeşlerinden de örnek vermiştir. Birçok topluluktan oluşan bu mücahitler Allah için cihad yolunda peygamberlerinin izinde yürüdüler, Allah yolunda uğradıkları sıkıntılardan dolayı gevşemediler, yaşadıkları zorluklardan sonra cihad-

625 Enfal, 67-68
626 Âl-i İmran, 152
627 Süverun ve İberun minel-Cihadi'n-Nebevi fi'l-Medine, 137
628 Âl-i İmran, 146-148
629 İbni Kesir Tefsiri, 1/410

da zaafa düşmediler ve düşmana boyun eğmediler. Aksine cihadlarında sabır ve sebat gösterdiler. Burada, gevşeme gösterip Allah Resûlü (sav)'in öldürüldüğü propagandası ile dağılan ve bundan sonra da müşriklere karşı savaşmaktan zaafa düşüp onlara boyun eğen Müslümanlara bir dokundurma vardır. İşte bu yüzden Allah Teâlâ, önceki Rabbani müminlerin nasıl sebat ettiğini örnek olarak göstermiştir. Onlar şöyle demişlerdi: ***"Rabbimiz! Bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlıklarımızı bağışla ve (yolunda) ayaklarımızı sağlam tut. Kâfir topluma karşı bize yardım et."*** [630]

Görüldüğü gibi, ayette geçen müminler, Rabbani olmakla birlikte günahı ve taşkınlığı kendilerine izafe ederek tevazu göstermişler ve eksikliklerini itiraf etmişlerdir. Düşman karşısında sabit durmayı talep etmeden önce günahlarından mağfiret dilemek suretiyle dua etmelerinin sebebi ise tertemiz ve arınmış bir kalple ve O'na boyun eğmiş olarak zaferi Rablerinden istemiş olmak içindir. Burada Allah'a yakarışın, mağfiret dilemenin ve tövbenin önemi öğretilmekte ve düşmana karşı zaferin nasıl nasip olduğunun önemi ortaya konmaktadır:

"Böylece Allah da onlara hem dünya nimetini, hem de ahiretin güzel mükâfatını verdi. Allah, güzel davrananları sever." Bunun anlamı şudur: Böylece onlar iki dünyanın mükâfatına kavuştular: Dua adabındaki güzel davranışları, Allah'a yönelmeleri ve cihad konusundaki güzel tutumlarına karşılık olarak; dünyada zafer ve ganimet, ahirette ise güzel sevap kazandılar. Bu davranışlarıyla Allah Teâlâ onları mücahid Müslümanlara örnek göstermiştir. Ayette, Allah Teâlâ, güzelliği ahiret sevabına tahsis ederek, ahiret güzelliğinin faziletine, onun dünya mükâfatı karşısındaki önceliğine ve asıl dayanağın bu olduğuna işaret etmiştir.[631]

KOMUTANA MUHALEFET ETMEK, ASKERLERİN DAĞILMASINA SEBEP OLUR

Okçuların Allah Resûlü (sav)'in emrine uymayarak bütün dengeleri bozan ve Müslümanların büyük zararlara uğramalarına sebep olan o vahim hataya düşmeleri bunu açıkça ortaya koymaktadır. Komutana itaat etmenin önemini anlamak için şu noktaya dikkat etmeliyiz: Abdullah bin Ubey ve beraberindeki münafıkların Müslümanları yüzüstü bırakmaları, onları fazla etkilememiştir, oysa Allah Resûlü (sav)'in en güzel şekilde eğitip her birine bir görev verdiği okçuların işlediği hata ve

630 Âl-i İmran, 147
631 El-Müstefad min Kısasi'l-Kur'an, 2/204

Allah Resûlü (sav)'in emrine muhalefet etmeleri bütün Müslümanlara zarar vermiştir. Çünkü bu hatanın sonucunda düşmanlar onların üstüne saldırmıştır. Bunun sebebi de verilen emirlere isyan etmeleridir. Sonuçta onların bütün işleri karışmış, birlikleri dağılmış ve daha beşikte olan İslam davası neredeyse ortadan kaldırılacak duruma gelmiştir.

Uhud'da şu husus da dikkatimizi çekmektedir: Okçular başlangıçta Allah Resûlü (sav)'in emirlerine, komutanları ve emîrleri olan **Abdullah bin Cübeyr** (ra)'ın talimatlarına uyduklarında zafer kazandılar. Ancak Allah Resûlü (sav)'in emrine muhalefet ettiklerinde ve diğer sahabelerle birlikte ganimetleri toplamak için dağdan indiklerinde hezimete uğradılar.[632] Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Peygamber, arkanızdan sizi çağırırken siz durmadan dağa yukarı kaçıyor, hiç kimseye dönüp bakmıyordunuz. Bundan dolayı Allah size keder üstüne keder verdi ki, (bu durumlara alışasınız ve daha sonra) elinizden gidene ve başınıza gelene üzülmeyesiniz. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."[633]

Muhammed bin Useymin şöyle demiştir: "Bazı sahabelerin Allah'ın dinini yüceltme yolunda cihad ederken Peygamber'e (sav) isyan etmelerinden kaynaklanan itaatsizlikleri ve sonuçları şunlar olmuştur: Müslümanların galip geldiğini, müşriklerin yenildiğini gören bazı okçular, Allah Resûlü (sav)'in ayrılmamalarını emrettiği yeri terk ederek diğer insanlarla birlikte gittiler, düşman arkadan dönüp saldırdı ve müminlerin başına gelen musibet gerçekleşti. Allah Teâlâ bunun sebebine şöyle işaret etmektedir:

"Andolsun, Allah, onun izniyle, onları (müşrikleri) kırıp geçirdiğiniz sırada size olan vaadini gerçekleştirdi. Nihayet sevdiğiniz şeyi (zaferi) size gösterdikten sonra zaaf gösterdiniz. (Peygamber'in verdiği) Emir konusunda tartıştınız ve emre karşı geldiniz. İçinizden dünyayı isteyenler de vardı, ahireti isteyenler de. Sonra sizi denemek için onlardan yüzünüzü çevirdi. (Kaçıp hezimete uğradınız. Buna rağmen) Sizi bağışladı. Allah, müminlere karşı çok lütufkârdır."[634]

Allah Resûlü (sav) onların arasındayken bir zaferin kaçırılmasına sebep olan bütün hadiseler bir araya gelmiş ve işaretleri başlamış olan bu itaatsizlik bir kere meydana gelmiştir. Birden çok itaatsizlik olmuş olsaydı elbette sonuç çok daha vahim olurdu. Bu yüzden şunu söyleye-

632 Gazvetu Uhud, Diraset Daaviyye, 207-209
633 Âl-i İmran, 153
634 Âl-i İmran, 152

biliriz: İtaatsizliğin sonuçlarından biri de şudur ki, Allah Teâlâ yaptıklarında dolayı bazı zalimleri diğerlerine musallat eder ve kendi nefislerine yaptıkları zulüm oranında zaferin ve izzetin sebeplerini onlardan esirger."[635]

Ulu'l-emr'e itaat etmek, Allah'a ve O'nun resûlüne itaatten sonra gelen zaruri bir görevdir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resûlüne arz edin. Bu, daha iyidir, sonuç bakımından da daha güzeldir."[636]

Âlimler şöyle demişlerdir: "Bu ayet, askerlerden ve diğer kesimlerden oluşan bütün tebaa için nazil olmuştur. Onlar idarecilerine yaptıkları ganimet taksiminde, verdikleri hükümlerde, savaşlarda ve diğer konularda itaat etmek zorundadırlar.[637]

İdarecilere itaat etmek, dinî görevlerin esaslarından yüce bir esastır. Hatta imamlar bu konuyu imani akidenin kapsamında değerlendirmişlerdir.[638] Bu konunun ümmetin terbiyesinde ve devletin ikamesinde de büyük önemi vardır. İtaatin önemini şu hususlarda özetleyebiliriz:

• Allah Teâlâ'ya emrettiklerinde itaat etmek ve emirlerine riayet etmek. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: ***"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin.*** Peygamber***'e itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resûlüne arz edin. Bu, daha iyidir, sonuç bakımından da daha güzeldir."*** [639]

• İdarecilere itaat etmek gaye ve amaç değil, bir araçtır. Yeryüzünde Allah'ın şeriatını ikame etmek, hakkı hâkim kılmak, iyiliği emretme ve kötülükten alıkoyma prensibini yerleştirmek: "en hayırlı ümmet"i gerçekleştirmek, tevhit kelimesini yüceltmek ve kulluğu sadece Allah'a tahsis etmek için bir vesiledir.

• Müslümanların söz birliğini sağlamak. Çünkü ihtilafa düşmek hem dinî hem de dünyevi durumlarını bozguna uğratır.[640]

---

635 Gazvetu Uhud, Muhammed Useymin, (İtaat ve İtaatsizlik ve Bunların Toplumdaki Etkileri), 211
636 Nisa, 59
637 Mecmuatü'l-Fetava, 28/246
638 Bedaiu's-Salik fi Tabai'l-Memalik, İbni'l-Ezrak, 1/77
639 Nisa, 59
640 Gazveti Uhud, Diraset Daaviyye, 200

• Dinlerini hâkim kılmak ve Rablerine itaat etmek için idarecilere olan itaati yardımcı bir destek kılmalıdırlar.

• Bunda dünya mutluluğu bulunmaktadır.

Bu sebeplerden dolayı ehli sünnet mezhebinin bir esası da şu olmuştur: "Bizim imamlarımız ve idarecilerimiz zalim de olsalar onlara başkaldırmayı doğru bulmayız, onlara itaatsizlik etmeyiz ve onlara itaat etmeyi Allah'a itaat olarak görürüz. Allah'a isyan etmeyi emretmedikleri müddetçe onlara itaat etmek farzdır. Islah olmaları ve esenlikleri için dua ederiz."[641]

DÜNYAYI AHİRETE TERCİH ETMENİN TEHLİKESİ

Dünyanın Allah katındaki yerini beyan eden, onun göz boyayan güzelliklerini ve insanın sapmasındaki etkisini açıklayan ve ona karşı hırslı davranmaktan sakındıran birçok ayet ve hadis vardır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Kadınlar, oğullar, yük yük altın ve gümüş, salma atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin şiddetle arzuladığı şeyler insana süslü gösterildi. Bunlar dünya hayatının geçimliğidir. Oysa asıl varılacak güzel yer ancak Allah'ın katındadır."[642]

"Artık dünya hayatı sizi aldatmaya sürüklemesin ve aldatıcı(lar) da sizi Allah ile aldatmasın."[643]

Allah Resûlü (sav) de birçok yerde ümmetini, dünyaya aldanmaktan ve hırsla ona bağlanmaktan sakındırmıştır. Çünkü bu hırs, genel olarak bütün ümmeti, özel olarak da davet bayrağını taşıyanlar üzerinde çok kötü etkiler bırakmaktadır. İşte birkaç örnek:

Ebu Said el-Hudri'den Allah Resûlü (sav)'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: ***"Muhakkak ki dünya tatlı ve yemyeşildir. Ve Allah neler yapacağınızı görmek için sizi onda halife bırakmıştır. Dünyaya karşı dikkatli olun ve ondan sakının. Kadınlara karşı da dikkatli olun ve onlardan sakının. Çünkü İsrailoğullarının düştüğü ilk fitne kadın olmuştur."***[644] Araştırmacılar, dünyaya karşı olan hırsın etkilerini Uhud'da açıkça görebilir.

İbni Abbas (ra) şöyle demiştir: "Uhud Savaşı'nda Allah Teâlâ müş-

641 Şerhü'l-Akideti't-Tahaviyye, İbni Ebu'l-İzz el-Hanefi, Dr. Abdullah Et-Türkî'nin tahkiki, 2/540
642 Âl-i İmran, 14
643 Lokman, 33
644 Müslim, 2742; Ahmed b. Hanbel, 3/22; İbni Hıbban, 3221

rikleri hezimete uğratınca okçular şöyle dedi: 'Diğer insanlara ve Allah Resûlü (sav)'e yetişin. Sizden önce ganimetlere yetişmesinler ki, siz mahrum kalıp her şey onlara kalmasın.' Bazıları da şöyle dedi: 'Allah Resûlü (sav) bize izin vermedikçe yerimizden ayrılmayız.'[645] Bunun üzerine şu ayet nazil oldu: '***İçinizden dünyayı isteyenler de vardı, ahireti isteyenler de.***"[646]

Taberi şöyle dedi: "Allah Teâlâ'nın '***İçinizden dünyayı isteyenler de vardı.***' sözünden kasıt ganimetlerdir." İbni Mesud şöyle dedi: "Allah Resûlü (sav)'in ashabından dünyayı isteyen kimseyi görmedim, ta ki Uhud Savaşı'nda bizim hakkımızda şu ayet nazil oldu:[647] '***İçinizden dünyayı isteyenler de vardı, ahireti isteyenler de.***"

Uhud'da meydana gelen olaylar davetçilere büyük bir ders vermekte ve şunu öğretmektedir: Kendileri farkında olmadan dünya sevgisi kalplerine sızmış, bu yüzden dünyayı ve onun metaını ahirete ve kurtuluşu sağlayan şartlara tercih eder hâle gelmişler ve apaçık şer'i emirlere isyan etmişlerdir. Nitekim okçular nefsi arzuların ve dünya sevgisinin öne sürdüğü geçersiz bir yorumla Allah Resûlü (sav)'in apaçık emirlerine isyan etmişler, böylece şeriata muhalefet etmişler ve şeriatın muhkem emirlerini unutmuşlardır. Bütün bu hususlar müminden sadır olabilir. Çünkü o, dünya sevgisi, onu ahirete tercih etmek gibi gizli dürtülerden ve imanın gereklerinden gafil olduğu anlarda bu yanlışa düşebilir. Bu yüzden davetçiler nefislerinin derinliklerini devamlı, hassas bir şekilde kontrol etmeli ve dünya sevgisini ondan sökmelidirler. Ta ki bu hususlar kendileri ile şer'i emirler arasına girmesin ve nefsi arzulara bürünmüş yorumlarla, dünyaya ve onun metaına yönelmek suretiyle şeriata muhalif duruma düşürmesin.[648]

DİNE SARILMAK VE ONA BAĞLI OLMAK

İbni Kesir şöyle dedi: "Uhud Savaşı'nda Müslümanlardan hezimete uğrayıp öldürülenler olduktan sonra şeytan şöyle çağırdı: 'Haberiniz olsun, Muhammed öldürüldü.' İbni Kumay'a da müşriklere dönerek şöyle dedi: 'Muhammed'i ben öldürdüm.' Oysa o, sadece Allah Resûlü (sav)'e bir darbe vurup başını yarmıştı. Bu iddia birçok insanın aklını karıştırdı ve Allah Resûlü (sav)'in öldürüldüğüne inandılar ve bunu ona yakıştırdılar. Nitekim Allah Teâlâ birçok peygamberden bu olaya benzer kıs-

645 Taberi Tefsiri, 3/474
646 Âl-i İmran, 152
647 Age
648 El-Müstefad min Kısasi'l-Kur'an, 2/197

salar nakletmiş ve sonuçta zaaf ve gevşeklik meydana gelmiş ve savaştan geri kalınmıştır. İşte bu olayla ilgili olarak Allah Teâlâ şu ayeti indirdi:

'Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim gerisin geriye dönerse, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır.' [649]

Bunun anlamı şudur: Peygamberlikte ve öldürülebilmenin kendisine izafe edilmesinde onun için onlara bir örnek vardır." [650]

Geçen ayetin tefsiri hakkında şu rivayet gelmiştir. "Peygamberler, kavimleri arasında ebedî olarak kalmazlar. Her nefis ölümü tadar. Peygamber'in görevi, kendilerine gönderileni tebliğ etmektir. O da bunu yapmıştır. Onun peygamberliğinin gereklerinden biri kavmi arasında ebedî olarak kalmak değildir. Çünkü bu dünyada hiç kimse ebedî değildir. Daha sonra Allah Teâlâ, Peygamber'in (sav) öldüğü veya öldürüldüğü haberi için zaafa düşenleri kınayarak şöyle demiştir: ***'Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz?'*** Yani, gerisin geriye dönerek cihaddan geri mi kalacaksınız?! Gerisin geriye dönmek, Allah Resûlü (sav)'in yerine getirdiği cihaddan ve cihadın gereklerinden yüz çevirmek demektir. ***'Kim gerisin geriye dönerse, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır.'*** Şükrederek mükâfat alanlar, gerisin geriye dönmeyenler, dinleri üzerinde sebat gösterenler ve sağ olsun, ölü olsun Peygamber'e tabi olanlardır."[651]

Uhud'da Müslümanların başına gelen musibetlerin bir sebebi de şudur: Müslümanlar; imanlarını, akidelerini ve ila-i kelimetullah için yaptıkları Allah'a davetini Allah Resûlü (sav)'in şahsına bağlamışlardı. *Biricik Rab ve mabud olarak Allah'a iman akidesi ile Peygamber (sav)'in ebedî olarak aralarında kalması düşüncesi arasındaki bu bağlantıya, duygulara yenilmiş bir sevgi de karışmıştı.* Ebedî risalet ile ölecek bir insan olan resûl arasında bağlantı kurmak, sahabenin yaşadığı başıboşluk, dehşet ve hayretin sebeplerinden biri olmuştur. Oysa Allah Resûlü (sav)'e tabi olma; zorluklara karşı sabretme, risaleti yaymak için kesintisiz çalışma, davayı tebliğ etme ve hakka yardımda bulunma hususlarında onu örnek almanın esasıdır.

Allah Resûlü (sav)'i bu şekilde örnek almak, İslami risalet metodunun en parlak tarafıdır. Çünkü ila-i kelimetullah davasının yürüyüş te-

649 Âl-i İmran, 144
650 Tefsirü'l-Kur'ani'l-Azim, 1/441
651 El-Müstefad min Kısasi'l-Kur'an, 2/200

melinde ve onu yeryüzünün dört bir yanına yaymada ilk esas budur. Aynı şekilde, bu dünyada dinin bekasını ve onun yolundaki cihadın sürekliliğini Allah Resûlü (sav)'in şahsına bağlamamanın da temeli budur. Çünkü bu şekilde, ölmek veya öldürülmek onu yok etmez. Allah Resûlü (sav)'e hem ilimde hem de amelde tabi olmak ve onu örnek almak, İslam toplumunun ve özellikle de Allah'a davet edenlerin dayanışmasını sağlayan en yüce bağdır.

İbni Kayyım şöyle demiştir:

"Uhud Gazvesi, Peygamber (sav)'in vefatına bir mukaddime ve işarettir. Resûlullah (sav), vefat eder veya öldürülürse, dinlerinden geri dönmemeleri için onları azarlamış ve tehdit etmiştir. Bilakis onların üzerine düşen, din ve tevhid üzere sabit kalmaları ve bu hâl üzere ölmeleri veya öldürülmeleridir. Çünkü onlar Muhammed (sav)'in Rabbine ibadet etmektedirler ki, O Rab ölümsüzdür."

Muhammed ölür veya öldürülürse onların üzerine düşen, dinlerinden ve Allah'tan gelen şeylerden dönmeleri değildir.

Her nefis ölümü tadacaktır. Muhammed (sav) ebedî kalmak için gönderilmiş değildir. Ne o ne de başkaları ebedî olmazlar, bilakis İslam ve tevhid üzere ölmeleri gerekir. Resûlullah ölse de kalsa da ölüm haktır. Onun için "Muhammed öldürülmüştür" diye bağıran şeytanın sözüne kulak veren ve dininden dönenleri Allah Tealâ azarlamıştır.

"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürülürse, gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse, Allah'a hiçbir şekilde zarar vermiş olmaz. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır."[652]

Şükredenler nimetin kadrini bilenler ve ölünceye veya öldürülünceye kadar onun üzerinde sebat edenlerdir. Bu hitabın neticesi Peygamber (sav) vefat edince ortaya çıktı. Bazıları ökçeleri üzerinde dinlerinden döndüler. Şükredenler ise dinlerinde sabit kaldılar. Yüce Allah da onlara yardım etti, onları izzetli kıldı, düşmanlarına karşı onları galip getirdi ve sonuç onlar için oldu.[653]

Kurtubi şöyle diyor "Bu ayet hezimete uğrayanlarla beraber olanlara gelecek azabın tamamlayıcısıdır. Yani Muhammed (sav) öldürülürse dahi müminler için hezimet olmaz. Zira nübüvvet ölümle birlikte sona ermez; dinler de peygamberlerinin ölmesiyle birlikte yok olmaz."[654]

652 Âl-i İmran, 144
653 Zadü'l-Mead, 3-224
654 Tefsiru Kurtubi, 4-222

Kurtubi'nin bu sözü gerçekten çok nefistir. Zira bundan önce bazıları zannediyorlardı ki Peygamber (sav)'in ölmesiyle birlikte İslam sona erecek. Yine bazıları zannediyorlardı ki İslam'ın ortaya çıkışı ve onun çağrısı ancak muayyen bir şahıs üzerine kuruludur. Fakat bunların tümü hata ettiler bu dinin kıymetini, gücünü takdir edemediler ve layık olduğu değeri vermediler. Bu dinin ortaya çıkışı ve diğer bütün dinler üzerine egemen oluşu, yüce Allah'ın takdiri ve onun sünnetidir (kanunudur). Allah'ın kanununda da asla hiçbir değişiklik olmaz.

"O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da dinini bütün dinlere üstün kılmak için Resûlünü hidayet ve hak din ile gönderendir." [655]

Bu dinin ortaya çıkış sebebi hak oluşudur ve doğru yola hidayet edişidir.[656]

Uhud savaşı sırasında meydana gelen olaylar bu ilahî hükmün bir provasıydı. Resûlullah (sav)'in vefatı ise bu işin tatbikatıdır. Peygamber (sav) vefat edince Hz. Ebubekir (ra) orada değildi; o esnada evinde bulunuyordu. Ölüm haberini alınca atına binip geldi. Attan inip insanlarla hiçbir şey konuşmadan mescide, oradan da Hz. Aişe'nin odasına girdi. Resûlullah (sav)'in üzerine bir örtü örtülmüştü. Yüzünü açtı ve alnından öpüp ağladı, sonra şöyle dedi: "Anan babam sana feda olsun. Allah'a yemin olsun ki Allah senin üzerinde iki ölümü birleştirmeyecektir. Sana yazılan bu ölüm ise başına gelmiş ve sen de vefat etmişsin."

İbni Abbas (ra) olayı şöyle anlatıyor: "Ebubekir (ra) Peygamberimizin yanında çıktı. O esnada Hz. Ömer insanlarla konuşuyordu. Hz. Ebubekir: "Otur, ya Ömer." dedi. Fakat Ömer oturmadı. ancak insanlar Ömer'i terk edip Hz. Ebubekir'e doğru yöneldiler. Hz. Ebubekir insanlara dönerek şöyle dedi:

"İçinizden her kim Muhammed'e tapıyorsa bilsin ki Muhammed ölmüştür. Kim de Allah'a tapıyorsa şüphesiz ki Allah ölmez diridir."

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Simdi o ölür ya da öldürülürse, gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse, Allah'a hiçbir şekilde zarar vermiş olmayacaktır. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır." [657]

İbni Abbas şöyle diyor: "Allah'a yemin olsun ki insanlar sanki bu

655 Tevbe, 33
656 Maradun Nebiyyi ve Vefatuhu, 20
657 Âl-i İmran, 144

ayeti Hz. Ebubekir okuyuncaya kadar bilmiyorlardı da ilk kez onun okuyuşu ile duymuş gibi oldular."

Said bin Müseyyeb (ra) anlatıyor: "Hz. Ömer bu ayeti işitince şöyle dedi: 'Ben bu ayeti Ebubekir okuyuncaya kadar işitmemiştim. Bu ayeti işitince helak oldum; ayaklarım beni taşımaz oldu ve yere yığıldım. Anladım ki Peygamber (sav) vefat etmiştir."[658]

PEYGAMBER (SAV)'İN EMİR DİNLEMEYEN OKÇULARA VE SAVAŞTAN GERİ DÖNEN MÜNAFIKLARA KARŞI MUAMELESİ

Okçular

Uhud Savaşı'nda Peygamber (sav)'in yerleştirdiği yeri terk eden okçular içtihadî bir hata yapmışlardır. Peygamber (sav) onlara: "Siz bu işte hiçbir şeye yaramıyorsunuz, sizin noksanlığınız, zayıflığınız ve tecrübesizliğiniz bu işte ortaya çıktı." demedi. Bilakis onlara şefkatle merhametle ve geniş bir müsamaha ile yaklaştı. Sonra da yüce Allah'ın bu gazveye katılan herkesle alakalı umumi affı okçulara da şamil oldu. Hem de okçuları bariz bir hata yapmalarına rağmen ve bu hatalarının büyük bir hüsrana yol açmasına rağmen... Yüce Allah onların bütün hatalarını yıkayıp affetti ve bu hatadan doğan her şeyi sildi. Yüce Allah bu hususla ilgili olarak şöyle buyuruyor:

"Siz Allah'ın izni ile düşmanlarınızı öldürürken, Allah, size olan vaadini yerine getirmiştir. Nihayet, öyle bir an geldi ki, Allah arzuladığınızı (galibiyeti) size gösterdikten sonra zaafa düştünüz, (Peygamber'in verdiği) emir konusunda tartışmaya kalkıştınız ve asi oldunuz. Dünyayı isteyeniniz de, ahireti isteyeniniz de vardı. Sonra Allah, denemek için sizi onlardan (onları mağlup etmekten) alıkoydu ve andolsun sizi bağışladı. Zaten Allah, müminlere karşı çok lütufkârdır." [659]

Bu söz ile ilişkili olarak çok mühim bir olaya dikkat çekmek gerekir. Resûlullah (sav)'in, yerlerini terk ederek hata yapan okçuları affetmesi insanların üzerinde büyük etki yaptı. Zira onlar bu hataların sonucuna onların tek başlarına katlanacağını zannediyorlardı. Bundan dolayı nefislerinin temizlenmesi için affa nail olmalarına ihtiyaç vardı. Bu şekilde Allah'ın nimeti onların üzerinde tamamlanacaktı. Yüce Allah, peygamberine onları affetmesini emretti ve Resûlünü onlar için istiğfarda bu-

658 Buhari, 4454
659 Âl-i İmran, 152

lunmaya teşvik etti. Nitekim daha önce de onlarla istişare etmesini ve onların görüşlerini almasını emretmişti.[660]

Yüce Allah şöyle buyuruyor: ***"O vakit Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Su hâlde onları affet, bağışlanmaları için dua et, iş hakkında onlara danış, kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever."*** [661]

Münafık İbni Selül'ün Hezeyanları

Abdullah İbni Selül'ün üç yüz kişilik grubu ile savaşa katılmamasının sebebi İslam ordusunda kargaşa ve anarşi çıkararak ordunun maneviyatını kırmak ve düşmanı cesaretlendirmektir. Böylece iki şeyi gerçekleştirmeyi hedeflemiştir: Müşriklerin himmetini kazanmak ve İslam'ın geleceğini karartmak. Abdullah bin Haram onu bu hezeyanından vazgeçirmek için çok uğraştıysa da başarılı olamadı.[662]

Onlar hakkında Yüce Allah şu ayeti kerimeleri indirdi:

"İki birliğin karşılaştığı gün sizin başınıza gelenler, ancak Allah'ın dilemesiyle olmuştur ki, bu da, müminleri ayırt etmesi ve münafıkları ortaya çıkarması içindi. Bunlara, 'Gelin, Allah yolunda çarpışın ya da savunma yapın.' denildiği zaman, 'Harp etmeyi bilseydik, elbette sizin peşinizden gelirdik.' dediler. Onlar o gün, imandan çok, kâfirliğe yakın idiler. Ağızlarıyla, kalplerinde olmayanı söylüyorlardı. Hâlbuki Allah, onların içlerinde gizlediklerini daha iyi bilir." [663]

Abdullah İbni Selül, düşman ordusunun gücünün büyüklüğünü, İslam ordusunun ise sayıca azlığını bilmesine rağmen bu ihaneti yapmaktan geri kalmadı. Buna rağmen Resûlullah (sav) sacede bu münafıkları terk etti. Onlara çok sert durmaktan da geri durdu ve insanlara bu yaptıklarını ilan etmekle yetindi.[664]

İbni Selül'ün yaptığı onun karakteriydi ve bunu hep yapardı. İmam Zühri şöyle diyor:

"Abdullah İbni Selül'ün kavmi arasında büyük bir itibarı vardı. Bunun için bu durum İslam geldikten sonra da devam etmiştir. Mescitte bir makamı vardı. Her cuma günü çıkar oraya otururdu. Resûlullah

660 Gazvetü Uhud Diresetün Deaviyyetün, 218
661 Âl-i İmran, 159
662 Gazvetül Uhud, 219
663 Âl-i İmran, 166-167
664 Age, 220

(sav) cuma günü insanlara hutbe okumak için çıktığı zaman o ayağa kalkar ve 'Bu aranızda bulunan Allah'ın Resûlü'dür. Allah onunla size ikramda bulundu, sizi aziz kıldı. Onu dinleyin, ona itaat edin ve ona yardım edin.' dedikten sonra otururdu. Bu durum Uhud Savaşı'nda yaptığı ihanete kadar devam etti.

İnsanlar Uhud'dan döndüğünde yine eskisi gibi ayağa kalktı ve aynı şeyleri söylemeye başladı. Ancak bu sefer Müslümanlar onu dinlemediler. Elbisesinden tutup çekiştirerek:

'Otur, ey Allah'ın düşmanı! Allah'a yemin olsun ki sen bu sözleri söyleme hakkına sahip değilsin. (Uhud da) Yapacağını yaptın.' dediler.

Bunun üzerine o, insanların arasından sıyrılıp çıktı ve şöyle dedi:

'Sanki ben kötü şer bir şey mi söyledim. Ben onun işini kuvvetlendirmek istiyorum.'

Ensar'dan bir grup insan ona mescidin kapısında yetiştiler ve: 'Sana yazıklar olsun!' dediler.

Bunun üzerine o gayet pişkin bir şekilde: 'Ben kalkıp onun işini kuvvetlendirdim. Ancak onun arkadaşlarından bir grup benim üzerime atladılar, beni çekiştirip azarladılar. Sanki ben kötü bir şey yapmışım gibi... Ben onun işini kuvvetlendirmek istedim.' dedi.

Ensar'dan bir grup bu pişkin münafığı dinledikten sonra: 'Sana yazıklar olsun! Geri dön ve Resûlullah (sav)'in seni bağışlamasını iste.' dediler. Fakat o: 'Allah'a yemin olsun ki ben onun beni bağışlamasını istemiyorum.' dedi."[665]

UHUD BİZİ SEVER; BİZ DE UHUD'U SEVERİZ

Enes İbni Malik anlatıyor:

"Resûlullah (sav)'e Uhud dağı göründüğünde şöyle buyurdu:

'Bu dağ bizi sever; biz de onu severiz." [666]

Bu hadis, Resûlullah (sav)'in derin anlayışına delalet etmektedir. Bilindiği gibi Müslümanlar Uhud Savaşı'nda çok ağır bir darbe almışlar ve Uhud dağına çekilmişlerdi. Uhud dağı, onlar için bir kale vazifesini görmüş ve Müslümanları düşmana karşı himaye etmişti. Bundan dolayı Resûlullah (sav), Uhud dağına karşı bir muhabbet beslemektedir.

Diri olan vicdanlar ve ölmemiş duygular bu olaydan hiç ibret almazlar mı? Bu en yüce bir ahlak ve vefadır.

665 El-Bidaye ve'n-Nihaye, 4-53
666 El-Bidaye ven-Nihaye, Buhari, 4084; Müslim, 1365

Allah Resûlü bu cansız taşların yaptığı iyiliği itiraf ediyor. Bu öyle bir ahlaktır ki, ancak fazilet sahibi insanlar buna sahip olurlar. Allah Resûlü'nün taşlara karşı gösterdiği vefa böyle olunca insanlara karşı vefası acaba nasıldı? Bunu ifade etmek için kelimeler gerçekten yetersiz olur. O hâlde özellikle aralarında Allah için kardeşlik bağı olanlar bu kötü ahlakla ahlaklanmazlar; onlar vefa sahibi olmalıdırlar.[667]

Bu manada olan hadisler oldukça fazladır. Humeydi'nin zikrettiği, Üstat Salih eş-Şami'nin anlattıkları bu cümledendir. Üstat Salih şöyle diyor:

"Genellikle insanlar başlarına gelen felaketler ile yeri veya zamanı irtibatlandırırlardı. Bu durum İslam'dan önce böyle olduğu gibi, İslam geldikten sonra da devam etti. Resûlullah (sav)'in bu sözü ise gerçeği açıklamakta ve yer ve zamanda uğursuzluk aramadan uzaklaştırmaktadır.

Uhud'da alınan darbe, Müslümanların üzerinde çok kötü bir etki yapmıştı. Şüphe yok ki, düşmanın önünden çekilip Uhud dağına sığınan Müslümanlar burada beklerlerken Uhud Savaşı'nı düşünüyorlardı.

Resûlullah (sav)'in bu sözü, onlara alınan bu kötü netice ile Uhud'un bir alakasının olmadığını açıklamaktadır. Zira zaman da, mekân da Allah'ın yarattığı şeylerdir ve bunların iyi veya kötü neticeyle bir ilişkileri yoktur. Hiçbir olayın akışına etki etmezler. Bütün işler Yüce Allah'ın elindedir.

Allah yolunda şehit olmak ise o kişi için en büyük ikramdır. Asla bir musibet değildir. Resûlullah (sav) işte böylece imani derinlikle anlayışları düzeltmektedir. Bu sözle Uhud övülmüş, ona olan sevgi dile getirilmiştir. Uhud nasıl sevilmesin ki? Hz. Hamza (ra) ve şehit arkadaşlarını bağrında taşımaktadır."[668]

UHUD'DA SAVAŞAN MELEKLER

Sa'd bin Ebi Vakkas (ra) anlatıyor:

"Uhud Savaşı'nda Resûlullah (sav)'in sağında ve solunda savaşan iki adam gördüm. Üzerlerinde beyaz elbise vardı. Çok şiddetli bir şekilde savaşıyorlardı. Onları ne önceden görmüştüm ne de sonradan gördüm. (Onlar Cebrail ve Mikail (as) idiler.)"[669]

Bu müdafaa, Resûlullah (sav)'i korumakla sınırlıydı. Zira yüce Al-

667 Et-Tarihu'l-İslami,198
668 Min Muayyeni's-Sire, 427
669 Buhari, 4054; Müslim, 1230

lah, peygamberini insanlara karşı korumayı tekellüf etmişti. Uhud'da meleklerin bu olay dışında savaştığına dair bize sahih bir rivayet gelmemiştir. Zira yüce Allah yardımını indirmeyi üç şarta bağlamıştır:

a- Sabır,

b- Takva,

c- Düşmana ansızın saldırmak.

Bu üç şart bu savaşta yerine gelmediği için yardım da gelmemiştir.[670]

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"O zaman sen müminlere söyle diyordun: 'İndirilen üç bin melekle Rabbinizin sizi takviye etmesi, sizin için yeterli değil midir?'

Evet, siz sabır gösterir ve Allah'tan sakınırsanız, onlar (düşmanlarınız) hemen şu anda üzerinize gelseler, Rabbiniz, nişanlı beş bin melekle sizi takviye eder." [671]

ENFAL VE ÂL-İ İMRAN SURELERİNDE ZAFERİN VE HEZİMETİN KURALLARI

Enfal suresi Bedir Savaşı'ndan tafsilatlı bir şekilde bahsetmektedir. Âl-i İmran sureside Uhud Savaşı'nı anlatmaktadır.

Bunun sebebi, ümmete birçok mefhumu anlatmaktır.

Kaza ve kader ile alakalı,

Hayat ve ölümle alakalı,

Zafer ve hezimetle alakalı,

Kazanma ve kaybetmeyle alakalı,

İman ve nifakla alakalı...

Ve Sahabe-i Kiramın Bedir ve Uhud savaşları ile Enfal suresi ve Âl-i İmran surelerinden zaferin ve hezimetin kanunlarıyla alakalı öğrendikleri birçok mefhum vardır. Ayeti kerimelerin açıkladığı bu kanunları şöyle özetleyebilirsiniz:

• Başlangıçta da sonuçta da zafer Allah'ın elindedir. Bu, mahlukattan hiçbir kimsenin mülkü değildir. Allah bunu dilediğine hibe eder ve dilediğine de vermez. Rızk ve ecel gibi...

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah bunu (meleklerle yardımı) sadece müjde olsun ve onunla

---

670 Es-Siretün Nebeviyyetü's-Sahiha, 2/391

671 Âl-i İmran, 124-125

kalbiniz yatışsın diye yapmıştı. Zaten yardım yalnız Allah tarafındandır. Çünkü Allah mutlak galiptir, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir." [672]

• Eğer yüce Allah bir kavme zaferi takdir ederse yeryüzünde hiçbir kuvvetin bunu engellemeye gücü yetmez. Yine hezimeti takdir ettiğinde de yeryüzünde hiçbir kuvvet ümmet ile onun arasına girip bu hezimeti önleyemez.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah size yardım ederse, artık size üstün gelecek hiç kimse yoktur. Eğer sizi bırakıverirse, O'ndan sonra size kim yardım eder? Müminler ancak Allah'a güvenip dayanmalıdırlar." [673]

• Yüce Allah, zaferi kendi indinde sabit bazı kurallara bağlamıştır. Biz bunları çok dikkatli bir şekilde anlamaya muhtacız. Öncelikle ordusunu idare eden komutanlar ihlaslı olmalıdırlar.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a (Allah'ın dinine) yardım ederseniz O da size yardım eder, ayaklarınızı kaydırmaz." [674]

Allah'ın yardımı O'nun yolunda yürümekle, O'nun metodu üzere dosdoğru olmakla ve O'nun yolunda cihad etmekle kazanılır.

• Safları birleştirmek ve tek bir kelimede ittifak sağlamak yardımın esasını teşkil eder. Görüşlerin ayrı ayrı olması ise hezimeti getirir.

"Allah ve Resûlüne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir." [675]

• Allah'ın ve Resûlünün emrine itaat etmek ve bu yoldan çıkmamak zaferin esasıdır. Günah ise hezimetin azığıdır.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah ve Resûlüne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir." [676]

• Dünyayı sevmek ve ona bağlanmak ümmet üzerine Allah'ın yardımının ve zaferinin inmesine engel olur.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Siz Allah'ın izni ile düşmanlarınızı öldürürken, Allah, size olan va-

---

672 Enfal, 10
673 Âl-i İmran, 160
674 Muhammed, 7
675 Enfal, 46
676 Enfal, 46

adini yerine getirmiştir. Nihayet, öyle bir an geldi ki, Allah arzuladığınızı (galibiyeti) size gösterdikten sonra zaafa düştünüz; (Peygamberin verdiği) emir konusunda tartışmaya kalkıştınız ve asi oldunuz. Dünyayı isteyeniniz de, ahireti isteyeniniz de vardı. Sonra Allah, denemek için sizi onlardan (onları mağlup etmekten) alıkoydu ve andolsun sizi bağışladı. Zaten Allah, müminlere karşı çok lütufkârdır." [677]

• Sayının az olması, hazırlıkların tamamlanamaması hezimet sebebi olmaz.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Andolsun, sizler güçsüz olduğunuz hâlde Allah, Bedir'de de size yardım etmişti. Öyle ise, Allah'tan sakının ki O'na şükretmiş olasınız." [678]

• Bununla birlikte düşmana karşı güç nisbetinde sayıca ve teçhizatça hazırlanıp karşı koymak gerekir.[679]

"Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ile cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın, onunla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız." [680]

• Hücum edildiğinde direnmek ve sebat etmek, düşmanla karşılaşıldığında sabretmek zaferin en önde gelen koşullarındandır.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Herhangi bir topluluk ile karşılaştığınız zaman sebat edin ve Allah'ı çok anın ki başarıya erişesiniz." [681]

"Ey müminler! Toplu hâlde kâfirlerle karşılaştığınız zaman onlara arkanızı dönmeyin. (Korkup kaçmayın.)" [682]

• Düşmanla karşı karşıya gelindiğinde sebat ve sabır için Allah'ı çokça zikretmekten daha önemli şey yoktur. Bütün samimiyetiyle birlikte kalbin Allah'a yönelmek, O'ndan yardım isteyip zafer vermesini istemek, O'na tevekkül edip sayıların çokluğuna, silah araç ve gereçlerinin üstünlüğüne ve kişilere güvenmemek yardımın inmesine sebep olan en büyük etkenlerdendir.

"Ey iman edenler! Herhangi bir topluluk ile karşılaştığınız zaman sebat edin ve Allah'ı çok anın ki başarıya erişesiniz." [683]

---

677 Âl-i İmran, 152
678 Âl-i İmran, 123
679 Muhammed Gadban, Fıkhu's-Siretin Nebeviye, 402
680 Enfal, 60
681 Enfal, 45
682 Enfal, 15
683 Enfal, 45

ŞEHİTLERİN FAZİLETİ VE YÜCE ALLAH'IN ONLAR İÇİN HAZIRLADIĞI EBEDÎ NİMETLER

Resûlullah (sav) şöyle buyuruyor: ***"Uhud'da kardeşlerinizin başına isabet eden şeylerden (şehit olmalarından) sonra Yüce Allah onların ruhlarını yeşil kuşların içine koydu. Onlar cennetin nehirlerine konarlar ve onun meyvelerinden yerler. Yediklerinin ve içtiklerinin tadını alınca da, 'Keşke kardeşlerimiz Yüce Allah'ın bize yaptığı (ikramı) bilselerdi de cihaddan geri kalmasalardı, harpten uzak durmasalardı.' derler."*** [684]

Yüce Allah şöyle buyuruyor: ***"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar diridirler, Rableri yanında rızklara mazhar olmaktadırlar. Allah'ın, lütuf ve kereminden kendilerine verdikleri ile sevinçli bir hâlde arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de hiçbir keder ve korku bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar. Onlar, Allah'tan gelen nimet ve keremin; Allah'ın, müminlerin ecrini zayi etmeyeceği müjdesinin sevinci içindedirler."*** [685]

MÜŞRİKLERE BASIN YOLU İLE SALDIRI

Resûlullah (sav)'in yaşadığı dönemde basın savaşı şiir üzerinden yürütülüyordu. Bedir'de müşriklerin şairleri ayrılık ve hüzün üzerine şiirler dizmektelerdi. Uhud'da ise müşriklerin kazandığı zaferi büyütmeye, onun üzerinde bir sevgi kubbesi oluşturmaya çalıştılar.

Müşriklerden bazıları aracılığıyla yaptıkları bu saldırılara karşı Müslümanlar; Hasan bin Sabit, Ka'b bin Malik ve Abdullah bin Revaha ile karşılık verdiler.

Hasan bin Sabit'in kasideleri, müşriklerin üzerine bomba gibi düşüyordu. Öyle ki Müslümanlar hücum edip müşriklerin sancaktarını öldürdüler. Bunun için müşrikleri kınadı ve sancaktarlarını korumaya güç yetiremedikleri için onları korkaklıkla suçladı. Hatta savaşın birinci kısmının sonuna doğru müşriklerin sancağını taşıyacak yürekli bir erkek çıkmadığı için bir kadının elinde kaldı. Müşriklerin en şereflileri ve seçkinleri, arkalarını dönüp kaçtılar, savaş alanını terk ettiler. Savaşın başlangıcında müşriklerin düştükleri bu aşağılık durumu, Hasan bin Sabit onlara hatırlatarak düştükleri zilleti ve korkaklığı yüzlerine vurup, savaşın sonunda Müslümanların başına gelen olay yüzünden gururlanmamalarını sağladı.

---

684 Ebu Davud, 2520
685 Âl-i İmran, 169-171

ONUNCU BÖLÜM

UHUD VE HENDEK ARASINDA MEYDANA GELEN ÖNEMLİ OLAYLAR

1.
KONU

MÜŞRİKLERİN İSLÂM DEVLETİNİ YIKMA ÇALIŞMALARI

Uhud savaşı İslam düşmanlarına cesaret vermişti. Müşrik bedeviler gözlerini Medine'ye diktiler. Medine'yi basıp müslümanların kökünü kazıyabileceklerini düşünüyorlardı. Esed oğulları da onlardandı. Halid b. Süfyan el Hüzelî bu sebeple asker toplamaya başladı. Adel ve Kare oymakları da müslümanlara karşı hıyanet yolunu seçmiş, Amir b. Tufeyl kendilerine eman verdikleri davetçi kurraları hıyanet etmek suretiyle katletmişti. Medine yahudilerinden olan Nadir oğulları da Rasûlullah (sav)'e pusu kurmuş, ancak Resûlullah (sav) bu pusudan ince bir siyasetle kurtulmuştu.

ESED OĞULLARININ MÜSLÜMANLARA KARŞI HAREKETİ

Resûlullah (sav) Arap yarımadasına dağılmış bulunan istihbaratçıları vasıtasıyla Esed oğullarının Tulayha el-Esedî komutasında Medine'ye baskın düzenlemek üzere hazırlık yaptıkları haberini almıştı. Niyetleri hem Medine'nin servetine konmak, hem de dinlerine yardım etmekti. Bu haber üzerine Resûlullah (sav) derhal harekete geçti ve Muhacirlerden ve Ensardan oluşan yüz elli kişilik bir seriyye oluşturdu. Başlarına da Ebu Seleme b. Abdülesed el Mahzûmî'yi emir tayin etti.[686]

Ona bir sancak verdi ve: *"Esed oğulları yurduna varıncaya kadar ilerle. Oraya vardığında da onlarla karşılaşmayı beklemeksizin baskın düzenle."* buyurdu.[687] Ebu Seleme Muharrem ayında onların üzerine yürüdü.[688] Önce onların hayvanlarının bulunduğu mekâna baskın düzenledi. Esed oğulları onunla karşılaşmaktan çekinip kaçtılar. O da hayvanları ele geçirdi. Düşmanın dağıtılması hususunda hiçbir güçlükle karşılaşmadı ve Medine'ye muzaffer olarak döndü. Ebu Seleme ilk müslüman

686 Nadratü'n Naîm 1/313
687 Kıraat Siyasiyye Li's Sîreti'n Nebeviyye, 162,163
688 Zâdü'l Meâd, 3/243

olanlardan ve ilk neslin en hayırlılarındandı. Bu seferden döndüğünde bitkin bir vaziyetteydi. Zira Uhud savaşında almış olduğu yara şişmişti. Çok geçmedi bu sebeple vefat etti.[689]

Bu seriyyede birkaç husus dikkatimizi çekmektedir. Nebi (sav)'in harp taktiklerini mahir bir şekilde uyguladığını görüyoruz. Düşmanı toparlanmadan önce dağıttı. Ebu Seleme'nin seriyyesi gelince korkuya kapıldılar. Hâlbuki onlar Uhud savaşından sonra müslümanların zayıf düştüğünü zannediyorlardı. Bir anda paniklediler ve müslümanlardan korkmaya başladılar. Medine'ye saldırı bir yana kendi dertlerine düştüler. Müslümanlar onları doğru zamanda ve doğru yerde yakalamıştı. Mesafenin uzaklığına rağmen onlara hiçbir şey hissettirmeden baskın yapmışlardı. Bu seriyyenin başarısındaki en önemli faktör bu idi. Bu seriyye düşmanın maneviyatını bozmuş ve onları müslümanlar hakkında daha farklı düşünmeye sevk etmişti. Onlar artık müslümanların, kendilerine her an baskın yapabileceğini düşünüyorlar ve bu sebeple korkuyorlardı. Bu korku onları müslümanların gücünü itiraf etmeye ve müslümanlarla barış anlaşması yapmaya sevk etti.[690]

HALİD B. SÜFYAN EL HÜZELÎ VE ABDULLAH B. UNEYS'İN ONA MEYDAN OKUYUŞU

Halid bin Süfyan el-Hüzelî, Arafat'ta Hüzeyl'e ve diğer kabilelere mensup savaşçılar toplamaya başladı. Medine'deki Müslümanlara karşı hazırlık yapmak istiyordu. Niyeti Kureyş'e yardım etmek ve onlara yaklaşmak, fasit dinine yardımcı olmak ve Medine'deki Müslümanların sahip olduğu serveti ele geçirmekti. Resûlullah (sav), sahabeden Abdullah bin Uneys el-Cühenî'yi onu öldürmek üzere gönderdi. Bu hadiseyi Abdullah bin Uneys anlatıyor:

"Resûlullah (sav) beni çağırdı ve *'Bana ulaşan bilgilere göre Halid bin Süfyan bin Nebîh bizimle savaşmak üzere adam topluyormuş. O şimdi Urene'dedir. Git, onu öldür.'* buyurdu.

Ben: 'Ya Resûlullah, onu bana vasfet ki onu tanıyayım.' dedim.

'Onu gördüğünde titremesi olan biri olarak bulacaksın.' buyurdu.

Daha sonra kılıcımı kuşanıp çıktım. Urene'de kendine konaklamak üzere yer arayan bir kervanla birlikte olduğum hâlde ona ulaştım. İkindi vaktiydi. Onu Resûlullah (sav)'in vasfettiği üzere gördüm, tanıdım. Ona doğru gittim. Benimle onun arasında beni namazdan alıkoyacak bir

689 Fıkhu's Sîre, Gazalî, 274
690 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî, 6/23

şeyin vuku bulmasından korktum. Hem yürüyor hem de ima ile namazımı kılıyordum.

Ona yaklaşınca o: 'Kimsin?' diye sordu.

Ben: 'Araplardan biriyim. İşittim ki şu adam için asker topluyormuşsun; onun için sana katılmaya geldim.' dedim.

O: 'Evet, ben bu işin içindeyim.' dedi.

Onunla bir müddet yürüdüm. Fırsatını bulunca da kılıçla tepesine indim ve onu geberttim. Karısı onun üzerine kapanmış ağlarken orayı terk ettim, Resûlullah (sav)'in yanına vardım. Beni görünce ***'İşler yolunda mı?'*** diye sordu.

Ben de: 'Onu öldürdüm, ya Resûlullah.' dedim.

'Doğru dedin.' buyurdu.

Daha sonra Resûlullah (sav) benimle birlikte kalktı ve evine girdi. Sonra evden getirdiği asayı bana verdi, sonra da: ***'Bunu yanında bulundur, ey Abdullah bin Uneys.'*** buyurdu.

O asa ile insanların yanına gittim. Bana: 'Bu asa da ne?' diye sordular.

Ben: 'Onu bana Resûlullah (sav) verdi ve onu yanımda bulundurmamı bana emretti.' dedim. Bana: 'Resûlullah (sav)'e git de bunun sebebini bir sor.' dediler.

Resûlullah (sav)'e gittim ve: 'Ya Resûlullah, bu asayı bana niçin verdin?' diye sordum.

'O, benimle senin aranda kıyamet gününde bir işarettir. Zira kıyamet gününde dayanacakları salih amelleri olan insanlar çok azdır.' buyurdu."

Bunun üzerine Abdullah o asayı kılıcına bağladı. Yanından hiç ayırmadı. Ölmeden önce de kendisiyle birlikte defnedilmesini emretti. Öldüğünde asayı kefeninin içine koydular, öylece defnettiler.[691]

Bu hadiste çok sayıda dersler ve ibretler var

• İnce bir harp taktiği

Resûlullah (sav) güvenliğe büyük önem veriyordu. Bu sebeple düşmanın hareketlerini gözetliyor ve en uygun zamanda karşı adımlar atıyordu. Halid b. Süfyan'ı da bu sebeple takibe almış, toparlanmasına fırsat vermeden daha işin başlangıcında fitne ateşini söndürmüştü. Halid b. Süfyan'dan gelebilecek büyük zararı bu şekilde bertaraf etmişti. Böy-

691 Ahmed b. Hanbel, 3/496; Ebu Ya'lâ, 905; Mecmau'z Zevâid, 6/203; Ebu Davud (özetle) 1249

le bir faaliyet için güçlü bir istihbarat teşkilatına ve hızlı karar verme yeteneğine ihtiyaç vardır.

• Resûlullah (sav)'in adam seçme feraseti

Resûlullah (sav) adam seçmede büyük feraset sahibiydi. Ashabından kimin neyi en iyi şekilde yapabileceğini çok iyi biliyordu. İhtiyaç anında o işe en uygun olanı derhal seçiyordu. Komuta için keskin görüşlü, iyi huylu ve cesur kişileri seçiyordu. Davet ve talim için ilim irfan sahibi, güzel ahlaklı ve insanları cezbedici kişileri seçiyordu. Elçilik için güzel görünüşlü, güzel konuşan ve hazırcevap kişileri seçiyordu. Fedai olarak da duygularına hâkim olabilecek cesur kişileri seçiyordu.[692] Abdullah b. Uneys de böyle biriydi. İmanı ve yakini güçlü cesur biriydi.[693] Sahip olduğu bu hasletler onu bu işe ehil kılmıştı. Başka bir sebep de var ki o da şu idi; O, kendi kabilesi Cüheyne'ye mücavir olması sebebiyle o mıntıkayı çok iyi biliyordu.[694]

• Bu faaliyetine karşılık uhrevi bir mükâfat alıyor

Bu büyük faaliyete karşı Resûlullah (sav)'in verdiği mükâfat -bu tip faaliyetleri başaran askerlere önceden de şimdi de verilen maddi menfaat gibi- maddi olmadı. Resûlullah (sav)'in Abdullah b. Uneys'e vermiş olduğu bu mükâfat çok az kişinin nail olabileceği şeref madalyasıydı.[695] Sahabe-i Kiram ve sair muttaki kişiler dünya menfaatinden daha çok uhrevi menfaat peşindedirler. Onlar dünya menfaati elde etseler de uhrevi menfaat karşılığında bunlara itibar etmezler. Bu sebeple Abdullah b. Uneys uhrevi mükâfatla mükâfatlandırıldı ve bu asa onunla Resûlullah (sav) arasında kıyamet gününde bir işaret olacaktır ki bu da onun ahiretteki makamının yüceliğini göstermektedir.[696]

• Bazı Fıkhî Hükümler

Bu hadis bazı fıkhî hükümleri ve faideleri içermektedir. "Kovalayan kişinin namazı" onlardan biridir. Hattabî şöyle diyor:

"Kovalayan kişinin namazında ihtilaf edilmiştir. İlim ehli kişiler genelde şöyle demişlerdir; Eğer kovalıyorsa süvari ise iner, namazını yer üzerinde rukü ve secde ederek kılar.[697] İbnu'l Munzir de böyle demiş-

---

692 Et-Tarihu'l-İslamî, Humeydî, 6/27
693 Muhammed Resûlullah, Sadık Arcun, 4/50,51
694 Gazvetü Uhud, Muhammed Başmil, 31
695 Es-Seraya Ve'l-Buğûsu'n Nebeviyye, 159,160
696 Et-Tarihu'l İslamî, 6/29
697 Es-Serâyâ Ve'l Buğûsu'n Nebeviyye, 160

tir.[698] İmam Şafiî kendisinden başka hiç kimsenin koşmadığı bir şartı koşmuştur. Şöyle demiştir; Kovalayanlar kovaladıkları kişilerden az iseler ve durumun kendi aleyhlerine dönme endişesi varsa o zaman ima ile namaz kılarlar.

Hattabî diyor ki; Abdullah b. Uneys'in kıssası da bu manaları içermektedir.[699]

Bedreddin Aynî, Umdetü'l Kârî adlı eserinde bu hususa dair mezheplerin görüşlerini zikretmektedir. İmam Azam Ebu Hanife'ye göre kişi kovalanıyorsa yürüyerek namaz kılabilir, kovalıyorsa kılamaz. İmam Malik ve arkadaşlarından bir kısmı böyle bir ayırıma gitmeyip kovalayanın da kovalanın da bu hususta eşit olduğunu, dolayısıyla hayvanı üzerinde namazını kılabileceğini söylemişlerdir.

Evzâî diyor ki; Şafiî'nin son kavli Ebu Hanife'nin kavli gibidir ki Ata, Hasan Basri, Süfyan-ı Sevrî, Ahmed b. Hanbel ve Ebu Sevr'in görüşleri de budur.

İmam Şafiî'den, kovalayan kişinin kovaladığı kişiyi kaçırma endişesi varsa ima edebileceği, değilse edemeyeceği de nakledilmiştir.[700]

• Nebi (sav) döneminde içtihad etmenin cevazı

Nebi (sav) döneminde içtihat caizdi. Abdullah b. Uneys (ra) da namazını ima ile kılarak bu cevaza uyuyordu. Resûlullah (sav)'in bunu inkâr etmemesi şiddetli korku anında bunun kılınabileceğini göstermektedir.[701]

Bu doğru bir hükümdür. Zira Abdullah b. Uneys (ra) bunu Nebi (sav) döneminde yaptı. Onun dönemi vahiy dönemiydi. Nebi (sav)'in buna muttali olmaması da muhal olan bir şeydi.[702]

• Nübüvvete delalet eden mucizeler

Nebi (sav), Halid b. Süfyan el Hüzelî'yi görmediği halde onu Abdullah b. Uneys'e en dakik bir şekilde vasfetti. Abdullah b. Uneys, Resûlullah (sav)'in yanına dönünce: *"Ya Rasulellah, asla hiçbir şeyden korkmadım." dedi. Resûlullah (sav) de ona: "Evet, onu gördüğünde onun üzerinde bir titreme olması benimle onun arasında bir alamettir."* buyurdu.[703]

---

698 A,g,e. 159,160
699 Meâlimu's Sünmen, Hattâbî, 2/42
700 Umdetü'l Kârî Şerhu Sahihi'l Buhârî, 6/263
701 Es-Serâyâ Ve'l Buğûs, 161
702 Avnu'l Ma'bûd, 4/129
703 Meğâzi'l Vâgıdî, 2/532

ADEL VE KARE KABİLELERİNİN İHANETİ VE REC'İ FACİASI

Reci seriyyesinin görevi ile ilgili farklı rivayetler bulunmaktadır. Buhârî'nin rivayetine göre Resûlullah (sav) bu seriyyeyi düşmana ait malumatın toplanması için göndermişti. Sahih isnadlara dayanan diğer rivayetlere göre ise Mudar'a mensup Adel ve Kare kabilelerinden bir heyet Resûlullah (sav)'e gelmiş ve "İslamiyet kabilemiz içinde yer almaya başladı. Ashabından bazı kimseleri bizimle birlikte gönder de onlar bize dinî bilgileri öğretsinler, Kur'an okusun ve okutsunlar. Bize İslam şeriatını öğretsinler." dediler.[705] Öyle anlaşılıyor ki Hüzeyl kabilesi Halid b. Süfyan el Hüzelî'nin intikamını almak için harekete geçmiş ve hile yolunu seçmişti. Vâkıdî'ye göre; Lihyan oğulları -ki onlar Hüzeyl kabilesinin bir koludur- Adel ve Kare kabilelerine gittiler, onlara bir miktar ücret vererek, Resûlullah (sav)'e gitmelerini, ondan İslama davet edecek ve İslamî bilgileri öğretecek birilerini kendileriyle birlikte göndermesini talep etmelerini istediler. Kendileri de pusuya yatıp, müslümanları esir alacaklar ve Mekke'ye götürüp satacaklardı.[706]

İşte Resûlullah (sav) on kişiden oluşan bu seriyyeyi bu iş için göndermiş,[707] Âsım b. Sabit el Eflah'ı da onların başına emir tayin etmişti. Asfan ve Mekke arasında bir yere geldiklerinde yaklaşık ikiyüz kişiden oluşan Lihyan oğulları aniden saldırdılar. Etrafı kuşatılan müslümanlar yakınlardaki yüksek bir tepeye sığındılar. Lihyan oğulları onlara öldürmeyeceklerine dair eman verdiyse de seriyye emiri Âsım, kafirin zimmetiyle aşağı inmeye yanaşmadı.[708]

"Ben hiçbir müşrikin himayesine girmeyeceğime dair Allah'a söz verdim." dedi ve savaşmaya başladı. Şöyle diyordu;

Ölüm haktır, hayat ise batıl,
Allah her ne takdir ettiyse o olacaktır.
Ya o kişiye gelir, ya kişi ona gider
Eğer sizinle savaşmazsam anam beni yitirsin[709]

Bu şiiri okuduktan sonra Âsım ok atmaya başladı. Okları bitince elindeki mızrağıyla mücadele etmeye başladı. Sonunda mızrağı kırıldı. Elinde bir kılıcı kalmıştı. Şöyle dua etti.

"Allahım, günün evvelinde senin dinini muhafaza ettim, Sen de so-

705 El-Meğâzî, Vâkıdî, 1/354,355
706 Nadratü'n Naîm, 1/314
707 Buhârî 3989
708 Nadratü'n Naîm, 1/314
709 Meğâzî,Vâkıdî, 1/355

nunda benim bedenimi muhafaza et." Sonra da kılıcının kınını kırarak öldürülünceye kadar savaşa devam etti. Bir taraftan da şöyle diyordu;

Ebu Süleyman ve benim gibi biri atıcıdır,

Benim kavmim şerefli bir topluluktur.

Bu arada bir kişiyi öldürmüş, iki kişiyi de yaralamıştı. Düşmanlar üzerinde bulunduğu tepeye çıktılar ve onu öldürdüler. Sülafe binti Sa'd eş Şüheyd'in kocası ve dört oğlu öldürülmüştü. Onlardan Haris ile Musafı'i Âsım öldürmüştü. O da Âsım'ın kafatasıyla şarap içeceğine dair yemin etmişti. Bu sebeple Âsım'ın kafatasını kendisine getirecek olana yüz deve vaad etmişti. Bunu Araplar da, Lihyan oğulları da biliyordu. Âsım'ın başını kesip Sülafe'ye götürmek istediler. Zira onlar, kazanacakları develerin derdindeydiler. Ancak Allah Teâlâ bir arı sürüsü gönderdi ve onu muhafaza etti. Ona kimseler yanaşamadı. Yanaşmak isteyenler de arılar tarafından sokuldu. Bunun üzerine "Bırakın, gece olduğunda gelir alırız. Zira gece olunca arılar onu bırakır gider." dediler. Gece olunca da Allah Teâlâ bir sel gönderdi ve sel suyu Âsım'ı alıp götürdü. Hâlbuki gökyüzünde bir tane bile bulut yoktu. Ona bir türlü ulaşamadılar.[710]

Âsım ile birlikte arkadaşlarından altı kişi daha öldürülmüştü. Bedeviler geri kalan üç kişiye yeniden eman tanıdılar. Onlar emanı kabul etti. Ne var ki bedevilerin hıyaneti gecikmedi. Abdullah b. Tarık buna mukavemet etti. Onu da öldürdüler. Diğer iki kişiyi esir alıp Mekke'ye götürdüler. Bu iki kişi Hubeyb ve Zeyd b. Desinne idi. Onları da götürüp Kureyş'e sattılar. Tarih hicretin dördüncü yılını ve Safer ayını gösteriyordu.[711]

Hubeyb'i Haris b. Amir b. Nevfel'in oğulları öldürmek üzere satın aldılar. Çünkü Bedir savaşında Haris'i Hubeyb öldürmüştü. Onların yanında bir müddet esir kaldı. Öldürülme zamanı gelip çattığında Hubeyb temizlenmek için Haris'in kızlarından bir ustura istedi. O da usturayı ona bir küçük çocuk ile gönderdi. Hubeyb usturayı aldı ve çocuğu kucağına oturttu. Kadın gafletinin farkına vardığında iş işten geçmişti. Çok korktu. Hubeyb'in intikam amacıyla çocuğu öldürmesinden korkuyordu. Hubeyb:

"Onu öldüreceğimden korkuyor musun? Allah'ın izniyle bunu asla yapacak değilim." dedi. Kadın diyor ki;

"Hubeyb'den daha hayırlı bir esir asla görmedim. Bir gün Hu-

710 Delâil, Beyhakî, 3/328; İbni Hişam, 3/180
711 Cevâmiu's Sîre, İbni Hazm, 176

beyb'in yanına varınca gördüm ki elinde büyük bir üzüm salkımı bulunuyor ve ondan yiyordu. O zaman Mekke'de (kış sebebiyle) üzüm yoktu. Kendisi zincirle bağlı olduğu halde bunu ona rızık olarak ancak Allah veriyordu."

Öldürmek üzere onu harem bölgesinden dışarı çıkardılar.

"İki rekât namaz kılmak için bana müsaade edin." dedi. İki rekât namaz kıldıktan sonra:

"Vallahi, eğer hakkımda ölümden korktu da namazı bunun için uzatıyor diye düşünmeyecek olsaydınız, namazımı uzatırdım." dedi. Öldürülmeden önce iki rekât namaz kılma âdeti ondan kalma bir adettir. Sonra da:

"Allahım! Bunların hepsini helak et, birer birer canlarını al, hiçbirini sağ bırakma." diye beddua etti.[712] Daha sonra şu şiiri okudu:

Hizipler etrafımda toplandılar, kabilelerini de topladılar.
Bütün gurupları da toplanmaya davet ettiler.
Onların tamamı bana karşı düşmanlıklarını açığa vurdular.
Beni zincirlere vurdular,
Oğullarını ve kadınlarını yaklaştırdılar.
Beni de kırılmaz uzun bir ağacın yanına götürdüler.
Sıkıntıdan sonra çektiğim garipliği ancak Allah'a arz ediyorum.
Yere düşüşümü gözlemek üzere toplanan hizipleri Allah'a havale ediyorum.
Ey Arş'ın sahibi, bana yapmak istedikleri şeye karşı bana sabır ver.
Etlerimi lime lime ettiler, artık umudum tükendi.
Beni küfür ile ölüm arasında muhayyer bıraktılar.
Gözlerimden yaşlar süzüldü, ama sabırsızlıktan değil,
Ölümden kaçınmak mı? Zaten ölcek değil miyim?
Dönüşüm de gidişim de Rabbimedir.
Müslüman olarak öldürüldükten sonra hiçbir şeye aldırmam.
Allah için olduktan sonra nereye yıkılırsam yıkılayım.
Bu, Allah için olduktan sonra O, dilerse,
Parçalanmış uzuvları bir araya getirir.
Ben düşmana korku ızharında bulunacak biri değilim.
Sabırsızlıkta göstermem, zira benim dönüşüm Allah'adır.[713]

712 Buhârî 3989; Delâil, 3/324,325; İbni Hişam, 3/181,182
713 Zâdü'l-Meâd 3/245; Fethu'l Bârî, 4086

Ebu Süfyan ona:

"Ne dersin, şimdi burada senin yerinde Muhammed olsa onun boynunu vursak, sen de ailenin yanında bulunsan bu seni sevindirmez mi?" demişti de o:

"Hayır, Vallahi, benim ailemin yanında olmama mukabil Muhammed (as)ın ayağına bir diken batmasına bile razı olmam." dedi.[714] Daha sonra öldürdüler ve astılar. Bedenini beklemesi için başına birini tayin ettiler. Amr b. Ümeyye ed-Damrî gece vakti geldi ve onu asıldığı odun ile birlikte alıp götürdü. Daha sonra da defnetti.[715]

Zeyd b. Desinne'yi de Safvan b. Umeyye satın aldı. O da onu Bedir'de öldürülen babası Ümeyye b. Halef'e mukabil öldürdü. Öldürülmeden önce Ebu Süfyan ona: "Allah adına söyle ey Zeyd, şimdi burada senin yerinde Muhammed olsa onun boynunu vursak, sen de ailenin yanında olsan, bunu istemez misin?" demişti de Zeyd: "Allah'a and olsun ki, ailemin yanında olmama mukabil Muhammed (as)'ın ayağına bir diken batmasına bile razı olmam." dedi. Bunun üzerine Ebu Süfyan: "Muhammed'in arkadaşlarının Muhammed'i sevdiği kadar kimsenin kimseyi sevdiğini görmedim." dedi.[716]

Bu üzücü hadise Rec'i vakası olarak bilinmektedir. Hadise Reci suyu başında vukua geldiği için bu ismi almıştır.

Bu hadiseden çıkarılacak dersler ve ibretler

• İbni Hacer'in zikrettiği faideler

Bu hadiste esirin -öldürülecek olsa dahi- emanı kabulden imtina etme, düşmana teslim olmama ve kafirlerin hâkimiyeti altına girmekten kaçınma hakkının olduğunu görüyoruz. Bu, azimetle amel etmektir. Ancak kişi ruhsatla da amel edip küffarın emanına girebilir. Hasan el Basrî bunda bir beis olmadığını söylemekte, Süfyanı Sevrî ise bunu mekruh görmektedir. Bu hadiste müşriklere verilen sözde durulması, müşriklerin çocuklarının öldürülmemesi, öldürülmek istenen kişiye lütufkâr davranılması, evliyanın kerametinin ispatı, müşriklere genel bedduanın yapılabileceği ve öldürülmeden önce namaz kılınabileceği hususlarını görmekteyiz. Ayrıca bu hadiste Hubeyb'in söylediği şiirler onun dinindeki yakinine ve samimiyetine işaret etmektedir.

Bu hadiste Allah Teâlâ'nın, mümin kulunu -sevaba nail kılmak için-

714 A,g,e. 3/245,246
715 A,g,e. 3/246
716 Es-Sîretü'n-Nebeviyyetü's-Sahiha, 2/400

dilediği şekilde musibete maruz kılacağı görülmektedir. Eğer Allah dileseydi onlar böyle bir şeyi gerçekleştiremezlerdi. Bu hadiste müslümanın duasına icabet edildiği, dirisine ve ölüsüne ikram edildiği ve düşünüldüğünde akla gelebilecek daha başka faidelere mazhar kılındığı görülecektir. Allah Teâlâ onun öldürülmesine mani olmadı, ancak bedenini müşriklerden korudu. Çünkü o, Allah'tan şehadeti istemişti. Şehadete nail oldu. Ayrıca etleri parçalanarak herhangi bir hürmetsizliğe maruz kalmaktan da korundu.[717]

• Teslim olmakla ölünceye kadar savaşmak arasında

Daha önce de geçtiği üzere esir düşen kişi -öldürülecek olsa dahi- düşmanın hâkimiyeti altına girmemek için emanı kabulden imtina edebilir ve düşmana teslim olmayabilir. Nitekim Âsım bunu tercih etmiştir. Ruhsat yolunu tutmak isterse -kurtulma ümidiyle- eman dileyebilir. Nitekim Hubeyb ve Zeyd de bu yolu tercih etmişlerdir. Ancak esir eğer kaçabilirse esah olan kavle göre kaçması gerekir. Küffar arasında dinini açığa vurma hakkına sahip olsa da hüküm budur. Çünkü küffarın eli altındaki müslümanın hiçbir değeri yoktur. Ona düşen bir an evvel düşmanın kahredici esaretinden kurtulmaya çalışmaktır.[718]

Bu hadis hadiselere muhatap olan müslümanlara geniş hareket alanı sunmaktadır. Esir alanlar adil olmadıkları sürece ya da hâkimiyet gayri İslamî olduğu sürece esir alınan müslümanın esareti seçmesi ya da öldürülünceye kadar savaşmayı seçmesi caizdir.[719]

• Nebi (sav)'in sünnetini muhafaza

Bu hadiste sahabenin Nebi (sav)'in sünnetine ne derece bağlı olduğunu görmekteyiz. Hubeyb müşrikler elinde esirdi ve sabah akşam öldürülmeyi bekliyordu. Böyle olmasına rağmen o, koltuk altı ve sair kılların giderilmesi ile ilgili sünnete riayet ediyor ve bu sebeple bir ustura istiyor. Bu hadiste çok sayıda sünneti, hatta vacibi -ümmetin içinde bulunduğu bu ortamda müslümanların bunlarla meşgul olma mecburiyeti yoktur gerekçesiyle- ihmal edenlere bir uyarı var. Zira sünnetlerin muhafaza edilmesiyle İslamın diğer esaslarının yaşanması birbiriyle çelişmemektedir.[720]

717 Fethu'l Bârî, 4086
718 Fıkhu's Sîre, El-Bûtî, 188,189
719 El Esas Fi's-Sünne, Said Havva, 2/622
720 Vakfât Terbeviyye, Ahmed Ferid, 234

• İslam hıyaneti söküp atar

Hubeyb, Haris'in kızlarının birinden vücudundaki fazla kılları gidermek için bir ustura istedi. O da ona verdi. O kadın anlatıyor;

"Gaflet edip çocuğumu unuttum. Çocuk ona yavaş yavaş gitti. O da onu kucağına aldı. Bunu görünce çok korktum. O benim bu halimi bildi. Elinde ustura vardı.

"Onu öldüreceğimden korkuyor musun? Allah'ın izniyle bunu asla yapacak değilim." dedi.[721]

Bu tavır, yüksek ahlaka ve yüce bir ruha delalet etmektedir. İslamî ilkelere bağlılık da bunu gerektirir. Nitekim Allah Teâlâ:

"Kimse kimsenin yükünü yüklenmez."[722] buyurmaktadır. İnsanlık vefayı, hıyanete maruz kaldığı halde vefa gösteren bu kişilerden öğrenmelidir. Zira istikamet müslümanın tabii halidir. Şiddet ve sıkıntı anında da rahat ve huzur anında da ondan ayrılmaz.[723] Hubeyb (ra)ın "Allah'ın izniyle bunu asla yapacak değilim." sözü böyle bir şeyin olmayacağına ve hatta düşünülmeyeceğine delalet etmektedir. Zaruret halinde isnisnai bazı durumlar olsa da böyle bir şeye girmeyeceğine işaret etmektedir. Çünkü İslamda asli ilke vefadır, masum kişilere dokunmamaktır. Bazı vehmi hükümlerle bu asli ilkeler çiğnenemez.[724] Bu hadise ashabı kiramın -kendi aleyhlerine olsa, hıyanete de maruz kalmış olsalar- İslamın ilkelerine ne denli bağlı olduğunu göstermektedir. Bu, onların imanının kemaline ve maneviyatlarının yüksekliğine delalet etmektedir.[725]

• Ashab-ı Kiram'ın Peygamber sevgisi

Ashab-ı Kiramdaki peygamber sevgisi en üst dereceydi. Zira muhabbet marifete tabi idi. Onlar Resûlullah (sav)i, makamını ve mevkiini en iyi bilenlerdi. Dolayısıyla da onu en çok sevenler onlardı.[726]

Ebu Süfyan ile Zeyd b. Desinne arasında geçen konuşma bu muhabbeti gözler önüne sermektedir. Ebu Süfyan ona:

"Allah adına söyle ey Zeyd, şimdi burada senin yerinde Muhammed olsa da onun boynunu vursak, sen de ailenin yanında olsan, bunu istemez misin?" demişti de Zeyd de ona:

---

721 Buhârî, 4086
722 İsra, 15
723 Min Muîni's Sîre, 259
724 Suver Ve İber Mine'l Cihadi'n Nebevî, 153
725 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî, 6/38
726 Hukuku'n-Nebi Alâ Ümmetih, Dr. Muhammed Temîmî, 1/314

"Allah'a and olsun ki, ailemin yanında olmama mukabil Muhammed (as)ın ayağına bir diken batmasına bile razı olmam." demişti.[727] İşte bu muhabbet imandandır. Nitekim Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur;

"Üç şey vardır ki her kimde bulunursa o imanın tadını bulur. Allah'ı ve Resûlünü başka her şeyden daha çok sevmek, sevdiği bir kulu ancak Allah için sevmek, Allah kendisini kurtardıktan sonra küfre dönmeyi cehenneme atılmayı kötü gördüğü gibi kötü görmek." [728]

Bİ'RU MEU'NE FACİASI VE ÂMİR BİN TUFEYL

Âmir b. Tufeyl, Âmir oğullarının liderlerinden biriydi. Kibirli ve gururluydu. Mal mülk sevdalısıydı. Resûlullah (sav)'in bütün Arap yarımadasına hâkim olacağını görüyordu. Bu sebeple Resûlullah (sav)'e geldi ve: "Ya ova ve kır sakinleri senin, şehir ve köy halkı da benim olacak, ya senden sonra halifen ben olacağım veya Gatafan kabilelerinden binlerce ve binlerce kişi ile sana karşı savaşacağım."[730] dedi. Ancak Resûlullah (sav) bu cahiliye teklifini kabul etmedi. Daha sonra Medine'ye Âmir b. Tufeyl'in amcası Âmir oğullarının lideri Mulâibu'l Esinne geldi. Resûlullah (sav)'e bazı hediyeler takdim etti. Resûlullah (sav) de ona İslamı arz etti. O müslüman olmadı. Ancak İslamdan da uzak durmadı.

"Ey Muhammed, Necd halkına ashabından bazı kişileri göndersen umarım sana icabet edeceklerdir." dedi.

Resûlullah (sav) ona "Necd halkının onların aleyhine bir şey yapmasından korkarım." dedi. Mulâibu'l Esinne (Ebu Berâ) "Ben onların yanında olacağım. Necd halkına dilediğini gönder." dedi. Resûlullah (sav) de içinde Münzir b. Amr'ın da bulunduğu bir gurubu gönderdi. Münzir "Ölümü boğazlayan" lakabıyla bilinen bir kişiydi. Âmir b. Tufeyl onlara karşı Âmir oğullarından adam toplamaya kalkıştı. Ancak kimse ona katılmadı. Mulâibu'l Esinne'nin sözünü bozmaktan kaçındılar. Bunun üzerine Âmir, Süleym oğullarından adam toplamaya başladı. Onlar ona katıldılar. Ona yaklaşık yüz okçu katıldı. Müslümanlara Meûne kuyusunda yetiştiler ve Amr b. Ümeyye dışında tamamını katlettiler.[731]

Enes b. Malik (ra) anlatıyor;

Nebi (sav)'e bazı insanlar geldi ve: "Bize Kur'an'ı ve Sünneti öğretecek bazı kişileri bizimle birlikte gönder." dediler. Nebi (sav) de Ensar-

---

728 Buhârî 21; Müslim, 43
729 El-Bidâye Ve'n Nihâye, 4/70
730 Buhârî, 4091
731 Sahihu's Sîreti'n Nebeviyye, 322

dan -kendilerine Kurra denilen- yetmiş kişiyi onlarla birlikte gönderdi. Dayım Haram da onlar arasındaydı. Onlar geceleri Kur'an okurlar, ilim öğrenirlerdi. Gündüzleri de mecscide su taşırlardı. Odun toplayıp pazara götürürler satarlar, parasıyla da Ashab-ı Suffe ve fakirler için yiyecek satın alırlardı. İşte Nebi (as) bunları gönderdi. Varacakları yere varmadan önce -Meûne kuyusu başında- pusuya düşürüldüler ve öldürüldüler. (Ölüm esnasında) "Allahım! Halimizi peygamberimize bildir. Sana kavuştuğumuzu, Senden razı olduğumuzu ve Senin de bizden razı olduğunu ona bildir." dediler.

Onlardan biri Enes'in dayısı Haram'a arkadan yanaştı ve mızrağını sapladı. Haram *"Kâbe'nin Rabbine and olsun ki kazandım."* dedi.

Resûlullah (sav) de ashabına şöyle buyurdu;

"Arkadaşlarınız öldürüldüler. Onlar 'Allahım! Halimizi peygamberimize bildir. Sana kavuştuğumuzu, Senden razı olduğumuzu ve Senin de bizden razı olduğunu ona bildir.' dediler."[732]

ESEF VERİCİ BU HADİSEDEN ÇIKAN DERSLER VE İBRETLER

• Davet için ölüm tehlikesini göze almak gerekir

Hüzeyl kabilesi müttefiklerinin Reci ashabına neler yaptıklarını görmüştük. Resûlullah (sav) onları dini öğretici kişiler olarak göndermişti. Reci'de ihanete uğramışlardı. İşte burada da Âmir b. Tufeyl kurradan yetmiş kişiye ihanet etti. Bu kişiler davet ve tebliğ için, İslamî ilkeleri öğretmeleri için davet edilmişlerdi, ancak Maûne kuyusunda alçak bir ihanete maruz kaldılar.

Bu musibetler Resûlullah (sav)i çok etkilemişti. Bu sebeple Resûlullah (sav) Allah'a ve Rasulüne asi olan Süleym kabilelerine bir ay boyu sabah namazında beddua etti.[733] İbni Abbas (ra)'tan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Resûlullah (sav) bir ay boyu sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarında son rekâtta: **"Semiallahu Limen Hamideh"** dedikten sonra Süleym oğullarının kolu olan Rı'l'a, Zekvân'a ve Usayye'ye beddua etti. Arkasındakiler de amin dediler.[734]

Enes b. Malik (ra) "Kunutun başlaması böyle oldu. Bundan önce kunut yapmıyorduk." dedi. Adamın biri ona kunutun yerini sordu, ruku-

732 Ahmed b. Hanbel, 1/416; Müslim, 677; Delâil, 3/344
733 Suver Ve İber, 151
734 Ahmed b. Hanbel, 1/301,302; Ebu Davud, 443; İbni Hüzeyme, 618

dan sonra mı yoksa kıraatın bitiminden sonra mı, dedi. Enes de ona "Hayır, kıraatın bitiminden sonra." dedi.[735]

Bu hadiseler müslümanların Allah'a davet yolundaki şevklerini bozmadı, dine hizmet yolundaki azimlerini kırmadı. Çünkü davet yolunda elde edilen menfaat sahip olunan candan da üstündü. Hatta yolunda canların feda edilmediği bir davetin başarıya ulaşması mümkün değildir. Davet için zorluklara katlanma, sıkıntılara girme kadar daveti başarıya götüren başka bir şey yoktur. Yolunda canı feda edecek kişilerin olmadığı bir davet felsefeden, hikâyeden, masaldan ibaret bir şeydir. Konuşulur, kitaplara yazılır, zamanla kaldırılır raflara konulur.

Reci ve Maûne kuyusu hadiseleri dinimize karşı ne denli büyük sorumluluklar taşıdığımızı bize öğretmektedir. İnançları ve dinleri uğruna Ashab-ı Kiram'ın ne büyük fedakârlıklar sergilediklerini gözlerimizin önüne seriyor.

Saadetin bir ücreti, rahatlığın bir ücreti, şeref ve saltanatın bir ücreti vardır. Davetin de bir ücreti vardır. Davetin ücreti Allah yolunda akıtılacak temiz kandır. Şer'î nizamın hakimiyeti için akıtılacak temiz kandır.[736]

- **Kâbe'nin Rabbine and olsun ki kazandım**

Bu sözün sahibi Haram b. Milhan (ra)'tır. Mızrak sırtından girip göğsünden çıktığında fışkıran kanları elleriyle yüzüne ve başına sürerek *"Kâbe'nin Rabbine and olsun ki kazandım."* demişti.[737]

Bu hadise taşlaşmış en katı kalpleri bile etkiler. En katı kalpliler dahi ölümden korkmayan bu büyük zatlar karşısında yumuşarlar. Sevinç ve neşeyle dolarlar, huzur ve sukûnet bulurlar.[738]

İman yoksunu kişilerin idrak edemeyeceği bu hadise Haram b. Milhan'ı katleden Cebbar b. Selma'yı, Haram'ın "Kâbenin Rabbine and olsun ki kazandım." sözünü araştırmaya sevk etti. Kendi anlatıyor ve şöyle diyor:

"Beni İslama sevk eden şey şu idi; O gün onlardan birini iki omuzu arasına mızrak saplamak suretiyle öldürmüştüm. Mızrağın ucu göğsünden çıktığında: "Kâbe'nin Rabbine and olsun ki kazandım." dediğini işittim. Kendi kendime: "Ne kazandı ki? Ben onu öldürmedim mi?" dedim. Daha sonra onun bu sözünü başkalarına sordum: "O şehadeti kazandı."

735 Buhârî, 4088
736 Suver Ve İber, 152
737 Buhârî, 4092
738 Et-Tarihu'l islamî, Humeydî, 6/50

dediler. Bunun üzerine ben de: "Allah'a and olsun ki o kazandı." dedim.[739]

Bu harikulade hadise bizi şu soruyu sormaya itiyor; Şehit ölüm acısını hisseder mi?

Bu sorunun kâfi cevabı bize hevasından konuşmayan Resûlullah (sav) tarfından veriliyor: ***"Şehit ölüm acısını hissetmez, sadece sizden birinin diken batmasında (ya da pire ısırmasında) hissettiği kadar hisseder."*** [740]

Allah katında şehidin özel bir makamı vardır. Ona yüksek bir ücret öder. Çünkü o, Allah yolunda ruhunu feda etmiştir. Allah da ona bol bol ihsanda bulunur. Onu her biri dünya ve içindekilere değer altı mükâfatla mükâfatlandırır.

Mikdam b. Ma'dikerib anlatıyor; Resûlullah (sav) şöyle buyurdu;

"Allah katında şehit için altı haslet vardır. Dökülen ilk kanıyla günahları mağfiret olunur, cennetteki makamını görür, kabir azabından emin olur, kıyamet gününün dehşetinden emin olur, kendisine iman elbisesi giydirilir, iri gözlü hurilerle evlendirilir, akrabalarından yetmiş kişiye şefaat eder.[741] Ayrıca kıyamet gününde yarası akar vaziyette gelir. Yarasından akan kanın rengi kan rengi gibi, kokusu misk kokusu gibidir." [742]

Yine şehitlerin hayatları ölümleriyle nihayete ermez. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında rızıklandırılırlar. Nitekim Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Allah yolunda öldürülenleri ölüler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında rızıklandırılırlar." [743]

• Nebi (sav)'in gaybı bilmemesi

Bi'r-i Meûne ve Reci hadiseleri Resûlullah (sav)'in gaybı bilmediğini göstermektedir. Nitekim bu hususta daha başka deliller de vardır. Ayeti kerimede şöyle buyurulmaktadır:

"De ki: Ben, kendime Allah'ın dilediğinden başka ne fayda verebilirim, ne de zarar. Eğer ben, gaybı bileydim; daha çok hayır yapmak isterdim. Ve bana, hiç bir fenalık da dokunmazdı. Ben, sadece iman eden bir kavme uyarıcı ve müjdeciyim." [744]

---

739 Delâil, Beyhakî, 3/353
740 Tirmizî, 1668; Nesâî 6/36; İbni Mâce, 2802
741 Tirmizî, 1663; İbni Mâce, 2799
742 Tirmizî, 1656
743 Âl-i İmrân, 169
744 A'raf, 188

Gaybı bilen sadece Allah'tır. Rasuller ve melekler gaybten sadece kendilerine bildirileni bildirirler. Nitekim ayeti kerimede şöyle buyurulmaktadır;

"O bütün gaybı bilir, fakat gaybına kimseyi apaçık vakıf kılmaz. Ancak, (bildirmeyi) dilediği peygamber bunun dışındadır. Çünkü O, bunun önünden ve ardından gözcüler salar." [745]

• Ahde vefa

Amr b. Ümeyye ed Damrî (ra) Bi'r-i Meûne hadisesinde esir düşmüştü. Âmir b. Tufeyl onun Mudar kabilesinden olduğunu öğrenince serbest bıraktı. Perçemini kesti ve annesinin boynunun borcu olduğunu düşündüğü bir köle keffareti olmak üzere onu salıverdi. Amr Medine'ye gitmek üzere yola çıktığında yolda Âmir oğullarından iki kişiyle karşılaştı. Resûlullah (sav) onlarla anlaşma yapmıştı. Ancak Amr b. Ümeyye bunu bilmiyordu. Onlar Amr'ın bulunduğu gölgeliğe inmek istediklerinde Amr onlara "Kimlerdensiniz?" diye sordu. Onlar "Âmir oğullarından." diye cevap verdiler. Onlara hemen ilişmedi. Biraz daha yaklaştıklarında derhal üzerlerine atıldı ve onları katletti. Âmir oğullarından intikamını aldığını düşünüyordu. Çünkü onlar Resûlullah (sav)'in ashabını öldürmüşlerdi. Amr b. Ümeyye Resûlullah (sav)'in yanına gelince durumu bildirdi. Bunun üzerine Resûlullah (sav): *"İki kişiyi öldürdün. Onların diyetini ben ödeyeceğim."* buyurdu.[746]

Bu, yüksek bir tavırdır. Resûlullah (sav) Amr b. Ümeyye ed-Damrî'nin öldürdüğü iki kişinin diyetini ödüyor. Çünkü onlarla yapılmış bir anlaşma vardı. O iki kişinin kavmine mensup bazı kişilerin yaptıkları sebebiyle onları cezalandırmadı. Bu tavır ahde vefanın en üst seviyesidir.

Resûlullah (sav) Amr b. Ümeyye ed Damrî'nin yaptığı işi, mücrimlerden alınması gereken intikam olarak görebilir ve ona göre hareket edebilirdi. Ancak mücrimlerden alınması gereken intikamın suçsuz kişilerden alınması ona yakışmazdı.

Yüksek İslamî ilkeler Resûlullah (sav)i de diğer müslümanları da dünyada bir benzeri daha olmayan en yüksek ahlaka yönlendirmektedir.[747]

• Büyük sahabe Âmir b. Füheyre (ra)

Bi'r-i Meûne'dekiler öldürülüp Amr b. Ümeyye ed-Damrî esir alının-

745 Cin, 26,27
746 İbni Hişam, 3/206
747 Et-Tarihu'l İslamî, 6/50

ca, Âmir b. Tufeyl ona ölülerden birini göstererek: "Şu adam kim?" diye sordu.

Amr b. Ümeyye: "Bu, Âmir b. Füheyre'dir." dedi.

Âmir b. Tufeyl: "Öldürüldükten sonra onun gökyüzüne doğru yükseltildiğini gördüm. Gökyüzü onunla yer arasındaydı. Daha sonra yere indirildi."[748]

• Hassan b. Sabit (ra) Amr b. Tufeyl'in öldürülmesi için teşvik ediyor

Hassan b. Sabit, (ra) propaganda aracı olan kişilerdendi. Düşmana karşı psikolojik harbi o yönetiyordu. Ka'b b. Malik, Abdullah b. Revâha (ra) da onunla birlikteydi. Hakkında şiir söylemedikleri büyük hadise yok gibidir. Kâfirlerin kasidelerine, karşı kasidelerle cevap veriyorlardı. Yahudi Ka'b b. Eşref'in tardında Hassan (ra)'ın şiirinin oynadığı rolü iyi biliyoruz. Resûlullah (sav) ülke şairlerini her daim gözetir ve cihada teşvik ederdi. Muasır müslümanlara düşen de şairleri korumak ve onları büyük cihada teşvik etmektir.[749]

Bi'r-i Meûne ashabının haberi Hz. Hassan'a ulaşınca derhal bu konuyu şiire döktü, onun şiirleri kervanlar vasıtasıyla kavmine taşındı. Hassan şiirinde Rebîa b. Âmir b. Malik'i babasının zimmetini çiğneyen Âmir b. Tufeyl'e karşı kışkırtıyordu.

Ey Rebîa'ya benden ulaştıracak kişi!
Benden sonra baş veren hadiseleri
Baban savaşların babası, Ebu Bera'dır.
Dayın ise şerefli kişi Hakem b. Sa'd'dır. [750]

Bu şiir Rebîa b. Ebî Bera'ya ulaşınca -ki şiir onlar nezdinde yağmur gibi gelen oklardan, boyunları koparıp atan kılıçlardan ve mızraklarla delik deşik edilmekten daha şiddetliydi- derhal babasının intikamını almak üzere harekete geçti. Âmir b. Tufeyl'i yaraladı. Yara ölümcül değildi. Kavmi onun üzerine yürüdü. Âmir'e "Kısas al." dediler. O: "Onu affettim. Eğer yaşarsam ne yapacağımı ben bilirim." dedi.[751] Hassan, Bi'r-i Meûne şehitlerine ağlıyordu, şöyle diyordu:

Meûne'de öldürülenler için ağla dolu dolu.
Gözyaşlarıyla Rasulun süvarilerine,
Sabah vakti karşılaşan ölümleriyle,

---

748 Buhârî, 4096
749 El Esas Fi's Sünne, 2/656
750 Muhammed Resûlullah, Sadık Arcun, 4/64
751 Fethu'l Bârî, 4096. hadisin şerhi.

Bir kavmin akdi sebebiyle fena buldular
Onlar iplerinin düğümü hiyanetle çözüldü.
Yazık Münzir'e, yüz çevirdi de ölüme sabredip gitti.[752]

- Âmir b. Tufeyl el Âmirî'nin gidişi

Allah Teâlâ Peygamberinin duasına icabet etti. Peygamber (sav) Âmir b. Tufeyl'e beddua etmişti. "Allah'ım, Âmir hakkında bize yet!" demişti.[753]

Bi'r-i Meûne'de bulunanlar çaresiz bir hastalığa yakalandılar. Resûlullah (sav) "Taun Hastalığı" diye vasfetmişti. Yüksek ateşler içinde kıvranmaya başladılar. Âmir de bu hastalığa yakalananlar içindeydi. Kavminden bir kadının evinde hapis vaziyetteydi. Arap yarımadasındaki şehirleri ele geçirme ya da Nebi (sav)'e halife olma hayali sona ermişti. Nebi (sav)i tehdit ettiği adamları şimdi onu hapsetmişlerdi. Dışarı çıkmasına mani oluyorlardı. Etrafında kimseler kalmamıştı. Hastalığın kendilerine geçmesinden korkuyorlardı. Âmir mecnun gibiydi. Bağırıp çağırıyordu. Sonunda "Atımı getirin bana." diye bağırdı. Atını getirdiler ve atının sırtında öldü.[754]

---

752 İbni Hişam, 3/209
753 Kebir, Taberânî, 5724; Mecmau'z Zevâid, 6/125-126
754 Buhârî, 4091

2.
KONU

PEYGAMBER (SAV)'İN ÜMMÜ'L MESAKİN VE ÜMMÜ SELEME (RA) İLE EVLENMESİ VE DAHA BAŞKA OLAYLAR

Ümmü'l Mesakin Zeyneb binti Hüzeyme (ra)

Tam adı, Zeyneb Binti Hüzeyme bin el-Haris el-Hilaliyye'dir. Abdumenaf bin Hilal bin Âmir bin Sa'saaoğullarındandır. Cahiliye dönemindeki lakabı "Ümmü'l-Mesakin (Fakirlerin Anası)" idi. Fakir fukarayı çok gözetirdi. Resûlullah (sav) onunla Hicret'ten otuz bir ay sonra Ramazan ayında evlendi. Resûlullah (sav)'in yanında sekiz ay kaldı. Hicret'ten otuz dokuz ay sonra Rebiülevvel ayının sonunda vefat etti ve Medine'ye defnedildi.[755]

Zeyneb Binti Hüzeyme, Uhud'da şehit düşen Abdullah bin Cahş bin Riâb'ın hanımı idi. Uhud'da kocasını yitirince yapayalnız kalmıştı. Resûlullah (sav) onunla evlenmek suretiyle onu taltif etti. Kocasının vefatından sonra Resûlullah (sav) onu üstün meziyetlerinden dolayı bu şekilde mükâfatlandırmış oldu.[756]

Nebi (sav)'in Ümmü Seleme (ra) ile evlenmesi

Tam adı, Hind Binti Ebî Ümeyye Huzâfe bin el-Muğîre el-Kureşiyye el-Mahzûmiyye'dir. Amcasının oğlu Ebu Abdullah bin Abdülesed ile evli idi. Onun bu kocası Resûlullah (sav)'in halası Berre Binti Abdülmuttalib'in oğlu idi. Yine o, Resûlullah (sav)'in sütkardeşi idi. Ümmü Seleme ve kocası Ebu Seleme (ra) dinlerini muhafaza etmek için Habeşistan'a hicret edenlerdendiler. Daha sonra Mekke'ye döndüler ve Resûlullah (sav) Medine'ye hicret ettikten sonra Medine'ye hicret ettiler.[757]

755 Tefsir-i Kurtubî, 14/166
756 El-Mufassal Fî Ahkami'l Mer'e, Abdülkerim Zeydan, 11/469
757 Siyeru A'lâmi Nübelâ, 2/202

Ümmü Seleme'nin Ebu Seleme (ra) ile konuşması

Ümmü Seleme, Ebu Seleme'ye: "Bana ulaşan bilgilere göre bir kadın -cennetlik olan- kocası öldükten sonra evlenmezse Allah onları cennette bir araya getirir. Gel, birbirimizin ölümünden sonra kimseyle evlenmemek üzere birbirimize söz verelim." dedi.

Ebu Seleme: "Bana itaat edecek misin?" diye sordu.

O: "Eğer ben ölürsem evlen." dedi. Sonra da: "Allah'ım, Ümmü Seleme'yi benden sonra benden daha hayırlı biriyle evlendir. Onu üzmeyecek ve ona eziyet etmeyecek biriyle evlendir." diye dua etti.

Öldüğünde kendi kendime: "Ebu Seleme'den daha hayırlı kim var ki?" diye sordum. Çok geçmedi, Resûlullah (sav) geldi ve kardeşinin oğluna (ya da oğluna) Ümmü Seleme'yi istediğini söyledi. Ümmü Seleme önce çoluk çocuk sahibiyim diyerek bu teklifi reddetti, sonra kabul etti. Ertesi gün de nikâh kıyıldı.[758]

Kocası öldüğünde Ümmü Seleme'nin yaptığı dua

Ebu Seleme Uhud'da aldığı yara sebebiyle vefat edince hanımı Ümmü Seleme -ki onu çok seviyor ve ona çok saygı duyuyordu- Nebi (sav)'in yanına gitti. Ona: "Ya Resûlullah, Ebu Seleme vefat etti." dedi.

Resûlullah (sav) ona: ***"Allah'ım, beni ve onu mağfiret et, bana ondan daha iyisini nasip et.' de"*** buyurdu.

O diyor ki: "Ben de böyle dedim. Allah bana ondan daha hayırlısını, Muhammed (sav)'i nasip etti."[759]

Resûlullah (sav) onu nikâhladığında aralarında vuku bulan konuşma

Ömer bin Ebî Seleme (ra) anlatıyor:

"Ümmü Seleme'nin iddeti bitince onu Ebubekir istedi. O, onun teklifini kabul etmedi. Daha sonra Ömer istedi. Onun da teklifini kabul etmedi. Daha sonra Resûlullah (sav) ona aracı gönderdi. Bunun üzerine o: 'Hoş geldin, ancak Resûlullah (sav)'e şunu haber ver: Ben kıskanç bir kadınım, küçük çocuk sahibiyim ve benim velilerimden bir şahit de yok.' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) ona şu haberi gönderdi: ***'Küçük ço-***

758 A,g,e. 2/203
759 Ahmed b. Hanbel, 6/291,306; Müslim, 919; Ebu Davud, 3115; İbni Mâce, 1447

cuk sahibi olduğunu söylüyorsun; Allah Teâlâ o çocuklar hakkında sana yardım eder. Kıskanç olduğunu söylüyorsun; Allah Teâlâ'ya senin kıskançlığını gidermesi için dua ederim. Velilere gelince onlardan bana razı olmayacak kimse yok." [760]

Diğer bir rivayette Ümmü Seleme (ra) kendisinin yaşlı olduğunu söylemiş, Resûlullah (sav) de ona: ***"Ben senden daha yaşlıyım."*** diye cevap vermiştir.[761]

Resûlullah (sav) ona güzel cevaplar vermiştir. Nitekim o, güzel cevap veren biri idi.[762]

Ümmü Seleme, oğlu Ömer'e: "Ey Ömer, kalk beni Resûlullah (sav) ile evlendir." dedi. İbni Kesir, Ümmü Seleme'nin bu sözünü şerh ederken şöyle demektedir: "Bu sözüyle o: 'Ben razı oldum ve izin verdim.' demek istiyor. Bazı âlimler: 'O, bunu oğlu Ömer'e dediğinde oğlu akit yapma salahiyetine sahip olmayacak derecede küçüktü.' demişlerdir. Ancak ben bu husustaki rivayetleri topladım ve işin doğrusunu beyan ettim. Hamd ve minnet Allah'adır. Ümmü Seleme'nin veli tayin ettiği oğlu onun en büyük oğlu Seleme bin Ebî Seleme idi."[763]

Resûlullah (sav)'in Ümmü Seleme'nin Ev Eşyasını Alması ve Ona Karşı Muamelesi

Ümmü Seleme (ra) evlilik teklifini kabul edince Resûlullah (sav) ona: *"Zevcem filanca kardeşine mehir olarak verdiğim şeylerden, sana eksik vermeyeceğim. İki adet el değirmeni, topraktan yapılmış iki su testisi, yüzü deri, içi hurma lifi dolu bir yastık."* buyurdu.

Ümmü Seleme (ra), kocası Ebu Seleme (ra)'ın ölümünden sonra bir kız çocuğu dünyaya getirdi. Resûlullah (sav) onunla evlenince yanına gidip geliyordu. Ümmü Seleme'nin kızı Zeyneb'i kucağına aldığını ve emzirdiğini görüyordu. Resûlullah (sav) kerem sahibi utangaç biri idi. Durumu görünce geri dönüyordu. Bu çok defa tekerrür etmişti. Ammar bin Yasir (ra) Ümmü Seleme'nin anne bir kardeşiydi. Ebu Cehil'in şehit ettiği Sümeyye (ra) her ikisinin de annesiydi. Ammar bin Yasir kız kardeşi Ümmü Seleme'nin evine gitti ve çocuğu evinde emzirilmesi için aldı.

Resûlullah (sav) geldiğinde: ***"Zinâb (Zeyneb) nerede?"*** diye sordu. Ebu Ümeyye'nin kızı Garîbe oradaydı: "Onu Ammar bin Yasir aldı." dedi.

760 Ahmed b. Hanbel, 6/313,314; Nesâî, 6/81,82
761 Tabakât-ı İbni Sa'd 8/90
762 El-Mufassal Fî Ahkami'l Mer'e 11/470
763 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/92

Ebu Seleme'nin kızının isminin değiştirilmesi

O yetim kız anlatıyor: "Nebi (sav) Ümmü Seleme ile evlendiğinde onun yanına girdi. Benim adım Berre idi. Bana Berre denildiğini işitti de: *'Nefislerinizi tezkiye etmeyin. Muhakkak ki Allah sizden kimin iyi kimin kötü olduğunu daha iyi bilir. Ona Zeyneb adını verin.'* buyurdu.

Bunun üzerine Ümmü Seleme: "O, Zeyneb'tir." dedi.[767]

Resûlullah (sav)'in yönlendirmesi böyleydi. O, güzel isimleri seviyordu. O, sadece sabilerin isimlerini değiştirmiyordu. Büyük adam ve kadınların isimlerini de değiştiriyordu. Hatta bu yüksek Nebevi zevkten yaşlılar da nasiplerini alıyorlardı. Nitekim bir defasında Resûlullah (sav)'in yanında birine adıyla hitap edilmiş: "Şihab" denmişti de, o: ***"Hayır, sen Hişam'sın."*** buyurmuştu.[768]

Resûlullah (sav)'e bir adam gelir de ismi hoşuna gitmezse onun ismini daha güzel, daha hoş bir isimle değiştirirdi.[769] Resûlullah (sav) yaşlıların isimlerini de değiştiriyordu.

Aişe (ra) anlatıyor:

"Resûlullah (sav) benim yanımdayken yaşlı bir kadın ona geldi. Resûlullah (sav) ona: ***'Sen kimsin?'*** diye sordu.

O: 'Cessâmetü'l-Müzeniyye' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): *"Sen Hessânetü'l-Müzeniyye'sin." buyurdu. Sonra da: 'Nasılsınız? Hâl-i vaktiniz nasıldır? Bizden sonraki durumunuz nasıldır?'* diye sordu.

Yaşlı kadın: 'Anam babam sana feda olsun; hayır içindeyiz, ey Allah'ın Resûlü.' dedi.

Resûlullah (sav)'e et götürüldü. O da eliyle o etten alıp yaşlı kadına ikram etti.

'Ya Resûlullah, sen elini bulaştırma.' dedim.

Yaşlı kadın gidince: 'Ya Resûlullah, bu yaşlı kadına ne kadar çok ikramda bulunuyorsun?' dedim.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): *'O, bize Hatice zamanında gelir giderdi. Ahde vefa imandandır.'* buyurdu."[770]

767 Müslim 2142/19; Edebü'l Müfred 821
768 Edebü'l Müfred, 825; Ahmed b. Hanbel, 6/75; Mecmau'z Zevâid, 8/51
769 El-Mu'cemu'l Kebir, Taberânî, 17/119; Mecmau'z Zevâid, 8/51
770 Şuabi'l İman, Beyhakî 9122; Hakim, 1/16

Resûlullah (sav)'in Ümmü Seleme (ra) ile evliliğindeki hikmet

Bu evlilikteki hikmet mübah olan bir şeyden faydalanma değildir. Bu evlilik Ümmü Seleme'nin fazileti sebebiyle olmuştur. Hudeybiye günü Resûlullah (sav)'e arz ettiği görüşünü düşünenler bunu bilirler. Ayrıca o, kocası vefat ettiğinde ondan daha hayırlısını Allah'tan dilemişti.[771] Ümmü Seleme (ra), Kureyş'in en üstün kollarından biri olan Mahzumoğullarına mensuptu. Mahzumoğulları, Resûlullah'a karşı harp sancağını taşıyanlar ve ona karşı çıkanlardı. Bu evliliğin arkasında Mahzumoğullarının kin ve nefretini dağıtma ve fertlerinin kalplerini celb etme niyeti de vardı. Resûlullah (sav)'in hısımları olunca İslam'ı sevmeleri ve İslam'a girmeleri daha kolay olacaktı.[772]

Bu evlilik, Resûlullah (sav)'in ümmetinin iç yapısını iyi bildiğini, şehitlerin -geride kalan aile fertleri hususunda- haklarını gözettiğini, o hanımların nübüvvetin nurundan Allah Teâlâ'nın dilediği nisbette bol bol istifade etmelerini ve ümmete faydalı olmalarını istediğini göstermektedir.[773]

Müminlerin analarından en son vefat eden Ümmü Seleme (ra)'dır. Hicret'in altmış birinci yılında vefat etmiştir. Resûlullah (sav)'den hadis rivayet etmiştir; ondan nakledilen hadislerin sayısı üç yüz seksen sekizdir. Buhari ve Müslim bu hadislerin on üçünü birlikte rivayet etmiştir. Ayrıca Buhari üç hadis, Müslim on üç hadis rivayet etmiştir.[774] Resûlullah (sav)'den nakledilen ilim ve irfanın neşrinde pay sahibi olanlardandır. Vefatıyla müminlerin analarına ait son lamba da -nurunun parlaklığı devam etse de- sönmüştür. Allah ondan razı olsun ve onu razı kılsın.[775]

Resulûllah'ın Torunu Hasan b. Ali'nin doğumu

İmam Kurtubi diyor ki: "Hasan dördüncü yılın Şaban ayında doğdu. Buna göre Hüseyin, Hasan'ın doğumundan tam bir sene sonra doğdu. Vakıdî'nin zikrettikleri de bunu teyit etmektedir. O şöyle diyor: 'Fatıma, Hasan'ın doğumundan elli gün sonra Hüseyin'e hamile kaldı.'

Nevevî de *Tehzib* adlı eserinde şöyle diyor: 'Hasan Hicret'in dördüncü yılı Şaban ayının çıkmasına son beş gün kala doğdu.'"[776]

771 Tefsiru'l Menar, 4/372
772 Et-Terbiyyetü'l Kıyâdiyye, 3/356
773 A,g,e. 3/357
774 Siyeru A'lâmi Nübelâ, 2/210
775 Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu Şuhbe, 2/248,249
776 Şezerâtü'z-Zeheb, İbnu'l İmâd el Hanbelî, 1/10

Ali bin Ebî Talib (ra) şöyle diyor: "Hasan doğduğunda ona 'Harb' ismini verdim. Resûlullah (sav) geldi: ***'Oğlumu bana gösterin.'*** buyurdu. Sonra da: ***'Ona ne isim verdiniz?'*** diye sordu.

'Harb' dedim. Bunun üzerine: ***'Hayır, o Hasan'dır.'*** buyurdu."[777]

Resûlullah (sav) bu şekildeki isimleri kalplere sevinç ve ferahlık veren güzel isimlerle değiştirmiştir.

İsmi güzel bu yeni çocuk Resûlullah (sav)'e götürülmüş, o da onu kucağına alıp öpmüştür.

Ebu Rafi', Hasan'ın akikasından da bahsediyor, şöyle diyor: "Fatıma, Hasan'ı dünyaya getirdiğinde: 'Oğlum için akika kesmeyecek miyim?' dedi.

Resûlullah (sav): ***"Hayır, ancak başını traş et, saçının ağırlığınca fakirlere ve evfaza gümüş tasadduk et."*** buyurdu. 'Evfaz', Resûlullah (sav)'in ashabından olup mescitte ya da sofada kalan muhtaç kişilerdi. O da onu yaptı."[778]

Resûlullah (sav), Hasan'ın akikasını kesmek istedi ve onun için iki koç kesti.[779]

Resûlullah (sav) akika hakkında şöyle buyurmuştur: ***"Her çocuk akikası ile rehinlenmiştir. Yedinci günü onun adına kurban kesilir, saçı traş edilir ve isim konur."*** [780]

Zeyd b. Sabit hicretin dördüncü yılında yahudi dilini öğrenmesi

Bu senede Zeyd bin Sabit, Yahudi dili üzere yazı yazmayı öğrendi. Harice bin Zeyd bin Sabit anlatıyor:

"Resûlullah (sav), Yahudilerden bir yazı geldiğinde onu okuması için Zeyd bin Sabit'e Yahudi yazı dilini öğrenmesini emretti.[781] Zeyd de bu dili on beş gün içinde öğrendi."

Diğer bir rivayete göre Resûlullah (sav), Medine'ye hicret ettiğinde Zeyd'i Resûlullah (sav)'e götürdüler: "Ya Resûlullah, bu çocuk Neccaroğullarındandır. Allah Teâlâ'nın sana indirdiği Kur'an'dan on küsur sureyi ezbere biliyor." dediler.

Bu, Resûlullah (sav)'in çok hoşuna gitti ve ona: ***"Ey Zeyd, benim***

---

777 Ahmed b. Hanbel, 1/98,118; İbni Hibban, 6958 ; Edebü'l Müfred, 823; El-Kebir, Taberânî 2773; Hakim 3/180; Bezzar 1997; Mecmau'z Zevâid 8/52

778 Ahmed b. Hanbel, 390,391

779 Nesâî 7/166

780 Ahmed b. Hanbel, 5/7,12,17,22; Ebu Davud, 2837,2838; Tirmiz,î 1522; Nesâî, 7/166; İbni Mâce 3165

781 Buhârî, 7195

için Yahudi yazı dilini öğren. Vallahi ben bu hususta Yahudilere güvenmiyorum." dedi.

Zeyd diyor ki: "Onun için Yahudilerin yazı dilini öğrendim. On beş gün geçmeden o dili iyice öğrendim. Resûlullah (sav)'e yazdıklarında onların mektuplarını ona okuyordum."[782]

Bu haberden anlaşılıyor ki, devlet için tercüman önemli unsurlardan biridir. Zira o, devletin sırlarına vâkıf olmakta, devletlerarası yazışmalardan haberdar olmaktadır. Devletlerarası yazışmalara herkesin muttali olması doğru bir şey değildir. Eğer böyle bir şey olursa bu devletin zarar görmesine sebebiyet verir. Bu sebeple Resûlullah (sav), Zeyd bin Sabit'e Yahudi dilini öğrenmesini emretmiştir.[783]

Zeyd bin Sabit'in Yahudi dilini on beş gün içinde öğrenmesi onun kuvvetli keskin zekâsına delalet etmektedir. O, Kur'an-ı Kerim'in tamamını Resûlullah (sav) döneminde ezbere bilenlerden ve Resûlullah (sav)'in meşhur vahiy kâtiplerindendi. Hz. Ebubekir Sıddık döneminde Kur'an'ı cemetme işi ona tevdi edilmişti. Hz. Osman döneminde mushafların çoğaltılmasında görev alanlardan biriydi. Resûlullah (sav)'in Zeyd bin Sabit'e Yahudi dilini öğrenmesini emretmesi, İslam'ın diğer milletlere ait dilleri ve bilgileri öğrenmeye teşvik ettiğini göstermektedir.[784]

782 Ahmed b. Hanbel, 5/186
783 Zeyd b. Sabit Katibu'l Vahy Ve Camiu'l Kur'an, 80-81
784 Es-Sîretü'n-Nebeviyye, 2/249

3.
KONU

NADİROĞULLARI YAHUDİLERİNİN SÜRÜLMESİ

Ka'b bin Eşref'in öldürülmesi ile Uhud Savaşı arasındaki ara dönemde Medine Yahudileri Müslümanlardan korkuyorlardı. Uhud Savaşı'nda Müslümanların yenilgi alması, Yahudilerin ve münafıkların kalplerindeki emellerinin tekrar yeşermesine sebep oldu. Gidişata dair kalplerindeki endişe yok oldu. Reci ve Bi'r-i Maûne hadiseleri de onlara cesaret verdi. Hile yoluna başvurdular. Kalelerini silahla doldurmaya başladılar. Müslümanlara ve İslam devletine karşı hazırlığa giriştiler. Daha sonra da Nebi (sav)'i öldürmeye ve ona hıyanet etmeye yeltendiler.[785]

GAZVENİN TARİHİ VE SEBEPLERİ

Gazvenin Tarihi

Muhakkik tarihçilere göre Benî Nadir Gazvesi, Uhud'dan sonra Hicret'in dördüncü yılında Rebiülevvel ayında meydana gelmiştir. İbni'l-Kayyım, Benî Nadir Gazvesi'nin Bedir'den altı ay sonra vuku bulduğunu söyleyenleri şu sözüyle reddetmiştir: "Muhammed bin Şihab ez Zührî Benî Nadir Gazvesi'nin Bedir'den altı ay sonra vuku bulduğunu zannetmiştir. Bu onun vehmidir ya da ona izafe edilen yanlış bir isnattır. Hakikat şu ki; o, Uhud'dan sonradır. Bedir'den altı ay sonra olan gazve Benî Kaynuka Gazvesi'dir. Kureyza Gazvesi, Hendek Harbi'nden sonra, Hayber de Hudeybiye'den sonradır."[786]

İbni'l-Arabî: "Sahih olan, onun Uhud'dan sonra olmasıdır." demiştir. İbni Kesir de bu görüştedir.[787]

---

785 Et-Tarihu's-Siyasî Ve'l Askerî, 188-189
786 Zâdü'l Meâd, 3/249
787 Hadisu'l Kur'an An Gazvetü'r Rasul, 1/254

GAZVENİN SEBEPLERİ

Resulûllah (sav)'ı Benî Nadir gazvesini yapmaya ve onları sürgün etmeye sevk eden birden fazla sebep vardır. Önemlilerini arz edelim:

1-Nadir oğullarının yaptıkları anlaşmayı bozmaları.

Onlarla yapılan anlaşmaya göre, onlar Müslümanlara düşman olanlara yardım etmeyeceklerdi. Onlar sadece bununla yetinmediler, ayrıca düşmana Medine'nin zayıf noktalarını gösterdiler.

Bu Sevik Gazvesi'nde hâsıl olmuştu.[788] Ebu Süfyan bin Harb -Bedir Savaşı'ndan sonra- Mekke'ye döndüğünde Medine'de savaşmadığı müddetçe başına su değdirmeyeceğine dair yemin etmişti. Medine'ye gitmek üzere iki yüz süvariyle yola çıktığında Benî Nadir'in reisi Sellam bin Mişkem onunla birlikte hareket etmiş, onu ağırlamış ve Medine'ye dair haberleri ona vermişti. Ne var ki Medine istihbaratı bundan gafil değildi.[789]

Meğazî sahibi Musa bin Ukbe diyor ki: "Nadiroğulları Kureyş'i Resûlullah (sav) ile savaşmaya teşvik ettiler ve onlara Medine'nin zayıf noktalarını gösterdiler."[790]

2- Resulûllah (sav)'e karşı pusu kurma çalışmaları

Nebi (sav) ashabından bir grupla birlikte Kuba yoluyla Benî Nadir yurduna gitti. Resûlullah (sav), Âmir kabilesine eman vermiş, Amr bin Ümeyye ed Damrî de onlardan iki kişiyi bilmeden öldürmüştü. Resûlullah (sav) Yahudilerden hisselerine düşen diyet miktarını almak üzere oraya gitmişti. Yapılan anlaşmanın gereği buydu.

Nadiroğulları Resûlullah (sav)'i güler yüzle karşıladılar. Daha sonra kendi aralarında Resûlullah (sav)'i öldürmeyi ve ona ihanet etmeyi istişare ettiler. İstişare neticesi Resûlullah (sav)'in dibine oturduğu duvarın üzerinden Resûlullah (sav)'in üzerine taş bırakmayı kararlaştırdılar. Ancak Resûlullah (sav) Allah Teâlâ'nın izniyle onların bu planını öğrendi. Zira Yahudilerin kötülük yapmak istediklerine dair haber ona vahiyle bildirilmişti. Derhâl kalktı ve süratle Medine'ye doğru gitti. Az sonra ashabı da kalktı ve ardından gittiler.[791]

788 Sevik gazası Bedirden sonra vuku bulmuştur.
789 Tarihu't Taberî, 2/284
790 Fethu'l Bârî, 7/332
791 El Vakıdî, 1/365; Et-Tarihu's Siyasî Ve'l Askerî, 190

Allah Teâlâ'nın başarısız kıldığı bu pusunun hedefi sadece Nebi (sav) değildi. Hedef Medine devletiydi. Bu sebeple Resûlullah (sav) Benî Nadir'e karşı harp ilan etti. Çünkü onlar yaptıkları anlaşmayı çiğnemişlerdi. Ashabına onlara karşı savaşmak üzere hazırlık yapmalarını ve onlara karşı yürüyüşe geçmelerini emretti.[792]

Bu ve daha başka sebepler, Benî Nadir Gazası'na yol açtı. Kur'an-ı Kerim müminlere bu büyük nimeti hatırlatıyor ve Allah Teâlâ'nın, peygamberini Yahudilerin kurduğu tuzaktan nasıl kurtardığını anlatıyor:

"Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki o nimetini anın! Hani bir vakit bir topluluk size el uzatmayı kurmuştu da, O, bunların ellerini size dokundurmalarını engellemişti. Siz, yalnız Allah'tan korkun ve müminler yalnız Allah'a dayansınlar." [793]

Müfessriler bu ayetin iniş sebebi hakkında çeşitli rivayetler nakletmişlerdir. Bir kısmını arz edelim:

Taberî, Ebu Ziyad'dan naklediyor: "Resûlullah (sav) ashabının diyetini almak üzere Nadiroğullarına gitti. Ebubekir, Ömer ve Ali de (Allah onlardan razı olsun) beraberindeydi. ***'İsabet eden bu musibet hususunda bana yardım edin.'*** buyurdu.

Onlar da: 'Olur, ey Ebu'l-Kasım. İstediğin yardımı yaparız, sen hele bir otur, biz sana yemek yedirelim.' dediler.

Resûlullah (sav) oturdu. Ashabı onu bekliyordu. O arada onların reisi adamlarının yanına gitti. O, Resûlullah ile konuşan kişiydi. Arkadaşlarına: 'Bundan daha iyi bir fırsat bulamazsınız. Onun üzerine bir kaya atın ve öldürün. Ondan sonra bir daha kötülük görmezsiniz.' dedi.

Daha sonra büyük bir değirmen taşının yanına gittiler. Resûlullah (sav)'in üzerine onu atacaklardı. Cebrail (as) gelip Resûlullah (sav)'i uyarıncaya ve Resûlullah (sav) oradan kalkıncaya kadar Allah onların ellerini tuttu. Allah Teâlâ peygamberini bu plandan böylece haberdar kıldı.[795]

Muhammed bin İshak, Mücahit, İkrime ve daha başkaları bu ayetin Benî Nadir hakkında nazil olduğunu söylemişlerdir. Resûlullah (sav) Âmirîlerin diyetini almak üzere onların yurduna gittiğinde onlar büyük bir değirmen taşını Resûlullah (sav)'in üzerine düşürmeyi planlamışlardı. Bu iş için de Amr bin Cahhâş'ı görevlendirmişlerdi. Resûlullah (sav) duvarın dibine oturduğunda yukarıdan taşı bırakacaktı. Ancak Allah

792 Et-Tarihu's Siyasî, 190
793 Mâide, 11
795 Tefsir-i İbni Cerîr, 6/144,145

Teâlâ bu planı peygamberine haber verdi. Bunun üzerine o, derhâl Medine'ye döndü. Ashabı da ardından Medine'ye döndüler. Daha sonra Allah Teâlâ bu hususta bu ayeti inzal buyurdu.[796]

İbni Cerîr, bu ayetin, Resûlullah (sav)'e ve ashabına karşı Nadiroğulları tarafından planlanan suikast girişimi sebebiyle nazil olduğu görüşünü tercih etmiştir. Şöyle demiştir: "Bu hususta en sağlam olan görüş budur. Çünkü Allah bu çirkin girişimlerinden dolayı, Rablerine ve O'nun peygamberine karşı ihanetlerinden dolayı onları cezalandırmıştır."[797]

Dr. Muhammed Ali Abid de Taberî'nin tercihini benimseyenlerdendir. Ayet bütün bu hadiselerden sonra indirilmiş olabilir. Yani, ulemanın da dediği gibi farklı hadiseler hakkında bir ayet inmiş olabilir.[798]

Ayetin manası: Allah Teâlâ'nın üzerinizdeki o nimetini hatırlayın. Allah orada Yahudilerin elini tuttu. Onlar sizin peygamberinize karşı ellerini kötülükle uzatmak istemişlerdi. Habis planlarını neredeyse uygulamak üzereydiler. Ancak Allah onların tuzağını boşa çıkardı. Peygamberinizi onların kötülüklerinden kurtardı.

Daha sonra Allah Teâlâ, O'ndan korkulmasını ve O'na tevekkül edilmesini emretmiştir. Şöyle buyurmuştur:

"Allah'tan korkun ve mûminler yalnız Allah'a dayansınlar." [799]

Yani; ey müminler nimetinin içerdiği hakları koruma hususunda Allah'tan korkun. Onun şükründen gafil olmayın. O kudretini size gösterdi. Binaenaleyh sadece O'na tevekkül edin. Size Rabbinizin sizi nasıl koruduğunu gösterdi. Binaenaleyh müminler yalnız Allah'a tevekkül etsinler.[800]

NADİROĞULLARININ SÜRGÜNLE UYARILIŞI VE MUHASARA ALTINA ALINIŞI

Nadiroğullarının Uyarılışı

Siyer kitaplarının çoğu Nebi (sav)'in on gün boyunca Nadiroğullarını uyardığını kaydetmiştir. Resûlullah (sav), Muhammed bin Mesleme'yi onlara göndermiş ve ona: *"Nadiroğulları Yahudilerine git ve 'Resûlullah (sav) beni size, 'Beldemden çıkıp gidiniz. Siz, bana suikast için,*

796 Tefsir-i İbni Kesir, 2/31
797 Tefsir-i Taberî, 6/144,145
798 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim An Gazavâti'r Rasul, 1/251
799 Mâide, 11
800 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/252

düşünülmeyecek şeyi düşündünüz, tasarlanmayacak şeyi tasarladınız ve aramızdaki anlaşmayı bozdunuz. Size on gün mühlet veriyorum. Bu müddetten sonra buralarda sizlerden kim görülürse, onun boynunu vururum.' demem için gönderdi.' de." buyurdu.

Muhammed bin Mesleme, Nadîroğulları Yahudilerinin yanına varıp emredileni tebliğ edince ona: "Ey Muhammed bin Mesleme! Bize Evs kabilesinden bir kimsenin böyle çetin bir haber getireceğini hiç ummuyorduk." dediler, başka bir şey diyemediler.

Bunun üzerine Muhammed bin Mesleme: "Kalbler değişti. İslamiyet eski ahidleri ortadan kaldırdı, yok etti." dedi.

Nadîroğulları: "Biz de göçü yükleriz." dediler ve birkaç gün içinde yol hazırlığına başladılar.[801]

Bu arada Abdullah bin Ubey bin Selül onlara bir adamla haber gönderdi ve şöyle dedi: "Sakın yurdunuzu ve mallarınızı bırakıp gitmeyin. Kalenizde oturun. Bizler sizi kimselere teslim etmeyiz. Eğer size karşı savaşılırsa biz de sizinle birlikte savaşırız. Eğer yurdunuzdan çıkarılırsanız biz de sizinle birlikte çıkarız.[802] Bir yere ayrılmayın, zira benim yanımda kavmimden başka Araplardan iki bin kişi daha var. Yerlerinizde kalın, onlar sizinle birlikte kalelerinize girecekler. Size ulaşılmasına mâni olmak için sonuna kadar savaşacaklar."[803]

Abdullah bin Ubey bin Selül'ün bu desteği Yahudilere cesaret verdi. Liderleri Huyey bin Ahtab da onun bu vaadine kandı ve Resûlullah (sav)'e: "Bizler yurdumuzu bırakıp gitmeyeceğiz. Elinden geleni ardına koyma." demek üzere kardeşi Cüdey bin Ahtab'ı gönderdi. Cüdey mesajı Resûlullah (sav)'e ulaştırınca Resûlullah (sav) tekbir getirdi, orada bulunan Müslümanlar da tekbir getirdiler. Resûlullah (sav): "***Yahudilere karşı harbedeceğim.***" buyurdu.[804]

Nadiroğullarının Muhasara Altına Alınması Ve Sürülmesi

On gün geçtiği hâlde Nadiroğulları yutlarını terk etmediler. Bunun üzerine Müslüman askerleri onların üzerine yürüdü. Tam on beş gün onları muhasara altına aldılar.

Muhasara uzayınca Resûlullah (sav), onların hurma ağaçlarının yakılmasını emretti. Resûlullah (sav) onların, mallarına ve ziraatlerine

801 Tarih-i Taberî, 2/552
802 Sîretü İbni Hişam, 3/212
803 Tarih-i Taberî, 2/553
804 Es-Sîretü'n Nebeviyye, İbni Kesir, 3/146

düşkünlüğünü bildiğinden dolayı bu hükmü vermişti. Resûlullah (sav)'in bu uygulaması onların gücünü kırdı. Korkuya kapıldılar ve "Ey Muhammed, sen fesattan nehyetmekte ve onu işleyenleri ayıplamakta ve kınamakta idin. Şimdi onları kesmek ve yakmak nasıl olur?" diyerek bağırdılar.

Allah onların kalplerine korku düşürdü. Nadiroğulları sürgünden kurtuluşun olmadığını anladılar. Ümitsizlik kalplerini bürüdü. Abdullah bin Ubey de verdiği sözde durmamıştı. Kardeşleri de onlara ne hayır ulaştırabilmiş, ne de şerri onlardan defedebilmişti. Nebi (sav)'e güven içinde yurtlarını terk etmek istediklerini bildirdiler.

Resûlullah (sav) de onlara muvafakat etti. Onlara: ***"Zırhlar ve silahlar dışında develerin taşıyabildiği kadar eşya alın, gidin."*** buyurdu. Yapılan anlaşmaya göre her üç kişi bir deveyle gidecekti. Onlar da bu hükme razı oldular.[805]

Yahudiler, Müslümanlar istifade etmesin diye evlerinin direklerini söktüler, tavanlarını çöktürdüler ve duvarlarını yıktılar. Yanlarında yüklü miktarda altın ve gümüş götürdüler. Hatta tek başına Sellam bin Ebî Hukayk, içi altın ve gümüş dolu bir öküz derisini götürüyordu. Şöyle diyordu: "Biz bunu, dünyayı yükseltmek ve alçaltmak için hazırladık. Buradaki hurma bahçelerimizi terk ediyorsak Hayber'deki hurma bahçelerimize gidiyoruz."[806]

Mallarını altı yüz deve ile taşıdılar. Üzülmediklerini göstermek için defler ve düdükler eşliğinde yurtlarını terk ettiler. Kendilerinden olan oyuncu kadınlar da arkalarından dans edip şarkı söylüyordu. Bir kısmı Hayber'e, diğer kısmı da Şam'ın Ezraat bölgesine gittiler.[807]

Medine'den sürülmeleri işi Resûlullah (sav)'in emriyle Muhammed bin Melseme'ye tevdi edildi.[808] Sellam bin Ebu'l-Hukayk, Huyey bin Ahtab ve Kinane bin Rebi' bin Ebu'l-Hukayk, Hayber'e giden liderlerdi. Onlar Hayber'e gidince oradakiler bunlara boyun eğdi.[809]

BU GAZVEDEN ALINACAK DERSLER VE İBRETLER

Kur'an-ı Kerim'de Haşr suresinin tamamı bu gazveden bahsetmektedir. Hatta bu sebeple Abdullah bin Abbas (ra) bu sureyi "Benî Nadir Suresi" olarak adlandırmıştır. Buhari, Saîd bin Cübeyr'den nakledivor:

805 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/257
806 Es-Sîretü'l Halebiyye, 2/566
807 A,g,e. 2/565; Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/257
808 El-Meğâzî, Vâkıdî 1/374; El-Yehûd Fi's Sünneti'l Mutahhara, 1/321
809 İbni Hişam, 3/212

"İbni Abbas'a: 'Haşr Suresi' demiştim de o bana: 'Benî Nadir Suresi' de' demişti."[810]

Bu sure, bu gazvenin oluşma şartlarını açıklamakta, bu hususta geniş izahatlar vermektedir. Fey ahkâmını ve kimin fey'e hak sahibi olduğunu beyan etmektedir. Münafıklar ile Yahudilerin ilişkisini açıklamaktadır. Yahudilerin psikolojisini ortaya koymaktadır. Gazveden bahsedilirken müminlere hitap edilmekte ve onlara takva sahibi olmaları ve günah işlemekten sakınmaları emredilmektedir. Daha sonra Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'den ve onun şerefinin yüceliğinden bahsetmektedir. Yine Allah Teâlâ'nın şanına layık yüce sıfatlarından bahsedilmektedir. İslam toplumu bu şekilde tevhid üzere ve Allah Teâlâ'nın koyduğu ilkelere göre terbiye edilmektedir. Bu şekilde İslam toplumu kıyamet gününe hazırlanmaktadır. Bu sure üzerinde düşündüğümüzde şu dersleri ve ibretleri çıkarmamız mümkündür:

1- Allah Teâlâyı Övmek Ve Yüceltmek

Sure, Allah Teâlâ'ya övgü ile başlamaktadır. Allah Teâlâ'nın yarattığı her şey; insandan hayvana, nebattan cemadata kadar her şey Allah Teâlâ'yı tenzih ve tesbih etmektedir. Her şey O'nu yüceltmektedir. Her şey O'nun birliğine, kudretine ve hâkimiyetine şehadet etmektedir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Göklerde ve yerde olanların hepsi Allah'ı tesbih etmektedir. O, üstündür, hikmet sahibidir." [811] Surenin başlangıcında göklerde ve yerde olan her şeyin Allah Teâlâ'yı hamd ile tesbih ettiği, O'nu celaline layık olmayan noksan sıfatlardan tenzih ettiği, O'na ibadet ettiği, O'nun azametine boyun eğdiği haber verilmektedir. Çünkü O azizdir, her şeyi hükmü altına almıştır. Hiçbir şeyin O'nun hükmünden kaçması mümkün değildir.

O, yaratışında ve emrinde hikmet sahibidir. Abes bir şey yaratmaz ve maslahat olmayan bir şeyi emretmez. Yaptığı her işte hikmet vardır. Hikmetsiz iş yapmaz. Bu sebeple ehli kitaptan olup da Resûlünü inkâr eden kâfirlere karşı Resûlüne yardım eder. Onları, o sevdikleri ve aşina oldukları yurtlarından çıkarır.[812]

2- Korku Allah'ın Ordularından Bir Ordudur

"Ehl-i kitaptan inkâr edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran

810 Buhârî, 4029
811 Haşr, 1
812 Haşr süresi, 1-7

O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah (O'nun azabı), onlara beklemedikleri yerden geliverdi. O, yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle harap ediyorlardı. Ey akıl sahipleri, ibret alın. Eğer Allah onlara sürgünü yazmamış olsaydı, elbette onları dünyada (başka şekilde) cezalandıracaktı. Ahirette de onlar için cehennem azabı vardır. Çünkü onlar, Allah'a ve peygamberine cephe almaya kalkıştılar; her kim de Allah'a karşı cephe alırsa, şüphe yok ki, Allah azabı çetin olandır." [813]

Bu ayeti kerimeler üzerinde düşünen kişi şunu anlar: Nadiroğullarını yurtlarından çıkarıp Şam'a süren Allah Teâlâ'dır. Bütün şartlar onların lehineydi. Bu sebeple onlar o kuvvetli kalelerinden onları kimsenin çıkaramayacağını zannediyorlardı.

Ancak Allah Teâlâ sebepleri ve sebeplerin gerisindekileri yaratandı. Allah Teâlâ'nın azabı onlara ummadıkları yerden geldi. Kalplerine korku düştü. Onlar böyle bir şeyi beklemiyorlardı. Yenilmeyeceklerini sanıyorlardı. Kalplerine korku düşünce evlerini kendi elleriyle ve müminlerin elleriyle yıkmaya başladılar. İşte Kur'an'ın eşsiz üslubu bu... Hadiseleri anlatırken insanları terbiye ediyor. Bu usül, siyer ehlinin üslubundan tamamen farklı. Hakikatleri açıklıyor, gizliliklere işaret ediyor ve hadiseleri hakiki failine bağlıyor ki o da âlemlerin Rabbi Allah'tır. Bu sebeple ayeti kerime Nadiroğullarını yurtlarından çıkaranın Allah (azze ve celle) olduğunu açıklamakta ve "Ehl-i kitaptan inkâr edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur."[814] buyurmaktadır.

Ayeti kerime açıklamaya devam ediyor; Nadiroğullarının her şeyi hesap ettiklerini, her tür sebebe yapıştıklarını, ama hezimetin hiç ummadıkları yerden geldiğini -ki o da kendileridir- beyan ediyor. Korku onlara dâhilden geldi. En kısa zamanda yıkılıp gittiler. Bu sebeple her akıllı kişi bu gaza üzerinde iyi düşünmeli ve bilmeli ki, hakiki mutasarrıf Allah Teâlâ'dır. O'nun gücü ve kudretinin karşısında hiçbir sebep tutunamaz. O, her şeye kadirdir. Binaenaleyh insanlara gereken şey Allah'a iman etmek ve işlerini O'nun emirlerine göre yapmaktır. Allah Teâlâ'nın emrine tabi oldukları sürece Allah her şeyi onlara boyun eğdirir. Düşmanlarını da hiç ummadıkları yerden yakalar ve sürer çıkarır.

Bu gaza, her asırda ümmet için ders olmuş ve onlara zaferin her daim yakın olduğunu hatırlatmıştır. Allah'a dönüşten, O'na tam tevekkülden, şeriatine tam teslimiyetten ve hakkını hakkıyla takdirden sonra

813 Haşr, 2-4
814 Haşr, 2

yardım gelir. İsterse düşman çok kuvvetli, çok kalabalık olsun. Allah Teâlâ'yı hiçbir şey aciz bırakmaz. Bunun en büyük şahitlerinden biri de Nadiroğullarının sürülmesidir. Bu ibretlik bir derstir. Binaenaleyh bununla ibret alınsın.

Daha sonra Allah Teâlâ şunu beyan etti ki, eğer onlar sürgün ile cezalandırılmasalardı dünyada ölüm cezasıyla, ahirette de cehennem azabıyla cezalandırılacaklardı.[815]

3- Düşman Kendi Mülkünü Tahrip Ediyor

Resûlullah (sav), orudusuyla birlikte Nadiroğulları yurduna inip muhasara altına alınca onlar kalelerine sığındılar. Bunun üzerine Resûlullah (sav) hurma ağaçlarının kesilmesini ve yakılmasını emretti.

Ona: "Ey Muhammed, sen fesattan nehyetmekte ve onu işleyenleri ayıplamakta ve kınamakta idin. Şimdi onları kesmek ve yakmak nasıl olur?!" diyerek bağırdılar.[816] Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti kerimeyi indirdi:

"Siz hangi hurma ağacını kestinizse veya kökleri üzerinde dikili bıraktınızsa, bu, hep Allah'ın izniyledir ve fasıkları perişan etmek içindir." [817]

Muhammed Ebu Zehra bu ayeti genişçe şerhetmiş ve fukahanın görüşlerini serdettikten sonra şunları söylemiştir:

"Harpte yıkma, yakma ve tahrip etmenin hudutlarını şer'i kaynaklardan ve Resûlullah (sav)'in harplerdeki tatbikatından öğreniyoruz.

• Asıl olan, ağaç kesmemek ve binaları tahrip etmemektir. Çünkü harp yapmaktan maksat halka eziyet vermek değildir. Zalim idarecilerin ortadan kaldırılmasıdır. Bu hususta eserler de varit olmuştur.

• Harp esnasında ağaçların kesilmesi ve binaların tahribi zarureti hâsıl olusa -düşmanın onların arkasına saklanıp Müslüman askerlere zarar vermesinde olduğu gibi- ağaçlar kesilebilir ve binalar tahrip edilebilir. Nitekim Resûlullah (sav) de burada ve Sakif kalelerinde onu yapmıştır.

• Ağaçların sökülebileceğini ve binaların tahrip edilebileceğini söyleyen fukahanın sözü zaruret üzerine söylenmiş bir sözdür. Düşmana eziyet verme maksadı gözetilerek söylenmiş bir söz değildir. Düşmandan kasıt da savaşmak üzere silahlananlardır."[818]

---

815 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/270,271
816 A,g,e. 1/274
817 Haşr, 5
818 Hatemu'n Nebiyyîn, Muhammed Ebu Zehra, 2/265-269

İslam Devletinin Mali Siyasetinin Geliştirilmesi

Allah Teâlâ, Müslümanların Nadiroğulları Yahudilerinden ele geçirdikleri malların hükmünü açıklıyor ve şöyle buyuruyor:

"Ey inananlar, onların mallarından Allah'ın, Peygamberine verdiği şeyler için siz ne at ve ne de deve sürdünüz. Fakat Allah, peygamberlerine dilediği kimselere karşı üstünlük verir. Allah her şeye kadirdir." [819]

Allah Teâlâ, Nadiroğulllarından Müslümanlara geçen malları açıklamış ve onların şiddetli bir savaş olmaksızın Müslümanların eline geçtiğini beyan etmiştir. Bu da, Müslümanların onların üzerine yürümeleri ve ancak bu hususta at ve deve kullanmamalarıdır. Orayı sulh ile fethetmeleri ve onları oradan bu yolla sürmeleridir. Onlar Yahudilerin mallarını bu yolla ele geçirmişler ve onları Allah Teâlâ'nın dilediği şekilde taksim etmişlerdir. Müslümanlar bu savaş için at ve deve koşturmadıklarından Nadiroğullarından elde edilen ganimetler Allah'ın, Resûlüne ihsan ettiği mallardır. Binaenaleyh bu mallar O'nun Resûlüne aittir. O'nun Resûlü de ailesinin yıllık nafakasını -bundan sonra- buradan temin ediyor, artakalanını da Allah yolunda cihad için ata ve silaha yatırıyordu.[820]

Daha sonra Allah Teâlâ genel olarak kâfir yerleşim birimlerindeki fey'in hükmünü açıklamış, şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın, fethedilen memleketler halkının mallarından Peygamberine verdikleri; Allah, Peygamber, yakınlar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir." [821]

Nadiroğullarının fey'i Resûlullah (sav)'e mahsustu. Bu sebeple Resûlullah (sav) dilediği gibi tasarruf etti. O da onu iyilik ve hayır yolunda Müslümanlara dağıttı.

Resûlullah (sav) Nadiroğullarının mallarını ganimet olarak alınca Sabit bin Kays'ı çağırdı ve: ***"Kavmini bana çağır."*** buyurdu.

Sabit: "Hazrec'i mi?" diye sordu.

Resûlullah (sav): ***"Ensar'ın tamamını."*** buyurdu.

Sabit gitti, Evs'i ve Hazrec'i çağırdı. Resûlullah (sav) Allah'a layık olduğu üzere hamdüsena etti. Sonra Ensar'ın Muhacirlere nasıl iyilikler

---

819 Haşr, 6

820 Buhârî 4033; Müslim, 1757 (Resûlullah (sav) ailesinin yıllık nafakasını ayırıyor, ancak bu nafaka hayır yollarına sarf edildiğinden yıl sonuna kadar kalmıyordu. Nitekim Resûlullah (sav) vefat ettiğinde zırhı -ailesi için satın aldığı arpa karşılığında- rehindi. O, üç gün üst üste karnını doyurmamış biriydi. Onun ve aile efradının açlığıyla ilgili çok sayıda hadisi şerif bulunmaktadır.)

821 Haşr, 7

yaptıklarını, onları evlerine indirip nasıl barındırdıklarını, her hususta onları kendilerine nasıl tercih ettiklerini andı. Sonra da: *"Muhacir kardeşlerinizin malları yoktur. İsterseniz Nadiroğulları mallarından Allah'ın bana verdiği malları sizinle Muhacirler arasında bölüştüreyim de Muhacirler yine evlerinizde oturmaya ve mallarınızdan yararlanmaya devam etsinler. İsterseniz Nadiroğullarının mallarını yalnız Muhacirlere vereyim de onlar evlerinizden ve mallarınızdan çıksınlar, el çeksinler."* buyurdu.[822]

Ensar'dan Sa'd bin Ubâde ile Sa'd bin Muaz: "Hayır ya Resûlullah, sen Nadiroğullarının mallarını Muhacirler arasında bölüştür. Ayrıca onlar şimdiye kadar olduğu gibi, yine evlerimizde oturmaya devam etsinler." dediler.

Resûlullah (sav)'in yanında bulunan Ensar topluluğu da hep birden: "Razıyız ve boyun eğiyoruz, ya Resûlullah." dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav), Nadiroğulları Yahudilerinin mallarını yalnız ilk Muhacirlere bölüştürdü. Biraz da Ensar'dan muhtaç olan iki zata, Sehl bin Huneyf ile Ebu Dücâne'ye verdi. Sa'd bin Muaz'a da, İbn Ebu'l-Hukayk'ın kılıcını verdi.[823]

Resûlullah (sav) fey'in kendisine ait olduğunu biliyordu. Böyle olmasına rağmen Ensar'ın gönlünü hoş etmek için onlara da sordu. İşlerin yürütülmesinde Nebevi tatbikat işte böyleydi.

Bu dağıtımın yapılmasından maksat, Ensar üzerindeki yükün azaltılmasıydı. Muhacirler, Nadiroğullarının evlerine taşınınca Ensar'ın evleri kendilerine kaldı. Hatta bazı muhacirler zenginleşmeye bile başladı.[824]

Nadiroğullarının mallarının taksimi İslam devletinin mali siyasetini geniş ölçüde değiştirmiştir. Bu gazadan önce ganimetler devletin beşte birlik hakkı çıkıldıktan sonra muharipler arasında taksim ediliyordu. Devletin aldığı beşte birlik hak da Kur'an-ı Kerim'in tespit ettiği yerlere sarf ediliyordu.[825] Nadiroğulları Gazası'ndan sonra ganimetlere dair yeni mali siyaset yürürlüğe girdi. Kısaca, harp ganimetleri bu yeni siyasete göre iki kısımda ele alınıyordu.

1- Mücahitlerin kılıçlarıyla elde ettikleri ganimetler.

Bu ganimetler devletin beşte birlik hakkı çıkarıldıktan sonra mücahitler arasında taksim ediliyordu.

822 Fethu'l Bârî, 7/422,423
823 İbni Hişam, 3/201,202
824 Tefsir-i Kurtubî, Haşr Süresi; Fethu'l Bârî, Hadis nosu: 4030
825 Enfal 41; Haşr, 7

2- Mücahitlerin eline savaşmadan geçen gainmetler.

Bu tür ganimetler İslam devlet reisinin tasarrufundadır. Bu ganimetleri o, nereye uygun görürse oraya harcar. Dilerse ülkesinin mali imkânlarının gelişmesi için sarf eder, dilerse fakir fukaraya harcar, dilerse silah ve teçhizat satın alır, dilese yeni şehirler kurar, dilerse yollar, kervansaraylar ve diğer yerler için harcar. Bu şu demektir: Devlet reisi lazım olduğunda istediği gibi tasarruf edebileceği özel bir bütçeye kavuşmuştur.[826]

Allah Teâlâ iki ayette de Nadiroğullarının mallarının taksiminde Resûlullah (sav)'in siyasetini açıklamış şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın, fethedilen memleketler halkının mallarından Peygamberine verdikleri; Allah, Peygamber, yakınlar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir; ta ki içinizdeki zenginler arasında elden ele dolaşan bir devlet olmasın."[827] Yani, mallar sadece zengin tabaka arasında elden ele dolaşan bir meta hâline gelmesin, demektir. İslam'ın mali meselelerdeki siyaseti budur. İslam'ın koyduğu esaslar İslam toplumunda aşırı zengin ile aşırı fakir uçurumlarının oluşmasına imkân vermez.

İslam'ın koyduğu mali ilkeler bugün tam olarak uygulansa, mesela zekâtlar verilse, faizler yasaklansa ve insanlar karaborsacılıktan el çektirilse, insanlar en iyi imkânlar içinde yaşarlar. Elbette insanlar arasında farklılıklar olur, ancak kimse kimseye yük olmaz. Toplum dayanışma içinde yaşar.[828] Fey mallarının taksimi beyan edildikten sonra Resûl ne getirdiyse alınması, neden nehyettiyse ondan da sakınılması emredilmiştir, bunun da imanın gereği olduğu beyan edilmiştir.

"Peygamber size ne verirse onu alın, sizi neden menederse ondan geri durun; Allah'tan sakının, doğrusu Allah'ın cezalandırması çetindir." buyurulmuştur.[829]

Yani, Resûlullah (sav) size neyi emrettiyse onu alın, neden yasakladıysa da ondan sakının. Zira o, size hayrı, doğruyu emreder, şerden ve fesattan da sakındırır.

"Allah'tan sakının." sözü; "Emirlerine uyma ve yasaklarından sakınma hususunda Allah'tan korkun." demektir.

"Allah'ın cezalandırması çetindir." Sözü: "O'nun cezalandırması elem vericidir. İsyan edenlere karşı azabı şiddetlidir." demektir. Müfessirler şöyle diyorlar: Ayet, fey malları hususunda inse de Peygamber

826 Kırae Siyasiyye Li's Sîreti'n Nebeviyye, Muhammed Kalecî 169
827 Haşr, 7
828 Fıkhu's Sîre, Ramazan el Bûtî, 194
829 Haşr, 7

(sav)'in emrettiği ve yasakladığı vacip, mendup, müstehap ve haram hususların tamamını içermektedir. Fey de ve diğerleri de bu kapsama dâhildir.[830] Allah Teâlâ'nın ve Resûlünün her hususunda hükmüne boyun eğmeye dair çok sayıda ayet vardır.

"Hayır; Rabbine andolsun ki, aralarında çekiştikleri şeylerde seni hakem tayin edip, sonra da senin verdiğin hükmü içlerinde bir sıkıntı duymadan tamamen kabul etmedikçe iman etmiş olmazlar." [831]

Resûlullah (sav) de bu husuta şöyle buyurmuştur:

"Sizi neden sakındırdıysam ondan kaçının, size neyi emrettiysem gücünüz nispetinde onu yerine getirin. Sizden öncekileri çok sual sormaları ve peygamberlerine muhalefet etmeleri helak etti." [832]

Muhacirlerin, Ensarın Ve Onlara Güzellikle Tabi Olan Tabiinin Fazileti

Muhacirlerin fazileti; Haşr suresindeki ayetler muhacirlerin diğerlerine karşı üstünlüğünü beyan etmektedir. Çünkü ilk derecede olanlar onlardır. Ayetler onların güzel vasıflarından bahsetmekte ve onların doğruluna şehadet etmektedir. Şöyle buyurulmaktadır:

"Allah'ın verdiği bu ganimet malları bilhassa; yurtlarından ve mallarından edilmiş olan, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah'ın dinine ve Peygamberine yardım eden muhacir fakirlerindir. İşte doğru olanlar bunlardır." [833]

Ensarın fazileti; Ayetler Ensar'ın faziletinden de bahsetmektedir. Allah Teâlâ onları şöyle vasfetmiştir:

"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler, onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmezler, kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar. Nefsinin tamahkârlığından korunabilmiş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir." [834]

Onların güzel izlerine ve güzel vasıflarına tabi olanlardır onlar. Kendilerinden önceki kardeşlerine gizlide ve açıkta dua edenlerdir onlar.[835] Allah Teâlâ onlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

---

830 Tefsir-i Râzî 29/28; Safvetü't Tefâsir, 3/351
831 Nisa, 65
832 Ahmed, 2/247; Müslim, 1337/130; Tirmizî, 2679; Nesâî, 5/110,111; İbni Mâce, 1,2
833 Haşr, 8
834 Haşr, 9
835 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/291

"Onlardan sonra gelenler, 'Rabbimiz! Bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla, kalbimizde müminlere karşı kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz sen şefkatlisin, merhametlisin.' derler."[836]

İşte bu sure, Muhacirler, Ensar ve onlara güzellikle tabi olanlardan en iyi şekilde bahsetmektedir.

Medine'deki Münafıkların Tavrı

Ayeti kerimeler münafıkların hâlini beyan etmekte, onların tavrını, Yahudi kardeşleriyle yaptıkları anlaşmayı ve Müslümanlara karşı tutumlarını açıklamaktadır.[837]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Münafıkların, kitap ehlinin inkârcılarından olan kardeşlerine, 'Eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız andolsun ki, biz de sizinle beraber çıkarız, sizin aleyhinizde kimseye asla uymayız, eğer savaşa tutuşursanız mutlaka size yardım ederiz.' dediklerini görmedin mi? Allah onların yalancı olduklarına şahitlik eder. Onlar çıkarılmış olsalar, andolsun ki, onlarla beraber çıkmazlar; savaşa tutuşmuş olsalar, andolsun ki, onlara yardıma koşmazlar; onlara yardıma gitseler, mutlaka geri dönüp kaçarlar; sonra yardım da görmezler. Ey inananlar! Onların yüreklerine korku salan, Allah'tan çok sizlersiniz; çünkü onlar, anlamayan kimselerdir. Onlar sizinle toplu olarak, ancak surla çevrilmiş kasabalar içinde veya duvarlar arkasından savaşı kabul edebilirler. Kendi aralarındaki çekişmeleri ise serttir; onları birlik sanırsın, oysa kalbleri birbirinden ayrıdır. Bu, akletmeyen bir topluluk olmalarındandır. Onların durumu, kendilerinden az zaman önce geçmiş ve işlerinin karşılığını tatmış olanların durumu gibidir. Onlara can yakıcı azap vardır. İkiyüzlülerin durumu insana 'İnkâr et.' deyip, insan da inkâr edince 'Doğrusu ben senden uzağım; âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.' diyen şeytanın durumu gibidir. İkisinin sonucu da içinde temelli kalacakları ateş olacaktır. Zalimlerin cezası budur."[838]

Allah Teâlâ bize Abdullah bin Ubey bin Selül gibi münafıkları haber veriyor. Onlar Nadiroğulları Yahudilerine haber göndermişler ve Müslümanlara karşı kendilerine yardım edeceklerine dair vaatte bulunmuşlardı. "kardeşlerine" sözü aralarındaki küfür kardeşliğini ifade etmektedir. Küfür her iki grubu da bir çatı altında toplamıştır. Küfür yönleri

836 Haşr, 10
837 A,g,e. 1/264
838 Haşr, 11-17

farklı da olsa onlar küfürde kardeştirler. "Eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız" sözü, Allah'a andolsun ki eğer yurdunuzdan çıkarılırsanız "biz de sizinle beraber çıkarız": "biz de sizinle birlikte kendi yurdumuzdan çıkarız" demektir. "Sizin aleyhinizde kimseye uymayız", yani, sizinle birlikte olmaktan bizi menedecek kimseye uymayız. Uzun bir zamanı kapsasa da bu böyle olacaktır. Onlara kendileriyle birlikte çıkacaklarına dair vaatte bulunmaları onlara yardım edeceklerine dair bir vaattir. Onlar şöyle dediler: "Eğer savaşa tutuşursanız", yani: "Eğer Müslümanlar size karşı savaşırlarsa size yardım ederiz", yani: "Sizinle savaşan Müslümanlara karşı size yardım ederiz." demektir. Daha sonra Allah Teâlâ onları yalanlamış ve "Allah onların yalancı olduklarına şahitlik eder." buyurmuştur. Yani, onların Yahudilerle birlikte çıkacaklarına ve Yahudilere yardım edeceklerine dair vaatlerinde yalancı olduklarını beyan etmiştir.

Allah Teâlâ önce münafıkların Yahudilere vaatlerinde yalancı olduklarını kısaca beyan etmiş, daha sonra yalancı oldukları hususu tafsilatıyla açıklamış ve onları tekitli olarak reddetmiştir. "Onlar çıkarılmış olsalar, andolsun ki, onlarla beraber çıkmazlar." buyurmuştur. Yani: "Müslümanlar Yahudileri yurtlarından çıkarsalar münafıklar elbette onlarla birlikte çıkmazlar." demektir.

"Savaşa tutuşmuş olsalar, andolsun ki, onlara yardıma koşmazlar." Yani: "Müslümanlar Yahudilere karşı savaşa girmiş olsa elbette münafıklar onlara yardım etmezler." demektir.

"Onlara yardıma gitseler, mutlaka geri dönüp kaçarlar, sonra yardım da görmezler." Yani: "Farzı muhal münafıklar Yahudilere yardım etseler, elbette onların yardımı Müslümanlara bir zarar vermez. Bilakis her iki grup birlikte dönüp kaçarlar, sonra da Allah Nadiroğullarına yardım etmez." demektir.

Sonra Kur'an-ı Kerim, Yahudi ve münafıkların kalplerinde var olanı açıklıyor ve şöyle buyuruyor:

"Ey inananlar! Onların yüreklerine korku salan, Allah'tan çok sizlersiniz; çünkü onlar, anlamayan kimselerdir." Yani: "Ey müminler topluluğu, Yahudi ve münafıkların sizlerden duyduğu korku Allah'tan duyduğu korkudan daha şiddetlidir. Onlar sizden Allah'tan korktuklarından daha çok korkarlar. Bu, onların anlamayan kimseler oluşundandır." Yani, onlar Allah'ı ve azametini bilmediklerinden dolayı gereği üzere O'ndan korkmuyorlar.[839]

Daha sonra Allah Teâlâ Yahudilerin psikolojisini ortaya koyuyor ve onların korkak kişiler olduklarını beyan ediyor. Müminlere karşı açık

839 El-Müstefâd Min Kasasi'l Kur'an, 2/282

arazide savaşamayacaklarını, hendeklerle çevrili kasabalar içinde ya da ardına saklandıkları duvarlar arkasından savaşabileceklerini bildiriyor.

Yine Kur'an onların zafiyet sebeplerini açıklıyor, şöyle buyuruyor:

Zahirde Yahudilerin Müslümanlara karşı tek bir saf hâlinde olduklarını görürsün, ancak ayet gerçekte bunun böyle olmadığını, aralarındaki çekişmelerinin şiddetli olduğunu, yani, birbirlerine karşı düşmanlıklarının şiddetli olduğunu açıklıyor. "Onları birlik sanırsın" Yani, onların aynı düşüncede ve aynı görüşte olduklarını sanırsın, ancak hakikatte onların kalpleri farklı görüşlere sahiptir.

"Bu, akletmeyen bir topluluk olmalarındandır." Yani, onlar hakkı anlamamaları sebebiyle hakka tabi olmazlar ve batılın arkasından giderler.[840]

Ayet müminleri Yahudilerle savaşa karşı cesaretlendiriyor. Çünkü onlar âlemlerin Rabbinden, Yahudilerin korkak olduğunu öğreniyorlar. Daha sonra Allah Teâlâ ihanetleri sebebiyle Nadiroğullarına indireceği belayı açıklıyor. Nitekim onların kardeşleri Kaynuka Yahudileri de bunun bir benzerini yaşamışlardı. Onlar da ihanetlerinin ve aldanmalarının cezasını çekmişlerdi. Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurmuştur:

"Onların durumu, kendilerinden az zaman önce geçmiş ve işlerinin karşılığını tatmış olanların durumu gibidir. Onlara can yakıcı azap vardır."

Daha sonra Allah Teâlâ Yahudileri mukavemete teşvik eden, zorluk anında da onları kendi hâline terk eden münafıkların durumunu misal veriyor, şöyle buyuruyor:

"İkiyüzlülerin durumu insana 'İnkâr et.' deyip, insan da inkâr edince 'Doğrusu ben senden uzağım; âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.' diyen şeytanın durumu gibidir. İkisinin sonucu da içinde temelli kalacakları ateş olacaktır. Zalimlerin cezası budur." Yani, Yahudilere münafıklar tarafından yardım sözü veriliyor, sonra da kendi hâllerine terk ediliyorlar.

Daha sonra gerçekler ortaya çıkıyor ve muhasara ve savaş meydana geliyor, ancak münafıklar Yahudileri kendi hâllerine terk ediyorlar ve maruz kaldıkları tehlikeyle başbaşa bırakıyorlar. Onların durumu şeytanın durumuna benzemektedir. O, önce insana küfrü güzel gösterir, insan ona tabi olursa o zaman da ondan uzaklaşır ve: "Ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım." der.[841]

840 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/293,294
841 El-Müstefâd Min Kasasi'l Kur'an, 2/284

Müminlere nasihat, onlara kıyamet gününün hatırlatılması, Cennet ashabı ile Cehennem ashabı arasındaki büyük Fark

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ey inananlar! Allah'tan sakının. Herkes yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan sakının; çünkü Allah işlediklerinizden haberdardır. Allah'ı unutup da, Allah'ın da kendilerini kendilerine unutturduğu kimseler gibi olmayın; onlar, yoldan çıkmış kimselerdir. Cehennemliklerle cennetlikler bir değildir. Kurtuluşa ermiş kimseler cennetliklerdir." [842]

Bu ayetler, kulun nefsini hesaba çekmesinde asıldır. Bu sebeple onların arınması lazımdır. Müslümanlar Nadiroğullarına karşı büyük zafer elde ettiler, büyük mali imkânlara kavuştular, İslam devleti de fey sebebiyle büyük gelir kaynakları elde etti. Böyle olmasına rağmen Kur'an-ı Kerim bu hadisede bunlardan değil de akideyi sağlamlaştıracak hususlardan bahsediyor, kıyamet gününü hatırlatıyor ve onun için hazırlık yapılmasını emrediyor. Allah Teâlâ İslam toplumu fertlerine imanın gereği üzere hareket etmelerini, açıkta ve gizlide takvanın gerektirdiklerini yapmalarını, Allah Teâlâ'nın emir ve yasaklarına riayetkâr olmalarını, leh ve aleyhlerine olan şeylere dikkat etmelerini, işlerini gözden geçirmelerini ve kıyamet gününde faydalı olacak işleri işlemelerini emretmektedir.

Allah Teâlâ, onlardan ahireti hiçbir zaman hatırdan çıkarmamalarını, her daim göz önünde bulundurmalarını, ahirete önem vermelerini, Allah'ın rızasına götürecek işlere tevessül etmelerini ve gazabını celbedecek işlerden uzak durmalarını emretmektedir.[843]

"Yarın" sözüyle Kur'an kıyamet gününü kastetmektedir. Allah Teâlâ kıyamet gününü ertesi gün gibi yakın kılmıştır. Zira o, yaklaşmakta olan şeydir, her yaklaşmakta olan şey de yakındır.[844]

Allah Teâlâ insanların yaptıklarını bildiğini, O'na hiçbir amelin gizli kalmadığını, O'nun nezdinde hiçbir şeyin zayi olmadığını ve hiçbir şeyi ihmal etmediğini haber vermektedir.[845]

Onları Allah'ın zikrinden gaflet eden kişiler gibi olmaktan sakındırmaktadır. Onlar Allah Teâlâ'yı zikirden gaflet edince Allah Teâlâ da onlara kendi yararlarına olan işleri işlemeyi unutturmuştur. Dolayısıyla onlar Allah Teâlâ'nın emrinden dışarı çıktılar ve fasıklardan oldular.

842 Haşr, 18-20
843 Tefsir-i Sa'dî, 7/340
844 El-Muharrer, 14/390
845 Tefsir-i Sa'dî, 4/342

Daha sonra Allah Teâlâ cennet ashabı ile cehennem ashabı arasında eşitliğin olmadığını buyurmakta ve cennet ashabının sonsuz nimetlere kavuştuğunu ve Allah Teâlâ'nın azabından emin olduklarını beyan etmektedir. Cehennem ashabının da hüsrana uğrayanlar olduklarını beyan etmektedir.[846]

Allah Teâlâ'nın yaptığı bu açıklama; hatırlatma, nasihat ve ahiretin yakınlığının zihinlere perçinlenmesi, ehli imanı hayır işler yapmaya sevk etmektedir.

Kur'an-ı Kerim'in Azameti, Makamının Yüceliği, Allah Teâlânın Bazı Yüce Sıfatları

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Eğer Biz Kuran'ı bir dağa indirmiş olsaydık, sen, onun, Allah korkusuyla başeğerek parça parça olduğunu görürdün. Bu misalleri, insanlar düşünsünler diye veriyoruz." [847]

Ayetin manası şudur: Ey insanlar! Eğer dağa size verdiğimiz gibi akıl verseydik, sonra da onun üzerine Kur'an'ı indirseydik o boyun eğer ve Allah korkusundan paramparça olurdu. Bu, Kur'an'ın şanının yüceliğini gösteren bir temsildir. Bu, Kur'an'ın emir ve nehiydeki gücünü göstermektedir. Kur'an kıraati esnasında insanlar -kalplerindeki kasavet yüzünden- gerekli etkiyi almadıkları ve gerekli huşuyu göstermedikleri için burada azarlanmışlardır. Çünkü bu kıraat o yüce dağlara okunsaydı onlar bile boyun büker paramparça olurlardı. Daha sonra Allah Teâlâ ayetleri üzerinde düşünsünler diye insanlara misaller sunduğunu açıklıyor ve kullarına helali haramı beyan ediyor. Çünkü o ayetler üzerinde düşünmek kula ilim hazinelerini açar, hayır ve şer yollarını gösterir, onu güzel ahlaka teşvik eder, kötü ahlaktan alıkoyar. Dolayısıyla kul için Kur'an üzerinde tefekkürden daha faydalı bir şey yoktur.[848]

Haşr suresinin sonunda ayeti kerimeler Allah Teâlâ'nın bazı güzel isimlerinden ve yüksek vasıflarından bahsetmektedir. Şöyle buyurmaktadır:

"O, öyle Allah'tır ki; O'ndan başka ilah yoktur. Görülmeyeni ve görüleni bilendir. O, Rahman'dır, Rahîm'dir. O, öyle Allah'tır ki; O'ndan başka ilah yoktur. Melik, Kuddûs, Selam, Mü'min, Müheymin, Aziz, Cebbar, Mütekebbir'dir. Allah, onların koştukları eşlerden münezzeh-

846 Tefsir-i Sa'dî, 3/342
847 Haşr, 21
848 Tefsir-i Sa'dî, 7/344

tir. O, öyle Allah'tır ki; Halik, Bari, Musavvir'dir. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanlar O'nu tesbih ederler. Ve O; Aziz'dir, Hakim' dir." [849]

Sure, Allah Teâlâ'nın celal sıfatlarına layık sıfatlarla sona ermektedir. Buradaki hedef; kulun, kulluğunu yalnızca Allah'a hasretmesi ve Allah Teâlâ'nın yüce sıfatlarını tanımasıdır. Bu da Allah Teâlâ'nın büyük ihsanıdır. O'ndan başka bütün ilahlar batıldır, ibadetten yana hiçbir şeye müstehak değildirler. Zira fakir, aciz ve eksik olan, ne kendine ne de bir başkasına fayda verebilir.

Daha sonra Allah Teâlâ kendisini mahlûkatın sahip olmadığı kapsamlı ilimle ve her şeyi, her canlıyı kuşatan kapsamlı rahmetiyle vasıflandırmıştır. Ulûhiyetinin kapsamlılığını ve tekliğini tekraren zikretmiştir. Bütün mülklerin sahibi olduğunu, ulvi ve süfli âlemlerin ve içindekilerin sahibi olduğunu her şeyin O'na muhtaç olduğunu ve O'nun tedbirine ihtiyaç duyduğunu zikretmiştir.

İçkinin Haram Kılınması

Şarap, Hicret'in dördüncü yılında, Rebiülevvel ayında, Nadiroğullarının muhasarası esnasında haram kılındı.[851] Şarabın haram kılınması tedricen oldu. Haram kılan son ayet Mâide suresindedir ve ***"Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?"*** [852] sözüyle bitmektedir. Buna karşı müminler bütün samimiyetleriyle "Vazgeçtik ya Rabbi." dediler.[853]

Allah Teâlâ'nın ***"Sana içki ve kumarı sorarlar; de ki: 'İkisinde hem büyük günah ve hem insanlara bazı faydalar vardır. Günahları faydasından daha büyüktür."*** [854] ayeti hakkında Seyyid Kutub şöyle diyor;

"Bu ayeti kerime içki ve kumar yasağı konusunda atılmış ilk adımdır. Burada önemli bir noktaya kısaca değinmek istiyoruz. Maddi nesneler ve davranışlar her zaman mutlak anlamda, katıksız biçimde kötü olmayabilirler. Şu dünya üzerinde iyilik, kötülükle ve kötülük de iyilikle karışık olarak bulunabilir. Fakat herhangi bir nesnenin ya da davranışın helal ya da haram olmasının kriteri, iyiliğin ve kötülüğün baskın olup olmamasıdır. Buna göre içkinin ve kumarın günahı, zararı, yararından daha ağır bastığına göre bu durum bir yasaklama, bir haram sayma gerekçesi oluşturur. Böyle olmakla birlikte bu ayette açık bir yasaklama ve haram sayma hükmüne yer verilmemiştir.

849 Haşr, 22-24
851 Kurtubî 18/10
852 Mâide, 91
853 El- Hesâisu'l Âmme Li'l İslam, 181
854 Bakara, 219

Burada Kur'an'ın, İslam'ın ve hikmet sahibi yüce Allah'ın eğitim metodunun bir özelliği dikkatimizi çekiyor. Bu eğitim metodu İslam'ın birçok yasal düzenlemesini, birçok farzını ve birçok direktifini incelerken somut biçimde meydana çıkıyor. Biz burada içki ve kumardan sözederken bu eğitim metodunun kurallarından birine işaret etmek istiyoruz. Eğer emir ya da yasak imana dayalı düşünce ile yani, inanç sistemi ile ilgili ise İslam o konuda kesin hükmünü, o konuda söyleyeceğini daha ilk baştan ortaya koyuyor.

Fakat eğer emir ya da yasak bir alışkanlıkla, bir gelenekle veya karmaşık bir sosyal uygulama ile ilgili ise o zaman İslam işi ağırdan alıyor; konuya yumuşak, tedrici ve kolaylık gösterici bir tarzda yaklaşıyor, uygulamayı ve itaati kolaylaştıracak pratik şartlar hazırlıyor. Mesela İslam: "Tevhit mi, yoksa şirk mi?" sorunuyla karşı karşıya kaldığı zaman kararlı ve kesin bir darbe ile daha baştan emrini yürürlüğe koydu; bu konuda hiçbir tereddüde, hiçbir duraksamaya, hiçbir hoşgörüye, hiçbir tavize; hiçbir orta yolda buluşma beklentisine yer vermedi. Çünkü burada mesele düşüncenin temel ilkesidir, onsuz ne iman olur ve ne de İslam ayakta durabilir.

Ama içki ve kumar meselesine gelince, bu bir alışkanlık ve âdet meselesidir. Alışkanlıklar ise ancak tedavi yolu ile bıraktırılabilir. Bu yüzden İslam, Müslümanların vicdanlarını ve şeriat mantıklarını uyarmakla işe başladı, bu amaçla içkinin ve kumarın günahının, yararından daha büyük olduğunu belirtti. Bu demektir ki, bu alışkanlıkları bırakmak onları sürdürmekten daha iyidir. Arkasından Nisa suresinin şu ayeti ile ikinci adım atıldı:

"Ey müminler, sarhoşken, ne dediğinizi bilecek duruma gelinceye kadar namaza yaklaşmayın." [855]

Bilindiği gibi günde beş vakit namaz vardır ve bu namaz vakitlerinin çoğunluğu kısa aralıklıdır, bu aralıklar sarhoş olup arkasından ayılmak için yeterli değildir. Burada içki alışkanlığının pratiğe aktarma imkânını daraltma ve içki alma periyotları ile ilgili olan alışkanlığın sürekliliğini kırma girişimi ile karşı karşıyayız. Çünkü içki ya da uyuşturucu madde tutkunlarının alışkanlık hâline getirdikleri vakit gelince bu maddeleri kullanma ihtiyacı duydukları bilinen bir şeydir. Eğer bu vakit, bu maddeler kullanılmadan geçiştirilir ve bu geçiştirme birkaç kez tekrarlanabilirse alışkanlık zayıflamaya başlar ve alt edilmesi mümkün hâle gelir. Bu iki adım atıldıktan sonra içki ve kumarın haram olduklarını belirten şu son ve kesin yasaklama hükmü geldi:

855 Nisa, 43

"Ey müminler! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları kuşkusuz şeytan işi pisliklerdir. Bunlardan uzak durun ki, kurtuluşa eresiniz." [856]

Kötü Tuzak Hazırlayanların Ayağına Dolanır

Yahudiler Resûlullah (sav)'in hayatına ve İslam devletinin varlığına kastettiler. Tuzağın başarılı olacağını, izzet ve şerefe nail olacaklarını ve galip geleceklerini düşünüyorlardı. Ama Allah onları alaya aldı. Resûlünü ve Müslümanları onların tuzağına düşmekten korudu. Onları zelil kıldı. İzzet ve şerefleri gitti. Mağlup oldular ve kendi evlerini kendi elleriyle tahrip ettiler. Sonra da yurtlarını terk ettiler. Müslümanlar bunun için çetin bir savaşa da girmediler. Allah Teâlâ onların kalplerine korku düşürdü de onlar zillet içinde can derdine düştüler. Mülklerini Müslümanlara bırakarak çekip gittiler. Allah Teâlâ onlar hakkında şöyle buyuruyor:

"Ehli kitaptan inkâr edenleri, ilk sürgünleri yurtlarından çıkaran O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah'ın azabı onlara beklemedikleri yerden geliverdi. O, yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle harap ediyorlardı. Ey akıl sahipleri, ibret alın." [857]

Bu ayeti kerimeden alınacak ibretler

• Hakka karşı duran, insanları haktan meneden ve hakka çağıranlara karşı savaşan kişiler sonunda mağlup olurlar. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"İnkâr edenlere de ki: 'Siz mağlup olacak, haşredilip toplanacak ve cehenneme sürüleceksiniz. Orası ne fena bir yataktır!" [858]

• Hak ile batıl arasındaki savaş kıyamete dek sürecektir. Bazen hakka tabi olanlar, bazen de batıla tabi olanlar galebe çalacaktır. Ama sonuçta galibiyet hakka tabi olanların olacaktır.

• Yahudilerin irtikâp ettiği ihanete benzeyen ihanetlerden kaçınmalıdır. Değilse onların maruz kaldığı zillete maruz kalmak kaçınılmazdır.[859]

---

856 Mâide, 90
857 Haşr, 2
858 Âl-i İmran, 12
859 Es-Sıra' Mea'l Yehûd, Ebu Faris, 179

Dinde Zorlama Yoktur

Nadiroğulları arasında Ensar'ın çocuklarından olanlar vardı. Yahudiler tarafından büyütüldüklerinden yahudileşmişlerdi. Aileleri onların Yahudilerle birlikte gitmesine mâni olmak istedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

"Dinde zorlama (ve baskı) yoktur. Gerçek şu ki, doğruluk sapıklıktan apaçık ayrılmıştır. Artık kim tağutu tanımayıp Allah'a inanırsa, o, sapasağlam bir kulpa yapışmıştır; bunun kopması yoktur. Allah, işitendir, bilendir." [860]

Ebu Davud *Sünen*'inde Abdullah bin Abbas (ra)'tan naklediyor:

"Çocuğu yaşamayan kadın, kendi kendine: 'Eğer çocuğu yaşarsa onu Yahudi olarak yetiştireceği' nezrinde bulunurdu. Nadiroğulları sürüldüğünde onlar arasında Ensar'ın çocuklarından olanlar vardı. Onlar: 'Çocuklarımızı bırakmayız.' dediler. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi: ***'Dinde zorlama yoktur. Gerçek şu ki, doğruluk sapıklıktan apaçık ayrılmıştır."*** [861]

860 Bakara, 256
861 Ebu Davud, 2682; Süneni'l Kübrâ, Nesâî, 10982,10983

4. KONU

ZÂTÛ'R RİKA GAZVESİ

Tarihi, Sebepleri ve Zâtü'r-Rika Adıyla Adlandırılmasının Nedeni

Megâzî ve siyer yazarları bu gazanın tarihinde ihtilaf etmişlerdir. Buhari, onun Hayber'den sonra olduğu, İbni İshak ise Nadiroğulları Gazası'ndan sonra olduğu kanaatindedir.[862] Hicri dördüncü yılda Hendek Gazası'ndan sonra olduğunu söyleyenler de vardır. Vâkıdî ve İbni Sa'd'a göre Hicret'in beşinci yılında Muharrem ayında vuku bulmuştur. Buhari, İbni Ömer'in kanaatini benimsemiştir. Çünkü bu savaşa Ebu Musa el-Eş'ari de iştirak etmiş ki o, Habeşistan'dan Hayber'in fethinden sonra gelmiştir. Yine bu savaşa Ebu Hureyre de iştirak etmiştir. O da Hayber'in fethinde Müslüman olmuştur. Ayrıca Resûlullah (sav) bu savaşta korku namazı kılmıştır. Bu namaz Hendek Savaşı'nda meşru değildi. Bilakis Hudeybiye antlaşmasının yapılacağı zamanlarda Asfan'da meşru kılındı. Hudeybiye'de Hicret'in altıncı yılında vuku buldu.

Ramazan el-Bûtî, bunun Hendek'ten önce vuku bulduğunu söylemektedir. Delil olarak da sahih olarak rivayet edilen şu hadisi göstermektedir: Cabir (ra) Hendek Gazası'nda Resûlullah (sav)'den izin istiyor, Resûlullah (sav)'in çektiği açlığı gidiyor hanımına söylüyor. Nebi (sav) için yemek hazırlıyorlar. Yemeğe bütün ordu geliyor; Resûlullah (sav)'in mucizesi zuhur ediyor ve Cabir'in yemeği artıyor.

Yemekten sonra Resûlullah (sav) Cabir'in hanımına: "Bundan ye, başkalarına da hediye et. Zira insanlar aç." buyuruyor.[863]

Buhari ve Müslim'de geçen şu hadisi de delil olarak gösteriyor: Resûlullah (sav) Zatü'r-Rika Savaşı'nda Cabir'e evlenip evlenmediğini soruyor. O da evlendiğini söylüyor. Bu, Resûlullah (sav)'in onun evliliği

862 Fethu'l Bârî, 612
863 Buhârî, 4101

hususunda bir şey bilmediğini göstermektedir. İşte Bûtî, İbni Hacer'in "Hayber'den sonra oldu." şeklindeki görüşünü bununla reddediyor. Şöyle diyor: "Hafız İbni Hacer'in 'Resûlullah (sav) Hendek Savaşı'nda korku namazı kılmadı, onu kaza olarak kıldı.' şeklindeki deliline şöyle cevap verebiliriz: Olabilir ki Müslümanlarla müşrikler arasında daimî atışma neticesi Resûlullah (sav) namaz kıldırmaya vakit bulamadı ya da düşman kıble cihetinde idi de o sebeple kılmadı ya da kaçırılan namazların kazasının nasıl kılınacağınacağına dair açıklama yapmak için onları geciktirdi."

Yine siyer âlimlerinin birçoğunun da arz ettiği gibi Ebu Musa el-Eş'ari'nin katıldığı savaş başka bir savaştı ve onun adı da aynı idi. Bunun da delili şudur: O, o savaş hakkında şöyle diyordu: "Resûlullah (sav) ile birlikte bir gazaya çıktık. Bir deveye sırayla altı kişi biniyoruk."[864] Bizim bahsettiğimiz Zatü'r-Rika Gazası'na katılanların sayısı bundan daha çoktu.[865]

Dr. Hikemî ve Dr. Ömerî, Buhari ve İbni Hacer'in görüşünü benimsemiş, Mehdi Rızkullah Ahmed ise Bûtî'nin görüşünü benimsemiştir. Dr. Bûtî'nin Hendek'ten önce Cabir'in evliliğiyle ilgili delilinin -ki bu Buhari ve Müslim'de geçmektedir- reddedilemeyeceğini beyan etmiştir. Buhari görüşünü söylerken bunu Ebu Musa el-Eş'ari'nin Hayber'den sonraki dönüşüne dayandırmıştır. Bûtî ise bu delili gazaların çokluğunu delil göstererek iptale yönelmiştir. Şöyle demiştir: "Gazanın tarihi, Hicret'in dördüncü yılında ve Nadiroğullarının sürülmesinden yaklaşık bir buçuk ay sonradır. Bûtî, bu görüşün siyer ve megâzî sahiplerinin çoğunluğunun tercih ettiği görüş olduğunu da ifade etmiştir."[866]

Gazanın sebebine gelince; gaza, Necid kabilelerinin birçoğunun Müslümanlara karşı ihaneti sebebiyle meydana geldi. Allah Teâlâ'nın dinine davet eden yetmiş davetçinin öldürülmesiyle onların ihaneti açığa çıktı. Bunun üzerine Resûlullah (sav) Benî Muharib ile Benî Sa'lebe üzerine yürüdü.[867] Dr. Muhammed Ebu Faris bu konuda şunları zikretmektedir: "Medine'ye biri geldi. Benî Muharib ile Benî Sa'lebe'nin Resûlullah (sav)'e karşı savaşmak üzere toplandıkları haberini verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) dört yüz savaşçının -yedi yüz savaşçı olduğu da söylendi- başında onların üzerine yürüdü. Resûlullah (sav) onların yurduna varınca korktular ve kadınlarını, çocuklarını ve mallarını bıra-

864 Buhârî, 4128; Müslim, 1816
865 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye, 425
866 Fıkhu's Sîreti'n Nebeviyye, 194
867 A,g,e. 194;195

karak dağ başlarına çekildiler. Namaz vakti gelince Müslümanlar baskına uğramaktan korktular. Bu sebeple Resûlullah (sav) korku namazı kıldırdı. Daha sonra Medine'ye döndüler."[868]

Bu askerî hamle ile maksat hâsıl olmuş, Medine'ye baskın düzenlemek üzere Gatafan'ın topladığı gruplar dağıtılmıştı. Resûlullah (sav) o kabileleri korkutmuş, Müslümanların sadece Medine'ye yaklaşanlara değil, Medine'ye yaklaşmak isteyenleri kendi yurdunda vurmaya da kadir olduğunu göstermiştir.[869]

Bu gaza, Zatü'r-Rika diye adlandırılmıştır. Çünkü Müslüman askerler bu gazada ayaklarına sıcaktan korunmak için çaput parçaları sarmışlardı. Sancaklarını yamadıkları için bu şekilde adlandırıldı, Zatü'r-Rika adlı bir ağaç sebebiyle bu şekilde adlandırıldı, siyah lekeler bulunan ak renkli bir mekâna kondukları için bu şekilde adlandırıldı, diyenler de oldu. Ancak sahih olan, Müslüman askerlerin ayaklarına bez parçaları sarmaları sebebiyle bu şekilde adlandırılmasıdır. Zira Buhari ve Müslim sahih senetle şu hadisi nakletmektedirler:

Ebu Musa (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) ile birlikte bir gazaya çıktık. Bir deveye sırayla altı kişi biniyoruk. Derken ayaklarımız delindi. Benim ayaklarım da delindi ve tırnaklarım düştü. Ayaklarımıza bezler sarıyorduk. Böylece seferimiz ayaklarımıza sardığımız parçalar sebebiyle 'Zatur'-Rikâ Gazası' diye adlandırıldı."[870]

KORKU NAMAZI, DÜŞMANA AÇIK OLAN NOKTALARI BEKLEMEK

Korku Namazı

Allah Teâlâ bu gazada peygamberine korku namazına dair ayetleri indirdi ve düşmanla çarpışma esnasında bu namazın nasıl kılınacağını beyan etti. Şöyle buyurdu:

"İçlerinde olup onlara namazı kıldırdığında, onlardan bir grup, seninle birlikte dursun ve silahlarını da (yanlarına) alsın; böylece onlar secde ettiklerinde, arkalarınızda olsunlar. Namazlarını kılmayan diğer grup da gelip seninle namaz kılsınlar, onlar da 'korunma araçlarını' ve silahlarını alsınlar. Küfredenler, size amansız bir baskın yapabilmek için, sizin silahlarınızdan ve emtianız (erzak ve mühimmatınız)'dan ayrılmış olmanızı isterler. Yağmur dolayısıyla bir güçlüğünüz varsa veya

868 Gazvetü'l Ahzab, Ebu Faris, 14
869 Gazvetü'l Ahzab, 77,78
870 Buhârî 4128; Müslim ,1816

hastaysanız, silahlarınızı bırakmanızda size bir sorumluluk yoktur. Korunma tedbirlerinizi alın. Şüphesiz, Allah, kâfirler için aşağılatıcı bir azab hazırlamıştır." [871]

Müslümanlar korku namazı kıldılar. Bu namazın kılınışı şöyledir: Bir grup Resûlullah (sav)'in arkasında saf tuttu. Diğer grup düşman karşısındaydı. Resûlullah (sav) beraberindekilere bir rekât kıldırdı. Sonra ayakta bekledi. Arkasındakiler namazlarını tamamladılar, sonra gidip düşmana karşı durdular. Ondan sonra diğer grup geldi, Resûlullah (sav) onlarla kalan bir rekâtını kıldı. Sonra oturarak bekledi. Onlar kılmadıkları birinci rekâtı kıldılar, daha sonra Resûlullah (sav) onlarla birlikte selam verdi.[872]

Diğer bir rivayete göre bu namaz şöyle kılındı: Resûlullah (sav) birinci gruba iki rekât namaz kıldırdı. Sonra onlar geri çekildiler. Resûlullah (sav) diğer gruba da iki rekât kıldırdı. Resûlullah (sav) böylece dört rekât kılmış, arkasındakiler iki rekât kılmış oldu.[873]

Ramazan el-Bûtî diyor ki: "Bu iki hadisi şu şekilde uygunlaştırabiliriz: Resûlullah (sav) korku namazını ashabına birden fazla kıldırmıştır. Birinde ilk rivayette olduğu gibi, diğerinde ikinci rivayette olduğu gibi kıldırmıştır."

Bu namaz Medine'den iki gün uzaklıkta bir yerde kılındı.[874] Korku namazının teşrii namazın ehemmiyetini göstermektedir. Şartlar ne olursa olsun savaş alanında dahi namazdan geri kalınamayacağı bu şekilde gösterilmiştir. Namaz, ibadet ve cihadın birbiriyle -ayrılmamacasına- nasıl kaynaştığı burada daha iyi anlaşılmaktadır.[875]

Düşmana Açık Olan Noktaları Beklemek

Zatü'r-Rika'da müşriklerden birisinin karısı öldürülmüştü. Peygamber (sav) İslam mücahitleri ile Zatü'r-Rika'dan ayrıldığı sırada kadının başka bir yerde bulunan kocası karısının durumunu öğrenince Peygamber (sav)'in ashabından kime yetişirse onun kanını dökmeye yemin etmiş ve mücahitlerin peşlerine düşmüştü.

Peygamber (sav) ile ashabı konak yerlerinden bir vadi geçidinde konakladıkları sırada Peygamber (sav):

"Gecemizde bizi kim bekleyecek?" diye sordu.

871 Nisa, 102
872 Buhârî 4129; Müslim, 842
873 Buhârî 4136; Müslim 843/311; Ahmed b. Hanbel, 3/364
874 Fıkhu's Sîreti'n Nebeviyye, Bûtî 207
875 Et-Terbiyyetü'l Kıyadiyye, 3/303,304

Muhacirlerden Ammar bin Yâsir ve Ensar'dan da Abbâd bin Bişr: "Biz bekleriz ya Resûlullah." dediler.

Peygamber (sav): ***"İkiniz, vadinin ağzında bulununuz ve göz kulak olunuz."*** buyurdu.

Ammar bin Yâsir ile Abbâd bin Bişr geçidin ağzına doğru gittiler. Abbâd bin Bişr, Ammar bin Yâsir'e:

"Sen gecenin hangi kısmında; önünde mi, yoksa sonunda mı beklemek istersin?" diye sordu.

Ammar bin Yâsir: "Ben gecenin önünde beklemek isterim." dedi ve yanının üzerine uzanınca uyuyuverdi.

Abbâd bin Bişr ise kalktı, namaza durdu. O sırada kadının kocası çıkageldi. Uzaktan bakınca onun Müslümanların ileri karakolu, gözcüsü olduğunu anladı. Derhâl bir ok atıp isabet ettirdi. Abbâd bin Bişr bedenine isabet eden oku çekip yere bıraktı ve namaz kılmaya devam etti. Kadının kocası ona ikinci bir ok daha isabet ettirdi. Sonra ona üçüncü bir ok daha attı, isabet ettirdi. Abbâd bin Bişr bedenine isabet eden oku yine çekip yere bırakarak rükûya ve secdeye vardı. Selam verdikten sonra Ammar bin Yasir'i uyandırdı ve:

"Kalk, otur. Ben kımıldayamayacak hâlde yaralandım." dedi.

Ammar bin Yâsir derhâl kalkıp oturdu. Oku atan adam onları görünce kendisini farkettiklerini anladı ve dönüp kaçtı. Ammar bin Yâsir, Abbâd bin Bişr'den kanlar aktığını görünce: "Sübhanallah! Adam sana ilk oku attığında beni uyandırsaydın ya?!" dedi.

Abbâd bin Bişr: "Ben sureyi okumaya başlamıştım, onu bitirmedikçe kesmek istemedim. Oklar üzerime art arda gelmeye başlayınca, uyandırıp sana haber vermek için okumayı kestim, rükûya vardım. Vallahi, Resûlullah (sav)'in korumayı emrettiği geçit ağzı nöbetini zayi etmek korkusu olmasaydı, sureyi okumaya devam ederdim. Sureyi bitirmeden de adam benim işimi bitirirdi." dedi.[876]

Bu hadiseden çok sayıda dersler ve ibretler çıkarabiliriz

• Resûlullah (sav)'in, askerin güvenliğine ihtimam göstermesi:

Ashabın ileri gelenlerinden iki kişiyi askeri beklemek üzere seçmesi bunu göstermektedir.

• Nöbetin nöbetleşe yapılması:

Askeri beklemek üzere görevlendirilen iki kişinin geceyi kendi ara-

876 Ahmed b. Hanbel, 3/343,344; Ebu Davud, 198; İbni Hüzeyme, 36

larında ikiye böldüklerini, biri beklerken diğerinin istirahata çekildiğini görüyoruz. Bu da askerin istirahat etme ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

• Kur'an'a bağlılık ve Kur'an okuma sevgisi:

Kur'an okuma sevgisi ona isabet eden okların verdiği acıyı unutturmuştu.

• Nöbet sorumluluğunun idrakinde olmak:

Abbâd bin Bişr namazını bedenine isabet eden oklar yüzünden değil de üzerine aldığı nöbet sorumluluğu yüzünden kesti. İbadet ve cihad mefhumuna dair beliğ bir derstir bu.[877]

• Nöbet yeri stratejik bir yerdi:

Resûlullah (sav) nöbet yeri olarak geçidin ağzını seçti. Bu son derece uygun bir seçimdir. Çünkü düşman daha çok saldırı için bu tip yerleri seçer.

• İkinci nöbetçinin yattığı yerin nöbet yerine yakın olması:

Nöbetçi herhangi bir durum vukuunda uyuyan arkadaşını kolaylıkla uyandırabilir. Diğer nöbetçi eğer uzakta bir yerde uyusaydı arkadaşı onu uyandıramazdı. Bu da istenmeyen sonuçlara neden olabilirdi.[878]

Resûlullah (sav)'in Cesareti, Cabir b. Abdullah'a Karşı Davranışı

Resûlullah (sav) Zatü'r-Rika Gazası'ndan dönerken çok dikenli bir vadide öğle istirahatı için konakladı. Etrafındakiler dağıldılar, ağaçların gölgesi altına gidip dinlenmeye başladılar. Resûlullah (sav) de bir ağacın altına çekildi, kılıcını da o ağaca astı.

Cabir bin Abdullah (ra) anlatıyor:

"Uykuya dalmıştık. Bir de baktık ki Resûlullah (sav) bizi çağırıyor. Yanına vardığımızda yanında bir bedevinin oturduğunu gördük. Resûlullah (sav) bize: ***'Ben uyurken bu adam gelip kılıcımı aldı, kınından sıyırdı. O esnada uyandım. Uyandığım da kılıcımın kınından sıyrılmış vaziyette elinde olduğunu gördüm. Bana, 'Seni benden kim koruyacak?' diye sordu. Ben de ona, 'Allah' diye cevap verdim. İşte şimdi o oturuyor.'*** buyurdu. Resûlullah (sav) onu cezalandırmadı. Bu bedevinin adı, Gavres bin Haris idi."[879]

Gavres, Resûlullah (sav)'e kendisine karşı savaşmayacağına ve sa-

877 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye, 428
878 Gazvetü'l Ahzab, Ebu Faris, 32
879 Buhârî 2910; Müslim 843; Ahmed b. Hanbel, 3/311

vaşanlarla birlikte olmayacağına dair söz verdi. Resûlullah (sav) de onu serbest bıraktı. O, arkadaşlarının yanına gidince onlara: "İnsanların en hayırlısının yanından geliyorum." dedi.[880]

Bu kıssa, Resûlullah (sav)'in peygamberliğine, şecaatine, yakinine, sabrına ve hilmine delalet etmektedir. Bu kıssada -eğer korkulacak bir durum yoksa- askerin dağınık bir şekilde konaklayabileceğine dair delil vardır.[881]

Bu kıssa Allah Teâlâ'nın, peygamberini nasıl muhafaza edip koruduğunu göstermektedir. Gavres kılıcı eline almış, Resûlullah (sav)'in başı üstünde havaya kaldırmıştı. Resûlullah (sav) de uykudaydı. Kılıcın indirilmesi çok kolay görünüyordu. Ama öyle olmadı. Bu müşrik adam kendi nefsine fazlasıyla güveniyordu. Bu sebeple kılıcı indirmeden önce -o sırada uyanan efendimize- "Seni benden kim koruyacak?" diye sordu. Daha sonra ne oldu da o, kılıcı bırakıp yere oturdu?![882]

İlahî yardımdan başka bunun bir açıklaması yok. Mucizeden başka bir şey değil bu... Allah, peygamberine üstün bir kuvvetle yardım ediyor ve onun davetini destekliyor.[883] ***"Ey Peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevini) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Şüphesiz, Allah, kâfir olan bir topluluğu hidayete eriştirmez."*** [884] Ayette kast edilen koruma, Resûlullah (sav)'in taarruza ve sıkıntıya muhatap olmayacağı şeklinde değildir. Zira bu, Allah Teâlâ'nın, kulları üzerindeki sünnetidir. Buradaki korumadan maksat, Resûlullah (sav)'in herhangi bir komploya kurban gitmeyeceği ve öldürülmeyeceği gerçeğidir.[885]

Resûlullah (sav)'in Cabir B. Abdullah (ra)'a Karşı Davranışı

Cabir b. Abdullah anlatıyor;

"Resûlullah (sav) ile birlikte Zatü'r-Rika Gazası'na çıkmıştım. Üzerine bindiğim deve zayıftı. Seferden dönüşte arkadaşlar ilerlerken ben geride kalıyordum. Resûlullah (sav) bana kavuştu ve ***'Ey Cabir! Sana ne oldu da geride kaldın böyle?'*** diye sordu.

'Ya Resûlullah! İşte şu devem beni geciktirdi.' dedim.

Resûlullah (sav): ***'Çöktür onu.'*** buyurdu.

880 Fethu'l Bârî, 4136
881 A,g,e. 4136
882 Fıkhu's Sîre, El-Bütî, 200
883 Durüs Ve İber Mine'l Cihadi'n Nebevi, 178
884 Mâide, 67
885 Fıkhu's Sîre, El-Bütî, 200

Deveyi çöktürdüm. Resûlullah (sav) de devesini çöktürdü. Sonra bana: ***'Şu elindeki değneği bana ver ya da benim için ağaçtan bir değnek kes.'*** buyurdu. Ben de bana buyurulanı yaptım. Resûlullah (sav) değneği aldı ve deveme birkaç kere vurdu. Sonra da bana: ***'Bin'*** buyurdu.

Devenin üzerine bindim, yola devam ettik. Kendisini hak (din ve kitap) ile gönderen Allah'a yemin ederim ki; devem, süratte, onun bindiği deve ile yarışırcasına gidiyordu. O esnada Resûlullah (sav) ile sohbet ediyorduk. Resûlullah (sav) bana: ***'Ey Cabir! Sen bu bindiğin deveyi bana satar mısın?'*** diye sordu.

'Ya Resûlullah! Bilakis, ben onu sana hediye ederim.' dedim.

Resûlullah (sav): ***'Onu bir dirheme satın aldım.'*** buyurdu.

'Hayır, ya Resûlullah! Böyle olursa, beni aldatmış olursun.' dedim.

Resûlullah (sav): ***'Öyleyse iki dirhem olsun.'*** buyurdu.

'Hayır.' dedim.

Resûlullah (sav) benim için onun bedelini yükseltmeye, bir ukiyyeye kadar devam etti.

Ben: 'Ya Resûlullah! Razı oldun mu, kabul ettin mi?' diye sordum.

Resûlullah (sav): ***'Evet'*** buyurdu.

Ben: 'O hâlde o senindir.' dedim.

Resûlullah (sav): ***'Aldım.'*** buyurduktan sonra bana: ***'Ey Cabir, evlendin mi?'*** diye sordu.

'Evet, ya Resûlullah.' dedim.

'Dul mu aldın, yoksa kız mı?' diye sordu.

'Dul aldım, ya Resûlullah.' dedim.

Resûlullah (sav): ***'Kız alsaydın sen onunla, o seninle şakalaşırdınız.'*** buyurdu.

Ben: 'Babam Uhud günü şehit olup arkasında yedi kız çocuğu bıraktı. Doğrusu, ben bunların arasına kendileri gibi küçük bir kız daha getirmeyi uygun görmedim de yaşlı başlı dul bir kadınla evlenmeyi, onun da onların saçlarını başlarını taramasını, onlar üzerinde bir mürebbiye olmasını daha hayırlı buldum.' dedim.

Resûlullah (sav): ***'Allah zevceni hakkında hayırlı ve mübarek kılsın. (Böyle yapmakla) inşaallah çok isabet etmişsindir.'*** buyurdu.

Ertesi gün devenin yularını tutup götürdüm, Resûlullah (sav)'in kapısının önünde çöktürdüm. Daha sonra mescitte Resûlullah (sav)'in yakınında bir yere oturdum. Resûlullah (sav) mescitten çıktı, deveyi gördü.

'Nedir bu?' diye sordu.

'Cabir'in getirdiği deve.' dediler.

'Cabir nerede?' diye sordu. Beni çağırdılar. Bana: ***'Ey kardeşimin oğlu, devenin başından tut. O senindir.'*** buyurduktan sonra Bilal'i çağırdı ve ona: ***'Cabir'i götür, ona bir ukiyye ver.'*** buyurdu.

Ben de Bilal ile birlikte gittim. Bilal bana bir ukiyye verdi ve biraz da fazla verdi. Vallahi, o bir ukiyye, yanımda artmaya devam etti. Onun bereketi evimizde başımıza Harre günü musibeti gelinceye kadar devam etti."[886]

Bu kıssada Resûlullah (sav)'in ashabına karşı güzel davranışlarından biri görülmektedir. Ashabına karşı tevazuu, lütufkârlığı, latifesi, sevgisi, hâllerine muttali oluşu, maddi ve manevi sorunlarını çözmede onlara yardımcı oluşu görülmektedir. Resûlullah (sav), Cabir'in geri kalış sebebinin devesi olduğunu anlamıştı. Maddi durumu kötü olduğu için Cabir daha iyi bir deveye sahip değildi. Çünkü babası Uhud'da şehit düşmüş, geride bakıma muhtaç yetim çocuklar bırakmıştı; kıt kanaat geçiniyorlardı. Resûlullah (sav) ona yardım etmek için bu fırsatı değerlendirdi ve ona bereketli bir mal ihsan etti.[887]

Ne büyük lütuf! Ne büyük yardım! Gaza dönüşü yapılan şu sohbete ve şu ihsana bir bakın! Ne bir tekellüf, ne bir hazırlık var... Harika bir dokunuşla, apaçık bir mucizeyle deve iyileşiyor ve güçleniyor. Parasını ödedikten sonra deveyi de hibe ediyor, onu zenginleştiriyor.

Nebevi ahlak örneklerinden biri bu... Resûlullah (sav)'in ahlakı bu idi işte. Rabbi onu böyle terbiye etmiş, böyle göndermişti. Mekarimi ahlakı onunla böyle tamamlıyordu. Fazilet sahipleri ondan arkadaşlığı, sadakati, dürüstlüğü ve iyiliği bu yüksek ahlak sayesinde öğrendiler.[888]

---

886 Buhârî 2097; Müslim 1599; Ahmed b. Hanbel, 3/375,376

887 Fıkhu's Sîre, Bütî 212,213; Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye, 429

888 Suver Ve İber Mine'l Cihadi'n Nebiy, 181

5.
KONU

BEDRŪ'L MEV'İD GAZASI VE DÛMETŪ'L CENDEL

Bedrü'l Mev'id Gazası

Uhud Savaşı'nın akabinde Ebu Süfyan ertesi yıl Bedir'de karşılaşmayı teklif etmiş, Resûlullah (sav) de bu teklifi kabul etmişti. Resûlullah vakti saati geldiğinde bin beş yüz kişilik bir orduyla Bedir'e doğru hareket etti. Orduda on süvari vardı. Tarih, Hicret'in dördüncü yılını ve Zilkade ayını gösteriyordu. Ordunun sancaktarı Ali bin Ebî Talib (ra) idi. Bedir'e ulaştıktan sonra orada Ebu Süfyan komutasındaki müşrik ordularını sekiz gün beklediler. Söz verdikleri hâlde müşriklerden hiç kimse Bedir'e gelmedi. Ebu Süfyan, Kureyş kuvvetlerini ve müttefiklerini toplamış, harekete geçmişti. Sayıları iki bini buluyordu. İçlerinde elli süvari de vardı. Ancak Mekke'ye kırk mil uzaklıktaki Mecenne suyuna ulaştıktan sonra Ebu Süfyan onları geri çevirdi.[889] Onlara bir konuşma yaptı ve şöyle dedi:

"Ey Kureyş topluluğu! Bu yıl kurak bir yıldır, kıtlık yılıdır. Bizim için sert, kurak yıl değil, belki yumuşak, otlu, sulu, bolluk yıl daha iyi ve elverişlidir. Çünkü böyle olan yılda, develere yayılacakları ot, bize de içeceğimiz su bulunur. Ben dönüyorum, siz de dönün."[890]

O sırada Mahşiy bin Amr ed-Damrî, Bedir'e geldi. Resûlullah (sav) onunla Veddan Gazası sırasında Damreoğulları adına antlaşma yapmış bulunuyordu.

Mahşiy: "Ey Muhammed! Sen Kureyş ile karşılaşmak, vuruşmak için mi şu su üzerine geldin?" diye sordu.

Resûlullah (sav): ***"Evet, ey Damreoğullarının kardeşi! Eğer sen de böyle birşey istiyorsan, aramızda bulunan antlaşmayı sana iade eder, sonra da yüce Allah aramızda hükmünü verinceye kadar seninle de çarpışırız."*** buyurdu.

---

889 Mevsûatü Nadratü'n Naîm, 1/318,319

890 Gazvetü'l Ahzab, Muhammed Ahmed b. Hanbel, 88

Mahşiy: "Hayır, vallahi ya Muhammed, sana karşı böyle birşey yapmak bize düşmez." dedi.[891]

Resûlullah (sav) bu karşılaşmada Mahşiy'e Müslümanların gücünü kuvvetini vurguladı. İki grup arasındaki antlaşmanın Müslümanların gücü sebebiyle devam ettiğine işaret etti. Müslümanların gücü kuvveti, düşmanın da korkusu burada görülmüş oldu.[892] İslam ordusu Medine'den hareket etmiş, Bedir'e kadar gelmiş, başarılı bir manevra gerçekleştirmişti. Medine içindeki ve dışındaki İslam düşmanları Müslümanların Arap yarımadasındaki en büyük güç olduğunu anlamışlardı. Zira adam, silah ve kabiliyet cihetiyle Arap yarımadasındaki en üstün güç Kureyşti. Onlar da Müslümanlara karşı çıkmaya cesaret edememişlerdi. Hâlbuki bir yıl sonra karşılaşmayı teklif eden Kureyş ordularının genel komutanı Ebu Süfyan'dı.[893]

Müşriklerin Uhud'da zaferi elde ettiklerine ve savaş yönünden üstün olduklarına dair yaptıkları propaganda kendi aleyhlerine döndü ve Araplar tarafından alaya alınmaya başladılar. İnsanlar anladılar ki; Müslümanların Uhud'da karmaşa yaşaması ve bazı adamlarını kaybetmesi hezimet ve askerî zafiyet anlamına gelmemektedir.[894]

Bu gaza müslümanların askeri üstünlüğünü insanlara gösterdi.[895] Müslümanlar bu gazada düşmanlarına karşı savaşmadan büyük bir manevi üstünlük kazandılar. Müslümanların Bedir'e gelişi Bedir panayırına rastladığı için orada ticaret yaptılar ve iyi kâr elde ederek geri döndüler.[896] Söz verdiği hâlde Kureyş'in Bedir'e gelmemesi Müslümanların insanlar nezdindeki itibar ve heybetini artırdı.[897]

DÛMETÛ'L CENDEL

Dumetü'l-Cendel Gazası, İslam devletine ait temellerin sabitleştirilmesi temelinde yapılan faaliyetlerden biridir. Bedrü'l-Mev'id Gazası'ndan sonra meydana geldi. İslam ordusu Resûlullah (sav)'in komutasında Kudaa'ya doğru harekete geçti. Dumetü'l-Cendel, Bizans Devleti'nin himayesindeki Gassanilerin hududunda, Esed ve Gatafan kabilelerinin kuzeyinde bulunuyordu. Meşhur Dûmetü'l-Cendel panayırına bu kabile (Kudaa) sahiplik ediyordu. Burası Medine'ye 450 kilometre uzak-

891 İbni Hişam, 3/220
892 Min Muîni's Sîre, Şâmî, 264,265
893 Gazvetü'l Ahzab, Muhammed Ahmed b. Hanbel, 88,89
894 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî, 6/66
895 Et-Terbiyyetü'l Kıyadiyye, 3/463
896 Et-Tarihu'l İslamî, 6/67
897 El-Muctemeu'l Medenî, Umerî, 91

lıkta bir yerdi. Bu bölgede Müslümanlarla sürtüşen ilk kabile buydu. Bu gaza, Hicret'in beşinci yılında Rebiülevvel ayında (Miladi Ağustos, 626'da) yapıldı.[898] Bazı kabilelerin oraya uğrayan kafilelere saldırmak üzere Dumetü'l-Cendel'de toplandığı haberi Medine'ye ulaşmıştı. Daha önce de onların Müslümanları sınamak üzere Medine'ye yaklaşmak istedikleri haberi Medine'ye ulaşmıştı.[899]

Dumetü'l-Cendel, Medine-i Münevvere'ye göre kenarda bir yerdi. Çünkü orası Hicaz ile Şam arasında, Kızıldeniz ile Basra Körfezi'ni birbirine bağlayan yolun orta yerinde bir yerdi. Medine'ye on altı günlük mesafedeydi. Şayet Müslümanlar bu hususta bir gevşeklik gösterselerdi ve orada toplanan grubu dikkate almasalardı kınanmazlardı. Çünkü orada toplananlar Medine'ye yakın bir yerde Müslümanlara zarar verme gücüne sahip değildiler. Ancak uzak görüşlülük onların güçlenmeden önce dağıtılmasını ve yok edilmesini gerektiriyordu. Bu arada bazı hedefler de gerçekleştirilmiş olacaktı:

• Dumetü'l-Cendel'de toplanan bu gruba karşı suskun kalmak, onların güçlenmesine ve daha sonra da Müslümanlara zarar vermesine sebep olacaktı. Nitekim onların hedefi de buydu.

• Şam yolu üzerinde böyle bir gücün bulunması Müslümanların iktisadi faaliyetlerine zarar verecekti. Eğer Müslümanlar onlara karşı bir şey yapmasalardı kafilelere saldıracaklar ve soyup yağmalayacaklardı. Bu da iktisadi cihetten Müslümanları zayıflatacak ve bazı sıkıntılara yol açacaktı.

• Burada önceki iki maddeden daha önemli bir şey var. O da Müslümanların bu mıntıka üzerinde hâkimiyet sağlamasıdır. Müslümanların bu hamleyi gerçekleştirmeleri sebebiyle bölgede yaşayanlar Müslümanların himayesinde ve sorumluluğunda olduklarını iyiden iyiye hissettiler. Müslümanların yol ve ticaret güvenliği için çalıştıklarını ve bu sebeple her türlü anarşiye karşı mücadele ettiklerini düşündüler.[900]

• Kureyş'in, ihtiyaç duyduğu malları satın alabileceği ticari müttefiklerden mahrum edilmesi ve bu önemli ticaret bölgesinden uzaklaştırılması. Çünkü İslam devletinin güçlü oluşu -İslam devletinin ilk düşmanı- Kureyş'i etkiliyordu.[901]

• Bizans'a karşı olmayı akıllarından bile geçirmeyen Araplardaki Bizans korkusunun izalesine çalışılması. Ayrıca İslam dininin sadece

898 Dirasât Fî Ahdi'n Nübüvve, 144
899 Teemmülât Fî Sîreti'r Rasul, Muhammed Vekil, 169
900 A,g,e. 169
901 Dirasât Fî Ahdi'n Nübüvve, 144,145

Araplara değil, bütün âleme gönderildiği Müslümanlara amelî (pratik) olarak gösterilmiş oldu.[902]

Zehebî, Vakıdî, Muhammed Ahmed Başmil gibi tarihçiler, bu gazanın sebeplerinden birinin de Bizanslıların korkutulması olduğunu söylemişlerdir. Zira Resûlullah (sav)'in ordusuyla ulaştığı yer onların hududunda bulunuyordu ve onların ikinci büyük şehri Şam'a beş günlük mesafedeydi.[903]

Bu sebeple Resûlullah (sav) ashabını bu sefere çıkmaya teşvik etti ve bin kişilik bir ordu ile bölgeye hareket etti. Hareketi bilinmesin diye gece yol alıyor, gündüz gizleniyordu.[904] Düşmanın, Müslümanların gelişinden haberi olmadı.

Resûlullah (sav) Uzreoğullarından Mezkûr adında bir rehber tuttu. Dumetü'l-Cendel'de toplanan topluluğa iyice yaklaştılar. Ancak haberi aldıklarında derhâl dağıldılar. Resûlullah (sav) onlardan kimseyi bulamadı. Hayvanlarını bırakıp gitmişlerdi. Müslümanlar onlardan bir kişiyi esir aldılar ve Resûlullah (sav)'e getirdiler. Resûlullah (sav) ona diğerlerini sordu. O da: "Hayvanlarını ele geçirdiğini öğrenince kaçıp gittiler." dedi.

Resûlullah (sav) ona Müslüman olmasını teklif etti. O da Müslüman oldu. Resûlullah (sav) onların yurtlarında birkaç gün kaldı. Etrafa seriyyeler gönderdi. Ancak onlardan kimseyi ele geçiremediler. Daha sonra Medine'ye geri döndüler. Dönüş esnasında Resûlullah (sav), Uyeyne bin Hısn el-Fezârî ile antlaşma yaptı ve Uyeyne Resûlullah (sav)'den Medine'ye otuz altı mil uzaklıkta hayvanlarını otlatmak üzere izin istedi.

Müslüman orduların Medine'den bu kadar uzakta bulunan Dumetü'l-Cendel'e ulaşması, Uyeyne bin Hısn ile anlaşma yapması, Uyeyne'nin Medine'den otuz altı mil -yaklaşık altmış beş kilometre- uzaklıkta hayvanlarını otlatmak üzere izin istemesi, Müslümanların gücünün nereye vardığını göstermektedir. Bu kenar yerler de artık İslam devletinin himayesindeydi. İslam devleti gücü kuvveti yerinde bir devletti. Kimsenin ona karşı çıkması mümkün değildi. Eğer bu mümkün olsaydı başta Uyeyne bin Hısn karşı çıkardı. Çünkü onun emri altında on bin genç vardı.[905]

Dumetü'l-Cendel Gazası, Şam taraflarında Medine'ye uzak bir mıntıkada vuku bulmuştu. Şam ile Dumetü'l-Cendel arası beş günlük yoldu.

902 A,g,e. 144
903 Gazvetü'l Ahzab, Başmil 93; Tarihu'l Meğazî, Zehebî, 258
904 Teemmülât, 170
905 A,g,e. 170

Bu gaza, Medine'nin kuzey ve Şam'ın güney bölgelerinde yaşayan halk arasında İslam davetinin tebliği mesabesindeydi. Bu gaza sebebiyle onlar Müslümanların gücünü kuvvetini anladılar. Onların gözünde Müslümanlar Kayzer ve askerleri kadar büyüdü. Zira bu ordu uzun mesafeleri katedecek ve kenar bölgelere sefer yapabilecek kudrete ve tecrübeye sahipti. Daha önce gidilmeyen yerlere gidiyordu. Bu sebeple bu gaza daha sonraki Asya ve Afrika fetihleri için bir başlangıç oluşturuyordu.[906]

Resûlullah (sav)'in bu gazada birkaç hedefi vardı. Hem gaza yapmak, hem Arap yarımadasını ve hem kuvvet merkezlerini yoklamak, Bedrü'l-Mev'id Gazası'ndan sonra geldiği için propagandaya yönelik çalışmalar yapmak ve bunun meyvelerini toplamaktı. Bu gaza sebebiyle Müslümanlara karşı muhtemel bir baskın önlenmiş oldu. Zira Araplardan çok sayıda kişi Medine yakınlarına baskın düzenlemek üzere bir araya gelmişlerdi. Onların bu hareketi daha olgunlaşmadan bitirilmiş oldu.[907]

Bu gaza, Ashab-ı Kiram için de çok öğretici oldu. Zira bu gazaya Resûlullah (sav) komuta ediyordu. Ashabı kiramdan bin kişi her an itaat, sabır, hayatın zorluklarına karşı mücadele, helaller, haramlar ve diğer İslami hükümler hakkında ondan dersler alıyordu. İslam askeri tek bir potada -İslam potasında- eriyip yeniden şekilleniyordu. Aşiretçilik ve kabilecilik onlar için bir mana ifade etmiyordu. Bu gazaya Medine'ye mücavir kabilelerden çok sayıda asker katılmıştı. Ama yetki sahibi olarak Allah ve Resûlünü kabul etmişler, kabilecilik taassubundan soyunmuşlardı.

Bu gaza ilk nesle sonradan gelenleri yetiştirme fırsatı da veriyordu. Manevi cihetten zaafiyet yaşayanlar, nifak odaklarıyla ilişki içinde olanlar bu gazada ortaya çıkıyordu. Çünkü bu birkaç saatten ya da sayılı birkaç günden ibaret değildi. Yaklaşık bir ay gibi bir zamanı kapsıyordu. Bütün hasletlerin ve bütün temayüllerin orada ortaya çıkması kaçınılmazdı. İşte burada Resûlullah (sav) devreye giriyor ve onları alıp İslam'ın potasında yeniden şekillendiriyordu. Ayrıca onlara komuta ve siyaset tekniklerini de öğretiyordu.

Bu gaza sessiz ve eğitici bir gazaydı. İslam ordusu komutanlarıyla birlikte çöllerde bin milden fazla yol katetti. Bu çöllerde çeşitli imtihanlar geçirildi, tecrübeler yaşandı. Bilgi ve kültürler her geçen gün arttı. İlerideki gazalara hazırlıklar yapıldı.[908] Resûlullah (sav) Dumetü'l-Cen-

906 Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/251,252
907 Et-Terbiyyetü'l Kıyadiyye, 3/372
908 A,g,e. 3/373

del'e çıkarken Medine'ye Siba' bin Urfuta el-Gıfârî'yi vekil bırakmıştı. Bu yepyeni bir şeydi. Zira Urfuta ne Evs'ten ne Hazrec'den ne de Kureyş'tendi. Araplar nezdinde "hacıları soyanlar" olarak bilinen Gıfâr kabilsesindendi. Artık bu neslin her kim olursa olsun emîre itaat etmeyi öğrenmesi lazımdı.

Bu, ümmetin yetişmesi hususunda Resûlullah (sav)'in ne üstün programlar uyguladığını göstermektedir. Ayrıca Resûlullah (sav)'in ashabını tanıdığını ve onlara güvendiğini göstermektedir. Resûlullah (sav), Siba' bin Urfuta el-Gıfârî'yi de iyi tanıyor ve idarecilik hususundaki kapasitesini biliyordu. Resûlullah (sav) Medine'de olmadığı zamanlarda da Âlemlerin Rabbi'nin ilkelerinin Medine'de yaşatılması için ashabını terbiye ediyordu. Hedefi, onların -Allah'ın kitabına ve Resûlünün sünnetine itaat eden- tek bir ümmet olmasıydı.[909]

909 A,g,e. 3/374

6.
KONU

BENÎ MUSTALİK GAZASI

MUSTALİK OĞULLARI KİMLERDİR?
BU GAZA NE ZAMAN MEYDANA GELDİ? SEBEPLERİ NE İDİ?

Mustalik Oğulları

Mustalikoğulları, Huzaa'nın bir koludur. Mustalik onların dedeleridir. Adı, Cüzeyme bin Sa'd bin Amr bin Rebîa bin Harise bin Amr bin Âmir'dir.[910]

Huzaa hakkında ihtilaf edilmiştir. Bazıları onun Adnanilere mensup bir kabile olduğunu, bazıları da Kahtanilere mensup bir kabile olduğunu söylemişlerdir. Ama ulemanın çoğunluğu tarafından tercih edilen görüşe göre onlar Kahtanilere mensup kabiledir.[911]

Gazanın Tarihi

Ulema bu hususta da ihtilaf etmiştir. Görüşler üç kısımda toplanmıştır. Bazıları Hicret'in altıncı yılında olduğunu söylemiştir ki meğâzî imamı İbni İshak bunlardan biridir. Bu hususta Halife bin Hayyat, İbni Cerir et-Taberi, İbni Hazm, İbni Abdi'l-Ber, İbni'l-Arabi, İbni'l-Esir ve İbni Haldun da onunla birliktedirler. Bunların her biri Benî Mustalik Gazası'nın Hicret'in altıncı yılında Şaban ayında vuku bulduğunu söylemişlerdir.[912]

Bazıları Hicret'in dördüncü yılında Şaban ayında vuku bulduğunu söylemişlerdir. Mes'ûdî, İbni'l-Arabi el-Maliki ve başkaları bu görüştedirler.

Üçüncü grup ise Hicret'in beşinci yılında Şaban ayında vuku buldu-

910 Hadisu'l-Kur'an An Gazavâti'r Rasul, 1/311
911 Merviyyât-ı Gazveti Beni'l Mustalık, 45-51
912 Sahiu's Sîreti'n Nebeviyye, 329; Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/312,313

ğunu söylemişlerdir. Musa bin Ukbe, İbni Sa'd, İbni Kuteybe, Belâzûrî, Zehebi, İbni'l-Kayyım, İbni Hacer Askalani ve İbni Kesir bunlardandır. Yenilerden Hadarî Bek, Gazalî, el-Bûtî, Ebu Şehbe; Şeyh Saatî, Muhammed Ebu Zehra, Seyyid Kutub, Hasan Meşşat, Muhammed Ali Sabûnî, Muhammed Bekr Âli Âbid ve Mehdi Rızkullah Ahmed de bunlardandır.[913] Kanaatime göre bu görüş birkaç sebepten dolayı doğruya en yakın olandır:

• Siyer ve meğâzî ashabının çoğu bu görüşü desteklemektedir. Muasır siyer yazarları da bu görüştedirler.

• Hicret'in dördüncü yılında Şaban ayında yapılan gaza Bedrü'l-Mev'id Gazasıdır. Beni Mustalik Gazası ise ondan başka bir gazadır.

• Sa'd bin Muaz (ra)'ın bu gazada bulunması bu görüşü desteklemektedir. Benî Mustalik Gazası'nın hemen akabinde zuhur eden "İfk Hadisesi"nde onun adı geçmektedir. İmam Buhari'nin rivayetine göre Sa'd bin Muaz el-Ensarî ayağa kalkmış ve: "Ya Resûlullah, bana izin ver. Onun boynunu vuralım. Eğer o Evs'ten ise hemen boynunu vururuz. Eğer Hazrecli kardeşimizden ise bize emredersen onun hakkındaki emrini de yerine getiririz." dedi.[914]

Sa'd bin Muaz (ra), Benî Kureyza Savaşı'ndan sonra vefat etti. Benî Kureyza Savaşı da tercih edilen görüşe göre Hicret'in beşinci yılında Zilkade ayında meydana geldi. Buna göre Benî Mustalik Gazası'nın tarihi ondan öncedir.[915]

Bu gazanın sebepleri

• Bu kabilenin Kureyş'e destek vermesi ve Ehabiş grubu içinde Müslümanlara karşı Uhud Savaşı'na katılması.

• Bu kabilenin Mekke'ye giden ana yola hâkim olması Müslümanları Mekke'ye nüfuz etmekten menediyordu.[916]

• Resûlullah (sav)'e Mustalikoğullarının Müslümanlara karşı savaş hazırlıkları yaptığı haberinin ulaşması. Resûlullah (sav) onların Haris bin Ebî Darrar komutasında toplandıkları haberini alır almaz onlara karşı harekete geçti. Onlarla Müreysi suyunun başında karşılaştı ve onlara tam bir hezimet tattırdı.[917]

913 Hadisu'l Kur'ani'l-Kerim, 1/312
914 Buhârî 4750; Müslim, 2770
915 Merviyyât-ı Gazveti Benî Mustalık, 97
916 Sahihu's Sîreti'n Nebeviyye, 332
917 Hadisu'l Kur'ani'l-Kerim, 1/315

Benî Mustalık gazasında yaşanan hadiseler

Resûlullah (sav), Mustalikoğullarının şüphe veren hareketliliğini hissedince Büreyde bin Hasîb el-Eslemî'yi niyetlerini öğrenmek üzere gönderdi. Büreyde onlara yardım etme sebebiyle geldiğini söyleyerek gerçek niyetlerini öğrendi ve bunu Resûlullah (sav)'e haber verdi.

Resûlullah (sav) Hicret'in beşinci yılında Şaban ayının bitmesine iki gün kala Pazartesi günü yedi yüz kişiyle birlikte Medine'den yola çıktı.[918] Aralarında otuz süvari vardı.[919] Benî Mustalik yurduna doğru yöneldi. Mustalikoğulları İslam davetini duymuş, kâfirlerle birlikte Uhud Savaşı'na iştirak etmişlerdi. Şimdi de Müslümanlara karşı savaşmak üzere asker topluyorlardı. Buhari ve Müslim'in rivayetine göre Resûlullah (sav) onlara -hayvanları subaşında oldukları bir hâlde- gafil oldukları bir anda baskın düzenledi. Savaşanlarını öldürdü, kadın ve çocuklarını esir aldı. Cüveyriye Binti Haris bin Ebi'd Darrar da o gün esir alınan kadınlar arasındaydı.[920]

Resûlullah (sav)'in Cüveyriye binti'l Haris (ra) ile evlenmesi

Resûlullah (sav) Benî Mustalik esirlerini mücahitler arasında taksim etti. Esirler arasında Haris'in kızı Cüveyriye de vardı. O, kavmi için bereketli biriydi. Şimdi onun kıssasını Hz. Aişe'den dinleyelim:

"Resûlullah (sav) Benî Mustalik esirlerini taksim edince Cüveyriye Binti Haris, Sabit İbni Kays İbni Şemmas'ın ya da onun amcasının oğlunun hissesine düşmüştü. O esaretten kurtulmak için onunla mukatebe anlaşması yaptı. Çok güzel bir kadındı, gözde onun için bir hisse vardı (gören göz haz duyardı). Mukatebe bedelini ödemede yardım talep etmek üzere Resûlullah (sav)'e geldi. Cüveyriye kapıda durduğu vakit onu görünce durumu hoşuma gitmedi. Resûlullah (sav)'in de benim onda gördüğüm (güzelliği) göreceğini derhâl anladım.

Cüveyriye: 'Ey Allah'ın Resûlü, ben Haris'in kızı Cüveyriye'yim. Durumum size meçhul değil. Ben Sabit İbni Kays'ın hissesine düştüm. Fakat hürriyetime kavuşmak için onunla mukatebe yaptım. Size mukatebe (bedelini ödemem) de yardım istemek üzere geldim.' dedi.

Resûlullah: ***'Sana ondan daha hayırlısını söylesem ne dersin?'*** buyurdu.

---

918 Meğazî, Zehebî, 259
919 Vakıdî, 1/405
920 Es-Sîretü'n-Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye, 433

Cüveyriye: 'O nedir?' dedi.

Resûlullah (sav): ***'Senin yerine mukatebe ücretini ödeyeyim ve seni zevce olarak alayım?'*** buyurdu.

Cüveyriye de: 'Kabul ediyorum.' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) Sabit İbni Kays'a adam göndererek Cüveyriye'yi ondan talep etti.

Sabit: 'O senindir, ey Allah'ın Resûlü! Annem babam sana feda olsun.' dedi.

Resûlullah (sav) mukatebe ücretini derhâl ödedi. Cüveyriye'yi azat edip evlendi. Halk Resûlullah (sav)'in Cüveyriye ile evlendiğini işitince ellerindeki esirleri azat ettiler ve: 'Bunlar, Resûlullah (sav)'in akrabaları oldular (esir olarak tutulamazlar).' dediler. Kavmine ondan daha hayırlı bir kadın görmedik. Onun sebebiyle Benî Mustalik'ten yüz aile halkı azat edildi."[921]

Haris bin Ebî Darrar, Benî Mustalik Gazası'ndan sonra kızının fidyesini vermek üzere Medine'ye geldiğinde Resûlullah (sav) onu İslam'a davet etti, o da Müslüman oldu.[922]

Benî Mutsalik Gazası, mübarek gazalardan biri olarak addedilir. Zira bu gazadan sonra Benî Mustalik kabilesi baştan aşağı Müslüman oldular. Kabilenin Müslüman olmasının sebebi şu idi: Ashab-ı Kiram Resûlullah (sav)'in hısımlarının ellerinde esir olmasını kendilerine çok gördüler ve ellerindeki esirleri azat ettiler. Bu toplu azat etme ve bu cömertlik karşısında Benî Mustalik kabilesi toptan Müslüman olarak, Allah'ın dinine girdi.

Bu tarihî hadisenin meydana gelmesinin asıl sebebi, Ashab-ı Kiramdaki Peygamber sevgisidir. İşte peygamber sevgisi böyle güzel bir meyve verdi ve böyle eşsiz tarihi bir güzellik ortaya çıkardı.

Resûlullah (sav)'in Cüveyriye Binti Haris ile evlenmesinin sebebi de onun kavminin Müslüman olmasını istemesiydi. Bu sayede Müslümanların sayısı artacak ve İslam izzet bulacaktı. Allah Teâlâ bu evliliği kolaylaştırdı ve bu evlilik, arka plandaki hedefin gerçekleşmesine sebep oldu. Cüveyriye'nin ve babası Haris'in Müslüman oluşuyla bütün kabile Müslüman oldu ve Müslümanlar bu evlilik sebebiyle büyük maddi ve manevi faydalar elde ettiler.[923]

---

921 Ahmed 6/277; Ebu Davud, 3931; İbni Hibban 4054,4055; İbni Hişam 3/307,308
922 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/317
923 Suver Ve İber Mine'l Cihadi'n Nebevi, 199,200

Cüveyriye Binti Haris bu evlilikle Seyyidi'l-Mürselîn'in zevcesi ve müminlerin anası oldu. İşittiğini hafızasında tutabilen, bildiğiyle amel eden, fakih, abid, vera ve takva sahibi, kalbi temiz, zekâsı parlak, yüce ruhlu, Allah'ı ve Resûlünü seven, Müslümanlara hayırda bulunmayı seven bir hanımdı.

Resûlullah (sav)'den hadis rivayet ediyor, ilmin bekçileri âlim sahabiler de ondan rivayet ediyordu. İbni Abbas, Ubeyd bin Sebbak, İbni Abbas'ın azatlısı Küreyb, Mücahid, Ebu Eyyüb ve Yahya bin Malik el-Ezdî ondan hadis rivayet edenler arasındaydı. Bekıy bin Muhalled'in kitabında isnatlı yedi hadisi vardır.[924] O hadislerden dördü *Kütübü Sitte*'de geçmektedir. Buhari de bir hadis, Müslim'de de iki hadisi vardır. Onun rivayetleri cuma gününün oruca tahsis edilmemesi, duada tesbihin sevabı, Nebi (sav)'e hediye verilişinin mübah oluşu ve köle azat edilmesi ile ilgilidir. Müminlerin anası Cüveyriye Binti Haris (ra) yedi hadisi rivayet etmek suretiyle ismini raviler defterine yazdırmıştır.[925]

Müminlerin anası Cüveyriye Binti Haris (ra), Allah Teâlâ'yı çokça zikredenlerden, geceleri ihya edenlerden, Allah Teâlâ'ya ısrarla yalvaranlardan, O'nu hamd ile takdis ve tesbih edenlerdendi.[926] İşte müminlerin anası Cüveyriye (ra) bize rivayet ediyor, şöyle diyor:

"Resûlullah (sav) bir sabah yanıma uğramıştı. Ben Allah Teâlâ'yı tesbih ediyordum. İhtiyacı için dışarı çıktı. Daha sonra öğleye yakın tekrar uğradı.

'Hâlâ (tesbih sebebiyle) oturuyor musun?' diye sordu.

'Evet.' dedim.

'Sana birkaç kelime öğreteyim. Eğer bunlardan hâsıl olan sevap tartılacak olsa, senin burada sabahtan beri okuduğun duaların sevabının ağırlığına denk olur. O dua da şudur: 'Sübhanallahi ve bihamdihi adede halkıhî ve rıdâ nefsihî ve ziynete arşihî ve midâde kelimâtihî (Allah'ı mahlukatı sayısınca, nefsinin rızasınca, arşının ağırlığınca, kelimelerinin adedince tesbih ederim.).' dedi."[927]

Cüveyriye (ra) Hicret'in ellinci yılında vefat etti. Hicret'in elli altıncı yılında vefat ettiği de söylendi.[928]

---

924 Devru'l Mer'e, 88
925 A,g,e. 88,89
926 Muhammed Resûlullah, Sadık Arcun, 4/250
927 Müslim, Zikr 79; Tirmizî, Deavât, 117; Ebu Davud, Salât, 359
928 Tabakât, İbni Sa'd, 8/121; Tarih-i Halife İbnu'l Hayyat, 234

Münafıkların Bu Gazada Ensar İle Muhacirler Arasında Fitne Çıkarmaya Çalışmaları

Benî Mustalik Gazası'na Müslümanlarla birlikte çok sayıda münafık iştirak etti. Daha önceki gazalara genelde katılmamışlardı. Müslümanların ard arda zafer kazandıklarını görünce ganimet hırsıyla onlar da gazaya çıktılar.[929]

Müreysi suyunun yanında münafıkların Müslümanlara ve İslam'a karşı gizledikleri kinleri açığa çıktı. Müslümanlar her ne zaman bir zafer kazansalar onların kin ve nefretleri artıyordu. Bu nefretin sönmesi için Müslümanların hezimete uğrayacağı günü gözlüyorlardı. Müslümanlar Müreysi'de de galip gelince münafıklar Muhacirler ve Ensar arasına bölgecilik fitnesini sokmaya çalıştılar. Bu çalışmaları başarısız olunca da Resûlullah (sav)'e ve ehli beytine eza vermeye başladılar. Resûlullah (sav)'in hanımına iftira atmak suretiyle psikolojik harbe giriştiler. İlk hadisenin görgü şahidi Zeyd bin Erkam yaşadığı hadiseyi bakın nasıl anlatıyor:[930]

"Benî Mustalik Gazası'ndaydım. Abdullah bin Ubey'in şöyle dediğini işittim:

'Resûlullah'ın yanındakilere -yani bedevilere- infak etmeyin de etrafından dağılsınlar. Medine'ye döndüğümüz zaman, aziz olanlar zelil olanları (Medine'den) sürüp çıkaracaktır.' Bu sözleri amcama haber verdim.[931] O da Nebi (sav)'e söyledi. Nebi (sav) beni çağırdı, ben de ona (işittiklerimi) söyledim. Bunun üzerine Resûlullah (sav) Abdullah'ı ve arkadaşlarını çağırtıp sordu. Onlar da böyle bir şey söylemediklerine dair yemin ettiler. Resûlullah (sav) beni yalanladı, onu tasdik etti. Daha önce bir benzerini görmediğim bir üzüntü çekerek eve kapandım.

Amcam bana: 'Niye Resûlullah (sav)'in ve Müslümanların öfkesini üzerine çekiyorsun?' dedi.

Daha sonra Allah Teâlâ: ***'Münafıklar sana geldiklerinde, 'Şehadet ederiz, gerçekten sen Allah'ın Resûlüsün.' derler. Allah da biliyor ki, sen şüphesiz O'nun Resûlüsün! Bununla beraber Allah şahitlik ediyor ki, doğrusu münafıklar kesinlikle yalancıdırlar. Yeminlerini bir kalkan edinip de Allah yolundan yan çizmektedirler; doğrusu onlar ne fena yapıyorlar.'***[932] ayetini indirdi.

929 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/318
930 Es-Sîretü's Sahiha, Ömerî, 2/408
931 Amcama sözüyle kastettiği Sa'd b. Ubâde idi. O, Hazrec'in reisi idi. Hakiki amcası değildi.
932 Münafıkûn, 1

Resûlullah (sav) bana haber gönderdi, gittim, bana ayeti okudu ve 'Allah seni tasdik etti, ey Zeyd.' buyurdu."[933]

Müreysi Suyu Başında Olanları Başka Bir Görgü Şahidi Olan Cabir B. Abdullah El Ensarî Anlatıyor:

"Gazaya çıkmış asker arasındaydık. Muhacirlerden biri Ensar'dan birine tekme attı.

Ensarî: 'Ey Ensar, koşun!' diye bağırdı.

Muhacir de: 'Ey Muhacirler, koşun!' diye bağırdı.

Resûlullah (sav) bu nidayı işitince: 'Nedir bu cahiliye davası?' diye sordu.

'Ya Resûlullah, Muhacirlerden bir adam Ensar'dan birine tekme atmış.' dediler.

Resûlullah (sav): ***'Bunu bırakın; bu kokuşmuş bir âdettir.'*** buyurdu.

Abdullah bin Ubey bu sözü duydu ve 'Bunu yaptılar öyle mi? Allah'a andolsun ki Medine'ye döndüğümüzde aziz olanlar zelil olanları oradan çıkaracaktır.' dedi.

Bu söz Nebi (sav)'e ulaşınca Ömer (ra) ayağa kalktı ve: 'Ya Resûlullah, müsaade et, şu münafığın boynunu vurayım.' dedi.

Resûlullah (sav) de ona: ***'Onu bırak, insanlara, 'Muhammed arkadaşlarını öldürtüyor.' dedirtmem.'*** buyurdu."[934]

Diğer bir rivayete göre Ömer bin Hattab'ın: "Ey Allah'ın Resûlü! Abbâd bin Bişr'e emret, şu herifi gebertsin!" dediği nakledilmiştir.

Resûlullah (sav): ***"İnsanlar, 'Muhammed arkadaşlarını öldürtüyor.' derse nasıl olur, ey Ömer? Hayır, olmaz. Ancak sen yola çıkacağımızı ilan et."*** buyurdu.

Resûlullah (sav) hiç âdeti olmayan bir saatte halkın içinde bulundukları hâleti ruhiyeyi kırmak için yola girilmesini emretti ve yola girildi.[935]

Zeyd bin Erkam'ın işittiklerini Resûlullah (sav)'e söylediği haberini alan Abdullah bin Ubey bin Selül, Resûlullah (sav)'e gitti ve Allah'a and içerek böyle bir şey söylemediğini ifade etti.

Resûlullah (sav)'in yanında bulunan Ensar'dan biri de: "Ya Resûlullah, belki de çocuk yanlış anlamıştır." dedi.

Resûlullah (sav) yola çıktığında Üseyd bin Hudayr onun yanına git-

933 Buhârî 4900; Müslim, 2772
934 Buhârî 3518; Müslim 2584/63
935 Tefsir-i Taberî, 28/115,116; İbni Hişam, 3/303

ti ve onu nübüvvet selamıyla selamladıktan sonra: "Ya Resûlullah, hiç yolculuk yapmadığın bir saatte yola çıktın?!" dedi.

Resûlullah (sav) ona: ***"Adamınızın söylediği şey sana haber verilmedi mi?"*** diye sordu.

Üseyd bin Hudayr: "Hangi adam ya Resûlullah?" diye sordu.

Resûlullah (sav): "Abdullah bin Ubeyy!" diye buyurdu.

Üseyd bin Hudayr: "Ne söylemiş o?" diye sordu.

Resûlullah (sav): ***"O, 'Medine'ye döndüğümüzde aziz olanlar zelil olanı oradan çıkaracak.' demiş."*** buyurdu.

Üseyd bin Hudayr: "Vallahi ya Resûlullah, istersen sen onu Medine'den sürer çıkarırsın. Vallahi, zelil olan odur. Aziz olan ise sensin. Ya Resûlullah, ona sen yine de şefkatle muamele buyur. Vallahi, Allah seni bize getirdiği sırada, kavmi olan Hazrecliler onun başına giydirecekleri krallık tacı için cevherler diziyorlardı. O, elinden saltanatı senin çekip aldığını sanıyor." dedi.

Resûlullah (sav) o gün, Müslümanlarla birlikte akşama kadar ve bütün gece yola devam etti. Sabah olup güneşin harareti bunaltmaya başlayınca orada konakladılar. Müslümanlar, yorgunluk ve uykusuzluktan kendilerini yere atıp hemen uykuya daldılar.

Resûlullah (sav)'in böyle yapması, Müslümanları Abdullah bin Übeyy tarafından söylenmiş olan sözlerle uğraşmaktan alıkoymak içindi. Daha sonra içinde münafıkların zikredildiği sure indi. Sure inince Resûlullah (sav) Zeyd bin Erkam'ın kulağını tutup: ***"İşte bu, Allah yolunda kulağı ile vazifesini yerine getirmiş olan gençtir. Ey Zeyd! Yüce Allah seni doğruladı."*** buyurdu.[936]

Bu Olaylardan Çıkan Dersler ve İbretler

1- Siyasî itibarın ve dâhili birliğin muhafazası

Bu ders Resûlullah (sav)'in: ***"İnsanlar, 'Muhammed arkadaşlarını öldürtüyor.' derse nasıl olur, ey Ömer?"*** sözünde görülüyor.

Bu, siyasi itibarın tam bir muhafazasıdır. İnsanların, Muhammed'in ashabının Muhammed'e karşı sevgisinden bahsetmesiyle -ki müşriklerin en büyük komutanı Ebu Süfyan da: "Muhammed'in ashabının Muhammed'i sevdiği gibi kimsenin kimseyi sevdiğini görmedim." diyordu- insanların "Muhammed ashabını öldürtüyor." demesi arasında cidden çok büyük fark var. Şüphe yok ki, onların bu büyük çalışması Medine'yi

936 Tefsir-i Taberî, 28/116; İbni Hişam, 3/305

içeriden kuşatma çalışmasıydı. Ancak onlar bu sevgi sebebiyle şu anda buna güç yetiremiyorlardı.[937]

Resûlullah (sav), Müslümanları parçalamak ve cahiliye şövenizmini ihya etmek üzere İbni Selül'ün önderliğinde tatbik edilen bu plana karşı menfi bir tavır almadı. Bilakis bu plana karşı şu müsbet adımları attı:

a- Resûlullah (sav) insanları gün boyu, akşama kadar, akşamdan da sabaha kadar yürüttü. Ertesi gün güneşin sıcaklığı kendilerini rahatsız edecek dereceye gelinceye kadar yürüyüşe devam ettiler. Konakladıklarında da insanlarda mecal kalmadığı için derhâl uykuya daldılar.[938]

Bu yerinde siyaset sayesinde fitne kesin bir şekilde söndürülmüş oldu. Abdullah bin Übey'in söyledikleri ile ilgili söz söylemeye mecal kalmadı.

b- Resûlullah (sav), Müslümanların birliğini korumak istediği için Abdullah bin Übey'in planına karşı güç kullanmadı. Çünkü İbni Übey'e tabi münafıklar ve bazı aldanmış Müslümanlar vardı. Eğer o öldürülecek olsa bu, bazı kişilerin hamasetini kışkırtacak ve bu da Müslümanların birliğinin parçalanmasına sebep olacaktı. Dolayısıyla bunda ne Müslümanlar için ne de İslamiyet için bir fayda vardır. İşte bu sebeple Resûlullah (sav) yerinde bir siyaset uyguladı ve uzak görüşlülüğüyle çetin bir meseleyi kolaylıkla halletti.[939] Onun bu üstün siyaseti bütün insanlara gönderilmiş bir peygamber olmasından kaynaklanıyordu. Zira bütün bir ümmet onun tatbikatına uyacaktı.[940]

Resûlullah (sav)'in, münafıkların reisi İbni Übey'e karşı müsamahakâr davranması ilerideki günlerde büyük tesirler icra etti. İbni Ubey ne zaman bir hadise çıkarmaya kalksa kavmi onu azarlıyor ve ona karşı sert davranıyordu. Hatta Resûlullah (sav)'e onun öldürülmesini bile teklif ediyorlardı. Ama Resûlullah (sav) buna yanaşmıyordu. Resûlullah (sav) hikmete dayalı siyaseti ile hakkın ortaya çıkmasını istiyordu. Hz. Ömer'e: ***"Ey Ömer! Bu işi nasıl buluyorsun? Vallahi bana, 'Onu öldür.' dediğinde eğer onu öldürseydim ondan ötürü homurdanmalar olurdu. Eğer bugün onun öldürülmesini emretsem, elbette ki öldürülür."*** buyurdu.

Hz. Ömer de: "Vallahi şimdi anladım ki, Resûlullah (sav)'in işinde benim işimden daha büyük bir bereket vardır." dedi.[941]

937 Et-Terbiyyetü'l Kıyadiyye, 3/463
938 Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu Şühbe, 2/255
939 Suver Ve'l-İber, 202
940 Fıkhu's Sîreti'n Nebeviyye, 409
941 Tefsir-i Taberî, 28/116,117; İbni Hişam, 3/305

2- Ona Karşı Yumuşak Davranacağız,
Aramızda Kaldığı Müddetçe De Kendisiyle İyi Arkadaşlık Edeceğiz

Abdullah bin Ubey bin Selül'ün samimi Müslüman bir oğlu vardı. Adı, Abdullah bin Abdullah bin Ubey bin Selül'dü. Meydana gelen hadiseleri ve bu hadiselere dair ayetlerin inişini öğrenince Resûlullah (sav)'e geldi ve: "Ya Resûlullah, bana haber verildi ki, sen, babam Abdullah bin Übeyy'i, ona dair sana gelen bir haber sebebiyle öldürmek istiyormuşsun. Eğer bunu muhakkak yapmak gerekiyorsa, bana emret. Ben onun başını kesip sana getireyim. Vallahi, Hazrecoğulları, babasına karşı, benden daha hayırlı ve saygılı bir kimse bulunmadığını bilirler. Korkarım ki onu öldürmeyi benden başka birisine emredersin de, o da onu öldürür, ben de Abdullah bin Übeyy'in katilinin halk arasında gezmesine tahammül edemeyip, fırsat vermeyip onu öldürür, bir kâfire karşı bir mümini öldürmüş olurum ve cehenneme girerim." dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Hayır. Bilakis, ona karşı yumuşak davranacağız, aramızda kaldığı müddetçe de kendisiyle iyi arkadaşlık edeceğiz."*** dedi.[942]

Müslümanlar Medine önlerine geldiklerinde Abdullah babası Abdullah bin Übey'in önünü kesti ve: "Dur! Allah'a andolsun ki Resûlullah (sav) izin vermedikçe oraya giremezsin." dedi. Resûlullah (sav) gelince izin istendi, Resûlullah (sav) de ona izin verdi.[943]

İmana Dair Yüksek Bir Misal

Abdullah bin Übey'in oğlu Abdullah'ta babaya karşı saygı son haddine varmıştı. Allah'a ve Resûlüne karşı samimiyeti ve onların rızasını her şeyden önde tutması onu babasının karşısına çıkardı. İmana dair en üstün örnekleri sundu. Resûlullah (sav) de onu iyi bir şekilde karşıladı ve ona: "*Hayır. Bilakis, ona karşı yumuşak davranacağız, aramızda kaldığı müddetçe de kendisiyle iyi arkadaşlık edeceğiz.*" buyurdu.[944] Bu ne büyük af! Bu ne büyük nübüvvet! Resûlullah (sav) bu büyük sahabiye lütufkâr davranıyor ve onun sıkıntısını en güzel şekilde gideriyordu.[945]

942 Tefsir-i Taberî, 28/116; İbni Hişam, 3/305; Bezzar 2708; Evsat, Taberanî 231; Mecmau'z Zevâid, 9/318
943 El Velâ Ve'l Berâ Fi'l İslam, Kahtânî, 209
944 Tefsir-i Taberî, 28/116; İbni Hişam 3/305; Bezzar, 2708; Evsat, Taberanî, 231; Mecmau'z Zevâid, 9/318
945 Muhammed Resûlullah, 3/162

3- Cahiliye Taassubu İle Muharebe

Cahiliye olarak adlandırdığımız taassup, sadece kabile taassubunu içermemektedir. Kabile taasubu aynı nesebe mensup olanların iştirakiyle meydana gelmektedir. Bir de bir manada ya da vasıfta bir araya gelip onun taasubunu yürütenler vardır. Mesela batıl bir düşünceyi temsil edenler bu hususta birbirleriyle yardımlaşmaktadırlar. Bu müşterek mana ya da vasıf etrafında birbirinin koruyuculuğunu üstlenmektedirler. Muhacilerden biri Ensar'dan birine bir tekme attığında Ensar'dan olan: "Ey Ensar, koşun!" demiş, Muhacirlerden olan da: "Ey Muhacirler, koşun!" demişti.

Resûlullah (sav) bu nidaları işitince: ***"Nedir bu cahiliye davası?"*** diye sordu.

"Ya Resûlullah, Muhacirlerden bir adam Ensar'dan birine tekme atmış." dediler.

Resûlullah (sav): ***"Bunu bırakın, bu kokuşmuş bir âdettir."*** buyurdu.[946]

Resûlullah (sav) bu şekilde yapılan bir çağrıyı kabul etmemiştir. Çünkü bu, taasubu, tutuculuğu içeren bir manayı hissettirmektedir. Çağrıyı yapanlar Kur'an'ın kullandığı isimleri -ki Ensar ve Muhacir isimleridir- kullansalar da Muhacirleri çağıran, Muhacilerden yardım istiyor. Hicret edenler vasfında bir araya geldikleri için hicret edenlerden yardım istiyor. Ensar'dan olan da Ensar vasfında bir araya geldiklerinden bu isimle yardım istiyor. Hâlbuki haklı olan ille de birinden yardım isteyecekse bütün Müslümanlardan y ardım istemeliydi. Buna göre İslam davetçilerinden istenen şey, taassubun her türüne karşı çıkmaktır. Bu taassup ister kabile taasubu olsun, ister bölgecilik, mezhepçilik, cemaatçilik, particilik, ırkçılık ve diğer taassup türlerinden biri olsun, fark etmez. Müslüman'ın birbirini tutması ve birbiriyle yardımlaşması İslam kardeşliği üzerine olmalıdır. "Muhakkak müminler kardeştir." ayetiyle Allah Teâlâ buna hükmetmiştir. Ayrıca Müslümanların birbirileriyle yardımlaşması da -batıl üzere değil- hak üzere olmalıdır. Yani, hak sahibine yardım etmeli ve onunla birlikte olmalıdırlar, zalimin yanında değil.[947]

Resûlullah (sav), taassubun cahiliye davalarından biri olduğunu beyan etmiş ve: ***"Zalim de olsa mazlum da olsa kardeşine yardım et."*** buyurmuştur.

946 Es-Sîretü'n Nebeviyyetü's Sahiha, 2/209
947 El-Müstefâd Min Kasasi'l Kur'an, 2/301,302

Orada bulunanlardan biri: "Mazlum olduğunda ona yardım ederim, ancak zalim olduğunda ona nasıl yardım edeceğim?" diye sordu. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Onun zulmüne mâni olursun. Bu, ona yardımdır."*** Buyurdu.[948] Resûlullah (sav) yardımlaşmayı bu şekilde hak ve adaletin talebi için meşru kıldı: "Zalimde olsa mazlum da olsa kardeşine yardım et." diyen cahiliye mefhumlarını bu şekilde iptal etti.[949]

Davetçiler, ilim talebeleri, âlimler ve fakihler, taassuptan ve taassubun çeşitlerinden birine davet etmekten şiddetle kaçınmalıdırlar. Bu zor bir iştir, ancak olmayacak bir iş değildir. Ehemmiyetine binaen bizlere düşen bu hususta bütün gayretimizi sarf etmektir.[950]

Kur'an-ı Kerim'in Benî Mustalık Gazasından Sonra İslam Toplumunu Yönlendirmesi

Benî Mustalik Gazası'ndan sonra Müslümanlar Medine'ye dönerken Münafikûn suresi nazil oldu. İmam Tirmizî'nin rivayeti bunu göstermektedir:

"Sabahladığımızda Resûlullah (sav) Münafikûn suresini okudu."[951]

Sure, münafıklardan uzun uzadıya bahsetmekte ve onların söyledikleri bazı sözlere ve yaptıkları bazı işlere işaret etmektedir. Onları rezil etmekte ve yalanlarını ortaya çıkarmaktadır. Surenin sonunda da Allah Teâlâ müminleri dünya metaına ve süsüne aldanmaktan sakındırmaktadır. Onları infaka teşvik etmektedir. Bu sureyi okuyan kişi şu önemli noktalara dikkat etmelidir:

• Sure, başlangıçta münafıkların ahlakından bahsetmektedir. Onların sözlerini yalanlamakta ve gerçek yüzlerini ortaya koymaktadır.[952] Surenin başında münafıkların vasıfları anlatılmış, bunların başında da imanlarında yalancı oldukları beyan edilmiştir. Daha sonra yalan yere yemin ettikleri, korkak oldukları, zafiyet içinde oldukları, Nebi (sav)'e ve müminlere karşı her daim entrika içinde oldukları ve insanları Allah'ın dininden çevirmeye çalıştıkları ifade edilmiştir.[953]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Münafıklar sana geldiklerinde, 'Şehadet ederiz, gerçekten sen Allah'ın Resûlüsün.' derler. Allah da biliyor ki, sen şüphesiz O'nun Resû-

948 Buhârî 6952; Tirmizî 2255
949 Es-Sîretü'n Nebevitü's Sahiha, 2/209
950 El-Müstefâd, 2/302
951 Tirmizî 3313
952 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/327
953 Et-Tefsîru'l Münîr, Vehbe Zuhaylî, 28/213

lüsün. Bununla beraber Allah şahitlik ediyor ki, doğrusu münafıklar kesinlikle yalancıdırlar. Yeminlerini bir kalkan edinip de Allah yolundan başkalarını da çevirmektedirler. Onların yapmış olduğu bu şey ne kötüdür. Bu onların, önce iman etmeleri, sonra küfretmeleri sebebiyle böyledir. Böylece kalplerinin üzerine damga vurulmuştur, artık onlar kavrayamazlar. Sen onları gördüğün zaman cüsseli yapıları beğenini kazanmaktadır. Konuştukları zaman da onları dinlersin. (Oysa) Sanki onlar dayandırılmış ahşap (kütük) gibidirler. (Bu dayanıksızlıklarından dolayı da) her çağrıyı kendileri aleyhinde sanırlar. Onlar düşmandırlar; bu yüzden onlardan kaçınıp sakının. Allah onları kahretsin nasıl da çevriliyorlar." [954]

• Daha sonra ayetler onların, batıl davalarındaki inatlarından ve onları hakka çağıranlara karşı duruşlarından bahsetmekte ve onların çirkin konuşmalarını tafsilatıyla açıklamaktadır. Özellikle de Benî Mustalik Gazası'nda, Resûlullah (sav)'i ve müminleri Medine'den atacaklarına dair söyledikleri sözleri nakletmektedir.[955]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Onlara, 'Gelin, Allah'ın Resûlü sizin için mağfiret dilesin.' Denildiği zaman başlarını yana çevirdiler. Sen, onların büyüklük taslayarak yüz çevirmekte olduklarını görürsün. Senin onlar adına mağfiret dilemen ile mağfiret dilememen onlar için birdir. Allah, onları kesin olarak mağfiret etmeyecektir. Şüphesiz Allah, fasık olan bir kavme hidayet vermez. Onlar ki, 'Allah'ın Resûlü yanında bulunanlara hiçbir infakta (harcamada) bulunmayın, sonunda dağılıp gitsinler.' derler. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Ancak münafıklar kavramıyorlar. Derler ki, 'Andolsun, Medine'ye bir dönecek olursak, gücü ve onuru çok olan, düşkün ve zayıf olanı elbette oradan sürüp çıkaracaktır.' Oysa izzet (güç, onur ve üstünlük) Allah'ın, O'nun Resûlü'nün ve müminlerindir. Ancak münafıklar bilmiyorlar." [956]

• Daha sonra sure, iman edenleri dünya süsüyle meşgul olmaktan ve münafıklara benzemekten sakındırarak ve zamanı geçmeden evvel sadaka vermeye teşvik ederek bitiyor. Ayetler Müslüman toplumu Allah Teâlâ'ya ittate, Kur'an okumaya, zikre devama, namazları kılmaya ve bütün farzları yerine getirmeye teşvik ediyor ve -münafıkların yaptığı gibi- Allah Teâlâ'nın haklarını zayi ederek mallarla ve çocuklarla oyalanmaktan sakındırıyor. Zira onlar cimrilikleri sebebiyle: "Allah'ın Resûlü

954 Münafıkûn, 1-4
955 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 1/327
956 Münafıkûn, 5-8

yanında bulunanlara hiçbir infakta (harcamada) bulunmayın." Demektedirler. Rabbinin taatinden uzaklaşarak malla ve evlatla oyalananlar hüsrana uğrayanlardır.[957]

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Ne mallarınız, ne çocuklarınız sizi Allah'ı zikretmekten alıkoymasın. Kim böyle yaparsa, artık onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir. Sizden birinize ölüm gelip çatmadan önce size nasib ettiğimiz imkânlardan Allah yolunda harcayın. Ölüm gelip çatınca, 'Ya Rabbî, az mühlet ver bana, bak nasıl hayırlar yapacağım, tam takva ehlinden olacağım.' diyecek olsa da Allah, vadesi gelen hiçbir kimsenin ecelini ertelemez. Allah yaptığınız her şeyden haberdardır. Oysa Allah, eceli gelmiş bulunan hiçbir kimseyi kesinlikle ertelemez. Allah, yapmakta olduklarınızdan haberdar olandır."[958]

Allah Teâlâ surenin sonunda müminleri münafıkların özelliklerinden olan dünya süsüyle oyalanmaktan sakındırmaktadır.[959]

İşte Medine toplumu bu şekilde yaşayarak terbiye oluyordu. Kur'an-ı Kerim yönlendiriyor ve öğretiyor, Resûlullah (sav) de işin başında bulunuyordu.

MÜNAFIKLARIN HZ. AİŞE'YE İFTİRA ATMA ÇABALARI

Münafıkların fitne çıkarmak üzere giriştiği ilk teşebbüs akamete uğrayınca boş durmadılar ve ikinci bir fitne ateşini tutuşturdular. Resûlullah (sav)'in hanımı Hz. Aişe'ye iftirada bulundular. Bu büyük bela Ehl-i Beyt'e büyük sıkıntılar yaşattı. Hedef Resûlullah (sav) ve onun temiz Ehli Beyti idi.

Meğâzî ve siyer âlimleri[960] ifk hadisesinin Benî Mustalık gazasının hemen akabinde vuku bulduğu hususunda hemfikirdirler. Müfessir[961] ve muhaddisler [962] de bu hususta onlarla aynı görüştedirler.

Buhari ve Müslim, İfk Hadisi'ni sahihlerinde nakletmişlerdir.[963] Sahih-i Buhari'den hadisin başını nakledelim. Hz. Aişe (ra) anlatıyor:

"Resûlullah (sav) bir sefere çıkmak istediği zaman hanımları ara-

957 Et-Tefsiru'l Münîr, 28/230,231
958 Münafıkûn, 9-11
959 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim, 1/243
960 Vâkıdî, Zehebî, Taberî, İbni Sa'd, İbni Hazm ve diğerleri.
961 İbni Kesir, Razî, Taberî ve diğerleri.
962 İbni Hacer, Nevevî ve diğerleri.
963 Buhârî 4141; Müslim, 2770

sında kura çekmek itiyadındaydı. Onlardan hangisi kurada çıkarsa Resûlullah (sav) ile birlikte o yola çıkardı. (Benî Mustalik) Gazası'na gitmek murad edildiği zaman da Resûlullah (sav) kura çekti, Kurada benim ismim çıkmıştı. Resûlullah ile beraber sefere çıktım. Bu sefer, hicap ayeti inzal buyurulduktan sonra idi. Ben mahmil[964] içinde taşınıyor ve (konak yerinde) mahmil içinde indiriliyordum. Bu suretle gittik. Nihayet Resûlullah (sav) bu gazasından dönüp Medine'ye yaklaştığımızda bir konak yerine indi. Gecenin bir kısmını orada geçirdi. Sonra göç edilmesini bildirdi. Hareket emri verildiği zaman ben kalkıp def'i hacet ederek dönüp rahileme geldim. Bir de göğsümü yokladım. Yemen'in göz boncuğundan (dizilmiş) gerdanlığımın koptuğunu anladım. Derhâl dönüp gerdanlığımı aradım. Fakat onu aramak beni yoldan alıkoymuştu. (Ben öyle zannetmiştim ki, sefere katılanlar bir ay bekleseler benim devemi, ben mahmilimde bulunmadıkça sevk etmezler.) Hâlbuki yolda bana hizmet edenler gelip mahmili yüklemişler ve mahmile binmiş olduğum deve üzerinde götürmüşlerdi. Onlar beni mahmilin içinde sanıyorlarmış. O zaman kadınlar hafif idi. Ağır vücutlu değillerdi. Az yemek yerlerdi. Bu cihetle hizmetçiler mahfeyi yüklemek üzere kaldırdıklarında mahmilin ağırlığının farkına varmadan yüklemişler. Bu cihetle deveyi sürüp yürümüşler. Asker gittikten sonra ben gerdanlığımı buldum. Ordugâha geldiğimde orada kimse yoktu. Orada evvelce bulunduğum menzile geldim. Öyle zannetmiştim ki, şimdi mahmilde beni bulamazlar da dönüp bana gelirler. Ben bu düşünce ile otururken gözlerime uyku galebe çaldı, uyumuşum. Safvan İbni Muattal -ki arkadan gelerek askerin arkada unuttuklarını toplamaya ve menzile götürüp sahiplerine vermeye memur idi- askerin ardından sabaha yakın bulunduğum yere gelmiş ve bir insan karaltısının uyuduğunu görerek yanıma yaklaşmış (ve tanımış). Bu zat beni hicap ayetinin inişinden önce görmüştü. Safvan, devesini çöktürdüğü sırada (hayret ederek): 'Biz şüphesiz Allah'a aidiz ve muhakkak O'na dönüp varacağız.' demiş. Ben de bu sesle uyanmışım. (Uyanınca hemen feraceme büründüm.) Safvan, devesinin ön ayağına (beni binsin diye ayağını) bastı. Ben de deveye bindim. Safvan, bindiğim biniti çekerek önde yürüdü. Nihayet kafile konak yerine indikten sonra öğle sıcağında askere yetiştik. (Gecikme hadisesini iftira vesilesi yaparak) Benim yüzümden helak olanlar oldu. Bu işte en büyük vebal de Abdullah İbni Ubey İbni Selül'e düşmüştü."

964 Mahmil: İki kişinin oturabileceği biçimde devenin üstüne konulan etrafı kapalı, içinde oturulan sepet.

Propagandanın Medine'de Yayılışı

"Medine'ye gelince bir ay kadar hasta yattım. Meğer bu sırada halk arasında iftiracıların dedikoduları dolaşıyormuş. Benim ise hiçbir şeyden haberim yoktu. Yalnız hastalığımda beni işkillendiren bir cihet vardı. Nebi (sav)'den, başka zamanlarda hastalandığımda görmüş olduğum iltifat ve alakayı bu hastalığımda göremiyordum. Sadece yanıma girip selam veriyor ve (adımı anmadan) 'Hastanız nasıl?' diyor, sonra da çıkıp gidiyordu. Benim (iftiracıların söyledikleri) hiçbir şeyden haberim yoktu. Bu hâlde nekahet devresine girdim. Bir gece, ben ve Ümmü Mistah o zaman için hela olarak kullandığımız 'menâsi' (denen çukurların bulunduğu semte) doğru gitmiştik. Biz oraya, geceden geceye çıkardık. (Hicap ayetinden sonra) Evlerde helalar inşa edilince çıkmaz olduk. Bundan önce biz de, eski Arapların def'i hacetteki usulüne uyuyorduk. Ben ve Ümmü Mistah -ki bu kadın Ebu Rühm İbni Muttalib İbni Abdi Menaf'ın kızıdır- böylece yürüdük. Onun annesi Ebubekir es-Sıddık'ın teyzesi olan Sahr İbni Âmir'in kızıdır. Oğlu da Mistah İbni Üsâse İbni Ubâd İbni'l-Muttalib'dir. İşimiz bittikten sonra yürüyorduk. Ümmü Mistah, ayağı örtüsüne takılarak düştü.

Kadın: 'Mistah helak olsun!' diye (oğluna) beddua etti.

Ben kadına: 'Amma da yaptın! Bedir Gazası'na katılan bir kimseye beddua mı ediyorsun?!' dedim.

'Ne safdilsin! Onun ne söylediğini işitmedin mi?' dedi.

'Ne söylemiş ki?' dedim.

Bunun üzerine iftiracıların söylediklerini bir bir anlattı. Hastalığıma yeni hastalık katıldı. Eve dönünce Resülullah (sav) yanıma girdi ve (ismimi söylemeden) ***'Hastanız nasıl?'*** dedi.

Ben: 'Ebeveynimin yanına gitmeye izin ver.' dedim. Ben, haberin aslını annemle babamdan işitmek istiyordum. Resülullah (sav) izin verdi, ben de ebeveynimin yanına gittim. Anneme: 'Ey anneciğim, halk arasında söylenen bu sözler nedir?' diye sordum.

'Ey kızım, sen bu meseleyi büyütme. Allah'a kasem olsun, güzel ve kocasının yanında sevgili olan, birçok kumaları bulunan bir kadın hakkında her zaman dedikodu ederler.' dedi.

Ben: 'Sübhanallah, demek halk böyle söylüyor ha!' dedim.

O gece sabaha kadar hiç durmadan ağladım. Ne gözümün yaşı dindi, ne de gözüme uyku girdi."

Resûlullah (sav) Vahyin Gecikmesi Sebebiyle Meseleyi Ashabından Bazı Kişilerle İstişare Ediyor

"Resûlullah (sav) o gün Ali bin Ebi Talib'i ve Üsame bin Zeyd'i çağırmıştı. Benimle ilgili vahyin gecikmesi üzerine ailesiyle ayrılma hususunda onlarla istişare ediyordu. Üsame, ehlinin suçsuzluğu hususunda onlara karşı içinde beslediği sevgiye dayanarak, bildiği hususu şöyle dile getirmişti:

'Ey Allah'ın Resûlü! Onlar zevcelerinizdir. Allah'a kasem olsun ki onlar hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz.'

Ali bin Ebî Tâlib de şöyle demişti:

'Ey Allah'ın Resûlü! Allah sana darlık vermez. Ondan başka kadın da çok... Sen cariyene sor (onun hâlini o daha iyi bilir), sana gerçeği haber verir.'

Resûlullah (sav) bu tavsiye üzerine cariyemiz Berîre'yi çağırdı ve ***'Ey Berîre! Söyle, Aişe'de sana şüphe verici bir husus gördün mü?'*** diye sordu.

Berîre: 'Hayır, seni hak üzerine peygamber olarak gönderen Zat-ı Zülcelal'e yemin olsun ki ben onda fena bulduğum bir şey görmedim. Ayıplanabilecek tek gördüğüm şey şudur: Yaşı genç olduğu için, ailesi için yoğurduğu hamurun üzerinde uyur, bu sırada gelen keçi hamurdan yerdi.' (Bu soruşturma sonunda) Resûlullah (sav) kalkıp mescitte bir hutbe okudu. Bu iftirayı ilk defa çıkaran Abdullah İbni Ubey İbni Selül hakkında söz ederek minberde şunları söyledi:

'Ey Müslümanlar! Ahlım hakkında bana sıkıntı veren adamı cezalandırmada, intikamımı almada bana kim yardım edecek? Allah'a yemin olsun ki allem hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyorum. Adı iftiraya karıştırılan bir adamdan söz ettiler. Onun hakkında da hayırdan başka bir şey bilmiyorum. O ailemin yanına ben olmadıkça hiç girmemiştir.'

Resûlullah (sav)'in bu sözleri üzerine (Evs kabilesinin reisi) Sa'd bin Muaz el-Ensarî kalktı ve: 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a yemin olsun ki biz ondan senin intikamını alırız. Eğer Evs kabilesindense boynunu vururuz. Hazrecli kardeşlerimizden ise bize ne emredersen emrini aynen yerine getiririz.' dedi."

İfk Fitnesinin Etkileri

"Hazrec kabilesinin reisi olan Sa'd bin Ubade ayağa kalktı. Sa'd aslında salih bir kimseydi. Ancak (Sa'd bin Muaz'ın konuşmasından alına-

rak) kabile hamiyet ve gayretine kapılmıştı. Sa'd bin Muaz'a dönerek: 'Vallahi sen yalan söylüyorsun. Sen onu (Abdullah bin Ubey bin Selül'ü) öldüremezsin. Öldürtmeye de gücün yetmez.' dedi.

(Ensar'ın ileri gelenlerinden) Üseyd bin Hudayr -ki bu zat da Sa'd İbni Muaz'ın amca oğludur- kalkarak Sa'd bin Ubade'ye çıkıştı: 'Allah'a yemin olsun ki yalan söyleyen sensin. Onu mutlaka öldürürüz. (Abdullah bin Übey'e arka çıkıyorsan) Sen de münafıksın, münafıklar hesabına kavga ediyorsun.' dedi.

Derken (Ensar'ın iki kabilesi) Evs ve Hazrec ayağa kalktılar ve Resûlullah (sav) minberde olduğu hâlde neredeyse birbirlerine gireceklerdi. Resûlullah (sav) orada sükûneti sağlayıncaya kadar gayret sarfetti ve minberden indi.

Ben o gün de ağladım. Ne gözümün yaşı dindi, ne de gözüme uyku girdi. Müteakip gece de hep ağladım. Ne gözümün yaşı dindi ne de bir parça uykum geldi. Sabahleyin annem ve babam yanıma geldiler. Böylece ben, iki gece bir gündüz aralıksız ağlamıştım. Öyle ki artık ağlamaktan ciğerlerim parçalanacak diye düşünüyorlardı. Onlar yanımda oturuyorlar, ben de ağlamaya devam ediyordum. Derken Ensar'dan bir kadın yanıma girmek için izin istedi. Ona izin verdim. Yanıma oturup o da benimle ağlamaya başladı. Biz bu hâlde iken Resûlullah (sav) içeri girdi, sonra oturdu. Hakkımda söylenen şeyler söylendiğinden beri yanımda hiç oturmamıştı."

Resûlullah (sav)'in Meseleyi Hz. Aişe'ye Sorması Ve Hz. Aişe'nin Cevabı

"Bu arada bir ay geçmiş ve meselemle ilgili herhangi bir vahiy gelmemişti. Resûlullah (sav) otururken şehadet getirdi. Sonra bana şunları söyledi:

'Ey Aişe! Senin hakkında bana şöyle şöyle sözler ulaştı. Eğer bu dedikodulardan berî isen Allah senin suçsuzluğunu vahiyle tebriye edecektir. Şayet bir günah işlediysen Allah Teâlâ'ya tövbe et. Zira kul bir günah işler, sonra da günahını itirafla tövbe ederse, Allah Teâlâ tövbesini kabul ve affeder.'

Resûlullah (sav) sözlerini tamamlayınca (ızdırabımın şiddetinden) gözlerimin yaşı kurudu. Artık tek bir damla bile yaş hissetmiyordum. Babama: 'Resûlullah (sav)'in sözlerine sen cevap ver.' dedim.

Babam: 'Vallahi Resûlullah (sav)'e ne diyeceğimi bilemiyorum.' dedi. Anneme yönelerek: 'Resûlullah (sav)'in sözlerine bari sen cevap ver.' dedim.

Annem de: 'Vallahi Resûlullah (sav)'e ne söyleyeceğimi ben de bilemiyorum.' dedi."

Hz. Aişe devamla diyor ki:

"Ben yaşı henüz küçük bir kadındım. Kur'an'dan da fazla okumuyordum. Dedim ki: 'Vallahi ben biliyorum ki bu sözleri işittiniz. Onlar içinize yer etti ve hep inandınız. Size 'Günahsızım' desem -ki Allah biliyor ki ben ondan berîyim- siz inanmayacaksınız. Yapmadığım bir şeyi size itiraf etsem -ki Allah biliyor ki ben ondan berîyim- beni tasdik edeceksiniz. Allah'a andolsun ki sizinle benim durumumu anlatacak en iyi örnek Hz. Yusuf'un babası ve onun şu sözüdür: ***'Bana güzelce sabır gerekir. Anlattıklarınıza ancak Allah'tan yardım istenir.'*** [965]

Sonra yüzümü çevirip yatağıma sokuldum. Kasem olsun ki ben o zaman suçsuz olduğumu biliyordum ve Allah'ın benim suçsuzluğumu teyit edeceğine inanıyordum. Ancak, kesinlikle Allah'ın benim hakkımda bir vahiy indireceğini, bunun (kıyamete kadar) okunacağını hiç aklımdan geçirmemiştim. Ben, kendimi, Allah'ın herhangi bir şekilde tekellüm buyurarak okunacak bir vahiy konusu edilmeye değer bulmuyordum. Ancak Resûlullah (sav)'in göreceği bir rüya yoluyla Allah'ın beni temize çıkaracağını ümid ediyordum."

Hz. Aişe'nin Berî Olduğuna Dair Vahyin İnişi

"Allah'a andolsun ki, Resûlullah (sav) daha oturmuş olduğu yerden kalkmadan ve ev halkından kimse dışarı çıkmadan Allah, Resûlüne vahiy indirdi. Resûlullah (sav)'i vahiy sırasında her zaman gelen hâlet istila etti (kapladı). Sonra da o hâl zail oldu. Resûlullah (sav) tebessüm içindeydi. Konuştuğu ilk kelime şu oldu:

'Ey Aişe! Allah'a hamdet. Çünkü O, senin suçsuz olduğunu bildirdi.'

Annem de bana: 'Kalk, Resûlullah (sav)'e teşekkür et.' dedi.

Ben ise: 'Vallahi hayır, ona teşekkür etmeyeceğim, sadece Allah'ıma hamdediyorum. Benim suçsuzluğumu Rabbim vahy etti.' dedim.

Allah'ın indirdiği vahiy şöyleydi:

'O İftirayı atanlar içinizden küçük bir gruptur. Siz o iftirayı kendi hakkınızda fena bir şey sanmayın, bilakis o sizin için hayırlıdır. O iftiracılara gelince, onlardan her birinin, kazandığı günah nisbetinde cezası vardır. Bu yaygaranın elebaşılığını yapan şahsa ise cezanın en büyüğü vardır. Siz ey müminler, bu dedikoduyu daha işitir işitmez, mümin er-

---

965 Yusuf, 18

kekler ve mümin kadınlar olarak birbiriniz hakkında iyi zan besleyip, 'Hâşâ, bu besbelli bir iftiradan başka bir şey değildir!' demeniz gerekmez miydi? O iftiracılar dört şahit getirselerdi ya! Şahitlerini getirmediklerine göre, onlar Allah katında yalancıların ta kendileri olarak tescil edileceklerdir. Hem dünyada, hem de ahirette Allah'ın lütuf ve merhameti sizinle olmasaydı, daldığınız bu yaygaradan dolayı mutlaka başınıza müthiş bir ceza gelirdi. O sırada siz o iftirayı dilden dile birbirinize aktarıyor, işin aslına dair hiç bilginiz olmayan sözleri ağızlarınızda geveleyip duruyordunuz ve bunu basit, önemsiz bir şey sanıyordunuz. Hâlbuki o, Allah'ın nazarında pek büyük bir vebaldi! Nasıl oldu da onu işitir işitmez, 'Böylesi iftiraları ağzımıza alamayız, böyle şeyler bize yakışmaz. Hâşâ! Bu pek büyük, pek çirkin bir bühtandır.' demediniz! Eğer mümin iseniz, Allah böylesi bir şeyi tekrarlamaktan sizi kesinlikle sakındırıp yasaklıyor. Ve Allah ayetlerini size açık açık bildiriyor. Allah alîm ve hakîmdir. Müminler arasında çirkinliklerin yayılmasını arzu eden kimseler için dünyada da ahirette de gayet acı bir azap vardır. Allah bilir, siz bilemezsiniz. Eğer Allah'ın sizin üzerinizdeki lütfu ve inayeti olmasaydı ve eğer Allah pek şefkatli ve merhametli olmasaydı, başınıza müthiş bir azap gelirdi." [966]

Hz. Ebubekir'in Hz. Aişe Hakkında İleri Geri Konuşanlardan Birine Karşı Tavrı

"Cenab-ı Hak benim suçsuzluğuma dair bu ayetleri indirince, Ebubekir Sıddık (ra) ki Mistah İbni Üsase'ye akrabalığı ve fakirliği sebebiyle maddi yardımda bulunuyordu: 'Aişe'ye bu iftirayı yaptıktan sonra artık ona bir daha yardım etmem.' dedi.

Bunun üzerine şu ayeti kerime indi: ***'İçinizde lütuf ve servet sahibi olanlar, yakınlarına, düşkünlere ve Allah yolunda hicret edenlere vermemek için yemin etmesinler, affetsinler, geçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasından hoşlanmaz mısınız? Allah bağışlayandır, merhametli olandır.'*** [967]

Bunun üzerine Ebubekir Sıddık (ra): 'Evet, evet, Allah'a kasem olsun ki Allah'ın beni affetmesini çok severim.' dedi ve Mistah'a yapmakta olduğu yardımı yapmaya devam etti ve 'Ebediyyen yardımı ondan kesmeyeceğim.' dedi."

Hz. Aişe (ra) sözlerine devamla dedi ki:

966 Nûr, 11-20
967 Nûr, 22

"Resûlullah (sav) tahkik sırasında Zeyneb Binti Cahş'a da hakkımda sormuş ve 'Ey Zeyneb, bu hususta ne biliyorsun, ne gördün?' demişti.

O da: 'Ey Allah'ın Resûlü, ben kulağımı, gözümü işitmediğim, görmediğim şeyden muhafaza ederim. Ben Aişe hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyorum.' demişti. Zeyneb, Resûlullah (sav)'in zevce-i tahireleri arasında (bazı faziletleri sebebiyle) benimle boy ölçüşen birisiydi. Allah, vera ve dindarlığı sebebiyle onu (bu meselede müfteriler tarafında yer almaktan) korudu. Onun kız kardeşi Hamna ise onunla mücadeleye koyuldu ve helak olan müfteriler arasında helak oldu."

İfk Hadisesi, Resûlullah (sav)'in din düşmanlarından gördüğü çeşitli sıkıntılardan biriydi. Allah Teâlâ, lütfu ile onun yalan ve batıl olduğunu ortaya çıkardı. Tarih, sahih rivayetlerle müminlerin bu iftiraya karşı tavrını kaydetmiştir. Hassaten Ebu Eyyüb ve Ümmü Eyyüb'ün tavrı hayatlarında böyle bir iftiraya maruz kalanları teselli edecektir. Vahiy kesilse de Kur'an'dan alınacak dersler ve ibretler kıyamete dek sürecektir.[968]

İfk Hadisesine Dair Ayetlerden Alınacak Edepler Ve Hükümler

Âlimler. İfk Hadisesi'ne dair ayetlerden bazı hükümler ve bazı edepler çıkarmışlardır. Önemlilerinden bir kısmını arz edelim:

• Hz. Aişe (ra)'nın iftiradan berî olduğu kıyamete dek okunacak olan ayetlerle sabittir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"O İftirayı atanlar içinizden küçük bir gruptur. Siz o iftirayı kendi hakkınızda fena bir şey sanmayın, bilakis o sizin için hayırlıdır. O iftiracılara gelince, onlardan her birinin, kazandığı günah nisbetinde cezası vardır. Bu yaygaranın elebaşılığını yapan şahsa ise cezanın en büyüğü vardır."

• Allah Teâlâ'nın hikmeti, hayrın şer ağızlardan çıkmasını gerektirmiştir. Hz. Ebubekir'in ailesinin böyle bir belaya maruz kalması onlar hakkında hayır oldu. Sabırlarından ve kuvvetli imanlarından dolayı onlara ecir yazıldı. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Siz o iftirayı kendi hakkınızda fena bir şey sanmayın, bilakis o sizin için hayırlıdır."

• Müminlerin itibarını korumaya çalışmak ve müminlere karşı hüsnü zanda bulunmak. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Siz ey müminler, bu dedikoduyu daha işitir işitmez, mümin erkekler ve mümin kadınlar olarak birbiriniz hakkında iyi zan besleyip, 'Hâşâ, bu besbelli bir iftiradan başka bir şey değildir!' demeniz gerekmez miydi?"

968 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye, 440

• İftira atanları yalanlamak. Nitekim Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"O iftiracılar dört şahit getirselerdi ya! Şahitlerini getirmediklerine göre, onlar Allah katında yalancıların ta kendileri olarak tescil edilecek-lerdir."

• Allah Teâlâ'nın müminlere olan lütuf ve merhametini beyan. Nitekim Ayeti kerimede bu hususta şöyle buyurulmuştur:

"Hem dünyada, hem de ahirette Allah'ın lütuf ve merhameti sizinle olmasaydı, daldığınız bu yaygaradan dolayı mutlaka başınıza müthiş bir ceza gelirdi."

• Bir sözü işittikten sonra onun doğruluğunu tesbit etmeden yaymamak. Nitekim ayeti kerime de şöyle buyurulmuştur:

"Nasıl oldu da onu işitir işitmez, 'Böylesi iftiraları ağzımıza alamayız, böyle şeyler bize yakışmaz. Hâşâ! Bu pek büyük, pek çirkin bir bühtandır.' demediniz!"

• Böyle büyük bir günahı uydurmaktan ve ona dönmekten nehiy. Nitekim Ayeti kerimede şöyle buyurulmuştur:

"Eğer mümin iseniz, Allah böylesi bir şeyi tekrarlamaktan sizi kesinlikle sakındırıp yasaklıyor ve Allah ayetleri size açık açık bildiriyor. Allah, âlim ve hakîmdir."

• Müminler arasında çirkinliklerin yayılmasını men. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Müminler arasında çirkinliklerin yayılmasını arzu eden kimseler için dünyada da ahirette de gayet acı bir azap vardır. Allah bilir, siz bilemezsiniz."

• Allah Teâlâ'nın mümin kullarına lütuf ve inayetini beyan. Nitekim Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Eğer Allah'ın sizin üzerinizdeki lütfu ve inayeti olmasaydı ve eğer Allah pek şefkatli ve merhametli olmasaydı, başınıza müthiş bir azap gelirdi."

• Helake götüren şeytanın adımlarına tabi olmaktan men. Nitekim ayeti kerimede şöyle buyurulmaktadır:

"Ey iman edenler! Şeytanın adımlarına uymayın, kim şeytanın adımlarına uyarsa, (bilsin ki) gerçekten o, çirkin utanmazlıkları ve kötülüğü emreder. Eğer Allah'ın üzerinizde fazlı ve rahmeti olmasaydı, sizden hiçbiri ebedî olarak temize çıkamazdı. Ancak Allah, dilediğini temize çıkarır. Allah, işitendir, bilendir."[969]

969 Nür, 21

• Kötülük yapsalar da akrabaya infak etmeye teşvik edilmektedir. Nitekim ayeti kerimede şöyle buyurulmuştur:

"İçinizden fazilet ve imkân sahibi olanlar, akrabalara, fakirlere, Allah yolunda hicret etmiş olanlara sadaka vermeme hususunda yemin etmesinler. Affedip müsamaha göstersinler. Siz de Allah'ın sizi affedip müsamaha göstermesini arzu etmez misiniz? Allah gerçekten gafurdur, rahîmdir (çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur)." [970]

• Allah Teâlâ'nın sadık mümin kullarını kıskanması ve onları müdafaa etmesi. Onlara iftira atanların da dünya ve ahirette lanete maruz kalacağına dair tehdit. Nitekim ayeti kerimede şöyle buyurulmuştur:

"İffetli, habersiz, mümin kadınlara zina isnat edenler dünya ve ahirette lanetlenmişlerdir. Kendi dilleri, elleri ve ayakları, yapmış olduklarına şahidlik ettikleri gün onlar büyük azaba uğrayacaklardır. Gün gelecek, dilleri, elleri ve ayakları yapmış oldukları bütün kötülükleri tek tek bildirerek aleyhlerinde şahitlik edecektir. O gün Allah onlara hak ettikleri karşılığı tam tamına verecek ve onlar da Allah'ın, gerçeği açıklayan, hakkın ta kendisi olduğunu anlayacaklardır." [971]

Keşşaf sahibi bu ayetlerin tefsirinde şöyle diyor:

"Kur'an'ın tamamını tetkik etsen ve asiler hakkında yapılan tehditleri araştırsan Allah Teâlâ'nın Hz. Aişe'ye atılan iftira hakkında yaptığı yemin gibi ağır bir yemin etmediğini görürsün. Bu hususta inen ayetler şiddetli tehdit, azar ve tekdir içermekte ve bu sebeple irtikâp edilen vebalin büyüklüğü ve yapılan işin çirkinliği vurgulanmaktadır. Bu hususta muhtelif yollarla ve etkileyici üsluplarla indirilen ve her biri kendi babında yeterli çok sayıda ayet vardır. Eğer sadece bu üç ayet indirilseydi yine yeterliydi. Zira Allah Teâlâ iftiracıları her iki cihanda da lanetlemiş ve onları ahirette büyük azapla tehdit etmiştir. O iftira hakkında dillerinin, ellerinin ve ayaklarının kendi aleyhlerine şehadet edeceğini haber vermiş ve onlara hak ettikleri gerekli cezayı kendisinin vereceğini beyan etmiştir."[972]

• Hz. Aişe'ye iftira atıldığında insanlar dört kısma ayrıldılar;[974]

Şeyh Abdülkadir Şeybetü'l-Hamd İfk Hadisesi ile ilgili bir hadisin açıklamasını yaparken şöyle diyor:

"Hz. Aişe'ye iftira atıldığında insanlar dört kısma ayrıldılar:

---

970 Nûr, 22
971 Nûr, 23-25
972 Tefsir-i Keşşaf, 3/223
974 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim, 1/387

Bir kısmı -ki bunlar çoğunluktu-, kulaklarını ve dillerini bu işten muhafaza ettiler. Suskun kaldılar. Konuştuklarında da hayırdan başka bir şey konuşmadılar. Bu iftirayı ne tasdik ettiler ne de yalanladılar.

Bir kısmı -ki Ebu Eyyüb el-Ensarî ve Ümmü Eyyüb (ra) onlardandır,- derhâl yalanladılar. Bu iftirayı duyar duymaz iftira olduğunu ve Hz. Aişe'nin kendisine atılan bu iftiradan berî olduğunu ifade ettiler.

Üçüncü kısım -ki bunlar Müslümanlardan küçük bir gruptu-, bu iftirayı ne tasdik etti, ne de yalanladılar. Ancak iftiracıların sözlerini dillerine doladılar, sağda solda konuştular. Onlar bu işi basit bir şey zannettiler. Allah Teâlâ'nın cezasını gerektirici bir şey olduğunu düşünmediler. Küfür sözü nakleden kişi nasıl dinden çıkmıyorsa iftirayı nakleden de iftira atmış olmaz diye düşündüler. Hamne Binti Cahş, Hassan bin Sabit ve Mistah bin Esase bunlardandır.

Dördüncü kısım ki iftirayı atanlar bunlardır. Bunların başında münafıkların reisi Abdullah bin Ubey bin Selül bulunuyordu. Allah ona lanet etti ve bu işteki büyük vebali o yüklendi.

Allah Teâlâ bu dört kısımdan ikincisinin faziletine işaret etti ve bütün Müslümanların onların durduğu noktada durmaları gerektiğini ifade etti ve şöyle buyurdu:

'Siz ey müminler! Bu dedikoduyu daha işitir işitmez, mümin erkekler ve mümin kadınlar olarak birbiriniz hakkında iyi zan besleyip, 'Hâşâ, bu besbelli bir iftiradan başka bir şey değildir!' demeniz gerekmez miydi?'

Üçüncü kısımla ilgili olarak da onların böyle bir sözü söylememeleri gerektiğine işaret etti. Şöyle buyurdu:

'O sırada siz o iftirayı dilden dile birbirinize aktarıyor, işin aslına dair hiç bilginiz olmayan sözleri ağızlarınızda geveleyip duruyordunuz ve bunu basit, önemsiz bir şey sanıyordunuz. Hâlbuki o, Allah'ın nazarında pek büyük bir vebaldi. Nasıl oldu da onu işitir işitmez, 'Böylesi iftiraları ağzımıza alamayız, böyle şeyler bize yakışmaz. Hâşâ! Bu pek büyük, pek çirkin bir bühtandır.' Demediniz?!'[975]

Allah Teâlâ, bu kısımda olanların daha önce işlemiş oldukları faziletleri zikretti. Mistah'ın hicretinden ve imanından bahsetti. Hz. Ebubekir, akrabası Mistah'a yardım etmeyeceğine dair yemin edince Allah Teâlâ onu uyardı.

Dördüncü kısma gelince; onlar Abdullah bin Ubey bin Selül'ün grubu idi. İftirayı atan ve yalanı uyduranlar bunlardı. Allah Teâlâ onların

---

975 Nûr, 15,16

küfür üzere öleceklerine ve tövbelerinin kabul edilmeyeceğine işaret etmiştir. Dünya ve ahirette lanetlendiklerini beyan ederek şöyle buyurmuştur:

'İffetli, habersiz, mümin kadınlara zina isnat edenler dünya ve ahirette lanetlenmişlerdir. Kendi dilleri, elleri ve ayakları, yapmış olduklarına şahidlik ettikleri gün onlar büyük azaba uğrayacaklardır. Gün gelecek, dilleri, elleri ve ayakları yapmış oldukları bütün kötülükleri tek tek bildirerek aleyhlerinde şahitlik edecektir. O gün Allah onlara hak ettikleri karşılığı tam tamına verecek ve onlar da Allah'ın, gerçeği açıklayan, hakkın ta kendisi olduğunu anlayacaklardır." [977]

İFK HADİSESİNDEN ALINACAK DERSLER VE İBRETLER

Resûlullah (sav)'in Beşerîliği

İfk Hadisesi, Nebi (sav)'in şahsiyetini ortaya koymayı hedefleyen ilahî bir hikmete dayanmaktadır. Şayet vahiy onun elinde olan bir şey olsaydı bir ay boyu bütün boyutlarıyla o sıkıntıyı yaşamazdı. Lakin bu sıkıntı sebebiyle insanlar Resûlullah (sav)'in beşerîliğini ve nübüvvetini daha iyi idrak ettiler. Vahiy, müminlerin annesi Hz. Aişe'nin etrafını kuşatan sisi kaldırınca onunla Resûlullah (sav)'in arası eskisi gibi oldu, sular kendi mecrasında akmaya başladı. Şiddetli sıkıntılardan sonra böyle bir neticenin ortaya çıkışı herkesi sevindirdi. Bu, vahyin hakikatine delalet etmektedir. Eğer bu iş Allah Teâlâ tarafından olmasaydı sıkıntının tortuları özellikle Resûlullah (sav)'in nefsinde iz bırakır ve eşi Hz. Aişe ile olan ilişkilerine de yansırdı.[978]

Mü'min Kadınlara İftira Etmenin Cezası Ve Müslümanların Namuslarının Muhafazasındaki Ehemmiyeti

İslam toplumu, toplumda ortaya çıkan hadiselerle terbiye ediliyordu. İfk Hadisesi ortaya çıkınca Müslümanların namuslarının muhafazasına yönelik bazı hükümlerin indirilmesi için şartlar oluştu. Bu sebeple zina eden erkek ve kadının hükmünü açıklayan Nur suresi indirildi. Ayrıca bu surede zinanın kötülüğü, eşlerden biri diğerine zina isnadında bulunduğunda hâkimin yapması gerekenler, iffetli kadınlara iftira atıp da dört şahit getiremeyenlerin cezası ve diğer hükümler açıklandı.[979]

---

977 Nûr, 23-25
978 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l-Mesâdiri'l Asliyye ,441
979 Hadisu'l Kur'ani'l-Kerim, 1/357

İslamiyet, zinayı haram kılmış ve failinin cezalandırılmasını emretmiştir. Yine zinaya götüren bütün yolları da kapatmıştır. Fuhşun anlatılması ve zina isnadında bulunulması bunlardandır. Bunun hedefi, toplumda bu hususa dair konuşmaların yaygınlaşmasına mâni olmaktır. Çünkü bir toplumda bir suçtan çokça bahsediliyorsa onu işitenler o işi basite alırlar ve ona olağan bir şeymiş gibi bakarlar. İradesi zayıf olanlar da onu irtikâba yönelirler. İşte İslam bu sebeple zina isnadında bulunacak olanlara bazı şartlar getirdi. Bu kişiler iffetli olacak, daha önce zina suçunu işlememiş olacak ve zina isnadı sebebiyle ceza almamış olacak. Zina isnadında bulunup da bunu isbat edemeyenlere seksen sopa vurulur ve nasuh üzere tövbe etmedikçe onun şehadeti kabul edilmez.[980]

Bu hükme binaen Resûlullah (sav) Mistah, Hassan ve Hamne'ye kazif haddi tatbik etti.

Muhammed bin İshak ve diğerleri naklediyor:

"Nebi (sav) İfk Hadisesi'nde iki erkeğe ve bir kadına had tatbik etti. Mistah, Hassan ve Hamne." Bunu Tirmizi de nakletmiş, ancak o, isimleri zikretmemiştir. İsimleri Ebu Davud zikretmiştir.[981]

Kurtubî diyor ki:

"Âlimler nezdinde meşhur ve maruf olan şudur: Hassan, Mistah ve Hamne'ye had tatbik edilmiştir. Ancak Abdullah bin Übey'e had tatbik edildiği işitilmemiştir."[982]

Abdullah bin Übey'e had tatbik edildiğine delalet eden zayıf haberler varit olmuştur. Ancak o husustaki bütün rivayetler zayıftır, delil olmaya elverişli değildir.[983]

Abdullah bin Übey'e had tatbik edilmemesinin hikmetini İbni'l-Kayyım zikretmiş ve şöyle demiştir:

• Denildi ki; hadler kendisine had tatbik edilen kişilerden işlediği suçun günahını hafifletir ve ona keffaret olur. Murdar olan kişi ise buna ehil değildir. Nitekim Allah Teâlâ ona ahirette büyük bir azap vaat etmiştir. Bu azap had tatbiki yerine geçmektedir.

• Denildi ki; o, sözünü çeşitli kalıplara sokarak ima ile söylüyordu.

• Denildi ki; had cezası delilsiz ve ikrarsız sabit olmaz. O, böyle bir şey yaptığını ikrar etmedi ve kimse de bu hususta onun aleyhine şahit-

980 Âsâru Tatbiki'ş Şerîa, Dr. Muhammed Zahim, 117
981 Tirmizî 3181; Ebu Davud, 4475
982 Tefsir-i Kurtubî, 12/201
983 Merviyyât-ı Gazveti Benî Mustalık, 242

lik yapmadı. Zira o, bunu -müminlerin yanında değil- kendi arkadaşları yanında konuşuyordu. Onlar da onun aleyhine şehadette bulunmadılar.

• Denildi ki; Resûlullah (sav) ona had tatbikinden elde edilecek faydadan daha büyük bir faydayı gözeterek had tatbik etmedi. Nitekim daha önce nifakı ortaya çıktığında ve öldürülmeyi gerektiren konuşmalar yaptığında da ona dokunmamıştı. Resûlullah (sav) onun kavminin kalplerini İslam'a ısındırmaya çalışıyor, nefret ettirmekten sakınıyordu.

İbni'l-Kayyım sözünün sonunda şöyle diyor: "Resûlullah (sav) bütün bu sebepler yüzünden ona had tatbik etmemiş de olabilir."[984]

Hassan (ra) Hz. Aişe (ra)'dan Özür Dilemesi

Rivayetlerin beyanına göre Abdullah bin Übey'den başka İfk Hadisesi'ne karışanların tümü tövbe etti. Hassan (ra) yaptıkları sebebiyle Hz. Aişe'den özür diledi ve Hz. Aişe'yi layık olduğu üzere methetti.

"Allah seni mağfiret etsin, seni hür,
Namuslu, gizli günahtan uzak tanıdım.
Sen, şüphe edilemeyecek derecede namuslu ve vakarlısın,
Sen, günahsızların etini yemez (gıybet etmez), aç kalırsın.
Senin hakkında söylenenler hiçbir zaman,
Sana layık değildir, bilakis o koğucu adamın sözüdür.
Size ulaştırdıkları şekilde sizi hicvettiysem,
Parmaklarım kırbacımı tutmasın (kötürüm olayım).
Nasıl olur ki, yaşadığım müddetçe muhabbet ve desteğim,
Mahfellerin süsü olan, Resûlullah'ın ehline olacaktır.
Onların öyle şerefi var ki insanlar onun yanında kısa görünür,
Onların izzeti her yüceliğe erişmiştir." [985]

Benî Mustalık Gazasından Çıkarılan Hükümler

Kendilerine İslam daveti ulaşmış kişilere uyarmadan baskın düzenlemek caizdir.

Birden fazla eşi olan kişi sefere çıkmak istediğinde yanına eşlerinden birini almak istiyorsa aralarında kura çekebilir.

Bu gazada olduğu gibi Arapların köleleştirilmesi caizdir. Cumhur ulemanın görüşü de budur.[986]

---

984 Zâdü'l-Meâd, 3/263,264
985 Tarihu'l-İslam, Zehebî, 281
986 Kitabu'l-Ümm, Şafii, 4/186

İslam âlimleri, Kur'an ayetleriyle beraatinden sonra Hz. Aişe'ye söven ya da iftirada bulunan kişinin kâfir olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Çünkü o, Kur'an'a karşı çıkmaktır.[987] Bu gazada ortaya çıkan hükümlerden biri de, azle dair hükümdür. Ashab-ı Kiram bu hususu Resûlullah (sav)'e sordular da o buna izin verdi. Şöyle buyurdu:

"Hayır, bunu yapmamanız gerekir. Kıyamete dek geleceği takdir olunan her canlı mutlaka yaratılacaktır."[988] Âlimler hür kadının izniyle azlin yapılabileceğini söylemişlerdir.[989]

Teyemmüm ayeti de bu gazada inmiştir. Bu, namazın kadrini kıymetini göstermektedir. Namazın en büyük şartlarından biri olan taharet için gerekli su yoksa teyemmüm alınır, namaz kılınır. Suyun yokluğu namazın kılınmasına mâni değildir. Nitekim güvenin yokluluğunda da namaz terk edilmeyip korku namazı kılınıyordu.[990]

987 Şerh-i Sahihi Müslim, Nevevî 5/643
988 Buhârî 5210; Müslim, 1438/125; Ahmed b. Hanbel, 3/68
989 Neylü'l Evtar, Şevkânî, 6/222-224
990 Suver Ve İber, 210,211

ON BİRİNCİ BÖLÜM

HENDEK SAVAŞI

1.
KONU

HENDEK SAVAŞININ TARİHİ VE SEBEPLERİ

Tarihi

Siyer ve meğazî âlimlerinin çoğunluğu Hendek Gazvesi'nin hicri beşinci yılın Şevval ayında meydana geldiği görüşündedirler.[991]

Vâkıdî: "Hendek Gazvesi, hicri beşinci yılı Zilkade ayının sekizinde, Salı günü meydana geldi." demiştir.[992]

İbni Sa'd: "Allah Teâlâ, Resûlünün duasına icabet etti de Hicret'in beşinci yılı Zilkade ayında Çarşamba günü müşrik topluluğunu hezimete uğrattı." demiştir.[993]

Zührî'den, Malik bin Enes'ten ve Musa bin Ukbe'den, Hendek Gazvesi'nin Hicret'in dördüncü yılında meydana geldiği rivayet edilmiştir.[994]

Âlimler, Hendek Gazvesi'nin hicri dördüncü yılda vuku bulduğunu söyleyenlerin hicri tarihi, Hicret'ten sonraki Muharrem ayında başlattıklarını ve ondan önceki ayları yok saydıklarını söylemişlerdir. Bu, ulemanın çoğunluğunun görüşüne muhaliftir.[995]

İbni Hazm, İbni Ömer'in sözünü esas alarak Hendek Gazvesi'nin Hicret'in dördüncü yılında vuku bulduğunu söylemiştir. İbni Ömer, Resûlullah (sav)'in onu Uhud günü on dört yaşında olduğu hâlde geri çevirdiğini söylemiştir. Uhud Savaşı'nın hicri üçüncü yılda meydana geldiği hususunda âlimler müttefiktir. Beyhakî, İbni Hacer ve daha başkaları bunu şöyle açıklamaktadırlar: "İbni Ömer, Uhud günü on dört yaşına yeni girmişti. Hendek Gazası'nda ise on beşini bitirmek üzereydi. Cumhurun görüşüne uygun olan da budur."[996]

---

991 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye, 443
992 El-Meğâzî, 2/440 İsnatsız.
993 Tabakât, 2/65,73 Muttasıl bir isnatla.
994 El-Bidâye Ve'n Nihâye, 4/105
995 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye, 443
996 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye, 444; el Feth 3/396

İbni'l-Kayyım, cumhurun görüşünü tercih etmiş ve şöyle demiştir: "İki görüşten daha sahih olanın görüşüne göre, Hendek Gazvesi Hicret'in beşinci yılında Şevval ayında vuku bulmuştur. Zira Uhud Savaşı'nın Hicret'in üçüncü yılında Şevval ayında meydana geldiği hususunda ihtilaf yoktur. Müşrikler orada Resûlullah (sav)'e ertesi yıl için söz verdiler. Ancak kıtlık bahanesiyle o yıl Müslümanların karşısına çıkmadılar, geri döndüler. Hicret'in beşinci yılında savaşmak üzere geldiler.[997]

Sebepleri

Benî Nadir Yahudileri Medine'den Hayber'e giderken Müslümanlara karşı duydukları kin ve nefreti de yanlarında götürdüler. Hayber'e yerleşir yerleşmez Müslümanlara karşı intikam planları hazırlamaya başladılar. Müslümanlara karşı savaşmak üzere muhtelif Arap kabilelerini kışkırtmaya karar verdiler. Bu habis plan için Sellam bin Ebu'l-Hukayk, Huyey bin Ahtab, Kinâne bin Rebi' bin Ebu'l-Hukayk, Hevze bin Kays el-Vâilî ve Ebu Ammar'dan müteşekkil bir heyet oluşturdular.[998]

Bu heyet görevini en iyi şekilde yerine getirdi. Müslümanlar tarafından iktisadi cihetten kuşatıldığını hisseden Kureyş ve Medine'deki servete tamah edip yağmalamak isteyen Gatafan ve diğer kabileler onların teklifine müsbet cevap verdiler.

Yahudi heyeti, Mekke müşriklerine: "Sizin dininiz Muhammed'in dininden daha hayırlıdır. Sizler hakka ondan daha yakınsınız." dediler.[999] Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Baksana o kendilerine kitaptan bir nasip verilenlere! Putlara, kâhinlere, şeytanlara, ne kadar batıl varsa hepsine iman ediyorlar ve yetmezmiş gibi, 'Bunlar, inananlardan daha doğru yoldadır.' Diyorlar. İşte onlar, Allah'ın lanetlediği kimselerdir. Allah'ın lanetlediğini de yardım edip kurtaracak kimse bulamazsın." [1000]

Bu meselede Volfonson, Yahudilerin içine düştükleri büyük hataya -ki bu, onların Kureyş'in putperest dinini tek ilaha ibadete davet eden İslam dinine üstün tutmalarıdır- işaret ediyor ve: "Yahudilerden bir grup ile putperest Kureyşliler arasında cereyan eden bu konuşma tek ilaha inanan her Yahudiyi ve her Müslüman'ı eşit şekilde üzer. O Yahudi grup Kureyş'in dinini İslam risaleti sahibinin dinine üstün tuttu." diyor.[1001]

---

997 Zâdü'l Meâd, 2/288
998 İbni Hişam, 3/237
999 Et-Tarihu's Siyasî Ve'l Askerî, Dr. Ali Mu'tî, 310
1000 Nisa, 51,52
1001 Tarihu'l Yahûd Fî Bilâdi'l Arab, 142

Dinleri övülen Kureyş'in sevincine diyecek bir şey yoktu. Hamasi duyguları kabarmış ve Müslümanlara karşı harbe daha kararlı hâle gelmişlerdi. Derhâl bu davete icabet ettiler ve Medine'ye hücum vaktini kararlaştırdılar.[1002]

Yahudi heyeti Müslümanlara karşı Gatafan kabilesi liderleriyle de anlaşma imzaladı. Putperest Araplarla Yahudiler arasında İslam'a karşı askerî bir ittifak oluşmuş oldu. Bu ittifakın önemli maddelerini şunlardır:

• Gatafan bu ittifaka altı bin savaşçı verecek.

• Buna mukabil Yahudiler, Gatafan kabilelerine Hayber'in bir yıllık hurma gelirini verecek.[1003]

Yahudi heyeti, on bin savaşçı ile Medine önlerine gelmeyi başardı. Bu savaşçıların dört bini Kureyş ve müttefiklerinden, altı bini de Gatafan ve müttefiklerindendi. Bu kalabalık ordu Medine önlerine gelip yerleşti.

Müslümanların İslam Düşmanlarını Takibi

İslam devleti, düşmana karşı tam bir teyakkuz içindeydi. Bu sebeple düşmanın her bir faaliyeti takip ediliyordu. Hatta Hayber'den çıkıp Mekke'ye giden Yahudi heyetinin faaliyetleri Hayber'den itibaren takibat altındaydı. Yahudi heyetiyle önce Kureyş arasında, sonra Gatafan arasında yürütülen bütün faaliyetler biliniyordu. Düşmanın faaliyetlerine dair alınan bu haberler karşısında Resûlullah (sav) müdafaa için gerekli çalışmaları başlattı. Önce acil bir toplantı yaptı. Muhacir ve Ensar'a mensup ileri gelen komutanları topladı. Murdar Yahudilerin çalışması neticesi karşı karşıya gelinen bu tehlikeli durumdan bahsetti.[1004] Yapılan istişarede Selman-ı Farisî kalktı ve hendek kazılmasıyla ilgili görüşünü söyledi.

Vâkıdî olayı şöyle naklediyor:

"Selman: 'Ya Resûlullah, bizler Fars toprağında düşman süvarilerinin baskınlarından korktuğumuz zaman etrafımızı hendekle çevirip savunurduk. Ya Resûlullah! Biz de hendek kazalım.' dedi. Onun bu görüşünü Resûlullah (sav) de, Müslümanlar da beğendiler.[1005]

İstişareden hendek kazılması kararı çıkınca Resûlullah (sav) ve ashabından bir grup kazılacak hendeğin yerini tesbit etmek üzere gittiler.

1002 A,g,e. 310
1003 Gazvetü'l Ahzab, Muhammed Ahmed b. Hanbel, 141
1004 A,g,e. 144,145
1005 Meğazi'l Vâkıdî 2/444; Tabakâtü'l Kübra, 2/6

Resûlullah (sav) Müslüman ordusu için stratejik bir yer seçti. Vakıdî'nin nakline göre Resûlullah (sav) atına bindi ve Muhacirler ve Ensar'dan bir grupla birlikte yer keşfine çıktı. Resûlullah (sav) İslam ordusunun arkasını 'Sel' dağına dayamak ve orduyu bu şekilde konuşlandırmak istiyordu. Arkasını Sel dağına veren bir ordu geriden gelebilecek taarruzlardan güven içinde olacaktı.[1006]

Bu yerin seçilmesi son derece isabetliydi. Çünkü Medine'nin kuzeyi açıktı, düşman Medine'ye oradan girebilirdi. Diğer yönler ise düşmanın baskın düzenlemesi için müsait değildi. Korunaklıydı. Güneyde birbirine bitişik sur gibi yüksek evler vardı. Diğer yerler de sık hurmalıklarla kaplıydı, doğal bir kale gibiydi. Güneydoğuda Kureyza Yahudilerine ait yüksek evler Müslümanları arkadan gelebilecek saldırılardan koruyacaktı. Resûlullah (sav) ile Yahudiler arasında anlaşma vardı, bu anlaşmaya göre hiç kimse diğerine karşı düşmana yardımcı olmayacaktı.[1007]

Resûlullah (sav)'in askerini konuşlandırmak üzere mevki araştırması yapması, ordunun konuşlanacağı yerin ehemmiyetini ve savaştaki ana şartın -ki ordunun korunmasıdır- gerçekleşmesi için azami gayretin gösterilmesi gerektiğini göstermektedir. Çünkü savaşın seyrinde ve neticesinde ordunun konuşlandığı yerin etkisi büyüktür.[1008]

Resûlullah (sav)'in Hendek Gazası'nda uyguladığı taktik, ileri bir taktikti. Çünkü böyle bir taktik Araplar tarafından bilinmiyordu. Resûlullah (sav) bu şekilde Arap ve İslam muharebe tarihinde hendeği ilk kullanan kişi olmuştur. Hendeği gören İslam düşmanları şaşkına döndüler. Ne yapacaklarını, nasıl hareket edeceklerini bilemediler. Planları alt üst olmuştu. Müslümanlar kısa zamanda büyük bir hendek kazmışlar, düşmanın da bundan haberi olmamıştı. Hendeği gören düşman kuvvetlerinin maneviyatı bozuldu ve birlikleri dağıldı.

Resûlullah (sav)'in Dahili Cepheye Önem Vermesi

a- Resûlullah (sav) düşman kuvvetlerinin gelişini öğrenince düşman tehlikesinden uzak kalmaları için kadın ve çocukların Benî Harise kalesine yerleştirilmesini emretti. Çünkü kadın ve çocukların muhafaza altına alınması savaşçıların maneviyatını güçlendiriyordu. Hanımı ve çocuklarının güven içinde olduklarını bilen bir savaşçının gözü arkada kalmıyor, onları düşünmüyordu. Bedeni ve ruhuyla birlikte savaşıyor,

---

1006 Sel dağı için bak; Mu'cemu'l Buldân, 3/236
1007 El-Abkariyyetü'l Askeriyye Fî Gazavâti'r Rasul, 442
1008 El-Kıyadetü'l Askeriyye, 426

bütün gücünü ortaya koyuyordu. İş bunun aksine olsa asker sıkıntı yaşayacak, geride kalanları düşünecek ve endişe içinde olacaktı. Bu da onun maneviyatını zayıflatacak ve savaştan el çekmesine sebebiyet verecekti. Bu da tamamının musibete maruz kalmasına sebep olacaktı.[1009]

b- Dâhili cepheyi güçlendiren hususlardan biri de; Resûlullah (sav)'in, ashabının yaşadığı sıkıntıları aynen yaşamasıydı. Resûlullah (sav) hendeğin kazılması işinde bizzat çalıştı.

İbni İshak naklediyor:

Berâ'nın şöyle dediğini işittim: "Hendek kazarken Resûlullah (sav)'i gördüm; bizimle birlikte o da omuzunda toprak taşıyordu. Karnının beyazlığını toprak bürümüştü. Karnında çok sayıda kıl vardı.[1010]

Resûlullah (sav) bu mühim işte ashabıyla birlikte yorgunluk tanımadan çalıştı. Resûlullah (sav)'in çalışmasını gören Ashab-ı Kiram da var güçleriyle işe asıldılar.

c- Resûlullah (sav) sevinçte de sıkıntıda da ashabıyla birlikteydi. Hatta genel sıkıntılar yaşandığında en önde olan o idi. Hendek Gazası'nda da bunu görüyoruz; Resûlullah (sav) de diğerleri gibi açtı. Hatta onlardan daha da açtı. Bu sebeple karnına taş bağlamıştı.[1011] Üç günlük açlığın ardından karnını doyuracak bir şey bulduğunda da kendisini ashabından ayırmamış, kendisini onlara tercih etmemişti. Cabir (ra)'ın verdiği ziyafeti anlatırken inşaallah bu hususa değineceğiz.

d- Askerlerin maneviyatını yükseltmek ve onları sevindirmek. Hendeğin kazılması öyle kolay bir iş değildi. Kazı esnasında çeşitli zorluklar yaşandı. Hava soğuktu, şiddetli rüzgâr vardı ve açlık hüküm sürüyor, her an gelebilecek olan düşman korkusu herkesi etkiliyordu. Bir de ashabı kiram toprağı kol gücüyle kazıyor, sırtıyla taşıyordu. Ciddiyet ve kararlılık olmasa bu şartlarda bu işler olmazdı. Ancak Resûlullah (sav) bu şartlarda bile ashabının beşer olduğunu unutmuyordu. Bu zorluklar karşısında onların da dinlenmeye, rahatlamaya ihtiyaçları vardı. Bu sıkıntıları unutturacak şeylere ihtiyaçları vardı. Bu sebeple Resûlullah (sav) bir taraftan toprak taşıyor, bir taraftan da İbni Revâha'nın şiirini okuyordu:

'Allah'ım! Sen bize doğru yolu göstermemiş olsaydın,
Ne sadaka verebilir, ne namaz kılabilirdik.
Üzerimize sekinetini indir,

1009 Gazvetü'l Ahzab, Dr. Muhammed Abdülkadir, 98
1010 Buhârî 4106; Müslim, 1803
1011 A,g,e. 116,117

Ayaklarımızı sabit kıl karşılaştığımızda.

Onlar bize haksızlık yaptılar,

Fitneyi istediler, biz kaçındık.'

Resûlullah (sav) bu şiiri okuyor ve ve son kısmını okurken de sesini yükseltiyordu."[1012]

Enes (ra) anlatıyor:

"Muhammed (sav)'in ashabı Hendek günü şu şiiri söylüyorlardı:

'Bizler Muhammed'e biat etmiş kişileriz,

Cihad üzere, yaşadığımız sürece..."

Nebi (sav) de şöyle diyor, şöyle dua ediyordu:

"Allah'ım! Gerçek hayır ahiret hayrıdır,

Ensar ile Muhacirlere mağfiret eyle."[1013]

İşte Ashab-ı Kiramın yaşadığı bu sıkıntılı anlar bu şekilde kolaylaşıyor ve bu şekilde hafifliyordu. Başladıkları işi düşman gelmeden önce bu şekilde şevkle bitirmeye çalışıyorlardı.[1014]

e- Askerin psikolojisini anlamak ve ihtiyaç anında izin vermek. Ashab-ı Kiram Resûlullah (sav)'e karşı son derece edepliydi. Zaruret hâsıl olduğunda ihtiyaçlarını görmek üzere ayrılmak için izin istiyorlar, ihtiyaçlarını gördükten sonra da derhâl işlerine geri dönüyorlardı. Nitekim Allah Teâlâ onlar hakkında şu ayeti kerimeyi indirmiştir:

"Gerçek müminler ancak öyle kimselerdir ki Allah'a ve Resûlüne bütün kalpleriyle iman etmiş olup, toplumu ilgilendiren meseleleri görüşmek üzere onun yanında bulundukları vakit ondan izin almadıkça ayrılıp gitmezler. Senden izin isteyenler hakikaten Allah'a ve Resûlüne gerçekten iman edenlerdir. Öyle ise bazı işler için senden izin istedikleri zaman, sen de onlardan dilediğin kimselere izin ver ve onlar için Allah'tan af dile. Muhakkak ki Allah gafurdur, rahîmdir."[1015]

Ayeti kerimenin manası şudur: "Ey Muhammed! Bazı ihtiyaçlarını görmek üzere senden izin isteyenler, senden izinsiz oradan ayrılmıyorlar. Dolayısıyla sen onlardan dilediğine ihtiyaçlarını görmelerini için izin ver ve onlar için bağışlama dile."[1016]

Nebi (sav) muhayyerdi. Dilerse izin veriyordu. İzin isteyen için

1012 Buhârî 2834; Müslim, 4106

1013 Buhârî, 2834; Müslim, 1805/130

1014 El-Kıyadetü'l Askeriyye Fî Ahdi'r Rasul, 482

1015 Nûr, 62

1016 Safvetü't Tefâsir, Sâbûnî, 2/351

bunda bir zaruret görüyorsa ve onun gidişi işi aksatmıyorsa ona izin veriyordu. Değilse maslahat icabı onun gidişine engel oluyordu.[1017]

f- Ashab-ı Kiramın nöbet tutmak üzere gruplara ayrılışı. Nebi (sav), ashabını hendeği beklemek ve hendeği geçmeye teşebbüs edenlere karşı mukavemet etmek üzere gruplara ayırdı. Müslümanlar da bu görevi en iyi şekilde yerine getirdiler. Müşriklerin bütün hücumlarını geri püskürtmeyi başardılar. Müslümanlar üzerlerine düşeni en iyi şekilde yerine getiriyorlardı. Savaşın ikinci gününde sabahtan gece yarısına kadar çatışma devam etti. Müslümanlar dört vakit namazı kılamadılar. Namaz kılacak kadar bir fırsatları olmadığı için bu namazları daha sonra kaza ettiler. Ali bin Ebî Talib (ra) yanındaki bir grup sahabeyle birlikte İkrime bin Ebî Cehil'in hamlelerine karşılık verdi. Ali bin Ebî Talib (ra) Kureyş'in kahramanı Amr bin Abdi Vedd'in karşısına çıktı ve onu öldürdü.[1018] Ensar'dan bir grup her gece Resûlullah (sav)'i bekliyordu. Başlarında da Abbad bin Bişr (ra) vardı. Resûlullah (sav) en büyük komutandı. Savaşı o idare ediyordu. Yapılacak işleri o emrediyor ve takibatını da bizzat o yapıyordu.

• İstişareden sonra hendeğin kazılmasını o emretti. Bunun için münasip mekânı o seçti.

• Hendeğin kazılması işini sahabe arasında o taksim etti. Her on sahabeye kırk zira yer takdir edildi.

• Çalışmanın bizzat başındaydı. Çalışma mahallinden ayrılacak olan kişi bizzat ondan izin istiyordu.

• Hendeğin korunması işini ashabı kiram arasında taksim etti. Hendeğin her bir karışı gece gündüz korundu. Askerin maneviyatını yükseltmek ve onları cesaretlendirmek için her daim asker arasında geziyordu.

• Resûlullah (sav) en başta Nebevi şahsiyetini, sonra bilgi ve tecrübesini kullanmak suretiyle işlerin üstesinden geldi ve Ashab-ı Kiramı büyük sıkıntıdan, Medine ve etrafını tehdit eden tehlikeden kurtardı.[1019]

1017 Ahkâmu'l Kur'an, İbnu'l Arabî, 3/1410
1018 Fıkhu's Sîre, Münir Gadban, 504
1019 El-Kıyadetü'l Askeriyye, 11

2.
KONU

MÜSLÜMANLARIN ÇEKTİĞİ SIKINTILARIN ARTMASI

Müslümanlar bir taraftan dâhili cephenin güvenliğini sağlarken bir taraftan da Medine dışından gelen orduya karşı müdafaa çalışmaları yürütüyorlardı. Sünnetullah gereği sıkıntı olmadan zafer olmuyordu. Yardım, sıkıntı ve beladan sonra geliyordu. Hendek Gazası'nda Benî Kureyza Yahudileri anlaşmayı bozunca sıkıntı daha da arttı.

Benî Kureyza Yahudilerinin Anlaşmayı Bozması Ve Müslümanların Arkadan Vurulmaya Çalışılması

Müslümanlar Medine'nin güneyinde yaşayan Benî Kureyza yadudilerinin ihanet etmesinden korkuyorlardı. Onlar ihanet ederse Müslümanlar iki ateş arasında kalacaklardı. Dışarıda kalabalık bir düşman, içeride Yahudiler... Benî Nadir lideri Huyey bin Ahtab, Benî Kureyza lideri Ka'b bin Esed'i kandırdı, Müslümanlara karşı savaşta kendileriyle birlikte olmalarını sağladı.

Benî Kureyza'nın Müslümanlarla yaptığı anlaşmayı bozduğu Müslümanlar arasında hızla yayıldı. Resûlullah (sav) zaten Benî Kureyza'nın anlaşmayı bozmasından korkuyordu. Çünkü Yahudiler anlaşmalara riayet etmeyen bir toplumdu. Resûlullah (sav) zor işlerin adamı Zübeyr bin Avvam'ı Benî Kureyza'nın durumunu öğrenmek üzere gönderdi. Zübeyr gitti, Yahudilerin neler yaptığına baktı, sonra da geri döndü ve: "Ya Resûlullah, kalelerini onardıklarını, (Müslümanlara karşı huruç hareketi yapabilmek üzere) yolları genişlettiklerini ve hayvanlarını derleyip topladıklarını gördüm." dedi.

Benî Kureyza'nın anlaşmayı bozduğuna delalet eden karineler çoğalınca Resûlullah (sav) onlara Sa'd bin Muaz, Sa'd bin Ubâde, Abdullah bin Revâha ve Havvat bin Cübeyr'i (ra) gönderdi. Onlara: ***"Gidin, bakın. O kavimden bize erişen haber gerçek midir, değil midir? Eğer gerçekse, onu bana halkın anlayamayacağı bir biçimde kapalı bir dil kulla-***

narak bildirin, ben onu anlarım. Açıkça söyleyip de halkın kalblerine korku ve zaaf düşürmeyin, kollarını kırmayın. Şayet onlar aramızdaki muahedeye sadık ve bağlı bulunuyorlarsa, bunu halka açıklayabilirsiniz." buyurdu.[1020]

Elçiler, Benî Kurayza Yahudilerinin yurtlarına gittiler; onların anlaşmayı bozduklarını görünce de derhâl geri döndüler. Resûlullah (sav)'e selam verdiler ve "Adel ve Kare" dediler.[1021] Resûlullah (sav) de onların ne demek istediklerini anladı.[1022]

Resûlullah (sav) Benî Kureyza'nın ihanetini metanetle ve kararlılıkla karşıladı. Müminlerin maneviyatını güçlendirmek ve düşman cephesini dağıtmak için elinden geleni yaptı. Seleme bin Eslem'i iki yüz kişi ile birlikte, Zeyd bin Harise'yi üç yüz kişi ile birlikte Medine'yi korumak üzere görevlendirdi. Yüksek sesle tekbirler getiriyorlar, Benî Kureyza Yahudilerini korkutuyorlardı. Bu esnada Benî Kureyza Yahudileri de dışarıdakilerle işbirliği yapıyordu. Onlara yirmi deve yükü hurma, arpa ve incir gönderdiler. Ancak mal sevk edilirken Müslümanlar onları yakaladılar ve ganimet olarak ele geçirdiler.[1023]

Müslümanlara Karşı Muhasaranın Daraltılması, Münafıkların Savaş Alanından Çekilmesi ve Çeşitli Dedikodular Yayması

Benî Kureyza'nın ihanetinden sonra Müslümanlara karşı yapılan muhasaranın şiddeti artırıldı. Müslümanlar büyük sıkıntılar yaşıyorlardı. Durumları kritikti. Bakın Kur'an-ı Kerim Müslümanların yaşadığı sıkıntıyı, çöküntüyü, açlığı ve korkuyu en doğru şekilde nasıl anlatıyor:

"Hani onlar, size hem üstünüzden, hem alt tarafınızdan gelmişlerdi; gözler de kaymış, yürekler hançerelere gelip dayanmıştı ve siz Allah hakkında da (birtakım) zanlarda bulunuyordunuz. İşte orada, iman edenler denemeden geçirilmiş ve şiddetli bir sarsıntıyla sarsıntıya uğratılmışlardı.[1024]

Müslümanların Allah hakkındaki zanları güçlüydü. Nitekim Kur'an-ı Kerim bunu tescil etmektedir:

"Müminler (düşman) birliklerini gördükleri zaman ise (korkuya kapılmadan) dediler ki: 'Bu, Allah'ın ve Resûlü'nün bize vadettiği şeydir;

1020 İbni Hişam, 3/232; Delâilü'n Nübüvve, 3/429
1021 Raci vakasında müslümanlara ihanet eden iki kabiledir.
1022 El-Bidâye Ve'n Nihâye, 4/95
1023 Es-Sîretü'l Halebiyye, 2/323
1024 Ahzab, 10,11

Allah ve Resûlü doğru söylemiştir.' Ve (bu) onların yalnızca imanlarını ve teslimiyetlerini arttırdı."[1025]

Münafıklara gelince, onlar savaş alanını terk ettiler. Korkuları arttıkça arttı. Hatta onlardan Muattib bin Kuşeyr: "Muhammed bize Fars ve Rum diyarının fethedileceğini vaat ediyor. Hâlbuki biz şurada, düşmanlar tarafından kuşatılmış bulunuyor ve hiçbirimiz, abdest bozmak için bile korkudan dışarı çıkamıyoruz." diyordu.

Münafıklardan bazıları evleri açık olduğu gerekçesiyle Resûlullah (sav)'den savaş alanını terk etmek için izin istediler. Müslümanların birliğini bozmaya, türlü türlü fitneler çıkarmaya ve insanları ayartmaya çalıştılar. Onların o günkü durumlarını tasvir eden zayıf hadisler varsa da onları en iyi şekilde tasvir eden Kur'an-ı Kerim'dir.

"Onlardan bir grup da hani şöyle demişti: 'Ey Yesrib (Medine) halkı, artık sizin için (burada) kalacak yer yok, şu hâlde dönün.' Onlardan bir topluluk da, 'Gerçekten evlerimiz açıktır." diye Peygamberden izin istiyordu; oysa (onların evleri) açık değildi. Onlar yalnızca kaçmak istiyorlardı. Eğer onlara (şehrin her) yanından girilseydi sonra da kendilerinden fitne (karışıklık çıkarmaları) istenmiş olsaydı, hiç şüphesiz buna yanaşır ve bunda pek az (zaman) dışında (kararsız) kalmazlardı. Oysa andolsun onlar, daha önce arkalarını dönüp kaçmayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi; Allah'a verilen söz ise, (ağır bir) sorumluluktur. De ki: 'Eğer ölümden veya öldürülmekten kaçıyorsanız, kaçış size kesin olarak bir yarar sağlamaz; böyle olsa bile, pek az (bir zaman) dışında metalanıp-yararlandırılmazsınız.' De ki: 'Size bir kötülük isteyecek olsa, sizi Allah'tan koruyacak veya size bir rahmet isteyecek olsa (buna engel olacak) kimdir?' Onlar, kendileri için Allah'ın dışında ne bir veli, ne de bir yardımcı bulamazlar. Allah, içinizden sizi alıkoyanları, size Allah'ın yardımını kıskanarak, kardeşlerine 'Bize gelin, zorlanmadıkça savaşa gitmeyin.' diyenleri bilir. Kalblerine korku gelince ölüm baygınlığı geçiren kimse gibi gözleri dönerek, sana baktıklarını görürsün. Korkuları gidince iyiliğinize olanı çekemeyip sivri dilleriyle sizi incitirler. Bunlar inanmamışlardır. Allah, bu sebeple işlerini boşa çıkarmıştır; bu, Allah için kolaydır. Onlar (münafıklar, düşman) birliklerinin gitmediklerini sanıyorlardı. Eğer (askerî) birlikler gelecek olsa, çölde bedevi-Araplar arasında olup sizin haberlerinizi (oradan) sormayı cidden arzu ediyorlardı. Fakat içinizde olsalardı ancak pek az savaşırlardı."[1026]

Önceki ayetler nifaka, nifaktan dolayı meydana gelen endişeye ve

---

1025 Ahzab, 22
1026 Ahzab, 13-20

korkuya, iş ciddiye binince Allah'a güvenmemeye, çetinlikler karşısında Allah'a sığınmak yerine Allah'a karşı cüret göstermeye işaret etmektedir. Tabii onların sadece itikatları bozuk değildi, amelleri de bozuktu. Müslümanların birliğini dağıtacak dedikodular yayıyorlar, savaş alanını terk etmek için basit bahanelerle Resûlullah (sav)'den izin istiyorlardı. Evlerinin düşmana açık olduğunu söylüyorlardı. Aslında itikatları zayıf olduğu için ölümden kaçıyorlardı. Kendilerine hâkim olan korkudan kurtulmaya çalışıyorlardı. Ayrıca başkalarını da kendileri gibi yapmaya ve evlerine dönmeye teşvik ediyorlardı. İman akdine riayet etmiyorlardı. [1027]

Müşrikler hendeği aşmak için çok çalıştılar. Gece boyu sabaha kadar hendek etrafında süvarileri dönüp duruyordu. Halid bin Velid bir ara Kureyş'e mensup bir grup süvariyle birlikte hendeğin dar bir yerinden geçmeye çalıştı. Ancak Üseyd bin Hudayr yanındaki iki yüz kişi ile birlikte onların hareketlerini takip ediyordu. Taraflar arasında silahlı çatışma çıktı ve Tufeyl bin Nûman orada şehit düştü. Onu Uhud günü Hz. Hamza'yı öldüren vahşi öldürmüştü. Hendeğin karşı tarafından harbesini (kısa mızrağını) atmış ve ona isabet ettirmişti.[1028] Müşriklerden Hibban bin Arika da attığı bir ok ile Sa'd bin Muaz (ra)'ı kolundan yaralamıştı. Oku atarken de: "Al benden, ben, Arika'nın oğluyum." demişti.

Sa'd bin Muaz yaralanınca Allah'a şöyle dua etti:

"Allah'ım! Eğer Kureyş müşriklerine karşı herhangi bir çarpışma daha bıraktınsa, beni o çarpışmada bulunmak üzere sağ bırak. Çünkü Resûlüne işkence ve kötülük yapan, onu yalanlayan ve yurdundan çıkaran o Kureyş kavmiyle çarpışmayı özlediğim kadar, çarpışmak istediğim başka bir kavim daha yoktur. Allah'ım! Eğer bizimle onlar arasındaki çarpışma bu kadarla kalacaksa, aldığım yarayı benim için şehitliğe sebep kıl. Ancak Benî Kurayza Yahudilerinin akıbetlerini, cezalandırılmalarını görüp gözüm aydın oluncaya ve sevininceye kadar da beni öldürme, yaşat."[1029]

Allah Teâlâ bu salih kulun duasına icabet etti de o, onlar hakkında hüküm verdi. Daha sonra müşrikler, Resûlullah (sav)'in bulunduğu yere kalabalık bir birlik gönderdiler. Müslümanlar onlarla geceye kadar bütün gün savaştılar. İkindi vakti girdiğinde düşman birliği geldi. Resûlullah (sav) ve onunla birlikte olanlardan hiçkimse namaz kılamadı. Herkes düşmanla meşgul oluyordu. Düşman birlikleri ancak gece vakti çekildiler.

1027 Es-Sîretü'n Nebeviyyetü's Sahiha, 2/425
1028 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 2/424
1029 Ahmed b. Hanbel, 6/141,142; İbni Hibban, 7028

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Onlar nasıl güneş batıncaya kadar uğraştırıp bizi orta (ikindi) namazından alıkoydularsa, Allah da onların evlerine, karınlarına ve kabirlerine ateş doldursun."*** diyerek beddua etti.[1030]

RESÛLULLAH (SAV)'İN MUHASARANIN TESİRİNİ AZALTMAK VE DÜŞMAN BİRLİĞİNİ BOZMAK İÇİN GATAFAN'LA ANLAŞMA YAPMA YOLUNU DENEMESİ

Resûlullah (sav)'in Gatafan'la Görüşme Siyaseti

Resûlullah (sav)'in Gatafan'ı seçmesinde onun siyasi dehası göze çarpmaktadır. Resûlullah (sav) belirli bir bedel karşılığında muharebe alanını terk edip evlerine dönmeleri için onlarla anlaşma yapmak istiyordu. Çünkü Resûlullah (sav) onların bu savaşa ne siyasi ne de dinî bir sebeple katılmadıklarını, bilakis maddi menfaat elde etmek üzere katıldıklarını çok iyi biliyordu. Nitekim Resûlullah (sav), Huyey bin Ahtab ve Kinâne bin Rebi' gibi Yahudi liderleriyle ya da Ebu Süfyan gibi Kureyş lideriyle görüşmedi. Çünkü onların hedefi maddi menfaat değildi. Onların hedefi siyasi ve dinî idi. Onların hedefi İslam dinini kökünden kazımak ve yok etmekti. Bu sebeple Resûlullah (sav) sadece Gatafan liderleriyle görüştü. Onlar da bu teklifi tereddütsüz kabul ettiler.[1031]

Gatafan'ın iki lideri Üyeyne bin Hısn ve Haris bin Avf Resûlullah (sav)'in teklifine icabet ettiler ve yanlarındaki bir heyetle birlikte Resûlullah (sav)'in komuta merkezine geldiler. Gizli bir şekilde hendeği geçmişler, öyle gelmişlerdi. Resûlullah (sav) Gatafan'la münferit bir anlaşma yapmak istiyordu. Yapılacak anlaşmanın maddeleri şöyleydi:

- Bu, Müslümanlarla Ahzab orduları içinde bulunan Gatafanlılar arasında yapılan münferit bir sulh anlaşmasıdır.
- Gatafan Müslümanlarla anlaşma yapacak ve Müslümanlara karşı herhangi bir harp faaliyetine girişmeyecek. (Özellikle de bu dönemde)
- Gatafan Medine muhasarasını kaldıracak ve ordusunu alıp beldesine geri dönecek.
- Buna mukabil Müslümanlar Gatafan'a Medine'nin bir yıllık her çeşit ürününün üçte birini verecek.[1032]

Vakıdî'nin zikrettiğine göre Resûlullah (sav) Gatafan'ın iki liderine:

1030 Buhârî 2931; Müslim, 627
1031 Gazvetü'l Ahzab, Muhammed Ahmed b. Hanbel, 201
1032 A,g,e. 201,202

"Size Medine'nin mahsulünün üçte birini versem beraberinizdekilerle birlikte gider misiniz?" diye sordu.

Onlar: "Medine'nin mahsulünün yarısını isteriz." dediler.

Resûlullah (sav) üçte birden fazla vermekten kaçındı. Üçte birde ısrar etti. Bunun üzerine onlar bunu kabul ettiler ve anlaşma yapmak üzere tekrar on kişiyle birlikte geldiler.[1033]

Resûlullah (sav) Gatafan'ın bu sefere niçin katıldığını iyi biliyordu. Onları savaş alanına süren şey maldı. Gatafan'ın savaş alanından çekilmesiyle düşman içte bir gücünü kaybedecekti. Dahası diğerlerinin de maneviyatı bozulacak, ölümüne savaşmayacaklardı. Resûlullah (sav) işte bu şekilde düşmanın gücünü kırmayı başardı.[1034]

Bu görüşmelerde krizin çözülmesine yönelik Nebevi metodun uygulanışını görmekteyiz. Bela ve sıkıntılara maruz kalan Müslüman nesiller bu metoddan büyük dersler çıkarabilirler.[1035]

Resûlullah (sav) anlaşmanın yapılmasından önce bu hususu ashabıyla istişare etti. Onların görüşü Gatafan'a Medine mahsüllerinden hiçbir şey verilmemesi yönündeydi. Sa'd bin Muaz ve Sa'd bin Ubade: "Ya Resûlullah! Bu, yapmamızı senin istediğin birşey midir? Yoksa bu, Allah'ın sana emrettiği ve bizim de muhakkak yerine getirmemiz gereken birşey midir? Yahut yapılmasını bize bıraktığın birşey midir?" diye sordular.

Resûlullah (sav): ***"Bu, sırf sizin için yapmak istediğim birşeydir. Vallahi, ben ancak bütün Arapların sizi tek yaydan oka tuttuğunu, her yandan üzerinize saldırdığını gördüğüm için böyle birşey yapmayı düşünmüş, bununla da o birleşmiş Arapların bir müddet için kuvvetlerini kırmak istemiştim."*** buyurdu.

Bunun yerine Sa'd bin Muaz: "Ya Resûlullah! Biz ve şu kavim (Gatafanlar), bir zamanlar Allah'a şirk koşar, putlara tapar, Allah'a ibadet etmez, onu tanımaz iken bile, bunlar -misafirlik veya birşey satın alma dışında- Medine'den bir tek hurma yemeyi ummamışlardır. Şimdi, Allah bizi İslamiyet'le şereflendirdiği, onunla doğru yolu buldurduğu ve seninle ve onunla bizi güçlendirdiği bir sırada mı mallarımızı bunlara (haraç olarak) vereceğiz?! Vallahi, bizim için, böyle bir anlaşma yapmaya hacet yoktur. Vallahi, Yüce Allah aramızda hükmünü verinceye kadar, onlara kılıçtan başka birşey sunmayacağız." dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Tamam öyleyse."*** dedi.

1033 El-Meğâzî, 2/477
1034 El-Kıyadetü'l Askeriyye Fî Ahdi'r Rasul, 413
1035 Muhammed Resûlullah, 4/176

Sa'd bin Muaz anlaşma metninin yazılı olduğu sayfayı alıp içinde yazılı şeyleri sildi. Sonra da Gatafanlılara: "Bize karşı elinizden geleni yapın." dedi.[1036]

Ensar'ın iki lideri Sa'd bin Muaz ve Sa'd bin Ubade Allah Teâlâ'ya karşı tam bir teslimiyet içindeydiler. Ayrca Resûlullah (sav)'e karşı da edebi muhafaza ediyorlardı. Gatafan'la anlaşma meselesini üç kısımda ele aldılar.

Birincisi: Bu işin Allah Teâlâ tarafından emredilip emredilmediğini sordular. Eğer Allah Teâlâ tarafından emredilmişse bu hususta görüş belirtmeye mecal yoktu. Buna karşı tam bir teslimiyet ve rıza gerekiyordu.

İkincisi: Resûlullah (sav)'in istediği bir şey olup olmadığını sordular. Bu, onun özel bir görüşü olabilirdi. Onun görüşü bütün görüşlerden ileride olduğu için buna da itaat gerekiyordu.

Üçüncüsü: Resûlullah (sav)'in bu teklifi Müslümanlara şefkat olsun diye yapıp yapmadığını sordular. Eğer teklifi bu sebeple yaptıysa bunda başkalarının da görüşü olabilirdi.

Resûlullah (sav)'in bu teklifi üçüncü şık için yaptığını anlayan Sa'd bin Muaz kesin ve net konuştu ve Gatafan liderlerini yüz üstü düşürdü. Ensar'ın cahiliye döneminde dahi bu mütecavizcilere boyun eğmediğini, Allah Teâlâ'nın İslam'la şereflendirmesinden sonra bunun kesinlikle olamayacağını beyan etti. Maneviyatlarının güçlü olduğunu gösterdi ve Gatafan'la görüşmelere son noktayı bu şekilde koydu.[1037]

Resûlullah (sav)'in: "Vallahi, ben ancak bütün Arapların sizi tek yaydan oka tuttuğunu, her yandan üzerinize saldırdığını gördüğüm için böyle birşey yapmayı düşünmüştüm." sözü, Resûlullah (sav)'in, düşmanın İslam karşısında tek bir saf hâlinde toplanmamasını hedeflediğini göstermektedir. Bu, Müslümanları birkaç hususa yönlendirmektedir.

– Müslümanlar, düşman kuvvetlerinin zaaf noktalarını araştırmalı.

– Komuta merkezinin stratejik hedefi düşman birlikleri içindeki unsurlardan bazılarını onlardan koparabiliyorsa koparmalı. Bu hususta fetvaya ve istişareye dayanmalı. Müslümanların şimdiki ve gelecekteki menfaatlerini göz ardı etmemeli.[1038]

Resûlullah (sav)'in ashabıyla istişaresinde onun idari üslubunu görmekteyiz. Müslümanları ilgilendiren meselelerde istişareye çokça

---

1036 İbni Hişam 3/234; El-Bidâye Ve'n Nihâye, 4/106
1037 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî, 6/125
1038 El Esas Fi's Sünne, 2/687

önem verdiğini görmekteyiz. Esas olan şudur: Hiçbir fert bunun dışında değildir. Resûlullah (sav) de olsa ve mesele ictihada dayanıyorsa -vahye dayanmıyorsa- durum bundan ibarettir.[1039]

Resûlullah (sav)'in bu anlaşmayı ashabının görüşü istikametinde iptal etmesi başarılı bir komutanın kendisiyle askerleri arasında sağlam bağlar bulunduğunu göstermektedir. Birbirlerinin kadru kıymetini bildiklerini, birbirlerinin görüşlerine değer verdiklerini göstermektedir. Resûlullah (sav)'in Gatafan liderleriyle yapmak istediği anlaşma menfaat ve zarar hesabı yapılarak karar verilmiş bir şeydi.[1040]

Ashabı Kiram'ın Bu Anlaşmaya Karşı Tutumu Üç Mana İçermektedir

• Müslümanlar görüşlerini edepli bir şekilde bildirme cesaretine sahiptirler.

• Onların kalbinde Allah, Resûlullah ve İslam sevgisi vardır.

• Düşmanın çokluğu, silahı ve müttefikleri Müslümanların maneviyatını bozmaz, aksine düşmanı mağlup etmek için büyük sıkıntıları göze alırlar.[1041]

Resûlullah (sav)'in Düşman Saflarında Şayia Yaymaya Özen Göstermesi

Resûlullah (sav), gruplar arasındaki birliği ve güveni bozmak için propaganda silahını kullanmaya başladı. Gruplar arasında hafif de olsa bazı çatlaklar oluştuğunu biliyordu. Bu çatlakları derinleştirmeye ve genişletmeye gayret etti. Gatafan ile yapılan görüşmeler onların savaş azmini kırdı. Şimdi de Nuaym bin Mesud es-Sakafî Müslüman olmuş, Resûlullah (sav)'in huzuruna gelmişti.

"Ya Resûlullah, kavmim Gatafan benim Müslüman olduğumu bilmiyor. Dolayısıyla bana dilediğini emret (yapayım)." dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Elinden gelirse, bizi kuşatmış olan kavimlerin arasına gir de, onları birbirlerinden ayırmaya çalış. Çünkü harp hiledir."*** buyurdu.[1042]

Nuaym bin Mesud, Resûlullah (sav)'in emriyle müttefik güçler arasına ayrılık tohumları ekmek üzere kalktı gitti. Önce Yahudilere uğradı.

1039 El-Abkariyyetü'l İslamiyye, 414
1040 El-Kıyadetü'l Askeriyye, 414
1041 A,g,e. 415,416
1042 İbni Hişam, 3/240; Delâilü'n Nübüvve, 3/445,446

Kureyş'in muhasarayı kaldırıp gidebileceğini, dolayısıyla onlardan gitmemeleri için rehin istemeleri gerektiğini söyledi. Daha sonra da Kureyş'e gitti. Yahudilerin Müslümanlarla tekrar anlaşma yaptığını ve kendilerinden Müslümanlara teslim etmek üzere rehin isteyeceklerini söyledi. Nuaym bin Mesud es-Sakafî'nin bu taktiğinin şer'i siyaset esaslarıyla çelişmediği herkesin malumudur. Zira harp hiledir.[1043]

Nuaym bin Mesud es-Sakafî'nin propagandası son derece başarılı oldu. Müttefikler arasına ayrılık tohumlarının ekilmesi ve müttefik liderlerin birbirlerine karşı güveninin zayıflatılması onların gücünü kırdı, azmini köreltti. Nuaym bin Mesud'un görevinde başarılı olmasının sebepleri şunlardır:

• O, Müslüman olduğunu bütün müttefiklerden gizledi. Dolayısıyla her bir grup onun söylediklerine inandı.

• O, Kureyzaoğullarına: Beni Kaynuka ve Nadiroğullarının durumunu hatırlattı. Resulûllah (sav) ile savaşa devam ettikleri takdirde kendilerini bekleyen akıbeti onlara gösterdi. Bu, onların fikirlerinin değişmesine sebep oldu.

• O, konuştuğu taraflardan söylediklerini gizli tutmalarını istemişti. Bu hususta başarılı olması görevin başarıyla neticelenmesine yol açtı. Eğer taraflardan biri bile onun bu durumunu öğrenseydi görevi başarısızlıkla neticelenecekti.

Nuaym bin Mesud, Hendek Gazası'nda işte bu şekilde büyük bir rol oynamıştır.[1044]

1043 Es-Sîretü'n Nebeviyyetü's Sahıha, 2/430
1044 El-Kıyadetü'l Askeriyye, 477

3.
KONU

ALLAH'IN YARDIMININ GELİŞİ VE KUR'ANIN HENDEK GAZASINI VASFEDİŞİ

Resûlullah (sav)'in Şiddetli Tazarruu Ve Yardımın İnişi

Resûlullah (sav) dua ve tazarruu çok olan, Allah Teâlâ'dan her daim yardım isteyen biriydi. Gaza dönemlerinde ve Müslümanların çektiği sıkıntılar şiddetlenip yürekler ağıza geldiğinde ve kalpler şiddetle sarsıldığında dua ve tazarruu daha da artıyordu. Hendek günü Müslümanlar Resûlullah (sav)'e geldiler ve: "Ya Resûlullah! Yürekler ağıza geldi, bugün için okuyabileceğimiz bir dua var mı?" diye sordular.

Resûlullah (sav) onlara: ***"Evet var. 'Ey Allah'ım! Açık yerlerimizi kapat. Bizi bütün korktuklarımızdan emin kıl.' diyerek dua ediniz."*** buyurdu.[1045]

Resûlullah (sav) Müttefik Kuvvetlere Beddua Etmesi

Abdullah bin Ebî Evfa'dan nakledilen şu hadis Buhari ve Müslim'de de geçmektedir:

"Ey kitabı indiren, ey hesabı en çabuk gören, ey kabileleri hezimete uğratan Allah'ım! Sen şunları da hezimete uğrat, sars onları."[1046]

Allah Teâlâ, Resûlunun duasına icabet etti de kurtuluş müjdeleri gelmeye başladı. Onları kudretiyle geri çevirdi. Onların bedenlerini ve kalplerini sarstı, ihtilafa düşürmek suretiyle onların birliğini parçaladı. Daha sonra onların üzerine şiddetli, soğuk bir rüzgâr gönderdi. Kalplerine korku düşürdü ve katından ordular indirdi. Nitekim Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani size ordular gelmişti; biz de onların üzerine, bir rüzgâr ve sizin

1045 Ahmed b. Hanbel, 3/3; Bezzar, 3119; Mecmau'z Zevâid, 10/136
1046 Buhârî 2933; Müslim, 1742/20,21

görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yapmakta olduklarınızı görendir." [1047]

Kurtubi şöyle diyor:

"Bu rüzgâr Resûlullah (sav)'in bir mücizesiydi. Çünkü Resûlullah (sav) de Müslümanlar da oradaydılar. Onların arasında sadece bir hendek vardı ama rüzgâr onlara zarar vermiyordu. Hatta onların rüzgârdan haberleri bile yoktu... Allah Teâlâ onlar üzerine meleklerini gönderdi. Onlar çadır direklerini söktüler, çadır iplerini kestiler, ateşlerini söndürdüler, tencerelerini ters yüz ettiler, atlar birbirine girdi. Allah Teâlâ onların kalplerine korku düşürdü. Melekler düşman ordugâhının her bir tarafında tekbir getiriyorlardı. Hatta çadırlarda bulunanlar birbirlerine: 'Ey Falan oğulları, buraya gelin.' diye sesleniyorlardı. Bir araya toplandıklarında da Allah Teâlâ kalplerine korku düşürdüğü için: 'Buradan gidelim, kurtulalım.' diyorlardı."[1048]

Resûlullah (sav) ashabına ve sonra yeryüzündeki bütün Müslümanlara şunu yineledi: Bu on bini aşkın savaşçı -her ne fedakârlıkta bulunurlarsa bulunsunlar- Müslümanlar tarafından savaşla hezimete uğratılamazdı. Askerî deha ile de hezimete uğratılamazdı. Onlar ancak Allah Teâlâ'nın yardımıyla hezimete uğratılırdı. Nitekim ayeti kerime bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani size ordular gelmişti; böylece biz de onların üzerine, bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yapmakta olduklarınızı görendir." [1049]

Ebu Hureyre (ra) anlatıyor:

Resûlullah (sav) şöyle diyordu: ***"Allah'tan başka ilah yoktur, yalnız O vardır. O askerini aziz kıldı, kuluna (Muhammed'e) yardım etti, tek başına bütün grupları hezimete uğrattı, O'ndan başka hiçbir şey (in hakiki varlığı) yoktur."*** [1050]

Resûlullah (sav)'in Rabbine duası ve sadece O'na dayanması, beşerî sebeplere dayanmaya ters düşmemektedir. Resûlullah (sav) bu gazada sebeplere tamamıyla yapışmış müttefiklerin birliğini bozmak ve muhasarayı kırmak için elinden gelen her şeyi yapmıştı.[1051]

Resûlullah (sav) bize sebeplere yapışmayı, Allah Teâlâ'ya iltica et-

1047 Ahzab, 9
1048 Tefsir-i Kurtubî, 14/144
1049
1050 Buhârî 4114; Müslim, 2724
1051 Fıkhu's Sîreti'n Nebeviyye, Gadban, 503

meyi ve O'na karşı ihlâslı kul olmayı öğretmektedir. Çünkü Allah'a yönelmeden, dua ve tazarru olmadan ve Allah'tan yardım istemeden tek başına sebeplere yapışmak hiçbir şey ifade etmemektedir. Nitekim dua ve tazarru Resûlullah (sav)'in hayat boyu devam ettiği şeydir.[1052]

Müttefiklerin Gidip Gitmediklerinin Araştırılması

Resûlullah (sav) müttefik orduların durumunu araştırmak istiyordu.

"Şu kavmin haberini bana getirecek biri yok mu? Allah onu kıyamet gününde benimle birlikte haşretsin." diye sordu. Resûlullah (sav) burada teşvik üslubunu kullandı ve bunu üç defa tekrar etti. Bu üslup fayda etmeyince direkt emir verdi. Göndereceği kişiyi kendisi tayin etti ve: ***"Kalk, ey Huzeyfe! Şu kavmin haberini bana getir. Ama onları aleyhime kaldıracak bir şeyi de yapmaktan sakın."*** buyurdu.[1053]

Resûlullah (sav) burada da bize bir taktik öğretiyor. Başarılı bir komutan askerini önce teşvik yoluyla hedefe yönlendirir, zaruret olmadığı müddetçe emir yoluna başvurmazdı.

Huzeyfe (ra) anlatıyor:

"Müşriklere doğru yürüyüp gitmeye başladım. Sanki hamamda yürüyor gibiydim. Vallahi, içimde ne bir korku, ne de bir üşüme kalmış, hepsi içimden çekilip gitmişti. İçimde bunlardan hiçbir şey duymuyordum artık. Nihayet müşriklerin ordugâhına vardım. Ebu Süfyan sırtını ateşe tutup ısıtmaya başladığı sırada idi ki kendi kendime: 'Ben daha ne bekliyorum? Allah düşmanının yerini görmüş bulunuyorum.' dedim. Ok çantamdan bir ok çıkarıp yayımın ortasına yerleştirdim. Ateşin ışığından yararlanarak onu atıp vurmak istedim. O esnada Resûlullah (sav)'in: 'Onları aleyhime kaldıracak bir şeyi de yapmaktan sakın.' buyruğunu hatırlayınca geri durdum. Eğer atsaydım onu vururdum. Geri döndüm, döndüğüm zamanda da yine hamamda yürüyor gibiydim. Resülullah (sav)'e döner dönmez bütün üşümelerim gerisin geri geldi, tir-tir titriyordum. (Gördüğüm her şeyi olduğu gibi) Resülullah (sav)'e haber verdim. O da üzerinde namaz kıldığı kilimin bir ucunu benim üzerime örttü. Örtünün içinde sabaha (sabah namazı vaktine) kadar uyudum. Sabah olunca Resûlullah (sav): ***'Kalk artık, ey uykucu.'*** buyurdu."[1054]

1052 Fıkhu's Sîre, El-Bûtî, 222
1053 Müslim, 1788
1054 Müslim, 1788

Huzeyfe (ra)'ın Bu Kıssasından Alınacak Dersler Ve İbretler

• Resûlullah (sav) arkadaşlarının kapasitesini iyi biliyordu. Müttefik ordularının durumunu araştırmak üzere Huzeyfe (ra)'ı seçti. Çünkü o, cesur biriydi. Bu tip işlerde çok cesaretli kişiler kullanılır. Ayrıca o, zeki, hafif, seri hareket eden, tehlike anında ani kararlar verebilen biriydi.

• Huzeyfe (ra), iyi bir askerî disipline sahipti. Müttefik ordularının genel komutanını vurma fırsatını yakalamış, hatta buna niyet de etmişti. Ancak Resûlullah (sav)'in: ***"Onları aleyhime kaldıracak bir şeyi de yapmaktan sakın."*** emrini hatırlayınca bundan vazgeçmiş, oku yayından çıkarmıştı.[1055]

• Evliyanın kerameti. Huzeyfe (ra) yağmurlu, soğuk ve rüzgârlı bir havada düşmanın ne yaptığını öğrenmek üzere yola çıktı. Sanki hamamda yürüyordu. Müslümanların ordugâhına dönünceye kadar bu durum devam etti. Şüphesiz ki bu durum, Allah Teâlânın mümin kullarına ihsan ettiği bir keramettir.[1056]

• Resûlullah (sav)'in, geri döndüğünde Huzeyfe (ra)'a yaptığı iltifat: Resûlullah (sav) bütün ashabına lütufkâr davranıyordu. Gece namazının ve duanın verdiği lezzet onu güzel ve doğru haberi getiren Huzeyfe'ye karşı lütufkâr davranmaktan alıkoymamış, onu üşümesin diye üzerinde namaz kıldığı örtüyle örtmüştür. Namaz vakti geldiğinde de onu latife ile uyandırmış: ***"Kalk artık, ey uykucu."*** buyurmuştur. Ne tatlı bir şaka! Sevgi ve muhabbet dolu bir söz! Şefkat ve merhamete dair ne güzel bir örnek! Allah Teâlâ ne doğru buyurmuş:

"Size kendinizden öyle bir peygamber geldi ki, sıkıntıya düşmeniz onun ağırına gider, size son derece düşkün, müminlere karşı şefkatli ve merhametlidir." [1057]

• Bu büyük sahabenin süratli karar veren biri olduğunu Zürgânî'nin rivayetinden anlıyoruz: "Düşman karargâhına girdiğinde Ebu Süfyan ayağa kalktı ve 'İçinizde casuslar, gözcüler bulunmasından sakınınız. Her adam yanında bulunanın kim olduğuna baksın. Sizden her biriniz yanında oturanın elini tutsun, kim olduğunu tanısın.' dedi. Derhâl sağ elimi uzatıp yanımda oturan kimsenin elini tuttum ve ona: 'Sen kimsin?' diye sordum.

'Amr bin el-Âs.' dedi.

1055 Fıkhu's Sîreti'n Nebeviyye, Gadban 505; Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu Faris 367
1056 Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu Faris, 367
1057 Tevbe, 128

Sonra sol elimi uzatıp sol yanımda oturan kimsenin elini tutarak kendisine: 'Sen kimsin?' diye sordum.

'Muaviye bin Ebu Süfyan.' dedi."[1058]

Yanındakilere fırsat vermeden önce o sordu. O sorduğu için de ona sormadılar. Belki de hayatına mal olacak bir durumdan o bu şekilde kurtulmuş oldu.[1059]

Kur'an'ın Hendek Gazasını Vasfedişi ve Neticeleri

Kur'an-ı Kerim, Hendek Gazası'ndan bahsediyor ve bütün işi Allah Teâlâ'ya dayandırıyor. Kur'an-ı Kerim, Hendek ve Benî Kureyza gazalarını zikretmekte ve bunlara dair bilgileri ölümsüzleştirmektedir. Zira Müslümanlara karşı saldırılar her daim olacak, zaman zaman memleketleri düşman istilasına uğrayacak ve belki de başkentleri istila edilecektir. Kur'an-ı Kerim'in bu gazaları kaydetmesi bu işlerin tekrarlanacağını göstermektedir. Tekrarı yaşayan Müslümanların Kur'an'a sarılması ve öncekilerin yaşadıklarından dersler çıkararak içine düştükleri sıkıntılı durumdan kurtulmaya çalışması gerekmektedir. Kur'an'ın Hendek Gazası'na dair söylediklerini düşünecek olursak şu hususlara önem verdiğini görürüz:

• Müminlere Allah Teâlâ'nın nimetlerinin hatırlatılması: Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani size ordular gelmişti; böylece biz de onların üzerine, bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yapmakta olduklarınızı görendir." [1060]

• Müttefik kuvvetlerin Medine'yi muhasara altına alması sebebiyle Müslümanların yaşadıkları sıkıntının edebî bir dille tasviri.

"Hani onlar, size hem üstünüzden, hem alt tarafınızdan gelmişlerdi; gözler de kaymış, yürekler hançereye gelip dayanmıştı ve siz Allah hakkında da (birtakım) zanlarda bulunuyordunuz." [1061]

• Münafıkların kötü niyetlerinin, kötü ahlaklarının, korkaklıklarının, batıl mazeretlerinin ve verdikleri sözde durmamalarının ortaya çıkarılışı. Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Hani, münafık olanlar ve kalplerinde hastalık bulunanlar, 'Allah

---

1058 Şerhu'z Zurgânî, 2/120
1059 Min Muînî's Sîre, 293
1060 Ahzab, 9
1061 Ahzab, 10

ve Resûlü, bize boş bir aldanıştan başka bir şey vaat etmedi.' diyorlardı." [1062]

• Ne zaman ve nerede olursa olsun bütün müminlerin sözde, fiilde, cihadda ve her hâlükârda Resûlullah (sav)'i örnek almaları. Nitekim bu, Allah Teâlâ'nın emridir:

"Andolsun, sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah'ın Resûlünde güzel bir örnek vardır." [1063]

• Şerefli konumlarından dolayı müminlerin methi: Onlar müttefik kuvvetlere karşı şaşmaz bir imanla ve ahde vefa ile karşı koydular. Nitekim Allah Teâlâ onlar hakkında şöyle buyurmuştur:

"Müminlerden öyle adamlar var ki, Allah ile yaptıkları ahde sadakat gösterdiler; böylece onlardan kimi adağını gerçekleştirdi, kimi de beklemektedir. Onlar hiçbir değiştirme ile (sözlerini) değiştirmediler." [1064]

• Sünnetullahın değişmez kanunlarından birinin beyanı: O da; akıbetin müminlere ait olduğu, hezimetin de onların düşmanlarına ait olduğu gerçeğidir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Allah, küfredenleri kin ve öfkeleriyle geri çevirdi, onlar hiçbir hayra varamadılar. Savaşta Allah, (yardımcı ve zafer nasip edici olarak) müminlere yetti. Allah çok güçlüdür, üstün ve galib olandır." [1065]

• Allah Teâlâ'nın mümin kullarına ihsanı: Allah Teâlâ sağlam kaleleri içinde bulunan Kureyzaoğullarına karşı müminlere yardım etti. Arada ciddi bir çatışma olmadı. Allah Teâlâ onların kalplerin korku düşürdü ve onlar Allah Teâlâ'nın ve Resûlünün hükmüne boyun eğdiler.[1066]

Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurmuştur:

"Kitap ehlinden onlara arka çıkanları da kalelerinden indirdi ve onların kalplerine korku düşürdü. Siz (onlardan) bir kısmını öldürüyordunuz, bir kısmını ise esir alıyordunuz. Sizi onların topraklarına, yurtlarına, mallarına ve daha ayak basmadığınız bir yere mirasçı kıldı. Allah, her şeye güç yetirendir." [1067]

Hendek Gazası'nın Önemi ve Bazı Önemli Sonuçlar

– Müslümanlar zafer elde ettiler; düşmanları da hezimete uğradılar, kin ve nefretleriyle birlikte yüz geri dağılıp gittiler. Emellerini gerçekleştiremediler.

1062 Ahzab, 12
1063 Ahzab, 21
1064 Ahzab, 23
1065 Ahzab, 25
1066 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim, 2/490,491
1067 Ahzab, 26,27

– Bu gazadan sonra durum Müslümanların lehine döndü. Müslümanlar müdafaadan hücuma geçtiler. Nitekim Resûlullah (sav) buna işaret etti ve şöyle buyurdu:

"Onlar artık bir daha size saldırmayacak, ama biz onlara saldıracağız. Biz onların üzerine yürüyeceğiz."[1068]

– Kureyzaoğullarının Müslümanlara karşı besledikleri kin ve nefret bu gazada ortaya çıktı. En zor ve en tehlikeli bir anda Resûlullah (sav) ile yaptıkları anlaşmayı bozdular.

– Müslümanların imani samimiyeti, münafıkların ve Yahudilerin iç yüzü bu gazada ortaya çıktı. Bu gaza Müslümanlar, münafıklar ve Yahudiler için tam bir ayrıştırma ameliyesi oldu.

– Benî Kureyza Gazası Hendek Gazası'nın bir neticesiydi. En zor ve en kötü zamanda Resûlullah (sav) ile yaptıkları anlaşmayı bozan Kureyzaoğullarının hesabı orada kesildi.[1069]

Kureyza Oğullarından Kurtuluş

Resûlullah (sav), Hendek Gazası'ndan döndükten ve silahlarını çıkardıktan sonra Allah Teâlâ, Kureyzaoğulları ile savaşması için Resûlüne emir verdi. Resûl (sav) de ashabına Kureyza yurduna hareket etmeleri emrini verdi. Allah Teâlâ'nın, onların kalelerini sallaması ve kalplerine korku düşürmesi için bizzat Cebrail (as)'ı gönderdiğini ashabına bildirdi. Onlara ikindi namazını da Kureyza yurdunda kılmaları tavsiyesinde bulundu.[1070]

Müslümanlar Kureyzaoğullarını yirmi beş gün muhasara altına aldılar. Muhasara şiddetlenip Kureyzaoğullarının yaşadığı sıkıntı artınca teslim olmayı ve Resûlullah (sav)'in tayin ettiği Sa'd bin Muaz (ra)'ın haklarında karar vermesini kabul ettiler. Onlar cahiliye döneminde Evs kabilesiyle müttefik olduklarından Sa'd bin Muaz'ın kendilerine şefkatle muamele edeceğini düşündüler. Sa'd hükmedeceği yere taşınarak getirildi. Çünkü Hendek Gazası'nda koluna bir ok isabet etmişti. Sa'd bin Muaz (ra) savaşanların öldürülmesine, kadın ve çocukların esir alınmasına, mallarının da taksim edilmesine hükmetti. Resûlullah (sav) de onun bu hükmünü kabul etti ve: ***"Allah'ın hükmüyle hükmettin."*** buyurdu.[1071]

1068 Buhârî 4110; Ahmed b. Hanbel, 4/262
1069 A,g,e. 2/442
1070 Buhârî 4119; Müslim, 1770
1071 Buhârî 3043; Müslim, 1768/64

Dört yüz kişinin idam hükmü Medine çarşısında infaz edildi. Hendekler kazıldı ve orada toplu bir şekilde öldürüldüler. Ahde vefa göstermeleri ve Müslüman olmaları sebebiyle onlardan çok az kişi kurtuldu. Malları ve çoluk çocukları Müslümanlar arasında taksim edildi.

Bu, ihanet eden ve yaptığı anlaşmayı bozanlara karşı adil bir ceza idi. Onların cezası amellerine göre oldu. Zira onlar Müslümanları öldürmek, mallarını almak ve çoluk çocuklarını esir etmek için harekete geçmişlerdi. Dolayısıyla onların cezası amellerine en uygun şekilde verildi.[1072]

Kureyzaoğulları Yahudilerine mensup kadınlardan sadece biri öldürüldü.

Hz. Aişe anlatıyor:

"Benî Kurayza kadınlarından ancak bir tek kadın öldürüldü. Resûlullah (sav) çarşıda onların erkeklerinin boyunlarını vurdururken, vallahi, o kadın yanımda bulunuyor, benimle konuşuyor, dışından ve içinden gülüp duruyor: 'Benî Kurayza esirleri öldürülüyor.' diyordu.

Bir çağırıcı: 'Filanca kadın nerede?' diye seslenince kadın: 'Vallahi, ben çağrılıyorum.' dedi.

Ona: 'Yazıklar olsun sana. Senin neyin var? Seni ne için çağırıyorlar?' diye sordum.

Kadın: 'Öldürülmek için. Kocam beni öldürdü.' dedi.

Kadın tatlı dilli bir kadındı. Kendisine: 'Kocan seni nasıl öldürdü?' diye sordum.

Kadın: 'Zebir bin Bata'nın kalesinde idim. Kocam bana emretti; ben de Muhammed'in ashabının üzerine değirmen taşını bıraktım. Onlardan birisinin başı parçalandı ve öldü. Ben de ona mukabil öldürüleceğim.' dedi, kalkıp gitti.

Hallad bin Süveyd'e mukabil kadının boynu vuruldu. Vallahi, öldürüleceğini bildiği hâlde onda gördüğüm kaygısızlığa, bol bol gülüşe, hâlâ şaşmakta ve onu unutamamaktayım."[1073]

Kureyzaoğullarının idam hükmü infaz edildikten sonra Medine'de Yahudi mevcudiyeti kalmadı. Medine'de artık sadece Müslümanlar vardı. Dâhili cephe tehlikeli bir unsurdan daha temizlenmişti. Bu unsur Müslümanlara karşı her an hile ve entrika düzenleyebilecek güçteydi. Onların imhası Kureyş'in umutlarını söndürdü. Zira Kureyş Müslümanlara karşı onları her daim hesaba katıyordu. Onların imhasıyla Yahudi tehlikesi Medine'den uzaklaştırılmış oldu.[1074]

1072 Es-Sîretü'n Nebeviyyetü's Sahiha, 1/315,316,317
1073 Ahmed b. Hanbel, 6/277; Ebu Davud, 2671
1074 Sîretü'r Rasul 2/76

4.
KONU

FAYDALAR, DERSLER VE İBRETLER

Resûlullah (sav)'e ait mucizeler

Hendeğin kazılması esnasında Nebi (sav)'e ait bazı mucizeler gerçekleşti. Cabir bin Abdullah'ın hazırladığı yemeğin artması bunlardandır.

Cabir (ra) anlatıyor:

"Hendek gününde yeri kazıyorduk. Sert bir yere rastladık. Sahabeler Resûlullah (sav)'in yanına gelip: 'Bu sert yer, hendek kazımı esnasında ortaya çıktı, ne yapalım?' dediler.

Resûlullah (sav): ***'Oraya ben ineceğim.'*** buyurdu. Sonra kalktı, karnına taş bağlamıştı. Biz orada hiçbir şey tatmadan aç ve susuz hâlde üç gün kalmıştık. Resûlullah (sav) kalktı, kazmayı eline aldı ve oraya vurdu. Orası ufalanmış kum hâline geldi. Âdeta savruluyordu.

Resûlullah (sav)'e: 'Ya Resûlullah, eve gitmeme izin ver.' dedim.

Gittim; karıma: 'Resûlullah (sav)'in açlıktan karnına taş bağladığını gördüm. Buna dayanamam. Yanında yiyecek birşey var mı?' dedim.

Karım: 'Yanımda arpa ve bir de oğlak var.' dedi.

Oğlağı kestim; arpayı öğüttüm. Oğlağın etini kazana koydum. Sonra Resûlullah (sav)'e geldim. Hamur pişmişti; kazan da ocak taşları üzerinde idi. İçindeki et pişmek üzere idi.

Resûlullah (sav)'e: 'Az bir yemeğim var, ya Resûlullah! Sen ve bir de bir ya da iki kişi kalkın, yemeğe gidelim.' dedim.

Resûlullah (sav): ***'Yemeğin ne kadar?'*** diye sordu. Ben de kendisine miktarını söyledim.

'Yemeğin çoktur, güzeldir. Hanımına de ki, kazanı ocaktan indirmesin. Ekmeği de tandırdan çıkarmasın, benim gelişimi beklesin.' buyurdu. Böyle dedikten sonra ashaba: 'Kalkın.' dedi.

Muhacirler ve Ensar kalkıp geldiler. Ben eve, karımın yanına gittim.

Ona: 'Haydi kalk bakalım, çabuk ol. Resûlullah (sav) Muhacirler ve Ensar ile birlikte geliyor.' dedim.

Karım: 'Resûlullah (sav) sana yemeğin miktarını sordu mu?' diye sordu.

'Evet.' dedim.

Resûlullah (sav) ashabıyla birlikte geldi. Onlara: ***'İçeriye girin, sıkışmayın.'*** buyurdu.

Bundan sonra ekmeği kendi eliyle kırıyor, üzerine bir parça et koyuyordu. Sonra da kazanın üstünü, tandırın ağzını örtüyordu. Hazırladığı yemekleri ashabına veriyor, sonra tekrar kazanı ve tandırdaki ekmeği çekip yenisini hazırlıyordu. Sahabeler doyuncaya kadar ekmek kesilmeye devam etti, nihayet hepsi doydular. Geriye bir miktar da kaldı.

Daha sonra Resûlullah (sav) bana: ***'Şunu ye ve biraz da hediye ver. Çünkü insanlara açlık isabet etmiştir.'*** buyurdu."[1075]

Beşir bin Sa'd'ın kızı anlatıyor:

"Annem Amre Binti Revaha beni çağırdı. Eteğime iki avuç hurma koyduktan sonra: 'Kızcağızım, git de, baban ile dayın Abdullah bin Revaha'nın gıdalarını kendilerine ver.' dedi. Giderken, Resûlullah (sav)'e rastladım, babamı ve dayımı arıyordum.

Resûlullah (sav): ***'Kızcağızım, beri gel. Yanındaki nedir?'*** diye sordu.

'Ya Resûlullah, bu, hurmadır. Annem bunu yesinler diye babam Beşir bin Sa'd ile dayım Abdullah bin Revaha'ya gönderdi.' dedim.

Resûlullah (sav): ***'Getir onu.'*** buyurdu.

Ben de onu Resûlullah (sav)'in iki avucuna döktüm, avuçlarını doldurmamıştı. Sonra bir örtü getirilmesini emretti. Örtü getirilip serildi. Hurmayı örtünün üzerine yayıp dağıttıktan sonra yanındaki birine: ***'Yemeğe geliniz.' diye hendek halkına seslen.'*** buyurdu.

Hendek halkı toplanıp ondan yemeye koyuldular. Hurmalar yendikçe artmış, örtünün etrafından dolup taşmıştı."[1076]

Bu iki hadis, Resûlullah (sav)'e ait mucizeleri içermektedir. Bu iki hadiste Müslüman kadının cihaddaki rolünü de görüyoruz. Müslümanlar hendek kazma işiyle uğraşınca işlerini terk etmişler, yiyecekleri azalmış, açlıkla ve mahrumiyetle boğuşmaya başlamışlar, hatta Resûlullah (sav) ve yanındakiler açlığın şiddetinden dolayı karınlarına taş başla-

1075 Buhârî 4101; Delâil, 3/423
1076 İbni Hişam 3/228,229; Delâil, 3/427

mışlar. Müslüman kadın da boş durmamış gücü nispetinde yemek hazırlayıp onlara yardım etmeye çalışmış.[1077]

Resûlullah (sav)'in nübüvvetine delalet eden hususlardan biri de, hendeğin kazılması esnasında Resûlullah (sav)'in Ammar bin Yasir'e onu asi bir topluluğun öldüreceğini haber vermesidir.[1078] Ammar bin Yasir (ra), Sıffîn Savaşı'nda Hz. Ali ordusunda iken şehid edildi.[1079]

Ashab-ı Kiram hendeği kazarken sert kayaya rastladıklarında Resûlullah (sav)'e haber verdiler. Resûlullah (sav) balyozu alıp: ***"Bismillah"*** diyerek kayaya bir darbe indirdi. Kayanın üçte biri parçalandı.

"Allahu ekber. Bana Şam'ın anahtarları verildi. Vallahi, şu bulunduğum yerden, oranın kızıl köşklerini görüyorum." buyurdu.

Sonra ***"Bismillah"*** diyerek kayaya ikinci darbeyi indirdi. Kayanın üçte biri daha parçalandı.

"Allahu ekber. Bana Fars'ın anahtarları verildi. Vallahi, şu bulunduğum yerden, Medâin'i ve onun beyaz köşkünü görüyorum." buyurdu.

Daha sonra ***"Bismillah"*** diyerek kayaya üçüncü darbeyi indirdi. Kayanın kalan son kısmını da parçaladı.

"Allahu ekber. Bana Yemen'in anahtarları verildi. Vallahi, şu bulunduğum yerden San'a'nın kapılarını görüyorum." buyurdu.[1080]

Müslümanlar şiddetli muhasara altına alındıkları, açlık, korku ve şiddetli soğuk gibi çeşitli sıkıntılar içinde oldukları bir dönemde -İslami fetihlerle ilgili olarak- verilen bu müjdeler kısa zamanda gerçekleşti.[1081]

Bir Şeyi Tasavvur Etmek Başka Yaşamak Başka

Kufe halkından biri Huzeyfetü'l-Yeman'a: "Ey Ebu Abdullah, Resûlullah (sav)'e arkadaşlık yaptınız mı?" diye sordu.

Huzeyfe: "Evet, ey kardeşimin oğlu." dedi.

Adam: "Peki, ona karşı nasıl davranıyordunuz?" dedi.

Huzeyfe: "Gücümüzün yettiğini yapıyorduk." dedi.

Adam: "Allah'a andolsun ki biz ona yetişseydik onu yeryüzünde yürümeye bırakmazdık, boyunlarımız üzerinde taşırdık." dedi.

Bunun üzerine Huzeyfe: "Ey kardeşimin oğlu! Allah'a andolsun ki

1077 El-Mer'etü Fi'l Ahdi'n Nebevi, 175
1078 Buhârî, 447; Müslim, 2915
1079 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye, 448
1080 Ahmed b. Hanbel, 4/303; Ebu Ya'lâ, 1685; Delâilü'n Nübüvve, 3/421; Mecmau'z Zevâid, 6/130
1081 Nadratü'n Naîm, 1/325

bizi Hendek'te Resûlullah (sav) ile birlikte görecektin..." dedi.[1082] Daha sonra da müşriklerin ordugâhına gidişiyle ilgili görevlendirildiği hadiseyi anlattı.

Huzeyfe (ra) ile karşılaşan tabiinden olan kişi şöyle düşünüyor: "Eğer Resûlullah (sav) zamanında yaşasaydım ona karşı sahabenin yapamadığı hizmeti yapardım. Hayal başka şey, hakikat başka bir şey... Ashabı kiram da beşerdi; onların da güçleri sınırlıydı. Onlar güçlerinin yettiğini yaptılar, mal ve diğer şeyler bir yana, onlar onun yolunda canlarını bile esirgemediler. Onların değerini bakın Resûlullah (sav) ne güzel ifade ediyor:

"Nesillerin en hayırlısı benim neslimdir." [1083] Yine onların ameline hiçbir amelin muadil olmayacağını bize Resûlullah (sav) haber veriyor.

Daha sonra gelenler İslam'ın hâkimiyet döneminde geldiler, güven ve istikrar içinde yaşadılar, fitne fesattan, bela ve musibetten uzak oldular. O dönemin cehaletini, dalaletini ve küfrünü iyi anlayamadılar. O dönemi iyi inceleyen kişiler, Ashab-ı Kiramın, İslam'ın yeryüzünde hâkim olması için neler yaptıklarını, nelere muktedir olduklarını en iyi şekilde takdir ederler.[1084]

Selman Bizden, Ehli Beyttendir

Hendek günü muhacirler: "Selman bizdendir." dediler. Ensar da: "Hayır, Selman bizdendir." dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Selman bizden, ehli beyttendir."*** buyurdu.[1085] Resûlullah (sav)'in bu ölümsüz iltifatı Selman-ı Farisi'nin Muhacirîn'den olduğunu hissettirmektedir. Çünkü Ehli Beyt de Muhacirîn'dendi.[1086]

Orta (İkindi) Namazı

Resûlullah (sav) şöyle beddua etti:

"Onlar nasıl güneş batıncaya kadar uğraştırıp bizi orta (ikindi) namazından alıkoydularsa Allah da onların evlerine, karınlarına ve kabirlerine ateş doldursun."

Âlimlerden bir kesimi bu hadisi delil gösterek "orta namaz"ın, ikin-

---

1082 İbni Hişam, 3/255
1083 Buhârî 6429; Müslim, 2533
1084 Min Muîni's Sîre, Şamî, 291
1085 Hakim 3/598; Mu'cemu'l Kebir, Taberânî, 6/261; İbni Hişam, 3/235; Mecmau'z Zevâid, 6/130
1086 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî, 6/108

di namazı olduğunu söylemişlerdir. İmam Maverdî, hadisin sihhatinden dolayı Şafii mezhebinin görüşünün bu olduğunu söylemiştir. Âlimlerden bir kesimi de namazın savaş sebebiyle tehir edilebileceğini bu hadise dayanarak söylemişlerdir. Nitekim Mekhûl ve Evzâî'nin görüşleri de bu yöndedir.[1087]

Dr. El-Bûtî şöyle demektedir:

"Resûlullah (sav) meşguliyetinden dolayı orada ikindi namazını kılamadı. Onu güneş battıktan sonra kaza etti. Buhari ve Müslim'in dışındaki kitaplarda geçen başka rivayetlerde şöyle geçmektedir: 'Resûlullah (sav) o gün birden fazla namazı kılamadı. Ancak onları vakti çıktıktan sonra kılabildi. Bu, kaza namazının meşruiyyetine delalet etmektedir. Bu, bazılarının: 'O zaman böyle bir meşguliyet sebebiyle namazı tehir etmek caiz idi; ancak bu, korku namazı meşru kılındıktan sonra neshedildi.' diyenlerin görüşüyle çelişmez. Neshin gerçekleştiğini farz etsek bile bu nesh kazanın meşruiyyetiyle ilgili değildir. O, meşguliyet sebebiyle namazın tehirinin sıhhatiyle ilgilidir. Yani, Namazın tehirinin sıhhatiyle ilgili nesh, kazanın meşruiyyetini ortadan kaldırmaz. Bilakis o hususta bir şey denmemiş olduğundan dolayı o, önceki meşruiyyeti üzerine kalmıştır."[1088]

Helal ve Haram

Kureyş, Amr bin Abdi Vedd'in cesedini almak için fidye vermek isteyince Resûlullah (sav): ***"Onun leşini onlara verin. Çünkü o, pis bir leştir. Onun fidyesi de pistir."*** buyurdu ve onlardan fidye kabul etmedi.[1089]

Bu hadise vaki olduğunda Müslümanlar imkânsızlıklar sebebiyle yiyecek sıkıntısı yaşıyorlardı. Buna rağmen helal helal, haram da haramdı. İslam'ın helal ve haramdaki ölçüsü budur. Nerede bu duruş ve nerede Müslümanların faize ve diğer haram işlere girmesi için fetva uyduranların duruşu?![1090]

Resûlullah (sav)'in halası Safiyye'nin cesareti

Resûlullah (sav) kadınları ve çocukları Fari'in kalesine yerleştirmişti. Orası muhkem bir yerdi. Müslümanlar müttefik kuvvetlere karşı durduklarından çoluk çocuklarını himaye etmekten uzak kalıyorlardı. Kureyzaoğulları, Müslümanlarla yaptıkları anlaşmayı bozunca Müslü-

1087 El Esas Fi's Sünne, 2/682
1088 Fıkhu's Sîreti'n Nebeviyye, 223
1089 Ahmed b. Hanbel, 1/248/ İbni Hişam, 3/265
1090 Min Muîni's Sîre, 294

man hanımların kaldığı kalenin durumunu incelemek üzere aralarından birini gönderdiler. Resûlullah (sav)'in halası Safiyye Binti Abdülmuttalib onu gördü. Eline bir kazık alıp kaleden indi, sonra da o kazıkla o Yahudiyi öldürdü. Hz. Safiyye'nin bu fiili, Yahudileri, içinde sadece kadınlar ve çocuklar olan bu kalenin durumunu incelemekten menetti. Çünkü onlar oranın İslam ordusu tarafından korunduğunu ya da orayı savunacak sayıda savaşçının orada bulunduğunu zannetmişlerdi.[1091] Bu haber, bir kadını koruyacak başka kişiler yoksa o kadının kendi nefsini koruyabileceğine dair delildir.[1092]

Hassan (ra)'ın Korkaklığına Dair Yapılan Rivayetler Sahih Değildir

Resûlullah (sav)'in halası Safiyye'nin Yahudiyi öldürdüğü kıssada senedi zayıf bir rivayet gelmiştir.[1093] Bu rivayete göre Safiyye (ra) Hassan bin Sabit'e: "Ey Hassan, işte bu Yahudi, gördüğün gibi kaleyi dolaşıyor. Vallahi ben bunun arkamızdaki Yahudilere bizi göstermeyeceğinden emin değilim. Resûlullah (sav) ve ashabı da bizimle ilgilenemiyor, in, onu öldür." dedi.

Hassan da ona: "Ey Abdülmuttalib'in kızı! Allah senin iyiliğini versin. Vallahi sen de biliyorsun ki, ben bu işi yapacak bir kimse değilim." dedi.

Safiye diyor ki:

"Hassan bana böyle söylediği zaman bir kazık alıp kaleden indim. O Yahudi'ye kazık vurup onu öldürdüm. Can verdiğinde kaleye döndüm ve 'Ey Hassan, in de onun üstündekileri çıkarıp al. Erkek olduğundan onu soyamadım.' dedim.

Bunun üzerine o: 'Onu soymaya ihtiyacım yok, ey Abdülmuttalib'in kızı.' dedi."[1094]

Bu haber birkaç sebepten dolayı sahih değildir:

1- İsnat sebebiyle. Haber müsned olmadığı için sahih değildir. Dolayısıyla da rivayeti caiz değildir. Çünkü Resûlullah (sav)'in ashabından biri burada kötü gösteriliyor. Hâlbuki o, yaşadığı müddetçe daveti ve Resûlullah (sav)'i müdafaa eden biriydi.

2- Eğer Hassan bin Sabit (ra) korkak biri olarak bilinseydi bundan bahsedilir ve düşmanları onu bununla hicvederdi. Özellikle de onun

---

1091 Er Rahîku'l Mahtûm, 283,284
1092 El-Müstefâd, 2/246
1093 Sahihu's Sîreti'n Nebeviyye, 365
1094 İbni Hişam 3/239; Delâil, 3/442,443

hicvinden kurtulamayan cahiliye liderleri onu hicvederdi. Resûlullah (sav) onu destekliyor, ona dua ediyor ve müşrik liderleri hicvetmesi için onu teşvik ediyordu.[1095]

İlk İslamî Savaş Hastanesi

Müslümanlar ilk İslami savaş hastanesini Hendek Muharebesi'nde kurdular. Resûlullah (sav), Medine'deki Mescid-i Şerif'inin yanına bir çadır kurdurdu. Hendek Muharebesi başladığında Rüfeydetü'l-Eslemiyye el-Ensariyye'ye bu savaş hastanesinin başına geçmesini emretti. Böylece o, İslam'da ilk askerî hemşire oldu.[1096]

İbni Hişam'ın es-Sîretü'n Nebeviyye'sinde şöyle geçmektedir:

"Resûlullah (sav), Sa'd bin Muaz'ı Eslemoğullarından bir kadının çadırına yerleştirdi. Kadının adı Rüfeyde idi ve çadır mescitteydi. Kadın yaralıları tedavi ediyordu. Kendisini Müslüman fakirlerin hizmetine vermişti. Resûlullah (sav) Sa'd bin Muaz isabet aldığında yanındakilere: ***'Onu Rüfeyde'nin çadırına götürün, yakında onu ziyaret edeceğim.'*** buyurdu."[1097]

Bu nastan anlaşılan şudur: Müslümanlardan isabet alanların kendisine bakacak aileleri varsa onunla ailesi ilgileniyordu. Yoksa mescide götürülüyordu. Çünkü orada fakir Müslümanların tedavisi için bir çadır kurulmuştu. Sa'd bin Muaz fakir biri değildi. Ancak Resûlullah (sav) onun için endişelendiğinden fakirler için hazırlanan çadıra götürülmesini istedi. Bu çadıra alınanlar Resûlullah (sav)'in gözetiminde bulunuyorlardı. Bu sebeple çadır mescide kurulmuştu. Başka bir yere de kurulabilirdi.

Sa'd bin Muaz, Allah yolunda gösterdiği kahramanlık sebebiyle iltifat görüyordu. Bu iltifat onun fakirler için hazırlanan çadıra götürülmesine sebep oldu. Ulu kişiler yükseldikçe Allah Teâlâ'ya ihlasla amel eden ve tanınmayan kişilere katılırlar ve Allah Resûlü'nün gözetimine girmeye hak kazanırlar.[1098] Bu, Müslümanlar için düstur hâline gelmiş Nebevi bir metottur.

Müslüman Günah İşler, Ama Derhal Tevbeye Koşar

Kureyzaoğullları, Resûlullah (sav)'den -cahiliye dönemindeki müttefikleri- Ebu Lübabe bin Abdülmünzir'i istediler. Resûlullah (sav)'in

1095 Gazvetü'l Ahzab, Ebu Faris
1096 El-Müsteşfeyâtü'l İslamiyye, Dr. Abdullah Saîd, 43
1097 İbni Hişam 3/250; Tefsir-i Taberî, 21/152
1098 Min Muîni's Sîre, 294

hükmüne razı olup olmama hususunu ona danıştılar. O da boğazına işaret etti. Yani, Onlara öldürüleceklerini haber verdi. Ancak Ebu Lübabe bu yaptığına pişman oldu ve derhâl mescide gitti, kendisini mescitteki direklerden birine bağladı. Allah Teâlâ kendisini affedinceye kadar da oradan ayrılmamaya niyetlendi. Altı gün orada bağlı kaldı. Namaz vakitlerinde hanımı geliyor, kendisini çözüyor, namazdan sonra tekrar bağlıyordu.[1099]

Ebu Lübabe: "Allah Teâlâ işlediğim bu cürümden dolayı beni affetmedikçe buradan ayrılmayacağım." dedi.

Ümmü Seleme (ra) anlatıyor:

"Seher vakti, Resûlullah (sav)'in güldüğünü gördüm: 'Ya Resûlullah, niçin gülüyorsun? Allah senin dişlerini güldürsün.' dedim.

'Ebu Lübabe'nin tövbesi kabul oldu.' buyurdu.

Ümmü Seleme: 'Ya Resûlullah, müjdeleyeyim mi?' diye sordum.

'Olur, müjdelemek istiyorsan müjdele.' buyurdu.

Bunun üzerine Ümmü Seleme (ra) odasının kapısına dikilerek: 'Ey Ebu Lübabe, seni müjdelerim, Allah senin tövbeni kabul buyurdu.' dedi. (Bu örtü ayeti inmeden önceydi.) Halk Ebu Lübabe'yi bağlı bulunduğu direkten çözüp salıvermek için ona doğru koşuştular.

Ebu Lübabe: 'Hayır, vallahi, beni Resûlullah (sav) salıvermedikçe bağlandığım direkten ayrılmam.' dedi.

Resûlullah (sav) sabah namazına giderken yanına uğrayıp onu salıverdi."[1100] O, günahını itiraf etti ve nasuh üzere tövbe etti. Bu hadiseden alınacak ders, Ebu Lübabe'nin tehlikeli, askerî bir sırrı ifşa etmesi sebebiyle kendisinden vaki olan zelleden sonraki hareketinde gizlidir. Ebu Lübabe yaptığını gizlemedi. Resûlullah (sav)'in ve Müslümanların karşısına görevini başarıyla eda etmiş bir adam görüntüsüyle çıkmadı. Hâlbuki bu işi gizli tutabilirdi. Çünkü Müslümanlardan hiç kimse bunu bilmiyordu, Yahudilerden de bunu gizli tutmalarını isteyebilirdi. Ama o, Allah Teâlâ'nın kendisini gördüğünü biliyordu. Gizlediğini de açığa çıkardığını da bildiğini biliyordu. Ayrıca Resûlullah (sav)'in onun üzerindeki haklarını düşündü. Ona güvenmiş, bu sırrı söylemişti. İşte bu sebeplerle bu zelle için büyük korkular yaşadı[1101] ve günahını itiraf etti. Cürmünün cezasının kesilmesini beklemeksizin kendisini cezalandırdı. Bu, Allah Teâlâ'nın şu ayetinin tam bir uygulamasıydı:

"Allah'ın (kabulünü) üzerine aldığı tövbe, ancak cehalet nedeniyle

1099 El-Müstefâd, 2/286
1100 İbni Hişam, 3/247,248; Delâil, 4/16,17
1101 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî, 6/165

kötülük yapanların, sonra da derhâl tövbe edenlerin(kidir). İşte Allah, böylelerinin tövbelerini kabul eder. Allah, bilendir, hüküm ve hikmet sahibi olandır." [1102]

Bu, kişinin kendisini cezalandırmasına dair tek örnektir. Bunu iman sahibi olandan başkası yapmaz. Bu, sahibinin cürm ve günaha bulaşmasına razı olmayan köklü bir imanın göstergesidir.

Ebu Lübabe'nin Allah Teâlâ tarafından bağışlanmasına Resûlullah (sav) de, Müslümanlar da sevindiler. Derhâl bunu ona müjdelemek için yarıştılar. Hatta bizzat Resûlullah (sav)'in hanımı Ümmü Seleme (ra) izin aldıktan sonra onu müjdeledi.[1103]

Allah Teâlâ Ebu Lübabe hakkında şu ayeti kerimeyi inzal buyurdu:

"Ey iman edenler, Allah'a ve Resûlüne ihanet etmeyin, bile bile emanetlerinize de ihanet etmeyin." [1104]

Onun tövbesi hakkında da şöyle buyurdu:

"Diğerleri de günahlarını itiraf ettiler, onlar salih bir ameli bir başka kötüyle karıştırmışlardır. Umulur ki Allah tövbelerini kabul eder. Hiç şüphesiz Allah, bağışlayandır, esirgeyendir." [1105]

Sa'd B. Muaz (ra)'ın Faziletleri

Bu gazada Sa'd bin Muaz'ın Allah katındaki makamını gösteren çok sayıda üstünlük zuhur etti.

Allah Teâlâ'nın onun duasına icabet edişi. O şöyle dua etmişti:

"Allah'ım! Eğer Kureyş müşrikleriyle herhangi bir çarpışma daha bıraktınsa beni de o çarpışmada bulunmak üzere sağ bırak. Çünkü Resûlüne işkence ve kötülük yapan, onu yalanlayan ve yurdundan çıkaran o Kureyş kavmiyle çarpışmayı özlediğim kadar, çarpışmak istediğim bir kavim daha yoktur. Allah'ım! Eğer bizimle onlar arasındaki çarpışma bu kadarla kalacaksa aldığım yarayı benim için şehitliğe sebep kıl."

Allah Teâlâ onun duasına icabet etti de yarası derhâl kurudu, akan kan kesildi.[1106] Kureyzaoğulları Gazası'ndan sonra Resûlullah (sav) onlarla ilgili hükmü ona havale etti. O da, onlar hakkında hak ile hüküm verdi. Allah yolunda kimsenin kınamasından çekinmedi. Bu, onun kalbinin Allah Teâlâ'ya ne kadar bağlı olduğunu göstermektedir.[1107]

1102 Nisa, 17
1103 Suver Ve İber, 261
1104 Enfâl, 27
1105 Tevbe, 102
1106 Fıkhu's Sîre, El-Bûtî 228
1107 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî, 6/170

Sa'd bin Muaz, Kureyzaoğulları hakkında hüküm vermek üzere gelirken Resûlullah (sav)'in Ensar'a: ***"Seyyidiniz (Efendiniz) için ayağa kalkın."*** [1108] Demesi Resûlullah (sav)'in ona iltifatıdır.

Resûlullah (sav)'in onu "Seyyid" olarak adlandırması ve onun için ayağa kalkılmasını emretmesi onu ve cesaretini ne kadar takdir ettiğini göstermektedir.

Sa'd bin Muaz (ra), Kureyzaoğulları Yahudileri hakkında hüküm verdikten sonra ellerini kaldırdı ve ikinci defa dua etti:

"Allah'ım! Zannederim ki bizimle onlar (Kureyş ve müşrikler) arasında harbi kaldırdın. Eğer bizimle onlar arasında harbi kaldırdıysan yaramı patlat ve ölümümü ondan kıl." dedi.[1109] Allah Teâlâ onun duasına icabet etti de yara o gece yarası patladı ve akmaya başladı. Sa'd çok geçmeden Hakk'ın rahmetine kavuştu.[1110]

Birinci ve ikinci duasını düşündüğümüzde bu duaların büyüklerin duaları olduğunu görüyoruz. Onlar sadece şehit olma arzusunda değildiler. Onlar yaşadıkları müddetçe hayatlarının son demine kadar cihad etme arzusuna da sahiptiler.[1111]

Sa'd bin Muaz öyle biriydi ki eğer bir şey hususunda yemin etse Allah Teâlâ onu yalancı çıkarmazdı. O, yerlerde ve göklerde makbul biriydi. Allah Teâlâ, Kureyzaoğulları Yahudileri hakkındaki hükmü ona havale etti, Kureyzaoğulları Yahudileri de kendileri hakkında onun hüküm vermesini istediler.

Tehlikeli günler geride kalmış, Kureyş müşrikleri geri püskürtülmüştü. Bir daha dönmemek üzere çekip gitmişlerdi. İnisiyatif Müslümanların eline geçmişti. Sa'd bin Muaz, Kureyzaoğulları hakkında verdiği hükümle de onlara karşı duyduğu nefret ateşini söndürmüştü. Bundan sonra Müslümanlar çalışmalarının meyvelerini devşireceklerdi. Ama onun nezdinde en leziz meyve şehadetti. Bu sebeple Allah'a dua etti: "Yaramı patlat ve ölümümü ondan kıl." dedi.[1112]

Onun emelleri gerçekleşti. Kureyzaoğulları hakkında hükmünü vermiş, dünkü müttefiklerin bugünkü düşmanların yıkılışını görmüş, işte şimdi yarası da akmaya başlamıştı.[1113]

Yarası akmaya başlayınca kavmi onu Abdüleşhel yurduna, evlerine

---

1108 Suver Ve İber, 265
1109 İbni Hişam, 3/275
1110 Fıkhu's Sîre, El-Bûtî 228
1111 Et-Terbiyyetü'l Kıyadiyye, 3/70
1112 Et-Terbiyyetü'l Kıyadiyye, 4/71
1113 A,g,e. 4/71

götürdüler. Resûlullah (sav) sabah namazını kıldıktan sonra ashabıyla birlikte hızla yürüyüp gitti. O kadar hızlı yürüyordu ki, ayakkabılarının tasmaları koptu, ridaları omuzlarından düştü. Ashabdan bazıları bu husustan şikâyet edince Resûlullah (sav): ***"Hanzala'yı yıkamada olduğu gibi, meleklerin yine bizi geçip Sa'd'ı yıkayacaklarından korktum."*** buyurdu.

Resûlullah (sav) eve eriştiği zaman Sa'd yıkanıyor, annesi de: "Vay Sa'd'ın annesinin başına gelenlere!" diye başlayan ağıtını yakıyor, ağlıyordu.

Resûlullah (sav): ***"Ölü üzerine ağlayan her kadın, olmadık iyilikler sayarak yalan söyler. Fakat Sa'd bin Muaz'ın annesi bundan müstesnadır ki, o, onun hakkında ne söylerse yalan söylemiş olmaz."*** buyurdu. Daha sonra onu dışarı çıkardılar. İnsanlar onun hakkında: "Ya Resûlullah, bu zamana kadar ondan daha hafif bir ölü taşımadık." dediler.

Resûlullah (sav) de onlara: ***"(Yeryüzüne) Şu şu kadar melek indi. Onlar daha önce asla (yeryüzüne) inmemişlerdi. Onlar da onu sizinle birlikte taşıdılar."*** buyurdu.[1114]

Nesâî'de İbni Ömer'den Sa'd bin Muâz hazretlerinin cenazesine katılan meleklerin adedi nakledilmiştir.

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: ***"Bu salih kul için Arş titredi. Gök kapıları onun için açıldı. Daha önce yeryüzüne hiç inmemiş yetmiş bin melek onun cenazesine katıldı."*** [1115]

Resûlullah (sav) vefatından sonra bu salih kulu Ashab-ı Kirama övmüştür. İnsanlar onu örnek alsınlar diye bunu yapmıştır. Onun hakkında: ***"Rahman'ın Arş'ı, Sa'd bin Muâz'ın vefatı sebebiyle titredi."*** buyurmuştur.[1116]

Berâ bin Âzib (ra)'tan rivayet edilen bir hadiste şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav)'e ipek bir elbise hediye edilmişti. Ashabı kiram ona dokunmuşlar ve yumuşaklığı hoşlarına gitmişti.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Bunun yumuşaklığı hoşunuza mı gitti? Sa'd bin Muaz'ın cennetteki mendilleri bundan daha hayırlı ve daha yumuşaktır.'*** buyurdu."[1117]

Sa'd bin Muaz Allah yolunda yaptığı bu kadar hizmet ve bu kadar amele rağmen kabir sıkmasından kurtulamadı. Sa'd'ın kabrine geldikle-

1114 İbni Hişam, 3/264
1115 Nesâî, 4/101
1116 Buhârî, 2803; Müslim, 2466/123,124
1117 Buhârî 3802; Müslim, 2468/126

rinde dört kişi kabre indi. Haris bin Evs, Üseyd bin Hudayr, Ebu Naile Silkan ve Seleme bin Selame bin Vakş indiler. Resûlullah (sav) ayakta dikilmekte idi. Sa'd bin Muaz kabre konulunca Resûlullah (sav)'in benzi attı ve üç kere ***"Sübhanallah!"*** dedi.

Müslümanlar da üç kere: "Sübhanallah!" dediler. Baki kabristanı tesbih sesleriyle sarsıldı. Daha sonra Resûlullah (sav) üç kere tekbir getirdi. Ashab da üç kere tekbir getirdiler. Baki kabristanı getirilen tekbirlerle sarsıldı.

"Ya Resûlullah, yüzünüzün renginin değiştiğini ve üç kere: "Sübhanallah!" dediğinizi gördük. Bunun sebebi nedir?" diye sordular.

Resûlullah (sav): ***"Arkadaşınıza kabri darlaşmış, onu öyle bir sıkışla sıkmıştı ki, eğer bundan bir kimse kurtulabilseydi, elbette Sa'd kurtulurdu. Nihayet, Allah onu bundan kurtardı."*** buyurdu.[1118]

Bu büyük sahabe, gençliğinin baharında şehit düştü. Öldüğü gün otuz yedi yaşındaydı. Yani, O, otuz yaşlarındayken kavmini İslam'a yönlendirmişti. Onun liderliği yirmili yaşlarda başlamıştı. Ama kişideki asıl kapasite kırktan sonra kendini gösteriyordu. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Biz insana, anne ve babasına iyilikle davranmasını tavsiye ettik. Annesi onu güçlükle taşıdı ve onu güçlükle doğurdu. Onun (hamilelikte) taşınması ve sütten kesilmesi, otuz aydır. Nihayet güçlü (erginlik) çağına erip kırk yıla (yaşına) ulaşınca, dedi ki: 'Rabbim, bana, anne ve babama verdiğin nimete şükretmemi ve senin razı olacağın salih bir amelde bulunmamı bana ilham et; benim için soyumda da salahı ver. Gerçekten ben tövbe edip sana yöneldim ve gerçekten ben Müslümanlardanım." [1119]

Hayatını bu kadar güzellikle donatan kaç kişi var? Gelişi sebebiyle gök ehlinin birbirini müjdelediği, Rahman'ın Arş'ının sevincinden titrediği biri bu... Sa'd bin Muaz; beyaz tenli, uzun boylu, güzel yüzlü, güzel sakallı yakışıklı biriydi.[1120] Allah'ın Rahmeti üzerine olsun.

Huyey b. Ahtab ve Ka'b b. Esed'in Öldürülüşü

Abdürrezzak, *Musannef*'inde senedi Saîd bin Müseyyeb'e dayanan şu haberi nakletmektedir:

"Hendek ve Kureyza gazalarına dair bazı haberleri zikretti, Huyey

---

1118 Et-Terbiyyetü'l Kıyadiyye, 4/77
1119 Ahkaf, 15
1120 Siyeru A'lâmi Nübelâ, 1/290

hakkında da şunu söyledi: 'Allah Teâlâ müttefik güçleri dağıtınca Huyey de gitti. Revhâ'ya vardığında Kureyzaoğullarına verdiği sözü hatırladı ve geri döndü. Onlarla birlikte oldu. Elleri boynuna bağlı olarak boynu vurulmaya getirildiğinde Nebi (sav)'e: 'Vallahi, sana karşı duyduğum düşmanlıkta kendimi asla kınamıyor, kusurlu bulmuyorum. Allah'ın zelil kıldığı zelil olur.' dedi. Daha sonra Resûlullah (sav)'in emriyle boynu vuruldu.[1121]

İdam hükmünün infaz edilmesinden önce Huyey insanlara döndü ve: 'Ey insanlar! Allah'ın emrinde mahzur ve zarar yoktur. Bu, bir yazgı ve kaderdir. Bu, büyük ve çetin bir öldürülme hadisesidir ki, Allah onu İsrailoğullarına yazmıştır.' dedi. Daha sonra oturdu ve boynu vuruldu."[1122]

Huyey B. Ahtab'ın Öldürülüşünden Alınacak Dersler Ve İbretler

• Kötü Tuzak Hazırlayanların Ayağına Dolanır

Huyey bin Ahtab, Arap kabilelerini ve Yahudi kabilelerini İslam'a ve İslam peygamberine karşı harekete geçirmiş, Kureyzaoğullarını Resûlullah (sav) ile yaptığı antlaşmayı bozmaya ve Müslümanları arkadan vurmaya ikna etmişti. Ancak Allah Teâlâ onun tuzağını boşa çıkardı ve kendi başına geçirdi. Bütün çabaları onu sonunda helake sürükledi.

Allah zalimleri hiçbir zaman ihmal etmez. Ama onlara mühlet verir ve onları gittikleri yolda aniden yakalar. Muktedir ve Aziz olarak onları yakalar. Onun yakalaması çok elemli ve çok şiddetlidir. Nitekim Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: ***"Muhakkak ki Allah zalime mühlet verir, sonunda onu kaçamayacak şekilde yakalar."***[1123] Resûlullah (sav) daha sonra şu ayeti kerimeyi okumuştur:

"Onlar, zulüm işlemektelerken, -ülkeleri (veya kuşakları) yakaladığı zaman- Rabbinin yakalayıvermesi işte böyledir. Gerçekten O'nun yakalayıvermesi pek acıklı, pek şiddetlidir."[1124]

• Musibete sabrediyor

Huyey bin Ahtab başına gelen musibetlere tahammül gösteriyor ve boynunun vurulması için ilerliyor. Düşmanını sevindirmemeye çalışı-

1121 Musannef, Abdürrezzak, 9737; İbni Hişam 3/252; Delâil, 4/23
1122 İbni Hişam, 3/265
1123 Buhârî, 4686
1124 Hûd, 102

yor. Batıl yolda olduğunu, nefsine zulmettiğini ve onu helake götürdüğünü bildiği hâlde bunu yapıyor. Bu şekilde dünyasını değiştiriyor ve işlediği günahları onu cehenneme sürüklüyor. Ne kötü yer orası! Çünkü o, hevasına tapan, Rabbini tanımayan biriydi. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Baksana kendi heva ve hevesini ilah edinen, ilmi olduğu hâlde Allah'ın kendisini şaşırtıp, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözlerine de perde çektiği kimsenin hâline! Hakkı görmemekte ve azgınlıkta ısrar etmesi sebebiyle Allah'ın şaşırttığı bu kimseyi kim yola getirebilir? Düşünmüyor musunuz?" [1125]

• Allah'ın zelil kıldığı zelil olur

Allah Teâlâ birini zelil kıldı mı onu bu zilletten kimse kurtaramaz. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır;

"Eğer Allah size yardım ederse, size üstün gelecek hiç kimse olamaz. Şayet o sizi yardımsız bırakırsa, artık O'ndan sonra size kim yardım edebilir ki? Öyleyse müminler yalnız Allah'a güvenmelidirler." [1126]

Huyey bin Ahtab'ın Resûlullah (sav)'e düşmanlığı onu kin ve nefrete sürükledi. Nitekim Huyey bunu açıkladı.

"Allah'ın hiçbir günü yoktur ki Huyey o gün de Rahman'ın dostlarına karşı şeytanın yanında yer almasın, Allah'a asi olmasın. Allah da onu zelil kıldı ve onun başına musibetleri yağdırdı. Ne yeryüzünde ne de göklerden hezimetine mâni olacak bir yardım göremedi. Allah'ın iradesi ve kaderi neyse o olacaktır. Onun takdirinin önüne geçecek yoktur. Yeryüzünde ve göklerde bulunan hiçbir şey de O'nu aciz bırakamaz." dedi.[1127]

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Şayet Allah sana bir zarar dokunduracak olursa, O'ndan başka bunu giderecek yoktur. Sana bir iyilik de dokunduracak olursa O, her şeye güç yetirendir." [1128]

Ka'b B. Esed El Kurazî'nin Öldürülüşü

Kureyzaoğullarının reisi Ka'b bin Esed getirildi. Başı vurulmadan önce Resûlullah (sav) ile arasında şu konuşma cereyan etti:

1125 Câsiye, 23
1126 Âl-i İmrân, 160
1127 Es-Sıra' Mea'l Yehûd, 2/113,114
1128 En'am, 17

Resûlullah (sav): ***"Ka'b bin Esed?"*** dedi.

Ka'b: "Evet, ey Ebu'l-Kasım." dedi.

Resûlullah (sav): ***"İbni Hiraş'ın size yaptığı nasihatten istifade edemediniz. O, beni tasdik ediyordu. O, size bana tabi olmanızı emretmedi mi? Beni gördüğünüzde onun selamını bana iletmenizi size söylemedi mi?"*** buyurdu.

Ka'b: "Tevrat üzerine yemin olsun ki öyle, ey Ebu'l-Kasım. Şayet Yahudiler beni kılıçtan korktu da Müslüman oldu diye ayıplamayacak olsaydı sana tabi olurdum. Ancak ben Yahudi dini üzereyim." dedi.

Resûlullah (sav) boynunun vurulmasını emretti ve boynu vuruldu.[1129]

Siret kitaplarının Kureyza Yahudileri hakkında rivayet ettikleri şeylerden biri de şöyledir:

Kureyza Yahudileri boyunları vurulmak üzere grup grup gönderiliyordı. Reisleri Ka'b bin Esed'e sordular: "Ey Ka'b, ne dersin bize ne yapacaklar?" dediler.

Ka'b: "Bu kadar da akılsız olmayın. Görmüyor musunuz çağırıcı herkesi çağırıyor, gidenler geri dönmüyor. Vallahi bu, öldürülmedir." dedi.[1130]

Ka'b bin Esed'in öldürülüşü haberinde dikkatimizi şu çekmektedir: O, mutaassıp bir Yahudiydi ve dininin batıl olduğunu biliyordu. Resûlullah (sav)'in hakiki peygamber olduğunu da biliyordu. Ancak iman etmedi. Yahudiler: "Öldürülmekten korktu da Müslüman oldu" diyerek onu ayıplarlar diye İslam'a girmedi. Gösteriş merakı, övülmeyi sevmesi, kötülenmekten ve ayıplanmaktan korkması sebebiyle imanı kaybetti, küfür üzere kaldı. Bu, onun akılsızlığına delalet etmektedir.[1131]

SABİT B. KAYS'IN ZEBİR B. BATA HAKKINDA, SELMA BİNTİ KAYS'IN DA RİFAA B. SEMEV'EL HAKKINDA ARACI OLMASI

Sabit B. Kays'ın Zebir B. Bata Hakkında Aracı Olması

Ensar'dan Sabit bin Kays'a, cahiliye devrinde, Buas günü, Zebir bin Bata'nın iyiliği dokunmuştu. Zebir bin Bata, elleri boynuna bağlanan Kurayzaoğulları Yahudileri arasında bulunuyordu. Hem çok yaşlı, hem de kördü. Sabit bin Kays yanına gitti ve: "Ey Ebu Abdurrahman, beni tanıdın mı?" diye sordu.

1129 El-Yehûd Fi's Sünneti'l Mutahhara, 1/368
1130 İbni Hişam, 3/252; Delâil, 4/23
1131 Es-Sıra' Mea'l Yehûd, 2/115

Zebir bin Bata: "Benim gibi bir adam senin gibi bir adamı tanımaz olur mu? Sen Sabit'sin." dedi.

Sabit: "Ben senin vaktiyle bana uzatmış olduğun yardım eline şimdi mukabele etmek istiyorum." dedi.

Zebir bin Bata: "Hiç şüphesiz, iyiler iyilere iyilikle mukabele ederler. Ben bugün sendeki o iyiliğe son derecede muhtaç bulunuyorum." dedi.

Bunun üzerine Sabit, Resûlullah (sav)'in yanına geldi ve: "Ya Resûlullah! Zebir bin Bata'nın bana iyiliği dokunmuştu. Buas günü esir olunca alnımın saçını kesip beni salıvermişti. O, bana: 'Senin üzerindeki bu iyiliği hatırla!' diyerek bunu bana hatırlattı. Ben onun minneti altında bulunduğum iyiliğine bugün mukabele etmek istiyorum. Onun kanını bana bağışlasan." dedi.

Resûlullah (sav): ***"O, sana bağışlanmıştır."*** buyurdu.

Sabit, Zebir bin Bata'nın yanına geldi ve "Resûlullah (sav): ***'O, sana bağışlanmıştır!'*** buyurarak senin kanını bana bağışladı." dedi.

Zebir: "Çok yaşlı bir ihtiyar, ailesiz ve evlatsız olarak Medine'de yaşayıp da ne yapacak?!" dedi.

Sabit döndü, Resûlullah (sav)'e geldi ve: "Anam babam sana feda olsun, ya Resûlullah, bana onun karısını ve oğullarını da bağışlasan." dedi.

Resûlullah (sav): ***"Onlar da sana bağışlanmıştır."*** buyurdu.

Sabit, Zebir'in yanına gitti ve "Resûlullah (sav): ***'Onlar da sana bağışlanmıştır.'*** buyurarak aileni ve oğullarını da sana bağışladı." dedi.

Zebir: "Malsız mülksüz bir ev halkı Hicaz'da bu hâli ile kalabilir, yaşayabilir mi?" dedi.

Sabit, Resûlullah (sav)'in yanına tekrar geldi ve: "Ya Resûlullah, onun malını da benim için, bağışlasan?" dedi.

Resûlullah (sav): ***"O da senin için bağışlanmıştır."*** buyurdu.

Sabit, Zebir'in yanına vardı ve: "Resûlullah (sav): ***'O da senin için bağışlanmıştır.'*** buyurarak malını da sana bağışladı." dedi.

Zebir, Kurayzaoğullarının ileri gelenlerini özellikleriyle anarak: "Filana ne yapıldı?" diye soruyor, Sabit bin Kays da: "Öldürüldü." diye cevap veriyordu.

Zebir: "Ey Sabit, bunlardan sonra yaşamakta hayır yoktur. Ben onların içinde yaşamış oldukları yurda onlardan sonra kalmak üzere mi döneceğim?! Böyle olmak bana gerekmez. Ey Sabit, senin üzerinde bu-

lunan iyiliğim hakkı için, beni o kavme hemen kavuşturmanı dilerim. Vallahi, onlardan sonra yaşamakta hayır yoktur." dedi.

Sabit de bunu Resûlullah (sav)'e haber verdi Hz. Zübeyr'e emredildi; o da onun boynunu vurdu.[1132]

Selma Binti Kays'ın da Rifaa B. Semev'el Hakkında Aracı Olması

Selma Binti Kays'ın künyesi Ümmü'l-Münzir idi. O, Selît bin Kays'ın kız kardeşiydi. Resûlullah (sav)'in teyzelerinden biriydi. İki kıbleye doğru namaz kılmış, kadınlar biatiyle ona biat etmişti. Rifaa bin Semuel'in serbest bırakılmasını Resûlullah (sav)'den istedi. Rifaa, buluğa ermiş ve Ümmü'l-Münzir'e sığınmıştı. O daha önce onları tanıyordu. Resûlullah, Ümmü'l-Münzir'in hatırına Rifaa'yı serbest bıraktı. Ümmü'l-Münzir şöyle diyordu: "Ya Resûlullah, Rifaa iddia ediyor ki, o, namaz kılacak ve deve eti yiyecektir." Bunun üzerine Resûlullah (sav) Ümmü'l-Münzir'in isteğini kabul edip Rifaa'yı serbest bıraktı.[1133] Bu haber İslam'ın kadına ikram ettiğini ve onun aracılığını kabul ettiğini göstermektedir. İşte bu dinde kadına yapılan muamele bu! Bu din ona ikram ediyor, onu destekliyor ve onu hayır işler yapmaya sevk ediyor.[1134]

İHTİLAF ADABI

Ashab-ı Kiram, Resûlullah (sav)'in "İkindi namazını Benî Kureyza yurdunda kılın." sözünü farklı şekillerde anladılar. Bazıları Resûlullah (sav)'in acele edilmesini emrettiğini düşünerek vakit girdiğinde namazı kıldı. Bazıları da sözü zahirine yorumlayarak namazlarını Benî Kureyza yurdunda kıldılar. Resûlullah (sav) de onlardan hiçbirine bir şey demedi.

Bu hadis önemli şer'i esaslardan birine delalet etmektedir. O da, fer'i meselelerde ihtilafın olabileceği ve ihtilaf eden tarafların hem mazur hem de sevaba nail olacağıdır. Ayrıca şer'i hükümlerin çıkarılması için içtihat edilebileceğini de göstermektedir. Yine fer'i meselelerdeki ihtilafın aslının, o fer'i meselelerin zanni delillere dayanması sebebiyle meydana geldiğini göstermektedir.[1135]

Fer'i meselelerde ihtilafın ortadan kalkması için gayret etmek Rabbani hikmete terstir. Bunun için çalışmak abesle meşgul olmak demek-

1132 İbni Hişam, 3/253,254; Delâil, 3/23,24
1133 İbni Hişam, 3/255
1134 Es-Sıra' Mea'l Yehûd, 2/116
1135 Fıkhu's Sîre, el-Bûtî, 226

tir. Delili zanni ve ihtimalli olan bir meselede ihtilafın ortadan kaldırılabileceği nasıl düşünülebilir? Eğer böyle bir şey olacak olsaydı Resûlullah (sav)'in asrında ve onun ashabı arasında olurdu. Onlar bile görüldüğü gibi ihtilafa düştüler. Ama hiçbiri yorumu sebebiyle kınanmadı. Bu fer'i meselelerde içtihat edecek kişilerin müçtehit olmaları gerekmektedir. Müctehit oldukları müddetçe hata edene vebal yoktur. Nitekim Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Hâkim ictihat eder ve isabet ederse kendisine iki ücret (sevap) verilir. Eğer ictihat eder ve hata ederse ona bir sevab vardır."[1136]

Hâsılı kelam, sahabeden bir kısmı yasağı hakikati üzere almış, vaktin çıkıp çıkmamasına dikkat etmemiştir.[1137]

Hafız İbni Hacer bu kıssaya şöyle bir açıklama yapmıştır: "Bu kıssadan her müçtehidin mutlak olarak isabet ettiğine dair bir hüküm çıkaramıyoruz. Burada gücünü sarf edip içtihat eden kişinin sorumlu tutulamayacağını görüyoruz. Dolayısıyla bu, onun günahkâr olmadığını göstermektedir. Kıssada geçen şey kısaca şu: Sahabeden bir kısmı nassı hakikati üzere yorumladılar, vaktin çıkıp çıkmamasına aldırmadılar. İkinci nehyi birinci nehyin önüne aldılar. O da, namazın vaktinde kılınmamasıdır. Yine Hendek Harbi'nde olduğu gibi harp edenlerin namazlarını tehir edebileceklerine dair cevazı da kendilerine delil aldılar. Diğerleri ise nehyi hakiki manası üzere hamletmediler. 'Benî Kureyza yurduna tez gidilmesini ifade eden kinaye yollu söylenmiş bir sözdür.' dediler. Cumhuru ulema, içtihat edenin günahkâr olmayacağını bunu delil alarak söylemiştir. Çünkü Resûlullah (sav) gruplardan hiçbirine bir söz söylememiştir. Eğer günah olsaydı bunu söylerdi.[1138]

KUREYZA OĞULLARININ GANİMETLERİNİN TAKSİMİ, REYHÂNE BİNTİ AMR'IN MÜSLÜMAN OLUŞU

Kureyza oğullarının ganimetlerinin taksimi

Ashab-ı Kiram, Kureyzaoğullarının bıraktığı ganimet mallarını bir araya topladılar. Ganimet malları içinde şunlar vardı: Bin beş yüz kılıç, iki bin mızrak, üç yüz zırh, bin beş yüz kalkan, çok sayıda koyun, deve, ev eşyası ve kaplar. Müslümanlar ayrıca çok sayıda şarap dolu küp ele geçirdiler. Ganimetler dağıtıldı. Silahlar ve eşyalar gazaya katılan ashabı kiram arasında dağıtıldı. Ganimetlerin beşte dördü onlara verildi. At-

1136 Buhârî 7352; Müslim, 1726
1137 El-Müstefâd, 2/286
1138 Fethu'l Bârî, 7/473 (Özetle)

lıya iki, piyadeye bir pay verildi. Buna göre süvari kendisi ve atı için üç pay aldı. Süvari olmayanlar sadece kendileri için olan bir payı aldılar. Ganimetlerin beşte biri Allah Teâlâ'nın kitabında da belirtildiği üzere Allah ve Resûlünün payı idi.[1139]

Resûlullah (sav) ve ashabı kiramın ele geçirdiği şaraplar döküldü. Ondan hiçbir şey alınmadı. Ondan istifade yoluna da gidilmedi. Resûlullah (sav), Yahudi kadının değirmen taşını üzerine bırakmak suretiyle öldürdüğü Süveyd bin Hallâd'a da pay ayırdı. Onun payını vereselerine verdi.[1140] Resûlullah (sav) bu savaşta hazır bulunan hanımlara pay vermedi. Onlar; Safiyye Binti Abdülmuttalib, Ümmü Ammâre, Ümmü Selît, Sümeyra Binti Kays ve Ümmü Sa'd bin Muâz idi.[1141] Resûlullah (sav) arazi ve ev gibi gayrimenkulleri sadece muhacirlere dağıttı. Muhacirlere Ensar'dan daha önce almış oldukları arazi ve hurmalıkları geri vermelerini emretti. Zaten onları geçici süreliğine almışlardı, meyvelerinden istifade ediyorlardı.[1142] Allah Teâlâ bu araziler ve evler hakkında şöyle buyuruyor:

"Ve sizi onların topraklarına, yurtlarına, mallarına ve daha ayak basmadığınız bir yere mirasçı kıldı. Allah, her şeye güç yetirendir."[1143]

Muhammed Derveze şöyle demektedir; "Ayak basmadığınız bir yere" ibaresi hakkında müfessirler; Orası Hayber arazisidir. Cümle fetihten önceki müjdeyi ifade etmektedir, demişlerdir. Ne var ki ayetin ruhu ve içeriği bize oranın Benî Kureyza yurdu olduğunu düşündürüyor. Çünkü orası müslümanların yerleşim birimlerinden uzaktaydı.[1144]

Resûlullah (sav) esir alınan kadın ve çocukların beşte birini satılmak üzere Sa'd bin Ubâde ile birlikte Şam'a gönderdi. Sa'd onları sattı ve Yahudi ve müşriklere karşı savaşta Müslümanların güçlü olması için elde edilen parayla silah ve at satın aldı. Resûlullah (sav) aynı şekilde Necid'e de Sa'd bin Zeyd'i gönderdi. O da kendisine teslim edilen kadın ve çocukları orada sattı ve elde ettiği parayla silah satın aldı.[1145]

Reyhâne (ra)'nın Müslüman Oluşu

Esir alınan Yahudi kadınlar arasında Reyhane Binti Amr da vardı. O, Benî Kureyza'ya mensup Benî Amr kadınlarındandı. Resûlullah (sav)

1139 Es-Sıra' Mea'l Yehûd, 2/96,97
1140 A,g,e. 2/97
1141 A,g,e. 2/97
1142 A,g,e. 2/98
1143 Ahzab 27
1144 Sîretü'r Rasul, İzzet Derveze, 2/202
1145 Es-Sıra' Mea'l Yehûd, 2/98

Müslüman olduğu takdirde onunla evlenmeyi murat ediyordu. Ancak o tereddüt etti. Bir müddet eski dini üzere kaldı. Daha sonra Allah Teâlâ onun kalbini İslam'a açtı ve Müslüman oldu. Daha sonra Resûlullah (sav) onu Ümmü Münzir Binti Kays'ın evine gönderdi. Âdetten kesilip temizlendikten sonra Resûlullah (sav) ona gitti ve onu iki şık arasında muhayyer bıraktı. İsterse azat edip kendisini hanım olarak alacağını, isterse kendisinin cariyesi olarak kalacağını ona söyledi. O da cariye olarak kalmayı tercih etti. Allah ondan razı olsun.[1146]

Hendek Gazasında İslamî Propaganda

Şair sahabeler üzerlerine düşeni en iyi şekilde yerine getiriyorlardı. Çok parlak kasideler söylüyorlar ve o kasidelerde Hendek harbinde Müslümanların yaşadıkları durumu en iyi şekilde açıklıyorlardı. O kasidelerden bazı örnekler arz edelim. Selemeoğullarına mensup Ka'b bin Malik (ra)'ın şu kasidesi de onlardan biridir:

"Soranlar başımıza geleni soruyor,
Eğer orada olsaydı bizi sabırlı kişiler olarak görürdü.
Sabrettik, Allah için bir emsal göremedik,
Biz, başımıza geleni tevekkülle karşılayan kişileriz.
Bizim için Nebi doğruluk veziri idi,
Onunla bütün mekânlara hâkim oluruz.
Zulmeden ve asi olan bir toplulukla savaşıyoruz,
Onlar bize karşı düşmanlıkla hazırlanıyorlardı.
Bize karşı kalktıklarında acele ettik,
Süratli kişileri acele haklayacak bir darbe ile karşılık verdik.
Bizi mükemmel zırhlar içinde görürsün,
Geniş arazinin nehirleri gibi sarmalanmış olarak.
Elbette Ahmed'e ve Allah'a yardım ederiz,
Ki doğru ve ihlaslı kul olalım.
Mekke halkı bize karşı yürüdüğünde,
Ve çeşitli gruplar müttefik olarak geldiğinde bilirler ki,
Allah'ın ortağı yoktur,
Ve Allah müminlerin dostudur.
Şayet Sa'd'ı beyinsizlikle öldürürseniz,
Şüphesiz Allah gücü yetenlerin hayırlısıdır.

1146 A,g,e. 2/99

Yakında onu güzel cennetlere girdirecektir,

Ki orası salihlerin kalacak yurdudur.

Nitekim sizi yenilmiş ve kovulmuş bir kavim olarak reddetti,

Kininiz sebebiyle rezil rüsvay, hor kakir ve ziyan edici olduğunuz hâlde,

Orada bir hayra ulaşamadığınız hâlde,

Rezil rüsvay olarak neredeyse mahvoluyordunuz.

Üzerinize esen şiddetli bir rüzgâr ile,

Böylece siz onun altında görmeyen kör kişiler oldunuz."

Ka'b bin Malik (ra) Abdullah bin Zibeğrâ'ya cevap olarak söylediği uzun bir kasidesinde şöyle diyor:

"Ve Rabbimizden birtakım vaaz ve nasihatlerle yürürüz,

Temiz bir dil, temiz bir elbise ile.

Bizim üzerimize de arz olundu, biz de arzu duyduk,

Ahzab'ın üzerine arz olunmasından sonra.

Mücrimlerin zanlarınca haram gördükleri hikmetlerle,

Yürürler, hâlbuki onları akıl sahipleri anlarlar.

Kureyşliler geldiler ki, Rablerine galip olalar,

Galebe çalanlara galebe çalan elbette onlara galebe çalacaktır."

İbni Hişam diyor ki:

"Kendisine çok güvendiğim biri haber verdi. Şöyle dedi: 'Bana Abdülmelik bin Yahya bin Abbad bin Abdullah bin Zübeyr (ra) haber verdi, şöyle dedi: 'Ka'b bin Malik (ra): 'Kureyşliler geldiler ki, Rablerine galip olalar; galebe çalanlara galebe çalan elbette onlara galebe çalacaktır.' dediğinde Resûlullah (sav) ona: 'Allah bu sözüne karşı sana teşekkür etti, ey Ka'b.' buyurdu.[1147]

1147 İbni Hişam 3/273

ON İKİNCİ BÖLÜM

HENDEK SAVAŞI İLE
HUDEYBİYE ANTLAŞMASI ARASINDAKİ OLAYLAR

1.
KONU

NEBİ (SAV)'İN ZEYNEB BİNTİ CAHŞ (RA) İLE EVLENMESİ

Seriyye hareketleri devam ediyor ve İslam devletinin gücü ve heybeti Arap yarımadasına yayılıyordu. Yasama ile ilgili yapı ve içtimai yapı kemale eriyordu. Evlatlık müessesesi tarumar ediliyor, hicap emrediliyor, davet yemeği adabı öğretiliyordu. Allah'a ve Resûlüne itaat etmenin vücubiyeti tekit ediliyor, Allah Teâlâ'nın şeriatına muhalif olan örf ve âdetlere karşı savaş açılıyordu. Resûlullah (sav)'in Zeyneb Binti Cahş (ra) ile evliliğinde asırlara hitap eden dersler ve ibretler var. İşte müminlerin anası Zeyneb (ra)'nın kıssası:

İsmi ve Nesebi

Adı, Zeyneb Binti Cahş bin Riâb bin Ya'mer el-Esediyye olup Abdullah bin Cahş ve Hamne Binti Cahş (ra)'nın kız kardeşidir.

Annesi, Ümeyme Binti Abdulmuttalib bin Hişam bin Abdi Menaf bin Kusay olup Resûlullah (sav)'in halası ve Hamza bin Abdulmuttalib (ra)'ın kız kardeşidir.[1148]

İsminin Berre olduğu, ancak Resûlullah (sav) tarafından Zeyneb'e çevrildiği ve künyesinin de Ümmü'l-Hakem olduğu nakledilmiştir.[1149]

Zeyneb (ra) ilk Muhacir hanımlardandır. Vera sahibi idi. Çokça oruç tutar, çokça namaz kılar, çokça hayır hasenatta bulunurdu.

Hz. Aişe'den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav): ***"Bana kavuşmada en çabuk olanınız, kolu en uzun olanınızdır."*** buyurmuştu.

(Hz. Aişe söze devam ediyor:) "(Resûlullah (sav)'in hanımları), kol yönüyle kim daha uzun diye uzunluk ölçüşmesi yaptılar. Kolu en uzun olanımız Zeyneb (Binti Cahş) idi. Çünkü o, eliyle çalışır ve kazandığını tasadduk ederdi."[1150]

1148 El-İstîâb fî Marifeti'l-Ashab, İbni Abdi'l-Ber, 1/372
1149 Age, 4/1849
1150 Buhari, 1420; Müslim, 2452

Hz. Aişe onu çok methederdi. Onun hakkında şöyle derdi: "Ben, dini yaşama konusunda Zeyneb'den daha hayırlı, ondan daha çok Allah'tan korkan, ondan daha doğru sözlü, akraba hakkını ondan daha çok gözeten, Allah'ın rızasını kazanabilmek için fakirlere ondan daha çok sadaka veren bir kadın görmedim."[1151]

Zeyd bin Hârise (ra) ile Evliliği

Resûlullah (sav) cahiliye âdetlerini yıkmaya çalışıyordu. Bu âdetlerden biri de insanların tabakalara ayrılmasıydı. Hâlbuki insanlar tarağın dişleri gibi eşitti ve üstünlük ancak takva ile idi. Köle olup da azat edilen kişiler hür olanlar arasında en aşağı kişiler olarak kabul ediliyorlardı. Zeyd bin Hârise (ra) da onlardan biriydi. Resûlullah (sav) onu azat etmiş ve evlatlık edinmişti.

Resûlullah (sav), Zeyd'i Esedoğullarına mensup asil bir hanımla evlendirmeye niyet etti. O hanım, halasının kızı Zeyneb Binti Cahş (ra) idi. Bu evlilik yoluyla sınıf ayrılığını bizzat kaldırmak istiyordu. Zira bu ayrılığı kaldırmak öyle kolay bir şey değildi. Ümmet için numune olması hasebiyle iş başa düşüyordu. Bu yolda da ümmet onu takip edecekti. Hatta bu, diğer bir cahiliye âdetinin kaldırılması için -ki bu işin başında görünmüyordu- basamak teşkil edecekti.[1152]

Resûlullah (sav), Zeyd bin Hârise (ra)'a istemek üzere Zeyneb Binti Cahş (ra)'ya gitti ve onu istedi. Resûlullah (sav)'in ısrarına rağmen o, bu evliliği kabule yanaşmıyordu. Bu esnada Allah Teâlâ:

"Allah ve Resûlü bir şeye hükmettiğinde inanan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz. Allah'a ve Resûlüne başkaldıran şüphesiz ki apaçık bir şekilde sapmış olur."[1153] ayetini inzal buyurdu.

Bunun üzerine Hz. Zeyneb:

"Ya Resûlullah, onun bana eş olmasına sen razı mısın?" diye sordu.

Resûlullah (sav): ***"Evet."*** dedi.

Bunun üzerine o: "Ben Allah Resûlü'ne isyan etmem, onunla evliliği kabul ediyorum." dedi.[1154] Zeyd bin Hârise'ye o günlerde Zeyd bin Muhammed deniliyordu. Zeyd ile Zeyneb evlendiler. Hz. Zeyd, mehir olarak on dinar, altmış dirhem, bir başörtüsü, bir örtü, bir iç kıyafet, elli müd (kuru) yiyecek malzemesi ve on müd de hurma verdi.[1155]

1151 Müslim, 2442; Nesai, 64-66
1152 Kadâya Nisâi'n Nebiyi ve'l Mü'minât, Hafsa Binti Osman, 205
1153 Ahzab, 36
1154 Tefsir-i Taberî, 22/11; Ed-Dürru'l-Mensür, 5/609
1155 Tefsir-i İbni Kesir, 3/489

Hz. Zeyd'in Hz. Zeyneb'i Boşaması

Allah Teâlâ'nın bir hikmeti gereği Hz. Zeyd ile Hz. Zeyneb bir türlü anlaşamıyorlardı. Evlilik hayatı sıkıcı hâl almıştı. Hz. Zeyd hanımını boşamak istiyordu. Resûlullah (sav)'e gitti ve bu evliliği götüremeyeceğini beyan etti. Resûlullah (sav) de ona Allah'tan korkmasını ve eşini yanında tutmasını emrediyordu. Allah Teâlâ talaka izin verinceye kadar bu devam etti ve sonunda izin geldi ve Zeyd hanımı Zeyneb'i boşadı. Yaklaşık bir sene sonra ayrılmışlardı.

İbni Kesir diyor ki: "(Hz. Zeyneb) Yaklaşık bir sene ya da biraz daha fazla onun yanında kaldı. Sonra aralarında anlaşmazlık vukua geldi. Zeyd, Resûlullah (sav)'e durumu şikâyet ediyor, Resûlullah (sav) de ona: ***'Eşini yanında tut, Allah'tan kork.'*** diyordu."[1156]

Hz. Zeyd bu evliliğin devamını istemiyordu. Zira o, kerem ehli biriydi. Kendi saadetini bir başkasının üzüntüsü üzerine bina etmek istemiyordu. Kendisi için bir başkası zarar görsün istemiyor ve bu sebeple ayrılmak istiyordu. Zira Zeyneb üzüntü ve keder içindeydi. Onların evliliği herhangi bir dış müdahale olmaksızın sona erdi. Hz. Zeyd'in iradesiyle boşama gerçekleşti.

Resûlullah (sav) onu bundan menediyor ve ona hanımını yanında tutmasını ve Allah'tan korkmasını söylüyordu.[1157] İbni Kesir bu sebebi zikrettikten sonra şöyle diyor:

"İbni Ebi Hatem ve İbni Cerîr (rh) seleften bu hususta bazı eserler naklettiler, ancak sahih olmadıkları için biz onları nakletmekten imtina ettik."[1158]

Resûlullah (sav)'in Hz. Zeyneb ile Evlenmesindeki Hikmet

Evlatlık müessesesi Araplar arasındaki en köklü müesseselerden biriydi. Onu söküp atmak ve onunla ilintili âdetleri ortadan kaldırmak kolay bir şey değildi. Ne var ki evlatlıkların evlat edinen kişinin ismiyle anılmasını yasaklayan ayetler indi ve onların öz babalarının ismiyle anılmasını emretti. Zira onların, babalarından başkalarına nisbet edilmeleri gerçeği değiştirmiyordu. Ayeti kerime şöyleydi:

"Allah bir insanın göğüs boşluğunda iki kalp yaratmadığı gibi zihar yaptığınız (sen bana anamın sırtı gibisin dediğiniz) eşlerinizi, sizin an-

1156 Ahmed b. Hanbel, 3/150; Tirmizi, 3212
1157 Kadâya Nisâi'n Nebiyi ve'l Mü'minât, 209
1158 Tefsîrü'l-Kur'ani'l-Azîm, 3/491

nelerиniz yapmadı ve evlatlıklarınızı da öz oğullarınız gibi saymanızı meşru kılmamıştır. Bunlar sizin dillerinize doladığınız boş sözlerdir. Allah gerçeği söyler ve O, doğru yola iletir." [1159]

Daha sonra Allah Teâlâ onların, hakiki babalarına nisbet edilmelerini emretmiştir -ki en doğru ve en adil olanı da budur- şöyle buyurmuştur:

"Evlatlıkları öz babalarına nisbet ederek çağırın, bu Allah katında en doğru olanıdır. Şayet öz babalarını bilmiyorsanız, onlar sizin din kardeşleriniz ve dostlarınızdır. Yanılarak yaptığınızda size bir günah yok, fakat bile bile (kasten) işlediklerinizde günah vardır. Allah çok bağışlayan çok esirgeyendir." [1160]

Abdullah bin Ömer (ra)'tan nakledildiğine göre şöyle demiştir: "Zeyd bin Hârise (ra), Resûlullah (sav)'in azatlısıydı. 'Evlatlıkları öz babalarına nisbet ederek çağırın.' ayeti ininceye kadar biz onu 'Zeyd bin Muhammed' diye çağırıyorduk."[1161]

Onların babalarının tanınmaması hâlinde de Allah Teâlâ onların başkasına nisbet edilmesini yasaklamış ve onların, onların din kardeşleri ve dostları olduğunu bildirmiştir.

Eğer babalarını tanımıyorsanız onlarla sizin aranızdaki bağ din kardeşliği ve dostluk bağıdır. Nesep bağı yerine ikame edilecek olan budur. Bu sebeple "Falan, falanın mevlasıdır (dostudur, azatlısıdır) ya da falan, falan oğullarının mevlasıdır." denir.[1163]

Dindeki bu kardeşliğin ve dostluğun büyük ehemmiyeti vardır. Babaları bilinen kişiler de olsalar bu kardeşlik ve dostluk devam etmektedir. Nitekim Resûlullah (sav), Zeyd bin Hârise (ra)'a: ***"Sen bizim kardeşimiz ve mevlamızsın (dostumuzsun, azatlımızsın)."*** buyurmuştur.[1164]

Ayet-i kerimede de: ***"Muhakkak müminler kardeştirler. Kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki size rahmet edilsin."*** buyrulmuştur.

Bu emri başka cihetlerden destekleyen başka naslar da vardır. Mesela, bir kişinin bile bile babasını inkâr etmesi ve kendisini başkasına nisbet etmesi haram kılınmıştır. Bunda hiçbir şüphe yoktur.[1165] Nitekim Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: ***"Kim kendisini babasından başka-***

1159 Ahzâb, 4
1160 Ahzâb, 5
1161 Buhari, 4782
1163 Tefsir-i Sadi, 4/136
1164 Ahmed b. Hanbel, 1/98, 115; Buhari, 2699
1165 Kadâya Nisâi'n Nebiyi ve'l Mü'minât, 189

sına nisbet eder ya da efendisinden başkasına bağlanırsa Allah'ın, meleklerin ve insanların tamamının laneti onun üzerine olsun. Allah onun tövbesini de sadakasını da kabul etmez." [1166]

Şari, nesebin evlilik yoluyla ya da elinin altındaki cariyelere sahip olma yoluyla sabit olacağını açıkça beyan buyurmuştur. Cahiliye döneminde olduğu gibi zina yoluyla hasıl olan çocuğun babasına ilhakını kabul etmemiştir. Resûlullah (sav) bu hususta şöyle buyurmuştur: ***"Çocuk yatağa aittir. Zina eden için ise taşlanma vardır."*** [1167] Bunun manası şudur: Evli olan kişinin doğan çocuğu ona aittir ya da cariyeden doğan çocuk cariye sahibine aittir. Zina nesep sebebi olamaz. O ancak taşlanmaya ve recm edilmeye sebep olabilir.[1168]

Allah Teâlâ kişinin babasından başkasına nisbet edilmesini yasakladıktan ve eğer biliniyorsa onun, babasına nisbet edilmesini emrettikten sonra hata edenlerin ya da bu ilahî yasaya kasten muhalif davrananların hükmünü açıklamıştır.

Allah Teâlâ bu hususta hata yapanlara bir vebal yüklememiştir. Vebal bu hükmü öğrendikten sonra birini babasından başkasına bile bile nisbet etmekle olur.[1170]

Evlatlık müessesesi asırlar boyu insanların kalbine derinlemesine kök salmıştı. Resûlullah (sav)'in Hz. Zeyneb ile evlenmesi sadece zihnî bir operasyon değil, fiilî bir operasyondu.[1171]

Resûlullah (sav)'in Hz. Zeyneb ile evlenmesinde Allah Teâlâ'nın beyan ettiği üzere apaçık bir hikmet vardır: ***"...Onu seninle evlendirdik ki böylece evlatlıkları eşleriyle bağlarını kopardıklarında onlarla evlenmek konusunda müminlere bir vebal olmadığı bilinsin."*** [1172]

Küfür ehli ve onların izinden gidenler, uydurma rivayetleri esas alarak Resûlullah (sav)'e iftira ediyorlar ve cahilane bir şekilde aynı şeyi terennüm ediyorlar. Güya Nebi (sav), Zeyneb Binti Cahş'a, Zeyd bin Hârise ile evliliğinden sonra vurulmuş, Zeyd de bunu anlayınca Nebi (sav) onunla evlensin diye onu boşamak istemiş![1173] Bu batıl bir söz, batıl bir görüştür.

İmam İbni'l-Arabi bu görüşü kökünden çürütmüş ve şöyle demiştir: "Nebi (sav)'in Zeyneb Binti Cahş'ı gördüğü ve ona vurulduğu görüşü ba-

1166 Buhari, 6818; Müslim, 1458
1167 Buhari, 6818; Müslim, 1458
1168 Alâkatü'l-Âbâi Bi'l-Ebnâ fiş Şerîati'l-İslamiyye, Dr. Suat Sani, 52, 53
1170 Kadâya Nisâi'n Nebiyi ve'l Mü'minât, 191, 192
1171 Min Muîni's-Sire, 311
1172 Ahzâb, 37
1173 El-Mufassal fî Ahkâmi'l-Mer'e, Abdülkerim Zeydan, 11/474, 475

tıl bir görüştür. Zira Zeyneb her yerde ve her zaman Resûlullah (sav) ile karşılaşıyordu. O vakitler henüz hicap ayeti de inmemişti. Birlikte büyüdükleri ve her zaman gördüğü birine bekâr iken vurulmuyor da evlendikten sonra mı vuruluyor? Bu nasıl şey?! Böyle bozuk bir ilgiden o temiz kalbi tenzih ederiz. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: ***'Onlardan bazılarına denemek için verdiğimiz dünya hayatının süsüne gözlerini dikme. Rabbinin rızkı daha hayırlı ve daha devamlıdır.'***[1174] Kadınlar en ilgi çekici unsurlarındandır. Evli olmayanlar hususunda Nebi (sav)'in durumu bu ise, evli olanlara karşı durumu nasıl olur?!

Allah Teâlâ'nın ***'Allah'ın, açığa vuracağı şeyi içinde gizliyordun...'*** ayetine gelince: 'onunla evlenmeyi' demektir. Allah Teâlâ'nın açığa vurduğu şey budur, başkası değil. Resûlullah (sav)'in gizlediği şey ona tutulması olsaydı Allah Teâlâ onu açığa çıkarırdı. Yakinen inandığımız şey şudur: Resûlullah (sav)'in Hz. Zeyneb hakkında gizlediği şey onunla evlenme niyetinde oluşuydu, ona vurulmuş olması değil."[1175]

Şer'i şerif evlatlık müessesini ve onunla bağlantılı âdetleri tamamen ortadan kaldırmayı hedefliyordu. Bunun için de çok güçlü bir operasyona ihtiyaç vardı. Zira kalplere derinliğine nüfuz etmiş bir âdetin örnek bir şahsiyet önderliğinde tatbikî olarak kaldırılması daha kolaydı. İşte Allah Teâlâ'nın emriyle Resûlullah (sav)'in yaptığı buydu.[1176]

Resûlullah (sav)'in Hz. Zeyneb ile Evliliği ve Bu Evliliğin İçerdiği Dersler ve İbretler

Zeyneb'in iddeti tamamlanınca Resûlullah (sav) Zeyd'e: ***"Git onu bana (kendinden) iste."*** buyurdu. Zeyd gitti. Zeyneb'in yanına gittiğinde o, hamur yoğuruyordu.

Zeyd der ki: "Onu gördüğümde içimde azamet hissettim, ona bakamaz hâle geldim. Sırtımı ona çevirerek geri geri yaklaştım: 'Ey Zeyneb, müjdeler olsun sana! Beni Resûlullah (sav) gönderdi, seni istiyor." dedim. Zeyneb: "Ben (istihare yoluyla) Rabbimle istişare etmeden bir şey yapacak durumda değilim." dedi ve kalkıp mescidine gitti. Derken Resûlullah (sav)'e vahiy indi. Resûlullah (sav) kalktı, izin almadan Zeyneb'in evine girdi.[1177]

Resûlullah (sav) Hz. Zeyneb'e dört yüz dirhem mehir verdi. Bu ev-

1174 Tâhâ, 131
1175 Ahkâmu'l-Kur'an, İbni'l-Arabi, 3/1531, 1532
1176 El-Mufassal fî Ahkâmi'l-Mer'e, 11/476
1177 Ahmed b. Hanbel, 3/195; Müslim, 1428; Nesai, 6/79

lilik meşhur görüşe göre Hicret'in beşinci yılında olmuştu. Hafız Beyhakî, bu evliliğin Kureyza Savaşı'ndan sonra olduğunu söylemiştir.[1178]

Resûlullah (sav), Zeyneb'in düğünü için büyük bir ziyafet verdi. Bir koyun kesti ve Enes (ra)'a, karşılaştığı herkesi bu ziyafete davet etmesini emretti. Enes (ra)'tan nakledildiğine göre şöyle demiştir: "Resûlullah (sav)'in, Zeyneb'in düğününde verdiği ziyafet kadar diğer hanımlarının düğününde ziyafet verdiğini görmedim, (orada) bir koyun kesti."[1179]

Resûlullah (sav), Zeyd'in boşamasından ve Zeyneb'in iddetinden sonra işte bu şekilde Rabbinin emriyle evlendi. Resûlullah (sav)'in Hz. Zeyneb ile evliliğinde, Kur'an ayetlerinin nazil oluşunda ve onu takip eden hadiselerde nice dersler ve ibretler var.[1180] Üzerinde düşünülmesi gereken bu derslerden bir kısmını arz edelim:

1- Hz. Zeyneb'i Resûlullah (sav)'e istemek üzere giden kişi ilk kocası Zeyd bin Hârise (ra) idi. Belki de Resûlullah (sav) onu bu hususta ileri geri konuşabilecek kişilerin dilini kesmek üzere özellikle seçmişti. Artık kimse onun, hanımını isteksiz şekilde boşadığını ya da onda eski hanımına karşı bir ilgi olduğunu söyleyemeyecekti. Bu hususta İbni Hacer şöyle diyor: "Bu hususta vaki olan en önemli şeylerden biri de -kimse bu işin onun rızası dışında olduğu şeklinde bir zehaba kapılmaması için- Zeyneb'i istemeye giden kişinin eski kocası olmasıdır. Ayrıca bu yolla onda ona karşı bir ilgi olup olmadığı da sınanmıştır.[1181]

Bu hadise şu hikmeti de içermekte: Eşler arasında vuku bulan soğukluk, anlaşmazlık ve boşanmanın eşlerden birinin diğerine nasihat etmesine mâni olmaz ve diğerinin din kardeşliği haklarına riayetini engellemez. İşte boşanma Hz. Zeyneb sebebiyle olmasına rağmen o, Resûlullah (sav) için onu istemeye gidiyor ve ona: "Ey Zeyneb, müjdeler olsun sana!" diyor.

2- Bu evlilikle ilgili olarak inen ayette Nebi (sav)'e itap vardır. Zira Zeyd, Zeyneb'i şikâyet etmek üzere Resûlullah (sav)'e gelmiş, onun kendisine karşı muamelesini anlatmış ve onu boşamak istediğini söylemişti. Resûlullah (sav) de ona: ***"Eşini yanında tut, Allah'tan kork."*** demişti. Yani bu: "Allah'tan kork, onu boşamaktan vazgeç." demekti ya da: "Allah'tan kork, onun olumsuz hareketlerini zikretmekten vazgeç." demekti. Zira Resûlullah (sav), Allah Teâlâ'nın kendisine bildirdiği şeyi biliyor-

1178 El-Bidâye ve'n Nihâye, 4/147
1179 Buhari, 5168; Müslim, 1428/90
1180 Kadâya Nisâi'n Nebi ve'l Mü'minât, 312
1181 Fethu'l-Bârî, İbni Hacer, 8/524

du. Yani, Hz. Zeyd'in Hz. Zeyneb'i boşayacağını ve onunla kendisinin evleneceğini biliyor ve bunu gizliyordu. Bu hadise vaki olduğunda insanların: "Evlatlığının boşadığı kadınla evlendi." demesinden de çekiniyordu.

Enes bin Malik (ra) diyor ki: "Zeyd bin Hârise şikâyet etmek üzere Resûlullah (sav)'e gelmiş, Resûlullah (sav) de ona: ***'Allah'tan kork, eşini yanında tut.'*** buyurmuştu." (Enes devamla diyor ki:) "Resûlullah (sav) eğer vahiyden bir şeyi gizleseydi bu ayeti gizlerdi."[1182]

Aişe (ra) diyor ki: "Muhammed (sav) kendisine indirilenden bir şey gizleseydi bu ayeti gizlerdi: ***'Hani sen, Allah'ın kendisine nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye diyordun ki: 'Eşini bırakma ve Allah'tan kork.' Allah'ın açığa vuracağı şeyi de içinde saklıyor, insanlardan korkuyordun. Hâlbuki en çok Allah'tan korkman gerekirdi.*** (Ahzâb 37)"[1183]

Abdurrahman es-Sa'dî tefsirinde şöyle diyor: "Allah'ın kendisine nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye, yani Allah'ın kendisini İslam'la nimetlendirdiği senin de kendisini azat etmek suretiyle nimetlendirdiğin kimseye, demektir. O, sana ayrılma hususunda gelmişti; sen de ona maslahatını haber vererek nasihat etmiştin ve ona: 'Zevceni yanında tut, ondan ayrılma. Ondan vaki olan muameleye de sabret. Genelde bütün işlerinde Allah'tan kork, özelde de evlilik işinde Allah'tan kork. Zira takva kişiyi sabra yöneltir.' diyordun: 'Allah'ın açığa vuracağı şeyi de içinde saklıyordun.' Yani, eğer Zeyd hanımını boşarsa Zeyneb ile kendisi evlenecekti."[1184]

Seyyid Kutub da şöyle diyor: "Nebi (sav), içinde gizlediği şeyi Allah Teâlâ'nın açığa çıkaracağını biliyordu. Allah Teâlâ bunu ona haber vermişti. Ne var ki bu açık bir emirle olmamıştı. Yoksa bu hususta tereddüt etmez ve onu tehir etmezdi. Sonucu her ne olursa olsun onu açıkça beyan ederdi. Ama o, daha kendine bildirilmeden önce bunu hissetmiş ve çekinmişti. Sonunda Allah Teâlâ olmasına izin verdi ve Zeyd hanımını boşadı. Ne Zeyd ne de Zeyneb gelecekte ne olacağını bilmiyordu. Çünkü cari örfe göre Zeyneb, Muhammed'in oğlu tarafından boşanmıştı, bu sebeple ona helal değildi."[1185]

3- Allah Teâlâ'nın: ***"(Ey Muhammed) Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye, 'Eşini bırakma. Allah'tan sakın.' diyor, Al-***

1182 Buhari, 7420
1183 Ahmed b. Hanbel, 6/241; Müslim, 177/288; Tirmizi, 3208
1184 Tefsir-i Sadi, 3/154
1185 Fi-Zilali'l-Kur'an, 5/2869

lah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun. Oysa Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik ki evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda müminlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir." [1186] ayetinde Zeyd bin Hârise (ra)'a ait bir üstünlüğü görmekteyiz. Zira bu ayette onun ismi zikredilmektedir. Böyle bir şey sahabeden hiçbiri için vaki olmamıştır. O bu hususta tektir. Süheylî şöyle diyor: ***"Onları öz babalarına nisbet ederek çağırın.'*** ayeti ininceye kadar Zeyd'e 'Zeyd bin Muhammed' deniliyordu. Bu ayetin inişinden sonra 'Ben Zeyd bin Hârise'yim.' demeye başladı; 'Ben Zeyd bin Muhammed'im.' demesi yasaklandı. Bu şeref ve bu üstünlük ondan izale edilince Allah Teâlâ onun garipliğini bildiğinden sahabeden hiçbirine vermediği fazileti ona verdi. O da, Allah Teâlâ'nın onun adını Kur'an'da açık açık zikretmesidir. ***'Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde...'*** buyurmuştur. Yani, eşi Zeyneb'le ilgisini kestiğinde demektir. Allah Teâlâ onun ismini Kur'an'da zikretti ve onun ismi mihraplarda tilavet olunan Kur'an'dan bir parça oldu. Allah Teâlâ onu bu şekilde yüceltti ve onu teselli etti. Muhammed (sav)'in oğlu olmak şerefini kaybetse de onun yerine bu şerefe nail oldu. Nitekim Nebi (sav), Ubey bin Ka'b'a: 'Allah bana sana falan sureyi okumamı emretti.'[1187] buyurduğunda o ağlamış ve 'Orada benim adım anıldı mı?' demiştir.

O sevincinden ağlıyordu. Çünkü Allah Teâlâ onun adını zikretmişti. Nasıl olmasın ki onun adı Kur'an'dan bir parça olmuştu. Kur'an okunduğunda her daim dillerde olacaktı. Hem dünyada hem de cennette onun zikri geçecekti. Âlemlerin Rabbinin katındaki özel mazhariyeti de devam edecekti. Zira Kur'an Allah'ın kelamıydı. Her daim baki kalacak, fenâ bulmayacaktı. İşte Zeyd'in adı bu temiz sahifeler arasındaydı. Günahsız melekler de tilavet esnasında onu zikredeceklerdi. Bu, nebilerden başkası için vuku bulmamıştı."[1188]

4- Resûlullah (sav), Zeyneb Binti Cahş (ra) ile Allah Teâlâ'nın emriyle evlendi. Onu Resûlullah (sav) ile O evlendirdi. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"(Ey Muhammed!) Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye, 'Eşini bırakma. Allah'tan sakın.' diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun. Oysa Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik ki evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kes-***

1186 Ahzab, 37
1187 Buhari, 3809; Müslim, 799
1188 Tefsir-i Kurtubi, 14/194

tiklerinde onlarla evlenmek konusunda müminlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir." [1189]

Bu ayette Hz. Zeyneb için büyük bir şeref ve büyük bir fazilet var. Nitekim o da bununla övünürdü. Enes bin Malik (ra) şöyle diyor: "Zeyneb, Resûlullah (sav)'in diğer hanımlarına karşı övünür ve 'Sizi aileleriniz evlendirdi; beni ise Allah Teâlâ evlendirdi.' derdi."

Diğer bir rivayette de şöyledir: "Nebi (sav)'in diğer hanımlarına karşı övünür ve onlara: 'Benim nikâhımı semada Allah kıydı.' derdi."[1190]

Onun bu mertebeye ve bu fazilete nail olması herhâlde Resûlullah (sav)'in emrine boyun eğmesi sebebiyle olmuştur. Azatlı kölesi Zeyd bin Hârise ile evlenmesini ona emrettiğinde o istemediği hâlde Resûlullah (sav)'in emri olduğu için bu evliliği kabul etmişti.[1191]

5- Hz. Zeyneb'in düğününde verilen ziyafet, Resûlullah (sav)'in nübüvvetine delalet eden mucizelerden biri idi. Zira verilen yemek devamlı artıyordu. Yine bu düğün yemeği esnasında Resûlullah (sav)'in hanımlarının örtünmesine dair ayetler inmiş ve yine ziyafet adabı da bu ayetlerde beyan edilmiştir.[1192]

Enes bin Malik (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav), Zeyneb (ra) ile evlenmişlerdi ki annem Ümmü Süleym bana: 'Resûlullah (sav)'e bir hediyede bulunsak.' dedi. Ben kendisine: 'Bir şeyler yap.' dedim. Bunun üzerine hurma, yağ ve keş getirdi, bir tencereye koyarak bunlarla yemek yaptı: 'Enes, bunu Resûlullah (sav)'e götür. 'Bunu annem gönderdi, sana selamı var; bu bizden sana az bir şey, ya Resûlullah.' dersin.' dedi. Yemeği Resûlullah (sav)'e götürdüm.

'Annemin sana selamı var: 'Bu bizden sana az bir şey, ya Resûlullah.' diyor.' dedim.

Resûlullah (sav):

'Yemeği bırak.' dedi. Sonra bana emredip: ***'Bana falancaları çağır.'*** dedi ve teker teker isimlerini söyledi. Ayrıca: ***'Kime rastlarsan çağır.'*** diye emretti. İsimlerini saydığı kişileri davet ettim, ayrıca karşılaştığım kişileri de davet ettim.

(Ravi diyor ki:) Enes'e: 'Kaç kişiydiniz?' diye sordum. Enes: 'Üç yüz civarındaydık.' dedi.

Resûlullah (sav) bana:

'Enes! Tencereyi getir.' dedi.

1189 Ahzab, 37
1190 Buhari, 7420, 7421
1191 Kadâya Nisâi'n Nebi ve'l Mü'minat, 218
1192 Age, 218

Ev insanlarla dolmuştu. Resûlullah (sav) elini mezkûr yemeğin üzerine koydu ve Allah'tan başka kimsenin bilmediği bir şeyler söyledi. Sonra cemaati onar onar çağırdı ve:

'Yemeğe Allah'ın ismini zikrederek başlayın. Herkes önünden yesin.' buyurdu. Herkes doyuncaya kadar yedi. Bir grup çıkıyor, diğer grup giriyordu. Sonunda herkes yedi.

Resûlullah (sav) bana:

'Enes, (tencereyi) kaldır.' dedi.

Tencereyi kaldırdığımda tencerenin içindekiler koyduğum zaman mı daha çoktu yoksa kaldırdığım zaman mı daha çoktu, anlayamadım. Sonunda çıkanlar çıktı. Bazıları da kalıp sohbete devam ettiler. Bir müddet böyle devam etti. Resûlullah (sav) oturuyordu. Hanımının yüzü duvara dönüktü. Onlar bu hâlleriyle Resûlullah (sav)'e ağırlık verdiler. Bunun üzerine Resûlullah (sav) diğer hücrelere gidip geliyordu. Onun bu giriş çıkışını görünce ağırlık verdiklerini anladılar. [1193] Kapıya yöneldiler ve dışarı çıktılar. Resûlullah (sav) içeri girince üzerine (vahiy indiğinde üzerine örttüğü) örtüyü çekti. Ben de o sırada hücredeydim. Çok geçmemişti ki Resûlullah (sav) örtü altından çıktı ve şu ayeti okumaya başladı:

'Ey iman edenler! Peygamber'in evlerine yemeğe çağrılmaksızın ve vakitli vakitsiz girmeyin. Ama davet olunursanız girin ve yemeği yeyince de lafa dalmadan dağılın. Bu hâliniz, Peygamber'i üzüyordu, o da size bir şey söylemeye çekiniyordu. Allah ise hakkı söylemekten çekinmez. Peygamber'in eşlerinden bir şey istediğinizde onu perde arkasından isteyin. Bu, sizin kalpleriniz için de, onların kalpleri için de daha temizdir. Allah'ın resûlünü üzmeniz ve ondan sonra eşlerini nikâhlamak asla caiz değildir. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahtır." [1194]

Hicap ayeti indikten sonra Resûlullah (sav)'in hanımları örtünmüştür. Hicap ayetinde Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin hanımlarına söyle cilbablarını üzerlerine alsınlar." [1195]

Hicap ayetinin nüzulü Ömer (ra)'ın muvafakatındandır. Buhari, Sahih'inde Enes (ra)'tan rivayet ediyor: "Ömer (ra) şöyle dedi: 'Ya Resûlullah, salih olanlar da facir olanlar da senin yanına giriyor, müminlerin analarına emretsen de hicap içine girseler.' dedim. Bunun üzerine Allah hicap ayetini indirdi."[1196]

1193 Buhari, 5163; Müslim, 1428/94, 95; Nesai, 6/136
1194 Ahzâb, 53
1195 Ahzâb, 53, 54
1196 Buhari, 4790

Bu ayetin inişiyle hicap emredilmiş oldu. Kastolunan, yabancı kişilere bedenlerini göstermemeleri ve onlarla konuşmak isteyenlerin ya da onlardan bir şey isteyenlerin ancak örtü arkasından konuşabileceği ve örtü arkasından isteyebileceğidir. Bu ayet inince babalar, oğullar ve yakın akrabalar Resûlullah (sav)'e müracaat ettiler ve "Biz de mi onlarla örtü arkasından konuşacağız?" diye sordular. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti kerimeyi inzal buyurdu:

"Onlara (Peygamber hanımlarına); babaları, oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, hizmetçi kadınları ve cariyeleri hakkında bir günah yoktur. Ey Peygamber hanımları, Allah'tan korkun, şüphesiz Allah, her şeyi görmektedir." [1197]

Yine Nebi (sav)'in hanımlarına hitap ve onların evlerinde oturma hususunda şu ayet nazil oldu:

"Ey Peygamber hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer (Allah'tan) korkuyorsanız, (yabancı erkeklere karşı) çekici bir eda ile konuşmayın; sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır. Güzel söz söyleyin. Evlerinizde oturun, ilk cahiliye devrinde olduğu gibi açılıp saçılmayın. Namaz kılın, zekât verin, Allah''a ve Resûlüne itaat edin. Ey Ehli Beyt; Allah, muhakkak ki sizden eksikliği gidermek ve sizi tertemiz temizlemek ister." [1198]

Müfessirlerin tamamına göre bu ayet Nebi (sav)'in hanımlarına hitap etse de hüküm olarak ümmetin bütün kadınlarını kapsamaktadır. Allah ve Resûlü nezdindeki makam ve mevkileri büyük olduğu için ayette onların adı zikredilmiştir.[1199] İmam Kurtubi şöyle demiştir: "Bu ayet, kadınların eve kapanmalarını emretmektedir. Hitap, Nebi (sav)'in hanımlarına olsa da mana itibariyle diğerleri de bu kapsama dâhildir. Bütün hanımları kapsamadığı söylenemez. Çünkü şeriat -daha evvel de birçok yerde geçtiği üzere- kadınlara evlerine kapanmalarını, zaruret olmaksızın dışarı çıkmamalarını emretmektedir."[1200]

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de Müslüman kadınlara dair hususları tafsilatlı bir şekilde açıklamıştır. Gözlerini kısmalarını, namuslarını muhafaza etmelerini, boyun, ayak, kol, bilek, saç ve diğer ziynet yerlerini mahremlerin dışındaki kişilere göstermemelerini emretmiştir.[1201] Bu da

---

1197 Ahzâb, 55
1198 Ahzâb, 32, 33
1199 Es-Sünnetü'n Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/312
1200 Tefsir-i Kurtubi, 14/179
1201 Es-Sünnetü'n Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/312

Nur suresinde gelmiştir. Sünneti seniyye de kadının örtünmesine dair hususu en geniş şekliyle beyan etmiştir.[1202]

Resûlullah (sav)'in Zeyneb Binti Cahş (ra) ile olan evliliğine dair kıssadan çıkardığımız bir kısım dersleri ve ibretleri arz ettik. Yine onu takip eden zamanda hicaba dair inen ayetleri ve ziyafet adabıyla ilgili gelen hükümleri arz ettik.

Zeyneb (ra) Hicret'in yirminci yılında vefat etmiştir. Vefat ettiğinde elli üç yaşındaydı. Nebi (sav)'in haber verdiği üzere ona ilk kavuşan o oldu.[1203] Nebi (sav)'den on bir hadis rivayet etmiştir.[1204] Bunlardan beşi Kütübü Sitte'de yer almıştır.[1205] İki hadisi Buhari ve Müslim birlikte rivayet etmiştir.[1206] İslam tarihinde güzel bir ad bırakmıştır.[1207]

1202 Tefsir-i Kurtubi, 14/179
1203 Buhari, 1420; Müslim, 2452
1204 Telkîhu'l-Fuhûm, İbni'l-Cevzî, 370
1205 Tuhfetü'l-Eşrâf, 11/321-323
1206 Siyeru A'lâmi Nübelâ, 2/121
1207 Devru'l-Mer'e fi Hidmeti'l-Hadîs, 85

2.
KONU

MÜDAFA (SAVUNMA) KONUMUNDAN TAARRUZ'A GEÇİŞ

Resûlullah (sav), bütün mücavir kuvvetlere karşı mücadele veriyordu. Onlardan birinden bile gafil değildi. Hendek Muharebesi'nden sonra planını açıkladı ve bundan sonraki adımın Kureyş'e karşı savaş olduğunu açıkça beyan etti. Kuvvet dengeleri değişmişti. Müslümanlar öncesine nazaran daha güçlüydü. Resûlullah (sav), İslam devletinin hâkimiyetini Medine'nin etrafına doğru yaymaya gayret ediyordu. Bu bir sonraki merhale için -Kureyş'e karşı savaşmak için- bir hazırlıktı. Bu sebeple -hicri beşinci yılın sonundakiler hariç- bir yıl boyunca iki gazve yapmış ve on dört de seriyye göndermişti. Bu hareketlerin ve operasyonların maksadı Kureyş'e karşı muhasarayı sıklaştırıp müttefikleriyle olan bağlantısını koparmak suretiyle Kureyş'in gücünü azaltmak ve tırnaklarını sökmekti.[1208] Nitekim Resûlullah (sav) ve ashabı Müslümanlara karşı birlik hâline gelen kuvvetlere karşı başarılı oldular ve onların planlarını boşa çıkardılar. Kureyzaoğullarının boyunlarını vurdular. Kureyş'e karşı cepheyi genişlettiler ve onları iktisadi muhasaraya aldılar. Gönderilen seriyyeler, Kureyş'le ittifak içinde olup Medine'ye saldıran müşrik grupları cezalandırdı. İslam davetçilerine hıyanet eden kabilelerden intikam alındı. Bu dönemde gerçekleştirilen askerî faaliyetleri arz edelim:

Muhammed bin Mesleme Seriyyesinin Kurataoğulları Üzerine Gönderilişi

Necid aşiretleri Müslümanlara karşı en cüretkâr putperest unsurdu. Çünkü sayıları da çoktu, güçleri de yerindeydi. Hendek Muharebesi'nde müşrik taifenin omurgasını onlar oluşturmuştu. Çünkü bu alçak

---

1208 Dirasâtün fî Ahdi'n Nübüvve, 139

kabilelerin adamları orada ezici çoğunluğu teşkil ediyordu. Gatafan, Eşca, Eslem, Fezâre ve Esed kabilelerine mensup altı bin savaşçı Ebu Süfyan'ın önderliğindeki ordularla birlikte Müslümanlara karşı savaşmak üzere Medine'ye gelmiş ve Medine'yi muhasara altına almıştı.

Nebi (sav), Hendek Muharebesi'nden sonra düşmanlarını tedip etmek üzere ilk askerî hamleyi bu sebeple Necid kabileleri üzerine yaptı. Önce Medine'ye yedi günlük mesafede bulunan Dariyye nahiyesindeki Kurataoğullarını seçti. Bunlar Bekr bin Kilab oğullarına mensuptu. Hicret'in altıncı yılı ve muharrem ayının başları idi.[1209] Kureyza Yahudilerinin işi bitirildikten sonra Resûlullah (sav), Muhammed bin Mesleme komutasında otuz kişilik bir birliği Bekr bin Kilab oğullarına mensup Kurataoğulları üzerine baskın düzenlemek üzere gönderdi. Tarih Hicret'in altıncı yılını, muharrem ayının onunu gösteriyordu.[1210] Onları gafil bir anda yakaladılar ve üzerlerine baskın düzenlediler. Onlardan on kişiyi öldürdüler, diğerleri kaçtı. Müslümanlar onların develerini ve davarlarını ele geçirdi. Dönüş yolunda da Hanifeoğullarının lideri Sümâme bin Asâl el-Hanefî'yi -kim olduğunu bilmeden- esir alıp Medine'ye getirdiler ve mescidin direklerinden birine bağladılar.

Nebi (sav) onun yanına geldi ve: ***"Ey Sümâme! Gönlünde ne var? İçinden ne geçiriyorsun?"*** diye sordu.

Sümâme:

"Ey Muhammed! Gönlümde hayır var! Eğer sen beni öldürecek olursan, kanlı bir katili öldürmüş olursun. Eğer sen bana iyilik eder, beni bağışlarsan, iyiliğe teşekkür eden, iyilik bilen bir kimseye iyilik etmiş olursun. Eğer kurtulmalık için benden mal istersen, dilediğin kadar iste, al." dedi. Resûlullah (sav) onu kendi hâline bıraktı. Ertesi gün ona tekrar:

"Ey Sümâme! Gönlünde ne var? Neler düşünüyorsun?" diye sordu, Sümâme de:

"Gönlümde, dün sana söylemiş olduğum şey var." dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

"Sümâme'yi salın." buyurdu. Serbest bırakılan Sümâme mescide yakın bir bahçeye gidip yıkandı, sonra mescide gelip kelimeyi şehadet getirdi. Sonra da:

"Ey Muhammed! Vallahi, yeryüzünde bana senin yüzünden daha sevimsiz gelen bir yüz yoktu. Fakat şimdi senin yüzün bana bütün yüzlerin en sevimlisi ve sevgilisi oldu. Vallahi, bana senin dininden daha se-

1209 Sulhu'l-Hudeybiye, 24
1210 Tarihu'l-İslam, Zehebî, 351

vimsiz gelen bir din yoktu. Fakat şimdi senin dinin bana dinlerin en sevimlisi ve en sevgilisi oldu. Vallahi, bana senin yurdundan daha sevimsiz gelen bir yurt yoktu. Fakat şimdi senin yurdun bana yurtların en sevimlisi ve sevgilisi oldu. Ya Resûlullah! Ben umre yapmak üzere çıktığım bir zamanda senin süvarilerin beni yakaladılar. Şimdi ne buyurursun? Ne yapayım?" dedi.

Resûlullah (sav) Sümâme'yi selametle müjdeledi ve niyetlenmiş olduğu umreyi yapmasını kendisine emretti.

Mekke'ye gittiğinde ona: "Ey Sümâme! Demek sen sabii oldun?" dediler. Sümâme:

"Hayır! Ben sabii olmadım. Fakat ben Allah'ın Resûlü Muhammed'in dinine tabi oldum. Vallahi, Allah'ın Resûlü izin vermedikçe size Yemâme'den bir buğday tanesi bile gelmeyecek." dedi.[1211]

Kureyşlilerin her tür erzak ve menfaatleri Yemâme'den sağlanırdı. Sümâme bin Asâl umre yaptıktan sonra Yemâme'ye döndü. Yemâme halkını Mekke'ye herhangi bir şey yükleyip salmaktan menetti ve yeminini yerine getirdi. Son derece zor anlar yaşayan Kureyşliler Resûlullah (sav)'e mektup yazdılar ve akrabalık haklarından dem vurarak Sümâme'ye bir mektup yazıp bu işe bir son vermesini ondan istemesini talep ettiler.[1212] Resûlullah (sav) onlarla muharebe hâlinde olduğu hâlde taleplerini olumlu karşıladı ve Hanifeoğullarının lideri Sümâme'ye bir mektup yazdı.

Mektubunda: "Kavmimle yiyecekleri arasından çekil." diyordu. Sümâme, Resûlullah (sav)'in emrini derhâl yerine getirdi ve Mekke'ye yiyecek akışının devam etmesine müsaade etti. Mekkeliler de açlık kabusundan bu şekilde kurtulmuş oldular.[1213]

Bu Kıssadan Alınacak Dersler ve İbretler

• Kâfirin mescide bağlanmasının caiz oluşu.

• Kâfir esire ihsanda bulunmanın caiz oluşu ve yanlış yapan kişinin affedilmesinin yüceltilmesi. Zira Resûlullah (sav) Sümâme'yi karşılıksız olarak affetmiş, buna mukabil Sümâme'nin buğzu bir anda sevgiye dönüşmüştü.

• Müslüman olduktan sonra gusletmek. Nitekim Sümâme de Müslüman olunca gusletti.

1211 Buhari, 462; Müslim, 1764/59; Nadratü'n Naîm, 1/330
1212 Nadratü'n Naîm, 1/330
1213 Es-Siretü'l-Halebiyye, 2/298

• İhsan, kalplerdeki buğzu izale eder, oraya sevgiyi yerleştirir.

• Kâfir olan bir kişiye önceden hayır yapmak. Müslüman olma emmaresi görülen kişiye hayır yapılabilir.

• Müslüman olma ihtimali olan esirlere karşı lütufkâr davranmak. Tabii ki bunda İslam için bir maslahat olup olmadığı dikkate alınır. Özellikle de kendisine binlerce kişinin tabi olacağı lider kişilere lütufkâr davranılmalıdır.[1214]

• Müslüman sahip olduğu imkânları İslam için kullanırsa faaliyetlerinde bir değişme olur. Nitekim Sümâme Resûlullah (sav) izin verinceye kadar Mekke'ye buğday gönderme işini durdurmuştur.

• Mümine gereken şey, imanın eşiğine geldiğinde küfrün bütün alakalarından sıyrılmak, sonra da âlemlerin Rabbinin emirlerine bağlanmaktır.[1215]

Ebu Ubeyde bin Cerrah Seriyyesinin Seyfü'l-Bahr'a Gönderilişi

Ebu Ubeyde bin Cerrah'ın seriyyesi, Resûlullah (sav)'in Kureyş'i zayıflatmak üzere takip ettiği askerî siyasetin ve iktisadi muhasaranın bir devamıydı. Ebu Ubeyde bin Cerrah'ı, Kureyş'in kervanlarını gözetlemek üzere üç yüz kişilik bir orduyla sahil tarafına göndermişti. Yolun yarısına geldiklerinde azıkları tükenmiş, Ebu Ubeyde bin Cerrah ordudaki azığın toplanmasını emretmişti. Azık toplandı, tamamı bir çanta hurma idi. Her gün az az askere pay ediliyordu. Son günlerde bir kişiye bir hurma düşüyordu. Asker zor durumdaydı. Ancak onlar bundan şikâyetçi değildiler, durumlarından memnundular. Komutanların kemer sıkma planına katılıyorlardı. Uzun zaman tek bir hurma ile yetinmeye çalışıyorlardı.[1216] Bu seriyyeye katılan Cabir (ra) anlatıyor: "O bir hurmayı çocuğun (emziği) emdiği gibi emiyorduk. Sonra onun üzerine su içiyorduk. O da bize geceye kadar o gün yetiyordu.[1217]

(Hadisin ravilerinden) Vehb bin Keysân, Cabir (ra)'a: "Günde bir hurma size yetiyor muydu?" diye sordu. Cabir (ra): "Bu bir hurma da tükenince onun da yokluğunu tattık." dedi.[1218] Bu ordu ağaç yaprakları yeme mecburiyetinde kalmıştı. Cabir (ra) diyor ki:

"Değneklerimizle yaprakları dökülen ağaçlara vuruyor, sonra da

1214 Sahihu's-Sireti'n Nebeviyye, 386, 387
1215 Age, 387
1216 Es-Serâyâ ve'l Buğûsu'n Nebeviyye, 387
1217 Müslim, Şerh-i Nevevî, 13/84; Ebu Davud, Kitabu'l-Et'ime
1218 Buhari, 4360; Müslim, 1935/18

(düşenleri) suda ıslatıp yiyorduk."[1219] Bu ordu bu sebeple Habat ordusu olarak adlandırılmıştır.[1220] Bu durum orduda asker olarak bulunan Kays bin Sa'd bin Ubâde hazretlerini oldukça etkilemiş ve o önce üç deve kesmiş, sonra üç deve daha, sonra üç deve daha kesmiştir. Daha sonra Ebu Ubeyde onu bundan menetmiştir.[1221]

Onlar bu şekilde şiddetli bir açlık içinde iken denizin dışarı attığı iri bir balıkla karşılaştılar. Balık sahile vurmuştu. Cabir (ra) bu acayip balığın iriliğini bize şöyle anlatıyor:

"Deniz sahiline varmıştık. Bir de ne görelim, deniz sahilinde küçük bir dağ büyüklüğünde bir balık. Ona yaklaştık. Bu 'anber' denilen bir balıktı. Ebu Ubeyde önce 'Meyte' dedi. Sonra: 'Hayır, bilakis biz Resûlullah (sav)'in elçileriyiz ve Allah yolundayız. Sizler zaruret içindesiniz, binaenaleyh ondan yeyin.' dedi. Onun göz oyuğundan büyük kaplarla yağ alışımızı ve ondan öküz büyüklüğünde et parçaları kesişimizi bir görseydin. Ebu Ubeyde bizden on üç kişiyi aldı, onun göz boşluğuna oturttu. Onun kaburga kemiklerinden birini diktirdi, sonra en iri deve ile bizden bir süvari onun altından geçti.[1222] Onun etinden pastırma yaptık. Medine'ye döndüğümüzde Resûlullah (sav)'in huzuruna çıktık.[1223] Bize: ***'Niçin geç kaldınız?'*** diye sordu. Biz: 'Kureyş'in kervanlarını takip ediyorduk.' dedik. Sonra da o balıkla ilgili hadiseyi kendisine anlattık.[1224] Bunun üzerine: ***'O, Allah'ın sizin için çıkardığı bir rızıktır.'*** buyurdu. Sonra da: 'Onun etinden yanınızda bir parça var mı? Ondan bize de yedirseniz.' buyurdu. Biz de o pastırmadan Resûlullah (sav)'e getirdik, o da yedi."[1225]

Racih kavle göre bu seriyyenin seferi, Hudeybiye antlaşmasından önceydi. İbni Sa'd'ın dediği gibi Hicret'in sekizinci yılının recep ayında değildi.[1226] Bunun iki delili vardır. Birincisi, Resûlullah (sav) haram aylarda ne savaşmış ne de seriyye göndermiştir.

İkincisi, sekizinci hicri yılın receb ayı Hudeybiye antlaşmasının yürürlükte olduğu bir zaman birimidir.[1227]

1219 Şerh-i Nevevî, 31/84
1220 Habat: Değnekle vurularak düşürülen ağaç yapraklarına "Habat" denir.
1221 Buhari, 4361; Müslim, 1935/19
1222 Es-Serâyâ ve'l Buğûs, 121
1223 Şerh-i Nevevî, 13/85-87
1224 Sahih-i Sineni'n Nesai, Elbânî, 3/910
1225 Buhari, 4362; Müslim, 1435/17
1226 Tabakât, İbni Sa'd, 2/132; Meğâzî, Zehebî, 519
1227 El-Muctemeu'l-Medenî, Umerî, 125

İbni Sa'd ve Vakıdi şöyle diyorlar: "Nebi (sav) onları Cüheyne kabilesinin bir oymağına göndermişti."[1228]

İbni Hacer de şöyle diyor: "Bu görüşün zahiri, sahih rivayetlere ters düşmemektedir."[1229] Çünkü onlar Kureyş kervanını gözleyebilirler, ancak bunu bazı Cüheynelileri ele geçirmek için yapmış olabilirler. Ya da Kureyş kervanını savaşmak için değil, Cüheynelilerden korumak için gözetleyebilirler. Bu görüşü Müslim'in bir rivayeti desteklemektir. O da, bu seriyyenin Cüheyne arazisine gönderilişidir.[1230]

Bu Kıssadan Alınacak Dersler ve İbretler

• Ebu Ubeyde bin Cerrah (ra)'ın hikmeti ki o, askerde kalan erzakı toplamış ve krizi atlatabilmek için mücahitlere eşit bir şekilde dağıtmıştır. Bu, onun Resûlullah (sav)'den çok defa görüp öğrendiği şeydir.

• Sıkıntı anında Kays bin Sa'd (ra)'ın cömertliği: O gün onun elinde insanların sıkıntılarını hafifletecek bir şey yoktu. Vakıdi'nin rivayetinde şöyledir: "Kays bin Sa'd, o develeri Cüheyne kabilesine mensup birinden borç olarak almıştı. Ebu Ubeyde bin Cerrah da onu bundan menetmiş, şöyle demişti: 'Malın olmadığı hâlde zimmetini koruyup gözetmek istiyorsun."[1231] Ebu Ubeyde ona merhametinden dolayı bunu söylemişti.[1232]

Kays bin Sa'd (ra) develeri art arda kesmeye başlayınca Ebu Ubeyde (ra) onu bundan men etmiş, Kays da ona: "Ey Ebu Ubeyde, Ebu Sâbit insanların borcunu verir, onların yükünü yüklenir ve cemaate yemekler yedirirken Allah yolunda olan bir borcu benim için ödemez mi acaba?"[1233] dedi. Çünkü o, Cüheyneli bir adamdan develeri, bedelini Medine'de hurma olarak vermek üzere satın almıştı. Cüheyneli de bu satışa razı olmuş, develeri ona vermişti.

Sa'd bin Ubâde, oğlu Kays'ın malı yok diye Ebu Ubeyde tarafından menedildiğini öğrenince oğluna dört hurma bahçesi hibe etti. En az mahsul aldığı bahçeden elli vesk[1234] hurma alıyordu.[1235]

1228 Meğâzî, 2/774; Es-Siretü'n Nebeviyye alâ Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 480
1229 Es-Siretü'n Nebeviyye, 480
1230 Müslim, 1935/21
1231 Min Muîni's-Sire, 323; Vesserâyâ ve'l Buğüs, 119
1232 Vesserâyâ ve'l Buğüs, 119
1233 Min Muîni's-Sire, 323
1234 Bir vesk, altmış sa'dır. Bir sa'; şer'i ölçüyle 2. 917 kg'dır.
1235 Min Muîni's-Sire, 323

Helal ve Haram

Bu seriyyede Müslümanlar şiddetli açlığa maruz kalmışlardı. Bir kişinin günlük yiyeceği bir hurma idi. Hatta yiyecekleri tükenmiş ve ağaç yaprakları yemeye başlamışlardı. Bu hâlde oldukları hâlde develeri satın aldıkları Cüheyni'ye ya da onun kavmine mallarını almak için baskın düzenlemeyi düşünmediler bile. Cahiliye döneminde olsa bu olurdu. Çünkü onlar Allah'ın dini için sefere çıkmışlardı. O din de insanların mallarına haksız yere el uzatılmamasını emrediyordu. Müslümanlar helal ile haramı ayırıyorlardı. Âlemlerin Rabbinin emri böyleydi.[1236]

Deniz Ölüsünün Yenmesinin Cevazı

Bu kıssa deniz ölüsünün yenilmesinin cevazına ve onun Allah Teâlâ'nın şu ayetinin kapsamına dâhil olmadığına delalet etmektedir:

"Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, (taş, ağaç vb. ile) vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanıp ölmüş (hayvanlar) ile canavarların yediği hayvanlar -ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna-, dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı. Bunlar yoldan çıkmaktır. Bugün kâfirler, sizin dininizden (onu yok etmekten) ümit kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı seçip beğendim. Kim gönülden günaha yönelmiş olmamak üzere açlık hâlinde dara düşerse (haram etlerden yiyebilir). Çünkü Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir."[1237]

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Deniz avı ve onun yiyeceği size de, yolculara da geçimlik olarak helal kılınmıştır. İhramlı bulunduğunuz sürece kara avı size haram kılınmıştır. Huzuruna toplanacağınız Allah'tan sakının."[1238]

Hz. Ebubekir, Abdullah bin Abbas ve sahabeden bir gruptan sahih olarak şöyle nakledilmiştir: "Deniz avı denizde avlanandır, onun yiyeceği ise onda ölendir."

Sünen'de İbni Ömerden merfu ve mevkuf olarak şöyle nakledilmiştir: ***"Bize iki ölü ve iki kan helal kılındı. İki ölü; balık ve çekirgedir. İki kan ise; karaciğer ve dalaktır."***[1239] Hadis hasendir. Bu mevkuf merfu hük-

1236 Age, 324
1237 Mâide, 3
1238 Mâide, 96
1239 Ahmed b. Hanbel, 2/97; İbni Mâce, 3218; Darekutnî, 4/271, 272

mündedir. Zira sahabenin: "Bize şunlar helal, şunlar da haram kılındı." sözü bunu Resûlullah (sav)'den öğrendiklerine hamledilir.[1240] Yine Müslümanların uzun süre beslendikleri o balık etinden Resûlullah (sav)'in yemesi de denizin ölüsünün yenilmesinin meşruiyetine delalet eder.[1241] Nitekim müftü de fetvayı soranın şüphe ettiği hususta -müftü için bir meşakkat yoksa ve fetvayı veren kişinin kalbi de bununla huzur buluyorsa- mübahı alması ve ona göre fetva vermesi müstehaptır. Bunu, Nevevî söylemiştir.[1242]

İmam Nevevî'nin Zikrettiği Bazı Hükümler

İmam Nevevî şöyle demiştir: "Bu hadis muharip düşmana karşı çıkma, onlara suikast girişiminde bulunma, mallarını alma ve ganimet edinmenin cevazını göstermektedir. Orduyu sevk ve idare eden bir emîr olmalı, askerler de onun emir ve yasaklarını dinlemelidirler. Emîr, onların en faziletlisi ya da en faziletlilerinden biri olmalı. Nitekim şöyle denilmiştir: 'Az olsalar da yola çıkan kişilerin, aralarından birini emîr seçmeleri ve ona itaat etmeleri müstehaptır.' Ashabımızdan (Şafiilerden) olan ve diğerlerinden olan âlimler diyorlar ki: 'Yola çıkan kişilerin sahip oldukları azıkları bir araya toplamaları müstehaptır. Çünkü bu, azığın bereketlenmesine ve sevgi ve muhabbetin artmasına sebep olur. Bazı kişilerin yiyip bazı kişilerin bakmasına da engel olur. En iyisini Allah bilir.'[1243]

Abdurrahman bin Avf Seriyyesinin Devmetü'l-Cendel'e Gönderilişi

Bu seriyye, Arap yarımadasında İslam ordularının henüz ulaşamadıkları en uzak yerlere gitmek üzere gönderilmişti. Devmetü'l-Cendel, Şam sınırlarına yakındı. Devmetü'l-Cendel'in Medine'ye uzaklığı, Şam'a uzaklığından üç kat daha fazlaydı. Arap çölünün merkezinde bulunuyordu. Arap yarımadasındaki Araplarla Şam arazisindeki Bizanslıları birbirine bağlıyordu. Sakinleri Kelb kabilesi mensuplarıydı. Komşuları olan Bizanslıların etkisiyle Hıristiyan dinine girmişlerdi. Bu seriyye Resûlullah (sav) ile Bizans imparatoru arasındaki ihtilaf sebebiyle harekete geçmişti.

Seriyyenin emîri cennetle müjdelenen on kişiden biri olan Abdur-

1240 Es-Serâyâ ve'l Buğûs, 123
1241 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i Mesâdiri'l-Asliyye, 480
1242 Şerh-i Nevevî ale'l Müslim, 13/86
1243 Age, 13/86

rahman bin Avf (ra) idi. Abdurrahman ilk Müslümanlardandı. Hz. Ebubekir vasıtasıyla İslam'a girdiği ilk günden beri İslam davetinin en büyük destekçilerden biri olmuştu.

Bu seriyyenin iki önemli görevi vardı. Biri davet, diğeri de savaştı. Bu sebeple daha ilk gününden bu yana İslam terbiyesiyle yetişmiş Abdurrahman bin Avf gibi biri bu seriyyeye emîr yapıldı.[1244]

Abdullah bin Ömer (ra) bu seriyyeden bahsederek, şöyle diyor: "Resûlullah (sav) Abdurrahman bin Avf'ı çağırdı ve ona: ***'Hazırlan. İnşaallah seni bugün ya da yarın bir seriyye ile birlikte göndereceğim.'*** buyurdu."

İbni Ömer diyor ki: "Bunu işitince kendi kendime: 'Yarın namazı Resûlullah (sav) ile birlikte kılacağım. Abdurrahman bin Avf'a ne nasihat edecek bakacağım.' dedim. Sabah erkenden gittim. Namazı kıldım. Ebubekir, Ömer ve içinde Abdurrahman bin Avf'ın da olduğu Muhacir'den bir grup oradaydı. Resûlullah (sav) ona Devmetü'l-Cendel'e gece yürümesini ve onları İslam'a davet etmesini emretti. Resûlullah (sav) Abdurrahman'a: ***'Seni arkadaşlarından geri bırakan şey nedir?'*** diye sordu."

İbni Ömer diyor ki: "Onun arkadaşları seher vakti yola çıkmış, Cüruf'ta toplanmışlardı. Tamamı yedi yüz kişiden oluşuyordu. Abdurrahman da Resûlullah (sav)'e: 'Ya Resûlullah, üzerimde sefer elbiseleri olduğu hâlde seninle son görüşmemizi yapmayı istedim.' dedi."

İbni Ömer devam ediyor: "Abdurrahman bin Avf başına bir sarık sarmıştı. Nebi (sav) onu çağırdı ve önüne oturttu. Eliyle onun sarığını çözdü, sonra onun başına siyah bir sarık sardı. Ucunu da geriye sarkıttı. Sonra da: 'İşte böyle sarık sar, ey İbni Avf.' buyurdu. Abdurrahman bin Avf kılcını da kuşanmıştı. Resûlullah (sav) ona: ***'Allah'ın adıyla, Allah yolunda gaza et. Allah'ı inkâr edenlerle savaş. (Ganimet malına) Hıyanet etme, aldatma, bebekleri öldürme.'*** buyurdu. Sonra elini uzattı ve: 'Ey insanlar! Başınıza (musibet) gelmeden evvel beş şeyden sakının. Bir toplum ölçüyü eksik tutarsa Allah -olur ki dönerler diye- onlara kuraklık verir ve mahsullerini azaltır. Bir toplum verdiği sözde durmazsa Allah onlara düşmanlarını musallat eder. Bir toplum zekât vermezse Allah yağmuru tutar. Eğer hayvanlar olmasaydı onlara yağmur yağdırılmazdı. Bir toplumda fuhuş yaygınlaştığında Allah onlara taun hastalığı verir. Bir toplum Kur'an ayetleriyle hükmetmezse Allah onları tefrikaya düşürür ve onlar birbirlerine girerler.' dedi."[1245]

1244 Et-Terbiyyetü'l-Kıyâdiyye, 4/167, 168
1245 Nasbu'r-Râye, Zeyleî (Kitabu's-Sulh); Kenzu'l-Ummâl, Muttaki'l-Hindî (Ba'sü Abdurrahman)

Abdurrahman huzurdan ayrılıp arkadaşlarının yanına gitti. Devmetü'l-Cendel'e varıncaya kadar ilerledi. Oraya vardığında insanları İslam'a davet etti. İslam'a davet için orada üç gün bekledi. Ne var ki onlar davete icabet etmeyip kılıçla karşılık veriyorlardı. Üçüncü gün Asba bin Amr el-Kelbî Müslüman oldu. Daha önce Hıristiyandı ve kavminin reisiydi. Abdurrahman bin Avf onlardan bir kızla evlenmek istediğini Resûlullah (sav)'e yazdı. Resûlullah (sav) de ona Asba'ın kızı Temâdar ile evlenmesini yazdı. Abdurrahman da onunla evlendi ve zifafa girdi. Sonra da onu Medine'ye getirdi. O, Ebu Seleme bin Abdurrahman bin Avf'ın annesidir. Vakıdi, bu seriyyenin Hicret'in altıncı yılında şaban ayında sefere çıktığını zikretmiştir.[1246]

Bu Seriyyeden Alınacak Dersler ve İbretler

• Resûlullah (sav) ashabına karşı tevazu ve şefkat sahibi idi. Abdurrahman bin Avf'ın sarığını bizzat kendisi sarmıştı. Onun bu tevazusu ashabı kiramın maneviyatını artırıyor ve bu dine hizmet yolunda daha fazla gayret göstermelerine sebep oluyordu. Komutan ve askeri arasındaki bu yakınlık ve sevgi önemli başarı sebeplerinden biridir.[1247]

• Abdurrahman bin Avf'ın ordusu itikat ve ilkeler ordusuydu. Uçsuz bucaksız çöllere dalan bu ordu Allah'ın mahlukatına Allah'ın dinini götürüyordu. Resûl'ün ümmetine Resûl'ün hidayetini taşıyordu. Cihada çıkmışlardı. Cihad, Muhammed (sav)'in adına yapılmıyordu. O, Allah'ın kulu ve Resûlü idi. Şu dalgalanan bayrak ne bir lider, ne bir millet, ne bir vatan, ne bir ordu, ne de bir toplum için taşınıyordu. O, Allah Teâlâ'nın bayrağı idi: "Allah'ın adıyla gaza et." Allah Teâlâ'nın hizbi bu susuz çölü halis itikat yağmuru ile, tevhit inancı ile diriltir.[1248] Onlar sadece ve sadece Allah için yola çıkmışlardı. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"De ki: 'Muhakkak benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbı olan Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur; böyle emrolundum ve ben Müslümanların ilkiyim."*** [1249]

Onların savaşı Allah Teâlâ'yı inkâr edenlere karşıydı. Binaenaleyh onlar şu şiirde olduğu gibi cahilî ilkeler yolunda savaşmıyorlardı:

"Bazen kardeşimiz Bekir'e karşı savaşırız,
Onu bulamazsak öz kardeşimize karşı savaşırız..."

1246 Beyhakî, Delâil, 4/85; Meğâzi'l-Vakıdi, 2/560, 561
1247 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydî, 6/184
1248 Et-Terbiyyetü'l-Kıyâdiyye, 4/171
1249 En'am, 162, 163

Ama bu ordu böyle değildi. Bu ordu, Allah'ı inkâr edenlerle savaşmak üzere ilerliyordu.[1250]

• Resûlullah (sav), Abdurrahman bin Avf'ı ganimet malına hıyanet etmekten sakındırmıştı. Yani, ganimet malları taksim edilmeden evvel o maldan almaktan sakındırmıştı. Verdiği sözde durmamaktan ve bebekleri öldürmekten sakındırmıştı. Cihad esnasında uyulacak İslami ilkeler bunlar. Savaş sertliğin ve kabalığın bir çeşididir. Ama Allah Teâlâ'nın kalplerini savaşta da olsa hıyanetten, aldatmadan ve hasetten koruduğu Müslümanlar için iş böyle değildir. Onlar için savaş hakkı hâkim kılmak ve batılı yok etmek için verilen bir mücadeledir. Bu mücadelede hak sahiplerini diğerlerinden ayırmaları onlara emredilmiştir. İşte bu yüksek İslami edep, kişiyi kuvvet ve sertlik ile rahmet ve şefkati bir arada tutan bir fert hâline getirmektedir.[1251]

• Abdurrahman bin Avf (ra), bu ümmetin önderlerinden ve en büyük davetçilerinden biridir. Hilm, hikmet, kültür, tecrübe ve deha sahibi idi. İlk Müslümanlardandı. Başkasının karşılaşmadığı musibetlere maruz kalmıştır. Bu sebeple o, bu seferde de ilk hedefi gerçekleştirmek için bütün gücünü sarf etmiştir. O hedef de insanların İslam'a girmesidir. O, insanları ve insan psikolojisini iyi bilen biriydi. İslam'ı tebliğ için çok çalıştı ve Allah'ın fazlıyla amelini başarıyla taçlandırdı. Ordusuyla birlikte çıktığı bu seferde Resûlullah (sav)'in yönlendirmeleri doğrultusunda kavmin reisini ikna için gösterdiği çaba ve başarı kayda değerdir.

• Devmetü'l-Cendel'de yaşayan Kelb kabilesinin reisi Asba bin Amr'ın Abdurrahman bin Avf eliyle Müslüman olması bize Cafer bin Ebi Talib vasıtasıyla Habeşistan Kralı Necaşi'nin Müslüman oluşunu, Mus'ab bin Umeyr vasıtasıyla Evs ve Hazrec kabilelerinin liderlerinin Müslüman oluşlarını hatırlatıyor. Bu üç büyük şahsiyet ilk liderlerden olup Mekke'deki ilk İslami medresede yetişen talebelerdir.

Abdurrahman bin Avf, Uhud Savaşı'nda yirmi bir yara almış, yaraların şiddetinden dolayı topallamaya başlamıştı. Muzaffer ordusuyla Arap yarımadasının kuzeyinde İslam akidesinin sütunlarını dikiyor, çok sayıda kişi İslam'a giriyordu. Devmetü'l-Cendel bu kenar bölgede İslami mevki hâline gelmişti. Müslümanlar yakın gelecekte Müslümanlara karşı duran Araplarla ve Rumlarla mücadele ederken bu kaleye çokça ihtiyaç duyacaklardı.[1252] İlk defa İslam, İslam devleti hudutları dışında hükmediyordu. İlk defa Müslümanlar ve Hıristiyanlar tek bir devlet çatısı al-

1250 Et-Terbiyyetü'l-Kıyâdiyye, 4/172
1251 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydî, 6/184
1252 Et-Terbiyyetü'l-Kıyâdiyye, 4/174

tında yaşıyorlardı. Müslüman olanlara İslami hükümler uygulanıyor, Hıristiyan olarak kalanlardan da cizye alınıyordu. Bu açılım daha sonra İslam'a girecek yeni toplumlarla ilgili olarak sahabe için yepyeni bir tecrübe olmuştu. Irak'a, Şam'a ve İran'ın ve Bizans'ın kalbine dalacaklar ve insanlara İslam akidesinin kılıç yoluyla değil, ikna yoluyla yayıldığını öğreteceklerdi. Yine vahşi karanlıklar içinde kalmış toplumlar üzerine nur saçan İslam ilkelerinin gücünün zati güç olduğunu da onlara öğreteceklerdi.[1253]

• Abdurrahman bin Avf (ra)'ın Kelb kabilesi liderinin kızı ile evlenmesi, Devmetü'l-Cendel'deki yeni Müslüman liderle Medine'deki İslam devleti arasındaki bağı güçlendiriyordu. Onun kaderini İslam devletinin kaderine bağlıyordu.

Resûlullah (sav) de, komutanları da kabile liderlerinin kızlarıyla evlenmeyi arzuluyorlardı. Çünkü bu İslam daveti için büyük bir kazanımdı. Zira hısımlık yakınlığa sebep oluyor, düşmanlık sebeplerini izale ediyor, sonra da hısımın Müslüman olmasına vesile oluyordu.[1254]

İhanet Edenlerin Cezalandırılması, Lihyânoğullarına Karşı Savaş, Gâbe Savaşı ve Diğerleri

Hendek Savaşı'ndan sonra düşmanlar çekildi ve Müslümanlar müdafaa hâlinden hücum hâline geçtiler. İnisiyatif artık Müslümanların elindeydi. Raci vakasında Hubeyb ve arkadaşlarına hıyanet eden Lihyânoğullarını cezalandırma ve şehitlerin intikamını alma zamanı gelmişti. Hicret'in altıncı yılında Rebiü'l-evvel ayında ya da Cumade'l ûlâ ayında iki yüz sahabe onlar üzerine yürüdü.[1255]

Düşmanın Yanıltılması

Lihyânoğullarının arazisi Medine'ye iki yüz milden daha uzaktı. Bu gerçekten uzak bir mesafeydi ve bu mesafeyi katetmek isteyenler büyük meşakkatler çekiyorlardı. Ancak Nebi (sav), verdiği sözde durmak nedir bilmeyen bu gayrimedeni kabileler tarafından ihanete uğrayarak şehit edilen ashabının intikamını almak istiyordu.

Resûlullah (sav) düşmana hücum edeceği zaman onu yanıltır, öyle hücum ederdi. Onun âdeti buydu. Yine öyle yaptı, ordusuyla kuzeye yöneldi. Lihyânoğulları yurdu ise güneyde bulunuyordu.

1253 Age, 4/174
1254 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydî, 6/186
1255 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i Mesâdiri'l-Asliyye, 468

Nebi (sav), kuzeye hareket etmeden önce Şam'a baskın düzenlemek istediğini ilan etti. Ashabı dahi onun Lihyânoğullarına baskın düzenlemek istediğini bilmiyorlardı. Şam'a doğru yirmi mil yol aldıktan ve yanıltma harekatını gerçekleştirdikten sonra yönünü güneye çevirince bunu anladılar.

Betrâ denilen yerde yönünü kuzeyden güneye doğru çevirdi. Önce batıya, sonra güneye yöneldi.[1256]

Nebi (sav) Gelmeden Evvel Lihyânoğullarının Kaçması

Lihyânoğulları tam bir teyakkuz içindeydiler. Bütün gözcülerini ve casuslarını haber almak üzere etrafa yaymışlardı. Nebi (sav) henüz yaklaşmadan yurtlarını terk edip dağlara kaçtılar. Gözcüleri İslam ordusunun kendilerine doğru yaklaşmakta olduğunu onlara haber vermişti.

Nebi (sav), Lihyânoğulları yurduna ulaştığında orada ordugâhını kurdu ve bu hainleri takip edip yakaladıklarını getirmek üzere etrafa seriyyeler gönderdi. Seriyyelerin bu araması ve kovalamacası tam iki gün sürdü. Ancak yüksek dağların derinliklerine kaçan bu kabilelerden herhangi bir iz bulamadılar. Nebi (sav), Müslümanların gücünü kuvvetini ve kendilerine güvenini onlara göstermek ve onları korkutmak için orada iki gün kaldı. Bu şekilde onlara düşmanın merkez üssüne bile dilediğinde saldırabileceğini gösterdi.[1257]

Mekke'deki Müşriklerin Korkutulması

Nebi (sav) ordusuyla birlikteydi ve Mekke'ye çok yakındı. Bu fırsatı değerlendirmek ve Mekkeli müşriklere korku salmak için askerî bir manevra düzenlemeye karar verdi. Ordusuyla birlikte Asfân vadisine doğru hareket etti. Orada Hz. Ebubekir'i yanına çağırdı ve yanına on süvari katarak Mekkelileri korkutmak ve panikletmek üzere Mekke'ye doğru hareket etmesini emretti. Hz. Ebubekir de beraberindeki on süvariyle birlikte Mekke'ye doğru hareket etti ve Kurau'l-Gamîm denilen yere kadar gitti. Burası Mekke'ye çok yakın bir yerdi. Kureyş bu hareketi işitmiş ve Nebi (sav)'in kendileriyle savaş yapmak istediğini zannetmişti. Bir anda korkuya kapılıp paniklediler, ne yapacaklarını bilemediler. Nebi (sav)'in Hz. Ebubekir'i göndermek suretiyle gerçekleştirmek istediği hedef de zaten buydu.

Hz. Ebubekir ve beraberindekiler Kurau'l-Gamîm'e ulaştıktan ve

1256 Sulhu'l-Hudeybiye, 34, 35
1257 Age, 36

Mekkelilerin kalbine korku saldıktan sonra sağ salim Nebi (sav)'in yanına döndüler. Nebi (sav) de ordusuyla birlikte Medine'ye hareket etti.[1258]

Şehitlere Saygı

Nebi (sav), Hüzeyl kabilesinin ihanetine maruz kalıp şehit düşen ashabının şehit düştüğü Gurân vadisine ulaşınca, o şehitlere saygı gösterdi ve onlar için dua etti.[1259]

Gâbe Savaşı[1260]

Resûlullah (sav)'in Lihyânoğulları üzerine düzenlediği seferden dönüşü üzerinden birkaç gün geçmemişti ki, Uyeyne bin Hısn el-Fezârî Gatafan kabilesine mensup kırk süvariyle birlikte Resûlullah (sav)'in, Gâbe'deki süt develerine yönelik bir baskın düzenledi. Ebu Zer'il Gıfârî (ra)'ın oğlu Zer'i katledip zevcesi Leyla'yı esir aldılar. Sayıları yirmiyi bulan develeri de önlerine katıp götürdüler. Resûlullah (sav) durumu haber alır almaz -Sa'd bin Ubâde'yi üç yüz kişiyle birlikte Medine'yi savunmak üzere Medine'de bıraktıktan sonra- beş yüz kişiyle birlikte çıkıp onları takip etti.[1261]

Resûlullah (sav) Zî Karat denilen yerde düşmana yetişti. Onlardan bir kısmını öldürdü ve develeri kurtardı.[1262]

Seleme bin Ekva, Resûlullah (sav)'in askeri henüz mıntıkaya ulaşmadan önce nadir kahramanlıklar sergiledi. O, o mıntıkada çobanlık yapıyordu. Baskın düzenleyenlerle tek başına çarpıştı. Onlara ok atıyordu. Zamanının en iyi ok atıcılarından biri idi. Resûlullah (sav)'in öncü birlikleri gelmeden önce develerden bir kısmını kurtarmıştı.[1263]

Gatafanlıların baskın düzenleyip kaçırdığı Zer'in hanımı Leyla'ya gelince, o da Resûlullah (sav)'e ait bir deve üzerinde onlardan kaçmayı başarmıştı. Allah Teâlâ kendisini kurtarırsa üzerine bindiği deveyi kurban olarak keseceğini adamış, bu adağını Resûlullah (sav)'e söyleyince, Resûlullah (sav) gülmüş ve ***"Onu ne kötü şekilde mükâfatlandırıyorsun."*** buyurmuştu. Ona şunu demek istiyordu: "O seni taşıdı, bu sayede düşmanlardan kurtuldun. Bunun mükâfatı boğazlanmak mı?" Sonra da ona şöyle dedi: ***"Allah'a isyan hususunda adak olmaz, sahip olmadığın***

1258 Vakıdi, 2/535, 536; İbni Sa'd, 2/78-80; Tarih-i Taberî, 2/595
1259 Sulhu'l-Hudeybiye, 38
1260 Gâbe, Şam cihetinde Medine'ye yakın bir yerdir.
1261 Uyûnu'l-Eser, İbni Seyyidi'n Nas, 2/72, 73
1262 Et-Tarihu's-Siyasi ve'l Askerî, 327
1263 Sulhu'l-Hudeybiye, 43

şey üzerinde de adak olmaz."[1264] Resûlullah (sav) hariçte beş gün kaldıktan sonra Medine'ye döndü.[1265]

Bu savaş, Hendek ve Kureyza savaşlarından sonra, Hayber Savaşı'ndan önce Necid bedevilerine karşı bizzat Resûlullah (sav)'in komutasında yapılan en büyük savaşlardan biridir.[1266] Resûlullah (sav)'in seriyyeleri Karat Savaşı'ndan sonra müşrikleri tedip için ard arda harekete geçti. Bu seriyyelerden bir kısmı başarı kazandı, bazıları kazanamadı. Onlardan en çok dikkat çekeni Ukkaşe bin Mıhsan el-Esedî'nin seriyyesidir. Bu seriyye "Seriyyetü'l-Gamr"[1267] namıyla maruftu. Resûlullah (sav) onu Hicret'in altıncı yılında Rebiü'l-evvel ayında Esedoğullarına karşı göndermişti. Gamr mevkisine geldiklerinde Esedoğullarının etraftaki dağlara doğru kaçtığını gördüler. Bunun üzerine Ukkaşe ve adamları onların hayvanlarına yöneldiler ve iki yüz deve ele geçirdiler. Sonra da Medine'ye geri döndüler.[1268]

Çok dikkat çeken seriyyelerden biri de -Sa'lebe ve Uvâloğullarını korkutmak ve Medine otlaklarına baskın düzenlemekten menetmek üzere- Muhammed bin Mesleme el-Ensarî komutasında Zül-Kassa'ya gönderilen seriyyedir. Muhammed bin Mesleme, Hicret'in altıncı yılında Rebiü's-sânî ayında on kişiyle birlikte yola çıktı. Gece vakti onlara ulaştılar. Ancak kabile fertleri onları muhasara altına aldı. Sayıları yüz kişi kadardı. Gece vakti birbirlerine ok atmaya başladılar. Sonra kabile fertleri onların üzerine mızraklarla saldırdı ve onları katlettiler. Muhammed bin Mesleme de ağır yara almıştı. Oraya uğrayan Müslümanlardan birinin yardımıyla ancak Medine'ye dönebildi.[1269]

Bunun ardından Resûlullah (sav), Ebu Ubeyde Amir bin Cerrah'ı kırk kişi ile birlikte onların yurduna gönderdi. Oraya gittiklerinde onları bulamadılar. Hayvanlarını ele geçirdiler ve onları sürüp Medine'ye geri döndüler.[1270]

Aynı yılın Cumade'l ûlâ ayında Zeyd bin Hârise komutasında yüz yetmiş süvariden oluşan ikinci bir seriyye "Îs"e doğru yola çıktı. Şam'dan dönen Kureyş kervanını vuracaklardı. Kervana yetiştiler ve kervan ve içindekileri ele geçirdiler. Bazı kişileri esir aldılar. Resûlullah (sav)'in kızı Zeyneb'in kocası Ebu'l-Âs bin Rebî, onun annesi ve Resûlullah (sav)'in hanımı Hz. Hatice'nin kız kardeşi Hâle Binti Huveylid ve Muğîre

1264 Ahmed b. Hanbel, 4/430; Müslim, 1641; Ebu Davud, 3316
1265 Et-Tarihu's-Siyasi ve'l Askerî, 327
1266 Sulhu'l-Hudeybiye, 45
1267 Gamr, Esed oğullarına ait bir sudur.
1268 Tarih-i Taberî, 2/640
1269 Et-Tarihu's-Siyasi ve'l Askerî, 328
1270 Vakıdi, 1/551

bin Muaviye bin Ebu'l-Âs da esir alınanlar arasındaydı.[1271] Hicret'in altıncı yılında şaban ayında Ali bin Ebi Talib komutasında bir seriyye daha çıktı. Yüz kişiden oluşan bu seriyye, Hayber Yahudilerine yardım etmek için toplanan Sa'd bin Bekr oğullarını hizaya getirecekti. Sa'doğullarına baskın düzenlediler, bazı hayvanları ele geçirdiler ve onlarla birlikte Medine'ye geri döndüler.[1272]

Bu seriyye Yahudilere yardım etmeyi düşünen herkesin gözünü korkuttu. Bu kabileler anladılar ki, Medine'nin gözü açıktı ve etrafında dönen her şeyi görüyordu. Bütün hareketler gözetim altındaydı.[1273] Düşman, İslam devleti tarafından en dikkatli şekilde gözetleniyor ve elde edilen veriler üzerine sağlam harp planları yapılıyordu. Yollar kesiliyor, büyük grupların toplanmasının önü alınıyor ve hatta küçük yardımlara dahi göz yumulmuyordu.[1274]

Resûlullah (sav)'in komuta ettiği bu seriyyeler ve heyetler, Müslümanlara düşmanla ilgili haberleri toplamayı öğretmektedir. Haberler çeşitli kaynaklardan Resûlullah (sav)'e akıyordu. Keşif birlikleri, Müslümanlarla temas hâlinde olan gizli Müslümanlar, anlaşmalı kabileler, ayrıca feraset ve keşif Resûlullah (sav)'in haber kaynaklarıydı.

Ureyneliler Üzerine Giden Kürz bin Cabir el-Fihrî Seriyyesi

Ukl ve Ureyne kabilelerine mensup bir grup insan Hicret'in altıncı yılında şevval ayında Resûlullah (sav)'e geldiler[1275] ve Müslüman olduklarını söylediler. Sonra da: "Ey Allah'ın Nebisi! Biz hayvancılıkla uğraşıp sütle beslenen (çöl) insanlarıyız, (çift çubukla uğraşan) köylüler değiliz." dediler. Bu sözleriyle, Medine'nin havasının kendilerine iyi gelmediğini ifade ettiler. Bunun üzerine Resûlullah (sav) onlara (hazineye ait) develerin ve çobanın bulunduğu yeri tavsiye etti. Kendilerine oraya gitmelerini, develerin sütlerinden içmelerini söyledi. Gittiler, Harre bölgesine varınca İslam'dan döndüler. Nebi (sav)'in çobanını da öldürüp develeri sürdüler. Haber Peygamber (sav)'e ulaşınca derhâl arkalarından takipçiler çıkardı.[1276] Yakalanıp getirildiler, Resûlullah (sav) de (kısas olarak) gözlerinin oyulmasını, ellerinin kesilmesini ve Harre'nin bir kenarına atılıp o şekilde ölüme terk edilmelerini emretti.[1277]

1271 Muhammed Resûlullah, Muhammed Rıza, 245, 246
1272 Et-Tarihu's-Siyasi ve'l Askerî, 330
1273 Min Muîni's-Sire, 325
1274 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydî, 6/189
1275 Vakıdi, 2/568; İbni Sa'd, 2/93
1276 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 478
1277 Age, 478; Buhari, 4192

Ebu Katade'den gelen rivayette ise Peygamber (sav) bu olaydan sonra müsle yapılmasını (gözlerinin oyulmasını) yasakladı.[1278]

Ebu Kılâbe hadisinde diyor ki: "Bunlar; çaldılar, öldürdüler, imandan sonra dinden döndüler, Allah'a ve Resûlüne savaş açtılar."[1279]

Cumhura göre: ***"Allah ve Resûlü ile savaşanların ve yeryüzünde fesada koşanların cezası ancak öldürülmek, asılmak, çaprazvari el ve ayakları kesilmek veya yerlerinden sürülmektir. Bu, onlara dünyada rüsvaylıktır. Onlara ahirette de büyük bir azap vardır."***[1280] ayeti bu Ureyneliler hakkında nazil oldu.[1281] Ancak başka sebeplerden dolayı nazil olduğunu da söyleyenler oldu.[1282]

Her hâlükârda esas olan lafızların umumiliğidir, sebeplerin hususiliği değil. Bu hüküm kıyamete dek bakidir. Buna en büyük delil de İslam'da yol kesen eşkıya hakkındaki hükmün bu oluşudur. Ayet müşrikler hakkında da nazil olsa Müslümanlar hakkında da nazil olsa hüküm budur. Buhari'de de olduğu gibi bu ayet müşrikler hakkında nazil olmuştur. Bu da dikkate alınacak şeyin, sebeplerin hususiliği değil, lafızların umumiliği olduğunu göstermektedir.

Müsle, nesh edilmiş ya da yasaklanmıştır. Nebi (sav)'in Ureynelilerin gözlerini oyması onlara müsle yaptığını göstermez. Çünkü onlar Nebi (sav)'in çobanlarının gözlerini oydular, Nebi (sav) de onların gözlerini oydu. Bu da müsle değil kısastı.[1283]

Ureynelilere tatbik edilen ceza, eşkıyaya tatbik edilen cezadır. Nitekim ayeti kerime bu hükmü açıkça ifade etmektedir. Allah Teâlâ eşkıyanın cezasını dört hususa hasretmiş, sonra da bu eşkıyayı her akıllı kişinin tiksineceği şekilde vasfetmiştir. Onları, Allah Teâlâ'ya ve Resûlüne karşı savaş açanlar, halkı korkutmak suretiyle yeryüzünü fesada vermek isteyenler, onları öldürenler ve onların mallarını zorla yağmalayanlar olarak nitelendirmiştir. Allah Teâlâ'nın onlara ve diğerlerine merhameti gereği onlara verilen ceza yaptıklarıyla eşdeğerdir. O da, öldürülmek ya da asılmak ya da el ve ayakların çaprazvari kesilmesi ya da insanlardan uzak bir yere sürülmektir. Bu, işledikleri bu şeni cinayetleri bir daha işlememeleri ve başkaları için ibret olmaları içindir. Ayrıca bu şekilde cezalandırılmaları -eğer tövbe etmişlerse- onların günahlarının affedilmesine sebep olacaktır.

1278 Buhari, 4192
1279 Age, 478
1280 Mâide, 33
1281 Sübülü'l-Hüdâ ve'r Reşâd, Şâmî, 6/181-190
1282 Tefsir-i Taberî, 10/242-244
1283 İlacu'l-Kur'ani'l-Kerim li'l-Cerîme, Dr. Abdullah Şankîtî, 297, 298

Sonra onlar Müslümanlara eziyet ettiklerinden dolayı dünya hayatında onlar için zillet ve aşağılama vardır, ahiret hayatında da onlar için büyük bir azap vardır.

Daha sonra Allah Teâlâ kendisine tövbe edenleri istisna etmiş ve hikmet içeren etkili bir üslupla onları bu kötü cürümden tövbeye davet etmiştir. Yakalanmadan önce tövbe edip döndükleri takdirde de onları affedeceğini bildirmiştir.

Yakalanmadan önce tövbe ettikleri takdirde affedileceklerini bildirmesi, tövbe etmeden önce yakalandıkları takdirde tövbelerinin kabul edilmeyeceğini göstermektedir. Dikkat edilirse bu mükemmel bir tedavi yöntemi olup her akıl sahibine de gizli kalmayacağı üzere cürümün zamanla azalmasına ve yok olmasına sebep olacaktır.

Kur'an-ı Kerim'in bütün tedavi yöntemleri bu şekildedir. Tamamı zevki selime ve olgun akla mutabıktır.

Daha sonra Allah Teâlâ, her iki ayeti de, onlardan tövbe edip ıslah olanları bağışlayacağını ve onlara merhamet edeceğini bildirerek tamamlamıştır. Binaenaleyh onun o geniş rahmetinden kimse ümidini kesmemeli. Zira günahın büyüklüğü, -şirk müstesna- ne kadar olursa olsun Rabbin rahmeti ile kul arasına giremez. Kısaca söylemek gerekirse, İslam'ın eşkıyalığı tedavi yöntemi -daha iyisi olmayan- en uygun yöntemdir. Bu aşağıda da arz ettiğimiz üzere çok açık bir şeydir:

1- Eşkıyalık yapanın, Allah'a ve Resûlüne karşı savaş açtığını ilan.

2- Eşkıyalık eden kim olursa olsun en büyük cezaya çarptırılır.

3- Tövbe etmediği müddetçe dünyada da, ahirette de en zelil durumda olur.

4- Kur'an-ı Kerim'in bu şeni cerimeye karşı tedavi usulü, tövbe etmek isteyenlere tövbe kapılarını sonuna kadar açması ve bu şekilde onun cürümüne son vermesidir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Allah ve Resülü ile savaşanların ve yeryüzünde fesada koşanların cezası; ancak öldürülmek, asılmak, çaprazvari el ve ayakları kesilmek veya yerlerinden sürülmektir. Bu, onlara dünyada rüsvaylıktır. Onlara ahirette de büyük bir azap vardır. Ancak, onları yakalamanızdan önce tövbe edenler bunun dışındadır. Biliniz ki Allah, bağışlar ve merhamet eder."[1284]

İşte İslam toplumunun binası bu şekilde kuruluyordu. İslam devletinin ayakta tutulmasında askerî, siyasi, ictimai, ahlaki ve iktisadi hükümler bu şekilde birbiriyle iç içeydi.

1284 Mâide, 33, 34

3.
KONU

İSLAM DEVLETİNE KARŞI FAALİYET YÜRÜTENLERİN TASFİYESİ

Sellâm Bin Ebu'l-Hukayk'ın Öldürülmesi İçin Gönderilen Abdullah Bin Etîk'in Seriyyesi

Ebu Rafi Sellâm bin Ebu'l-Hukayk, Nadiroğulları Yahudilerindendi. İslam devletine karşı insanları kışkırtıyordu. Hatta Gatafan ve etrafındaki müşrik Araplara, Resûlullah'a karşı savaştıkları takdirde büyük paralar ödeyeceğini söylüyordu. Ebu Rafi'nin bu durumu herkesçe bilinen bir şeydi. Hendek Savaşı'na insanları teşvik edenlerden biri de o idi. Onun bu kışkırtmaları İslam devleti için tehlikeli oluyordu. Bu sebeple ona haddi bildirilmeliydi.[1285]

Seriyyenin Hayber'e Doğru Hareket Edişi ve Oraya Girişi

Resûlullah (sav), Yahudi Ebu Rafi'ye Ensar'dan bazı kişileri gönderdi. Başlarına da Abdullah bin Atik'i emîr tayin etti. Ebu Rafi kendisine ait bir kalede oturuyordu. Kaleye yaklaştıklarında güneş batmış, insanlar sürüleriyle avlularına giriyorlardı. Abdullah bin Atik arkadaşlarına: "Siz burada oturun ve yerinizden ayrılmayın. Ben gidip, kapıcılara biraz iltifat edip içeri girme imkânı arayacağım." dedi ve ilerledi. Kapıya kadar yanaştı. Def'i hacet yapıyormuş gibi elbisesini toparladı. İnsanlar içeri girmişti. Kapıcı seslendi:

"Ey Allah'ın kulu, girmek istiyorsan gir. Kapıyı kapatacağım (çabuk ol)." dedi. Ben de girdim ve (bir köşeye) gizlendim. Halk tamamen girince kapıyı kapattı. Sonra da anahtarları bir kazığa taktı. Ben (müsait bir anda) kalkıp anahtarları alıp kapıyı açtım.[1286]

1285 Kıraetün Siyasiyye li's-Sireti'n Nebeviyye, Muhammed Kal'acî, 212
1286 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 465; Buhari, Kitabu'l-Meğâzî

Ebu Rafi'ye Cezasının Verilişi

İbni Atik (ra) ve seriyyesinde bulunanlar kalenin içine girdikten sonra habis Yahudi Ebu Rafi'yi öldürmek için münasip bir fırsat kollamaya başladılar.

Buhari'de şöyle geçmektedir: "Ebu Rafi evinde gece sohbeti yapıyordu. Ve hususi bir köşkte idi. Sohbet arkadaşları dağılınca yanına çıktım. Her bir kapıyı açıp girdikçe içeriden üzerime kapadım. Eğer halkın haberi olur da beni öldürmeye azmederlerse, ben Ebu Rafi'yi öldürmeden bana ulaşamasınlar diye böyle yaptım. Sonunda yanına kadar gittim. Köşkün ortasında yer alan karanlık bir odadaydı. Ancak odanın neresinde olduğunu bilemiyordum.

'Ebu Rafi' diye seslendim. 'Kim o?' dedi. Sese doğru yöneldim. Heyecan içerisinde bir kılıç darbesi indirdim ama boşa gitti. Adam bir çığlık attı. Hemen odadan çıktım. Azıcık bekleyip tekrar girdim. (Sesimi değiştirip, yardıma gelmiş gibi) 'O ses de ne, ey Ebu Rafi?!' dedim. 'Kahrolası, odada biri var, az önce bana kılıç darbesi vurdu.' dedi. (Yerini iyice keşfetmiştim.) Bir darbe daha indirdim. Yaraladım, fakat öldüremedim. Sonra kılıcın ucunu karnına sapladım, sırtına kadar dayandı. Öldürdüğümü anladım. Geri dönüp, kapıları teker teker açmaya başladım. Merdivene kadar geldim. Ayağımı bastım. Yere kadar ulaştığımı zannettim. Ay ışığıyla aydınlık bir gecede yere düştüm. Bacağım kırıldı. Bacağımı sarığımla sardım. Sonra gidip kapının önüne oturdum. 'Onu gerçekten öldürüp öldürmediğimi öğreninceye kadar bu gece kaleden dışarı çıkmayacağım.' dedim. Horozlar ötünce surların üzerinden ölüm ilan edildi. Ölüm habercisi: 'Hicaz ahalisinin tüccarı Ebu Rafi'nin ölümünü duyuruyorum!' diye bağırıyordu. Ben hemen arkadaşlarımın yanına gittim. 'Zafer! Allah, Ebu Rafi'nin canını aldı.' dedim.

Resûlullah (sav)'e gelip olup biteni anlattım. Bana: ***'Uzat ayağını!'*** buyurdu. Ben de ayağımı uzattım; meshetti. Sanki hiçbir şey olmamış gibi, hiçbir rahatsızlık kalmadı."[1287]

Buhari'nin diğer bir rivayeti de şöyledir: "Abdullah bin Atik dedi ki: 'Ebu Rafi!' dedim. 'Kim o?' dedi. Sese doğru yöneldim ve bir darbe indirdim. Bir çığlık attı. Bir şey olmamıştı. Sanki ona yardıma gelmiş biri gibi geldim, sesimi değiştirerek sordum: 'Ne oldu sana, ey Ebu Rafi?' dedim. 'Kahrolası, biri yanıma geldi ve bana kılıçla vurdu.' dedi. Ona ikinci defa saldırdım. Ama yine bir şey olmadı. Yine bir çığlık attı. Ailesi

1287 Buhari, 4039

ayağa kalktı. Daha sonra tekrar onun yanına gittim ve sesimi değiştirerek yardıma gelmiş biri gibi yaptım. Sırtı üzerine uzanmıştı. Kılıcı karnına yerleştirdim, sonra da ona yüklendim. Öyle ki kemik seslerini işittim."[1288]

Siret kitaplarının zikrettiğine göre, Ebu Rafi kılıçla vurulduğunda karısı bir çığlık attı. Onu da öldürmek istedi. Sonra bu işten vazgeçti. Çünkü Resûlullah (sav) onları kadın ve çocukları öldürmekten menetmişti.[1289] İbni Atik, Yahudi dilinde anlaşılmaz karışık şeyler söylüyordu. Ebu Rafi'nin Yahudi karısı ve ev halkı ile bu dili konuştu.

Siret yazarları şöyle diyor: "İbni Atik'in seriyyesinin tamamı Ebu Rafi'nin öldürülmesine iştirak etti. Onlardan her biri Ebu Rafi'yi kendisinin öldürdüğünü iddia ediyordu. Resûlullah (sav): ***'Çabuk kılıçlarınızı getirin.'*** buyurdu. Kılıçlarını getirdiler; Resûlullah (sav) onlara baktı, sonra da: ***'Onu bu öldürdü.'*** buyurdu. O, Abdullah bin Üneys'in kılıcıydı. Abdullah bin Üneys'in kılıcı üzerinde yemek izleri vardı."[1290]

Okuyucu, Buhari ile "Ölümcül darbeyi Abdullah bin Üneys vurdu." diyen diğer siyer kitaplarının rivayetleri arasında bir tezat var zannedebilir. Hak olan şu ki, bu rivayetler arasında tezat yoktur. Zira Abdullah bin Atik, Yahudi Ebu Rafi'nin öldürülmesi hadisesinde kendi yaptıklarını anlatmış ve zannı galibine göre onu kendisi öldürmüştür. Onun öldürülmesi hadisesinde oynadığı rolü nakletmiştir. Bu, Ebu Rafi'nin öldürülmesinde ona başkalarının iştirak etmediği anlamına gelmemektedir. Zira o, böyle bir iştirakin olmadığını söylememektedir. Rivayetler birbirini açıklamakta ve birbirini tamamlamaktadır. Rivayetlere göre seriyyeye katılanların her biri Ebu Rafi'ye öldürücü darbeyi kendisinin vurduğunu iddia etmiş, Resûlullah (sav) onların davalarına bakmış ve kılıçları incelemiştir. İncelemeden sonra öldürücü darbenin Abdullah bin Üneys (ra)'ın kılıcı tarafından geldiğine hükmetmiştir. Zira onun kılıcı üzerinde yiyecek izleri vardı. Yani, onun kılıcı onun karnına saplanmış ve bağırsaklarını parçalayıp bağırsaklardaki yiyeceklere bulanmıştı.[1291]

Siyer kitapları Abdullah bin Atik'in seriyyesine katılanların isimlerini zikretmektedir. Buna göre onlar; Abdullah bin Atik, Mesud bin Sinan, Abdullah bin Üneys, Ebu Katade el-Haris bin Rib'î ve Huzâî bin Esved idi.[1292]

1288 Buhari, 4040
1289 Şerh-i Mevahib-i Ledünniyye, 2/168
1290 Buhari, 4039, 4040; İbni Sa'd, 2/91, 92; Sünenü'l-Kübrâ, Beyhakî, 9/10-18; Musannef, Abdürrezzak, 5/407-410; İbni Hişam, 3/286-288
1291 Es-Sire ma el-Yehûd, 1/189
1292 Sulhu'l-Hudeybiye, 91

Bu Seriyyede Çok Sayıda Dersler ve İbretler Var

• Bu seriyyeye katılanların tamamı Hazrec kabilesine mensup kişilerdi. Onlar kardeşleri Evs kabilesi ile her daim yarış içindeydiler. Hayırda başa baş koşan, birbiriyle yarışan iki ata benziyorlardı. Onlar dünya malı için, makam mevki elde etmek için yarışmıyorlardı. Allah Teâlâ'nın rızasını kazanmak ve ahiret saadetine nail olmak için yarışıyorlardı. Evs kabilesi, Ka'b bin Eşref'i öldürmüştü.[1293]

Ka'b bin Malik diyor ki: "Allah Teâlâ bu iki kabile ile Resûlüne ihsanda bulunmuştur. Ensar'dan olan bu iki kabile -ki onlar Evs ve Hazrec kabileleridir- Resûlullah (sav)'e hizmette birbirileriyle yarışıyorlardı. Evs, Resûlullah (sav) nezdinde bir iyilik yaptığında, Hazrec: 'Vallahi, Resûlullah (sav) nezdinde ve İslam'da bununla bizi geçemeyeceksiniz.' der ve bir benzerini işlemekten geri durmazdı. Hazrec bir yaptığında da aynı şeyi Evs söylerdi."[1294]

• Düşmanın dilini öğrenmenin faydası: Abdullah bin Atik bu dil sayesinde Ebu Rafi'nin kalesine girmeyi başardı, onun karısıyla konuştu ve rahat bir şekilde onun evine girdi. Çünkü onun diliyle, yani Yahudi diliyle ona hitap ediyordu. Gayrimüslimlerin -özellikle de onlardan düşman olanların- dilini öğrenmenin müstehap olduğu buradan çıkarılır. Hassaten düşmanın faaliyetlerini takip eden, onları dinleyen ve onların planlarını ve şifrelerini çözüp akamete uğratmaya çalışan askerî birlikler içinde düşmanın dilini iyi bilen kişiler bulundurulmalıdır.[1295]

• Yahudi Ebu Rafi'nin katledilmesi hadisesinde İbni Atik'in planının başarılı olması şu sebeplere dayanıyordu: Tek başına gitmesi: Kaleye tek başına gitmeye karar verdi, oraya girmeye çalıştı. Orada seriyyenin diğer fertlerini içeri sokmanın yolunu aradı. Kale muhafızlarının dikkatini çekmemeye çalıştı. Kapı bekçisini def'i hacet yapıyormuş gibi yaparak yanılttı. Onun bu hareketi sebebiyle kapı bekçisi ona dikkatle bakmadı ve yüzünü tanımaya çalışmadı. İçeri girdikten sonra bekçinin ne yaptığını takip etti. Bekçi kapıyı kilitledikten sonra bir yere saklandı. Bekçi kapı anahtarlarını yerine koyup gidinceye kadar onu bekledi. O gidince de anahtarları dilediği bir zamanda dilediği gibi kullanmak üzere aldı.[1296]

• Allah Teâlâ mümin dostlarına yardım ediyor: Bu büyük sahabe, Allah Teâlâ'nın yardımıyla bütün gücünü harcıyor, hatta ayağı kırıldı-

1293 Et-Tarihu'l-İslami, 6/177
1294 İbni Hişam, 3/286
1295 Es-Sire ma el-Yehûd, 1/191
1296 Age, 1/192, 193

ğında dahi elinden geleni yapıyordu. Başına gelen musibet sebebiyle şikâyetçi olmuyordu. İşini tamamıyla bitirip faaliyete ihtiyaç kalmadığında acıyı hissetmeye başladı ve arkadaşları tarafından taşınarak götürüldü. Resûlullah (sav)'e başından geçenleri anlatınca Efendimiz (sav): ***"Ayağını uzat."*** buyurdu. Kendisi şöyle anlatıyor: "Ayağımı uzattım, onu meshetti. Sanki daha önce hiç sakatlanmamış gibi oldu."[1297]

• İbni Hacer'in bu kıssadan çıkardığı faydalar: İbni Hacer şöyle diyor: "Bu hadisten çıkarılan faydalar şunlardır: İslam daveti kendisine ulaştığı hâlde, hâlinde ısrar eden müşriklere karşı suikast yapmak caizdir. Malı, bedeni ve diliyle Resûlullah (sav)'e karşı mücadele içine girenleri öldürmek caizdir. Harp ehline karşı casusluk yapmak, onların gaflet anını yakalamaya çalışmak ve müşriklere karşı savaşta sert olmak caizdir. Maslahat icabı sözü karma karışık ifade etmek caizdir. Az sayıdaki Müslüman'ın çok sayıdaki müşriklere saldırması caizdir. Delille hükmetmek caizdir. Nitekim İbni Atik burada Ebu Rafi'nin ölümünü ilan eden sesi delil olarak kabul etmiştir. Allahu a'lem."[1298]

• Abdullah bin Üneys (ra), bu seriyyeye komutan olarak değil, asker olarak katılmıştı. Hâlbuki o, Akabe Biati'nde bulunmuş ve Bedir'e katılmış biri idi. İki kıbleye doğru namaz kılanlardan ve Ensar içinde ilk Müslüman olanlardandı. Cihad ve kahramanlık alanında tanınmayan biri değildi. Şunu ifade edelim ki Resûlullah (sav) onu -Medine'ye karşı savaş hazırlığı içinde olan- Süfyan bin Halid el-Hüzelî'yi öldürmek üzere Mekke yakınlarında bir yere tek başına göndermiş, o da kendisine verilen görevi başarıyla yerine getirmiş ve onu çadırında yatağı içinde öldürmüştür. Daha sonra kaçıp kurtulmuş ve muzaffer olarak Medine'ye dönmüştür. Hayatı izzet ve şeref içinde geçti. Böyle olmasına rağmen o, bu seriyyeye komutan olmamış, seriyyeye mensup fertlerden biri olmuştur.

Bu, Nebi (sav)'in ashabının sahip olduğu ölümsüz terbiyeden ileri geliyordu. Yeryüzünün herhangi bir yerinde böyle bir terbiyeyi bulmak mümkün değildir. Zira ordularda rütbe esastır. Hatta aynı rütbede olsalar bile kıdemli olan kıdemsiz olana hükmeder. Kıdemsiz olan kıdemliye itaat etmek mecburiyetindedir. Kıdemlinin önceliği birkaç ay da olsa bu böyledir. Bu sisteme göre kimse Abdullah bin Üneys'in önüne geçemez. Ne var ki Nebevi terbiye kıdemsizi kıdemlinin önüne geçirmiş ve kıdemli kıdemsizden öğrenmiştir. Hatta Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer'i dahi Resûlullah (sav) normal askerler safında savaşa göndermiştir.[1299]

1297 Buhari, 4039
1298 Fethu'l-Bârî, 7/400
1299 Et-Terbiyyetü'l-Kıyâdiyye, 4/148

Yahudi Yuseyr bin Rizâm'a Karşı Gönderilen Abdullah bin Revâha Seriyyesi

Hayber Yahudilerinin Sellâm bin Ebu'l-Hukayk'tan sonraki liderleri Yuseyr bin Rizâm'ın Yahudileri bir araya topladığı ve onları Resûlullah (sav)'e karşı kışkırttığı haberi Resûlullah (sav)'e ulaştı. Hatta bununla yetinmeyip Gatafan kabilelerini de tahrik ettiği ve Resûlullah (sav)'e karşı savaşmak üzere onları bir araya getirdiği haberi Resûlullah (sav)'e ulaşmıştı. Resûlullah (sav) Yahudilerin bu planını öğrenince herhangi bir girişimde bulunmadan önce haberi tetkik etmeyi uygun gördü. Abdullah bin Revâha'yı Müslümanlardan bir grupla birlikte Yahudilerin ve müşrik Arapların birlikte yürüttüğü bu gizli planı öğrenmek üzere gönderdi.[1300]

Yapılan tahkikat, Yüseyr bin Rizâm'ın içinde bulunduğu faaliyeti doğruluyordu. Bu, Nebi (sav)'in harekete geçmesi için yeterliydi. Derhâl otuz kişilik bir süvari birliği oluşturdu ve başlarına Abdullah bin Revâha'yı komutan tayin etti. Abdullah bin Üneys de bu birliğin içindeydi. Ona gittiler ve "Bizi sana Resûlullah (sav) gönderdi, seni Hayber'e idareci yapmak istiyor." dediler. Israr edince de otuz neferle birlikte onlara katıldı. Onlardan her bir adam Müslümanlardan her bir kişinin terkisine bindiler. O da Abdullah bin Üneys'in devesinin terkisine binmişti. Hayber'e altı mil uzaklıktaki Karkara denilen yere gelince Yüseyr, Resûlullah (sav)'in yanına gidişine pişman oldu. Yanındaki Abdullah bin Üneys'in kılıcına el attı ama Abdullah dikkatliydi, kılıcı kaptırmadı ve derhâl ona saldırdı ve kılıcıyla ona vurdu, ayağını kesti. Yüseyr de elindeki çevgen ile onun yüzüne vurdu ve başında derin yerin bir yara açtı. Bu arada oradaki bütün Müslümanlar yanlarındaki Yahudilere saldırdılar ve onları katlettiler. Sadece biri kurtuldu, piyade olarak kaçtı. Abdullah bin Üneys, Resûlullah (sav)'in yanına dönünce Resûlullah (sav) onun yarasına tükürdü, artık yara ne iltihaplandı ne de acı verdi.[1301]

Bu seriyye Hicret'in altıncı yılında şevval ayında çıkmıştı.

Bu Seriyyeden Alınacak Dersler ve İbretler

• Resûlullah (sav)'in planı öncelikle Müslümanlarla Yahudiler arasında akan kanın durdurulması idi. Bu sebeple Abdullah bin Revâha'yı Hayber'e göndermişti. Ne var ki Yahudilerin kalplerinde bulunan kin ve

1300 El-Yehûd fi's-Sünneti'l-Mutahhara, 1/388, 389
1301 İbni Hişam, 3/266, 267

nefret galebe çaldı ve bütün bu planı altüst ettiler. Müslümanlara ihanet ettiler, ancak musibet başlarına döndü.

• Savaşta şiddet olmasa düşmanla karşı karşıya gelme bir türlü bitmez ve savaş her şeyi yer bitirir. Binaenaleyh savaşta düşmana korku salmak ve korkuyu yaygınlaştırmak gerekir. Müzakereler netice vermiyorsa şiddet olmalıdır. Düşmana anladığı dilden konuşmalı ve sert davranmalıdır. Düşmana karşısındakinin Allah'tan başka kimseden korkmadığı ve çekinmediği hissettirilmelidir.

• Hicret'in altıncı yılı düşmana karşı sert operasyonlara sahne oldu. Bu yılda seriyyesiz bir ay bile geçmedi. Bir ay içinde bazen bir bazen iki seriyye çıktığı da oldu. Seriyyeler çöllere dalmışlar, birlikleri dağıtmışlar, düşmanın gücünü kuvvetini kırmışlar, tağutlara karşı suikastlar düzenlemişlerdi. Bu merhalenin adı: **"Bundan sonra sıra bizde; onlar artık üzerimize gelemeyecekler."** idi. Artık Allah'ın hizbi Allah'ın adıyla ufuklara doğru hareket edecek, ölümsüz ilkeleri, üstün değerleri mahlukatın tamamına birden taşıyacaktı. Bu ilkelere ulaşmaya mâni olan bütün tağutları izale edecekti.

Biz şehadet ederiz ki, Allah'ın hizbine mensup bütün fertler ahlaki, fikrî, askerî ve siyasi cihetten en yüksek seviyeye ulaştılar ve kendi sistemlerini nasıl tatbik edeceklerini en iyi şekilde öğrendiler. İlkelerini fiilî olarak nasıl temsil edeceklerini ve Hudeybiye antlaşması zamanı yeni merhalede nasıl hareket edeceklerini en iyi şekilde bildiler.[1302]

1302 Et-Terbiyyetü'l-Kıyâdiyye, 4/189-192

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HUDEYBİYE ANTLAŞMASI

1.
KONU

TARİHİ, SEBEPLERİ VE RESÛLULLAH (SAV)'İN MEKKE'YE DOĞRU YOLA ÇIKIŞI

Tarihi ve Sebepleri

Resûlullah (sav), Hicret'in altıncı yılında Zilkade ayının ilk pazartesi günü ashabıyla birlikte umre yapmak üzere Medine'den Mekke'ye doğru yola çıktı. Bu gazanın sebebi şu idi: Resûlullah (sav) rüyasında ashabıyla birlikte Mekke'ye gittiğini, ihramlı bir şekilde umre yaptığını ve orada kesmek üzere kurbanlıklar sevk ettiğini görmüştü. Resûlullah (sav) gördüğü rüyayı ashabına müjdelemiş, onlar da buna çok sevinmişti.[1303] Zira uzun zamandır, sevgisiyle büyüdükleri Mekke'den ve Kâbe'den uzak kalmışlardı. İslam'ın gelişi ona karşı sevgilerini daha da artırmıştı. Onun etrafında tavaf etmeyi ne kadar da özlemişlerdi. Muhacir'in özlemi daha da şiddetliydi. Zira onlar orada doğmuşlar ve orada büyümüşlerdi. Orayı çok seviyorlardı. Ne var ki onlarla Mekke arasına set çekilmişti. Resûlullah (sav)'in haber vermesinden sonra bu büyük ziyaret için hazırlıklara giriştiler. [1304] Resûlullah (sav) çölde yaşayan bedevilere de kendileriyle birlikte gelmeleri için haber gönderdi. Kureyş'in onu Beytullah'a girmekten menetmesinden korkuyordu. Medine istihbaratı, Medine'nin güneyinde bulunan Kureyş ile kuzeyinde bulunan Hayber'in askerî bir anlaşma imzaladıkları haberini almıştı. Bu anlaşmanın hedefi Medine İslam devletini, kerpetenin iki kıskacı arasına alıp ezmek ve varlığına son vermekti. Bu ittifakın siyasi olarak kırılma zamanı gelmişti. Araplar nezdinde Kâbe, Kureyş'in şahsi mülkü değildi. O, babaları İsmail (as)'ın mirasıydı. Bu sebeple Kureyş'in, kimseyi Kâbe'yi ziyaret etmekten men hakkı yoktu. Dolayısıyla Muhammed (sav) ve ashabı da Kâbe'yi ziyaret edebilirlerdi.[1305]

1303 Hadîsu'l-Kur'ani'l-Kerîm an Gazavâti'r-Resûl, 2/495
1304 Es-Siretü'n Nebeviyye, Nedvî, 273
1305 Kıraetü'n Siyasiyye li's-Sireti'n Nebeviyye, 213, 214

Resûlullah (sav)'in çıkış haberi Arap kabileleri arasında duyulmuştu. Bu haber insanlar üzerinde olumlu etki yaptı. Zira Resûlullah (sav) harp için değil, umre yapmak ve Kâbe'yi ziyaret etmek üzere Mekke'ye gideceğini ilan etmişti. Resûlullah (sav)'in bu hareketi Müslümanlara güçlü bir propaganda imkânı sağladı. Resûlullah (sav) hedefini ilan etmişti. O da, umre niyetiyle Beytullah'ı ziyaret etmekti. O ve ashabı dikişli elbiselerden sıyrıldılar ve ihram giydiler. Kurbanlıkları işaretledikten sonra Zül-Huleyfe'de umre için ihrama girdiler.[1306]

Resûlullah (sav) son derece dikkatli ve temkinli hareket ediyordu. Bişr bin Süfyan el-Huzâî'yi gözcü olarak göndermişti.[1307] Ondan önce de yirmi adamdan oluşan bir keşif gücü göndermişti. Bu hususta Vakıdi şöyle diyor: "Resûlullah (sav), Abbad bin Bişr'i çağırdı ve yirmi süvariden oluşan bir keşif gücünü onunla önden gönderdi. Bu keşif gücü Muhacir ve Ensar'dan oluşuyordu."[1308] Resûlullah (sav) ani bir baskınla ya da felaketle karşılaşmak istemiyordu. Dolayısıyla bu keşif gücünün görevi düşmana dair haberleri Resûlullah (sav)'e ulaştırmaktı.[1309]

Zül-Huleyfe'ye gelindiğinde Hz. Ömer, Resûlullah (sav)'e: "Ya Resûlullah! Seninle harp hâlinde olan bir kavmin yanına silahsız ve atsız olarak mı gireceksin? Ebu Süfyan ve adamlarının bize saldırmalarından endişe etmiyor musun?" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) at ve silah getirmesi için Medine'ye adam yolladı.[1310] Resûlullah (sav)'in maksadı Müslümanlara zarar verebilecek olan düşmana karşı hazırlıklı olmaktı.[1311] Bu, esbaba tevessül sünnetiydi. Bu, Resûlullah (sav)'in, ümmeti tarafından uygulanması için çizdiği yoldu. Bunda büyük faydalar vardı. Zira bunda Müslümanlara darbe vurmak için fırsat gözleyen düşmanın tuzaklarını boşa çıkarma vardır.[1312]

Resûlullah (sav)'in Asfan'a Varışı

Resûlullah (sav) Asfan'a varınca Bişr bin Süfyan el-Huzâî geldi ve: "Ya Resûlullah! Kureyş senin geldiğini işitmiş, üzerlerine zorla gireceğinden korkarak, sana karşı, Ehabiş ile kendilerine bağlı kabilelerin ittifaklarını sağlamış; Halid bin Velid kumandasında iki yüz atlıyı ileri sürmüşler ki, onlar şimdi Gamim'deler. Dağ başlarına gözcüler ve gözetle-

1306 Merviyyâtü'l-Hudeybiye, 55
1307 Age, 58, 59
1308 Meğâzi'l-Vakıdi, 2/974
1309 Sulhu'l-Hudeybiye, Muhammed Başmîl, 309
1310 Tarih-i Taberî, 2/622
1311 El-Kıyâdetü'l-Askeriye fi Ahdi'r-Resül, 489
1312 Merviyyâtü'l-Hudeybiye, 58, 59

yiciler dikmiş; sütlerinden faydalanacakları sağmal ve yavrulu develerini, hasılı çoluk çocuklarını yanlarına almış; seni Mescid-i Haram'dan men etmek için kaplan postu giyinmiş; Beldah vadisine kadar gidip orada çadırlarını kurmuş oldukları hâlde onları geride bırakmış bulunuyorum." dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Eyvah! Kureyş helak oldu! Zaten harp onları yeyip tüketti. Ne olurdu benimle öteki Araplar arasından çekilselerdi. Onlar beni yenecek olsalar, kendilerinin de istedikleri bu olduğuna göre, istekleri gerçekleşmiş olurdu. Eğer Allah beni onlara galip kılacak olursa, onlar da akın akın İslamiyet'e girerlerdi ya da bana karşı güçleriyle savaşırlardı. Kureyş müşrikleri ne sanıyor? Vallahi, Allah'ın, beni göndermiş olduğu din için çarpışmaya devamdan geri durmayacağım. Ya bu dini Allah galip ve üstün kılar ya da bu yolda şu boynumun yanı gider."*** buyurdu.[1313]

Kureyş'in, Müslümanları Beytullah'a sokmamak üzere hazırlık yaptığı haberi ulaşınca Resûlullah (sav) ashabıyla istişare etti. İstişarede iki görüş ortaya atıldı:

- Müslümanlarla savaşmak ve onları Beytullah'a sokmamak üzere Kureyş'e destek için gelen Ehabiş'in ailelerine ve aile efradına saldırmak.
- Beytullah'a yürümek. Beytullah'a gitmekten menedenlerle de bu uğurda savaşmak.[1314]

Resûlullah (sav) bu görüşleri ashabına arz ettiğinde Hz. Ebubekir Sıddık, kendilerinin umre için yola çıktıklarını ve savaşı onlar başlatmadığı sürece onlara karşı savaşa girilmemesi görüşünde olduğunu söyledi. Resûlullah (sav) bu görüşü olumlu buldu ve ashabına buna göre hareket edeceklerini söyledi.[1315] Müşriklere ait süvariler Müslümanlara yaklaştıklarında Resûlullah (sav) Asfan'da ashabına korku namazı kıldırdı.

Resûlullah (sav) Yolu Değiştiriyor ve Hudeybiye'ye İniyor

Kureyş'in yolu kestiği ve Halid bin Velid komutasındaki bir birliği pusuya yatırdığı haberi Resûlullah (sav)'e ulaşınca çarpışmaya girmemek için yolu değiştirdi. ***"Başka bir yoldan bizi götürebilecek biri var mı?"*** diye sordu. Eslem kabilesinden biri: "Ben götürürüm ya Resûlullah." dedi ve onları yürünmesi güç engebeli dağ yollarından götürdü.

1313 İbni Hişam
1314 El-Kıyâdetü'l-Askeriye, 489
1315 Melâmihu'ş Şûra fi'd Daveti'l-İslamiyye, Adnan Nahvî, 160

Vadinin bittiği yerde bir düzlüğe çıktılar. Resûlullah (sav) ashabına: ***"Allah'tan yarlığanmak dileriz ve O'na tövbe ederiz.' deyiniz."*** buyurdu. Ashabı kiram da bunu söylediler. Resûlullah (sav): ***"Vallahi, bu söz 'Hıtta'dır ki, Allah tarafından İsrailoğullarına teklif edildi de onlar bunu söylemediler."*** buyurdu.[1316]

Resûlullah (sav), Hamş denilen yerin iki sırtı arasındaki sağ yola girilmesini emretti. Bu yol, Mekke'nin altından Hudeybiye'ye inen Seniyyetü'l-Mürâr'a çıkıyordu. Ordu kimseye hissettirmeden bu yola girdi. Halid, İslam ordusundan çıkan toz bulutunu gördükten sonra onları ancak fark edebildi. Yanındakilerle birlikte Mekke halkını uyarmak ve bu ani hareket karşısında onlara hazırlıklı olmalarını emretmek üzere derhâl Mekke'ye gitti.[1317] Müslüman askerlerin Hudeybiye'ye inmesi sebebiyle müşrikler paniklediler. Zira Mekke tehlike ve tehdit altına girmişti.[1318]

General Mahmud Şît Hattab bu parlak hareket hakkında şunları söylüyor:

"Müslümanların bu yoldan gitmesi müşrik kuvvetlerden korktukları için değildi. Zira düşmanından korkan onun merkez üssüne yaklaşmaz, bilakis uzaklaşır.[1319] Düşmana uzak durur ki düşman ona yaklaşmak istediğinde zorlukla ve müşkülatla karşılaşsın. O da bu arada zafere ulaşmanın bir fırsatını bulsun."[1320]

"İktibâsü'n Nizâmi'l-Askerî Fî Ahdi'r-Resûl" adlı kitapta Resûlullah (sav)'in yolu değiştirmesinin hikmetlerini açıklarken şöyle diyor: "Daha güvenli bir yola girilmesi hadisesinden alınacak ders şudur: Şuurlu bir komutan askerini tehlikeden uzak yollardan götürür. Askeri, düşmana inisiyatif kazandıracak ve hücumlarına maruz kalacak patikalara ve geçitlere sokmaz."[1321]

Kusva'nın Huysuzlaşması

Resûlullah (sav) Hudeybiye'ye yaklaşınca devesi Kusva yere çöktü. Ashabı kiram: "Kusva huysuzlaştı." dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Kusva huysuzlaşmaz. Onun böyle çökme huyu da yoktur. Fakat vaktiyle fili tutup alıkoyan şimdi de onu tutup alıkoydu."*** buyurdu. Sonra da: ***"Nefsim yed-i kudretinde bulunan Allah'a andolsun ki, Kureyş***

1316 İbni Hişam, 3/338
1317 Gazvetü'l-Hudeybiye, 39
1318 Es-Siretü'n Nebeviyye, 374
1319 Gazvetü'l-Hudeybiye, 39
1320 Er-Rasûlu'l-Kâid, Mahmud Şît Hattab, 186, 187
1321 Es-Siretü'n Nebeviyye, Ebu Faris, 374

müşrikleri Allah'ın Harem'inde işlenmesini yasakladığı şeylere tazim maksadıyla benden ne kadar müşkil talepte bulunurlarsa bulunsunlar muhakkak onların bu yoldaki isteklerini yerine getireceğim." Buyurdu.[1322] Daha sonra Kusva'yı kaldırmak üzere hareket edince deve sıçrayıp kalktı. Resûlullah (sav) de onu Mekke'den başka bir yana sürdü. Suyu az olan Semed kuyusu üzerindeki Hudeybiye'nin en uzak noktasına indi. Çok geçmeden kuyunun suyu bitirildi. Daha sonra susuzluktan Resûlullah (sav)'e şikâyet ettiler. Resûlullah (sav) ok torbasından bir ok çıkardı ve onu oraya dikmelerini emretti. Oku oraya diktikleri gibi su fışkırdı. Hepsi ondan içtiler ve suya kandılar.[1323]

Diğer bir rivayet de şöyledir: "Resûlullah (sav) kuyunun başına gelip oturdu. İçinde biraz su bulunan bir kap istedi. Getirilen su ile abdest aldıktan sonra ağzını çalkaladı ve dua etti. Abdest aldığı ve ağzında çalkaladığı suyu kuyunun içine döktü."[1324]

İbni Hacer'in de dediği gibi bu iki rivayeti bir araya toplamak mümkündür. Nitekim Vakıdi ve Urve'nin zikrettiği: "Resûlullah (sav) bir kova içine ağzını çalkaladı ve onu kuyuya döktü, sonra ok torbasından bir ok çıkardı ve onu oraya attı, daha sonra dua etti ve su fışkırdı."[1325] şeklindeki rivayet de bunu desteklemektedir.

Resûlullah (sav)'in Devesinin Çöküşündeki ve Resûlullah (sav)'in Yemin Edişindeki Dersler ve İbretler

• Kainatta olan her bir şey Allah Teâlâ'nın dilemesiyle hareket etmektedir. Hiçbir hareket O'nun iradesinin dışında vuku bulmamaktadır. Resûlullah (sav)'in devesinin nerede çöktüğünü, ashabı kiramın bunu nasıl çirkin karşıladıklarını ve Kâbe'ye yürüyüşlerinin devamı için onu ne kadar kaldırmak istediklerini ama Allah Teâlâ'nın başka şey murat ettiğini bir düşün.[1326]

• İbni Hacer Askalânî, Resûlullah (sav)'in: ***"Fili tutup alıkoyan şimdi de onu tutup alıkoydu."*** sözüyle ilgili şu önemli açıklamayı yapmıştır: "Bu kıssada -benzetilenler farklı olsa da- genel bir benzetme yapmanın cevazına dair delil vardır. Zira fil sahipleri batıl yolda iken deve sahipleri hak yoldaydılar. Ancak teşbih, Allah Teâlâ'nın haram beldeye girişi menine dair iradesi cihetinde gelmiştir."[1327]

1322 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 484
1323 Age, 484
1324 El-Feth, 4/758
1325 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 484
1326 Sulhu'l-Hudeybiye, 43
1327 Fethu'l-Bârî, İbni Hacer, 6/61

• Bu hadiseden alınacak derslerden biri de şu: Müşrikler, bidat ehli kişiler, facirler, asiler ya da zalimler Allah Teâlâ'nın hürmet edilmesi gereken şeylerden birine tazim maksadıyla bir şey talep ederlerse onlara icabet edilir, istedikleri verilir ve bu hususta onlara yardım da edilir. Başka şeyden menedilseler de bu hususta onlara yardım edilir. Sevilen ve istenilen bir hususta yardım isteyen kişi kim olursa olsun yardımı hak eder. Ancak bu yardım daha büyük bir kötülüğe sebebiyet verecekse yapılmaz. Bu çok ince ve çok zor meselelerden biridir.[1328]

• Yüce kudret ve azamet sahibi Allah Teâlâ bu gazada Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında şu hikmetler sebebiyle savaş olmamasına hükmetti:

a- Müslümanların Mekke'ye güçle girmesi, her iki taraftan çok sayıda kişinin ölümü ve çok kan akması demekti. Hâlbuki Allah Teâlâ'nın muradı bu değildi. Bu da her iki tarafın -müminlerin ve müşriklerin- maslahatına yönelik olan şeydi.

b- Mekke'deki gizli Müslümanların muhtemel bir çatışmada Müslümanlardan zarar görme durumu vardı ki, bu da Müslümanlar için ar vesilesi olurdu. Nitekim ayeti kerimede: ***"Ki onlar, küfrettiler, sizi Mescid-i Haram'dan ve durdurulmakta (bekletilmekte) olan hediyeleri (kurbanları), yerlerine varmaktan alıkoydular. Eğer kendilerini bilmediğiniz mümin erkekler ve mümin kadınları, bilgisizlik dolayısıyla onları darmadağın edip de bu yüzden size 'dayanılmaz bir sıkıntı' dokunmayacak olsaydı (o zaman durum farklı olurdu.) (Durumun böyle olması,) Allah'ın dilediğini rahmetine sokması içindir. Eğer (karışık yaşayan müminler) seçilip ayrılmış olsalardı, muhakkak içlerinden küfretmekte olanları acıklı bir azap ile azaplandırırdık."***[1329]

c- Allah Teâlâ'nın ilminde takdir olunan şey şu idi: Bugün Allah'ın resûlünü ve ashabını Mescid-i Haram'a girmekten men için harekete geçenlerin kalpleri İslam'la tanışacak ve onlar vasıtasıyla çok sayıda belde İslam'a açılacaktır. Bu risaleti insanlara onlar taşıyacak ve karanlıklarda kalanların yolunu onlar aydınlatacaktır.[1330]

Resûlullah (sav) İle Müşrikler Arasında Elçilerin Gidiş Gelişleri

Resûlullah (sav) harp etmek için değil, Mescid-i Haram'ı ziyaret etmek için geldiğini, buna başkaları gibi Müslümanların da hakkı olduğu-

1328 Sulhu'l-Hudeybiye, 47
1329 Fetih, 25
1330 Sulhu'l-Hudeybiye, 45

nu Kureyş'e anlatmak için olanca gayretini gösterdi. Kureyş bunu anlayınca anlaşma yapacak, Müslümanların gücünü kuvvetini ölçecek ve mecburi kalındığında savaşa azimli olup olmadıklarını öğrenecek birini Resûlullah (sav)'e gönderdi. Üçüncü bir yol olarak Müslümanları barış yoluyla Beytullah'tan menetme düşüncesi de taşıyorlardı.[1331]

Huzaa Kabilesinden Bir Grubun Büdeyl bin Verka Önderliğinde Gelişi

Büdeyl bin Verka, Huzaa kabilesinden bazı kişilerle birlikte Resûlullah (sav)'e geldi. Tihame kabilelerinden biri olan Huzaalılar, Mekke ve çevresinde olup biteni Resûlullah (sav)'e haber verirlerdi. Bu defa da geldiler ve Mekkelilerin Müslümanları Mekke'ye sokmama kararında olduklarını söylediler. Resûlullah (sav) de onlara geliş sebebini ve devam eden savaşlar sebebiyle Kureyş'in çektiği zararı anlattı. Onlarla belirli bir süreye kadar anlaşma teklifinde bulundu. Eğer bundan kaçınırlarsa bu uğurda -sonu ölüm dahi olsa- kendileriyle savaşacağını söyledi. Onlar da Resûlullah (sav)'in sözlerini Kureyş'e ilettiler. Onlara: "Ey Kureyş topluluğu, sizler Muhammed'e karşı olmakta aceleci davranıyorsunuz. O savaşmak için değil, Beytullah'ı ziyaret için geldi." dediler. Bunun üzerine onlar, onları Resûlullah (sav)'in adamı olmakla nitelendirdiler ve onlara kötü sözler sarf ettiler: "Savaş maksadıyla gelmiş olmasa bile Mekke'ye asla zorla giremez ve Araplar onun bize rağmen Mekke'ye girmiş olduğunu asla ağızlarına alamayacaklar." dediler.[1332] Resûlullah (sav)'in Mekke müşriklerine barış teklif etmesi onun siyasi dehasını göstermektedir. Zira bu çok sayıda faydayı içermektedir:

a- Barış antlaşması Kureyş'i tarafsız kılacak ve Arap yarımadasında vuku bulacak herhangi bir mücadelede Mekke müşrikleri yer almayacaktı. Bu mücadelenin diğer Arap kabilelerine ya da Yahudilere karşı olması hiçbir şeyi değiştirmeyecekti.

b- Resûlullah (sav), kendisiyle Mekke müşrikleri arasında açık kapı bulunmasını ve her iki tarafın elçiler vasıtasıyla isteklerini karşı tarafa ulaştırmasını daima istiyordu. Bu iki tarafı bir araya getirecek ve soğuk havayı yumuşatacak bir araçtı.

c- Büdeyl bin Verka öncülüğündeki Huzaa heyetinin Müslümanların güçlü olduğunu hissetmelerini istiyordu. Bunu hissettiklerinde onların Müslümanlara karşı bağlılığı ve güveni daha da artacaktı. Nitekim

1331 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 485
1332 İbni Hişam, 3/340

onlar İslam'ın gelişinden önce de Haşimoğullarıyla müttefiktiler. Onların bu ittifakı devam etti ve Hudeybiye sulhünde iyice perçinlendi.

d- Resûlullah (sav)'in Beytullah'a ziyaret ve tazim için geldiğini ısrarla söylemesi ve buna rağmen Kureyş'in onu reddetmesi, akıl sahibi kişileri düşünmeye ve Resûlullah (sav) ile birlikte olmaya sevk etti. Bu şekilde Resûlullah (sav)'in propaganda gücü arttı ve Kureyş'in propaganda gücü azaldı. Ayrıca Kureyşlilerin diğer insanlar nezdindeki dinî saygınlığı zaafa uğradı.

e- Mekke müşrikleri Büdeyl'in naklettiği sözlere inanmadılar. Çünkü onlar Huzaa kabilesinin Resûlullah (sav) ile sırdaş olduklarını ve Müslümanları sevdiklerini biliyorlardı.[1333]

f- Resûlullah (sav)'in Büdeyl bin Verka'ya verdiği cevaptan düşmana karşı ne kadar iltifatkâr davrandığını görmekteyiz. Allah Teâlâ'dan emir ya da nehiy söz konusu değilse, Resûlullah (sav)'in yöntemi bu idi. O, burada da müşriklerin taleplerine olumlu cevap verdi ve onlara -Medine'den çıkış sebebini gerçekleştiremediği için- buğzetmedi ve kötü davranışta bulunmadı.[1334]

Urve bin Mesud es-Sakafî'nin Elçiliği

Büdeyl bin Verka el-Huzaî Resûlullah (sav)'in Beytullah'ı ziyaret için geldiğini, harp etmek için gelmediğini Kureyşlilere haber vermişti. Ancak onlar, onları itham ettiler ve onlara kötü sözler söylediler. Daha sonra Resûlullah (sav) ile görüşüp gerçek haberi getirmesi için Urve bin Mesud es-Sakafî'yi seçip gönderdiler.[1335] Buhari bunu şöyle rivayet etmektedir:

"...Urve bin Mesud ayağa kalkarak: 'Ey kavmim, siz benim babam yerinde değil misiniz?' diye sordu. Onlar: 'Evet.' dediler. Urve: 'Ben sizin çocuğunuz yerinde değil miyim?' diye sordu. Onlar: 'Evet.' dediler. Urve: 'Siz beni herhangi bir kötülükle suçlar mısınız?' diye sordu. Onlar: 'Hayır.' dediler. Urve: 'Ukâz panayırı halkını kitle hâlinde size yardıma çağırdığımı ve onların bundan kaçınmaları üzerine kendi ailem, çocuklarım ve sözümü dinleyenlerle birlikte size yardıma koşup geldiğimi de biliyorsunuz, değil mi?' diye sordu. Onlar: 'Evet, öyle yapmıştın.' dediler. Bunun üzerine Urve: 'İşin doğrusu Büdeyl size iyilik ve barış yolunu göstermek üzere geldi, dolayısıyla onun teklifini kabul edin. Beni de bı-

1333 Sulhu'l-Hudeybiye, 67
1334 Age, 68
1335 Age, 68

rakın, gidip onunla -Resûlullah (sav) ile- bir konuşayım.' dedi. Onlar da ona 'Git' dediler.

Urve, Resûlullah (sav)'in yanına geldi, onunla konuşmaya başladı. Resûlullah (sav) ona Büdeyl'e dediklerinin aynısını söyledi. Bunun üzerine Urve: 'Ya Muhammed! Sen birtakım derme çatma insanları başına toplamış, sonra da onları kavminin yanına kadar getirmişsin. Senden önce Araplardan birinin bu şekilde kendi kavminin kökünü kazıdığını işittin mi? Allah'a andolsun ki senin yanında eşraftan olan kişileri görmüyorum. Her biri başka yerden gelmiş, derme çatma kimseler görüyorum ki, onlar, başları dara düştüğünde seni bırakıp gidecekler.' dedi. Bunun üzerine Hz. Ebubekir: *'Sen Lat putunun bilmem neresini emmene bak. Biz mi onun başından kaçıp dağılacak ve onu yapayalnız bırakacağız?!'* diyerek çıkıştı. Urve: 'Bu kim?' diye sordu. Oradakiler: 'Bu, Ebubekirdir.' dediler. Urve: 'Nefsim yed-i kudretinde bulunan Zat'a andolsun ki, eğer senin üzerimde bulunup da henüz ödeyemediğim yardım elin olmasaydı elbette sana cevap verir, sözünün altında kalmazdım.' dedi."

Urve bin Mesud, Müslümanların maneviyatını bozmak için psikolojik harp metodunu kullandı. Kureyş'in gücünden ima ile bahsetti ve bunda da aşırı mübalağada bulundu. Müslümanları fitneye düşürmeye ve kafa karışıklığına sebep olmaya çalıştı. Resûlullah (sav)'e söylediği: "Allah'a andolsun ki senin yanında eşraftan olan kişileri görmüyorum. Her biri başka yerden gelmiş, derme çatma kimseler görüyorum ki, onlar, başları dara düştüğünde seni bırakıp gidecekler." sözüyle komutanla askerler arasındaki sağlam bağı zayıflatmaya çalıştı.

Bunu Müslümanların psikolojisini bozmak, Kureyş'in askerî hedeflerine hizmet etmek ve onların propagandasını yapmak için söylemişti. Resûlullah (sav) ile askerleri arasını ayırmaya ve onların maneviyatlarını bozup azimlerini kırmaya çalıştı. Bu görüşmeler esnasında Müslümanlara karşı kullanılan en güçlü psikolojik harp taktiği buydu. Urve Müslümanların kalbine korku düşürmeye çalıştı. Kureyş'in yenilemeyeceğini ve onlara karşı yapacakları harpte kazançlı çıkamayacaklarını anlattı. Urve bin Mesud bu görüşmelerde psikolojik harp unsurlarını sonuna kadar kullandı. Resûlullah (sav) ile askerleri arasında askerî bir kriz vukua getirmeye ve Müslüman askerlerin kalbine korku salmaya çalıştı. [1336] Ne var ki onun bu çalışmaları köklü iman ve bütünleşmiş İslami saflar karşısında akamete uğradı.

1336 Menhecü'l-İ'lâmi'l-İslami fi Sulhi'l-Hudeybiye, Selim Hicazî, 131, 132

Urve bin Mesud es-Sakafî ile yapılan bu görüşmelerde Nebi (sav)'in ashabının sahip olduğu köklü imana delalet eden ve bu dinin, inatçı şeytani kişileri fazilet sahibi kişilere nasıl dönüştürdüğünü gösteren hususlar göze çarpmaktadır. Bu görüşmeler esnasında Nebi (sav)'in muhafızlığını yapanlardan biri de Urve bin Mesud es-Sakafî'nin yeğeni (erkek kardeşinin oğlu) Muğîre bin Şûbe idi. [1337] Muğîre bin Şûbe, Müslüman olmadan önce eşkıyalık yapan, yol kesip adam öldüren biri idi. Ancak Müslüman olunca bambaşka bir insana dönüşmüştü. Allah Teâlâ'nın inayetiyle tertemiz bir Müslüman olmuştu. Harp bulutlarının ortalığı sardığı bir ortamda Resûlullah (sav)'i koruma görevi ona verilmişti. Cahiliye döneminde barış görüşmeleri yapan kişiler muhataplarını kendilerine eş gördüklerinde konuşma esnasında onun sakallarını tutarlardı. Urve bin Mesud da aynı şeyi yapmış, Resûlullah (sav)'in sakallarını tutmuştu. Ama bu, Resûlullah (sav)'in muhafızlığını yapan ve kılıcıyla başında bekleyen Muğîre'nin hoşuna gitmemişti. Amcasını azarladı ve kılıcının kabzasıyla elini itti ve: **"Elin kesilip senden ayrılmadan önce Resûlullah'ın sakalından elini çek."** dedi. Resûlullah (sav) müşrik Urve ile Müslüman yeğeni Muğîre arasında olanları görüyor tebessüm ediyordu.

Muğîre bin Şûbe zırhını giyinmiş ve kılıcını kuşanmış bir vaziyetteydi. Başında da miğfer vardı. Bu sebeple amcası onu tanıyamamıştı. Sinirli bir şekilde: "Ya Muhammed, ashabının arasında beni incitip duran bu adam da kim?! Vallahi, içinizde ondan daha kötü bir kimse bulunabileceğini sanmıyorum. Onun kim olduğunu öğrenebilir miyim?" dedi. Resûlullah (sav): ***"Bu, senin kardeşinin oğlu Muğîre bin Şûbe'dir."*** buyurdu. Bunun üzerine Urve büsbütün sinirlendi ve Muğîre'ye: "Bunu bana yapan sensin ha?! Ey hain! Senin işlediğin cinayetin pisliğini daha dün temizledim." dedi. Muğîre bin Şûbe, Müslüman olmadan önce bir grupla arkadaşlık etmiş, sonra onları öldürüp mallarını almıştı. Daha sonra Müslüman olmuş Resûlullah (sav)'e gelmişti.

Urve görüşmelerden bir netice alamayınca geri döndü ve Kureyş'i Müslümanlarla savaşa girmekten sakındırdı. Onlara: "Ey kavmim! Vallahi ben birçok hükümdarın, Kisra'nın, Herakliyus'un ve Necaşi'nin huzuruna elçi olarak gittim. Vallahi ben ashabı arasında Muhammed'den daha büyük sayılan ne bir hükümdar, ne de bir ulu kişi gördüm. Vallahi

1337 Muğîre bin Şûbe (ra) Hudeybiye umresinden önce Müslüman olmuş, Hudeybiye umresine ve Rıdvan biatına katılmıştır. Yermük savaşında bir gözünü kaybetmiştir. Kadisiye savaşında Sa'd bin Ebi Vakkas tarafından Rüstem'e elçi olarak gönderilmiştir. İsâbe, 3/452

(saygılarından dolayı) onun yüzüne dikkatli bakmıyorlar (gözlerini önlerine eğiyorlar), onun yanında seslerini yükseltmiyorlar. Bir şeye işaret ettiğinde derhâl yerine getiriyorlar. Abdest aldığında abdest suyunu kapışıyorlar ve üzerlerine sürüyorlar. Ben bu kavmi iyice ölçtüm biçtim. Siz isterseniz ona karşı kılıçlarınıza el atabilirsiniz. Fakat ben öyle bir kavim gördüm ki, ne yapılsa, onlar onu koruyacaklar ve ona hiçbir zararın erişmesine meydan vermeyeceklerdir. Artık siz de iyice düşünün. Görüşlerinizde zaafa ve gevşekliğe düşmekten sakının. Muhammed size güzel bir barış ve iyilik yolu, mütareke teklif etmiş bulunuyor. Siz bunu hemen kabul edin. Ey kavmim! Size yaptığım öğüdümü kabul edin. Ben sizin için hayırlı bir öğütçüyüm. Bununla beraber ben bu hususta halk tarafından size değil ona yardım olunacağından korkarım. Bu adam şu Beytullah'a tazim için gelmiş, yanındaki kurbanlık develeri kesecek ve dönecek." dedi. Bunun üzerine Kureyş müşrikleri: "Bir daha böyle konuşma, ey Eba Yâfur! Eğer bunu senden başkası söyleseydi, onu kınar, rezil ve rüsvay ederdik. Bu yıl onu Beytullah'ı ziyaretten alıkoyacağız. Gelecek yıl dönebilir (ve Mekke'ye girip Kabe'yi tavaf edebilir)." dediler.[1338]

Psikolojik harp Müslümanlar üzerinde etkili olamamış, bumerang gibi dönüp dolaşmış Kureyş'i vurmuştu. Urve, Hudeybiye'de gördüklerini olduğu gibi Kureyşlilere anlatmıştı. Müslümanların Resûlullah (sav)'e karşı nasıl itaat ettiklerini, onu ne kadar sevdiklerini ve onu müdafaa için nasıl cansiperane dövüşeceklerini bir bir anlatmıştı. Maneviyatlarının son derece yüksek olduğunu ve çatışmaya hazır olduklarını söylemişti. Bu, Müslümanlara karşı aceleci davranmamaları ve onlara karşı savaşa girmemeleri yönünde onlara bir uyarıydı. Böyle bir çatışmanın Müslümanların lehine sonuçlanacağını ima ediyordu.

Sakif kabilesinin lideri Urve'nin söylediği sözler Kureyş liderlerinin kulaklarında yıldırım etkisi yapmıştı. Resûlullah (sav), Allah Teâlâ tarafından destek görüyordu. Bunun eserini Kureyş cephesinde çatlaklar oluşturmayı başaran Urve üzerinde görüyoruz. Onun konuşmasından sonra Kureyş cephesi hak cephesi karşısında manevi çöküşe uğramıştı. Aynı şekilde bu konuşmayla diğer Arap kabilelerinden yardım alma fikrinin delilleri de çürütülmüştü.

Resûlullah (sav), arzulanan hedefe varmak için farklı propaganda usulleri ve çeşitli diplomatik faaliyetler geliştirmiş, hikmet ve zekâsıyla başarılı olmuştu. Kureyş cephesini içeriden vurmuş, psikolojik olarak

1338 Meğâzi'l-Vakıdi, 2/598

çökertmiş ve müttefiklerini onlardan uzaklaştırmıştı. Bu, Resûlullah (sav)'in siyasi, askerî ve propaganda alanında gerçekleştirdiği kesin bir zaferdi.[1339]

Huleys bin Alkame'nin Elçiliği

Kureyş, daha sonra elçi olarak Ehabiş'in lideri Huleys bin Alkame el-Kindî'yi gönderdi. Resûlullah (sav) onu görünce: ***"Bu gelen, falandır. Kendisi, kurbanlık develere saygı gösteren, ibadete ve Allah'ın emirlerini yerine getirmeye özenen bir kavimdendir. Kurbanlık develerin hepsini ona doğru sürün de görsün."*** buyurdu. Ayrıca Ashab-ı Kirama yüksek sesle telbiye getirmelerini emretti. Huleys, vadiye doğru akıp giden nişanlı kurbanlık develeri görünce Resûlullah (sav) ile konuşmaya ihtiyaç duymaksızın Kureyş'e geri döndü. Gördükleri onu etkilemişti.[1340] Develerin bulunduğu vadide su ve ot yoktu. Develer uzun süre burada hapsedildiklerinden birbirinin tüylerini yemişlerdi. Müslümanlar da ihramlarını giymişler yüksek sesle telbiye getiriyorlardı. Uzun müddetten beri burada olduklarından saçları sakalları birbirine karışmıştı. Bu sebeple Huleys, Kureyş'in bu tasarrufunu şiddetle reddetti ve Resûlullah (sav) ile bir şey konuşmadan ya da kararlaştırıldığı üzere anlaşmaya oturmadan Kureyş'e geri döndü. Çünkü o, Kureyş'in bu yaptığını Beytullah'ın ziyaretçilerine karşı yapılmış bir saygısızlık olarak görmüştü. Bunu kimsenin onaylaması mümkün değildi ve buna karşı kimse Kureyş'e yardım edemezdi.[1341] Kureyş'e geri döndüğünde: "Ey Kureyş cemaati, ben onu Beytullah'tan alıkoymanın helal olmadığı görüşündeyim. Ben kurbanlık develeri, boyunlarına nişanlar takılmış, hörgüçleri çizilip kanatılarak işaretlenmiş, kurban edilmek üzere uzun müddet tutulmaktan yünlerini yiyip tüketmiş, adamları da şu Beytullah'ı tavaf etmek maksadıyla koku sürünmeyi bırakmış, üstleri başlan kirlenmiş bir hâlde gördüm." dedi. Huleys böyle deyince Kureyş müşrikleri ona hakaret ettiler ve: "Biz senden hoşnut değiliz. Seni nereye gönderdiysek memnun kalmadık. Sen hele bir otur, yerinde dur. Sen nihayet bir çöl Arabısın; cahilsin, bilgisizsin. Senin böyle şeylere aklın ermez." dediler. Huleys kızdı ve: "Ey Kureyş cemaati! Vallahi, biz, Beytullah'ın haremliğini gözeterek ona tazimde bulunmak ve onun hakkını yerine getirmek maksadıyla gelecek olanlara engel olalım diye sizinle antlaşma yapmadık. Beytullah'a tazimde bulunmak üzere gelen bir kimse ondan nasıl alıkonabilir?! Huleys'in

1339 Menhecü'l-İ'lâmi'l-İslami fi Sulhi'l-Hudeybiye, 145
1340 Es-Siretü'n-Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 488
1341 Menhecü'l-İ'lâmi'l-İslami, 108

nefsi yed-i kudretinde bulunan Zat'a andolsun ki, ya Muhammed'le yapmak için geldiği şey arasına girilmeyecek, kendisinin Beytullah'ı tavaf ve ziyaretine engel olunmayacak ya da bütün Ehabiş'i, tek kişi kalmamak üzere buradan götürürüm." dedi. Bunun üzerine Kureyş müşrikleri: "Senin Muhammed'le ashabından görmüş oldukların aldatmadan başka bir şey değildir. Kendimiz için kabul edebileceğimiz bir antlaşma sağlayıncaya kadar bizi kendi hâlimize bırak." dediler.[1342]

Resûlullah (sav), Huleys'in şahsiyetini ve psikolojisini çok iyi biliyordu. *"Bu gelen, falandır. Kendisi, kurbanlık develere saygı gösteren, ibadete ve Allah'ın emirlerini yerine getirmeye özenen bir kavimdendir."* sözü bunu göstermektedir. Aşikar olan şu ki, Resûlullah (sav) bu adamı çok iyi tanıyordu. Onun Allah'ın emirlerine hürmet eden biri olduğunu bildiğinden, bu yönünden bütünüyle istifade yoluna gitti. Maksatlarının iyi anlaşılması için ona karşı anlayacağı dille konuşuldu, kurbanlık develer kendisine gösterildi ve ihramlı hacılar olarak yüksek sesle telbiye getirildi. Bununla da en azından bu mücadelede tarafsız olması hedeflendi.

Şunu da ifade edelim ki, Huleys bütün Araplar nezdinde iyi olarak bilinen biriydi. Zekâsı ile temayüz etmiş, bu sebeple liderliğe ve Ehabiş kuvvetlerinin komutanlığına yükselmişti. Nebi (sav) tarafından da Kureyş tarafından da itibar görüyordu. Eğer o, Müslümanların hak üzere olduğunu anlayacak olsa hak ve adalet anlayışına göre hareket edecek ve taraflar arasındaki nizayı hal yoluna sokacaktı. Kureyş'i Müslümanlara karşı düşmanlıktan uzak durmaya ve Mescid-i Haram'ın yolunu kesmekten imtina etmeye ikna edecekti. Resûlullah (sav)'in burada uyguladığı hareket Huleys'in inandığı ilkelerle bire bir uyuşuyordu. Bu sebeple bu hareketin tesiri oldukça yüksek oldu.[1343]

Resûlullah (sav), Urve bin Mesud es-Sakafî ve Huleys bin Alkame'yi etkilemek suretiyle müşriklerin saflarını parçalamayı başarmıştı. Üstad Akkad, Resûlullah (sav)'in kriz yönetimi ve güç kullanımı hususundaki kabiliyetini anlatırken şöyle diyor: "Resûlullah (sav) muharip birlikleri ve keşif birlikleri oluşturmasını biliyordu. Aynı şekilde elindeki bütün gücü çatışma gerektiğinde yerli yerinde kullanmasını da biliyordu. Düşünce gücünü, konuşma gücünü, nüfuz gücünü yerli yerinde kullanıyordu. Davet gücünü onun kadar etkili kullanan başka birini bilmiyoruz. Onu kullanıyor ve gayesine en iyi şekilde ulaşıyordu. Muharebede iken yapılan davetin -bilindiği üzere- iki asıl maksadı vardır:

1342 El-Vakıdi, 2/600
1343 Menhecü'l-İ'lâmi'l-İslami fi Sulhi'l-Hudeybiye, 111

a- Hasmın ve diğer insanların senin haklı olduğuna ikna edilmeleri,

b- Hasmın azminin kırılmasıyla savaş gücünün kırılması ve düşman safları arasında parçalanma meydana getirilmesi. Nitekim -devletlerin uzman kadrolarla başaramadığını- Resûlullah (sav) tek bir adamla başardı ve maksadına nail oldu."[1344]

Mikrez bin Hafs'ın Elçiliği

Hudeybiye günü Kureyş'in elçilerinden biri de Mikrez bin Hafs idi. Buhari bunu şöyle rivayet ediyor: "...Onlardan Mikrez bin Hafs adında bir zat ayağa kalkıp: 'Bırakın, bir de ben gideyim.' dedi. Ona da müsaade edip: 'Git.' dediler. Müslümanlara yaklaşınca Resûlullah (sav): ***'Bu gelen Mikrez'dir, facir birisidir.'*** dedi. Mikrez Resûlullah (sav) ile konuşmaya başladı. Onlar konuşurken Süheyl bin Amr çıkageldi."

Ma'mer diyor ki: "Eyyub bana İkrime'nin şöyle dediğini haber verdi: 'Süheyl bin Amr geldiğinde Nebi (sav): ***'İşiniz artık size kolaylaştırıldı.'*** buyurdu."

Resûlullah (sav)'in Kureyş'e Gönderdiği Heyetler ve Müslümanların Eline Esir Düşen Müşrikler

Resûlullah (sav) özel bir heyetin Kureyş'e gönderilmesi zaruretini hissetti. Savaş istemediklerini, barış maksadıyla ve mukaddesata hürmet maksadıyla geldiklerini, dolayısıyla Umre yapıp Medine'ye geri döneceklerini onlara tebliğ etmek istiyordu. Hiraş bin Ümeyye el-Huzâî, Kureyş'e elçi olarak gönderilmek üzere seçildi ve "Sa'leb (Tilki)" adlı bir deveye bindirilip Kureyş'e gönderildi. Mekke'ye girdiğinde müşrikler devesini tutup boğazladılar ve Hiraş'ı da öldürmek istediler. Ancak Ehabiş onlara mâni oldu, Hiraş da Resûlullah (sav)'e geri döndü ve Kureyş'in yaptıklarını anlattı. Resûlullah (sav), Allah Resûlü'nün risaletini tebliğ edecek başka birini göndermek istedi.[1345] Resûlullah bu iş için Hz. Ömer'i seçti. Ancak Hz. Ömer mazeretini beyan ederek yerine Hz. Osman'ın gönderilmesini işaret etti.[1346] Hz. Ömer, Mekke'ye gidecek kişinin korumaya muhtaç olduğunu, kendisinin bundan mahrum olduğunu, ancak Hz. Osman'ın -risaleti tebliğ edinceye kadar- kendisini koruyacak bir kabilesinin olduğunu beyan etti.[1347]

1344 Abkariyyetü Muhammed, 49
1345 Gazvetü'l-Hudeybiye, 83
1346 El-Meğâzî, Vakıdi, 2/600
1347 Age, 2/600

"Ya Resûlullah, Kureyş'in hayatıma kastetmesinden korkarım. Onlar benim kendilerine ne kadar düşman olduğumu bilirler. Orada Adiyoğullarından beni koruyacak kimse de yok. Ama yine de gitmemi istersen onların yanına giderim." dedi. Onun bu sözüne karşı Resûlullah (sav) bir şey demedi. Hz. Ömer: "Ya Resûlullah, bu işe benden daha nüfuzlu, aşireti ve koruyucusu daha kalabalık birini gösterebilirim ki, o da, Osman bin Affan'dır." dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav), Osman bin Affan (ra)'ı çağırdı. Ona: ***"Kureyş'e git ve de ki: 'Biz buraya kimseyle savaşmak üzere gelmedik. Ancak Beyt'i ziyaret ve Harem'i tazim için geldik. Yanımızda kurbanlık develer var; onları kesip döneceğiz."*** Hz. Osman kalktı, Beldah'a kadar gitti. Orada Kureyşlilerle karşılaştı. Ona: "Nereye gidiyorsun?" diye sordular. Hz. Osman: "Resûlullah (sav) beni size gönderdi. Sizi Allah'a ve İslamiyet'e davet ediyor. Hepiniz İslam dinine gireceksiniz. Şüphe yok ki, Allah dinini yayacak, Peygamber'ini aziz kılacaktır. Bu hususta ona karşı koyan siz olmayın, sizden başkası olsun. Eğer sizden başkaları Muhammed (as)'a karşı koyar ve galebe çalarlarsa –zaten sizin istediğiniz de budur- istediğiniz yerine gelmiş olur. Şayet Muhammed (as) onlara galebe çalarsa siz o zaman muhayyersiniz. Ya halkın girdiği dine siz de girersiniz ya da çarpışırsınız ki çarpışacak kadar çok adama da sahipsiniz. Muhakkak ki harpler sizi çok zayıflattı ve zarara uğrattı. Savaş içinizden birçok seçkin kişileri alıp götürdü. Bundan başka, Resûlullah (sav) size haber veriyor ki, kendisi buraya hiç kimse ile çarpışmak için gelmedi, ancak umre yapmak için geldi. Yanında da işaretli kurbanlık develer bulunuyor. Onları kesecek ve dönüp geri gidecek." dedi. Kureyş müşrikleri, Hz. Osman'ı dinledikten sonra: "Söylediklerini işittik. Bunlar hiçbir zaman olmayacak. Kendisi üzerimize gelip zorla Mekke'ye giremeyecek. Sahibinin yanına dön, haber ver, sakın bize yaklaşmasın." dediler.

Eban bin Said bin Âs, Hz. Osman'a yaklaştı: "Hoş geldin" dedi ve eman verdi. Sonra da: "Kısıtlamaya gitmeksizin dilediğini yap." dedi. Daha sonra atından indi, Hz. Osman'ı bindirdi. Kendisi de onun terkisine bindi. Mekke'ye girdiler. Hz. Osman, gerek Beldah'ta, gerek Mekke'de, Ebu Süfyan, Safvan bin Ümeyye ve diğer Kureyş eşrafıyla teker teker konuştu. Onların cevabı: "Muhammed Mekke'ye asla giremez." şeklinde oldu.[1348]

Müşrikler, Hz. Osman'a Kâbe'yi tavaf edebileceğini söylediler. An-

1348 Zâdü'l-Meâd, 3/290; İbni Hişam, 3/344

cak o bundan kaçındı.[1349] Daha sonra Mekke'de bulunan zayıf ve koruyucusuz kişilere Resûlullah (sav)'in gönderdiği müjdeyi haber verdi ve kurtuluşun yakın olduğunu söyledi. Onlar da ona: "Resûlullah'a bizden selam söyle. Onu Hudeybiye'ye indiren Allah, Mekke'ye de girdirmeye kadirdir." dediler.[1350]

Uzun görüşmelerden sonra neticede sulh yapıldı. Sulh yapıldıktan sonra Müslümanlarla müşrikler birbirine karıştı. O esnada iki gruptan biri diğer gruptaki birine taş attı. Derhâl çatışma çıktı ve iki taraf birbirlerine taş, ok ve mızrak atmaya başladılar. Her bir grup diğer gruptan bazı kişileri rehin aldı.[1351] Nitekim Kur'an-ı Kerim bunu zikretmekte, şöyle demektedir: ***"O, sizi Mekke'nin batnında (hududu içinde) onlara karşı muzaffer kıldıktan sonra, onların ellerini sizden ve sizin de ellerinizi onlardan uzak tuttu. Allah, yapmakta olduklarınızı hakkıyla görendir."***[1352]

Müslim, bu ayetin nüzul sebebi ile ilgili olarak şu rivayeti yapmaktadır: "Sabah namazı sırasında Ten'im dağından seksen kişi silahlı bir şekilde Resûlullah (sav)'in üzerine geldiler. Niyetleri Resûlullah (sav)'in ve ashabının gaflet anını yakalamaktı, ancak kendileri yakalandılar. Resûlullah (sav) onları öldürmedi, serbest bıraktı. Bunun üzerine bu ayeti nazil oldu."[1354]

Seleme bin Ekvâ neler olduğunu bize anlatıyor: "... Sonra müşrikler bizimle sulh hususunda haberleşmeye başladılar. Öyle ki, birbirimize gidip gelmeler oldu. Sonunda sulh yaptık. Ben, Talha İbni Ubeydullah'ın hizmetçisi idim. Atını sular, kaşağılar, kendine de hizmet eder, yemeğinden yerdim. (Çünkü) Allah ve Resûlü yolunda hicret için malımı ve ailemi terk etmiştim. Biz ve Mekkeliler aramızda sulh yapınca, birbirimizle karıştık. Ben bir ağacın yanına gidip dikenlerini süpürerek dibine yattım. Mekke halkından dört müşrik yanıma geldi. Resûlullah (sav) hakkında kötü sözler söylemeye başladılar. Ben onlara kızdım ve bir başka ağacın dibine geçtim. Silahlarını ağaca asıp yattılar. Onlar bu vaziyette iken vadinin aşağısından bir münadi şöyle sesleniyordu: "Muhacir'in imdadına yetişin! İbni Züneym öldürüldü."

Derhâl kılıcımı çekip bu uyuyan dört kişiye hızla yürüyüp silahlarını aldım, elimde deste yaptım, sonra da: "Muhammed'in yüzünü müker-

1349 İbni Hişam, 3/344
1350 Gazvetü'l-Hudeybiye, 85
1351 Zâdü'l-Meâd, 3/291
1352 Fetih, 24
1354 Müslim, 1808; Ahmed b. Hanbel, 3/122; Ebu Davud, 2688; Tirmizi, 3264

rem kılan Zat'a andolsun ki, sakın sizden kimse başını kaldırmasın. İki gözü taşıyanı (kellesini) uçururum." dedim. Sonra onları sürerek Resûlullah (sav)'e getirdim. O sırada amcam Amir, Ablat'tan Mikrez denilen bir adamı, üzeri çullanmış bir at üzerinde beraberinde yetmiş müşrik olduğu hâlde Resûlullah (sav)'e getirdi. Resûlullah (sav) onlara baktı ve: ***"Bırakın onları, fücurun başı da sonu da onların olsun."*** buyurdu ve hepsini affetti.[1355]

İbni Kesir şöyle diyor: "Bu, Allah Teâlâ'nın mümin kullarına bir ikramıdır. Müşriklerin ellerini onlardan uzak tuttu ve onlardan müminlere bir zarar erişmedi. Müminlerin ellerini de onlardan uzak tuttu ve Mescid-i Haram yanında onlara karşı savaşmadılar. Her iki grubu da korudu. Aralarında -müminler için dünya ve ahirette hayır ve afiyet olan- bir antlaşma vücuda getirdi."[1356]

"Mekke'nin batnında" sözü hakkında Rağıb şöyle demiştir: "Batn, her şeyde 'zahr'ın zıddıdır. Alçak bir araziye batn, yüksek araziye zahr denir."

Müfessirlerin çoğu ayetteki "Batn-ı Mekke" sözünü, -batn kelimesi alçak arazi için kullanıldığından dolayı- Hudeybiye'ye hamletmişlerdir. Hudeybiye, Mekke'ye yakın olup arazisinin bir kısmı Harem bölgesi içindedir. Mekke ve Cidde yolu üzerindedir, Mekke'ye daha yakındır.[1358]

Rıdvan Biatı

Resulullah (sav)'e Osman (ra)'ın öldürüldüğü haberi ulaşınca ashabını müşriklere karşı savaşmak üzere biate davet etti. Ashabı Kiram da davete icabet edip ölüm üzerine biat ettiler.[1359] Cedd bin Kays dışında herkes biat etti. O da nifakından dolayı biat etmedi.[1360] Bir başka rivayete göre biat, sabır üzere idi.[1361] Bir diğer rivayete göre ise firar etmemek üzere idi.[1362] Bu rivayetler birbiriyle çelişmemektedir. Zira ölüm üzerine biat etmek sabretmek ve firar etmemek demektir.[1363]

Resûlullah (sav)'e ilk biat eden kişi Ebu Sinan Abdullah bin Vehb el-Esedî'dir.[1364] Ondan sonra diğerleri biat ettiler.[1365] Seleme bin Ekvâ üç

1355 Müslim, 1807
1356 Tefsir-i İbni Kesir, 4/192
1358 Age, 26/184
1359 Buhari, 4169; Müslim, 1860
1360 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 486
1361 Age, 486
1362 Müslim, 1856; Ahmed b. Hanbel, 3/396; Tirmizi, 1594; Nesai, 7/140, 141
1363 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 486
1364 Age, 486
1365 Zâdü'l-Meâd, 3/291

defa biat etti. Önce biat edenlerin başında, sonra ortasında, sonra da sonunda biat etti.[1366] Nebi (sav), sağ eli için: ***"Bu, Osman adınadır."*** buyurdu ve onu diğer elinin üzerine koydu.[1367]

Resûlullah (sav)'e ağaç altında biat eden sahabelerin sayısı bin dört yüz kişi idi.[1368] Kur'an-ı Kerim, Rıdvan Biatı'na katılan kişilerden bahsetmektedir. Birçok ayette ve hadiste onların fazileti zikredilmiştir:

1- Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir."***[1369]

Bu ayeti kerimede Rıdvan Biatı'na katılanlar için büyük övgü ve medih vardır. Allah Teâlâ, Resûlüne yapılan biatı kendisine yapılmış olarak kabul etmektedir. Bunda onlar için büyük bir ikram ve büyük bir yüceltme vardır.[1370]

İbni Kayyım şöyle diyor: ***"Allah Teâlâ'nın "Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir.'*** ayetini iyi düşün. Onlar elleriyle Resûlullah (sav)'e biat ediyorlardı. Resûlullah (sav) elini onların elleri üzerine koyuyordu. Resûlullah (sav) Allah ile onlar arasında elçi idi. Ona yaptıkları biat Allah Teâlâ'ya yapılmış idi. Mekândan münezzeh olan Allah'ın eli onların elleri üzerindeydi."[1371]

"... Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir." ayetinin manası; çok sevap verecektir, demektir. O da, cennet ve cennetteki -gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve akla hayale gelmeyen- hazır nimetlerdir.[1372]

2- Allah Teâlâ onlardan razı olduğunu şöyle haber veriyor: ***"Andolsun ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah, o müminlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş, onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir. Yine onları elde edecekleri birçok ganimetlerle de mükâfatlandırdı. Allah üstündür, hikmet sahibidir."***[1373]

1366 Sahihu's-Sireti'n Nebeviyye, 404
1367 Buhari, 3698; Tirmizi, 3706; Ahmed b. Hanbel, 1/101, 120
1368 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 482
1369 Fetih, 10
1370 Akîdetü Ehli's-Sünnet fi's-Sahabe, Nasır Hasan Şeyh, 1/205
1371 Muhtasaru's-Savâıki'l-Mürsele, 2/172
1372 Rûhu'l-Meânî, 26/97
1373 Fetih, 18, 19

Allah Teâlâ, Rıdvan Biatı'na katılan bu hayırlı kişilerden razı olduğunu haber vermektedir. O, kimden razı olursa ona ebediyen gazap etmez. Rıdvan Biatı'na katılanların nail olduğu bu şeref ne kadar da büyüktür. Onlar Resûlullah (sav)'e semure ağacı altında iken biat etmişlerdi. Ey Muhammed, senin Rabbin ağaç altında sana biat ederlerken ashabından olan inananların kalplerinde olan samimi niyeti, biat ettikleri husustaki vefayı ve sabrı bildi. Huzuru, dinleri üzere sebatı ve Allah Teâlâ'nın lütfu ile hakkı en iyi şekilde görmeyi onlara nasip etti. Ağaç altında Allah Resûlü'ne biat edenlerden Allah razı olduğu gibi, onlara güven indirmiş ve yakın bir fetih nasip etmiştir. Bu, onlarla düşmanları arasında yapılan barış antlaşması ve onun neticeleridir. Bu antlaşmadan sonra art arda hayırlar sökün etmiş; önce Hayber, sonra Mekke, sonra da diğer şehirler ve beldeler fethedilmiştir. Dünya ve ahirette izzete, şerefe ve zafere nail olmuşlardır.[1374] Bu sebeple Allah Teâlâ: ***"Yine onları elde edecekleri birçok ganimetlerle de mükâfatlandırdı. Allah üstündür, hikmet sahibidir."*** buyurmuştur.

3- Allah Teâlâ, Rıdvan Biatı'na katılanlar hakkında, onların, takva sözüne -ki kelime-i tevhittir- tutunmalarını sağladığını ve onların bu söze layık ve ehil kişiler olduklarını haber verdi ve şöyle buyurdu:

"O zaman inkâr edenler, kalplerine cahiliye çağının öfke ve gayretini koymuşlardı. Allah da elçisine ve müminlere huzur ve güveni indirdi; onların takva sözüne tutunmalarını sağladı. Onlar, bu söze layık ve ehil kimselerdi. Allah her şeyi bilmektedir." [1375]

Allah Teâlâ, bu ayeti kerimede ashabı kiramı takva kelimesi üzere tuttuğunu beyan buyurmuştur. Müfessirlerin çoğu takva kelimesi ile kastedilenin "La ilahe illallah" sözü olduğunu söylemiştir. Yine Allah Teâlâ onların bu işe Kureyş kâfirlerinden daha layık ve daha ehil olduğunu beyan etmiştir. Onlar Allah'ın ilminde bu işin ehli kişilerdi. Zira Allah Teâlâ, dini için ve Peygamber'inin dostluğu için en hayırlı kişileri seçmiştir.[1376] Bu, Hudeybiye'de Resûlullah (sav)'e biat eden sahabeler hakkında Kur'an'ın övgüsüdür. Aynı şekilde birçok hadisi şerifte de onlar övülmüştür. Onlardan bir kısmını arz edelim:

a- Cabir bin Abdullah (ra) diyor ki: "Resûlullah (sav) Hudeybiye günü bize şöyle söyledi: ***"Bugün siz yeryüzü ehlinin en hayırlı olanlarısınız." O gün biz bin dört yüz kişiydik. Bugün görebilseydim, size (altında biat edilen) ağacın yerini gösterirdim."*** [1377]

1374 Tefsir-i Taberî, 26/85, 86; Tefsir-i Kurtubi, 16/178
1375 Fetih, 26
1376 Tefsir-i Taberî, 26/103-106
1377 Buhari, 4154; Müslim, 1856/71

Bu hadis, ağaç altında biat edenlerin faziletini açıkça ifade etmektedir. O vakitler Mekke'de de, Medine'de de ve diğer şehirlerde de gruplar hâlinde Müslümanlar vardı. Bazı şiiler bu hadise dayanarak Hz. Ali'nin Hz. Osman'dan üstün olduğunu söylemişler ve Hz. Ali'nin ağaç altında biat edenler arasında olduğunu, ancak Hz. Osman'ın orada olmadığını ifade etmişlerdir. Ancak bu batıl bir görüştür. Çünkü Nebi (sav) onun adına bizzat kendisi biat etmişti. Binaenaleyh zikredilen hayırlılık hususunda Hz. Osman da onlarla beraberdi.[1378]

b- Cabir bin Abdullah (ra) diyor ki: "Ümmü Mübeşşir bana şöyle haber verdi: 'Resûlullah (sav)'in Hafsa'nın yanında şöyle buyurduğunu işittim: ***'(Hudeybiye Biat'ine katılan) Ashabu'ş-Şecere'den hiç kimse İnşaallah cehenneme girmeyecektir.'*** Bunun üzerine Hafsa: 'Hayır, ey Allah'ın Resûlü!' dediyse de Resûlullah (sav) onu azarladı. Bunun üzerine Hz. Hafsa şu ayeti okudu: ***'Sizden cehenneme uğramayacak yoktur. Bu, Rabbinin, yapmayı üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükümdür.'***[1379] Resûlullah (sav) ona şu cevabı verdi: ***'Allah şöyle buyurmaktadır: 'Sizden cehenneme uğramayacak yoktur. Bu, Rabbinin, yapmayı üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükümdür. Sonra biz, Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanları kurtarır, zalimleri de orada diz üstü çökmüş olarak bırakırız.'"***[1380]

İmam Nevevî, merhum Resûlullah (sav)'in ***"(Hudeybiye Biati'ne katılan) Ashabu'ş-Şecere'den hiç kimse inşaallah cehenneme girmeyecektir."*** hadisi hakkında şöyle demiştir: "Ulema şöyle demiştir: 'Bunun manası; onlardan hiçbiri kesin olarak oraya girmeyecektir. Onun inşaallah sözü teberrük içindir, şüphe için değildir. Hafsa (ra)'nın 'Hayır' demesi, Resûlullah (sav)'in onu azarlaması, onun da: ***'Sizden cehenneme uğramayacak yoktur.'*** ayetini okuması, Resûlullah (sav) de ona: ***'Sonra biz Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanları kurtarırız.'*** ayetini okuması karşılıklı fikirlerin serd edilmesine dair delildir. Onun cevabı, doğruyu bulmak üzere söylenmişti. Hz. Hafsa'nın maksadı buydu. Yoksa Resûlullah (sav)'in sözünü reddetmek değildi. Sahih olan şudur: Ayette kastedilen uğrama, sırat köprüsünden geçiştir. Sırat köprüsü de cehennem üzerine kurulmuş bir köprüdür. Cehennem ehli olanlar aşağı düşerler, diğerleri kurtulurlar."[1381]

c- Cabir bin Abdullah (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav): ***'Mürar yoluna kim çıkacak? Gerçekten ondan, günah olarak, Benî İsrail'den affedi-***

1378 Fethu'l-Bârî, 7/443
1379 Meryem, 71
1380 Meryem, 71, 72; Müslim, 24, 96; Ahmed b. Hanbel, 6/285; İbni Mâce, 4281
1381 Şerhu'n Nevevî alâ Sahih-i Müslim, 16/85

len kadar günah affedilecek.' buyurdu. Oraya ilk çıkan Benî Hazrec'ten bizim süvarimiz oldu. Sonra herkes peş peşe oraya geldi. Resûlullah (sav): ***'Kızıl devenin sahibi (olan bedevi) hariç hepiniz mağfirete erdiniz.'*** buyurdular. Biz adamın yanına gidip: 'Gel, Resûlullah (sav) senin için de istiğfar etsin.' dedik. O ise bir yitiğini arıyordu. 'Yitiğimi bulmam, benim için, arkadaşınızın istiğfarından hayırlıdır.' dedi."[1382]

Bu hadis, Hudeybiye ashabının üstün faziletini göstermektedir. Bu fazilet Allah Teâlâ'nın onları bağışlamasıdır. Onlar Allah Teâlâ'ya ihlasla icabet ettiler, Resûlünü dinleyip itaat ettiler, Allah Teâlâ da onları fazlıyla mağfiret etti.[1383]

Naslarda açıklandığı üzere Hudeybiye ashabının özellikleri şunlardır: Onlar; yeryüzünün en hayırlı kişileridir, Allah Teâlâ onları mağfiret etmiştir ve onlardan hiçbiri cehenneme girmeyecektir. Onlar, ilk hicret edenlerden, Bedir'e iştirak eden Ensar'dan, iki kıbleye doğru namaz kılanlardan ve onlara en iyi şekilde iltihak edenlerden oluşuyordu.

Bu topluluğu Bedir ashabıyla kıyas edersek burada Muhacirlerin adedinin yarı yarıya olduğunu görürüz. Bedir'de seksen üç kişi olan Muhacirlerin adedi burada sekiz yüze ulaştı. Onların da çoğu mücavir Arap kabilelerindendi. O Arap kabileleri diğer kabilelere kıyasla daha küçüktüler. Ancak onların gençleri Medine'ye koşuyor, Resûlullah (sav)'in sancağı altında toplanıyordu. Mescitte eğitim alıyorlar, gazalarda pişiyorlardı. Tam bir asker gibi yetişiyorlar ve dinlerini bizzat Resûlullah (sav)'den öğreniyorlardı. İlk Muhacirleri ve Ensar'ı kendilerine örnek alarak yetişiyorlardı. Taatta ve Allah ve Resûlünün emirlerine uymada birbirleriyle yarışıyorlardı. Onların kabileleri İslam'a boyun eğen diğer büyük kabilelere karşı bu şekilde üstünlük sağlıyordu. Eslem ve Gıfar kabilesi bu kabilelerin başında geliyordu. Bu husustaki fazilet de -Allah'ın izniyle- ilk nesle aitti. Onlar davet çalışmalarının ilk tuğlalarıydı. İçlerinde Ebu Zer el-Ğıfârî gibi kişiler vardı. Ebu Zer, Mekke'de ilk Müslüman olanlardandı. Müslüman olduktan sonra davetçi olarak kavmine koşmuş, Uhud Gazası'ndan sonra Ğıfar kabilesinden yetmiş evle birlikte Medine'ye gelmişti. Büreyde bin el-Hasîb el-Eslemî de onlar arasındaydı. Büreyde Medine'ye girmeden önce Resûlullah (sav) ile karşılaşmış ve Müslüman olmuştu. Kavminden yetmiş kişi de onunla beraberdi.[1384]

1382 Müslim, 2780/12
1383 Akîdetü Ehli's-Sünnet ve'l-Cemaat, 1/212
1384 Et-Terbiyyetü'l-Kıyâdiyye, 4/214

Müzeyne, Cüheyne, Eşca ve Huzaa gibi kabilelerden Medine'ye gelen gençler nisbeten daha azdı. Dolayısıyla o kabileler şirk üzere devam ediyor ve Medine'deki İslami terbiyeden uzak olarak bedevi bir hayat yaşıyorlardı. Bu faziletten ve nübüvvetin bu güzelliğinden bir nebze olsun istifade edemiyorlardı. Bu sebeple bedevilerden geri kalanlar hakkında inen ayetler başa düşen yıldırımlar gibiydi. Çünkü onlar Hudeybiye'ye giden İslam ordusuna katılmaktan geri kalmışlardı.[1385]

1385 Age, 4/216

2.
KONU

HUDEYBİYE ANTLAŞMASI
VE BU ANTLAŞMAYLA İLGİLİ HADİSELER

Süheyl bin Amr'ın Resûlullah (sav) ile Görüşmesi

Resûlullah (sav)'in biat aldığı haberi Kureyş'e ulaşmış, Kureyş liderleri Resûlullah (sav)'in savaşa karar verdiğini anlamıştı. Derhâl antlaşma yapmak üzere Süheyl bin Amr başkanlığında bir heyet gönderdiler. Resûlullah (sav) Süheyl'i görünce: ***"Artık işiniz bir dereceye kadar kolaylaştı. Kureyş barış yapmak istediğinde hep bu adamı gönderir."*** buyurdu.[1386]

Süheyl bin Amr, siyasi dehasıyla bilinen Kureyş liderlerinden biriydi. İsabetli görüşleri olan, zekâ ve vakar sahibi mahir bir hatip idi.

İki taraf antlaşma maddelerini görüşmeye başladı. Bu, Osman bin Affan (ra)'ın dönüşünden sonraydı. Her iki taraf antlaşma metnine girmesini istediği maddeleri ortaya koydu. İhtilaf sebebi olan muhtelif meseleler görüşüldü. Başlangıç itibarıyla bazı maddeler üzerinde ittifak edildi, bazı maddeler üzerinde ihtilafa düşüldü. Antlaşma maddeleri üzerindeki müzakereler hayli uzun sürdü. Sonunda görüşler birbirine yaklaştı.

Antlaşmaya son şekli verilip yazılma safhasına gelmişti. Ne var ki bu merhalede de bazı anlaşmazlıklar vuku buldu. Neredeyse antlaşma başarısızlıkla neticeleniyordu. Resûlullah (sav), üzerinde anlaşılan maddeleri Hz. Ali'ye yazdırmaya başlayınca önce "Bismillahirrahmanirrahim" sözünü yazmasını emretmişti. Kureyş heyeti başkanı Süheyl bin Amr buna itiraz etti ve "Ben Rahmanın ne olduğunu bilmiyorum. Dolayısıyla sen 'Allah'ım, senin isminle başlarım.' sözünü yaz." dedi. Bu itiraza Sahabe-i Kiram fena bozuldu ve "O Rahman'dır; biz Rahman kelimesini mutlaka yazacağız." dediler. Ancak Resûlullah (sav) hilm ve hik-

1386 Megâzi'l-Vakıdi, 2/602, 604, 605

met siyasetini takip etti ve Hz. Ali'ye: ***"Allah'ım, senin isminle başlarım.' yaz."*** buyurdu.[1387] Antlaşma metninin yazımı tamamlandıktan sonra Resûlullah (sav) Hz. Ali'ye: "Yaz ya Ali: 'Bu, Allah'ın Resûlü Muhammed ile..." der demez daha cümlesini tamamlamadan Süheyl bin Amr müdahale etti ve "Eğer senin Allah'ın Resûlü olduğunu bilseydim sana muhalefet etmez, tabi olurdum. En iyisi sen bildiğimiz şeyi yaz, yazdır." dedi. Resûlullah (sav): ***"Peki, nasıl yazalım?"*** diye sordu. Süheyl bin Amr: "Muhammed bin Abdullah' diye, kendi ismini ve babanın ismini yaz, yazdır." dedi.[1388]

Müslümanlar buna itiraz ettiler. Ancak Resûlullah (sav) müsamahakâr ve ileri görüşlü davranarak ihtilafı ortadan kaldırdı. "Resûlullah" sözünün metinden silinmesini emretti. Bunun üzerine Sahabe-i Kiram da sustu bir şey demedi.

Resûlullah (sav): "Bismillahirrahmanirrahim" sözünün yazılmaması ve onun yerine: "Allah'ım, senin isminle başlarım." Sözünün yazılması hususunda müşriklere muvafakat etti. Yine "Resûlullah" sözü yerine "Muhammed bin Abdullah" yazılması hususunda müşriklere muvafakat etti. Yine müşriklerden Müslüman olup da Müslümanlara sığınanların iadesi, ancak müşriklere sığınanların iade edilmemesi hususunda da onlara muvafakat etti. Bütün bu hususlarda onlara muvafakat etmesinin sebebi ancak sulh yoluyla hasıl olacak menfaatlerin teminiydi. Bir de onlara muvafakat ettiği bu hususlar herhangi bir kötülük içermiyordu. "Besmele" ile "Allah'ım, senin isminle başlarım." sözü aynı manaya gelmekteydi. Muhammed bin Abdullah, Allah'ın Resûlü idi. Ne Allah Teâlâ'nın Rahman ve Rahim isimlerini yazmamak ne de Resûlullah (sav)'in risalet vasfını yazmamak o vasıfların nefyini gerektirmiyordu. Onların bu taleplerinde herhangi bir mefsedet yoktu. Eğer putlarını tazime dair bir şey yazılmasını isteselerdi bu mefsedet olurdu.

Onlardan Müslüman olup da Müslümanlara sığınanların reddi, ancak Müslümanlardan onlara sığınanların reddedilmemesi hususuna gelince, Resûlullah (sav) bu hususu şu sözüyle açıklamıştır:

"Bizden onlara gidecek olanları Allah bizden ırak etsin. Onların yanından bize gelip geri vereceğimiz kimselere gelince; Allah onlar için elbette bir genişlik, elbette bir çıkar yol yaratacaktır." Nitekim Resûlullah (sav) buyurduğu gibi de oldu.[1389]

1387 Age, 2/610
1388 Age, 2/610
1389 El-Müstefâd Min Kasasi'l-Kur'an, 2/342

Müzakerelerden sonra antlaşma yapıldı. Antlaşma şu on maddeyi içeriyordu:

1- Allah'ım, senin isminle başlarım.

2- Bu, Muhammed bin Abdullah ile Süheyl bin Amr'ın üzerinde anlaştıkları metindir.

3- Antlaşma müddeti on yıldır. Bu on yıl içinde taraflar birbirlerine zarar vermeyeceklerdi.

4- Muhammed (as)'ın ashabından herhangi biri haccetmek, umre yapmak ya da Allah'ın fazlından kazanç sağlamak üzere Mekke'ye giderse canı ve malı emniyette olacaktı. Aynı şekilde ticaret yapmak üzere Mısır'a ya da Şam'a gitmek üzere Medine'ye uğrayan Kureyşlilerin de canı ve malı emniyette olacaktır.

5- Velisinin izni olmaksızın Muhammed (as)'a sığınan kişiler müşriklere geri verilecektir, Muhammed (as) ile birlikte olup da müşriklere sığınanlar ise geri verilmeyecektir.

6- Bu antlaşma taraflar arasında ağzı kilitli heybe gibi olup antlaşma hükümleri herhangi bir suretle bozulmaktan veya geri bırakılmaktan korunacaktır. Taraflar, birbirlerine karşı olan her türlü kinlerini, düşmanlıklarını heybede kilitleyecek ve onları açığa vurmaktan kaçınacaktır. Taraflar arasında ne hırsızlık ne de hainlik olmayacaktır.

7- Diğer kabilelerden herhangi biri taraflardan birinin himayesine girmek isterse girebilecektir. (Bu anlaşmanın hemen akabinde Huzaa kabilesi Müslümanların himayesine, Benî Bekir kabilesi de Kureyş'in himayesine girdi.)

8- Müslümanlar bu yıl Mekke'ye girmeyecekler, ertesi yıl Mekke'yi ziyaret ettiklerinde Mekke'de üç günden fazla kalmayacaklar ve yanlarında kılıçtan başka silah olmayacak ve kılıçlar kınında olacaktır, Müslümanlar Mekke'de bulunduğu günlerde de Kureyşliler Mekke dışına çıkacaktır.

9- Hazır kurbanlık develer Mekke'deki kurban yerine salınmayacaktı.

10- Bu sulh antlaşmasına Müslümanlardan ve müşriklerden bazı kişiler şahit tutulmuştur.

Müslümanlardan şahit tutulanlar; Ebubekir Sıddık, Ömer bin Hattab, Abdurrahman bin Avf, Abdullah bin Süheyl bin Amr, Sa'd bin Ebi Vakkas, Muhammed bin Mesleme ve metni yazan Ali bin Ebi Talib (ra) idi.

Müşriklerden şahit olanlar ise, Mikrez bin Hafs ve Süheyl bin Amr idi.[1390]

1390 El-Muâhedât fiş Şerîati'l-İslamiyye, Dr. Muhammed Dîk, 270, 271

Bu antlaşma İslami dönemde yapılan diğer anlaşmalara esas teşkil etmiş, uluslararası antlaşmalar için örnek olmuştur. Süheyl bin Amr gelmeden önce başkaları da gelmiş, ancak anlaşmaya varılamamıştı. Bütün çalışmalar akamete uğramıştı. Süheyl bin Amr geldikten sonra anlaşmaya varılabilmişti.

Bu antlaşma yapıldığında Müslümanlar güçlü kuvvetliydiler. Zayıf değildirler. Sahabenin birçoğunu kızdıran bu şartları kabul etmek mecburiyetinde değildiler. Ne var ki onlar hevasından konuşmayan Resûlullah (sav)'e itaat dairesinden dışarı çıkamazlardı. Kureyş'in elçisi çok çok ileri gidiyordu. Müslümanlar arasında da tek başına idi. Öyle olmasına rağmen hiçbir eziyet görmedi. Kimse onu öldürmeyi düşünmedi. Zira "Elçiler öldürülmez" kuralı vardı. Resûlullah (sav), İslam'ın öngördüğü hususların temini için müsamahakâr davranıyordu. Kan akıtmayı değil, barışı istiyordu. Allah'ın kelamını duyarlar da hakka teslim olurlar ümidini taşıyordu.[1391] Antlaşma maddelerini incelediğimizde şu hususlar dikkatimizi çekmektedir:

1- İslami bir antlaşma besmele ile ya da "Allah'ım, senin isminle başlarım." Sözüyle başlar. Bugünkü uluslararası kanunlarda da: "Antlaşmaların, tarafların ittifak ettiği başlangıç cümleleriyle başlayacağı" belirtilmiştir.

Burada dikkat etmemiz gereken husus şu: Müslümanlar yaptıkları antlaşmalarda Allah Teâlâ'ya dayanırlar. Bu sebeple antlaşmalarına O'nun ismiyle başlarlar. Zira O, görendir ve kalplerin ve niyetlerin iç yüzünü bilendir. Allah Teâlâ'nın ismi inanan her bir kalpte mukaddestir. İtikatları bozuk olanlara gelince, onların Allah Teâlâ hakkındaki tasavvurları bozuktur. İnsanların kalplerine boş düşünceleri yerleştirirler ve başladıkları şeye "Allah adına" yerine "Halk adına" ve "Millet adına" gibi ibarelerle başlarlar. Onlara kutsiyet izafe ederler. Ancak Allah'a inananlar kutsiyeti yalnızca Allah'a izafe ederler. Bu sebeple başladıkları şeye Allah'ın adı ile başlarlar.

2- Uluslararası kanunlarda da görüldüğü üzere başlangıç cümlelerinden sonra tarafların adları zikredilir. Başlangıç cümlelerinden sonra temsilcilerin ya da devletlerin adları zikredilir.

3- Antlaşma metninin başlangıcında antlaşmanın barış maksadıyla yapıldığı, on yıl geçerli olduğu, bu zaman zarfında taraflar arasında tecavüz ve savaş olmayacağı zikredilmiştir. Bugünkü uluslararası kanunlarda da bu böyledir.

1391 Age, 268, 269

4- Antlaşmanın içeriğinin ve şartlarının yazılması: Resûlullah (sav) taraflar arasında ittifak edilen şartları yazdırmıştır. Bugünkü uluslararası kanunlarda da bu böyledir.

5- Hudeybiye antlaşması, İslam devlet reisinin maslahat gördüğünde düşmanla sulh antlaşması yapabileceğini göstermektedir. Talebin düşmandan gelmesini bekleme zarureti yoktur.[1392]

6- Müşriklerle yapılan antlaşmanın içeriğinde Müslümanlara zarar veren unsurlar varsa ve bu antlaşma daha büyük menfaatlere kapı açıyorsa ya da daha büyük zararları ortadan kaldırıyorsa bu antlaşmanın yapılması caizdir.[1393]

7- Allah Teâlâ Hudeybiye antlaşmasını "Fetih" olarak adlandırmıştır. Fetih lügatte kapalı bir şeyi açmak demektir. Hudeybiye antlaşmasıyla önce barışın önü açıldı, sonra karşı tarafa kapalı kalpler açıldı.

Hudeybiye antlaşmasının zahiri Müslümanların aleyhine görünüyordu. Ama gerçekte o, fetih ve zaferdi. Resûlullah (sav), ince örtü gerisinden antlaşmanın arkasındaki büyük fethi görüyor ve ashabın birçoğunun hoşuna gitmese de müşriklerin istediği her bir şartı kabul ediyordu. Zira o, kötü gibi görünen şeyin ardındaki güzelliği biliyordu.[1394]

8- Antlaşma, bazen antlaşma kapsamına girmek isteyen başka taraflara ve başka devletlere açık olur. Bugünkü uluslararası kanunlarda da bu böyledir. Hudeybiye'de de böyle oldu ve antlaşma kapsamına girmek isteyenlere kapı açık bırakıldı. Huzaa ve Kinane kabileleri de bu barış antlaşması kapsamına girmek suretiyle aralarında yıllar yılı sürdüre geldikleri savaşa bir son verdiler.[1395]

9- Antlaşmayı taraflar imzalamalı ve antlaşmaya şahitler tutulmalıdır. Resûlullah (sav)'in antlaşmayı imzalaması ve ashabın şahit olması ile imza ve tasdik safhası gerçekleşmiştir. Bugünkü uluslararası kanunlarda da bu böyledir.

10- Antlaşma esnasında -tarafları birbirine yaklaştırmak üzere- arada tarafsız arabulucuların olması da caizdir. Nitekim Ehabiş'in reisi Huleys bin Alkame Kureyş'in en büyük müttefiki idi. Kureyş ondan kendileriyle Müslümanlar arasında arabulucu olmasını istemişti. Huleys, akıllı basiretli biriydi. Lafı dinlenirdi. Resûlullah (sav) de onu tanıyordu. Onun dindarlığını ve Harem'e karşı hürmetini biliyordu.

1392 Zâdü'l-Meâd, İbni'l-Kayyım, 3/306
1393 Age, 3/306
1394 Muâhedât fiş Şerîati'l-İslamiyye, 272
1395 Sulhu'l-Hudeybiye, 270

Kureyş de onu Araplar nezdindeki mümtaz konumu sebebiyle ve Resûlullah ve ashabı üzerinde etkili olur ümidiyle seçmişti.[1396]

Bugünkü uluslararası kanunlarda da bu böyledir. Antlaşmalar çok defa nizaya taraf olmayan üçüncü bir ülkenin ya da kişilerin arabuluculuğuyla gerçekleşmektedir.

11- Antlaşma şartları üzerinde ittifak edildikten sonra antlaşma metni yazılmamış ya da imzalanmamış olsa dahi antlaşma yürürlüğe girmiş demektir. Nitekim antlaşma şartları üzerine ittifak edildikten sonra gelen Ebu Cendel bin Süheyl bin Amr'ı Resûlullah (sav) geri vermiştir. Hâlbuki daha ne metin yazılmıştı, ne de taraflar antlaşmaya imza atmışlardı.

12- Antlaşma iki nüsha hâlinde yazılır. Her bir taraf birbirinin aynı olan nüshalardan birini alır. Hudeybiye'de de böyle oldu. Her iki taraf tarihî antlaşmaya ait nüshalardan birini aldı ve Kureyş heyeti Mekke'ye gitti.[1397]

Ebu Cendel'in Durumu ve Ahde Vefa

Hudeybiye antlaşmasında ahde vefaya dair büyük dersler var. Müslüman bir kişi söz vermişse sözünde durmalı ve ahde vefa göstermelidir. Resûlullah (sav) bu hususta en güzel örneği sunmuş ve yazılmamış olsa da söze değer vermiştir. Anlaşmasına sadakat göstermiş ve hileye hurdaya başvurmamıştır.

Hudeybiye'de Süheyl bin Amr ile yapılan görüşmeler tamamlandığı esnada Süheyl'in oğlu Ebu Cendel Mekke müşriklerinden kaçmış, zincirlerini sürüye sürüye Hudeybiye'ye çıkagelmişti. Müslümanlardan kendisine yardım etmelerini istiyordu.

Süheyl oğlunu görünce ona doğru gitti ve boynundan tuttu. Sonra da: "Ey Muhammed, bu gelmeden önce biz görüşmeleri tamamlamıştık." dedi. Resûlullah (sav): ***"Doğru söylüyorsun."*** dedi. Ebu Cendel: "Ey Müslümanlar cemaati, dinim için bana işkence etsinler diye beni müşriklere geri mi veriyorsunuz?!" dedi. Resûlullah (sav) onun için bir şey yapamadı ve onu geri verdi. Ona: ***"Biz şu kavim ile (müşriklerle) aramızda bir barış antlaşması yapmış ve bu yolda kendilerine Allah'ın ahdiyle söz vermiş bulunuyoruz. Onlar da bize Allah'ın ahdiyle söz vermiş bulunuyorlar. Biz onlara vermiş olduğumuz söze vefasızlık edemeyiz."*** buyurdu. Resûlullah (sav), Ebu Cendel'i bırakması ve bu trajediye son ver-

1396 Age, 199-200
1397 Muâhededât fiş Şerîati'l-İslamiyye, 273

mesi için Süheyl'e rica etmişse de Süheyl bunu kabul etmemiştir. Bunun üzerine Resûlullah (sav), Ebu Cendel'e kurtuluşun yakın olduğunu müjdeledi. Ona: ***"Ey Ebu Cendel, sabret, Allah'tan bunun karşılığını dile. Hiç şüphesiz yüce Allah senin için ve senin yanında bulunan zayıf Müslümanlar için bir genişlik ve bir çıkar yol yaratacaktır."*** buyurdu.[1398]

Resûlullah (sav)'in şu tavrı onun -sonucu her ne olursa olsun- ahde vefaya ne kadar önem verdiğini ve ona ne kadar bağlı olduğunu göstermektedir.

Ebu Cendel'in bu durumu Müslümanlar için büyük imtihan olmuştu. Resûlullah (sav) de Müslümanlar da duygularını bastırmakta başarılı olsalar da kardeşleri Ebu Cendel'in durumu onları hayli etkilemişti. Babasının onu -vücudundan kanlar akar vaziyette- sürüyerek götürmesi hepsini gözyaşına boğmuştu. Evet, müşrik babası onu Mekke'deki o korkulu hapishanesine putperestliğin verdiği kabalıkla götürürken onlar din kardeşlerine şefkatlerinden dolayı acıyor ve ağlıyorlardı.

Ebu Cendel sabretti ve Allah yolunda karşılaştığı zorlukların karşılığını Allah'tan bekledi. Sonunda Allah Teâlâ'nın şu kavli keriminin manası tahakkuk etti.

"Kim Allah'tan sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder ve ona beklemediği yerden bir rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur." [1399]

Bu antlaşma üzerinden bir yıl geçmemişti ki Ebu Cendel Mekke'de hapis hayatı yaşayan diğer arkadaşlarıyla birlikte kaçtı ve büyük bir güç oluşturdu. Ebu Basîr ile birleşince Mekkelilerin korkulu rüyası hâline geldiler. Mekkelilerin Şam ticaret yolunu tutmuşlardı. [1400] İnşaallah bunun tafsilatı daha sonra gelecektir.

İyi Niyetli İtiraz

Hudeybiye müzakereleri tamamlanmış, antlaşma imzalanmamıştı. Antlaşma maddeleri üzerinde Müslümanların şiddetli itirazları oldu. İki madde vardı ki onları bir hayli hayal kırıklığına uğratmıştı. Birisi, Mekke'dekilerden birisi -Müslüman olsa dahi- Medine'ye gelir Müslümanlara sığınırsa geri verilecek, Medine'deki Müslümanlardan biri Mekkelilere sığınırsa geri verilmeyecekti. Diğeri de; Müslümanlar bu sene hac etmeyecekler, Hudeybiye'den geri döneceklerdi. Bu antlaşmaya en çok

1398 İbni Hişam, 3/347
1399 Talak, 2, 3
1400 Sulhu'l-Hudeybiye, 322-325

karşı çıkanlar da **Ömer bin Hattab**, Evs'in lideri **Üseyd bin Hudayr** ve Hazrec'in lideri **Sa'd bin Ubâde** idi.

Tarihçilerin zikrettiğine göre, Ömer bin Hattab itirazını bildirmek üzere Resûlullah (sav)'e geldi ve: *"Sen Allah'ın resûlü değil misin?"* diye sordu. Resûlullah (sav): ***"Evet, ben Allah'ın resûlüyüm."*** buyurdu. Hz. Ömer: *"Bizler Müslüman değil miyiz?"* diye sordu. Resûlullah (sav): ***"Evet, Müslüman'ız."*** buyurdu. Hz. Ömer: *"Onlar müşrik değiller mi?"* diye sordu. Resûlullah (sav): ***"Evet, onlar müşrikler."*** buyurdu. Hz. Ömer: "Öyleyse biz ne diye dinimizi aşağı düşürmeye meydan veriyoruz?" diye sordu. Resûlullah (sav): ***"Ben Allah'ın resûlüyüm. Ona isyan etmiş değilim."*** buyurdu.[1401]

Diğer bir rivayette: "Ben Allah'ın kulu ve resûlüyüm. Onun emrine isyan edemem. O da hiçbir zaman beni zayi etmez." buyurdu.[1402]

Hz. Ömer: "Sen bize Beytullah'a varıp tavaf edeceğimizi söylememiş miydin?" diye sordu. Resûlullah (sav): ***"Evet, söylemiştim. Ama bu yıl varıp tavaf edeceğimizi söyledim mi?"*** diye sordu. Hz. Ömer: "Hayır." dedi. Resûlullah (sav): ***"Muhakkak ki sen Beytullah'a gidecek ve onu tavaf edeceksin."*** buyurdu.

Hz. Ömer daha sonra Hz. Ebubekir'in yanına vardı. Ona: "Ey Ebubekir! Bu zat Allah'ın Resûlü değil mi?" diye sordu. Hz. Ebubekir: "Evet, öyle." dedi. Hz. Ömer: "Bizler Müslüman değil miyiz?" diye sordu." Hz. Ebubekir: "Evet, Müslüman'ız." dedi. Hz. Ömer: "Onlar müşrik değiller mi?" diye sordu." Hz. Ebubekir: "Evet, onlar müşrikler." dedi. Hz. Ömer: "Öyleyse biz ne diye dinimizi aşağı düşürmeye meydan veriyoruz?" diye sordu. Bunun üzerine Hz. Ebubekir ona bu itirazı bırakması için nasihat etti ve "Onun emrine yapış. Ben şehadet ederim ki o, Allah'ın resûlüdür. Hak da onun emrettiği şeydir. O, Allah'ın emrine muhalefet etmez. Allah da onu zayi etmez." dedi.[1403]

Ebu Cendel'in o hazin durumunu gören sahabeler, antlaşma maddelerine itiraz ettiler ve aralarında Ömer bin Hattab olduğu hâlde Resûlullah (sav)'e müracaat ettiler. Resûlullah (sav) de onları sabırla, hikmetle, hilmle ve kuvvetli delillerle karşıladı. Onlara bu antlaşmanın doğru bir antlaşma olduğunu, Müslümanların faydasına olduğunu, Allah'ın yardımı olduğunu[1404] ve Allah'ın, Mekke'de Ebu Cendel gibi zayıf bırakı-

1401 Muînu's-Sire, 333
1402 Tarih-i Taberî, 2/634
1403 İbni Hişam, 3/346
1404 Sulhu'l-Hudeybiye, 270

lanlara yardım edeceğini ve onlara bir çıkar yol vereceğini haber verdi. Nitekim haber verdiği her bir şey haber verdiği gibi tahakkuk etti.

Bu hadiseyi incelediğimizde Resûlullah (sav)'in iyi niyetli itirazlara saygı prensibini getirdiğini görmekteyiz. O, bunu hem sözüyle, hem de fiiliyle tatbik etmiştir. Allahu a'lem, belki de o, bununla kendisinden sonraki liderlere halk tarafından yapılacak itirazlara karşı saygılı olmayı öğretiyor, halkı da umumun menfaatine hizmet edecek görüşlerini açıklamaya teşvik ediyordu.[1405]

Nebevi metot, fikir hürriyetinin İslam devletinin kefaleti altında olduğunu ve İslam toplumu içinde yaşayan her bir ferdin fikrini açıklama hürriyeti bulunduğunu açıklamaktadır. Bu fikir, halifeye ya da hâkime karşı da olsa her bir Müslüman güven içinde fikrini söyleme hakkına sahiptir. Korkusuzca sözünü ve fikrini söyleyebilir.

Hz. Ömer'in, Resûlullah (sav)'e karşı itirazından şunu anlıyoruz: Devlet reisinin herhangi bir görüşüne itiraz etmek ya da herhangi bir durumu eleştirmek cezalandırılmayı ve zindanlara atılmayı gerektiren bir suç değildir.[1406]

Umreden Çıkış ve Ümmü Seleme (ra) ile İstişare

Resûlullah (sav) barış antlaşmasını imzaladıktan sonra ashabına: ***"Kalkın, kurbanlarınızı kesin, sonra da başlarınızı tıraş edin..."*** buyurdu. Bu sözü üç defa söylediği hâlde hiç kimse yerinden kalkmadı. Bunun üzerine Resûlullah (sav) hanımı Ümmü Seleme'nin yanına gitti. Karşılaştığı durumdan dert yandı. Ümmü Seleme (ra): "Ya Nebiyyallah, sen bu işi yapmak istiyor musun? Yapmak istiyorsan derhâl git, kimseye bir şey söylemeden kurbanlık develerini kes ve berberini de çağırıp tıraş ol." dedi. Resûlullah (sav) dışarı çıktı. Kimseye bir şey söylemeden kurbanını kesti ve berberini çağırdı. Ashabı kiram durumu görünce kalktılar, kurbanlarını kestiler ve birbirlerini tıraş ettiler. Neredeyse üzüntüden birbirlerini öldüreceklerdi. Hudeybiye günü bir kısmı saçlarını kazıttı, bir kısmı kısalttı. Resûlullah (sav): ***"Allah saçlarını kazıtanlara rahmet etsin."*** diye dua etti. Oradakiler: "Ya Resûlullah, saçlarını kısaltanlara da." dediler. Resûlullah (sav) tekrar: ***"Allah saçlarını kazıtanlara rahmet etsin."*** diye dua etti. Oradakiler: "Ya Resûlullah saçlarını kısaltanlara da." dediler. Resûlullah (sav) tekrar: ***"Allah saçlarını kazıtanlara rahmet etsin."*** diye dua etti. Oradakiler: "Ya Resûlullah, kısaltanlara

1405 El-Kıyâdetü'l-Askeriye, 495
1406 Gazvetü'l-Hudeybiye, Ebu Faris, 134, 135

da." dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Saçlarını kısaltanlara da rahmet etsin."*** diye dua etti.[1407]

Hudeybiye'de kesilecek develer arasında Ebu Cehil'in devesi de vardı. Onun orada olması müşrikleri kızdırmıştı.[1408]

Bu Hadiseden Alınacak Dersler ve İbretler

• Ümmü Seleme (ra)'nın görüşü isabetliydi. Zira o, Sahabe-i Kiramın ne düşündüğünü anlamıştı. Sahabe-i Kiram, Resûlullah (sav)'in kendilerine ruhsat ile emrettiğini, kendisinin ise azimet ile amel ettiğini düşünüyorlardı. Ümmü Seleme (ra), onların bu düşüncesini izale için Resûlullah (sav)'e ihramdan çıkacak işleri yapmasını söyledi. Resûlullah (sav) onun görüşünün isabetliliğini anladı ve dediğini yaptı. Sahabe-i Kiram da onu görünce emrettiğini yaptılar. Yapılacak başka iş kalmamıştı. Bu hadisede ileri fikirli oldukları müddetçe fazilet sahibi kadınlara danışılabileceği görülmektedir.[1409]

İslam'a göre ehli olduğu müddetçe erkek olsun kadın olsun herkesle istişare edilebilir. Bu, kadına verilen değer değil midir? İslam düşmanları: "İslam, kadınların hakkını yemekte ve onları görmezden gelmektedir." diyorlar. Bir kadın, karşılaştığı müşkil meselede Nebiyy-i Mürsel'e yol gösteriyor ve Nebi, o kadının dediğini yapıyor. Kadının görüşüne bundan daha büyük hürmet olur mu?[1410]

• Amelî önderliğin ehemmiyeti: Resûlullah (sav) ashabına emrettiği ve bu emrini üç defa tekrarladığı hâlde kimse onun emrini yerine getirmedi. Hâlbuki onlar arasında ileri gelen sahabeler de vardı. Ne zaman ki Resûlullah (sav) Ümmü Seleme (ra)'nın işaret ettiği şeyi yaptı, murat hasıl oldu. Bu gibi durumlarda amelî önderlik daha faydalı ve daha etkili olmaktadır.[1411]

• Umredeki ve hacdaki ihsar hükmü: Resûlullah (sav)'in Hudeybiye antlaşmasından sonra kurban kesmesi, saçlarını kesip ihramdan çıkması muhsarın da ihramdan çıkabileceğine delalet etmektedir. Bu da muhsar kaldığı yerde bir koyun ya da ona muadil bir kurbanı kesmesi ve saçlarını tıraş edip niyet ettiği hac ya da umreden çıkmasıdır. Eğer bu hac ya da umre nafile ise kazası da gerekmez. Hanefiler bu görüşe

1407 Buhari, 1727; Müslim, 1201; Ahmed b. Hanbel, 1/216
1408 Ahmed b. Hanbel, 1/234; Ebu Davud, 1749; İbni Mâce, 3076; Mu'cemu'l-Kebir, Taberânî, 11147, 11148
1409 Melâmihu'ş Şûra, 161
1410 El-Muâhedât fiş Şerîati'l-İslamiyye, 273
1411 Temmülât fi's-Sireti'n Nebeviyye, Muhammed Seyyid Vekil, 211

muhalif olup onlara göre, bunun kazası gerekmektedir. Delilleri de, Hudeybiye'de Resûlullah (sav) ile birlikte bulunanların tamamının -ölenler ya da Hayber'de şehit düşenler hariç- umretu'l-kaza'da bulunmasıdır.[1412]

Medine'ye Dönüş ve Fetih Suresinin Nazil Oluşu

Resûlullah (sav) Hudeybiye'den ayrıldı ve Medine'ye doğru yola çıktı. Mekke-Medine yolunu yarıladığında Fetih suresi nazil oldu. O surede Allah Teâlâ şöyle buyuruyordu: ***"Bedevilerden geri kalmış olanlar sana diyecekler ki: 'Mallarımız ve ailelerimiz bizi alıkoydu. Allah'tan bizim bağışlanmamızı dile.' Onlar kalplerinde olmayanı dilleriyle söylerler. De ki: 'Allah size bir zarar vermek dilemiş ya da size bir fayda vermek istemiş olsa, Allah'ın, sizin için dilediğine kim engel olabilir? Hayır hiç kimse engel olamaz, Allah yaptıklarınızdan haberdardır.'"***[1413]

Resûlullah (sav) bu surenin inişine çok sevindi ve bunu ashabıyla paylaştı. Şöyle buyurdu: ***"Bu gece bana öyle bir sure indirildi ki o, bana güneşin üzerine doğduğu şeylerden daha sevimlidir."***[1414] Ashabı kiram: "Ey Allah'ın Resûlü, ne mutlu, kutlu olsun, saadetli olsun, Allah Teâlâ senin için ne yapacağını sana açıkladı. Acaba bize ne yapacak?" dediler. Bunun üzerine şu ayet indi: ***"İnanan erkek ve kadınları, içinde temelli kalacakları, içinden ırmaklar akan cennetlere koyar, onların kötülüklerini örter. Allah katında büyük kurtuluş budur."***[1415]

Mücemmi' bin Câriye el-Ensârî (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) ile birlikte Hudeybiye sulh antlaşmasında hazır bulunduk. (Sulh yapılıp) Oradan döndüğümüz zaman, halk, develerini hızlandırarak (bir yere birikmeye) başladılar. Biz hayretle: "Bu insanlara ne oluyor? (Niçin hayvanlarını hızlandırıp bir yere üşüşüyorlar?) " diye sorduk. "Resûlullah (sav)'e vahiy gelmiş." dediler. Biz de halkla birlikte harekete geçip develeri hızlandırdık. İlerleyince Resûlullah (sav)'i Kura'u'l-Gamîm denen (Mekke ile Medine arasında Asfân'ın önünde bulanan) yerde bulduk. Devesinin üzerinde duruyordu. Halk toplanınca bize Fetih suresini tilâvet buyurdular. Askerlerden biri: "Yani bu sulh bir fetih midir?" diye sordu. Resûlullah (sav): "Evet, Muhammed'in nefsi yed-i kudretinde bulunan Zat'a yemin ederim ki bu bir fetihtir." Buyurdu.[1416] Müslümanların hüznü ve kederi birden feraha dönüştü. Sebepleri ve neticelerini tam

---

1412 Fıkhu's-Sire, El-Bûtî, 243
1413 Fetih, 11
1414 Buhari, 4177; Müslim, 1786
1415 Fetih, 5
1416 Ebu Davud, 2736; Hakim, 2/131

olarak idrak edemeyeceklerini, Allah'ın ve Resûlünün emrine teslim olmaları gerektiğini ve hayrın bunda olduğunu anladılar.[1417]

Kur'an-ı Kerim'in Fetih suresinde bu büyük hadiseden bahsediyor ve bunu -taraflar arasında savaş olmamasına rağmen- apaçık bir fetih olarak isimlendiriyor.

Fetih suresinin nüzul sebebini düşündüğümüzde şunu görürüz: Fetih suresi, Hudeybiye antlaşmasından sonra, Medine'ye dönerken nazil oldu. Müminler Umre yapmak için yola çıkmışlardı. Kendilerine izin verilmeyince müşriklerle karşı karşıya gelme durumuna düşmüşler, Rıdvan Biati'ni yapmışlar, sonunda Ashab-ı Kiramın bir kısmının razı olmadığı Hudeybiye antlaşmasını imzalamışlardı. Bu beklemedikleri bir şeydi. Bu sebeple çoğunun kalbi karışıktı.

Medine'ye dönerken Kur'an-ı Kerim'den ayetler iniyor, Müslümanlara bu antlaşmanın apaçık bir fetih olduğunu müjdeliyor ve Nebi (sav)'in antlaşma yapmasının doğru bir yol olduğunu beyan ediyordu. Resûlullah (sav)'in gelmiş ve gelecek bütün günahlarının affedildiğinin müjdelenmesi ümmetinin ona karşı güvenini artırıyordu. Doğru yolda olduğuna yakinen inanıyorlar, huzur buluyorlardı. Onun hakka tabi olduğunu ve yaptığı işlerin saadete ulaştırdığını düşünüyorlardı. Sonra Allah Teâlâ'nın tevfiki de Müslümanlarla birlikteydi. Resûlullah (sav) ile birlikte olduklarında onları sabra ve antlaşmaya meylettiğinde ona katılmaya muvaffak kılan O idi. Bütün bunlar Allah Teâlâ'nın onların kalplerine sekinet vermesiyle olmuştu. Antlaşmanın bazı şartlarını kabullenemeseler de, istemeye istemeye boyun bükmüşlerdi. Bu antlaşmayı kabul etmediğini söyleyen bir kişi bile çıkmadı. Allah Teâlâ'nın kalplere indirdiği sekinet sayesinde herkes Resûlullah (sav)'in emrine tabi oldu. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Müminlerin kalplerine sekineti indiren O'dur. Ta ki, imanlarını imanla arttırsınlar. Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah, alîm ve hakîm olandır."***[1418]

Kur'an-ı Kerim, Allah Teâlâ'nın onlara olan fazlını bilsinler ve şükrünü eda etsinler diye onlar üzerine sekineti indirdiğini beyan ediyor. Hudeybiye'de müminler üzerine sekinetin indirilmesiyle ilgili Kur'an'ın bu haberi bambaşka bir haberdir. Zira sekinet, inişini Allah Teâlâ'dan başkasının bilmediği manevi bir şeydir. Kur'an-ı Kerim, sahabenin Resûlullah (sav)'e ölüm üzere yaptığı biate, Rıdvan Biatı'na işaret etti ve onları bu sebeple övdü. Bu biatın Allah için yapılmış bir biat olduğunu beyan etti.

1417 Es-Siretü'n Nebeviyye es-Sahiha, 2/449
1418 Fetih, 4

"Şüphesiz, sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir. Şu hâlde, kim ahdini bozarsa, artık o, ancak kendi aleyhine ahdini bozmuş olur. Kim de Allah'a karşı verdiği ahdine vefa gösterirse, artık O da, ona büyük bir ecir verecektir."[1419]

Kur'an-ı Kerim burada hakikatleri açıklıyor, itikatları düzeltiyor, nefisleri terbiye ediyor, münafıkları rezil ediyor ve müminleri yakın bir ganimetle -ki bu Hayber'de tahakkuk etti- müjdeliyordu. Kur'an-ı Kerim özür sahiplerini beyan ediyor, cihaddan her geri kalanın itaba muhatap olmayacağını, bunun istisnaları olduğunu bildiriyordu. Bu, ilahî rahmetin kemalindendi. Hudeybiye antlaşması yapılmış, Medine'ye dönülmüştü. Müslümanların niyetindeki Mekke ziyareti gerçekleşmemişti. Kur'an-ı Kerim, Nebi (sav)'in gördüğü rüyaya da işaret etti ve o rüyanın sadık rüya olduğunu ve gerçekleşeceğini müjdeledi. Şöyle buyurdu: ***"Andolsun ki Allah, Peygamber'inin rüyasının gerçek olduğunu tasdik eder. Ey inananlar! Siz, Allah dilerse, güven içinde başlarınızı tıraş etmiş veya saçlarınız kısaltılmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilir. Size bundan başka, yakın zamanda bir zafer verecektir."***[1420]

Daha sonra sure, Nebi (sav)'in ve ashabı kiramın methiyle sona ermektedir. ***"O'dur resûlünü hidayet ve hak din ile gönderen. Bütün dinlerden üstün kılmak üzere. Şahit olarak Allah yeter. Muhammed Allah'ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûya varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler. Yüzlerinde secdelerin izinden nişanları vardır. Bu, onların Tevrat'taki vasıflarıdır. İncil'deki vasıfları da şöyledir: 'Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki bu, ziraatçıların da hoşuna gider.' Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelendirir. Allah inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük bir mükâfat vaat etmiştir."***[1421]

Bu ayeti kerimeler, Muhammed (sav)'in ashabını en güzel şekilde methetmiştir. Kur'an-ı Kerim kendi bedii üslubu ile o seçkin ashabın en bariz vasıflarını bize resmetmiştir. Arz edelim:

Birinci vasıf: Kâfirlere ve birbirlerine karşı tavırları: ***"Kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler."*** Babaları, kardeşleri, akrabaları ve dostları da olsa kâfirlere karşı çetindirler, onlar bütün bu kişi-

1419 Fetih, 10
1420 Fetih, 27
1421 Fetih, 28, 29

lerle bağlarını koparmışlardır. Onlar sadece din kardeşlerine karşı merhametlidirler. Dolayısıyla şiddet de rahmet de ancak Allah içindir.

İkinci vasıf: ***"Onları rükûya varırken ve secde ederken görürsün."*** Bu ifade, onların daimi durumlarını vasfetmektedir. Sanki onları görenler onları her daim rükûda ve secdede görürler. Rükû ve secde, ibadet hâlini ifade etmektedir. Onların nefisleri her daim bu asli hâl üzereydi. Dolayısıyla onlar bütün zamanlarını rükû ve secdede geçiriyormuş gibi oldular.

Üçüncü vasıf: Bu da yukarıdaki vasıf gibidir. Ancak bu, onların iç yüzünden, kalplerinde olan sırlardan bahsetmektedir. ***"Allah'tan lütuf ve rıza isterler."*** Onların daimi duyguları bu minval üzere idi. Onların kalbi bununla meşguldü; istekleri bu yöndeydi. Onlar Allah'ın lütfunu ve rızasını istiyorlardı. Bundan başka bir şey istemiyorlardı.

Dördüncü vasıf: İbadetin zahiri izi onların çehresinde görülüyordu. ***"Yüzlerinde secdelerin izinden nişanları vardır."*** Onların yüzü nurlu ve parlaktır. Bu ifadeden yüzün üzerinde görülen herhangi bir secde izi olduğu düşünülmesin. Burada "secde izi" sözüyle kastedilen, ibadet izi manasınadır. "Secde izi" sözü ile ifade edildi çünkü secde; huşu, hudu ve Allah'a ibadet hâlini en üst noktada temsil eden hâldir. Huşunun yüzde görülmesiyle kişideki kendini beğenme ve kibir hasletleri gider, yerine -kişinin yüzünü nurlandıran- tevazu ve alçak gönüllülük gelir.

Onlardaki bu güzel hasletler yeni bir şey değildir. Bu, kader levhasında sabit olan şeydir. Bu yönden bakıldığında kadim olması hasebiyle Tevrat'ta onların zikri geçmiştir. ***"Bu, onların Tevrat'taki vasıflarıdır."*** Musa (as)'a inen Tevrat'ta Allah Teâlâ onları bu vasıflarla vasfetmiştir. Daha dünyaya teşrif etmeden önce yeryüzünü onların vasıflarıyla müjdelemiştir. ***"İncil'deki vasıfları da şöyledir:"*** Muhammed (as) ve beraberinde olanları müjdesinde şu şekilde vasfetmiştir: ***"Onlar filizini yarıp çıkarmış"*** Gücü kuvveti yerinde bir ekin filizini çıkarıyor. Bu filiz kendi gövdesini güçlendirirken, kendi gövdesi de onu güçlendiriyor. ***"Gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler."*** Onu ne eğri, ne de yan durdurur. Onu düz bir şekilde güçlü kuvvetli olarak çıkarır.

Bu, onun kendi durumu... Ziraatçıların, uzmanların ve ariflerin kalplerinde hissettiklerine gelince, onun gelişmesi ve meyve vermesi onların hoşuna gider. ***"Bu, ziraatçıların da hoşuna gider."*** Onlar, Resûlullah ve ashabıdır. Kâfirlerin kalplerinde hissettikleri ise bunun tam tersidir. Kalplerinde öfke ve tasa vardır. ***"Onları çoğaltıp kuvvetlendir-***

mekle kâfirleri öfkelendirir." Bu da, bu ziraatın Allah'ın ziraatı ya da Resûlünün ziraatı olduğunu hissettirmektedir.

Bu misal de Muhammed (as)'a ve ashabına dair İncil'deki müjdedir.

Allah Teâlâ, bu seçkin cemaatin vasıflarını Kur'an-ı Kerim'de de vasfetmiş ve onları -imani manaları en yüksek derecede tahakkuk ettirmeleri için- gelecek nesillere örnek kılmıştır.

Bu kadar övgüden sonra Allah Teâlâ onları mağfiretle ve büyük mükâfatla mükâfatlandıracağını müjdelemiştir. ***"Allah inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük bir mükâfat vadetmiştir."*** Allah Teâlâ'nın vaadi bu şekilde genel bir çerçeve dâhilinde gelmiştir. Bu çerçeveye dâhil olanların ilki de Allah Teâlâ'nın vasfettiği üzere onlardır. Bu ihsan onlara yeter. Allah'ın rızası tek başına büyük bir mükâfattır. Ayrıca haddi hududu olmayan feyzi ilahî, kesintisiz mükâfat da vardır.[1422]

Sahabe-i Kiram; davetin yeni bir boyut kazandığını, fethin kesinleştiğini, daha geniş ufuklara doğru bu işin yayılacağını anladılar. Bu dinin daha da gelişeceğine ve bunun da barış ortamında olacağına inandılar. Nitekim çok geçmeden Hudeybiye antlaşmasının meyvelerini toplamaya başladılar. Önemlilerinden bir kısmını arz edelim:

- Bu antlaşma ile Kureyş, İslam devletinin varlığını itiraf etmiş oldu. Antlaşmalar daima iki eşit taraf arasında olur. Bu antlaşma Kureyş'i lider gören ve ondan etkilenen kabileler üzerinde büyük tesir icra etti.

- Müşriklerin ve münafıkların kalbine Müslümanların korkusu girdi. Onlardan birçoğu İslam'ın galebe çaldığına inanmaya başladı. Bunun neticesi olarak Halid bin Velid ve Amr bin el-Âs gibi Kureyş'in ileri gelenlerinden çok sayıda kişi İslam'a koştu. Medine civarında yaşayan çok sayıda bedevi de Müslüman olmak üzere Medine'ye koştular ve geri kalışları sebebiyle mazeretler beyan ettiler.

- Barış ortamı İslam'ın yayılması ve tanınması için uygun bir fırsat oldu. Bu barış ortamında çok sayıda kabile İslam'a girdi. İmam Zührî şöyle diyor: "Müslümanlar daha önce böyle büyük bir fetih gerçekleştirmemişlerdi. İnsanlar daha önce her nerede karşılaşırlarsa savaşıyorlardı. Barış olunca silahlar bırakıldı ve insanlar birbirine güven duymaya başladı. Bir araya geldiklerinde konuşmaya başladılar. Akıl sahibi kim varsa İslam'a dair bir şeyler duyduğunda kabul etti. O iki sene zarfında o zamana kadar Müslüman olanlar sayısınca adam Müslüman oldu."[1423]

1422 Et-Terbiyyetü'l-Kıyâdiyye, 4/290, 291, 292
1423 İbni Hişam, 3/351

İbni Hişam, Zührî'nin bu sözünden sonra şunu söylüyor: "Zührî'nin bu sözüne delil olarak şunu diyebiliriz: Resûlullah (sav) Cabir bin Abdullah'ın rivayetine göre bin dört yüz kişiyle Hudeybiye'ye çıkmıştı, iki yıl sonra fetih yılında on bin kişiyle yola çıktı."[1424]

• Müslümanlar Kureyş'ten gelebilecek saldırılardan emin oldular ve dikkatlerini Yahudilere ve Müslümanlara karşı düşmanlık yapan diğer kabilelere vermeye başladılar. Hayber Savaşı, Hudeybiye antlaşmasından sonra oldu.

• Barış görüşmeleri sayesinde Kureyş'in müttefikleri Müslümanların durumunu anlamaya ve onlara meyletmeye başladılar. Huleys bin Alkame Müslümanların telbiye getirdiğini gördüğünde arkadaşlarının yanına döndü ve "Ben, kurban develerini boyunlarına gerdanlıklar takılmış ve hörgüçleri çizilip kanatılarak alametlenmiş bir hâlde gördüm. Bana göre onların Beytullah'tan menedilmemesi lazım." dedi.

• Hudeybiye antlaşması, Mute Harbi'ne hazırlık yapılmasına imkân verdi. Mute Harbi, davetin Arap yarımadası dışına nakli için atılmış yeni bir adımdı.

• Hudeybiye antlaşması, Peygamber (sav)'e Fars, Rum ve Mısır hükümdarlarına onları İslam'a davet eden mektuplar gönderme imkânı sundu.

• Hudeybiye antlaşması Mekke'nin fethi için bir başlangıçtı. İbni Kayyım şöyle diyor: "Barış ortamı büyük fetihten önce bir başlangıç oldu. O fetih ki Allah Teâlâ Resûlünü ve onun askerini onunla yüceltti ve insanlar Allah'ın dinine gruplar hâlinde onunla girdiler. Bu barış ortamı onun için bir kapı, bir anahtar oldu. Allah Teâlâ'nın büyük işler hakkındaki hükmü budur. O işler öncesinde o işlere götüren başlangıç niteliğinde bazı hususlar hazırlar."[1425]

Ebu Basîr Medine'de

Hudeybiye antlaşmasının hemen akabinde Ebu Basîr Utbe bin Useyd, Mekke'deki şirk hapishanesinden kaçmayı ve Medine'de bulunan Resûlullah (sav)'e iltihak etmeyi başardı. Kureyş, antlaşma şartı uyarınca onu geri getirmek üzere ardından iki kişi gönderdi. Resûlullah (sav) Ebu Basîr'e: ***"Ey Ebu Basîr! Biliyorsun ki biz şu Kureyş kavmiyle bir antlaşma yapmış ve onlara söz vermiş bulunuyoruz. Dinimize göre verdiğimiz sözde durmamak bize yaraşmaz. Hiç şüphe yok ki yüce Al-***

1424 Age, 3/351, 352
1425 Zâdü'l-Meâd, 3/309

lah, senin için ve seninle birlikte bulunan zayıf, koruyucusuz Müslümanlar için bir genişlik, bir çıkar yol yaratacaktır. Haydi, kavminin yanına git." buyurdu. Ebu Basîr: "Ya Resûlullah! Bana işkence yapsınlar, beni dinimden döndürsünler diye mi müşriklere geri çeviriyorsun?" dedi. Resûlullah (sav): ***"Git, hiç şüphesiz yüce Allah, senin için, seninle birlikte bulunan zayıf, koruyucusuz Müslümanlar için bir genişlik, bir çıkar yol yaratacaktır."*** buyurdu.[1426]

Ebu Basîr o iki kişiyle birlikte gitti. Bu hadise Müslümanların çok ağrına gitmişti. hüzünlü bir şekilde din kardeşlerine bakıyorlardı. Kureyş'in zulmünden kurtulmayı başardıktan sonra tekrar hapishaneye geri dönüyordu. Resûlullah (sav) ahde vefa gösteren ve verdiği sözde duran biriydi. Onun sözü sadece kâğıt üzerinde kalmıyordu. O verdiği sözü yerine getiriyordu. Nitekim Allah Teâlâ da ona bunu emretmiş ve birçok ayeti kerimede yeminlerin bozulmasından sakındırmıştır. Şöyle buyurmuştur: ***"Ahitleştiğiniz zaman Allah'ın ahdini yerine getirin, pekiştirdikten sonra yeminleri bozmayın; çünkü Allah'ı üzerinize kefil kılmışsınızdır. Şüphe yok ki Allah, yapmakta olduklarınızı bilir."*** [1427]

Yine şöyle buyurmuştur: ***"Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz sorumluluğu gerektirir."*** [1428]

Ahde vefa bu şekilde dinin asli kaidelerinden biri olduğundan her Müslüman'a gereken bu kaideye uymaktır.[1429]

Resûlullah (sav) Kureyş'e verdiği sözü tuttu ve Ebu Basîr'i onlara teslim etti. Onu götürdüler. Zulhuleyfe'ye geldiklerinde o iki kişiden birine: "Ey Benî Âmir'den olan kardeş, bu kılıcın keskin midir?" diye sordu. O: "Evet." dedi. Ebu Basîr: "Ona bakabilir miyim?" dedi. Adam: "İstiyorsan al bak." dedi. Ebu Basîr kılıcı kınından sıyırdı ve adama saldırıp öldürdü. Diğeri Resûlullah (sav)'in yanına kaçtı ve: "Sizin adamınız benim arkadaşımı öldürdü." dedi. Çok geçmeden Ebu Basîr geldi. Kılıcı kuşanmıştı. "Ya Resûlullah, vallahi, sen üzerine düşeni yerine getirdin. Vermiş olduğun sözü sana Allah eda ettirdi. Beni düşman kavmin eline teslim ettin. Ben de dinim hakkında işkencelere tutulup dinimden döndürülmekten kendimi korudum. Allah beni onlardan kurtardı." dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Ne adam yahu! Savaş kızıştırıcısı sanki! Hele bir de yanında birileri olsa, elinden gelmeyecek şey yok."*** buyurdu.[1430]

1426 Ahmed b. Hanbel, 4/325; İbni Hişam, 3/337
1427 Nahl, 91
1428 İsra, 34
1429 Menhecü'l-İ'lâm el-İslami fi Sulhi'l-Hudeybiye, 329
1430 Ahmed b. Hanbel, 4/331; Buhari, 2732; Ebu Davud, 2765

Ebu Basîr bu sözleri işitince kendisini onlara teslim edeceğini anladı. Medine'den ayrılıp deniz kıyısına gitti. Mekke'de baskı altında tutulan kişiler Resûlullah (sav)'in Ebu Basîr hakkındaki sözlerini duyunca Mekke'den kaçıp Ebu Basîr'in yanına gittiler. Ebu Cendel bin Süheyl bin Amr ve diğerleri ona katıldılar. Sonunda Ebu Basîr'in yanında güçlü bir topluluk oluştu. Kureyş'e ait kervanların yola çıktığını duyduklarında kervanın yoluna çıkıyorlar ve kervandakileri öldürüp malları ele geçiriyorlardı. Durumun vehametini gören Kureyş, derhâl Resûlullah (sav)'e koştu ve ondan Allah adına ve akrabalık bağları adına Ebu Basîr'e haber göndermesini ve Medine'ye kaçanların geri verilmesi şartını geri çektiklerini onlara bildirmesini söylediler. Kibir onları bu şartı yazdırmaya sevk etmişti. Ne var ki izzet bulmayı ümit ettikleri yerden zilleti tattılar.[1431]

Resûlullah (sav) onları Medine'ye çağırdı ve bağrına bastı. Onlar "Îs" bölgesinde yaklaşık altmışyetmiş kişiydiler. Kureyş'in uykularını bölüyorlardı. Onlar sayesinde Kureyş dayattığı despotça şartı kaldırmaya mecbur kalmış ve onlarla Müslümanların gücü kuvveti artmıştı. Resûlullah (sav)'in onları Medine'ye çağıran mektubu geldiğinde bu topluluğun kurucusu Ebu Basîr ölüm döşeğindeydi.[1432]

Ebu Cendel ve Ebu Basîr'in çektiği sıkıntılar Allah yolundaydı. Onların ihlası, azimeti, cihadı ve sebatı, müşrikleri başlarına toprak saçmaya ve Hudeybiye'de Müslümanlar aleyhine şart koştukları maddeyi iptale yöneltmiştir. Bu kıssa, iman yolunda sebata dair uyulacak bir örnektir. Bunda: "Bazen bir topluluğun yapamadığını bir kişi yapar." ilkesine işaret vardır. Ebu Basîr ve arkadaşları Mekke müşriklerine büyük zararlar veriyorlardı. Onlar -zahiren de olsa- İslam devletinin otoritesi altında değildiler. Onların yaptığı işleri onlara Resûlullah (sav) emretmemişti. Mekke'den kaçıp Îs bölgesine yerleşmeleri ve müşriklere ait kervanları vurmaları tamamen onların fikriydi. Mekke zalimleri Ebu Basîr ve arkadaşlarına dinleri sebebiyle çeşitli işkenceler yapıyorlar ve onların Medine'ye de gitmesine müsaade etmiyorlardı. Bunun üzerine onlar da kendileri için bir kurtuluş yolu buldular. Kaçtılar ve Mekke'nin iktisadi gücünü zaafa uğratma çalışmalarına başladılar. Barış ortamı olduğu hâlde Mekkeliler kendilerini hâlâ güvende hissetmiyorlardı. Ebu Basîr ve arkadaşlarının bu tavrı, Resûlullah (sav)'in işaretiyle: ***"Ne adam yahu! Savaş kızıştırıcısı sanki! Hele bir de yanında birileri olsa, elinden gelmeyecek şey yok."*** sözüyle olduğunu da söyleyebiliriz.[1433]

1431 Muhammed Resûlullah, Sadık Arcûn, 4/281
1432 Es-Siretü'n Nebeviyye es-Sahiha, 2/451
1433 Age, 2/452

Bu hadiseler üzerinde iyi düşünen kişiler, Allah Teâlâ'nın ashabı kiramı en iyi şekilde koruduğunu görecektir. Allah Teâlâ'nın koruyuculuğunu celbeden bazı sebeplerin varlığında da şüphe yok. Nitekim ayeti kerimede şöyle buyrulmuştur: ***"Şüphesiz ki Allah, muttakiler ve ihsan edenlerle beraberdir."***[1434]

Yine şöyle buyrulmuştur: ***"Her kim de Allah'tan korkar, sakınırsa Allah ona bir çıkış yolu verir."***[1435] Yine şöyle buyrulmuştur: ***"Bizim uğrumuzda mücahede edenleri elbette yollarımıza eriştiririz. Şüphesiz ki Allah, ihsan edenlerle beraberdir."***[1436]

Bu vasıflar ashabı kiramda çokça vardı. Dolayısıyla onlar Allah Teâlâ'nın yardımına ve korumasına mazhar oldular. Bu vasıflar kimde ya da kimlerde olursa olsun Allah Teâlâ'nın yardımı onlar üzerine iner. Zira bu, Allah'ın bir vadidir. O'nun vaadi de haktır.[1437]

Resûlullah (sav)'in Medine'ye hicret eden kadınları geri çevirmekten imtina etmesi üzerine Mekke'de zayıf düşürülen kadınlardan bir topluluk küfür diyarından İslam diyarına göçmeye azmetmişti. Bu kadınların başında Ümmü Gülsüm Binti Ukbe bin Ebi Muayt geliyordu. Ümmü Gülsüm Hudeybiye anlaşmasından sonra hicret etti. Mekke müşrikleri onu geri çevirmek için harekete geçtiler; ancak Allah Teâlâ onlar hakkında şu ayeti kerimeyi indirdi: ***"Ey iman edenler! İnanan kadınlar hicret ederek size gelirlerse onları imtihan edin. Allah onların imanlarını daha iyi bilir. Fakat siz de onların inanmış kadınlar olduklarını öğrenirseniz, artık onları kâfirlere geri göndermeyin. Bunlar onlara helal değildir. Onlar da bunlara helal olmazlar. Onların sarf ettiklerini kendilerine geri verin. Mehirlerini verdiğiniz zaman onlarla evlenmenizde bir vebal yoktur. Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın, sarf ettiğinizi isteyin. Onlar da sarf ettiklerini istesinler. Allah'ın hükmü budur. Aranızda O hükmeder. Ve Allah, alîmdir, hakîmdir."***[1438]

Bu ayeti kerimenin manası şudur: ***"Ey iman edenler, inanan kadınlar hicret ederek size gelirlerse onları imtihan edin.'*** İbni Abbas diyor ki: "Onların imtihanı, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Resûlullah (sav)'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet etmeleridir.

'Fakat siz de onların inanmış kadınlar olduklarını öğrenirseniz, artık onları kâfirlere geri göndermeyin. Bunlar onlara helal değildir. Onlar

1434 Nahl, 128
1435 Talak, 2
1436 Ankebût, 69
1437 Gazvetü'l-Hudeybiye, 320
1438 Mümtehine, 10

da bunlara helal olmazlar.' Müslüman kadınları müşriklere haram kılan ayet budur."

Kurtubi diyor ki: "Bu ayet, Müslüman kadının kocasından ayrılmasını gerektirenin hicreti değil, Müslüman oluşu olduğunu gösteren ilk delildir."[1439]

"Onların sarf ettiklerini kendilerine geri verin." Yani, Medine'ye hicret eden Müslüman kadınların müşrik kocalarına onlar için sarf ettiklerini geri verin, demektir.

"Mehirlerini verdiğiniz zaman onlarla evlenmenizde bir vebal yoktur." İbni Kesir diyor ki: "Onlara mehirlerini verdiğinizde onlarla evlenin. Yani: 'İddet müddeti sona erdiği, veli izni olduğu ve diğer şartlar yerine geldiği takdirde onlarla evlenirsiniz.' demektir."

"Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın." "İsam": "ismet" kelimesinin çoğuludur. İsmet kelimesinin aslı, ip demektir. Herhangi bir şeyi tutan şey onun ipidir. Buradaki ismetten maksat, nikâhtır. Kevâfir ise kâfire kelimesinin çoğuludur. Mana, Allah Teâlâ kâfir kadınlarla evlenmekten menediyor ve evli olanlara da onlardan ayrılmayı emrediyor. Bu ayet indikten sonra Hz. Ömer müşrik olan iki eşini boşamıştır.[1440]

"Sarf ettiğinizi isteyin. Onlar da sarf ettiklerini istesinler. Allah'ın hükmü budur. Aranızda O hükmeder. Ve Allah, alîmdir, hakîmdir." Müfessirler diyor ki: "Müslüman kadınlardan mürtet olup da müşriklere giden kadın olursa Müslümanlar, müşriklere: "Onların mehrini verin." derler. Kâfir kadınlardan Müslüman olup da hicret eden kadınlar için de Müslümanlara: "Kâfirlere onların mehrini verin." denir. Bu, her iki durum içinde adil olandır. İbni'l-Arabi'nin de dediği gibi bu, Allah Teâlâ'nın o zamana mahsus bir hükmü idi."[1441]

"Eğer eşlerinizden biri, sizden kâfirlere kaçar da siz de savaşta galip durumda olursanız, eşleri gitmiş olanlara ganimetten, harcadıkları kadar verin. İnandığınız Allah'a karşı gelmekten sakının."[1442]

Yani: "Mümin kadınlardan biri irtidat edip Mekkeli kâfirlere iltihak ederse, o kadın, Müslümanlardan biri ile evli ise onun mehrini (o Müslüman erkeğe) ganimet aldığınızda ganimet taksimi yapılmadan verin." demektir.[1443]

1439 Tefsîr-i Kurtubi, 18/63
1440 Buhari, 3732
1441 Kurtubi, 18/68; Hadîsu'l-Kur'ani'l-Kerim, 2/545
1442 Mümtehine, 11
1443 Hadîsu'l-Kur'ani'l-Kerim, 2/545

Zührî: "Fey malından verilir." demiştir. Yine o: "Bize iltihak eden kadınların mehirlerinden verilir." demiştir.[1444]

Mücahit: "Akebtüm", Kureyş ve diğerlerinden ganimet elde ettiğinizde demektir." demiştir.

Ebu's-Suûd: "Akebtüm", mehir ödeme sırası size geldiğinde demektir. Müslüman ve kâfirlerin, kadınların mehrini ödemedeki yükümlülükleri kafilelerin art arda gelişine benzetilmiştir." demiştir.[1445]

Zührî: "Hicret ettikten sonra irtidat eden hiçbir kadını bilmiyoruz." demiştir.[1446] İbni Hacer de şöyle demiştir: "Zührî bu sözüyle iki tarafa yükümlülük getiren bu hükmün tek taraf üzerinde vaki olduğuna işaret etmiştir. Çünkü mümin kadınlardan hiç kimsenin kaçıp müşriklere sığındığı bilinmemektedir."[1447]

"Velisinin izni olmaksızın Muhammed (as)'a sığınan kişiler müşriklere geri verilecek, Muhammed (as) ile birlikte olup da müşriklere sığınanlar ise geri verilmeyecek." maddesinin anlaşılması üzerinde anlaşmazlıklar vaki oldu. Müşrikler maddenin erkeklere ve kadınlara şamil olduğunu söylerken, Resûlullah (sav) maddenin erkeklere şamil olduğunu kadınlara şamil olmadığını söylemiştir. Çünkü metin (erkekleri ifade eder şekilde) müzekker sigasıyla gelmişti. Allah Teâlâ da bu hususta Resûlünü destekledi ve dini için Medine'ye hicret eden kadınlar geri çevrilmedi. Allah Teâlâ'nın emri üzere kabul edilmeden önce imtihana tabi tutuldular.[1448]

Muhammed İzzet Derveze bu imtihan ayeti ile ilgili olarak şöyle diyor: "Ayet onu açıklayan hadislerle daha iyi anlaşılıyor. Hudeybiye antlaşmasından önce Mekke'den kaçma fırsatı bulamayan Müslüman kadınlar antlaşmadan sonra bu fırsatı buldular ve gizlice hicret ettiler. Onların yakınları geldi ve antlaşma şartlarının gereği üzere onların iadesini istediler. Ancak onların iadesini meneden ayet indi. Ayet onların kocalarına mehirlerinin ödenilmesini emrediyordu. Antlaşma metninin anlaşılması hususunda ihtilaf meydana geldi. Metnin ifadesi mutlaktı ve (erkekleri içeren) müzekker sigasıyla gelmişti. Mekkeliler bu ifadenin erkekleri de kadınları da kapsadığını söylüyor ve kadınların iadesini istiyorlardı. Nebi (sav) ise bu ifadenin kadınları kapsamadığını söylüyordu. İşte bu esnada bu ayet indi ve işi kesti attı."[1449]

1444 Tefsîr-i İbni Kesîr, 4/352
1445 Tefsîr-i Ebu's-Suûd, 8/240
1446 Buhari, 2733
1447 Tefsîr-i İbni Kesîr, 5/415
1448 Gazvetü'l-Hudeybiye, 178
1449 Siretü'r-Resûl, Derveze, 2/354

Üstad Gazalî de şöyle diyor: "Müslümanlar Hudeybiye antlaşmasından sonra hicret eden Müslüman kadınları velilerine geri vermekten imtina ettiler. Bunu ya antlaşma metninin sadece erkekleri kapsadığını düşünerek yaptılar ya da baskı ve işkence altında tutulan kadınların dinlerini terk etme korkusu olduğundan yaptılar. Çünkü onlar Ebu Cendel ve Ebu Basîr gibi hile yoluyla kurtulup yeryüzünün başka bir cihetine gidemiyorlardı. Sebep her ne olursa olsun kadınların geri verilmemesi Kur'an'ın emriyle olmuştur."[1450]

1450 Fıkhu's-Sire, Gazalî, 367

3.
KONU

DERSLER VE İBRETLER

Hudeybiye antlaşması; itikadi, fıkhi, eğitim ve diğer hususlarda dersler ve ibretleri içermektedir. Onlardan bir kısmını misal olarak burada arz edeceğim:

AKAİDE DAİR HÜKÜMLER

Önder Otururken Onun Başında Ayakta Bekleme

Resûlullah (sav) oturuyor, Muğîre bin Şûbe de kılıcıyla onun yanında ayakta duruyordu. Aslen Resûlullah (sav)'in böyle bir âdeti yoktu. Ancak bu, düşman elçilerine karşı izzet ve şerefin izharı için ve öndere karşı itaat ve riayetin ne derecede olduğunu göstermek için yapılmıştı. Dolayısıyla bu, düşman elçileri geldiğinde tatbik edilen bir sünnettir. Müslüman elçiler kâfirlerin yanına gittiğinde, kâfir elçiler de Müslümanların huzuruna geldiğinde cari olan tatbikat da budur. Bu, Resûlullah (sav)'in ***"Kim kendisi için ayakta durulmasını severse cehennemdeki yerine hazırlansın."***[1451] sözüyle zemmettiği şey bu değildir.

Muharebede övünmek ve kibir satmak zemmedilen bir şey değildir.[1452] Ebu Dücâne'nin Uhud günü yaptığı şey de buna benzemektedir. Kibirle ve çalımla yürümek şer'an haramdır. Ama muharebe esnasında caizdir, haram değildir. Zira Resûlullah (sav), Ebu Dücâne'nin yürüyüşü hakkında: ***"Bu, Allah'ın, bu yer dışında kerih gördüğü bir yürüyüştür."*** buyurmuştur.[1453]

İyiye Yorma

Süheyl bin Amr anlaşma yapmak üzere gelince Resûlullah (sav)

1451 Ebu Davud, 5229; Tirmizi, 2755
1452 Zâdü'l-Meâd, 3/304
1453 El-Mu'cemu'l-Kebir, Taberânî, 6508; Mecmau'z Zevâid, 6/109

"İşiniz bir dereceye kadar kolaylaştı." buyurdu.[1454] Bu hadiste iyiye yorma "fe'l" vardır. Bu, çirkin görülen kötüye yorma değildir.[1455] Resûlullah (sav)'den fe'lin manasını açıklayan hadisler gelmiştir.

"Uğursuzluk yoktur, fe'l benim hoşuma gider." buyurduğunda yanındakiler: "Fe'l nedir ya Resûlullah?" diye sordular. O da: ***"Sizden birinin işittiği güzel sözdür."*** buyurdu.[1456]

İyiye yorma ile kötüye yorma arasındaki fark şudur: Birinde Allah Teâlâ'ya karşı hüsnüzan vardır. Diğeri ise ancak kötü şeylerde olur ki bu sebeple çirkin görülmüştür.[1457]

Resûlullah (sav)'in yanında uğursuzluktan bahsedilmişti. buyurdular ki: ***"Bunun en iyisi fe'l (hayra yorma)'dir. (Uğursuzluk inancı) bir*** Müslüman***'ı yolundan alıkoymasın. Biriniz hoşlanmadığı bir şey görecek olursa şu duayı okusun: "Allahümme la ye'tî bi'l hasenâtı illa ente ve la yedfeu's seyyiâti illa ente vela havle vela kuvvete illa bike. (Allah'ım, hayrı ancak sen verebilirsin, kötülüğü de ancak sen defedebilirsin. -İbadet, çalışma, korunma vs. için muhtaç olduğumuz- güç ve kuvvet de ancak sendendir.)"*** [1458]

Yağmurun Yağmasında Yıldızların Tesiri Vardır Diye İnanan Kişinin Küfre Gireceği

Halid el-Cühenî (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav), Hudeybiye'de bize geceleyin yağan yağmurun peşinden sabah namazı kıldırmıştı. Namazı bitirince cemaate döndü ve: ***'Rabbiniz ne dedi, biliyor musunuz?'*** buyurdu. Cemaat: 'Allah ve Resûlü bilir.' dediler. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Allah Teâlâ, 'Kullarımdan bir kısmı bana mümin, bir kısmı da kâfir olarak sabahladı. 'Allah'ın fazlı ve rahmetiyle bize yağmur yağdırıldı.' diyen bana mümin ve yıldızları inkâr edici olarak sabahladı. 'Falanca ve falanca yıldız sayesinde bize yağmur yağdırıldı.' diyen de bana kâfir, yıldıza mümin olarak sabaha erdi.'*** buyurdu."[1459]

Âlimler, hadiste zikredilen küfrü, -sözü söyleyen kişinin hâline göre- küfrün iki nevinden birine hamletmişlerdir. Onlar da: "İtikadi küfür ve küfranı nimettir. Kim 'Falan yıldız sayesinde bize yağmur yağdırıldı.' der de yağmurun yağmasında yıldızın tesiri olduğuna inanırsa o kişi küfre girmiş, İslam dininden çıkmıştır." demişlerdir.

1454 Zâdü'l-Meâd, 3/305
1455 Age, 3/305
1456 Buhari, 5754; Müslim, 2223/110
1457 Fethu'l-Bârî, 10/220
1458 Ebu Davud, 3919; Sünenü'l-Kübrâ, Beyhakî, 8/139
1459 Buhari 846; Müslim, 71

İmam Şafii şöyle demiştir: "Cahiliye dönemi insanlarının inandığı gibi inanarak: 'Falan ve falan yıldız sayesinde bize yağmur yağdırıldı.' diyen kişi küfre girer. Nitekim Resûlullah (sav) de: 'Yıldızın doğuşu bir vakittir. Vakit mahluktur. Ne kendisi için, ne de bir başkası için bir menfaat veremez.' buyurmuştur. Bir de: 'Falan yıldızın doğuş vaktinde bize yağmur yağdırıldı.' demek küfür değildir. Ne var ki bu sözü başka şekilde söylemek bana daha güzel gelmektedir."[1460]

Salihlerin Artığıyla ya da Eşyalarıyla Teberrük Caiz midir?

Urve bin Mesud es-Sakafî, Resûlullah (sav)'in etrafındaki ashabı vasfediyor, şöyle diyor: "... Vallahi, aksırır, öksürürken onun tükürüğü sıçrasa, ashabı hemen onu elleriyle yüzlerine ve derilerine sürüyorlar... Abdest aldığı zaman abdest suyunu, birbirlerine girercesine kapışıyorlar."

Şatıbî, bu hadise benzer hadisleri ekliyor ve şöyle diyor: "Zahir olan o ki, velayeti ve sünnete ittibaı sabit olan kişilere karşı bu çeşit bir hürmetin gösterilmesi meşrudur. Onların abdest artığından teberrük edilmesi, tükürüklerinin cilde sürülmesi ve diğer eşyaları vasıtasıyla şifa aranması da meşrudur. Ancak burada şöyle müşkil bir mesele var: Sahabe-i Kiram'dan hiçbiri Resûlullah (sav)'in halifelerine karşı bu şekilde bir teberrük faaliyeti içine girmemişti. Hâlbuki Resûlullah (sav) ölümünden sonra Ebubekir Sıddık'tan daha üstün birini bırakmamıştı. O, onun halifesiydi. Bu tür şeylerden hiçbiri ona yapılmadı. Ondan sonra ümmetin en üstünü Hz. Ömer, sonra Hz. Osman, sonra Hz. Ali idi. Daha sonra da diğer sahabeler geliyordu. Onlar bu ümmetin en üstün kişileri idiler. Onlardan hiçbirine karşı bu tür bir teberrük faaliyeti içine girildiği sahih yolla nakledilmemiştir. Bilakis onların –Resûlullah (sav)'e tabi oldukları- sözlerine ve fiillerine iktida ile yetinmişlerdir. Öyleyse bu, bu tür faaliyetlerin terki hususunda onların bir icmaıdır."[1461]

İbni Vehb, Camisinde Yunus bin Yezid'in İbni Şihab'dan naklettiği hadisi tahriç etmiştir. Şöyle demiştir: "Ensar'dan bir adam bana nakletti. Resûlullah (sav) abdest aldığında ya da ağzından su püskürttüğünde etrafındaki sahabeler onun abdest suyunu ve ağzından püskürttüğü şeyi ele geçirmeye çalışırlardı. Onu içerler ve onu üstlerine başlarına sürerlerdi. Resûlullah (sav) onların bu şekilde yaptığını görünce onlara: ***'Bunu niçin yapıyorsunuz?'*** diye sordu. Onlar: 'Arınmayı ve bereketlen-

1460 El-Ümm, 1/252
1461 Gazvetü'l-Hudeybiye, 305

meyi murat ediyoruz.' dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Sizden kim Allah'ın ve Resûlünün kendisini sevmesini istiyorsa sözü doğru söylesin, emanetin hakkını eda etsin ve komşusuna eza etmesin.'*** buyurdu."[1462]

Bu hadis, evla olanın, Resûlullah (sav)'in artığıyla teberrükü terk etmek olduğunu göstermektedir. Belki de Resûlullah (sav)'in Hudeybiye'de sükût etmesinin sebebi, Mekke elçisi Urve bin Mesud es-Sakafî'nin, Ashabı kiramın Allah'ın resûlüne bağlılığını ve sevgisini görmesini istemesidir. Özellikle de Urve'nin Nebi (sav)'e söylediği: "Gerçi, senin yanında Mekkeli ve Medineli bazı önemli kişiler görüyorum. Fakat her biri bir başka yerden gelmiş, derme çatma, karmakarışık, başları dara gelince başından dağılıp kaçışıverecek, seni yapayalnız bırakacak, ayaktakımı sayılabilecek insanlar da görüyorum." sözünden sonra.

USULE VE FIKHA DAİR HÜKÜMLER

Ka'b bin Ucre'nin Kıssası ve Fidye Ayetinin İnişi

Ka'b bin Ucre (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav), Hudeybiye'de başımdan bitler (yüzüme) döküldüğüne vâkıf olmuştu da bana: ***'Başındaki haşarat sana eza veriyor mu?'*** diye sordu. Ben: 'Evet.' dedim. Resûlullah (sav): ***'Öyleyse başını tıraş et.'*** buyurdu. Tam o esnada: ***'Sizden her kim hastalanırsa (tıraş olmaya lüzum görülürse) yahut (yara, bit gibi bir sebeple) başından ezalanırsa (tıraş olduğunda) bunun fidyesi, oruç tutmak yahut sadaka vermek yahut kurban kesmektir.'***[1463] ayeti nazil oldu. Bunun üzerine Nebi (sav) bana: ***'Üç gün oruç tut, yahut altı fakir arasında bir ferk (on altı rıtıl) tasadduk eyle, yahut kolay gelen bir hayvan (bir koyun) kurban et.'*** buyurdu."[1464]

Müslim'in rivayeti şöyledir: "(Biz Hudeybiye'de iken) Resûlullah (sav) yanıma geldi. O sırada ben tenceremin altını yakıyordum. Yüzümde de bitler kaynaşıyordu. Resûlullah (sav) bana: ***'Başındaki şu böcekler seni rahatsız etmiyor mu?'*** diye sordu. Ben: 'Evet, ediyor.' dedim. Bana: ***'Öyleyse tıraş ol ve üç gün oruç tut veya altı fakiri her birine yarım sa' vermek suretiyle doyur veya bir kurban kes.'*** buyurdu."[1465] Yukarıdaki ayet, başından eza çeken ihramlı kişinin hükmünü açıklıyor. Ka'b bin Ucre hakkında indi, ancak aynı musibete maruz kalanlar için de hüküm budur.

1462 Musannef, Abdurrezzak, 19748
1463 Bakara, 196
1464 Buhari, 1815; Müslim, 1201/82
1465 Müslim, 1201/83; Tirmizi, 2973

Binitler Üzerinde Namazın Meşru Olması

İbni Mâce, İbni'l-Melîh bin Üsâme'den naklediyor: "Tamamen yağmurlu bir gecede mescide çıktım. Geri döndüğümde babama sordum. Babam: 'Sen kimsin?' diye sordu. (Gözleri görmüyordu.) Ben: 'Ebu'l-Melih.' dedim. O: 'Hudeybiye günü Resûlullah (sav) ile birlikteydim. Ayakkabılarımızın altını ıslatmayacak kadar (az) yağmur yağdı. Resülullah (sav)'in münadisi: 'Yerlerinizde namaz kılın.' diye nida etti.' dedi."[1466] Bu hadis sahihtir. Senedi muttasıldır. İbni Hacer bunun sahih olduğunu söylemiştir.[1467]

Müslümanların Hudeybiye'den Ayrılmaları ve Sabah Namazını Uykuda Geçirmeleri

Müslümanlar Hudeybiye'de on küsur gün kaldılar. Vakıdi ve İbni Sa'd'a göre yirmi gün kaldılar.[1468] İbni Âiz ise Resûlullah (sav)'in gazvede bir buçuk ay kaldığını zikretmiştir.[1469]

Öyle görünüyor ki, Vakıdi ve İbni Sa'd Hudeybiye'de kalış müddetini, İbni Âiz ise Medine'den çıkış ve Medine'ye dönüş tarihleri arasındaki müddeti zikretmiştir.

Müslümanlar Hudeybiye umresinden Medine'ye geri dönüyorlardı. Gece olunca kenara çekilip mola verdiler ve (namaza kaldırması için) Bilal'i nöbetçi bıraktılar. Bilal de uyudu. Onları güneşin harareti uyandırdı.[1470] Abdullah bin Mesud (ra) bunu şöyle anlatıyor: "Hudeybiye seferinde Resûlullah (sav) ile birlikte döndük. Resûlullah (sav): ***'Bizi kim bekleyecek?'*** diye sordu. Bilal: 'Ben beklerim.' dedi. Güneş doğuncaya kadar uyudular. (Bilal de uyudu.) Nebi (sav) uyandığında: ***'Her zaman yaptığınız gibi yapın.'*** buyurdu. Biz de yaptık. Sonra da: ***'Uyuyan ya da unutan kişi böyle yapsın.'*** buyurdu."[1471]

Başka hadislerde bu kıssanın Hudeybiye'den başka bir hadisede vuku bulduğu nakledilmiştir. Bazı âlimler naslar arasını bulmaya çalışmışlar ve her bir hadisin ayrı bir kıssada vaki olduğunu söylemişlerdir. İmam Nevevî, İbni Kesir, İbni Hacer, Zürgânî ve Suyûtî onlar arasındadır.[1472]

1466 Ebu Davud, 1059; Nesai, 2/111; İbni Mâce, 936
1467 Fethu'l-Bârî, 2/184
1468 Megâzi'l-Vakıdi, 2/616; Tabakâtü'l-Kübrâ, 2/98
1469 Şerhu'z Zurgânî ale'l Mevâhib, 2/210
1470 Gazvetü'l-Hudeybiye, 251
1471 Ebu Davud, 447; Nesai, 8802; Ahmed b. Hanbel, 1/386, 391
1472 Şerhi Nevevî, 5/181, 182; el-Bidâye ve'n Nihâye, 4/213; Fethu'l-Bârî, 1/449; Şerhu'z Zurgânî ale'l Muvatta, 1/47

Düşmanla Antlaşma Yapmanın Meşruiyeti ve Caiz Olan Anlaşma Müddeti

Âlimler ve imamlar, Müslümanlarla düşmanları arasında belirli bir müddet için antlaşma akdi imzalanabileceğini Hudeybiye antlaşmasına dayanarak söylemişlerdir. Bu antlaşma onlardan alınan bir bedel karşılığında olabildiği gibi bedelsiz de olabilir. Bedelsiz yapılan antlaşmaya misal olarak Medine antlaşmasını verebiliriz. Onlarla bedelsiz bir antlaşma yapılabiliyorsa bedel mukabilinde bir antlaşma yapmak kıyasa göre haydi haydi evladır.

Antlaşma Müslümanların bedel vermesi mukabilinde olursa İslam âlimlerine göre bu asla caiz değildir. Çünkü bunda Müslümanlar için aşağılanma vardır. Kitap ve sünnette de bunun cevazına delil yoktur. İslam âlimleri şöyle dediler: "Eğer zaruret hasıl olur da başka bir çıkar yol olmazsa, Müslümanlar yok olmaktan ya da esir düşmekten korkarlarsa bu caizdir. Nitekim esir de kendisini kurtarmak için mal verir."

Şafii, Ahmed ve imamlardan birçoğu barış antlaşması müddetinin belirli bir vakte kadar olabileceğini ve bu müddetin de on yılı aşamayacağını söylemişlerdir. Zira bu on yıl Resûlullah (sav)'in Hudeybiye'de Kureyş müşrikleriyle yaptığı anlaşma müddetidir.[1473]

Diğerlerine göre, eğer devlet reisi maslahat görüyorsa antlaşmanın on yıldan fazla yapılabileceğini söylemişlerdir. Ebu Hanife (rh) hazretlerinin kavli de budur.[1474]

Hadisin zahirine göre tercihe şayan olan birinci görüştür. Eğer on yıldan fazlasında maslahat görülürse -İmam Şafii'nin de dediği gibi- akit yenilenir.[1475]

Son devir âlimlerinden biri, gayrimüslimlerle muayyen bir müddete dayanmayan, süresiz bir anlaşma yapılabileceğini bildirmiş ve bu hususta da şu ayeti kerimeyi delil göstermiştir: ***"Ancak sizinle kendileri arasında bir anlaşma bulunan bir millete sığınanlar ve sizinle savaşmaktan veya kendi milletleriyle harp etmekten bunalarak size başvuranlar müstesnadır. Allah dileseydi onları size musallat ederdi de sizinle savaşırlardı. Eğer sizden uzak durur, savaşmaz ve size barış teklif ederlerse Allah, onlara dokunmanıza izin vermez."***[1476]

Bu görüş, Müslümanlarla kâfirler arasındaki ilişkilerin aslının -harp

1473 Fıkhu's-Sire, Bûtî, 242
1474 Fethu'l-Kadir, 5/546; Gazvetü'l-Hudeybiye, 294
1475 Gazvetü'l-Hudeybiye, 295
1476 Nisa, 90

değil- barış olduğu ve cihadın da -başka bir maksatla değil- Müslümanları müdafaa etmek için meşru olduğu esasına dayanmaktadır.[1477]

Bu görüş şu sebeplerden dolayı reddedilmiştir:

a- Bu görüşün sahibi, -kendisinin de naklettiği üzere- icmaa muhalefet etmiştir. Şöyle demiştir: "Fakihler düşmanla yapılacak barış antlaşmasının belirli bir müddete dayanması hususunda ittifak etmiştir. Buna göre sürekli sürecek bir barış antlaşmasının yapılması sahih değildir."[1478]

b- Onun delil getirdiği ayet şu ayeti kerime ile nesh edilmiştir: ***"Haram aylar geçince müşrikleri bulduğunuz yerde öldürünüz, yakalayıp hapsediniz, bütün muhtemel geçitleri tutup onları gözetleyiniz. Eğer tövbe eder de namaz kılar ve zekât verirlerse onları salıveriniz. Hiç şüphesiz Allah affedici ve merhametlidir."***[1479]

İbni Cerîr bunu İkrime'den, Hasan'dan, Katade'den ve İbni Zeyd'den nakletmiştir.[1480] Kurtubi de Mücahit'ten nakletmiş, sonra da: "Ayetin ifade ettiği mana için en sahih olan budur." demiştir.[1481]

c- Bu görüşün dayandığı asıl, yukarıdaki ayetle, Resûlullah (sav)'in ve Hulefa-i Raşidin'in tatbikatıyla reddedilmiştir.

d- Cihadın Müslümanları müdafaa etmek üzere meşru kılındığı fikrine gelince, bu Seyyid Kutub'un da ifade ettiği gibi sonradan uydurulmuş bir şeydir. O şöyle demiştir: "Bunun çıkış sebebi, müsteşriklerin hücumları karşısındaki hezimet ve davetin geçirdiği merhaleleri anlamamaktır."[1482]

Mutlak olarak kullanılan ifade mutlak manada anlaşılır. Bu bir usul kaidesidir. İbni Hişam'ın Ebu Ubeyd'den rivayet ettiği şu hadis bunu teyit etmektedir: "Resûlullah (sav) ile birlikte olanlardan biri Medine'ye dönüldüğünde: 'Ya Resûlullah, sen Mekke'ye emin bir şekilde gireceğini söylemedin mi?' diye sordu. Resûlullah (sav): ***'Evet. Size bu yıl olacak diye bir şey söyledim mi?'*** dedi. Adam: 'Hayır.' dedi. Resûlullah (sav): ***'Bu Cebrail (as)'ın bana dediği gibidir.'*** buyurdu."[1483]

Bu hadiste Mekke'nin müstakbeldeki fethi müjdelenmekte ve bu zafere sadık vahiy ile ima edilmektedir. Ayrıca ashabı kiramın dikkatleri Resûlullah (sav)'in emrine teslimiyetin gerekliliğine çekilmekte ve

1477 Âsâru'l-Harb fi'l-Fıkhi'l-İslami, Zühaylî, 675
1478 Age, 675
1479 Tevbe, 5
1480 Tefsir-i Taberî, 9/24-26
1481 Tefsir-i Kurtubi, 5/308
1482 Gazvetü'l-Hudeybiye, 296
1483 İbni Hişam, 3/341

eğer bir sözü mutlak olarak varit olmuşsa ona bir şey ilave edilmemesi öğretilmektedir.[1484]

Zahiri kıyasa ters düşse de ya da nefisler haz etmese de Resûlullah (sav)'e itaatin gerekliliği Kureyş ile Hudeybiye'de böyle bir antlaşma yapılması, Ömer bin Hattab ve bazı sahabelerin (ra) hoşuna gitmemişti.[1485] Antlaşma şartları görünürde Müslümanların aleyhineydi. Herkes bunu görüyordu. Ne var ki daha sonra onlar bu yaptıklarına pişman oldular ve yaptıklarının yanlış olduğunu gördüler. Resûlullah (sav)'in razı olduğu bir şeyi nasıl kötü görebilirlerdi. Bu hadise ömür boyu onlar için bir ders olmuştu. Başkalarını da reylerine güvenmekten sakındırıyorlardı.[1486] Ömer bin Hattab (ra) insanlara şöyle demişti: "Ey insanlar, dine karşı reyi suçlayın. Bir defasında Resûlullah (sav)'in emrini reyimle reddediyordum. Allah'a andolsun ki o hakka dayanmıyordu. Bu, Ebu Cendel'in geldiği gün olmuştu."[1487]

Sehl bin Huneyf (ra) da şöyle diyordu: "Reyinizi suçlayın. Ebu Cendel'in geldiği gün Resûlullah (sav)'in emrini reddedebilseydim reddederdim."[1488]

Ömer bin Hattab (ra), hayli bir zaman Hudeybiye'de yaptığı çıkış üzerine Allah Teâlâ'dan bir azabın geleceğinden korktu. O hadiseyi naklediyor ve "O gün Resûlullah (sav)'e karşı sarf etmiş olduğum sözlerimden duyduğum korkudan dolayı, akıbetin hayrolmasını umarak oruçlar tutmaktan, sadakalar vermekten, nafile namazlar kılmaktan ve köleler azat etmekten geri durmadım." diyordu.[1489]

İbni'd Dîbe eş Şeybânî bu hadiseyle ilgili olarak şunları söylüyor: "Âlimler şöyle demiştir: 'Zahiri kıyasa ters düşse de ya da nefisler haz etmese de Resûlullah (sav)'e itaatin gerekliliği bu kıssada açıkça görünmektedir. Her mükellefin şöyle itikat etmesi gerekmektedir. Hayır, emrolunan şeydedir, O, dünya ve ahiret saadetinin garantisidir. O, en kâmil şekilde geldiğinden çoğu kişinin aklı onu idrakten acizdir."[1490]

Nebevi Eğitimden Örnekler

Resûlullah (sav)'in: ***"Mürâr tepesine kim çıkacak? Gerçekten ondan, günah olarak, Benî İsrail'den affedilen kadar günah affedilecek."***

1484 Gazvetü'l-Hudeybiye, 313
1485 Tefsir-i Taberî, 9/24-26
1486 Gazvetü'l-Hudeybiye, 313
1487 Bezzâr, 1813; Mecmau'z Zevâid, 6/145, 146
1488 Gazvetü'l-Hudeybiye, 313
1489 İbni Hişam, 3/331
1490 Merviyyâtı Gazveti'l-Hudeybiye, 315

hadisinde Nebevi eğitim metoduna dair bir örnek görüyoruz. Resûlullah (sav) ashabını tepeye çıkmaya teşvik ediyor. Sonra da onlara oraya varan kişinin Allah Teâlâ tarafından affedileceğini haber veriyor. Bu hadisi şerifi iyi düşündüğümüzde büyük manalarla karşılaşırız. Onlardan bir kısmını arz edelim:

• Resûlullah (sav), ashabın kalbini yaşadıkları her bir saniyede ahiret hayatına bağlamaya çalışıyor.

• Onların dikkatlerini yapabilecekleri şeylere ve amellere odaklamaya çalışıyor. Hatta normalde âdeten yapılan işleri ve nefsin yapmak istediği şeyleri dahi ahiret hayatını kazanmaya vesile kılmaya çalışıyor. Bir defasında ashabına şöyle dediğini görüyoruz: ***"Allah size de tasadduk edeceğiniz şeyler verdi: Her bir tesbih sadakadır, her bir tekbir sadakadır, her bir tahmid sadakadır, her bir tehlil sadakadır, iyiliği emretmek sadakadır, kötülükten sakındırmak sadakadır, her birinizin (hanımıyla) cimaı sadakadır."*** buyurdu. Cemaatten: "Ey Allah'ın Resûlü, birimizin şehveti için hareket etmesine de ücret mi var?" diye soranlar oldu. Resûlullah (sav): ***"İhtiyacını haramla görmüş olsaydı bundan ona bir vebal var mıydı, yok muydu ne dersiniz?"*** diye sordu. "Evet vardı." demeleri üzerine: ***"Öyleyse, ihtiyacını helal yolla görünce bunda da onun için ücret vardır."*** buyurdu.[1491]

Resûlullah (sav) üçüncü bir yerde de şöyle buyuruyordu: ***"Nafaka olarak her ne harcarsan o sadakadır. Hatta hanımının ağzına koyduğun lokma bile (sadakadır).***[1492]

Bu manalar bir Müslüman'ın kalbine yerleşti mi hayatının tamamı, tek olan Allah'a kulluk boyasıyla boyanır. İbadet Müslüman'ın bütün hayatını kapsadığında bunun bereketini bizzat görür ve etrafını da etkiler.[1493]

Bu Eserlerin En Bariz Olanlarından İkisi

• Müslüman'ın hayatı ve amelleri Rabbani boya ile boyanır. O, onu her bir hususta Allah'a bağlar. Onunla kalkar huşu ile ibadet eder, onunla kalbini Allah'a verir. Her faydalı amele onu o sevk eder. Hayattan en iyi şekilde istifade eder. Hasenat işlemek ve Allah'a yakınlığı artırmak için fırsat gözler. Rabbinin rızasını ve sevabını dileyerek amel ettiği gibi, dünyevi işlerini de en iyi ve en sağlam şekilde yapar.

1491 Ahmed b. Hanbel, 5/167, 168; Müslim, 1006; Ebu Davud, 5243, 5244
1492 Buhari, 2742; Müslim, 1628
1493 Merviyyat-ı Gazveti'l-Hudeybiye, 315

• Bu, Müslüman'a hayatının tamamında tek bir rota ve tek bir hedef verir. O da, yaptığı yapmadığı her bir şeyde tek olan Rabbi razı kılmaya çalışmaktır. Dinî ve dünyevi her bir işinde o Rabbe yönelir. Bölünmez, çelişki yaşamaz, ne şahsiyetinde ne de yaşamında ikilik yaşamaz.[1494]

Sahabe-i Kiram bu manaları yaşadılar. Onları, hayatlarının tamamında somut hakikatlere çevirdiler. Onların hayat hikâyelerine dair bize ulaşanlar, onlara tabi olunsun ve onlardan sonrakilere delil olsun diye ulaşmıştır.[1495]

1494 El-İbadetü fi'l-İslam, Kardavî, 66
1495 Merviyyat-ı Gazveti'l-Hudeybiye, 66

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HUDEYBİYE VE MEKKE'NİN FETHİ ARASINDA MEYDANA GELEN ÖNEMLİ OLAYLAR

1.
KONU

HAYBER GAZASI

Tarihi ve Sebepleri

İbni İshak Hayber Gazası'nın Hicret'in yedinci yılında muharrem ayında vuku bulduğunu zikretmiştir.[1496] Vakıdi, Hudeybiye seferinden dönüşün hemen akabinde Hicret'in yedinci yılında safer ya da Rebiü'l-evvel ayında vuku bulduğunu zikretmiştir.[1497] İbni Sa'd, yedinci yılın Cumade'l ulâ ayında vuku bulduğunu zikretmiştir.[1498] Zühri ve Malik, altıncı yılın muharrem ayında vuku bulduğunu zikretmiştir.[1499] İbni İshak ile Vakıdi arasındaki hilaf çok değil, yaklaşık iki ay kadardır. Onlarla Zührî ve Malik arasındaki hilaf da hicri yılın başlangıcıyla ilgili bir ihtilaftır ki daha önce buna işaret etmiştik. İbni Hacer, İbni İshak'ın görüşünü Vakıdi'nin görüşüne tercih etmiştir.[1500]

Nadîroğulları liderleri Hayber'e yerleşinceye kadar Hayber Yahudileri Müslümanlara karşı bir düşmanlık göstermemişti. Nadîroğullarının memleketlerinden sürülmesi onları yaralamıştı ama onların gücünü kuvvetini kırmamıştı. Medine'yi terk ettiklerinde yanlarında kadınları, çocukları, malları vardı. Şarkıcı kadınlar defler çalıyorlar, düdükler öttürüyorlardı. Misli görülmemiş bir şekilde karnaval havasıyla Medine'yi terk ettiler.[1501]

Hayber'e yerleşen Nadiroğullarının ileri gelen liderleri; Selam bin Hukayk, Kinane bin Ebu'l-Hukayk ve Huyey bin Ahtab idi. Hayber'e yerleşince oranın ahalisi onlara boyun eğdi.[1502]

1496 İbni Hişam, 3/455
1497 El-Megâzî, 2/634
1498 Tabakât, İbni Sa'd, 2/106
1499 Tarih-i Dımaşk, İbni Asâkir, 1/33
1500 Feth, 16/41; Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliye, 500
1501 Es-Siretü'n Nebeviyye es-Sahiha, 1/319
1502 Age, 1/319

Bunların Hayber Yahudilerine lider olması, onların mücadele alanına çekilmesine yetiyordu. Müslümanlara karşı kin, nefret ve intikam ateşiyle yanıp tutuşuyorlardı. Eski yurtları Medine'ye dönmeyi ne kadar da istiyorlardı. İlk güçlü çıkışı Ahzab Gazvesi'nde yaptılar. Kureyş ve bedevilerin Müslümanlara karşı bir araya gelmesinde başta Nadiroğulları liderleri olmak üzere Hayber Yahudilerinin büyük rolü vardı. Bu uğurda çokça mali imkânlarını seferber ettiler. Kureyzaoğullarını ihanete, Medine dışındaki birliklerle olmaya ve Müslümanları arkadan vurmaya teşvik ettiler.[1503] İşte bu şekilde Hayber, Müslümanlara ve gelişen İslam devletine karşı tehlike odağı hâline geldi.

Hudeybiye antlaşmasından sonra Müslümanlar, Müslümanların güvenliğini tehdit eden Hayber Yahudilerinin tehlikesini bertaraf etmeye yöneldiler. Nitekim Hudeybiye antlaşmasından sonra nazil olan Fetih suresi de Hayber'in fethini ve Hayber Yahudilerinin mallarını ganimet olarak elde etmeyi ilahî bir vaat olarak içeriyordu.[1504] Allah Teâlâ şöyle buyuruyordu:

"Allah, inananlardan, ağaç altında sana baş eğerek el verirlerken, andolsun ki hoşnut olmuştur. Gönüllerinde olanı da bilmiş, onlara güvenlik vermiş, onlara yakın bir zafer ve ele geçirecekleri bol ganimetler bahşetmiştir. Allah, güçlü olandır, hakîm olandır. Allah, alacağınız daha birçok ganimetleri de size vadetti, bunu size hemencecik verdi ve insanların ellerini sizden çekti ki, (bu,) müminler için bir ayet olsun ve sizi dosdoğru bir yola yöneltip iletsin. Henüz elde edemediğiniz başka ganimetler de vardır ki, onlar Allah'ın bilgi ve kudreti dâhilindedir. Allah, her şeye kadirdir."[1505]

İslam Ordusunun Hayber'e Yürüyüşü

İslam ordusu yüksek bir maneviyatla Hayber'e doğru yürüdü. Hayber'in sağlam kaleleri ve güçlü savaşçıları olduğunu biliyorlardı. Yüksek sesle tekbir ve tehlil getiriyorlardı. Nebi (sav) onlardan nefislerine karşı yumuşak davranmalarını istedi:

"Ey insanlar, kendinize acıyın. Zira sizler ne bir sağıra ne de bir gayba dua ediyorsunuz. Sizi işiten ve gören (Allah'a) dua ediyorsunuz." buyurdu.[1506]

Resûlullah (sav) orduyu gece yürütüyordu. Seleme bin Ekva (ra)

1503 Age, 1/319
1504 Nadratü'n Naîm, 1/349
1505 Fetih, 18-21
1506 Buhari, 6384; Müslim, 2704

anlatıyor: "Nebi (sav) ile birlikte Hayber'e doğru yola çıktık. Gece yol alıyorduk. Âmir bin Ekva Recez söylüyordu, şöyle diyordu:

'Allah'ım, sen olmasaydın hidayete eremez,
Sadaka veremez ve namaz kılamazdık.
Senin fazlından müstağni değiliz,
Düşmanla karşılaştığımızda ayaklarımızı sabit kıl.
Üzerimize sekinet indir,
Bize karşı naralar atılsa da çarpışmaya gideriz.'

Resûlullah (sav): ***'Bu da kim?'*** diye sordu. 'Âmir bin Ekva.' dediler. Resûlullah (sav): ***'Allah onu mağfiret etsin.'*** buyurdu. Resûlullah (sav) birine mağfiret dileğinde bulundu mu o mutlaka şehit olurdu. Bunun üzerine Ömer (ra): 'Vallahi, ya Resûlullah, bu duanızla Âmir'e cennet gerçekleşti. Keşke onu bize bağışlasaydın da kendisinden bir müddet daha istifade etseydik.' dedi."[1507]

İslam ordusu Hayber'e en yakın olan Sahbâ'ya ulaşınca ikindi kılındı. Daha sonra Resûlullah (sav) yiyecek talep etti. Sadece kavut çıkarıldı. O da yedi, ashabı da onunla birlikte yedi. Sonra akşam namazı için kalktı. Abdest almadı, sadece ağzını çalkadı, sonra da cemaate akşam namazını kıldırdı.[1508]

Resûlullah (sav), Abbad bin Bişr (ra) komutasında, düşman hakkında bilgi edinmek üzere bir keşif grubu gönderdi. Abbad bin Bişr, yolda Eşca kabilesinden olup Yahudiler hesabına çalışan bir bedeviyi yakaladı. Ona: "Kimsin?" diye sordu. Bedevi: "Kaybolan devesini arayan biriyim." dedi. Abbad: "Hayber hakkında bir bilgin var mı?" diye sordu. Bedevi: "Sen benden Hayber hakkında mı, yoksa Hayberliler hakkında mı, hangisinden bilgi istiyorsun?" dedi. Abbad bin Bişr: "Yahudiler hakkında." dedi. Bedevi: "Olur. Kinane bin Ebu'l-Hukayk ile Hevze bin Kays, Gatafan'dan olan müttefiklerinin yanına gitti. Onlardan asker toplayıp Hayber'in bir yıllık mahsulünü onlara vermeyi vaat ettiler. Gatafanlılar, Utbe bin Bedr'in kumandası altında, atları, silahları ve hazırlıklarıyla gelip Yahudilerin kalelerine girdiler. Onlar şimdi Yahudilerle birlikte kalelerdedirler. Kalelerde on bin savaş eri bulunuyor. Onlar Muhammed ve ashabı ile çarpışmak için bekliyorlar. Onlar, oklarla vurulmaz, başa çıkılmaz kalelilerdir. Kendilerinin yanlarında da pek çok silahları ve yiyecekleri var. Yıllarca kuşatılacak da olsalar, yine bunlar kendilerine yeterlidir. Onların kalelerinde içecekleri, devamlı akar suları da vardır. Onlara hiç kimsenin dayanabileceğini sanmıyorum." dedi.

1507 Buhari, 4196; Müslim, 1802
1508 Buhari, 4195; Delâil, Beyhakî, 4/200

Abbad bin Bişr kamçısını kaldırıp ona birkaç kamçı vurdu ve "Sen ancak onların bir casususun. Bana doğrusunu söyle. Yoksa boynunu vururum." dedi. Bedevi: "Sana doğrusunu söylersem, bana eman verir, kanımı bağışlar mısın?" diye sordu. Abbâd bin Bişr: "Evet." dedi. Bunun üzerine bedevi: "Onlar Yesrib Yahudilerine yapmış olduğunuz şeyden korkuya düşmüş bir cemaattirler. Kinane bin Ebu'l-Hukayk bana: 'Sen git de yolda onların önlerine geç. Onlar senin ne iş üzerinde bulunduğunu anlayamazlar. Sen onları bizim hesabımıza korkut. Bir dilenci gibi yanlarına sokul. Onlara sayımızın ve yardımcılarımızın çokluğunu anlat. Kendileri hakkında edineceğin haberlerle yanımıza dönmekte acele et.' dedi."[1509]

İslam ordusu Hayber civarına geldiğinde Resûlullah (sav) ashabına: ***"Durun."*** dedi. Sonra da şöyle dua etti: ***"Ey göklerin ve gölgeledikle-rinin Rabbi olan Allah'ım! Ey yerlerin ve yüklenip taşıdıklarının Rabbi olan Allah'ım! Ey şeytanların ve saptırdıklarının Rabbi olan Allah'ım! Ey rüzgârların ve savurduklarının Rabbi olan Allah'ım! Biz senden bu kentin hayrını ve iyiliğini, bu kent halkının hayrını ve iyiliğini ve kentte bulunan her şeyin hayrını ve iyiliğini dileriz. Bu kentin şerrinden, bu kent halkının şerrinden, bu kentte bulunan her şeyin şerrinden de sana sığınırız."*** Dua bittikten sonra: "Haydi ilerleyin, bismillah" dedi.[1510] Resûlullah (sav) bunu her bir köye girdiğinde söylüyordu.

Resûlullah (sav), Hayber'in yakınlarına gece vakti ulaştı ve orduya uyumalarını emretti. Uyandıklarında tekbirler getirmeye başladılar. Reci vadisinde çadırları ve ordugâhı kurdular. Reci, Hayber ile Gatafan arasında bulunan bir vadi idi. Bu vadinin seçimi, Yahudilere Gatafan kabilesinden yardım gelmesini engellemek içindi.[1511]

Sabah vakti olunca Yahudiler kürekleriyle ve zembilleriyle çıktılar, tarlalarına gidiyorlardı. İslam ordusunu görünce: "Vallahi, Muhammed! Muhammed ve ordusu!" diyerek bağırıştılar ve arkalarını dönüp kaçtılar. Resûlullah (sav): ***"Allahu Ekber, Allahu Ekber, harap oldu Hayber. Biz düşman bir kavmin yurduna baskın yapıp girdik mi, uyarılmış olan o kâfirlerin hâli yaman olur."*** buyurdu.[1512]

Hayber Kalelerinin Düşüşü

Yahudiler kalelerine sığındılar. Müslümanlar da onları muhasara

1509 El-Meğâzî, Vakıdi, 2/610-641

1510 İbni Hibbân, 2709; Hakim, 2/100, 101; Nesai, 543; Sünenü'l-Kübrâ, Beyhakî, 5/252; İbni Hüzeyme, 565; El-Kebir, Taberânî, 7299

1511 Es-Sire ma el-Yehûd, 2/45

1512 Buhari, 610; Müslim, 1365/120

altına aldılar ve kaleleri teker teker fethetmeye başladılar. İlk düşen, Nâim kalesi idi. Daha sonra Natât mıntıkasındaki Sa'b kalesi, Şık mıntıkasındaki Ebu'n Nizâr kalesi düştü. Bu iki mıntıka Hayber'in kuzey doğusundaydı. Daha sonra Ketîbe mıntıkasındaki Kamûs kalesi düştü. Bu, Ebu'l-Hukayk'ın kalesiydi. Daha sonra Vetîh ve Selâlim mıntıkalarındaki kaleler düştü.[1513]

Müslümanlar, bazı kalelerin fethinde şiddetli mukavemetle ve büyük zorluklarla karşılaştılar. Mahmud bin Mesleme el-Ensarî (ra)'ın, altında şehit düştüğü Nâim kalesi onlardan biriydi. Merhab kalenin üzerinden Mahmud bin Mesleme'nin üzerine değirmen taşını bırakmıştı.[1514] Nâim kalesinin fethi tam on gün sürdü.[1515] Nâim kalesi muhasara altına alındığında sancak Hz. Ebubekir'in elindeydi. Ama fetih ona nasip olmadı. Daha sonra Resûlullah (sav): ***"Yarın sancağı öyle bir yiğide vereceğim ki, Allah ve Allah'ın Resûlü onu sever, o da Allah'ı ve Allah'ın Resûlü'nü sever. O, Hayber'i fethetmedikçe geri dönmeyecektir."*** buyurdu. Bu habere Müslümanlar sevindiler. Üçüncü günü sabah namazını kıldıktan sonra Ali bin Ebi Talib (ra)'ı çağırdı ve sancağı ona verdi. Hz. Ali sancağı aldı ve kalenin fethi onun eliyle tamamlandı.[1516]

Resûlullah (sav) Hz. Ali'yi çağırdığında onun gözleri ağrıyordu. Resûlullah (sav) onun gözlerine tükürüğünü sürdü ve dua etti de ağrısızı birden geçti.[1517]

Resûlullah (sav), Hz. Ali'ye, savaşmadan önce Yahudileri İslam'a davet etmesini söyledi. Ona: ***"(Kalelerine) Yavaşça gir. Ta onların sahasına in. Sonra, kendilerini İslam'a davet et. İslam'da, kendilerine vacip olan Allah hakkını, İslami umdeleri onlara haber ver. Vallahi, senin sayende Allah'ın bir adama hidayet vermesi, senin için, kırmızı tüylü develerin (dünya nimetlerinin en kıymetlilerinin) sana bahş olunmasından daha hayırlıdır."*** buyurdu.[1518]

Ali (ra), Resûlullah (sav)'e: "Ya Resûlullah, insanlarla ne üzerine çarpışacağım?" diye sordu. Resûlullah (sav): ***"Onlar, 'Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın kulu ve resûlüdür.' diye şehadet getirinceye kadar onlarla çarpış. Bunu yaptılar mı, kanlarını ve mallarını senden korudular demektir. Ancak, hakkıyla olursa, o başka. Kendilerinin hesapları da Allah'a kalmıştır."*** buyurdu.[1519]

1513 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 501
1514 Age, 501
1515 Vakıdi, 2/657
1516 Hakim, 3/37
1517 Buhari, 4210; Müslim, 2406
1518 Buhari, 3009; Müslim, 2406
1519 Müslim, 2405; Delâilü'n Nübüvve, Beyhakî, 4/260

Müslümanlar kaleyi muhasara ettiğinde kalenin sahibi ve Yahudilerin kahramanı Merhab ortaya çıktı. Merhab, Âmir bin Ekva (ra)'ın şehadetine sebep olmuştu. Daha sonra Hz. Ali ile mübareze yaptılar ve Hz. Ali onu katletti.[1520] Onu Muhammed bin Mesleme (ra)'ın öldürdüğü de söylendi. Onun öldürülüşü Yahudilerin maneviyatını bozdu ve onları hezimete sürükledi.[1521]

Hz. Ali'nin bu savaşta büyük bir kapıyı kalkan olarak kullandığına dair çok sayıda rivayet var. Ancak bu rivayetlerin tamamı zayıftır.[1522] Bu rivayetlere güvenilmemesi Hz. Ali'nin gücünü ve cesaretini azaltmaz. Onun hakkında sahih olarak rivayet edilenler onun için yeter ki onlar da hayli çoktur.[1523]

Nâim kalesinin fethinden sonra Müslümanlar Sa'b bin Muâz kalesine yöneldiler. Müslümanların sancaktarı Hubâb bin Münzir güzel işler başardı ve üç gün sonra orayı fethettiler. Yiyecek azlığı sebebiyle sıkıntı yaşadıkları bir günde orada çokça yiyecek ve malzeme buldular. Ondan sonra Zübeyr kalesine yöneldiler ve muhasara altına aldılar. Nâim, Sa'b ve diğer fethedilen kalelerden kaçanlar da buraya sığınmıştı. Kaleye giden suyu kestiler. Onlar da savaşmak üzere kaleden dışarı çıktılar. Üç gün sonra onları da hezimete uğrattılar. Bununla Natât mıntıkasındaki en son kaleye de -ki en şedit Yahudiler oradaydı- hâkim olundu. Daha sonra Şık mıntıkasındaki kalelere yöneldiler. İşe Ubey kalesinden başladılar ve onu ele geçirdiler. Bunun üzerine Şık mıntıkasında bulunan diğer kalelerde olanlar kaçtılar. Kamûs, Vetîh ve Selâlim kalelerine sığındılar. Müslümanlar onları tam on dört gün muhasara altına aldılar. Sonunda onlar barış yapma talebinde bulundular.[1524]

İşte Hayber bu şekilde zorla fethedildi.[1525] Buhari, Müslim ve Ebu Davud gibi hadis kitaplarının da zikrettiği üzere Resûlullah (sav) Hayber'de bizzat savaşmış ve orayı zorla fethetmiştir.[1526]

Hayber'in diğer mıntıkaları da böylece Müslümanların eline geçmiş oldu. Hayber'in kuzeyinde bulunan Fedek ahalisi derhâl harekete geçti ve belirli bir mal karşılığında barış yapma talebinde bulundular. Resû-

---

1520 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 502
1521 Age, 502
1522 Ahmed b. Hanbel, 6/8; Tarih, Taberânî, 3/94; Delâilü'n Nübüvve, Beyhakî, 4/212; Mecmau'z Zevâid, 6/152
1523 Es-Siretü'n Nebeviyyetü's-Sahiha, 1/324
1524 Vakıdi, 2/658-671
1525 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliye, 504
1526 Age, 504

lullah (sav) de onların bu talebini kabul etti.[1527] Fedek ahalisinin Resûlullah (sav)'e karşı herhangi bir vukuatı yoktu. Daha önce Müslümanlara karşı asker göndermemişlerdi. Müslümanlar daha sonra Vadi'l-Kurâ'yı muhasara altına aldılar. Burası Hayber ile Teymâ arasında bulunuyor ve bir grup köyden oluşuyordu. Muhasara birkaç gün sürdü.[1528] Daha sonra teslim oldular ve Müslümanlar çokça ganimetler elde ettiler. Hayber'de olduğu gibi araziyi ve hurma bahçelerini işletmek üzere Yahudilere bıraktılar. Teymâ da Vadi'l-Kurâ da Hayber gibi barış anlaşması yaptı.[1529]

Diğer Yahudi kaleleri de böylece Müslüman kuvvetlerin eline geçti. Hayber savaşlarında ölen Yahudi sayısı doksan üç kişiden ibarettir.[1530] Kadınlar ve çocuklar esir alındı. Safiyye Binti Huyey bin Ahtab onlar arasındaydı. Resûlullah (sav) onu azat etti ve onunla evlendi.[1531]

Bu savaşlarda Müslümanlardan İbni İshak'a göre yirmi kişi, Vakıdi'ye göre on beş kişi şehit düştü.[1532]

ŞEHİT DÜŞEN BEDEVİ – HABEŞLİ ÇOBAN – CEHENNEME GİDEN KAHRAMAN

Şehit Düşen Bedevi

Bedevilerden biri, Nebi (sav)'in yanına gelerek iman etti ve ona tabi oldu: "Senin yanına hicret edeceğim." dedi. Peygamberimiz (sav) de onu kollamalarını bazı sahabelerine tavsiye buyurdu. Hayber Gazası'nda ele geçirdiği ganimet eşyasını mücahitler arasında bölüştürürken bu bedeviye de hisse ayırdı. Bu zat ganimet hayvanlarını güdüyordu. Karargâha geldiğinde hissesini ona verdiler. O: "Nedir bu?" diye sordu. "Resûlullah (sav)'in senin için ayırdığı hissedir." dediler. Onları alıp Resûlullah (sav)'in yanına geldi ve "Ya Resûlullah, nedir bu?" diye sordu. Resûlullah (sav): ***"Sana bölüştürdüğüm hissendir."*** buyurdu. O: "Ya Resûlullah, ben sana bunun için iman ve ittiba etmedim." dedikten sonra boğazına işaret ederek: "Şuramdan okla vurulayım da cennete gireyim diye iman ve ittiba etmiştim." dedi. Resûlullah (sav): ***"Sen Allah'ı doğru-***

1527 Müslim, 1001; Ahmed b. Hanbel, 2/451; Ebu Davud, 3006; Es-Sünenü'l-Kübrâ, Beyhakî, 9/137, 138
1528 Tarih-i Halife, 85
1529 Zâdü'l-Meâd, 3/354, 355
1530 Es-Siretü'n Nebeviyye fi Dav'i'l-Mesâdiri'l-Asliyye, 504
1531 Buhari, 371; Müslim, 1365
1532 Es-Siretü'n Nebeviyyetü's-Sahiha, 1/327; El-Meğâzî, 2/700

larsan, Allah da seni doğrular." buyurdu. Bunun üzerine bu zat hemen hazırlandı, çarpışmaya gitti ve çarpıştı. Çarpışma sırasında kendi eliyle işaret ettiği yerden (boğazından) bir okla vurulup şehit edilmiş olarak Peygamber (sav)'in huzuruna getirildi. Peygamber (sav): ***"Bu, o mu?"*** diye sordu. "Evet" dediler. Peygamber (sav): ***"O, Allah'ı doğruladı, Allah da onu doğruladı."*** buyurdu. Peygamber (sav) onu kendi cübbesi ile kefenledi, sonra da cenaze namazını kıldı. Onun için şu duayı yaptı: "Allah'ım, bu kulun, senin yolunda muhacir olarak geldi ve şehit olarak öldürüldü. Ben de buna şehadet ediyorum."[1533]

Habeşli Çoban

Hayber Yahudilerinden Âmir'in, davarını güden Habeşli siyahi bir kölesi vardı. Hayber ahalisinin silaha sarıldığını görünce onlara: "Siz ne yapmak istiyorsunuz?" diye sordu. Onlar da: "Peygamber olduğunu zanneden şu adama karşı savaşacağız." dediler. Peygamber sözü onun kalbine işlemişti. Davarını sürüp Peygamber (sav)'in yanına geldi ve: "Ey Muhammed, sen neler söylüyor ve neye davet ediyorsun?" diye sordu. Peygamber (sav): ***"İslam'a, Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şehadete ve Allah'tan başkasına ibadet etmemeye davet ediyorum."*** buyurdu. Köle: "Ben böyle şehadet getirir ve Allah'a iman edersem bana ne var?" diye sordu. Peygamber (sav): ***"Bu iman ve şehadet üzerine ölürsen sana cennet var."*** buyurdu. Bunun üzerine köle Müslüman oldu ve: "Ya Resûlullah, şu davarlar benim yanımda bir emanettir. (Bunları ne yapayım?)" diye sordu. Peygamber (sav): ***"Onları (ordugâhtan) dışarı çıkar ve onlara ufak taşlar at. Muhakkak ki Allah sana emanetini eda ettirecektir. (Onlar sahiplerinin yanına döneceklerdir.)"*** buyurdu. Köle denileni yaptı. Koyunlar da sahiplerinin yanına döndüler. Yahudi, kölesinin Müslüman olduğunu anlamıştı. Resûlullah (sav) insanlar arasında kalktı ve bir konuşma yaptı. Onları cihada teşvik etti. Müslümanlarla Yahudiler karşı karşıya gelince öldürülenler arasında o Habeşli köle de vardı. Müslümanlar onun naaşını ordugâha taşıdılar ve bir çadıra koydular. Resûlullah (sav) ona baktı, sonra da yüzünü ashabına doğru çevirdi. Sonra da: ***"Allah bu kuluna ikram etti de onu Hayber'e sevk etti. Başının ucunda iki huri gördüm."*** buyurdu. O, Allah için bir secde bile etmemişti.[1534]

1533 Nesai, 4/60, 61; Hakim, 3/595, 596; Delâilü'n Nübüvve, Beyhakî, 4/222; Es-Sünenü'l-Kübrâ, 4/15, 16

1534 Hakim, 2/136; El-Kübrâ, Beyhakî, 9/143; Delâil, 4/219, 220

Cehenneme Giden Kahraman

Hayber Savaşı'nda İslam ordusunda öyle bir adam vardı ki müşriklerden hiçbirini bırakmıyor, mutlaka peşine takılıyor, onu kılıcıyla vuruyordu. Bazıları: "Ya Resûlullah, aramızda falan kişi kadar sevap kazanan kimse yoktur." dediler. Bu söz üzerine Resûlullah (sav): ***"O cehennem ehlindendir."*** buyurdu. Sahabeler: "Eğer o cehennemliklerden ise, o hâlde hangimiz cennetlik olabiliriz ki?" dediler. Orada bulunanlardan biri: "Vallahi, bu adam bu hâl üzere ölmez." dedi. Onu takibe başladı. Adam yaralandı. Yarası ağırdı. Yarasının acısına dayanamayınca da intihar etti. Kılıcını yere dikmiş, ucunu göğsüne getirip üzerine yüklenmiş, kendi canına kıymıştı. Hadiseyi takip eden adam Resûlullah (sav)'e geldi ve: "Senin Allah Resûlü olduğuna şehadet ederim." dedi. Resûlullah (sav): ***"Neden böyle söyledin?"*** diye sordu. Adam da olup bitenleri kendisine haber verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Kişi insanlara görünecek şekilde cennetlik kimselerin amelini işler, oysa o cehennemliklerdendir. Kişi yine insanlara görünecek şekilde cehennemliklerin amelini işler, oysa o cennetliklerdendir."*** buyurdu.[1535]

Cafer bin Ebi Talib ve Beraberindekilerin Habeşistandan Dönüşü

Cafer bin Ebi Talib ve beraberindeki Habeşistan muhacirleri Hayber Savaşı'nda Resûlullah (sav)'in yanına geldiler. Resûlullah (sav) onu kucakladı ve alnından öptü. Sonra da: ***"Bilemiyorum, Cafer'in gelişi sebebiyle mi, Hayber'in fethi sebebiyle mi daha çok sevinmeliyim."*** buyurdu.[1536]

Resûlullah (sav) onları getirmesi için Necaşi'ye Amr bin Ümeyye ed Damrî'yi göndermiş, Necaşi de onları iki ayrı gemiye bindirip yollamıştı. Onların gelişi Hayber'in fethine rastladı. Ebu Musa el-Eş'arî ve Eş'arîlerden bir grup da Hz. Cafer'le birlikteydi.[1537]

Ebu Musa el-Eş'arî (ra) anlatıyor: "Nebi (sav)'in çıkışı biz Yemen'de iken bize ulaşmıştı. Ben ve iki kardeşim hicret etmek üzere yola çıktık. Onların en küçüğü bendim. Ağabeylerim; biri Ebu Bürde, diğeri de Ebu Rühm idi. Bizimle birlikte kavmimizden elli iki veya elli üç kişi daha vardı. Resûlullah (sav)'e hicret etmek üzere yola çıktık, bir gemiye bindik.

1535 Buhari, 4202; Delâilü'n Nübüvve, Beyhakî, 4/252
1536 Sağîr, Taberânî, 30; Evsat, 2024; Kebîr, 1470; İbni Sa'd, 4/35; Hakim, 3/408, 409; El-Kübrâ, Beyhakî, 8/101; Mecmau'z Zevâid, 9/271, 272
1537 Muînu's-Sire, 353

Gemimiz bizi, havanın elverişsizliği yüzünden Habeşli Necaşi'nin ülkesine bıraktı. Orada Cafer bin Ebi Talib ve arkadaşları ile karşılaştık. Necaşi'nin yanındaydılar. Cafer: "Resûlullah (sav) bizi buraya yolladı ve burada bir müddet kalmayı emretti. Siz de bizimle birlikte burada bir müddet kalın." dedi. Biz de orada Cafer'in yanında kaldık. Nihayet oradan gemiye bindirilerek Resûlullah (sav)'e gönderildik. Hep birlikte Medine'ye geldik. Hayber'i fethettiği sırada, Resûlullah (sav)'e kavuştuk.[1538]

Cafer ve arkadaşları Habeşistan'da on küsur yıl kaldılar. O arada çok sayıda Kur'an ayeti indi. Kâfirlerle çeşitli muharebeler oldu. Hicret'ten önce ve sonra Müslümanlar çeşitli merhaleler geçirdiler. Hatta bazıları zannetti ki Habeşistan'a hicret edenler bütün bu ecirleri kaçırdılar. Bu sebeple de onların fazileti diğerlerinden daha düşük oldu.

Ebu Musa el-Eş'arî anlatıyor: "İnsanlar bize: 'Sizi hicrette geçtik.' diyorlardı. Esma Binti Ümeys, Resûlullah (sav)'in hanımı (ve Hz. Ömer'in kızı) Hafsa (ra)'yı ziyarete gitmişti. Hafsa (ra) da Habeşistan'a hicret edenlerden biriydi. O esnada Ömer (ra) içeri girdi. Esma'yı gördüğünde: 'Bu kim?' diye sordu. Hafsa (ra): 'Esma Binti Ümeys.' dedi. Ömer (ra): 'Şu Habeşli Esma, şu deniz yolcusu Esma öyle mi?' dedi. Esma (ra): 'Evet.'dedi. Ömer (ra): 'Medine'ye hicret faziletinde sizi geçtik. Binaenaleyh biz Resûlullah (sav)'e sizden daha yakınız.' dedi. Bunun üzerine Esma kızdı ve 'Yalan söyledin ey Ömer, vallahi siz, Resûlullah (sav) ile birlikteydiniz. O sizin açlarınızı doyuruyor, cahillerinize nasihat ediyordu. Biz ise uzak bir ülkede, Habeşistan'da, kin ve adavetle dolu bir muhitteydik. Bu da Allah ve Resûlü içindi. Allah'a andolsun ki senin dediklerini Resûlullah (sav)'e zikretmeden ne bir şey yerim ne de bir şey içerim. Ey Ömer, biz o ülkede sıkıntı ve korku içindeydik. Bunu Resûlullah (sav)'e soracağım. Vallahi (bunu sorarken de) ne yalan söyleyeceğim, ne bir şey artıracağım ve ne de bir şey eksilteceğim.' dedi.

Peygamber (sav) teşrif edince Esma (ra): 'Ya Resûlullah, Ömer şöyle şöyle söylüyor.' dedi (ve hadiseyi nakletti). Resûlullah (sav): ***'(Bu hususta) Ömer bana sizden daha yakın değildir. O ve arkadaşları için tek bir hicret sevabı var, sizin için ise iki hicret sevabı var.'*** buyurdu.

Hz. Esma bu müjdeyi almış ve Habeşistan'dan gelen grubun tamamına nakletmişti. Nitekim o diyor ki: 'Ebu Musa ve arkadaşları toplu olarak bana geldiler ve bu hadisi benden sordular. Onlar nezdinde dünyadaki hiçbir şey Resûlullah (sav)'in onlar hakkında söylediği bu şeyden daha önemli ve daha büyük değildi.'

1538 Buhari, 4230; Müslim, 2002

Resûlullah (sav), Hayber fethine katılan ashaptan izin alarak onları da Hayber'in ganimetlerine ortak etti."[1539]

Ganimetlerin Taksimi

Hayber Gazası'nda çokça ganimet elde edilmişti. Araziler, hurma bahçeleri, elbiseler, yiyecekler ve diğer şeyler. Siyer kitaplarını incelediğimizde ganimetleri şu başlıklar altında toplayabiliriz:

• Yiyecekler: Müslümanlar Hayber kalelerinde çokça yiyecek ele geçirdiler. Bunlar içinde yağından balına kadar her şey vardı. Resûlullah (sav) onlardan herkesin yemesine müsaade etti ve onlardan beşte bir hissesini almadı.[1540]

• Elbiseler, ev eşyaları, develer, inekler ve koyunlar: Resûlullah (sav) onlardan beşte bir hisseyi aldı ve onları gereği üzere dağıttı.

• Kadınlar: Resûlullah (sav) Yahudi kadınlardan birçoğunu köleleştirdi ve onları Müslümanlar arasında taksim etti.

• Araziler ve hurma bahçeleri: Hayber mülkleri, ilk önce her biri yüzer hisselik otuz altı kümeye ayrıldı. Bundan; Natat ve Şıkk mülkleri, yüzer hisselik on sekiz küme hâlinde Müslümanlar arasında bölüştürüldü. Vatîh, Ketibe ve Selalim mülklerini ise Nebi (sav) işletip; gelirlerinden, kendi ev halkının geçimleri ile karşılaşılacak önemli hadiseleri, musibet ve felaketleri, halkın umumi ihtiyaçlarını, Medine'ye gelecek heyetlerin masraflarını karşılamak üzere vakıf olarak elinde tuttu.[1541]

• Hayber Yahudilerinden ele geçen ganimetler arasında Tevrat sayfaları da vardı. Yahudilerin talebi üzerine Resûlullah (sav) onların geri verilmesini emretti. Uruşelim'e girdiklerinde mukaddes kitapları yakan ve ayaklar altına alıp çiğneyen Romalılar gibi yapmadı. Hıristiyanların Endülüs'te yaptığını da yapmadı. Onlar da aynı şekilde Tevrat nüshalarını yakmışlardı.[1542]

Resûlullah (sav), Hayber Yahudilerini ziraat yapmaları ve mahsullerinin yarısını Müslümanlara vermeleri karşılığında onları orada bıraktı. Müslümanlar ne zaman isterlerse onları oradan çıkarabilecekleri şartını da koydu. Yarı yarıya anlaşma yapılması teklifini onlar getirmişler ve: "Biz arazi işini sizden daha iyi biliriz." demişlerdi. Resûlullah (sav) aslında onları oradan çıkarmayı istiyordu. Ancak böyle bir teklif gelince teklifi kabul etti.[1543]

1539 Es-Sire ma el-Yehûd, 3/96
1540 Age, 3/140
1541 Age, 3/141, 142
1542 Es-Siretü'n Nebeviyye, Ebu Şuhbe, 2/419
1543 Ebu Davud, 3410; İbni Mâce, 1820

Dilediğinde onları oradan çıkarabileceği şartını koydu. Burada şartların konulmasında yeni parlak bir siyaset görülmektedir. Yahudilerin orada kalıp ziraat yapması Müslümanların Allah yolunda cihad etmesine yardımcı olacaktı. Sonra onlar kendi arazilerinde yapacakları zirai işleri başkalarına göre daha iyi biliyorlardı. Onların orada kalması daha çok ve daha kaliteli ürün elde etmek demekti. Zira onlar orada ücret almayacaklardı. Az olsa da çok olsa da yarı yarıya çalışıyorlardı.

Resûlullah (sav)'in, Müslümanlar ne zaman isterlerse onları oradan çıkarabileceği şartını koyması onlara iyice boyun büktürmüş ve onların gücünü kırmıştır. Çünkü onlar Müslümanlara zarar veren bir şey yaptıklarında oradan atılacaklarını ve oraya bir daha dönemeyeceklerini çok iyi biliyorlardı.

Hz. Ömer zamanında bu fiilen meydana geldi. Abdullah bin Ömer'e saldırdılar ve mafsal yerinden bileklerine zarar verdiler. Resûlullah (sav) zamanında da Abdullah bin Sehl'e saldırmışlar ve katletmişlerdi. Onların hıyaneti kesinleşince Hz. Ömer onları oradan sürdü.[1544]

Yahudiler, Huyey bin Ahtab'a ait altın, gümüş ve diğer kıymetli eşyaları saklamaya çalıştılar. Huyey bu hazineyi Nadiroğulları sürgüne gönderilirken Medine'den götürmüştü. Resûlullah (sav), Huyey bin Ahtab'ın amcası Sa'ye'ye: ***"Huyey bin Ahtab'ın hazinesi nerede?"*** diye sordu. Sa'ye: "Savaşlar ve geçim harcaması onu giderdi." dedi.[1545] Resûlullah (sav): ***"(Aradan) geçen zaman az, (gizlenen) mal ise ondan çok fazla?! (Az zamanda o kadar çok mal nasıl harcanıp tükenir?)"*** buyurdu. Sonra da onu sıkıştırması için Zübeyr bin Avvam'a havale etti. Zübeyr bin Avvam onu sıkıştırdı. Sa'ye, hafif akıllı bir adamdı. Sıkıştırılınca eliyle bir harabeye işaret ederek: "Ben Huyey'in şu harabede dolaştığını gördüm. Benim bu hususta bundan başka bilgim yok. Eğer o oraya bir şeyler gömmüşse o oradadır." dedi. Oraya gittiler ve hazineyi o harabede buldular.[1546]

Yahudilerle yapılan anlaşmadan sonra Resûlullah (sav) mahsul zamanı gelince Abdullah bin Revâha'yı Hayber'e gönderir, o da mahsul ve meyveleri adalet ve hakkaniyet üzere tahmin eder yarı yarıya bölüştürürdü. Abdullah bin Revâha, mahsulü tahminî olarak ikiye böldükten sonra, istedikleri bölümü almakta Yahudileri serbest bırakır, yahut onlara: "Siz tahminî olarak bölünüz, birisini almakta beni serbest bırakınız." derdi. Buna rağmen Yahudilerin Abdullah bin Revâha'ya: "Bize

---

1544 Et-Teemmülât fi Sireti'r-Resûl, 228, 229
1545 Es-Siretü'n Nebeviyyetü's-Sahiha, 1/326; Nasbu'r-Râye, Zeyleî
1546 Meğâzî, 424

haksızlık ettin." diyecek kadar ileri gittikleri olur, Abdullah bin Revâha: "İsterseniz, bize düşen sizin olsun, size düşen de bizim olsun." diyerek olgunluk gösterirdi. Yahudiler ona rüşvet teklif edince de o: "Ey Allah düşmanları, bana haram mı yedirmek istiyorsunuz? Vallahi, ben bana en sevgili olan kişinin yanından geliyorum. Siz ise bana Allah'ın yaratıklarının en sevimsizi ve iğrencisiniz. Buna rağmen size karşı olan nefretim ve ona karşı olan sevgim, size karşı adaletsizlik etmeye beni sevk etmez." dedi. Bunun üzerine onlar: "Gökler ve yer işte bununla ayakta duruyor." dediler.[1547]

Hayber, Müslümanların mülkü olmuş ve onlar için mühim bir gelir kaynağı hâline gelmişti. İbni Ömer (ra) şöyle diyor: "Hayber fethedilinceye kadar karnımız doğru dürüst doymamıştı."[1548] Hayber'in fethinden sonra Müslümanların iktisadi durumu hayli düzeldi ve Muhacir'den olanlar, Ensar'ın kendilerine verdikleri hurma bahçelerini geri verdiler.[1549]

Resûlullah (sav)'in Huyey bin Ahtab'ın Kızı Safiyye ile Evlenmesi

Ebu'l-Hukayk'ın kalesi Kamûs fethedilmiş, kadınlar esir alınmıştı. Huyey'in kızı Safiyye de onlar arasındaydı. Resûlullah (sav) onu Dihyetü'l-Kelbî'ye verdi. O arada bir adam geldi ve: "Ya Resûlullah, kavminin efendisi Huyey'in kızı Safiyye'yi Dihye'ye verdin. Hâlbuki o ancak sana layıktır." dedi. Resûlullah (sav) de bu teklifi olumlu karşıladı. Dihye'ye: ***"Cariyeler içinden ondan başkasını al."*** buyurdu. Daha sonra onu kendisi aldı ve azat etti. Azat oluşu onun mehri olmuştu. Müslüman oluşundan sonra Resûlullah (sav) onunla evlendi.[1550]

Safiyye Binti Huyey bir rüya görmüştü. Beyhakî sahih bir rivayetle bu hadisi İbni Ömer (ra)'tan nakletmiştir. Resûlullah (sav) Safiyye'nin gözünde bir morartı görmüş ve: ***"Ey Safiyye, bu morartı nedir?"*** diye sormuştu. O da: "Başım İbni Hukayk'ın kucağındaydı. Uyuyordum. O esnada bir rüya gördüm. Rüyamda gökteki ayın kucağıma düştüğünü gördüm. Bunu ona anlattığımda bana tokat attı ve: "Sen şu Medine kralı ile evlenmek istiyorsun." dedi.[1552]

Allah Teâlâ Safiyye (ra)'nın rüyasını bu şekilde gerçekleştirdi ve

1547 Age, 424
1548 Buhari, 4243
1549 Muînu's-Sire, 352
1550 Es-Sire ma el-Yehûd, 3/101
1552 El-Kübrâ, Beyhakî, 9/138

onu Resûlü ile evlenme şerefine nail kıldı. Onu cehennemden azat edip müminlerin anası eyledi. Dünyada da ahirette de Hatemu'l-Enbiya ve'l Mürselin olan elçinin hanımı kıldı. Resûlullah (sav) de ona karşı son derece ikramkâr davrandı. Safiyye (ra) deveye binmek istediğinde Resûlullah (sav) gelir, dizini koyar ve binmesine yardımcı olurdu. O da ayağını Resûlullah (sav)'in dizinin üzerine koymaktan kaçınır, dizini onun dizi üzerine koyarak deveye binerdi.[1553]

Safiyye (ra), Resûlullah (sav)'in ahlakını vasfediyor, bakın ne diyor: "Resûlullah (sav)'den daha güzel ahlaklı birini görmedim. Benî Hayber'de deveye bindirmişti. Gece vaktiydi, devenin arka tarafındaydım. Uyuklamaya başladım. Başım semerin gerisine vuruyordu. Bana eliyle dokunuyor ve 'Yavaş ol.' diyordu."[1554]

Safiyye (ra)'nın nakline göre Aişe ve Hafsa: "Biz Resûlullah (sav) nezdinde Safiyye'den daha kıymetliyiz. Zira biz hem onun eşleri hem de amcasının kızlarıyız." demişlerdi. Resûlullah (sav) onun yanına girince o, durumu Resûlullah (sav)'e arz etmişti. Bunun üzerine Resûlullah (sav) ona: ***"Sizler nasıl benden daha hayırlı olabilirsiniz ki? Benim eşim Muhammed, babam Harun, amcam da Musa, diyemedin mi?"*** buyurdu.[1555]

Safiyye (ra), Resûlullah (sav)'in ahlakından oldukça etkilenmiş ve Resûlullah (sav) ona babasından, eski kocasından ve diğer insanlardan daha sevgili olmuştu. Hatta onu kendi nefsinden de fazla seviyordu. Onun için sahip olduğu her şeyi feda ediyordu. Resûlullah (sav) hastalandığında o, hastalığın Resûlullah (sav)'den gitmesini ve kendisine geçmesini istiyordu. İbni Sa'd hasen bir isnatla Zeyd bin Eslem (ra)'tan naklediyor: "Resûlullah (sav) ölüm döşeğine yattığında hanımları etrafına toplandılar. Safiyye (ra): 'Vallahi, ya Resûlullah, sendeki bu hastalığın bende olmasını isterdim.' dedi. Diğer hanımları birbirilerine kaş göz işareti yaptılar. Resûlullah (sav) onları gördü ve: ***'Ağzınızı çalkalayın.'*** buyurdu. Onlar: 'Neden dolayı?' diye sordular. Resûlullah (sav): ***'Onun için kaş göz işareti yapmanızdan dolayı. Vallahi, o doğru söylüyor.'*** buyurdu."[1556]

Ebu Eyyub el-Ensarî (ra) Nöbet Tutuyor

İbni İshak'tan rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), Safiyye Binti Huyey (ra) ile zifafa girince Neccaroğullarından olan Ebu Eyyub el-En-

1553 Buhari, 2235
1554 Ebu Ya'lâ, 7120; Mecmau'z Zevâid, 9/252
1555 Tirmizi, 3892; Hakim, 4/29
1556 Şerhu Mevâhib Ledünniyye, 2/233

sarî (ra), Resûlullah (sav)'i korumak üzere kendiliğinden çadırın etrafında kılıcını kuşanmış bir vaziyette nöbet tuttu. Sabah olunca Resûlullah (sav) onu bu vaziyette gördü ve sordu: ***"Ey Ebu Eyyub, nedir bu hâlin?"*** diye sordu. Ebu Eyyub: "Ya Resûlullah, babasını, kocasını ve kavmini katlettiğin şu kadından sana bir zarar gelmesinden korktum. O küfürden daha yeni döndü. Sana bir zarar vermesinden korktum." dedi.[1557] Resûlullah (sav) onun iman ve sevgi derecesini gösteren bu amelini görünce çok sevindi ve: ***"Allah'ım, beni koruyarak gecelediği gibi sen de Ebu Eyyub'u koru."*** diye dua etti.[1558]

Resûlullah (sav)'in Safiyye Binti Huyey (ra) ile evlenmesinde büyük hikmetler var. İftiracıların zannettiği gibi bu evlilikle şehvetlerin teskin edilmesi ya da fiziksel ihtiyaçların karşılanması hedeflenmemiştir. Resûlullah (sav) onunla evlenmek suretiyle onu yüceltmiş ve şereflendirmiştir. Onu -şerefini ve nesebini bilmeyen birine vermekten imtina ederekkorumuştur. Babası, kocası ve kavminin çoğu öldürülmüş bir kadına yapılabilecek en büyük ikram bu idi. Bundan daha iyi bir ikram olamazdı. Yine bu evlilikle Resûlullah (sav) ile Yahudiler arasında hısımlık kuruldu. Bu sayede onlardaki İslam düşmanlığı hafifleyebilirdi. İslam sancağı altında toplanıp fitne fesat kazanını kaynatmaktan geri durabilirlerdi.[1559]

Müminlerin anası Safiyye (ra) hilm sahibi, doğru sözlü ve akıllı biriydi. Rivayet edildiğine göre onun cariyesi Hz. Ömer'e geldi ve: "Safiyye cumartesi gününü seviyor ve Yahudilerle irtibat hâlinde." dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer ona haber gönderip durumu sordu. Hz. Safiyye:: "Allah Teâlâ cumartesi gününe cumayı bedel kıldığı günden bu yana o günü hiç sevmedim. Yahudi meselesine gelince; onlar içinde benim akrabalarım var, sıla-i rahim yapıyorum." dedi. Hz. Ömer bu cevabı müsbet karşıladı. Hz. Safiyye cariyeye: "Seni bu işe sevk eden şey ne idi?" diye sordu. Cariye: "Şeytan." dedi. Hz. Safiyye: "Git, hürsün." dedi. Hz. Muaviye döneminde Hicret'in ellinci yılında Ramazan ayında vefat etti. Hicret'in elli ikinci yılında vefat ettiği de söylendi. Allah ondan razı olsun.[1560]

Yahudilerin Günahkâr Çabası: Zehirli Koyun

Ebu Hureyre (ra) anlatıyor: "Hayber fethedildiğinde Resûlullah (sav)'e içi zehirli bir koyun hediye edilmişti. Resûlullah (sav) ashaba: 'Hayber'de ne kadar Yahudi varsa onları bana toplayın.' buyurdu. As-

1557 Zâdü'l-Meâd, 3/328
1558 İbni Hişam, 3/354, 355
1559 Es-Siretü'n Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/385
1560 Age, 2/385

hab da toplayıp getirdiler. Resûlullah (sav): ***'Size bir şey soracağım, bana doğru cevap verecek misiniz?'*** buyurdu. Yahudiler: 'Evet, ey Ebu'l-Kasım.' dediler. Resûlullah (sav): ***'Sizin (ulu) babanız kimdir?'*** diye sordu. Onlar: 'Falandır.' dediler. Resûlullah (sav): ***'Yalan söylediniz, (büyük) babanız falandır.'*** dedi. Yahudiler: 'Doğru söyledin.' dediler. Resûlullah (sav): ***'Size bir şey daha soracağım, bana doğrusunu söyler misiniz?'*** diye sordu. Onlar: 'Evet, ey Ebu'l-Kasım. Hem biz yalan söylesek bile bizim yalanımızı -babamız hakkında bildiğin gibi- bilirsin.' dediler. Resûlullah (sav): ***'Cehennemlik olanlar kimlerdir?'*** diye sordu. Yahudiler: 'Biz, az bir zaman cehennemde kalacağız, sonra orada siz bize halef olacaksınız.' diye cevap verdiler. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Orada hor ve hakir olarak kalın. Vallahi, cehennemde size asla halef olmayacağız.'*** Buyurdu. Sonra da onlara: ***'Şimdi size bir şey soracağım, bana doğru cevap verecek misiniz?'*** diye sordu. Yahudiler: 'Evet, ey Ebu'l-Kasım.' dediler. Resûlullah (sav): ***'Şu koyuna zehir koydunuz mu?'*** diye sordu. Yahudiler: 'Evet, koyduk.' dediler. Resûlullah (sav): ***'Buna sizi sevk eden şey nedir?'*** diye sordu. Yahudiler: 'Eğer sen yalancı biri isen (koyunu yer ölürsün) biz de senden kurtuluruz. Eğer bir peygamber isen bu sana bir zarar vermez, diye düşündük.' dediler."[1561]

"Bulûu'l-Emânî" adlı kitabın sahibi bu zehirli koyun hakkında diyor ki: "Resûlullah (sav)'e bu koyunu Sellâm bin Mişkem'in karısı Zeyneb Binti Hâris hediye etmişti. O: 'Koyunun hangi tarafını daha çok sever?' diye sormuş, ona: 'Kol tarafını daha çok sever.' demişlerdi. O da koyunun o bölümünü daha çok zehirlemişti. Resûlullah (sav) ondan bir lokma aldı, ağzında çiğnedi, ancak yutmadı. Yanındaki Bişr bin Berâ da bir lokma aldı, çiğnedi ve yuttu. Sonra da vefat etti."[1562]

Urve'nin Meğâzi'sinde şöyle zikrediliyor: "Resûlullah (sav) hayvanın kolunu aldı, dişledi. Bişr de başka bir kol aldı, dişledi. Resûlullah (sav) ağzındakini yutunca o da yuttu. Resûlullah (sav): ***'Elinizi çekin. Zira koyunun kürek kemiği bana hıyanet edildiğini söylüyor.'*** buyurdu. Bişr bin Bera da: 'Sana ikram eden Zat'a andolsun ki, ben yediğim lokmada onun tadını buldum. Ancak yemekte seni rahatsız etmek istemediğim için onu tükürmedim. Sen ağzındakini yeyince ben seni bırakıp nefsimi düşünmedim. Ne var ki içinde hıyanet olan o şeyi yutmamanı dilerdim.' dedi."[1563]

İbni'l-Kayyım diyor ki: "Kadın Resûlullah (sav)'e getirildi. Kadın:

1561 Buhari, 3169; Ahmed b. Hanbel, 2/451
1562 Buhari, 3169
1563 El-Kebir, Taberânî, 1204; Mecmau'z Zevâid, 6/153

'Seni öldürmek istedim.' dedi. Resûlullah (sav): ***'Allah seni bana musallat kılacak değildir.'*** buyurdu. Ashab: 'Onu öldürmeyecek misin?' dediler. Resûlullah (sav): ***'Hayır'*** buyurdu."[1564] Resûlullah (sav) kadına bir şey yapmadı ve onu cezalandırmadı. Omuzundan hacamat oldu. Ondan yiyenlere de hacamat olmalarını emretti. Ancak onlardan biri vefat etti.[1565]

Kadının öldürülüp öldürülmediği hususunda ihtilaf vaki olmuştur. Sahih olan, Bişr'in ölümünden sonra öldürüldüğüdür.[1566] Yahudi kadının koyuna kattığı zehir gerçekten çok güçlü idi. Zira Bişr derhâl vefat etti. Resûlullah (sav) de Yüce Dost'a intikal edinceye kadar zaman zaman bu zehirin acısını duydu. İmam Buhari Sahih'inde Hz. Aişe'den naklediyor: "Nebi (sav) kendisini ölüme götüren hastalığa yakalandığı zaman derdi ki: ***'Ey Aişe, ben Hayber'de yediğim (zehirli) yemeğin elemini hep hissediyordum. İşte şimdi kalp damarımın kesildiğini hissettiğim anlar geldi."*** [1567]

Haccac bin İlât es-Sülemî'nin Mekke'deki Mallarını Toplamaya Gidişi

Enes bin Malik (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) Hayber'i fethedince Haccac bin İlât: 'Ya Resûlullah, benim Mekke'deki karım Ümmü Şeybe Binti Ebi Talha'nın yanında, Mekkeli tüccarlarda dağınık bir hâlde de mallarım var. Mallarımı kurtarabilmem için senin hakkında uygunsuz sözler sarf etmem gerekecek. Senin hakkında uygunsuz sözler sarf etmeme müsaade var mı?' dedi. Resûlullah (sav) dilediğini söylemesine izin verdi. O da Mekke'ye gitti ve hanımına: 'Yanındaki malımı toparla. Zira ben Muhammed ve ashabından elde edilen ganimetlerden satın almayı istiyorum. Zira onlar öldürüldüler ve malları da ele geçirildi.' dedi. Bu haber derhâl Mekke'de yayıldı. Müslümanlar kahroldu, müşrikler ise sevinç izharında bulundular. Haber Hz. Abbas'a ulaşınca evine kapandı ve yerinden kalkamaz oldu."

Ma'mer anlatıyor: "Osman el-Cezerî, Miksem'den naklediyor: 'Kusem adındaki oğlu Resûlullah (sav)'e çok benziyordu. Sırt üstü yere uzandı ve oğlu Kusem'i göğsü üzerine koyarak şu şiiri okumaya başladı:

1564 Müslim, 2190
1565 Meğâzi Resûlillah, Urve bin Zübeyr, 198
1566 Zâdü'l-Meâd, 3/336
1567 Buhari, 4428

'Ey sevgili Kusem, ey sevgili Kusem,
Asaletin zirvesindeki Zat'a benzeyen...
Nimetlerin sahibi Rabbin Nebisine,
Burnu sürtülenlere rağmen..."

Sâbit bin Enes anlatıyor: "Daha sonra Abbas kölesini Haccac'a gönderdi. Ona: 'Yazıklar olsun sana! Ne haber getirdin? Neler söylüyorsun? Allah'ın vaadi senin getirdiğinden daha hayırlıdır.' dedi. Haccac onun kölesine: 'Ebu'l-Fadl'a benden selam söyle. Ona uğrayacağım; odalarından birini özel görüşmek üzere hazırlasın. Çünkü vereceğim haber onu sevindirecektir.' dedi. Köle evin kapısına varınca: 'Müjde, ey Ebu'l-Fadl!' dedi. Abbas sevincinden fırladı, köleyi alnından öptü. Köle, Haccac'ın söylediklerini ona nakletti. O da köleyi azat etti. Daha sonra Haccac geldi ve ona Resûlullah (sav)'in Hayber'i fethettiğini ve mallarını ganimet olarak aldığını haber verdi. Safiyye Binti Huyey'i kendisi için seçip aldığını, onu azat edip eşi olması ile ailesine göndermesi arasında muhayyer bıraktığını onun da onun eşi olmayı tercih ettiğini bildirdi.[1568] Sonra da şöyle dedi: 'Ben malımı almaya geldim. Resûlullah (sav)'den izin istedim, o da verdi. Ey Ebu'l-Fadl, şimdi sen bu durumu üç gün gizli tut, sonra dilediğini söyle.'[1569]

Haccac'ın karısı, yanındaki malları ve ziynet eşyalarını toparladı ve ona verdi. O da malları alıp gitti. Üç gün sonra Hz. Abbas Haccac'ın karısının yanına gitti. Ona: 'Kocan ne yaptı?' diye sordu. Kadın da ona: 'Falan gün gitti.' dedi. Sonra da: 'Ey Ebu'l-Fadl, Allah seni hor hakir kılmasın, sana ulaşan haber bizim de zorumuza gitti.' dedi. Hz. Abbas: 'Evet, Allah beni hor hakir kılmadı. Allah'a hamd olsun, bilakis bizi sevindiren bir şey oldu. Allah Hayber'in fethini Resûlüne nasip etti. Oradaki malların taksimi Allah'ın takdiri üzere yapıldı. Resûlullah (sav) de Safiyye Binti Huyey'i kendisi için ayırdı. Eğer kocana ihtiyaç duyuyorsan acele et, ona kavuş.' dedi. Kadın: 'Vallahi, doğru söylediğini sanıyorum.' dedi. Hz. Abbas: 'Doğru söylüyorum. Mesele dediğim gibi.' dedi. Hz. Abbas daha sonra Kureyş'in toplandığı yere gitti. Oraya gittiğinde ona: 'Ey Ebu'l-Fadl, sana hayırdan başka şey isabet etmesin.' dediler. O da onlara: 'Allah'a hamd olsun, bana hayırdan başka bir şey ulaşmadı. Haccac bin İlât bana Allah Teâlâ'nın Hayber'in fethini Resûlüne nasip ettiğini söyledi. Hayber mallarının Allah'ın takdiri üzere taksim edildiğini ve Allah Resûlü'nün Safiyye Binti Huyey'i kendisi için seçtiğini bildirdi. İlât,

1568 Sahihu's-Sire en Nebeviyye, 459
1569 Tarih-i Zehebî, 439

bu haberi üç gün gizli tutmamı söyledi. Malını almak için buraya gelmişti, sonra çekip gitti.' dedi."

Ravi diyor ki: "Allah, Müslümanlarda olan hüznü müşriklere döndürdü. Hüzünlenip eve kapanan Müslümanlar Hz. Abbas'a geldiler ve durumu sordular. O da onlara durumu anlattı. Müslümanlar sevindi, Hüzün ve keder müşriklere döndü."[1570]

Bu haberde derin bir fıkhi bilgi var. O da, kişi kendi hakkına ancak yalan söylemekle ulaşabiliyorsa başkasına zarar vermemek kaydıyla kendi hakkında ya da başkaları hakkında yalan söyleyebilir. Nitekim Haccac bin İlât da böyle yapmış, Müslümanlar aleyhine yalan söylemiştir. Bu yalan, Müslümanlara zarar vermemiş, ancak o Mekke müşriklerinden malını almıştır. Mekke'deki Müslümanların içine düştüğü hüzün ise yalan söylemekle elde ettiği faydadan daha düşüktür. Ayrıca yalandan sonra meydana çıkan doğru haber onların sevincini ve imanını ziyade etmiş artırmıştır.

Bu Gazada Bildirilen Fıkhi hükümler

Hayber Gazası'nda çok sayıda fıkhi hüküm varit olmuştur. Onlardan bir kısmını arz edelim:

• *Evcil Eşek Etinin Yenilmesinin Yasaklanması*

İbni Ömer (ra)'tan rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) Hayber günü evcil eşek etini yemeyi yasaklamıştır.[1571]

• *Hamile Olan Esir Kadınlarla İlişkiye Girilmesinin Yasaklanması*

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Allah'a ve ahiret gününe inanan başkasının ekini üzerine suyunu dökmesin."[1572]

• *Hamile Olmayan Esir Kadınlarla İstibra Yapmadan Evvel İlişkiye Girilmesinin Yasaklanması*

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: ***"Allah'a ve ahiret gününe inanan kişiye istibra yapmamış esir bir kadınla ilişkiye girmek helal değildir."*** [1573]

1570 Ahmed b. Hanbel, 3/138, 139; Bezzâr, 1816; Ebu Ya'lâ, 3479; El-Kebir, Taberânî, 3196; El-Kübrâ, Beyhakî, 9/151; Musannef, Abdürrezzak, 5/466-469
1571 Buhari, 4218; Müslim, 561
1572 Ebu Davud, 2158; Tirmizi, 1131
1573 Ahmed b. Hanbel, 4/108; Ebu Davud, 2158, 2159; El-Kübrâ, Beyhakî, 9/124

Bu istibra bir tek hayızdan temizlenmekle olur. Kâfir kocası ölmüş olsa da hayatta olsa da kadına iddet gerekmez. Çünkü iddet ölen kocaya vefa ve yas demektir. Kâfir kocaya da bilindiği üzere yas tutulmaz.[1574]

• *Ribe'l Fazl'ın Yasaklaması*

Ebu Said el-Hudrî ve Ebu Hureyre (ra)'tan şöyle rivayet edilmiştir: "Resûlullah (sav) ashabdan birini Hayber'e haraç memuru olarak tayin etti. Sonra bu zat Hayber'den cenib hurması (en iyi cins hurma) getirdi. Resûlullah (sav): ***'Hayber'in bütün hurmaları böyle midir?'*** diye sordu. O sahabe: 'Hayır, vallahi, ya Resûlullah. Biz bundan bir sa' hurmayı adi hurmadan iki ya da üç sa' hurma karşılığında alırız.' dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Böyle yapma. Adi hurmayı para ile sat. Sonra bu para ile cenib al.'*** buyurdu.[1575]

Aynı cins mallar peşin olarak mübadele edildiğinde bir malda diğerine göre fazlalık olursa bu "ribe'l fazl"dır. Bir sa'dan daha fazlasıyla bir sa' mal satın alınıyorsa buradaki ziyade faizdir. Görüldüğü gibi bu haram kılınmıştır. Resûlullah (sav) bunu yasaklamış ve harama düşmeme yolunu da göstermiştir. O da, önce elindeki hurmayı satmak, sonra da eline geçen para ile dilediği cins hurmayı satın almaktır.[1576]

• *Altının Altın ile, Gümüşün Gümüş ile Fazla Olarak Satılmasının Yasaklanması*

Ebubekir'den rivayet edilir ki, Peygamber: ***"Altını altınla, gümüşü gümüşle değiştirmeyiniz. Ancak bu, aynı miktarda olursa caizdir. Altını gümüşle, gümüşü altınla dilediğiniz gibi değiştirebilirsiniz."*** demiştir.

Bu hadiste kastedilen şey şudur: Altın altın ile, gümüş gümüş ile aynı miktarda, az ya da çok olmaksızın olursa satılabilir. Altın, gümüş karşılığında satılırsa cinsler aynı olmadığı için miktar farkı ile satılabilir. Nitekim bu, sahih hadislerde de geçmektedir.

• *Araziyi İşletmeye Vermenin Meşru Oluşu*

Abdullah bin Ömer (ra)'tan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Nebi (sav) çıkan ürünün yarısına sahip olmaları karşılığında Hayber'i ekip biçmeleri için Yahudilere bıraktı."[1577]

1574 Es-Sire ma el-Yehûd, 3/134
1575 Buhari, 4244; Müslim, 1593
1576 Es-Sire, 3/134
1577 Tahrici daha önce geçti

Bazı araştırmacılar soruyorlar: "Alışverişle ilgili hükümler niçin Hayber'de geldi? Bundaki hikmet nedir?" diyorlar. Muhammed Ebu Zehra buna şöyle cevap veriyor: "Hayber'in fethi mali işler cihetinden yepyeni bir fetihti. Çünkü oradaki mali alışverişler Medine'ye göre daha yoğundu. Ayrıca orada büyük çaplı ekim ve sulama işleri yapılıyordu."[1578]

• *At Etinin Yenilmesinin Helal Oluşu*

Cabir bin Abdullah (ra)'tan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Resûlullah (sav) Hayber günü eşek eti yenilmesini yasakladı, at eti yenilmesine ruhsat verdi."[1579]

• *Hayber Gazası'na Kadınların Katılması*

Ümeyye Binti Ebi's-Sait, Gıfar kabilesine mensup bir kadından naklediyor: "Gıfar kabilesinden bir grup kadınla birlikte Resûlullah (sav)'e geldik. Ona: 'Ya Resûlullah, seninle çıkmak istediğin sefere çıkmak istiyoruz. Yaralıları tedavi ederiz, gücümüz yettiği kadar Müslümanlara yardım ederiz.' dedik. Resûlullah (sav): ***'Allah mübarek eylesin.'*** buyurdu. Onunla birlikte çıktık. Allah'a andolsun ki, Resûlullah (sav) sabah vakti indi, ben de semerinin çantasından indim. Çantaya benden kan bulaşmıştı. (Bu, ilk hayızımdı.) Deveye doğru çekildim, utanmıştım. Resûlullah (sav) kanı görünce: ***'Ne oldu sana? Belki de hayız oldun?'*** dedi. Ben: 'Evet.' dedim. Resûlullah (sav): ***'Kendini toparla, sonra bir kap su al, içine tuz at, sonra da çantaya isabet eden kanı yıka. Sonra da bindiğin şeye dön.'*** buyurdu. Allah Hayber'in fethini nasip edince bize fey malından verdi. Şu boynumda gördüğünüz gerdanlığı aldı ve bana verdi. Onu eliyle boynuma taktı. Allah'a andolsun ki onu hiçbir zaman yanımdan ayırmadım."[1580]

O gerdanlık ölünceye kadar onun boynunda kaldı. Ölmeden önce o gerdanlığın kendisiyle birlikte defnedilmesini vasiyet etti. Hayızdan her temizlenişinde de yıkanma suyuna tuz katardı. Öldüğünde de yıkanma suyuna tuz katılmasını vasiyet etti.[1581]

Cihad sevabına ortak olmak isteyen her Müslüman genç kızın önüne serilmiş bir tasvirdir bu.[1582]

1578 Hatemu'n Nebiyyîn, 2/1104
1579 Buhari, 5520; Müslim, 1941/46, 47
1580 El-Bidâye ve'n Nihâye, 4/205
1581 Ahmed, 6/380; El-Kübrâ, Beyhakî, 2/407; İbni Sa'd, 8/214; İbni Hişam, 3/357
1582 Fıkhu's-Sire, Münir Gadbân, 534

Resûlullah (sav)'in hayatı da böyleydi. O ümmetini savaşta ve barışta bu şekilde terbiye diyordu. İman ve ibadetin hakikatini böyle öğretiyordu. Bu da onun hayatından verilmiş küçük bir örnek.

Hayber, Fedek, Vadi'l-Kurâ ve Teymâ'nın fethi Arap yarımadasında yaşayan kabileler arasında büyük yankı yaptı. Kureyş tam anlamıyla şok olmuştu. Çünkü böyle bir şeyi beklemiyorlardı. Onlar Hayber kalelerinin sağlamlığını, savaşçılarının çokluğunu, silah ve malzemenin bolluğunu iyi biliyorlardı.[1583]

Kureyşle ittifak içinde olan diğer kabileler de Hayber Yahudilerinin hezimeti ve Müslümanların kesin zaferi sebebiyle dehşete düşmüşlerdi. Bu sebeple Müslümanlarla anlaşma yapmaya koştular. Uzun süreli düşmanlığın netice vermediğini idrak ettiler. Düşman nezdinde Müslümanların itibarı arttığından Arap yarımadasının her yerinde İslam'ın neşri için kapılar sonuna kadar aralandı.[1584]

Hayber Gazası'ndan sonra seriyyelerin faaliyetleri devam etti. Seriyyelere ileri gelen sahabeler komuta ediyordu. Sayıları çoktu. Bir kısmında çatışma yaşanırken bir kısmında da yaşanmadı.[1585]

1583 Nadratü'n Naîm, 1/353
1584 Age, 1/353
1585 Es-Siretü'n Nebeviyye, Nedvî, 221

2.
KONU

HÜKÜMDAR VE EMÎRLERİN İSLAM'A DAVETİ

Hudeybiye antlaşması İslami yayılmanın başlangıcını haber veriyordu. Yayılma Arap yarımadasının her tarafına sirayet etti. Hatta Arap yarımadasının sınırlarını da aştı. Resûlullah (sav) Hudeybiye antlaşmasını yapıp Hicaz'ın kuzeyinde bulunan Hayber, Fedek, Vadi'l-Kura ve Teymâ Yahudilerini hâkimiyeti altına aldıktan sonra İslam'ı Hicaz'ın dışında da Arap yarımadasının dışında da yayma çalışmalarını başlattı. Sözlü ve fiilî olarak buna teşebbüs etti. Arap yarımadası etrafındaki emîrlere ve Arap yarımadasının dışında bulunan muasır dünya hükümdarlarına elçiler gönderdi.

Arap ve İslam tarihinde bu adım önemli bir dönüm noktası olarak addedilmektedir. Resûlullah (sav), İslam sancağı altında sadece Arap yarımadasında yaşayanları bir araya getirmeye çalışmıyordu. Bu Araplar İslam'a boyun eğdikten sonra İslam davetini bütün beşeriyete taşıma görevini yüklendiler.[1586]

Resûlullah (sav)'in lider ve hükümdarları davet metodu, olması gereken davet şekillerini göstermektedir. Resûlullah (sav), liderleri ve halkları davet ederken yeni bir davet üslubu seçmiştir. O da, hükümdarlara ve kabile liderlerine mektup yazılmasıdır. Hükümdarlara ve emîrlere mektup gönderilmesi bir kısmının İslam'a girmesine, bir kısmının da sevgi izharına sebep olmuştur. Yine bu sayede bazı emîr ve hükümdarların İslam'a ve İslam devletine karşı tavrı ortaya çıkmıştır. Bu mektuplar sayesinde çok sayıda neticeler hasıl olmuş ve İslam devleti mektuplara verilen muhtelif cevaplara karşı siyasi ve askerî pozisyonlar almıştır. Bu mektupların önemlilerini arz edelim:

1- Resûlullah (sav) Bizans imparatoru Herakliyus'a Dihyetü'l-Kelbî ile mektup gönderdi. Bu hususa dair sahih rivayetler vardır. Bu, Hudeybiye anlaşmasından sonra oldu. Mektubun metni şu şekildeydi:

1586 Es-Sefârât en Nebeviyye, Dr. Muhammed Ukaylî, 15

"Bismillahirrahmanirrahim. Allah'ın elçisi Muhammed'den Rum'un büyüğü Herakliyus'a; selam, hidayete tabi olanların üzerine olsun.

Seni İslam'a davet ediyorum. İslam'a gir, selamet bul. Allah da ecrini iki kere versin. Yüz çevirirsen hiç şüphesiz bütün halkın günahı senin üzerine olacaktır.

Ey Ehli Kitap! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze gelin: Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım, Allah'ı bırakıp da birbirimizi Rab edinmeyelim. Eğer onlar yüz çevirirse siz deyin ki: 'Şahit olun, biz Müslümanlarız." [1587]

Herakliyus mektubu alınca durumu araştırdı. Buhari ve Müslim'de sahih olarak rivayet edilen uzun hadiste de geçtiği üzere Ebu Süfyan ile bu hususta konuştu. Konuşma sonunda da: "Eğer dediklerin doğruysa onun hâkimiyeti ayaklarımın altında olan şu diyarlara kadar uzanacaktır. Ben onun çıkacağını biliyordum. Ancak sizin aranızdan çıkacağını zannetmiyordum. Eğer ona kavuşabileceğimden emin olsam karşılaşmayı çok isterdim. Yanında olsaydım ayaklarına su dökerdim." dedi.

2- Resûlullah (sav), Fars İmparatoru Kisra'ya Abdullah bin Huzâfe es-Sehmî ile mektup gönderdi. Mektubu Bahreyn emîrine vermesini emretmişti. Bahreyn emîri onu alınca Kisra'ya verdi. Kisra mektubu okuyunca parçaladı. Resûlullah (sav) de paramparça olmaları için beddua etti.[1588] Taberî'nin rivayetine göre mektubun metni şöyledir:

"Bismillahirrahmanirrahim. Allah'ın Resûlü Muhammed'den Farsların büyüğü Kisra'ya. Selam, hidayete tabi olana, Allah'a ve O'nun resûlüne iman edene, Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim de can taşıyan herkese belli bir tehlikeyi haber verip uyandırmak için istisnasız bütün insanlara gönderilmiş Allah Resûlü olduğuma şehadet edene. İslam'a gir, selamet bul. Yüz çevirirsen hiç şüphesiz Mecusilerin günahı senin üzerine olacaktır." [1589]

3- Resûlullah (sav), Habeşistan hükümdarı Necaşi'ye Amr bin Ümeyye ed Damrî ile mektup gönderdi. Mektubun metni şöyledir:

"Bismillahirrahmanirrahim. Allah'ın Resûlü Muhammed'den, Habeşiştan hükümdarı Necaşi'ye. Selam sana. Senin temelli selamette olmanı diler, Allah'a olan hamdü senamı sana iletirim ki, O'ndan başka ilah yoktur, O; Melik'tir, Kuddûs'tür, Selam'dır, Mümin'dir, Müheymin'dir. Şehadet ederim ki, İsa bin Meryem, Allah'ın çok temiz, iffetli, dünyadan el etek çekmiş olan Meryem'e ilka ettiği Ruhu ve Kelimesi'dir ki, Mer-

1587 Buhari, 4553; Müslim, 1773
1588 Ahmed b. Hanbel, 1/243; Buhari, 4424; Delâilü'n Nübüvve, Beyhakî, 4/387
1589 Tarih-i Taberî, 2/654, 655

yem böylece ona gebe kalmış, Yüce Allah onu Ruhundan nefh edip yaratmıştır. Nasıl ki, Âdem'i de, kudret eliyle ve nefhiyle öyle yaratmıştı.

Ben seni; bir olan, eşi ortağı bulunmayan Allah'a, O'na ibadet ve taata, bana tabi olmaya ve Allah'tan getirip tebliğ etmiş olduğum şeylere iman etmeye davet ediyorum. Zira ben Allah'ın resûlüyüm. Ben seni ve askerlerini Yüce Allah'a davet ediyorum. Sana gereken tebligatı yapmış, öğüdü vermiş bulunuyorum. Öğüdümü kabul ediniz. Hidayete tabi olanlara selam olsun." [1590]

4- Resûlullah (sav)'in Mısır hükümdarı Mukavkıs'a yazdığı mektubun metni ve onun verdiği cevabi mektubun metni sahih yollarla bize kadar ulaşmış değildir. Ancak bu, ona mektup gönderilmediği manasına gelmemektedir. Tarihî açıdan bakıldığında bize kadar ulaşan metinler şekil ve içerik itibariyle sahihtir. Ne var ki bu çeşit rivayetler şer'i siyasette delil olmaya elverişli değildirler.[1591]

Muhammed bin Sa'd, Tabakât adlı eserinde, Resûlullah (sav)'in Mukavkıs'a Hatıb bin Ebi Beltea el-Lahmî ile mektup gönderdiğini, onun da "Hayırlı olsun" dediğini ve İslam'a çok yakın baktığını, ancak Müslüman olmadığını zikretmiştir. Mukavkıs, Resûlullah (sav)'e, Mariye el-Kıbtiyye'nin de içinde bulunduğu bazı hediyeler gönderdi. Mukavkıs'ın cevabi mektubu Resûlullah (sav)'e ulaşınca: ***"Yaramaz adam saltanatına kıyamadı. Esirgediği saltanatı ise kendisinde kalmayacaktır."*** buyurdu.[1592]

5- Resûlullah (sav) Hudeybiye'den döndükten sonra Şücâ bin Vehb'i Şam emîri Münzir bin Haris bin Ebi Şemir el-Gassânîye gönderdi. Mektubun metni şöyleydi:

"Selam, hidayete tabi olup iman edenlere. Seni; tek olan, ortağı olmayan Allah'a iman etmeye davet ediyorum. (Davete icabet et ki) Mülkünü daim kılsın." [1593]

6- Resûlullah (sav) Hudeybiye'den döndükten sonra Salît bin Amr el-Âmirî'yi Yemâme Hükümdarı Hevze bin Ali'ye gönderdi. Hevze mektubu okuduktan sonra Resûlullah (sav)'den liderlikten kendisine de bir pay verilmesini istemiş, o da bu teklifi kabul etmemişti.[1594]

7- Resûlullah (sav) Hudeybiye'den döndükten sonra Ebu'l-Alâ el-Hadramî'yi Bahreyn Emîri Münzir bin Sâvî el-Abdî'ye gönderdi. Tarihî

1590 Nasbu'r-Râye, Zeylaî, 4/421
1591 Es-Siretü'n Nebeviyye es-Sahiha, 2/459
1592 Nasbu'r-Râye, 4/422
1593 Nasbu'r-Râye, 4/424; Tarih-i Taberî, 2/652
1594 Age, 4/425; İ'lâmi's-Sâilîn, İbni Tolon, 105, 107

kaynakların bildirdiğine göre Münzir, Resûlullah (sav)'in davetine icabet edip Müslüman oldu. Onunla birlikte Bahreyn'deki Araplar da Müslüman oldular. Bahreyn'de yaşayan Yahudiler ve Mecusiler, Ebu'l-Alâ ve Münzir ile her büluğa eren kişi için bir dinar cizye vermek üzere anlaşma yaptılar.[1595] Ebu Ubeyd Kasım bin Selam, Resûlullah (sav)'in Münzir bin Sâvî'ye gönderdiği mektubun metnini Urve bin Zübeyr rivayetiyle nakletmiştir. Metin şöyledir:

"Selam sana, sana O'ndan başka ilah olmayan Allah'a hamdımı iletirim. İmdi; kim bizim namazımızı kılar, kıblemize yönelir, kestiğimizden yerse o Müslüman'dır ve Allah'ın himayesi ve Resûlünün himayesi onun üzerinedir. Mecusilerden de her kim bunu sever (İman ederse) o da güvendedir. Kaçınan kişi üzerine de cizye vardır." [1596]

Resûlullah (sav), Umman liderleri Ceyfer ile Abd'a Hicret'in sekizinci yılı Zilkade ayında Amr bin el-Âs ile mektup gönderdi.[1597] Orada şöyle diyordu:

"Bismillahirrahmanirrahim. Allah'ın Resûlü Muhammed'den Cumanda'nın iki oğlu Ceyfer ve Abd'a. Selam, hidayete tabi olanlara. Her ikinize de İslam'a davet için sesleniyorum. İslam'a girin, selamet bulun. Zira ben, bütün insanlık için gönderilmiş bir Allah elçisiyim. Bütün canlılar için bir uyarıcıyım. Böylece Allah'ın azabı inanmayanlar üzerine gerçekleşmiş olacaktır. Şayet ikiniz birden İslam'a geçecek olursanız ben ikinizi de vazifeniz başında tutacağım. Her ikiniz de (İslam'a girmeyi) reddederseniz hükümdarlığınız elinizden alınacaktır. Sonunda süvarilerim ülkenizin her noktasında karargâh kuracaklar ve nebilik sıfatım en nihayet hükümdarlık topraklarınız üzerinde muzaffer olacaktır."

General Mahmud Şît Hattab bu mektupları bir araya topladı ve "**Süferâu**'n Nebi" adlı eşsiz eserinde Resûlullah (sav)'in elçilerinden bahsetti. Orada Müslüman diplomatın sahip olması gereken özellikleri saydı. O özelliklerden bazılarını arz edelim:

• Müslüman Olmak ve İslam'a Davet Etmek

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"De ki: 'Bu, benim yolumdur. Bir basiret üzere Allah'a davet ederim; ben ve bana uyanlar da. Ve Allah'ı tenzih ederim, ben müşriklerden değilim." [1598]

1595 Age, 4/420
1596 Kitabu'l-Emvâl, Ebu Ubeyd, 30
1597 Subhu'l-A'şâ, 6/376
1598 Yusuf, 108

Resûlullah (sav) zamanında Müslümanların tamamı Allah'a davet eden davetçilerdi, elçileri de onların en iyileriydi.[1599]

• **İfade Kabiliyeti:** Diplomatik faaliyetlerde bulunacak kişi, ifade etmek istediği manayı muhatabına en anlaşılır şekilde anlatabilmelidir. Nitekim Musa (as) da ifade kabiliyeti yüksek olan kardeşiyle desteklenmesini istemiş ve: ***"Ve bana ehlimden bir vezir ver. Kardeşim Harun'u; onunla sırtımı pekiştir."*** [1600] demişti. Resûlullah (sav) bütün elçilerini Arap yarımadasında yetişmiş Araplardan seçmişti. Onlar Arapçayı en iyi şekilde kullanan kişilerdi. Dillerini açık ve net bir şekilde konuşuyorlardı.

• **İyi Ahlak:** Resûlullah (sav)'in elçisinin ahlakı Allah Teâlâ'nın Kur'an'da beyan ettiği ve Resûlullah (sav)'in sünnetinde açıkladığı İslam ahlakı idi. Elçide bulunması en çok gerekli olanlar da, doğruluk ve tevazudur.[1601]

• **İlim:** Burada ilmin üstünlüğünü anlatacak değiliz. Zira bu meselede söyleyecek çok şey vardır. Ama burada özellikle şunu vurgulamak istiyoruz: Bir şeyi bilmek daha iyi düşünmeye ve daha iyi ifade etmeye sebep olur. Necaşi karşısında Meryem suresini okuyan ve konuşurken kelime ve manaları en iyi şekilde seçen Cafer bin Ebi Talib (ra)'ı düşünürsen Resûlullah (sav)'in elçi seçiminde ne kadar dikkatli olduğunu anlarsın.[1602]

• **Sabır:** Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"O hâlde peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret. Onlar hakkında acele etme, onlar vaat edildikleri azabı gördükleri gün sanki dünyada gündüzün sadece bir saat kadar kaldıklarını sanırlar. Bu bir tebliğdir. Yoldan çıkmışlardan başkası helak edilir mi hiç?"*** [1603]

Hakikat olan şu ki, sabır davetçinin daimî azığıdır. Resûlullah (sav)'in ve onun üstün sahabelerinin hayatını tetkik ettiğinde davet yolunda ne tür sabır örnekleri sergilediklerini göreceksin.

• **Cesaret:** İslam tarihi Resûlullah (sav)'in hükümdarlara gönderdiği elçilerin cesaretinden bahseder ve onların hiçbir kınayıcının kınamasından korkmadıklarını beyan eder.

• **Hikmet:** Resûlullah (sav)'in elçileri hikmet ehli kişilerdi. İşte Amr bin el-Âs, sözü de fiili de yerli yerindeydi. Bir defasında ona ***"Akıl ne-***

1599 Süferâu'r-Resûl, 2/258
1600 Tâhâ, 29-31
1601 Süferâu'r-Resûl, 2/278
1602 El-Fıkhu's-Siyasi, Halid Fehdâvî, 114
1603 Ahkaf, 35

dir?" diye sorulmuştu da o: "Zannın doğru çıkması ve olacak olan şeyi olmuş gibi bilmesidir." demişti. Akıllı kişi hayrı şerden ayıran kişi değildir. Akıllı kişi iki şerden hangisinin daha az şerli olduğunu bilendir.[1604]

• **Zekâ**: Elçi, siyasi manevraları yapacak kapasiteye sahip olmalıdır. Teenni ile hareket edip ketum olmalıdır. Elçinin en önemli vasfı zeki olmasıdır. Resûlullah (sav)'in elçileri zekâ ve deha vasıflarıyla tavsif edilmişlerdir. Hadiseleri vuku bulmadan önce kestirebilen ve buna yönelik tedbirler alan kişilerdi.

• **Görünüş:** Resûlullah (sav)'in elçileri yakışıklılığıyla temayüz etmiş kişilerdi. Taşıdıkları haber de güzeldi, kendileri de güzeldi. Resûlullah (sav) -daha önce de geçtiği üzere- elçi seçiminde akıl ve ahlak gibi vasıflara dikkat ederken güzellik vasfına da dikkat ediyordu.[1605]

General Mahmud Şît Hattab'ın, Resûlullah (sav)'in elçilerine dair zikrettiği vasıfların en önemlilerini arz ettik. Her bir Müslüman elçi bu vasıflara sahip olmalı ve her bir İslam devleti bu önemli makama seçeceği kişinin bu vasıflara sahip biri olmasına özen göstermelidir.

Dersler ve İbretler

• Erîsîler

Herakliyus'a gönderilen mektupta "Erîsiyyîn" kelimesi geçmektedir. Diğer mektuplarda bu yoktur. Hadis ve lügat âlimleri bu kelimenin delalet ettiği mana hususunda ihtilaf etmişlerdir. Meşhur görüşe göre Erîsiyyîn kelimesi; köle, hizmetçi ve çiftçi manasına gelen Erîsî kelimesinin çoğuludur.[1606]

Allame Ebu'l-Hasen en Nedvî (rh) şöyle diyor: "Erîsiyyîn ile kastolunan, Mısırlı Aryüs'e tabi olan kişilerdir. Mesihiyye grubunun kurucusu o'dur. Dini ıslahta ve Mesih inancında büyük rol oynamıştır. Bizans devletini ve Hıristiyan kilisesini uzun zaman meşgul etmiştir. Aryüs tevhit inancına davet ediyordu. Yaratıcı ile yaratılanı birbirinden ayırıyordu."[1607]

Aryüs'ün itikadı ve daveti, İsa (as)'ı ilah kılan ve onu her şeyin kendisine muhtaç olduğu tek İlah ile bir tutan davetle mücadele ediyordu. Mücadele bazen lehte bazen de aleyhte sonuçlanıyordu. Bizans devletinin doğu vilayetlerinde yaşayan çok sayıda halk, İstanbul'da Mesih

1604 El-Fıkhu's-Siyasi, 2/301
1605 Mukavvimâtü's-Süferâ fi'l-İslam, 60
1606 Es-Siretü'n Nebeviyye, Nedvî, 304
1607 Age, 305

toplantısı yapılıp Mesih'in uluhiyetine ve oğulluğuna hükmedilinceye kadar bu inanca bağlıydı. Bu hükümden sonra Aryüs'ün davet ettiği inanç mahkûm edildi ve faaliyetler gizli yürütüldü. Yine de bu inanç devam etti. Hıristiyanlardan bir grup buna bağlı kaldı ve bu grup Erîsiyye ya da Erîsiyyîn diye meşhur oldu. Makul olan ve tercih edilen görüş şudur: Nebi (sav): ***"Yüz çevirirsen hiç şüphesiz bütün Erîsîlerin günahı senin üzerine olacaktır."*** sözüyle bu grubu kastetmiştir. Zira büyük Bizans devletinin liderliğini yaptığı Hıristiyan dünyada çok az sayıda da olsalar tevhit inancını ayakta tutanlar onlardı.[1608]

İmam Ebu Cafer Tahavî bu fırkadan bahsetmiş, şöyle demiştir: "Marifet ehli bazı kişiler bu manaları söylemişlerdir: 'Herakliyus'un topluluğunda 'Erûsiyye' adıyla bilinen bir grup vardı. Onlar Allah'ı birliyorlar ve İsa (as)'ın Allah'ın kulu olduğunu söylüyorlardı. Diğer Hıristiyanların onun Rab olduğuna dair söylediği şeyleri söylemiyorlar ve onun peygamber olduğuna inanıyorlardı. Onlar İsa (as)'ın dinine İncil'deki şekilde inanıyorlardı. Diğer Hıristiyanların İncil dışında söylediği şeyleri inkâr ediyorlardı. Bu böyle olunca -hadis âlimlerinin de dediği gibi- bu gruba ref hâlinde 'Erîsiyyûn' nasp ve cer hâlinde 'Erîsiyyîn' denilmesi caiz olmaktadır."[1609]

• Mektuplardaki İncelikler

Resûlullah (sav)'in hükümdarlara yazdığı mektuplarda hikmet üzere kurulu ayırıcı ince farklılıklar bulunmaktadır. O mektuplarda hükümdarların bağlı oldukları dinlere ve taraftarlarına dikkat çekilmiştir. Herakliyus ve Mukavkıs İsa (as)'ın uluhiyetine ve Allah'ın oğlu olduğuna inanıyorlardı. Bu sebeple onlara yazılan mektuplarda bu mektupları yazanın vasfı olarak "Allah'ın kulu ve Resûlü" ibaresi kullanılmıştır. Her iki mektup da besmeleden sonra: "Allah'ın kulu ve Resûlü Muhammed'den Rum'un büyüğü Herakliyus'a" ve: "Allah'ın kulu ve Resûlü Muhammed'den Kıptilerin büyüğü Mukavkıs'a" şeklinde başlamaktadır.

Kisra Perviz'e gönderilen mektup böyle değildir. O mektupta: "Allah'ın Resûlü Muhammed'den Fars'ın büyüğü Kisra'ya" sözüyle yetinilmiştir. Yine Herakliyus'a ve Mukavkıs'a gönderilen mektuplarda: ***"Ey***

1608 Erîsîler hakkında Dr. Maruf Devâlîbî de Allame Nedvî gibi düşünmekte ve "Resûlullah (sav), ***'Yüz çevirirsen hiç şüphesiz bütün Erîsîlerin günahı senin üzerine olacaktır.'*** sözüyle Aryüs'ün tabilerini kastetmiştir. Onlar İsa (as)'ın beşer olduğunu ve ilah olmadığını söyleyen tek Hıristiyan gruptur." demektedir. Nezarâtün İslamiyye, 68-73; Es-Sire, Nedvî, 307

1609 Müşkilu'l-Âsâr, 3/399

ehli kitap, sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze gelin: Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım, Allah'ı bırakıp da birbirimizi Rab edinmeyelim. Eğer onlar yüz çevirirse siz deyin ki: 'Şahit olun, biz Müslümanlarız." [1610] ayeti zikredilmiş, ancak bu ayet Kisra Perviz'e gönderilen mektupta zikredilmemiştir. Çünkü bu ayet, İsa (as)'ın uluhiyetine inanan ve din adamlarını Allah'tan başka Rabler ittihaz eden ehli kitaba hitap etmektedir. Bizans devletinin reisi Herakliyus ile Mısır hâkimi Mukavkıs Hıristiyan dünyanın hem siyasi hem de dinî liderleriydi. Aralarında küçük bir inanç farkı vardı. O da: "İsa (as)'ın bir kişiliği mi yoksa iki kişiliği mi var?" meselesiydi.[1611]

Kisra Perviz ve kavmi, güneşe ve ateşe tapıyorlardı. İki ilahın varlığına inanıyorlardı. Biri hayrı temsil ediyordu; adı Yezdan'dı. Diğeri de şerri temsil ediyordu; adı Ehrimen'di. Peygamberlik mefhumundan ve semavi dini doğru bir tasavvurdan uzaktılar. Bu sebeple Fars imparatoruna gönderilen mektupta "benim de can taşıyan herkese belli bir tehlikeyi haber verip uyandırmak için istisnasız bütün insanlara gönderilmiş Allah Resûlü olduğuma" ibaresi kullanılmıştır.[1612]

Hükümdarların bu mektuplara karşı tavrı da farklı oldu. Herakliyus, Necaşi ve Mukavkıs edebi elden bırakmadılar ve nezaketle cevap verdiler. Necaşi ile Mukavkıs Resûlullah (sav)'in elçilerine ikramda bulundular. Mukavkıs hediyeler gönderdi. Onlar içinde iki de cariye vardı ki, onlardan bir tanesi, Resûlullah (sav)'in oğlu İbrahim'in annesi Mariye idi. Kisra Pervizê gelince, o, mektup kendisine okununca mektubu parçaladı ve: "Kölem bana bunu yazıyor öyle mi?!" dedi. Onun bu tavrı Resûlullah (sav)'e ulaşınca: ***"Allah onun mülkünü parçalasın."*** diye beddua etti.[1613]

Kisra, Yemen'deki adamı Bâzân'a Resûlullah (sav)'i yanına getirmesini emretti. O da Babeveyh'i gönderdi. Babeveyh Resûlullah (sav)'in huzuruna girince: "Hükümdarlar hükümdarı Kisra, hükümdar Bâzân'a mektup yazdı ve seni ona götürmesi için bir adam göndermesini emretti. O da benimle birlikte gelmen için beni sana gönderdi." dedi. Resûlullah (sav) de ona, Allah Teâlâ'nın Kisra Perviz'in oğlu Şîreveyh'i ona musallat ettiğini ve oğlunun onu öldürdüğünü söyledi.[1614]

Resûlullah (sav)'in ona söylediği şey bütün inceliğiyle tahakkuk etmişti. Kisranın Şîreveyh lakaplı oğlu Kubad babasının tahtını ele geçir-

1610 Âl-i İmran, 64
1611 Mâzâ Hasire'l âlem Bi'nhitâti'l-Müslimîn, Nedvî, 38, 39
1612 Es-Siretü'n Nebeviyye, Nedvî, 290
1613 Tahrici daha önce geçti.
1614 Tarih-i Taberî, 3/90, 91

miş ve kisra, miladi 628 yılında zelil bir şekilde öldürülmüştü. Ölümünden sonra mülkü paramparça oldu. Şîreveyh ancak altı ay yaşadı. Dört yıl içinde tahta on hükümdar geçti. Sonunda tahta Yezdücerc geçti. Bu, Sasanilerin son hükümdarıydı. Sasani devletinin çöküşüne sebep olan İslami ilerleyişe mukavemet gösteren buydu. Çöküş devam etti ve sonunda dört asırdan fazla süren bir imparatorluk tam olarak çöktü. Tarih miladi 637 yılını gösteriyordu.[1615]

• Resûlullah (sav)'in Mektuplarının Genel Özellikleri

Resûlullah (sav)'in hükümdarlara ve emîrlere gönderdiği mektupların genel özellikleri incelendiğinde mektupların birbirinin benzeri olduğu görülecektir. O mektuplardan şu esasları çıkarabiliriz:

a) Resûlullah (sav)'in hükümdarlara ve emîrlere yazdığı mektupların besmele ile başladığını görüyoruz. Besmele Allah Teâlâ'nın kitabından bir ayettir. Resûlullah (sav)'in mektuplara besmele ile başlaması çeşitli hükümleri bize öğretmektedir.

Resûlullah (sav)'e iktida ederek mektuplara besmele ile başlamak müstehaptır. Zira Resûlullah (sav) buna mektuplarında devam etmiştir.

Kâfir birine de gönderilse mektuba ayet yazılması caizdir.

Kâfirin Kur'an'dan bir ya da daha çok ayeti okuması caizdir. Çünkü Resûlullah (sav)'in mektuplarında besmele ve daha başka ayetler oluyordu.

b) Müslüman elçilerin kâfir liderlere gönderilmesi meşrudur. Zira Resûlullah (sav) tarafından kâfir liderlere yazılan mektupları onlara Müslüman elçiler götürüyordu.

c) Kâfirlere dinî ve dünyevi işlere dair mektup yazılması meşrudur.

d) Mektuba mektubu gönderenin adı, gönderilenin adı, mektubun yazılış sebebi yazılmalıdır. Resûlullah (sav)'in mektuplarının tek bir sebeple yazıldığını görüyoruz ki o da, onları İslam'a davettir.

e) Kâfire İslam selamı verilmez. İslam selamı: "Es Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu" cümlesidir. Bu sebeple Resûlullah (sav) kâfir hükümdarlara bu selamı vermemiş, bilakis mektuplarında "Selam hidayete tabi olanlara" cümlesini kullanmıştır.

f) Mühür kullanılması: Resûlullah (sav) mektuplar yazıldıktan sonra onları mühürlüyordu. Onun mührü üzerinde "Muhammedün Resûlullah" yazıyordu.[1616]

Enes (ra)'tan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Nebi (sav)

1615 Es-Siretü'n Nebeviyye, Nedvî, 300
1616 Buhari, 65; Müslim, 2092

Rum (imparatoruna) mektup yazmak istediğinde ona: 'Onlar mühürsüz mektupları okumazlar.' denildi de o gümüşten bir mühür edindi. Sanki şimdi elindeki beyazını görüyor gibiyim. Onun üzerinde: 'Muhammedün Resûlullah' sözü nakşedilmişti."[1617]

• Resûlullah (sav)'in Kişilerin Kabiliyetini Takdir Etmesi

Yemen Emîri Bâzân bin Sâsân, Müslüman olunca Resûlullah (sav) onu azletmedi. Bilakis başarılı idareciliğini görünce yerinde bıraktı. Resûlullah (sav)'in kişilerin kabiliyetini takdirine ve uygun makama uygun kişileri getirdiğine dair örneklerden biri de, Bâzân'ın ölümünden sonra Yemen'e bir ay müddetle onun oğlunu emîr tayin etmesidir.[1618]

• Mecusilerden Cizye Alınmasının Cevazı

Bu hüküm, Resûlullah (sav)'in Münzir bin Sâvî'ye gönderdiği mektuptan çıkarılmıştır. Resûlullah (sav) orada Yahudilerin ve Mecusilerin durumlarını belirtmiştir. Orada: "Kim Yahudi ya da Mecusi olarak kalırsa cizye ödemesi gerekir." denilmiştir.[1619]

İbni'l-Kayyım "Zâdü'l-Meâd" adlı eserinde şöyle diyor: "Bir grup âlim şöyle demiştir: 'Cizye vermek isteyen her bir milletten cizye kabul edilir. Ehli kitaptan kabul edilmesi Kur'an iledir. Mecusilerden kabul edilmesi ise sünnet iledir. Diğerleri de Mecusiler gibidir. Çünkü Mecusiler şirk ehlidirler, kitapları yoktur. Onlardan cizyenin alınması bütün müşriklerden alınması için delildir. Resûlullah (sav), Arap olan putperestlerden almadı. Çünkü onlar cizye ayeti inmeden önce Müslüman oldular. Bu ayet de Tebük seferinden sonra inmiştir."[1620]

• Kâfirden Hediye Almanın Cevazı

Kıptîlerin büyüğü ve Mısır hükümdarı Mukavkıs, Resûlullah (sav)'in elçisi Hatıb bin Ebi Belteâ ile birlikte iki cariye, elbiseler ve katırdan oluşan hediyeler göndermiş, Resûlullah (sav) de onları kabul etmişti. O iki cariyeden biri, Kıbtî Mariye idi.[1621]

• Hükümdar ve Emîrlere Gönderilen Mektupların Neticeleri

Resûlullah (sav), harici siyasette tasavvurların üzerinde başarı

1617 Buhari, 2938
1618 Gazvetü'l-Hudeybiye, Ebu Faris, 242
1619 Age, 242
1620 Zâdü'l-Meâd, 5/91
1621 Gazvetü'l-Hudeybiye, Ebu Faris, 243

göstermiş ve bu, kendisinden sonraki halifelere örnek olmuştur. Bu, üstün bir kuvvet ve cesaret göstergesiydi. Ondan başkası olsaydı işin akıbetini düşünerek buna cesaret edemezdi. Özellikle de bu mektuplar - Herakliyus, Kisra Perviz ve Mukavkıs gibi- kendi toprakları üzerinde çok güçlü kişilere yazılmıştı. Resûlullah (sav)'in imanı ve azmi onu Allah Teâlâ'nın dinini desteklemeye ve ona davete sevk ediyordu. Bu siyaset, şu neticelerin gerçekleşmesine sebep oldu:

a) Resûlullah (sav) bu siyasetle siyasi teamüllere -daha önce bilinmeyen- yeni bir üslup getirdi.

b) İslam devletinin varlığı ve gücü ortaya çıktı. O günün haritalarına geçti.

c) O zamanki devlet reislerinin İslam devletine karşı niyetleri ve tavrı açığa çıktı.

d) Arap yarımadası dışındaki hükümdarlara mektup gönderilmesi İslam davetinin cihanşümul bir davet olduğunu amelî olarak göstermektedir. Nitekim bu cihanşümullüğü daha önce Mekke döneminde inen ayetler beyan etmişti.

"Biz seni ancak âlemlere rahmet olasın diye gönderdik."[1622] ayeti de onlardan biridir.

Resûlullah (sav)'in ülke sınırları ardında bulunan hükümdarlara ve Arap emîrlerine yazdığı mektuplar, Resûlullah (sav)'in haricî siyasetinde bir dönüm noktası sayılmaktadır. Bu mektuplar vasıtasıyla Müslümanlar dinî ve siyasi yönden dünya gündemine girdiler. Bu, Mekke'nin fethinden önceydi. Nitekim bu siyaset, elçiler yılı içinde diğer Arap kabilelerini de bir araya getirmeyi başardı.[1623]

1622 Enbiya, 107
1623 Et-Tarihu's-Siyasi ve'l Askerî, 351

3.
KONU

KAZA UMRESİ

Resûlullah (sav), -Hudeybiye'de yapılan antlaşma üzerine- Hicret'in yedinci yılı Zilkade ayında umre yapmak üzere Mekke'ye doğru yola çıktı. Umreye katılanlar kadınlar ve çocuklar dışında iki bin kişiydi. Hayber'de şehit düşenler ya da kaza umresinden önce vefat edenler dışında Hudeybiye'ye katılanlardan geri kalan yoktu.[1624]

Resûlullah (sav) ve ashabı muhteşem bir kafile alayı içinde Medine'den Mekke'ye doğru yola çıktı. Yol üzerinde bulunan köylere ve bedevi yerleşim birimlerine uğruyorlardı. Oralarda yaşayan bedeviler kafile alayını görmek üzere çıkıyorlar ve daha önce bir benzerine şahit olmadıkları muhteşem bir manzara ile karşılaşıyorlardı. Müslümanlar ihramlara bürünmüşler, yüksek sesle telbiye getiriyorlardı. Kurbanlıklar işaretlenmiş ve gerdanlıkları boyunlarına geçirilmiş bir vaziyette sevk ediliyordu. O beldeler daha önce benzerini görmedikleri muhteşem bir manzara ile karşı karşıya idiler.[1625]

Kureyş'in İhanet Etme Olasılığına Karşı Alınan Tedbirler

Resûlullah (sav), kaza umresine pür silah çıktı. Olabilecek her şey düşünüldüğünden kılıç dışında silahlar da alınmıştı. Zira müşrikler çok defa verdikleri sözde durmuyorlar ve yaptıkları anlaşmalara sadık kalmıyorlardı.[1626]

Nebi (sav)'in büyük bir cemaatle silahlı olarak hareket ettiği duyulduğunda -ki bu kafilenin önünde Muhammed bin Mesleme komutasında iki yüz süvari vardı- Kureyş, Mikrez bin Hafs başkanlığında bir heyeti Resûlullah (sav)'e gönderdi. İşin hakikatini öğrenmek istiyorlardı. Merri'z Zahran'da Ye'cüc denilen yerde Resûlullah (sav)'e ulaştılar. "Ya Mu-

1624 Es-Siretü'n Nebeviyyetü's-Sahiha, 464
1625 Menhecü'l-İ'lami'l-İslami, 310
1626 Sulhu'l-Hudeybiye, Ebu Faris, 267

hammed, senden ne küçük ne de büyük bir hıyanet görmedik. Harem'e, kavminin yanına silahla mı girmek istiyorsun? Oraya anlaşma şartları çerçevesinde gireceğine dair söz vermiştin. Harem'e, -kınında olmak kaydıyla- kılıçlar dışında bir silahla girilemez." dedi. Resûlullah (sav): ***"Biz de o şekilde gireceğiz."*** buyurdu. Cevabı alan Mikrez, bu haberi ulaştırmak üzere süratle Kureyş'e gitti ve: "Muhammed Harem'e silahla girmeyecek. O anlaşma şartlarına uygun olarak geliyor." dedi.[1627]

Resûlullah (sav) her tür tehlikeyi göz önünde bulundurarak silahları Harem dışında yakınlarda bir yere bıraktı. Muhammed bin Mesleme komutasında iki yüz atlıyı da silahları beklemek üzere orada bıraktı. Zaruret hasıl olduğunda ve Resûlullah (sav)'den emir geldiğinde harekete geçecekler ve savaşacaklardı.[1628]

Resûlullah (sav) müşriklere güvenmiyordu. Her an nefislerine uyup hıyanet edebilirler ve ani saldırılarda bulunabilirlerdi. Bu sebeple ihtiyatı elden bırakmadı ve tedbirini aldı. Yaptığı anlaşmaya da sadık kaldı. Bu hareketiyle o, ümmete, düşmana karşı dikkatli ve hazırlıklı olmayı öğretiyordu.[1629]

Mekke'ye Giriş, Tavaf ve Sa'y

Resûlullah (sav), Kusva adlı devesinin üzerindeydi. Mekke'ye Hacun tepesinden girdi. Müslümanlar kılıçlarını kuşanmış bir vaziyette Resûlullah (sav)'in etrafındaydılar. Müşriklerden gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı onu kuşatmışlardı. Yüksek sesle telbiye getiriyorlardı.[1630]

Müslümanlar yüksek sesle telbiye getirmeye ihrama girdikten sonra başlamışlar, Mekke'ye girinceye kadar devam etmişlerdi. Telbiyenin bir manası ve bir ehemmiyeti vardı. O, Allah'ın birliğini ilan ediyor ve İslam'ın şiarını yüceltiyordu. Şirki iptal ediyor ve şirkin sancağını yere vuruyordu. Bu ibadeti yapmayı nasip eden Allah'a hamdü senayı ilan ediyordu.[1631] "Lebbeyk, Allahumme Lebbeyk, Lebbeyke Lâ Şerîke Lebbeyk, İnne'l Hamde ve'n Nimete ve'l-mülk, Lâ Şerîke Lek" diyerek telbiye getiren Müslüman'ın getirdiği telbiyenin bazı manaları işte bunlardır.

Abdullah bin Revâha, Resûlullah (sav)'in devesi Kusva'nın yularını tutmuş, yürümekte ve recez söylemekteydi. Şöyle diyordu:

1627 Delâilü'n Nübüvve, 4/321; Vakıdi, Megâzî, 3/734; Tabakât, İbni Sa'd, 2/121
1628 Sulhu'l-Hudeybiye, Ebu Faris, 268
1629 Age, 377
1630 Et-Tarihu's-Siyasi ve'l Askerî, 353
1631 Sulhu'l-Hudeybiye, 277

"Ey kâfir çocukları, onun (Resûlullah'ın) yolundan çekilin,
Çekilin, her hayır onun yolundadır.
Ya Rabbi, ben onun sözüne iman ettim,
Allah'ın hakkını onun kabulünde olduğunu anladım.
Biz sizinle onun tevili için savaştık,
Nitekim daha önce de kitabı için savaşmıştık.
Bir vuruşla ki o başı boyun ve gövdesinden,
Dostu da dostundan ayırır." [1632]

Kabe'ye doğru yol alan bu büyük Nebevi kafile Mekke evlerine yaklaştığında halk üzerindeki etkisi büyük oldu. Çok heybetli görünüyordu. Telbiye sesleri göklere yükseliyordu. Siyer ve Megâzî kitapları Mekke ahalisinin bir kısmının Müslümanları görmek için yüksek tepelere çıktığını zikretmektedir. Mekke halkının ekseriyeti de Resûlullah (sav)'i ve ashabını görmek için Kâbe'nin bitişiğindeki Daru'n Nedve'nin yanında toplanmıştı.[1633]

Müşrikler Medine hummasının Müslümanları zayıf düşürdüğünü ifade eden bir şayia yaymışlardı. Bunun üzerine Resûlullah (sav), ashabına güçlü görünmeleri için ilk üç şavtta remel yapmalarını ve Rüknü Yemânî ile Rüknü Hacer arasında yürümelerini emretti.[1634]

Resûlullah (sav), Beytü'l-Haram'a girince ihramını sağ kolunu dışarı kalacak şekilde giydi ve tavafa başladı. Ashabı da ona iktida edip aynı şeyi yaptılar. Müşrikler onları görünce: "Size, bunların sıtmadan zayıf düştükleri anlatılmıştı. Hâlbuki bunlar, bizden daha zinde, daha diridirler."dediler.[1635]

Resûlullah (sav)'in ihramı sağ kolu açıkta bırakacak şekilde giymesi, Safa ile Merve tepesi arasında koşması, tavafın ilk üç şavtında çalımla yürümesi ve daha önce de telbiyeyi açıktan getirmesi Müslümanların gücünü, kuvvetini, azmini ve dinlerine bağlılığını göstermek içindi.

Onun bu uygulaması müşrikler üzerinde hayli etkili olmuş ve onları hayli kahretmişti. Nitekim Uhud Gazası'nda Ebu Dücâne'nin müşrikler karşısında çalımla yürümesine de izin vermişti. Zira bu, müşrikleri kahrediyordu. Hatta o, bu sebeple başına kızıl bir sargı da sarmış, Resûlullah (sav) de buna bir şey dememişti. Yine Resûlullah (sav), Bedir'de ganimet olarak elde edilen Ebu Cehil'in devesini Hudeybiye'de

1632 Delâilü'n Nübüvve, 4/323; Tirmizi, 2847; Nesai, 5/202
1633 Menhecü'l-İ'lâmi'l-İslami, 314
1634 Buhari, 4256; Müslim, 1266
1635 Müslim, 1266

kurban etmişti. Müşrikler bunu görüyorlar, kahroluyorlardı. Zira bu, onlara ölülerini ve zillet içindeki esaretlerini hatırlatıyordu. Yine Resûlullah (sav), ashabına düşman karşısında dinç görünmeleri için say ve hervele yapmalarını emrediyordu.[1636] İbni'l-Kayyım şöyle diyor: "Resûlullah (sav), gücü yettiği nispette müşriklerin kahrı için çalışıyordu."[1637]

Bu, Resûlullah (sav)'in müşriklere karşı uyguladığı psikolojik harpti. Resûlullah (sav) Mekke'de üç gün kaldı. Ashabıyla birlikte tevhit bayrağını yükseltiyorlar ve Kâbe'yi tavaf ediyorlardı. Ezan okuyorlar ve namaz kılıyorlardı. Beş vakit namazı cemaatle birlikte kılıyorlardı. Hz. Bilâl, Kâbe'nin üzerine çıkıyor ve yüksek sesiyle ezan okuyordu. Bu, müşrikleri yıldırım çarpmışa döndürüyordu.[1638]

Resûlullah (sav), Harem dışında silahları bekleyen askerlerini de unutmamıştı. Kâbe'yi tavaf edip görevlerini yerine getirenleri onların yanına gönderiyor, olanlar da gelip hac menasikini ifa ediyorlardı. Resûlullah (sav) Kâbe'nin kadru kıymetini bilenlerle beraberdi. Onlar bu uzun mesafeyi hac şerefine nail olmak, bu husustaki susuzluğu gidermek, tavaf edenlerle tavaf etmek ve say edenlerle say etmek için ikinci defa kat etmişlerdi. Resûlullah (sav) orada gönüllerin fethi için çok çalıştı. Nefislerin ıslahı ve terbiyesi için bütün taleplere cevap verdi. Zira ıslah ve terbiye yolunda nübüvvetin usulü buydu.[1639]

Resûlullah (sav)'in Müminlerin Anası Meymûne Binti Haris (ra) ile Evlenmesi

Meymûne (ra), Abbas bin Abdülmuttalib (ra)'ın baldızı idi. Yirmi altı yaşlarındaydı. Kocası Ebu Ruhm bin Abdüluzza'nın ölümünden sonra evlilik işini ablası Ümmü'l-Fadl (ra)'ya ısmarlamıştı. O da bu işi Hz. Abbas'a havale etmiş, o da onu kardeşinin oğlu Nebi (sav) ile evlendirmişti. Nebi (sav), ona dört yüz dirhem mehir verdi.[1640] O, Abdullah bin Abbas ve Halid bin Velid (ra)'ın teyzesiydi. Hudeybiye antlaşmasında kararlaştırılan üç gün bitince Nebi (sav) bu evlilik vesilesiyle biraz daha Mekke'de kalmayı arzuladı. Müslümanlarla Kureyş arasında bir ülfet oluşsun istiyordu. Süheyl bin Amr ve Huveytıb bin Abdüluzza, bir grup Kureyşli ile birlikte geldiler ve: "Müddet tamam oldu, yanımızdan artık ayrıl." dediler. İbni İshak'ın da naklettiği üzere Nebi (sav): ***"Ne olurdu,***

1636 Sulhu'l-Hudeybiye, 282
1637 Zâdü'l-Meâd, 3/371
1638 Sulhu'l-Hudeybiye, 270
1639 Age, 277
1640 Süverun ve İberun Mine'l Cihad En Nebevî, 326

beni bıraksaydınız da evlenme törenimi aranızda yapsaydım, sizin için yapacağımız düğün yemeğimizde de bulunsaydınız?" buyurdu. Onlar: "Senin düğün yemeğinde bulunmak bize gerekmez. Yanımızdan artık ayrıl." dediler. Resûlullah (sav) Mekke'den ayrıldı ve Mekke'den ayrılmadan önce azatlı kölesi Ebu Rafi'yi Hz. Meymûne'nin göç hazırlığını görüp Serif'e (Ten'im'e yakın bir yer) getirmekle görevlendirdi. Nebi (sav), Hz. Meymûne ile gerdeğe orada girdi.[1641] Meymûne (ra), Resûlullah (sav)'in en son aldığı ve kendisinden sonra en son vefat eden hanımı idi. Öldüğünde Serif'e defnedildi. Gerdeğe girdiği yer onun mezarı oldu. Allah ondan razı olsun.[1642]

Resûlullah (sav)'in Hz. Meymûne ile evliliği ile ilgili bir meselede fakihler ihtilafa düşmüşler ve: "Resûlullah (sav) Meymûne (ra) ile ihramlı iken mi nikâh kıydı yoksa ihramdan çıktıktan sonra mı nikâh kıydı?"[1643] sorularına cevap aramışlardır. Bu hususta etraflı bilgiler fıkıh kitaplarında geçmektedir.

Hz. Hamza'nın kızı Ümâme'nin Müslümanların Kafilesine İltihakı

Cahiliye döneminde eşraftan olan Araplar için, kız babası olmak ar vesilesiydi. Bazı kabilelerde kız çocuklarını diri diri toprağa gömmek âdet hâline gelmişti. İslam'ın gelişiyle akıllar ve düşünceler değişmiş, kız çocukları göz bebeği hâline gelmişti. Müslümanlar onların terbiyelerini üstlenmek için birbirleriyle yarışıyorlardı. Resûlullah (sav) Mekke'den çıkmak üzere harekete geçince Hz. Hamza'nın kızı Ümâme: "Amca! Amca!" diye seslenerek koştu. Hz. Ali onu elinden tuttu ve hanımı Hz. Fatıma'ya teslim etti. Ona: "Amcanın kızı yanında dursun." dedi. Ama bu hususta Hz. Ali, Hz. Zeyd ve Hz. Cafer anlaşamadılar. Hz. Ali: "Onun ben aldım. O benim amcamın kızı." dedi. Hz. Cafer: "O benim de amcamın kızı. Bir de onun teyzesi benim hanımım." dedi. Hz. Zeyd ise: "O benim kardeşimin kızı." dedi. Resûlullah (sav) onu teyzesine verdi ve: ***"Teyze anne mevkisindedir."*** buyurdu. Hz. Ali'ye: ***"Sen bendensin, ben de sendenim."*** buyurdu. Hz. Cafer'e: ***"Senin ahlakın da yaratılışın da bana benziyor."*** buyurdu. Hz. Zeyd'e de: ***"Sen de bizim kardeşimiz ve bizim azatlımızsın."*** buyurdu.[1644]

1641 İbni Hişam, 4/14; Delâil, 4/330
1642 Haze'l Habîb Muhammed, Cezâirî, 375
1643 Fıkhu's-Sire, Bûtî, 258
1644 Buhari, 4251; Tirmizi, 1904

Hz. Ali Resûlullah (sav)'e: "Hamza'nın kızıyla evlenmez misin?" deyince Resûlullah (sav): ***"O, benim süt kardeşimin kızıdır."*** buyurdu.[1645]

Bu Kıssadan Alınacak Dersler, İbretler ve Hükümler

• Teyze anne mevkisindedir.

• Anası babası yoksa çocuğa bakma hakkı öncelikle teyzenindir.

• Resûlullah (sav)'in Cafer bin Ebi Talib (ra)'ı övmesi ve onu: "Senin ahlakın da yaratılışın da bana benziyor." demesi.

• Ali (ra)'ın fazileti: Resûlullah (sav)'in: "Sen bendensin, ben de sendenim." sözü üzerinde düşün. Buradaki mana; nesep ve hısımlık, İslam'da öncelik ve sevgi hususunda sen bendensin ben de sendenim demektir.

• Zeyd bin Harise'nin fazileti: Resûlullah (sav) ona: "Sen de bizim kardeşimiz ve azatlımızsın." buyurdu. Çünkü o, Hz. Hamza'nın kardeşiydi. Resûlullah (sav) ikisini kardeş kılmıştı. Bu sebeple Zeyd (ra) kardeşe düşen görevlerin bu kardeşlik sebebiyle kendisine de düşeceğini düşünmüştü. Buradaki görev de Hamza (ra)'ın kızının bakımını üstlenmekti.

• Çocuğun bakımında teyze haladan önce gelir. Nitekim Resûlullah (sav) bakım işini Cafer'in hanımına vermiştir. Hâlbuki onun halası Safiyye Binti Abdülmuttalib o zaman hayattaydı.

• Kadının evli olması bakım hakkını düşürmez. Resûlullah (sav), kızın teyzesi Hz. Cafer'le evli olduğu hâlde, kızın, teyzesine verilmesine hükmetti.

• Teyze yeğeninin bakımını üstlenmek istediğinde kocasının muvafakatini almak zorundadır. Zira evli kadın bu bakım işi sebebiyle kocasına karşı görevlerini yerli yerince yerine getiremeyebilir. Binaenaleyh kocasından izin almalıdır. Burada Cafer bin Ebi Talib (ra)'ın kızı istemesi, onun muvafakatini göstermektedir.

• Küçük çocuk amcasıyla birlikte aynı kadından süt emdiğinde onunla süt kardeşi olur. Onun kızları da onun süt kardeşinin kızları olur. Dolayısıyla onlarla evlenmesi haramdır.[1646]

1645 Buhari, 4251; Müslim, 1446
1646 Zâdü'l-Meâd, 3/374, 375; Sulhu'l-Hudeybiye, 286, 287

KAZA UMRESİNİN ARAP YARIMADASINDAKİ TESİRLERİ, HALİD BİN VELİD'İN VE AMR BİN EL-ÂS'IN MÜSLÜMAN OLMALARI

Kaza umresi, hem Kureyş hem de Arap yarımadasında yaşayan diğer Araplar üzerinde büyük etki yaptı. Bu umre tam bir davet umresiydi ve bu barış iklimi Kureyş'i tam anlamıyla etkilemişti.

General Mahmud Şît Hattab şöyle diyor:

"Kaza umresi bu dönemde Kureyş'in maneviyatı üzerinde büyük bir tesir icra etti. Kureyş'e mensup çok sayıda kişi Daru'n Nedve'nin yanında durmuş, bir kısmı da Mekke'nin etrafındaki tepelere çıkmış Resûlullah (sav)'in ve ashabının Mekke'ye girişini izliyorlardı. Resûlullah (sav) mescide girince ızdıba yaptı ve sağ kolunu ihramdan dışarı çıkardı. Sonra da: 'Bugün kendisini şu müşriklere güçlü ve zinde gösterecek olan er kişilere Allah rahmetiyle muamele eylesin."[1647] buyurdu.

Daha sonra Rüknü Hacer'i selamladı ve hervele yaptı. Ashabı da kendisiyle birlikteydi. Resûlullah (sav) daha Mekke'yi terk etmemişti ki Halid bin Velid Kureyş'e mensup bir topluluğun içinde şöyle demişti: "Her akıl sahibine ayan oldu ki, Muhammed ne sihirbazdır, ne de şairdir. Onun sözü âlemlerin Rabbinin sözüdür. Her akıl sahibine gereken ona tabi olmaktır." Ebu Süfyan onun bu sözünü işitince onu yanına çağırdı ve ona bu sözü söyleyip söylemediğini sordu. O da söylediğini ifade edince, Ebu Süfyan gazapla onun üzerine yürüdü. Ancak İkrime onu durdurdu ve: "Acele etme, ey Ebu Süfyan! Allah'a andolsun ki, ben de Halid'in dediğini demekten ve onun dinine girmekten korktum. Siz görüşünden dolayı Halid'i öldürüyorsunuz. Hâlbuki Kureyş'in tamamı bu dine tabi oldu. Allah'a andolsun ki, korkarım bir yıl geçmeden Mekke'nin tamamı ona tabi olur." dedi.

Halid bin Velid'den sonra Amr bin el-Âs ve Kâbe'nin bekçisi Osman bin Talha da Müslüman oldu. İslam, Mekke'nin bütün evlerinde gizli ve açık olarak yayılmaya başladı. Bu güzel neticeye bakarak diyebiliriz ki, kaza umresi Mekke'nin kapıları açılmadan evvel Mekkelilerin gönül kapılarını açtı.[1648]

Üstad Abbas Mahmud Akkad şöyle diyor: "Kaza umresi Halid bin Velid ve Amr bin el-Âs gibi akıllı ve zeki kişileri ikna eden Nebevi davet unsurlarını içeriyordu."[1649]

1647 Tahrici daha önce geçti.
1648 Er-Rasül el-Kâid, 209, 210
1649 Abkariyyetü Muhammed, 69

Amr bin el-Âs (ra)'ın Müslüman oluşu

Bırakalım Amr bin el-Âs, Müslüman oluşunu kendisi anlatsın: "Hendek Savaşı'ndan kabilelerle birlikte döndüğümüz sıralarda idi ki, Kureyşli bazı kişileri yanımda topladım. Onlar benim her husustaki görüşümü benimserler, sözlerimi dinlerlerdi. Onlara: 'İyi biliniz ki, vallahi, ben Muhammed'in işinin muhakkak her işten üstün gelen bir işe dönüşeceğini görüyor ve bu yolda bir şey düşünmüş bulunuyorum.' dedim. Bana: 'Nedir o düşündüğün şey?' diye sordular. Onlara: 'Düşündüm ki, Necaşi'nin yanına gidip onun yanında bulunalım. Necaşi'nin yanında bulunduğumuz sırada Muhammed kavmimize karşı galip gelirse Muhammed'in eli altında bulunmamızdan Necaşi'nin eli altında bulunmamız bizim için daha iyi, daha yeğdir. Şayet kavmimiz Muhammed'e karşı galip gelirse derhâl yanlarına döneriz. Onlardan da bize ancak hayır ve iyilik gelir.' dedim. Onlar: 'Bu, yerinde bir görüş.' dediler. Onlara: 'Öyle ise Necaşi'ye hediye edilecek şeyi yanımıza toplayınız.' dedim. Necaşi'ye bizden götürülecek hediyenin en makbulü ve sevimlisi meşindi. Pek çok meşin toplayıp yola çıktık. Nihayet Necaşi'nin yanına vardık. Vallahi, bizim Necaşi'nin yanına vardığımız sırada, Amr bin Ümeyye ed Damrî de oraya çıkageldi. Resûlullah (sav) onu Cafer ve arkadaşlarının işi için göndermişti. Amr bin Ümeyye Necaşi'nin yanına girdi. Sonra dışarı çıktı. Arkadaşlarıma: 'Bu, Amr bin Ümeyye'dir. Necaşi'nin yanına girdiğimde onu kendisinden isteyeceğim. Bana teslim ederse boynunu vuracağım. Bunu yaptığımı, Muhammed'in elçisini öldürmeyi başardığımı Kureyşliler işitirlerse sevinirler.' dedim. Necaşi'nin yanına girdim. Her zaman yaptığım gibi önünde yere kapandım. Necaşi, bana: 'Merhaba, hoş geldin dostum.' dedi. Sonra da: 'Bana memleketinden bir şeyler hediye edecek misin?' diye sordu. 'Evet, ey hükümdar, sana çokça meşin getirdim.' dedim ve sonra da hediye edilecek meşinleri kendisine gösterdim. Meşinler, Necaşi'nin çok hoşuna gitmişti. Bir kısmını ayırıp devlet adamları ve kumandanları arasında bölüştürdü. Geri kalanının belli bir yere konulmasını, yazılıp saklanmasını emretti. Daha sonra ona: 'Ey hükümdar, ben senin yanından bir adamın çıktığını gördüm ki, o bize düşman bir adamın elçisidir. Onu bana teslim et de öldüreyim. Çünkü o, eşrafımızdan ve hayırlılarımızdan bazı kişileri öldürmüştü.' dedim. Necaşi bu sözleri işitince kızdı. Sonra da eliyle burnuna öyle bir vurdu ki burnunu kırdı sandım. Yer yarılsaydı -korku ve mahcubiyet sebebiyle- yerin dibine girerdim. Sonra kendimi toparladım ve: 'Ey hü-

kümdar, vallahi, bundan hoşlanmayacağını bilseydim onu senden istemezdim.' dedim. Necaşi: 'Ey Amr, demek sen Musa Peygamber'e gelen Nâmûs-u Ekber'in kendisine gelip durduğu bir zatın elçisini öldürmek üzere sana vermemi istiyorsun ha?!' dedi. Necaşi'ye: 'Ey hükümdar, o gerçekten böyle bir peygamber midir?' diye sordum. Necaşi: 'Yazıklar olsun sana, ey Amr! Evet, ben onun Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğuna şehadet ediyorum. Sen benim sözümü dinle de, ona tabi ol. Vallahi, o hak üzeredir ve kendisine karşı koyan herkese -Musa Peygamber'in Firavun'a galip geldiği gibi- galip gelecektir.' dedi. 'Öyleyse, sen benim ona İslamiyet üzerine biatimi alır mısın?' dedim. Necaşi: 'Olur.' dedi ve elini uzattı. Ona İslamiyet üzerine biat ettim. Daha sonra Necaşi'nin yanından ayrılıp arkadaşlarımın yanına vardım. Arkadaşlarım: 'Dostun Necaşi'den istediğin şeyi de koparabildin mi?' diye sordular. Onlara: 'Kendisiyle daha ilk buluşmada dileğimi dile getirmeyi uygun bulmadım. Yanına tekrar varacak dileğimi söyleyeceğim.' dedim. 'Bu yerinde bir fikir.' dediler. Müslüman olduğumu sakladım, arkadaşlarıma açmadım. Sonra da Resûlullah (sav)'e kavuşmak üzere (Habeşistan'dan) ayrıldım.

Yolda Halid bin Velid ile karşılaştım. Bu, fetihten az önceydi. O, Mekke'den geliyordu. Ona: 'Ey Ebu Süleyman, nereye böyle?' diye sordum. Halid: 'Vallahi, tutulacak yol belli oldu, iş aydınlandı. Bu zat, muhakkak peygamberdir. Vallahi, ben gidip Müslüman olacağım. Daha ne zamana kadar ve ne diye bekleyip duracağım?' dedi. Ona: 'Vallahi, ben de Muhammed'in yanına gitmek ve Müslüman olmak istiyorum.' dedim. Sonra Medine'ye, Resûlullah (sav)'in yanına vardık. Önce Halid bin Velid Müslüman oldu ve biat etti. Sonra ben yaklaştım. 'Ya Resûlullah, ben geçmişteki günahlarımın bağışlanması üzere sana biat edeceğim.' dedim. Gelecekte işleyeceğim günahları söylemek aklıma gelmedi. Resûlullah (sav): ***'Ey Amr, biat et. Şüphe yok ki İslam daha önce olanları siler, yok eder. Hicret de daha önce olanları siler, yok eder.'*** buyurdu. Bunun üzerine biat ettim. Biatten sonra Mekke'ye geri döndüm."[1650]

Başka bir rivayete göre de şöyle demiştir: "... Allah Teâlâ İslam'ı gönlüme yerleştirdiğinde Nebi (sav)'e vardım. Ona: 'Ya Resûlullah, sağ elini uzat da, sana biat edeyim.' dedim. Resûlullah (sav) elini uzatınca ben elimi geri çektim. Bana: ***'Ne oldu ey Amr?'*** diye sordu. Ben: 'Biat için şart koşmak istiyorum?' dedim. ***'Şartın nedir?'*** diye sordu. 'Şartım, geç-

1650 Ahmed b. Hanbel, 4/198, 199; Delâil, 4/343, 348; İbni Hişam, 3/289-291

mişteki günahlarımın bağışlanmasıdır.' dedim. ***'(Ey Amr) Sen bilmiyor musun, İslam daha önce olanları siler, yok eder. Hicret de, daha önce olanları siler, yok eder. Hac da daha önce olanları siler, yok eder.'*** buyurdu."[1651]

Halid bin Velid (ra)'ın Müslüman oluşu

Halid bin Velid (ra) Müslüman oluşunu kendisi anlatıyor: "... Allah benim hakkımda iyilik dilediği zaman kalbime İslam sevgisini yerleştirdi ve kâr ve zararımı düşünebilecek duruma geldim. Muhammed (sav)'a karşı yapılan her savaşta hazır bulundum ve katıldığım her savaştan dönünce de kendi kendime: 'Vallahi ben, boş ve faydasız bir iş yapıyorum, er geç bu adam üstün gelecektir.' diyordum. Resûlullah (sav) Hudeybiye'ye geldiği zaman yine müşriklerden bir süvari kafilesi ile birlikte karşısına çıktım ve onunla Asfan'da karşılaşıp karşısına dikildim. O da bizim karşımızda arkadaşlarına öğle namazını kıldırdı. O sırada ona hücum etmek istedikse de sonradan vazgeçtik. En iyisi de bu oldu. Resûlullah (sav) bizim maksadımızı sezmiş olacak ki arkadaşlarına ikindi namazını korku hâli namazı olarak kıldırdı. Ben de artık ona bir şey yapamayacağımıza kesin olarak inandım. O da bizden uzaklaşıp üzerinde bulunduğumuz yolun sağ tarafını tuttu. Kendisi, Kureyşlilerle beraber barış antlaşmasını yaptıktan ve Kureyşliler onu geri çevirdikten sonra kendi kendime: 'Geriye ne kaldı ki? Ben nereye gideceğim? Necaşi'ye mi? O da Muhammed'e tabi oldu ve Muhammed'in arkadaşları onun yanında güven içindeler. Yoksa Herakliyus'a mı gideyim? O zaman dinimden çıkıp Hıristiyanlık yahut Yahudilik dinine girmek zorunda kalırım. Üstelik milliyetimi de yitirmiş olurum. Yoksa buradakilerle birlikte kendi yurdumda mı kalayım?' dedim. İşte ben bu düşünce içinde iken Resûlullah (sav) kaza umresini yapmak üzere Mekke'ye girdi. Ben de onun Mekke'ye girişini görmemek üzere gizlendim. Kardeşim Velid bin Velid de onunla birlikte Mekke'ye gelmiş ve beni aramıştı. Bulamadığı için bir mektup yazmıştı. Mektubu açıp baktım, şöyle diyordu: 'Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Kardeşim! Ben senin İslam'a karşı olmandan daha delice bir davranış görmüyorum. Oysa sen akıllı bir kimsesin. Kaldı ki İslam'ın üstünlüğünü kavrayamayan kalmadı. Resûlullah (sav) de: 'Halid nerede?' diye seni benden sordu. Ona: 'Allah onu getirecektir.' dedim. 'Onun gibi bir adam nasıl olurda hâlâ İslam'ın yüceliğini kavrayamaz, ona şaşarım. Onun o üstün cesaret ve yorulmak bilmeyen gay-

1651 Müslim, 121; Ahmed b. Hanbel, 4/205; İbni Hüzeyme, 2515

reti Müslümanların safında olsaydı onun için daha hayırlı olurdu. Ben onu başkalarından üstün tutacaktım.' dedi. Şu hâlde ey kardeşim, bu ana kadar kaçırdığın hayırlı işlerin tedarikinde ol."

Halid bin Velid (ra) anlatmaya devam ediyor, diyor ki: "Ben mektubu okuduktan sonra ortaya çıkmakta acele ettim. İslam'a karşı arzum arttı. Resûlullah (sav)'in beni sorması, beni çok sevindirmişti. Bir ara rüyada dar ve kuraklık bir memleketten, yemyeşil ve geniş bir memlekete çıktığımı görmüştüm. Bunu bir rüyadır deyip küçümsedim. Fakat Medine'ye gittiğim zaman Ebubekir'e bu rüyamı sorayım dedim. Ebubekir bana: 'Gördüğün darlık, müşriklikte geçen ömründür. Geniş ve yemyeşil olan memleket ise, Cenab-ı Allah'ın seni kavuşturduğu İslam dinidir.' dedi.

Resûlullah (sav)'in yanına gitmeye karar verdiğimde yanımda kimi götüreyim diye tereddüt ettim. O sırada Safvan bin Ümeyye'ye rastladım. Ona: 'Ey Eba Vehb, içinde bulunduğumuz hâli görmüyor musun? Biz azala azala tilkinin dişleri kadar kaldık. Muhammed yalnız Araplara değil Acemlere de galip gelmiş bulunmaktadır. Biz de gidip ona tabi olsaydık iyi olurdu. Zira onun şeref ve üstünlüğü bizim için de üstünlüktür.' dedim. Fakat Safvan benim bu sözümü şiddetle reddedip: 'Benden başka ona tabi olmayan hiç kimse kalmasa bile, ben yine ona tabi olmam.' dedi ve birbirimizden ayrıldık. Kendi kendime: 'Bunun babası ve kardeşi Bedir Savaşı'nda öldürüldükleri için kin besliyor.' dedim.

Ondan sonra İkrime bin Ebi Cehil ile karşılaştım. Safvan'a söylediklerimin aynısını ona da söyledim. O da bana Safvan'ın verdiği cevabın aynısını verdi. Ona: 'Bari bu teklifi sana yaptığımı kimseye söyleme.' dedim. O da: 'Olur, kimseye söylemem.' dedi. Kendi kendime: 'Ben zaten şimdi yola çıkıyorum, bir şey olmaz.' dedim.

Daha sonra Osman bin Talha ile karşılaştım ve ona gidişattan bahsettim. Sonra da: 'Biz âdeta deliğin içindeki tilki durumundayız. Eğer deliğe bir tulum su dökülse tilki dışarı çıkmak zorunda kalır.' dedim ve diğer iki arkadaşıma söylediğimi ona da söyledim. Bunun üzerine o, derhâl icabet etti, ben de ona: 'Görüyorsun ki, devemi de getirmiş, yola çıkmış bulunuyorum. Falanca yoldan gidiyorum. Yarın sabah Ye'cüc denilen yerde buluşalım. Hangimiz oraya önce gelirse diğerini beklesin.' dedim. Şafak sökmeden önce orada buluştuk. Sonra beraberce yola devam ettik. Nihayet Hedde'ye vardık.

Orada Amr bin el-Âs ile karşılaştık. Birbirimizle merhabalaştıktan sonra bize: 'Merhaba.' dedi. Biz de: 'Merhaba.' dedik. 'Nereye gidiyorsunuz?' diye sordu. 'Ya sen ne için yola çıktın?' diye sorduk. Aynı soru-

yu o da bize sordu. Biz de: 'Medine'ye gitmek ve Müslüman olmak için.' dedik. 'Benim de maksadım odur.' dedi. Ondan sonra üçümüz beraber gittik. Medine'ye vardıktan sonra gidip Harre sırtı denilen semte indik.

O sırada Resûlullah (sav) bizim gelişimizi haber almış sevinmişti. Biz yolculuk elbiselerimizi çıkarıp iyi elbiselerimizi giydik ve onun yanına gitmek üzere çıkarken kardeşimle karşılaştım. 'Acele et, zira Resûlullah (sav) senin gelişini haber aldı ve çok sevindi. Şimdi sizi bekliyor.' dedi. Acele ile gittim ve Resûlullah (sav)'in yanına çıktım. Beni güler yüzle karşıladı. Yanına vardığımda Nübüvvet selamı ile onu selamladım. O da güler yüzle selamımı aldı. Ben: 'Allah'tan başka ilah olmadığına ve senin de Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ederim.' dedim. Bana: ***'Seni doğru yola ileten Allah'a hamd olsun. Ben seni akıllı biliyor ve aklının, bir gün seni hayra yönelteceğini umuyordum.'*** dedi. Ben: 'Ya Resûlullah, hakka karşı uzun zaman direnip seninle yapılan birçok savaşlara karşı saflarda katıldım. Allah'a dua et ki beni bağışlasın.' dedim. Resûlullah (sav): ***'İslam daha önce olanları siler, yok eder.'*** buyurdu. 'Bunun için senden teminat isterim.' dedim. Bunun üzerine: ***'Allah'ım, Halid'in hakka karşı bugüne kadar olan direnişini affet.'*** diye dua etti. Bundan sonra Osman bin Talha ve Amr bin el-Âs ilerleyip biat ettiler. Bizim bu gidişimiz Hicret'in sekizinci yılının safer ayında idi. Allah'a andolsun ki, Müslüman olduğum o günden sonra Resûlullah (sav) önemli gördüğü herhangi bir işinde ashabından hiçbirini benimle bir tutmadı."[1652]

Halid bin Velid ve Amr bin el-Âs (ra)'ın Müslüman Oluşlarından Alınacak Dersler ve İbretler

• Necaşi'nin sinirlenmesi, kuvvetli imanına ve Resûlullah (sav)'e ve Müslümanlara karşı kuvvetli muhabbetine delalet etmektedir. Necaşi'nin sadakati, Amr bin el-Âs'ın Müslüman olmasında hayli etkili oldu. Kureyş'in büyüklerinden birini İslam'a cezbetmesi ona büyük ecirler kazandırmıştır.[1653]

• Amr bin el-Âs'ın Müslüman olması, İslam ve Müslümanlar için büyük bir zaferdi. Zira o, o engin zekâsını ve dehasını İslam daveti için kullanmaya başladı ve onun Müslüman oluşuyla küffar büyük zayiatlar verdi. Çünkü onlar hassaten Müslümanlara karşı düşmanlık yaparken onun zekâsından istifade ediyorlardı.[1654]

1652 Delâil, 4/349-352
1653 Et-Tarihu'l-İslami, 7/90
1654 Age, 7/90

• Halid bin Velid (ra), akıbetin Müslümanların lehine olacağını gördü ve Müslüman oldu. Onun şu sözünü bir daha düşün: "Muhammed (as)'a karşı yapılan her savaşta hazır bulundum ve katıldığım her savaştan dönünce de kendi kendime: 'Vallahi ben, boş ve faydasız bir iş yapıyorum, er geç bu adam üstün gelecektir.' diyordum."[1655] İslam'a karşı savaşan kişilerin alacağı büyük bir ders var burada.[1656]

• Kişilere değer vermek onları etkiler ve inananlar safına sokar. Bu sebeple Resûlullah (sav) Velid bin Velid'e: ***"Onun gibi bir adam nasıl olurda hâlâ İslam'ın yüceliğini kavrayamaz, ona şaşarım. Onun o üstün cesaret ve yorulmak bilmeyen gayreti Müslümanların safında olsaydı onun için daha hayırlı olurdu. Ben onu başkalarından üstün tutacaktım."*** demiştir.[1657] Bu beliğ kelimeler Halid'in kalbini kazanmada ve Müslüman olmasında hayli etkili olmuştur. Resûlullah (sav) kişilere nasıl hitap edileceğini ve onları nasıl etkileyeceğini çok iyi biliyordu. Halid'in liderlik ve komutanlık vasıflarını iyi bildiğinden bu hususlarda onu başkalarının önüne geçireceğini vaat ediyor ve onun zekâsını, isabetli görüşlülüğünü methediyordu. Bu birkaç kelimeyle Resûlullah (sav), Halid bin Velid'i şirkin bütün cihetlerinden çekip çıkarıyordu. İslam'a girdiğinde müşriklerin kendisine verdiği bütün imkânları kendisine sunuyordu. İslam'a girdiğinde listenin en altında olmayacağı ve ihmal edilmeyeceği kendisine vaat ediliyordu. Bu vaat onu şeytanın vesvesesine karşı cesaretlendiriyor ve İslam'a girmesine yardımcı oluyordu.

Halid bin Velid ve Amr bin el-Âs'ın Müslüman olmaları Müslümanları güçlendirdi ve müşrikleri zayıflattı. Allah Teâlâ onların eliyle ümmetin hafızasına asırlar boyu kaydedilmiş İslam cihad tarihine dair parlak safhalar yazdı.[1658]

1655 Sulhu'l-Hudeybiye, Ebu Faris, 263
1656 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydî, 7/95
1657 Age, 7/95
1658 Age, 7/96

4.
KONU

MUTE SAVAŞI

Sebepleri ve Tarihi

Şam Arapları Müslümanlarla Bizanslılar arasında savaş fitilini tutuşturdular. Kudaa'nın Kelp kabilesi, Devmetü'l-Cendel'e gelip Müslümanları sıkıştırıyor ve Şam'dan Medine'ye zaruri ihtiyaç maddesi taşıyan tüccarlara sıkıntı vermek suretiyle bir çeşit iktisadi ambargo uyguluyordu. Bu sebeple Resûlullah (sav) Hicret'in beşinci yılında Devmetü'l-Cendel'deki Kelb kabilesine bir sefer düzenlemişti. Ancak Resûlullah (sav) oraya varmadan onlar kaçmıştı. Ayrıca Cüzam ve Lahm kabileleri elçilik görevini yerine getirip geri dönen Dihyetü'l-Kelbî'nin yolunu Hismâ denilen yerde kesmişler ve yanındakileri almışlardı. Zeyd bin Harise seriyyesi, Hicret'in altıncı yılında bu sebeple Hismâ'ya gitmişti. Yine Mezhic ve Kudaa kabileleri Zeyd bin Harise'ye karşı düşmanlıkta bulunmuşlardı. Bu da, Zeyd bin Harise Allah'ın dinine davet için bir heyetle birlikte Vadi'l-Kura'ya gittiğinde vuku bulmuştu.

Hudeybiye antlaşmasından sonra onların düşmanlıkları daha da arttı.[1659] Resûlullah (sav)'in Busra hâkimine elçi olarak gönderdiği Haris bin Umeyr el-Ezdî'yi katlettiler. Şurahbil bin Amr el-Gassânî, Resûlullah (sav)'in elçisinin boynunu vurdu. Hâlbuki teamül gereği elçiler öldürülmüyordu. Yine Dımaşk (Şam) hâkimi Haris bin Ebi Şemmir el-Gassânî de Resûlullah (sav)'in elçisini hoş karşılamamış ve Medine'ye karşı harp ilan etmekle tehdit etmişti.

Bu hadiseler üzerinden çok az bir zaman geçmiş, Resûlullah (sav) İslam'a davet için Amr bin Ka'b el-Gıfârî komutasındaki bir seriyyeyi Zatü Etlâh denilen yere göndermişti. Oranın ahalisi davete icabet etmediği gibi İslam davetçilerini muhasara altına aldılar ve tamamını katlettiler. Bu katilden seriyye komutanı ağır yara ile kurtuldu ve olan biteni Resûlullah (sav)'e nakletti.[1660]

1659 El-Müslimûne ve'r Rûm fi Asri'n Nübüvve, Abdurrahman Ahmed Salim, 87
1660 Tarih-i Taberî, 3/103

Ayrıca Şam Hıristiyanları, Müslüman olanlara karşı Bizans imparatoru önderliğinde düşmanlık yapmaya başladılar. Maan valisini Müslüman oldu diye öldürdüler. Şam valisi de Şam Araplarından Müslüman olanları öldürdü.[1661]

Resûlullah (sav)'in elçisi Haris bin Umeyr el-Ezdî (ra)'ın öldürülüşü başta olmak üzere bu elem verici hadiseler Müslümanları derinden yaralamıştı. Bu Haçlı düşmanlığına haddi bildirilmeli ve haksız yere öldürülen Müslümanların intikamı alınmalıydı. Zira onlar: "Rabbimiz Allah (cc), Peygamberimiz Muhammed (sav)" dedikleri için öldürülmüşlerdi. Bizans devletine tabi Şam Araplarına da haddi bildirilmeliydi. Zira onlar Müslüman davetçilere karşı bölgeyi harekete geçirip cürümler işlemişler ve Müslümanlara karşı meydan okumuşlardı. Onların bu hareketi onları hedef yapmıştı. İslam devletinin heybeti bu topraklarda yüzünü göstermeliydi. Gelecekte bu tür hadiselerin tekerrür etmemesi için bu zaruri idi. Hem Müslüman davetçiler ve hem de zaruri malları Medine'ye getiren tüccarlar her türlü tehlikeden emin olmalıydı.[1662]

Hicret'in sekizinci yılında Resûlullah (sav) Müslümanlara savaş hazırlıklarına başlamalarını emretti. Onlar da bu emri Nebeviye icabet ettiler ve o zamana kadar ki en büyük sayıya ulaştılar. Bu seriyyede savaşa katılacakların sayısı üç bini bulmuştu. Resûlullah (sav) onlara birbiri ardına üç komutan tayin etti. Komuta önce Zeyd bin Harise'de olacaktı; o şehit düşerse Cafer bin Ebi Talib, o da şehit düşerse Abdullah bin Revaha komutayı ele alacaktı.[1663] Buhari, isnadı Abdullah bin Ömer (ra)'a dayanan sahih bir hadiste naklediyor: "Resûlullah (sav), Mute Gazası'nda komutayı Zeyd bin Harise'ye verdi ve ***'Zeyd öldürülürse, komutayı Cafer alsın, Cafer de öldürülürse komutayı Abdullah bin Revaha alsın.'*** buyurdu.[1664]

Resûlullah (sav) İslam ordusuna Haris bin Umeyr el-Ezdî'nin öldürüldüğü yere gitmesini ve orada bulunanları İslam'a davet etmesini, Müslümanlığı kabul ederlerse ne âlâ, kabul etmedikleri takdirde de Allah'ın yardımına güvenerek onlara karşı çarpışmasını emretti.[1665] Resûlullah (sav) -diğer seriyyelere yaptığı gibi- bu seriyyeyi uğurlarken de bir konuşma yaptı. Onlara, İslam'a göre savaş adabını içeren bazı tavsiyelerde bulundu, şöyle buyurdu: ***"Size, Allah'a karşı takva üzere olma-***

1661 Hatemu'n Nebiyyîn, 2/1139
1662 El-Müslimûn ve'r Rûm, 89
1663 Es-Sire Mea's Salîbiyyîn, 20
1664 Buhari, 4261
1665 Es-Siretü'l-Halebiyye, 2/787

nızı ve beraberinizdeki Müslümanlara karşı iyi davranmanızı tavsiye ederim. Allah'ı tanımayanlara karşı Allah yolunda Allah'ın adı ile çarpışın. Ganimet mallarına hıyanet etmeyin, ahde vefasızlık göstermeyin, küçük çocukları, kadınları, yaşlıları ve ibadethanelerde kendini ibadete vermiş kişileri öldürmeyin, ağaçları kesmeyin, binaları yıkmayın. Düşmanla karşılaştığınızda onları üç şeyden birine davet edin: Müslüman olmaya, cizye vermeye ya da savaşmaya." [1666]

İslam Ordusunun Veda Edişi

İslam ordusu hazırlıklarını tamamladıktan sonra Resûlullah (sav) ve Müslümanlar onlara veda ettiler ve ellerini açarak Allah Teâlâ'ya mücahit kardeşlerine yardım etmesi için dua ettiler. Onları: "Allah Teâlâ sizi korusun ve sizi sağ salim bir şekilde ganimetlerle geri döndürsün." sözleriyle uğurladılar.[1667]

Abdullah bin Revaha, arkadaşlarıyla vedalaşırken ağladı. Gözlerinden sicim gibi gözyaşları akıyordu. İnsanlar buna hayret ettiler ve: "Ey Revaha'nın oğlu niçin ağlıyorsun?" diye sordular. O: "Vallahi ben ne dünya sevgisi sebebiyle ne de size karşı iştiyakım sebebiyle ağlıyor değilim. Fakat ben, Resûlullah (sav)'in, içinde cehennem ateşinin zikredildiği 'İçinizden cehenneme uğramayacak yoktur. Bu, Rabbinin üzerine vacip kıldığı bir hakikattir.'[1668] ayetini okuduğunu işitmiştim. Cehenneme uğradıktan sonra oradan nasıl selametle geri döneceğimi bilmiyorum ve bunun için ağlıyorum." dedi. Müslümanlar da ona: "Allah sizinle olsun ve sizi korusun. Sizi sağ salim geri döndürsün." dediler. Bunun üzerine Abdullah bin Revaha şu şiiri okudu:

"Fakat ben, Rahman'dan mağfiret dilerim,
Kanları fışkırtıp köpürten bir kılıç darbesiyle,
Yahut bir kargı saplamasıyla,
Ciğer ve bağırsakları kasıp kavuran bir ölümle.
Sonunda kabrime uğrayanlar şöyle desinler:
Allah ona doğru yolu göstermiş, o da doğruyu bulmuş.[1669]

Resûlullah (sav) Abdullah bin Revaha'yı uğurlarken o şöyle diyordu:

Allah, sana olan ihsanını ve yardımını daim kılsın,

1666 El-Meğâzî, 2/757, 758
1667 İbni Hişam, 4/21
1668 Meryem, 71
1669 İbni Hişam, 4/15, 16; Delâil, 4/359

Musa'ya ihsan ettiği ve yardım olunanlara yardım ettiği gibi.
Şüphesiz ki ben sende bol hayır gördüm,
Allah bilir ki ben keskin görüşlüyüm.
Şüphesiz ki sen Allah Resûlü'sün,
Senin hayrından mahrum kalanı kader düşürmüş demektir."[1670]

İslam Ordusu Maan'a Ulaşıyor ve Üç Komutan Şehit Düşüyor

İslam ordusu -bugün Ürdün toprakları dâhilinde olan- Maan'a ulaştığında Araplardan ve Acemlerden oluşan büyük bir Hıristiyan ordusunun kendileriyle savaşmak üzere toplandığı haberini aldı. Hıristiyan Arap kabileleri olan Lahm, Cüzam, Behrâ ve Beliy kabileleri yüz bin savaşçı toplamış ve komutasını Malik bin Rafile'ye vermişti. Bizans İmparatoru Herakliyus da Hıristiyan Rumlardan oluşan yüz bin kişilik bir ordu sevk etmişti. Hıristiyan ordusu böylece iki yüz bini buluyordu. Silah cihetinden son derece iyiydiler. İpekten elbiseler içinde Müslümanlara karşı güç ve kuvvet gösterisinde bulunuyorlar, caka satıyorlardı.[1671]

Müslümanlar Maan'da iki gün kaldılar. Bu kalabalık güruha karşı ne yapacaklarını istişare ediyorlardı. Bazıları: "Resûlullah (sav)'e mektup yazalım ve düşmanın sayısını ona haber verelim. O da ya bize yardım gönderir ya da savaşmamızı emreder." dediler.[1672] Bazıları da ordu komutanı Zeyd bin Harise'ye: "Sen onların topraklarını çiğnedin ve ehlini zelil kıldın. Artık geri dön. Zira hiçbir şey sağ salim kalmaya muadil değildir." dediler. Ancak Abdullah bin Revaha orduyu cesaretlendirdi, şöyle dedi: "Ey kavmim! Vallahi, sizin şimdi istememiş olduğunuz şey, arzulayıp elde etmek için sefere çıktığınız şehitliktir. Biz, insanlarla, ne sayıca, ne silahça, ne de at ve süvarice çokluk olduğumuz için değil, Allah'ın bizi şereflendirdiği şu din kuvvetiyle savaşıyoruz. Gidiniz, çarpışınız. Bunda muhakkak iki iyilikten biri, ya zafer ya da şehitlik var." dedi. Abdullah bin Revaha'nın sözleri mücahitlerin duygularını harekete geçirdi. Zeyd bin Harise orduyu Rumlarla karşılaşmak üzere Mute'ye sevk etti. Üç büyük komutanın büyük kahramanlıklar gösterdiği ve sonunda şehadet şerbetini içtiği büyük bir savaştı bu. Zeyd bin Harise büyük kahramanlıklar gösterdi. Elinde Resûlullah (sav)'in sancağı olduğu hâlde düşman saflarına daldı ve düşman askerlerinin mızraklarıyla delik deşik oluncaya kadar çarpıştı.[1673]

1670 Delâil, 4/359, 360; İbni Hişam, 4/16
1671 Şerhu'l-Mevâhibi'l-Ledüniyye, 2/271
1672 Zâdü'l-Meâd, 3/382
1673 El-Kebir, Taberânî, 4655; İbni Hişam, 4/19; Mecmau'z Zevâid, 6/159

Ondan sonra sancağı Cafer bin Ebi Talib aldı. Haçlı sürülerine karşı mücadele ediyordu. Hamlelerini onun üzerinde yoğunlaştırdılar. Etrafını bileziğin kolu sardığı gibi sardılar. Ama bu onun azmini kırmadı. Savaşa daha fazla sarıldı. Atından inip atını boğazladı, sonra da şu şiiri söylemeye başladı:

"Cennet ne güzel, O'na yaklaşmak ne güzel,
Onun içeceği çok güzel ve soğuktur.
Rum Rum'dur ve azabı yaklaşmıştır,
Kâfirdir, nesepleri kesiktir.
Onların darbeleri, karşılaştığımızda bana gelsin."

Allah ondan razı olsun, sancağı sağ eline aldı. Sağ eli kesilince sol eline aldı. O da kesilince onu kollarıyla tuttu. Üzerine saldırdılar ve otuz üç yaşında olduğu hâlde onu şehit ettiler. Her tarafından yara almıştı. Aldığı yara sayısı doksan civarındaydı. Mızrak yarası da, kılıç yarası da, ok yarası da vardı. Bütün yaralar vücudunun ön tarafındaydı. Sırtından aldığı bir tane bile yarası yoktu.[1674]

İmam Buhari, sahih bir senetle Abdullah bin Ömer (ra)'tan naklediyor: "O gazvede ben de vardım. Cafer bin Ebi Talib'i aradık. Onu ölüler arasında bulduk. Vücudunda doksan küsur mızrak, kılıç ve ok yarası vardı.[1675]

Allah Teâlâ, Cafer bin Ebi Talib'e kesilen kollarına mukabil cennette dilediği yere uçtuğu kanatlar verdi. Buhari, Sahih'inde Âmir'den naklediyor: "İbni Ömer Cafer'in oğlunu selamladığında: "Selam sana ey iki kanatlının oğlu!" diye selamlardı."[1676]

Cafer bin Ebi Talib (ra)'ın şehadetinden sonra sancağı Abdullah bin Revaha el-Ensârî (ra) aldı. Atı üzerindeydi, şu şiiri okuyordu:

"Ey nefis, yemin ettim, elbette ineceksin.
Ya kendiliğinden inersin ya da seni zorla indiririm.
İnsanlar bağırıyor, toplanıyor ve terci[1677] *getiriyor,*
Bana ne oluyor ki seni cennetten hoşlanmaz görüyorum.
Huzurlu zamanların epey oldu.
Sen eski bir su kabında sadece az ve saf bir susun,
Ey nefis, eğer öldürülmezsen de öleceksin.

1674 Es-Sire Mea's Salibiyyîn, 58
1675 Buhari, 4261; Delâil, 4/361
1676 Buhari, 4264; Delâil, 4/372
1677 Terci, "Biz Allah içiniz ve biz O'na döneceğiz." sözüdür.

Bu öyle bir ölüm ateşidir ki ona girmiş durumdasın,
Temenni ettiğin şeyler sana verilmiştir.
O ikisinin yaptığını yaparsan doğruya erdin demektir."[1678]

Nakledildiğine göre Abdullah bin Revaha'nın amcasının oğlu ona bir parça etli kemik getirmiş ve: "Bunu ye de biraz güçlen. Zira sen bugünlerde çok yoruldun." dedi. O da etli kemiği ondan aldı ve bir parça ısırdı. Bu esnada savaş alanında bir karışıklık ve kırgın oldu. Kendi kendine: "Sen hâlâ dünyadasın. Dünyada yiyip içmekle uğraşıyorsun?!" diyerek elindeki etli kemiği yere attı. Düşmanla çarpışmak üzere ilerledi ve şehit düşünceye kadar savaştı. Allah ondan razı olsun, şehit düştüğünde gün batmak üzereydi.[1679]

Müslümanlar Komutan Olarak Halid bin Velid'i Seçiyor

Abdullah bin Revaha (ra), şehit düştüğünde sancak yere düşmüştü. Sancağı Sâbit bin Akram bin Sa'lebe bin Adiy bin Aclân el-Bevlî el-Ensârî aldı ve: "Ey Müslümanlar topluluğu! İçinizden birini kendinize kumandan seçin." dedi. Onlar: "Seni seçtik." dediler." dediler. Sâbit: "Ben bu işi yapamam." dedi. Bunun üzerine mücahitler Halid bin Velid'i seçtiler.[1680]

"İmtâu'l-Esma" adlı eserde şöyle zikredilmiştir: Sâbit, Halid bin Velid'e bakıp: "Ey Ebu Süleyman! Al şu sancağı." dedi. Halid bin Velid: "Ben bu sancağı alamam. Sen buna benden daha layıksın. Çünkü daha yaşlısın ve Bedir Savaşı'nda da bulunmuş birisin." dedi. Sâbit: "Al şunu be adam! Vallahi, ben onu ancak sana vermek için aldım." dedi. Bunun üzerine Halid (ra) sancağı ondan aldı.[1681]

Halid bin Velid (ra), bu zor anda esaslı bir taktik değişikliğine gitti ve mücahitleri toptan helak olmaktan kurtardı. Daha sonra içinde bulundukları durumu ve şartları inceden inceye düşündü ve mümkün olan en az hasarla geri çekilmenin en uygun yol olacağına kanaat getirdi. Düşmanın sayısı Müslümanların sayısından altmış altı kat daha çoktu. Bu kalabalık güruhun önünden düzenli bir çekilmeden başka yapılabilecek bir şey yoktu. Buna göre Halid şu planı uyguladı:

- İslam ordusunu sağ salim geri çekebilmek için Rum ordusu ile İslam ordusu arasına bir set çekti.

1678 Delâil, 4/363; İbni Hişam, 4/21; Mecmau'z Zevâid, 6/159
1679 Es-Sıra' Mea's Salîbiyyîn, 58
1680 İbni Hişam, 4/27
1681 İmtâu'l-Esma', 1/348, 349

• Bu hedefi gerçekleştirmek için düşman ordusunu yanılttı. Müslüman ordusuna yardım geldiği düşüncesini onlarda oluşturarak onların baskısını ve hücumlarını azalttı ve geri çekilmeye muvaffak oldu. Halid önce akşama kadar direndi, gece olunca ordudaki askerlerin yerini değiştirdi. Sağ cenahtakileri sol cenaha, sol cenahtakileri sağ cenaha, arkadakileri öne, öndekileri arkaya geçirdi. Bu değişikliği yaparken de dışarıdan yardım gelmiş gibi askerlere sevinç çığlıkları atmalarını söyledi. Sabah olunca düşmana art arda güçlü hücumlar yaptı. Düşmana, Müslümanlara çok sayıda takviye geldiği düşüncesini vermeye çalışıyordu.[1682]

Taktik başarılı olmuştu. Sabah olunca düşman daha önce görmediği yeni yüzlerle ve yeni bayraklarla karşılaştı. Müslümanlar şiddetli hücumlar gerçekleştiriyorlardı. Rum ordusu, İslam ordusuna takviye birliklerinin geldiğine ve savaş alanına onların indiğine inandı. Müslümanların canla başla gerçekleştirdikleri hücumlar düşman birliğini bozmuştu. Müslümanlara karşı nihai kesin bir zafer elde edemeyeceklerini anladılar. Hücumları kestiler, müdafaaya geçtiler. Onda da zayıf kaldılar. Müslümanlar üzerindeki baskı azalınca Halid fırsatı değerlendirdi ve orduyu yavaş yavaş geri çekti. Halid bin Velid (ra)'ın Mute'de gerçekleştirdiği bu çekilme operasyonu tarihteki çekilme operasyonları içinde en başarılı olanıdır. Hatta bu operasyon, modern çekilme operasyonlarının bir benzeridir. Halid, önce merkezin himayesinde sağ ve sol kanatları geri çekmiş, kanatlar güven içinde olunca da kanatların himayesinde merkezi geri çekmiştir. Bu şekilde başarılı bir çekilme operasyonu gerçekleştirmiştir. Tarihçiler diyor ki: "Bu savaşta Müslümanların zayiatı on iki kişiyi geçmemiştir." Halid şöyle diyor: "Mute Savaşı'nda elimde tam dokuz kılıç kırıldı. Elimde sadece Yemânî bir pala kaldı."[1683]

Halid bin Velid'in İslam ordusunu kesin bir yenilgiden kurtardığını burada söyleyebiliriz. Onun çekilişi savaş şartları göz önüne alındığında zaferin ta kendisidir. Zira bu şartlarda geri çekilme savaştaki en zor manevralardan biridir.[1684]

Resûlullah (sav)'in Mucizesi ve Medine Halkının Geri Dönen Orduya Karşı Tavrı

Bu savaşta Resûlullah (sav) bir mucize gösterdi. Haber gelmeden önce Zeyd bin Harise, Cafer bin Ebi Talib ve Abdullah bin Revaha'nın

1682 El-Bidâye ve'n Nihâye, 4/247; El-Vakıdi, 2/764
1683 Buhari, 4265; Delâil, 4/373
1684 Meâriku Halid bin Velid, Dr. Yasin Süveyd, 173

şehit düştüğünü Medine'de haber verdi. İslam ordusunun düştüğü durum Resûlullah (sav)'i hüzünlendirmiş, gözlerinden yaşlar akmaya başlamıştı. Daha sonra Halid bin Velid'in sancağı eline aldığını haber verdi. Onun eliyle fethin gerçekleşeceğini haber verdi ve onu: "Allah'ın kılıcı" olarak adlandırdı.[1685] Resûlullah (sav)'in haber verişinden sonra savaşa dair haberleri getiren haberci geldi. Getirdiği haberler Resûlullah (sav)'in verdiği haberden fazla değildi.[1686]

İslam ordusu Medine'ye yaklaşınca Resûlullah (sav) hayvanına binip mücahitleri karşılamaya gitti. Medineli Müslümanlar da onunla birlikteydi. Çocuklar da arkalarından gelip kavuştular. Resûlullah (sav): ***"Çocukları da binitlerinize alın. Cafer'in oğlunu da bana verin."*** buyurdu. Abdullah getirildi ve onu alıp önüne bindirdi. İnsanlar gazilerin üzerine toprak saçıyor ve: ***"Ey kaçaklar, demek siz Allah yolunda savaşmaktan kaçtınız ha?!"*** diyorlardı. Resûlullah (sav) de: ***"Onlar Allah yolunda savaşmaktan kaçanlar değil, Allah'ın izniyle dönüp dönüp vuruşanlardır."*** buyurdu.[1687]

Nebevi terbiye ile yetişen şu insanları görünce insan hayrette kalıyor doğrusu. Küçük çocuklar büyük adamlar ve kahramanlar hâline geliyor, Allah yolunda şehit düşmeden geri dönenler firari olarak addediliyor ve mükâfat olarak da onların yüzlerine toprak saçılıyor. Bir bu örneğe bakın bir de bugün köşe başlarında aylak aylak vakit geçiren gençliğe bakın. Bu ümmet yüksek hedeflere başka şeyle değil, ancak bu Nebevi terbiye sayesinde ulaşabilir.[1688]

Dersler ve İbretler

Bu gazada çok sayıda dersler ve ibretler var.

Bu Gazanın Ehemmiyeti

Bu gaza, Müslümanlarla Haçlılar arasında yapılmış en mühim savaşlardan biridir. Çünkü iki fırka arasında meydana gelen ilk savaş budur. Bu savaş, Bizans devletinin geleceği ile ilgili oldukça önemli tesirler icra etmiştir. Bu savaş, Şam topraklarındaki fethin başlangıcı idi. Bu savaş Şam topraklarının Bizans hâkimiyetinden kurtulması demekti. Şunu diyebiliriz: Bu gaza, Resûlullah (sav)'in, Şam topraklarında despotça hükmeden Bizans devletinin oradaki işini bitirmek üzere attığı fiilî bir

1685 Nadratü'n Naîm, 1/360
1686 El-Bidâye ve'n Nihâye, 4/255
1687 Delâil, 4/374; İbni Hişam, 4/24
1688 Dürüs ve İber Mine'l Cihâdi'n Nebevî, 358

adımdır. Bu adım sayesinde Arapların kalbinde yer etmiş olan Bizans korkusu sarsıldı; Müslümanların maneviyatını artırdı. Hıristiyan Haçlı ordusunun maneviyatının zayıflığı da bu gaza sayesinde açığa çıktı.[1689] Ayrıca bu gaza, Müslümanlara Bizans ordusunun gerçek gücünü görmeyi ve savaş alanında uyguladıkları taktikleri öğrenmeyi sağladı.

Şehadet Sevgisi Fedakârlığa Sevk Ediyor

Üç komutanda ve diğer İslam askerlerinde görülen sabır, sebat ve fedakârlıklar Allah'ın rızasına ve şehadete nail olmak içindi. Nebilerle, sıddıklarla, şehitlerle ve salihlerle birlikte olmayı ve Allah'ın geniş cennetlerine girmeyi istiyorlardı. Öyle cennetlerdi ki onlarda gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve akla hayale gelmeyen nice nimetler hazırlanmıştı.

Bu Savaşın Diğerlerinden Farkı

Bu savaşın haberi doğrudan semadan gelmişti. Resûlullah (sav), üç kahraman komutanın şehadetini savaş alanından haber gelmeden evvel haber vermiş, hatta savaşta cereyan eden diğer hadiseleri de olduğu gibi nakletmişti. Ayrıca Resûlullah (sav)'in tertip üzere üç ayrı komutanı tayin edip gönderdiği tek savaş da budur. Zeyd bin Harise'yi, o şehit düşerse Cafer bin Ebi Talib'i, o da şehit düşerse Abdullah bin Revaha'yı komutan tayin etmişti.

Resûlullah (sav)'in Cafer'in Ailesine İkramı

Cafer vurulduğunda Resûlullah (sav), Cafer'in hanımı Esma Binti Ümeys'in yanına gitti. Ona: ***"Cafer'in çocuklarını bana getir."*** buyurdu. O da onları getirdi. Resûlullah (sav) çocukları kokladı, öptü ve gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Esma: "Ya Resûlullah, yoksa Cafer ve arkadaşları hakkında sana bir haber mi geldi?" diye sordu. Resûlullah (sav): ***"Evet, bugün öldürüldüler."*** buyurdu. Bunun üzerine Esma çığlık attı ve ağlamaya başladı. Kadınlar onun yanına toplandılar. Resûlullah (sav) de çıkıp ailesinin yanına gitti ve: ***"Cafer'in ailesine yemek yapmayı ihmal etmeyin. Çünkü onlar aile reislerinin öldürülmesi sebebiyle meşguldürler."*** buyurdu.[1690] Bu haberde birkaç husus gözümüze çarpmakta. Arz edelim:

1689 Es-Sire Mea's Salîbiyyîn, 64
1690 Ahmed b. Hanbel, 6/380; İbni Mâce1611; Mecmau'z Zevâid, 6/161; Delâil, 4/370; İbni Hişam, 4/22

• Kadının Ölen Kocası İçin Ağlamasının Cevazı

Resûlullah (sav) Esma Binti Ümeys'e Cafer ve arkadaşlarının şehit düştüğünü bildirince Esma çığlık atmış ve ağlamıştı. Nebi (sav) de onu bundan menetmemişti. Eğer bu yasak bir şey olsaydı onu bundan menederdi. İslam'ın yasakladığı şey; cahiliye devrinde olduğu üzere yaka paça yırtmak, yüzü tırmalamak, yüze vesaireye tokat atmak, Allah'ın kader ve kazasına karşı sözler sarf etmek ve fiiller yapmaktır.

• Ölü Sahibi Olanlara Yemek Hazırlamak

Resûlullah (sav), Cafer ve ailesi için yemek hazırlanmasını emretmişti. Bu, ölü sahipleri için bir teselliydi ve onların acılarını hafifletiyordu. Aynı zamanda bu, sosyal bir dayanışma idi. Ne var ki bazı Müslüman topluluklar bu sünnete muhalefet edip tersini yapmaya başladılar ve ölü sahipleri, gelenlere yemek hazırlamaya başladı. Bu, Müslümanların uzak durması gereken çok çirkin bir harekettir.[1691]

Resûlullah (sav) üç günden sonra ölüye ağlamaktan menetmiştir. Esma'nın yanına giderek: ***"Bugünden sonra kardeşim için ağlama. Kardeşimin çocuklarını bana getir."*** buyurdu. Onlar getirildiler, sanki kuş yavruları gibiydiler. Bir berber çağırdı, onların saçlarını kestirdi.[1692] Sonra şöyle buyurdu: ***"Muhammed, amcamız Ebu Talib'e benziyor. Abdullah ise fizikî yapısıyla ve huyuyla bana benziyor."*** Bunu dedikten sonra Abdullah'ın sağ elinden tuttu ve: ***"Allah'ım, Cafer'in halkına hayırla halef ol. Abdullah'ın sağ elini alışverişte bereketli kıl."*** diye dua etti. Bunu da üç kere tekrarladı.[1693] Anneleri çocuklarının yetimliğini ve zayıflığını zikredince de ona: ***"Bu çocukların geçim ve bakımları hakkında hiç endişe etme. Zira dünyada ve ahirette onların velisi benim."*** buyurdu.[1694]

Şehit çocuklarına karşı Resûlullah (sav)'in ikramı ve ihsanı bu şekildeydi. Ümmet için çizdiği yol bu idi.[1695]

• Hz. Ebubekir'in Hz. Esma ile Evlenmesi

Esma Binti Ümeys'in iddeti tamam olduğunda Ebubekir Sıddık (ra) onu istedi ve onunla evlendi. Esma, Hz. Ebubekir'den Muhammed bin

1691 Es-Sire Mea's Salîbiyyîn, 68
1692 Ahmed b. Hanbel, 1/204; Ebu Davud, 4192; Nesai, 8/182
1693 El-Bidâye ve'n Nihâye, 4/252
1694 Ahmed b. Hanbel, 1/204
1695 Es-Siretü'n Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/430

Ebibekir'i dünyaya getirdi. Hz. Ebubekir vefat edince Esma Hz. Ali ile evlendi. Hz. Esma'nın ondan da çocukları oldu. Allah cümlesinden razı olsun.[1696]

İbni Kesir, Esma Binti Ümeys'in kocası Hz. Cafer için söylediği mersiyeyi naklediyor:

"Yemin ettim, nefsim senin için hep hüzünlü kalacak,
Cildim de hep tozlu olacak.
Allah için hangi gözler onun gibi delikanlıyı görmüştür,
O ki, saldırgandı, ateşliydi savaşlarda, hem de sabırlıydı."[1697]

Komutanın Fıkhi Yönü

Büyük sahabe Sâbit bin Akram el-Aclânî, Resûlullah (sav)'in tayin ettiği komutanların sonuncusu Abdullah bin Revaha şehit düştükten sonra sancağı eline alırken bize büyük bir ders veriyor. Görevi ifa ederek sancağı eline alıyor. Zira sancağın düşmesi ordunun hezimeti demekti. Sancağı eline aldıktan sonra Müslümanlara kendilerine bir komutan seçmeleri için nida ediyor. O sıkışık anda ona: "Seni seçtik." diyorlar. Ancak o: "Ben bu işi yapamam." diyor. Bunun üzerine insanlar Halid bin Velid'i seçiyorlar.

Başka bir rivayet şu şekildedir: Sâbit sancağı Halid'e götürdü. Halid: "Ben bu sancağı senden alamam. Sen buna benden daha layıksın." dedi. O da ona: "Vallahi ben onu ancak sana vermek için aldım." dedi.

Her iki rivayetin ifade ettiği şey aynı. O da, Sâbit önce Müslümanları bir araya topladı ve işi ehline verdi. Sancağı Halid bin Velid'e verdi.[1698] Müslümanların: "Emîrimiz sensin." demelerine aldırmadı. Çünkü o, onların arasında bu işi daha iyi yapabilecek birinin olduğunu görüyordu. Hangi iş olursa olsun ehli olmayan kişiye havale edilirse fesat kaçınılmaz olacaktır. Allah için yapılan bir işte şöhret de gözetilmez, nefsî de hareket edilmez.

Sâbit (ra), Müslümanları komuta etmekten aciz biri değildi. O, Bedir'e iştirak etmiş kahramanlardandı. Müslümanlar arasında daha ehil biri varken bu işi üzerine almayı bir zulüm olarak görüyordu. Onun Müslüman oluşunun üzerinden üç ay gibi kısa bir zaman geçmemiş olsa da bu böyleydi. Gaye, Allah Teâlâ'nın emirlerini en iyi şekilde uygulamaktı.[1699]

1696 El-Bidâye ve'n Nihâye, 4/353
1697 Age, 4/353
1698 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydî, 7/124
1699 Min Muîni's-Sire, Şâmî, 376

Günümüzde İslam davasına liderlik eden birçok kişinin liderlik vasıflarını ve şahsi imtiyazlarını kaybetme korkusuyla yenilerin önünü tıkadığını ve onlara çeşitli zorluklar çıkardığını görmekteyiz. Bu tip liderlere, -eğer işitiyorlarsa, görüyorlarsa ve akleden bir kalpleri varsa- bu hadiseden ders almalarını ve buna göre hareket etmelerini tavsiye ediyoruz.

Resûlullah (sav)'in Komuta Kademesine Değer Vermesi

Avf bin Malik el-Eşcaî (ra) anlatıyor: "Zeyd bin Harise ile birlikte çıkanlarla birlikte Mute Gazası'na çıktım. Bana Yemenli bir asker refakat etti. Üzerinde sadece bir kılıç vardı. Müslümanlardan biri bir deve kesti. Yemenli ondan derinin bir parçasını istedi; o da verdi. Yemenli ondan kendine bir nevi kalkan yaptı. Yolumuza devam ederken bir Rum birliğiyle karşılaştık. Onlar arasında, üzerinde altın işlemeli eğer bulunan sarı bir at üzerinde bir adam vardı. Adamın silahı da altın işlemeli idi. Bu Rumlu adam Müslümanlara şiddetle saldırmaya başladı. Yemenli asker de bir kayanın arkasında saklanarak onu takibe başladı. Derken Rumlu onun yanına geldi. O da kılıcıyla atın ayaklarını kırdı ve Rumlu yere düştü. Yemenli derhâl kılıcıyla üzerine atılıp adamı öldürdü ve onun atını ve silahını aldı.

Allah Teâlâ Müslümanlara zafer nasip edince Halid bin Velid adama birini göndererek selebden (öldürdüğü kimsenin eşyalarından el koyduğu şeylerden) bazısını ondan aldı."

Avf diyor ki: "Ben Halid'e gidip: 'Bilmiyor musun, Resûlullah (sav), selebin öldürene ait olduğuna hükmetmiştir.' dedim. 'Elbette biliyorum. Fakat bunun aldıkları gözüme çok geldi.' dedi. Ben: 'Ya bunu adama geri verirsin ya da durumu Resûlullah (sav)'e söylerim.' dedim. Ama Halid aldıklarını geri vermekten imtina etti. Resûlullah (sav)'in yanında toplanınca ben Yemenlinin ve Halid'in yaptığı şeyleri hikâye ettim. Resûlullah (sav): ***'Ey Halid niye böyle yaptın?'*** diye sordu. Halid: 'Bu gözüme çok göründü.' dedi. Resûlullah (sav): ***'Ondan ne aldı isen geri ver.'*** buyurdu. Ben: 'Ey Halid! Al işte, ben sana (böyle yapman gerektiğini) söylememiş miydim?' dedim. Resûlullah (sav): ***'Bu da ne demek?'*** diye sordu. Ben de anlattım. Bunun üzerine Resûlullah (sav) öfkelendi ve ***'Ey Halid, ona geri verme. Siz benim komutanlarımı bana bırakır mısınız hiç? Sizin ve komutanlarımın misali, deve veya koyun çobanı tutulup da onları güden, sulama vakti gelince havuza götüren çoban ve sürüsüne benzersiniz. Sürü gelir, havuza girer, temiz suyu içer, çobana bulanığı kalır. Temizi size bulanığı komutanlarıma.'*** buyurdu."[1700]

1700 Ahmed b. Hanbel, 6/27; Müslim, 1753; Ebu Davud, 2719

Resûlullah (sav) komutanlarını ve emîrlerini onlardan sadır olabilecek hatalar sebebiyle ihanet etmekten bu şekilde koruyordu. Onlar da beşerdi, hataya düşebilirlerdi. Binaenaleyh onların hatalarını ihmale meydan vermeden düzeltmek gerekiyordu. Halid bin Velid (ra), Yemenli mücahitten malın bir kısmını alırken kötülük yapmak için almadı. Ona göre amme menfaati daha ilerdeydi. Bu selebi bir kişiye çok görmüştü ve aldığı kısmı ortak ganimet malları içine koydu. Bununla da daha çok kişinin istifade etmesini amaçlamıştı. Avf bin Malik bunu kabul etmemiş ve meseleyi önce Halid bin Velid'e söylemiş, o kabul etmeyince de Resûlullah (sav)'e arz etmişti. Onun görevi burada sona ermeliydi. Zira bu bir ıslah çalışmasıydı ve bu çalışma sona ermişti. Ancak iş burada noktalanmamış, ıslah çalışması şahsi bir meseleye dönüşmüş ve iş Halid'e karşı sözlü sataşmaya kadar varmıştı. İşte Resûlullah (sav) buna müsaade etmedi ve bunu şiddetle reddetti. Komutanların orduları üzerindeki haklarını beyan etti. Resûlullah (sav)'in, Halid'e selebi sahibine vermemesini emretmesi o mücahidin hakkının zayi edildiği manasına gelmemektedir. Zira Resûlullah (sav)'in, birini başkası sebebiyle cezalandırdığı düşünülemez. Bu o mücahidin rızasıyla olmuştur ki, bu da, ya o seleb yerine ona başka şeyler verilmesiyle ya da onun kendi hakkından vazgeçmesiyle ya da daha başka bir sebeple olmuştur.[1701]

Yetişmiş adamlarının kıymetini bilmeyen milletler düzen tutturamazlar. Nebevi terbiye sayesinde bu ümmetin binası sapasağlam kuruldu. Bugün her insana layık olduğu değeri vermek en çok Müslümanlara yaraşır. Nitekim Allah Teâlâ da Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah, sevdiği ve kendisini seven müminlere karşı alçak gönüllü (şefkatli), kâfirlere karşı onurlu ve zorlu bir toplum getirir. (Bunlar) Allah yolunda cihad ederler ve hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar. (Hiçbir kimsenin kınamasına aldırmazlar.) Bu, Allah'ın, dilediğine verdiği lütfudur. Allah'ın lütfu ve ilmi geniştir."[1702]

Resûlullah (sav)'in: ***"Siz benim komutanlarımı bana bırakır mısınız hiç?!"*** sözü Halid bin Velid için ayrı bir madalyadır. Çünkü Resûlullah (sav) bu sözüyle onu komutanları arasında saymıştır. Bu, kişilerin kadrini takdir noktasındaki Nebevi yöntemdir.[1703]

1701 Et-Tarihu'l-İslami, 7/130
1702 Mâide, 54
1703 Min Muîni's-Sire, 378

İman Ölçüsü ve Savaşlardaki Etkisi

İslam ordusu durdu ve düşman askerinin çokluğunu münakaşa etmeye başladı. Maddi veriler savaşa girilmesini desteklemiyordu. Ama onlar yollarına devam ettiler ve manevi verilere göre harekete geçtiler. Zira onlar şehadet talebiyle yola çıkmışlardı. Şimdi talep ettikleri şeyden kaçacaklar mıydı?!

Zeyd bin Erkam anlatıyor: "Ben, Abdullah bin Revaha'nın vesayetinde yetişen bir yetim çocuktum. O seferine, beni de bineğinin terkisine alarak götürdü. Vallahi bir gece yürürken şu beyitleri söylediğini işittim:

'Müslümanlar geldiler ve beni bıraktılar,
Kalmaya iştahlı olarak Şam topraklarında."

Zeyd bin Erkam devam ediyor: "Bu satırları ondan işittiğimde ağladım. Bana kamçı ile vurdu ve: 'Boş ver, ey yaramaz! Allah beni şahadetle rızıklandırır ve sen de yolculuk eşyaları arasında geri dönersin.' dedi."[1704]

Mute Gazası üzerinde derin derin düşündüğümüzde ümmete arız olan nefsî ve ruhi hastalıkların tedavisine yardımcı olduğunu görürüz. "Teknolojik yönden geri olduğumuz için düşmana mağlup olduk." diyenlere karşı burada büyük bir cevap var. İbni Kesir de bu gaza hakkında görüşünü şöyle ifade etmektedir: "... İki ordu din için karşı karşıya gelmişti. Biri Allah yolunda savaşıyordu; sayısı üç bindi. Diğeri Allah'ın dinini inkâr ediyordu; sayısı iki yüz bindi. Yüz bini Rumlardan, diğer yüz bini de Hıristiyan Araplardan oluşuyordu. Mübareze yaptılar ve karşılıklı hücuma geçtiler. Bütün bunlara rağmen Müslümanlardan sadece on iki kişi şehit düştü. Müşriklerden ise çok sayıda kişi öldürüldü. Bakın Halid ne diyor: "Mute gününde elimde dokuz kılıç parçalandı. Elimde sadece Yemâni bir pala kaldı." Kur'an hafızı diğer yiğit kahramanları saymazsak acaba o tek başına bu kılıçlarla kaç kişi öldürmüştür?! Onlar bu şekilde haç perestlere -ki Allah'ın laneti her daim üzerlerine olsun- galebe çaldılar ve tahakküm ettiler.[1705]

Ka'b bin Malik (ra)'ın Mute'de Şehit Düşenler İçin Söylediği Şiir

"Üzerime hüznü çöken gecede,
Bazen inliyor, bazen de yatakta sağıma soluma dönüyorum.

1704 İbni Hişam, 4/24, 25
1705 El-Bidâye ve'n Nihâye, 4/259

Hüzün bende alışkanlık hâline geldi, geceledim,
Sanki kutup yıldızını ve göğü gözetlemekle görevlendirildim.
Ve sanki kaburgalarla iç organlarımın arasına,
Bana gelen nöbetlerden, yakıcı bir ateş nüfuz edip girdi.
Bir günde art arda giden o kişilere üzülmekteyim,
Mute'de, götürülmediler, yükseltildiler onlar.
Allah o yiğitlere rahmet etsin,
Ve yağmurlu bulut onların kemiklerini sulasın.
Allah için kendilerini Mute'de alıkoydular,
Helak olmaktan ve zararla geri dönmekten korktukları için.
Müslümanların önünde yürüdüler, sanki onlar,
Üzerlerinde uçları yerde sürünen demir zırhlar bulunan erkek develerdir.
Cafer ve sancağı ile yol buluyorlardı,
İlk ilerleyenler onlardı, ne iyi ilkti o.
Derken saflar aralandı ve Cafer,
Safların birbiriyle çarpıştığı yerdeydi.
Kaybı sebebiyle aydınlatıcı ayın yüzü değişti,
Ve tutuldu güneş, neredeyse batacaktı." [1706]

Ka'b bin Malik bu şiirlerle Mute şehitlerine matem tutmuştur. Hassan bin Sabit (ra) da Mute şehitlerine, Cafer bin Ebi Talib'e, Zeyd bin Harise'ye ve Abdullah bin Revaha'ya matem tutan kasideler söylemekten geri durmamıştır. O günün iletişim vasıtaları görevlerini bu şekilde hakkıyla yerine getiriyorlardı.

1706 İbni Hişam, 4/33, 34

5.
KONU

ZÂTÛ'S-SELÂSİL SERİYYESİ

Ordunun Mute'den Medine'ye dönüşünün ardından sayılı günler geçmişti ki Nebi (sav), Amr bin Âs komutasında Zatü's-Selâsil'e göndermek üzere yeni bir ordu hazırladı. Mute'de olanlar sebebiyle aldanan, orada Rumların safında Müslümanlara karşı savaşan ve toplanıp Medine'yi basmayı planlayan Kudaa kabilesinin yola getirilmesi içindi bu. Amr bin Âs, beraberindeki üç yüz mücahitle onların beldesine girdi. Düşmanın toplanma merkezine ulaşınca aşırı kalabalık olduklarını gördü. Derhâl Resûlullah (sav)'den destek göndermesini istedi. Resûlullah (sav) de ona Ebu Ubeyde bin Cerrah komutasında destek birliği gönderdi.[1707] Müslümanlar müşriklere karşı savaştılar. Amr bin Âs hezimete uğrayıp kaçan ve dağılan Kudaa kabilesinin yurduna girdi ve Şam civarında İslam'ın gücünü göstermeyi başardı. Müslümanlarla daha önce antlaşma yapmış olanlar önceki antlaşmalarını yenilediler, daha önce antlaşma yapmamış olanlar ise anlaşma yoluna gittiler. Absoğulları, Mürreoğulları ve Zübyânoğullarından çok sayıda kişi Müslüman oldu. Aynı şekilde Fezâre kabilesinin lideri Uyeyne bin Hısn da Müslümanlarla antlaşma yaptı. Abbas bin Mirdas liderliğindeki Süleymoğulları ve Eşca'oğulları da onları takip etti. Müslümanlar bu şekilde -Arap beldelerinin tamamında olmasa da- Arap beldelerinin kuzeyinde en güçlü unsur hâline geldiler.[1708]

Dersler ve İbretler

Bu seriyyede çok sayıda dersler ve ibretler vardır. Bir kısmını arz edelim:

Amr bin Âs (ra)'ın İhlas ve Samimiyeti

Amr bin Âs anlatıyor: "Resûlullah (sav) bana haber göndermişti.

1707 Es-Siretü'n Nebeviyye es-Sahiha, 2/471
1708 Es-Siretü'n Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/433

Yanına gittim. ***'Ey Amr, silahını kuşan, yolculuk elbiseni giy, sonra da yanıma gel.'*** buyurdu. Resûlullah (sav) emrini yerine getirdim ve yanına vardım. O sırada kendisi abdest alıyordu. Önce bana baktı, sonra başını indirdi. Sonra da: ***'Ey Amr! Allah seni selamete ve ganimete erdirsin diye askerî bir birliğin başında göndermek istiyor ve en iyi dileğimle senin için ganimet diliyorum.'*** buyurdu. Ben ona: 'Ya Resûlullah, ben ganimet için Müslüman olmadım. Ancak İslam'a rağbet ettiğim için ve Allah Resûlü ile birlikte olmak için Müslüman oldum.' dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Ey Amr, ganimetin yararlısı, insanın yararlısına ne güzel yaraşır.'*** buyurdu."[1709]

Amr bin Âs (ra)'ın bu tavrı, onun kuvvetli imanını, samimiyetini ve sadakatini göstermektedir. O, sadece İslam'a rağbet ettiği için ve Resûlullah (sav) ile birlikte olmak için Müslüman olmuştu. Resûlullah (sav) ona, salih kişinin elindeki helal malın nimet olduğunu ifade etmiştir. Zira o salih kişi onunla Allah'ın rızasını kazanmaya yönelir ve onu hayır yollarına sarf eder, onunla kendini de ailesini de zillete düşmekten korur.[1710]

Birlik Kuvvettir, Niza Zayıflıktır

Resûlullah (sav)'in Ebu Ubeyde bin Cerrah komutasında gönderdiği destek birliği Amr bin Âs'a ulaşınca Ebu Ubeyde bin Cerrah namaz kıldırmak istedi ve öne geçti. Ancak Amr ona: "Sen bana destek olmak üzere geldin. Sen bana imamlık yapamazsın. Komutan benim, Nebi (sav) seni bana destek olmak üzere gönderdi." dedi. Muhacir'den olanlar: "Hayır, sen ancak maiyetindeki askerlerin komutanısın. Ebu Ubeyde de maiyetindeki askerlerin komutanıdır." dediler. Amr: "Hayır, siz ancak bizim için gönderilmiş destek birliklerisiniz." dedi. Ebu Ubeyde bin Cerrah -güzel ahlaklı, yumuşak huylu biri idi- ihtilafı görünce: "Ey Amr, bilesin ki, Resûlullah (sav)'in bana söylediği en son sözü: ***'Arkadaşının yanına vardığında birbirinize karşı itaatli olun, ihtilafa düşmeyin.'*** emir ve tavsiyesi olmuştur. Eğer sen bana itaat etmezsen, ben sana itaat ederim." dedi. Ebu Ubeyde itaat etti ve Amr insanlara namaz kıldırdı.[1711]

Ebu Ubeyde bin Cerrah (ra), Müslümanlar arasında meydana gelebilecek herhangi bir ihtilafın savaşta başarısızlığa sebep olabileceğini

---

1709 Ahmed b. Hanbel, 4/197; Edebü'l-Müfred, Buhari, 299; İbni Hibban, 3211; Hakim, 2/2
1710 Et-Tarihu'l-İslami, 7/133
1711 Meğâzî Resûlillah, Urve, 207 İsnatları zayıftır. El-Bidâye ve'n Nihâye, Gazvetü Zâti's-Selâsil

biliyordu. Bu sebeple ve Resûlullah (sav)'in: ***"İhtilafa düşmeyin"*** sözüne imtisalen nizayı kesti ve Amr bin Âs'ın emri altındaki askerlerin safına girdi.[1712]

Amr bin Âs'ın Askerlerinin Selametine Düşkünlüğü

Amr bin Âs'ın askerî dehası, Zatü's-Selâsil Savaşı'nda kendini gösterdi ve Amr, birliklerin tek komuta altında toplanması ve askerlerin korunması hususunda şiddetle ısrar etti. Onun askerî dehası bu savaşta birkaç şekilde tecelli etti.

• **Gece Yol Alıyor, Gündüz Gizleniyordu:** Amr, zekâsı ve ileri görüşlülüğüyle biliyordu ki; düşman, karşılaşma olmadan önce onlar hakkındaki bilgileri öğrenmeye çalışacak ve buna göre hazırlık yapacak. Bu sebeple gece yol almaya ve gündüz gizlenmeye karar verdi. Askerlerin muhafazası için de en uygun olanı bu idi. Bu taktikle o, iki önemli şeyi gerçekleştirmiş oldu:

Birincisi, hareketini düşmandan gizledi ve bu şekilde askerlerinin selametini temin etti.

İkincisi, askerini sıcağın şiddetinden korumuş oldu. Bu sayede askeri düşmana karşı güçlü kuvvetli ve zinde bir şekilde çıkardı.

• **Askerin Ateş Yakmasına Müsaade Etmemesi:** Askerler ısınma maksadıyla ateş yakmak istediklerinde Amr'dan müsaade istediler. Ama o harp dehasına dayanarak buna müsaade etmedi. O, ateş yakmak suretiyle elde edilecek menfaatten daha fazla zararla karşılaşılacağından korkuyordu. Ateşi gören düşman onların sayılarını öğrenecek ve sayılarının azlığı sebebiyle onlara saldıracaktı. Hz. Ebubekir bu hususta onunla konuştuğunda o, bu husustaki kararlılığını: "Kim ateş yakarsa onu o ateşe atarım." demek suretiyle göstermişti. Medine'ye döndüklerinde bu hadiseyi Resûlullah (sav)'e anlattılar, Resûlullah (sav) de ona bunu sordu. O: "Ya Resûlullah, Müslümanlar az idiler. Düşmanın onları az görmelerinden korktum." dedi.[1713] Resûlullah (sav) de onun bu fiilini onayladı.

• **Askerleri Düşmanı Takip Etmekten Menetmesi:** Müslümanlar düşmanı hezimete uğratınca kaçanları takip edip yakalamayı istediler. Ancak Amr düşmanı takip edenlerin pusuya düşürülebileceği endişesiyle bu işin felaketle neticelenmesinden korktu da buna müsaade etmedi. Amr (ra) bunu Resûlullah (sav)'e de söylemiş: "Pusuya düşürülme en-

1712 Gazvetü'l-Hudeybiye, Ebu Faris, 209
1713 Sahihu's-Sireti'n Nebeviyye, 509

dişesiyle onları takipten menettim." demişti.[1714] Resûlullah (sav) de ordunun güvenliğini sağladığı için onun bu hareketini onaylamıştı.[1715]

Amr bin El-Âs (ra)'ın Fıkhi Bilgisi

Amr bin Âs (ra) anlatıyor: "Zâtü's-Selâsil Gazası'nda soğuğu çok şiddetli bir gecede ihtilam olmuştum. Gusledersem ölürüm diye korktum. Teyemmüm ettim. Sonra arkadaşlarıma sabah namazını kıldırdım. Daha sonra bunu Resûlullah (sav)'e şikâyet ettiler. Resûlullah (sav): ***'Ey Amr, sen arkadaşlarına cünüp iken namaz mı kıldırdın?'*** diye sordu. Ben: 'Evet ya Resûlullah, ben soğuğu çok şiddetli olan bir gecede ihtilam oldum. Eğer gusledersem ölürüm diye korktum. Yüce Allah'ın: ***'Kendinizi öldürmeyiniz. Şüphe yok ki Allah, sizi çok esirgeyici bulunuyor.'*** [1716] buyurduğunu hatırladım da teyemmüm ettim. Sonra namaz kıldırdım.' dedim. Resûlullah (sav) güldü, başka bir şey demedi."[1717]

Bu Kıssadan Bazı Hükümler Çıkarılmıştır

a) Cünüp kişi yanında bulunan suyu kullandığında kendisine bir zarar erişecekse suyu kullanmaz, teyemmüm eder. Onun bu teyemmümü abdest yerine geçer. Nitekim Amr bin Âs (ra) da cünüp olduğunda suyun bulunduğu yerde teyemmüm edip namaz kıldırmıştı. Onun bu fiilini Resûlullah (sav) onaylamış, inkâr etmemişti.

b) Resûlullah (sav) zamanında içtihat etmek caizdi. Nitekim Amr bin Âs (ra): ***"Kendinizi öldürmeyiniz. Şüphe yok ki Allah, sizi çok esirgeyici bulunuyor."*** [1718] ayetine dayanarak içtihat etmiş, teyemmüm edip namaz kıldırmıştı. Resûlullah (sav) de onun bu içtihadını inkâr etmediği gibi iki cihetten onaylamıştı. Yani, içtihat edişini ve içtihadının sahih oluşunu onaylamıştı.

c) Teyemmümü mübah kılan sebeplerden biri de -su mevcut olsa da- şiddetli soğuk sebebiyle kullanılmasında sakınca olmasıdır.

d) Teyemmüm abdesti alan kişinin suyla abdest alan kişiye imam olması caizdir. Nitekim Amr (ra) teyemmüm abdesti ile su ile abdest almış beş yüz sahabeye namaz kıldırmıştı. Resûlullah (sav) bunu onaylamış, karşı çıkmamıştı.

e) Amr bin Âs (ra)'ın bu içtihadı onun fıkhi bilgisine, derin zekâsı-

1714 Age, 509
1715 El-Kıyâdetü'l-Askeriyye fi Ahdi'r-Resûl, 540
1716 Nisa, 29
1717 Ahmed b. Hanbel, 4/203, 204; Ebu Davud, 334
1718 Nisa, 29

na ve delilinden hüküm çıkarabilme kabiliyetine delalet etmektedir.[1719] Fakihler bu hadise üzerinde yoğunlaşsa çok çeşitli hükümleri bunun üzerine bina ederler. Bizi şaşırtan şey şu: Müslüman oluşunun üzerinden dört ay geçmemiş birinin bu kadar kısa zamanda bu birikimi nasıl elde ettiği ve Kur'an ayetlerinden hüküm çıkarabilecek seviyeye bu kadar kısa zamanda nasıl geldiği. İşte Allah'ın dinini anlamaya gösterilen hırs budur. Amr (ra)'ın Müslüman olmadan önce Kur'an ayetlerini dinlediği ve ulaşabildiği kadarına ulaşmaya çalıştığı ihtimali de mevcuttur ki o zaman daha büyük bir hadise ile karşı karşıyayız demektir. O da; Kur'an'ın, kâfirlere boyun eğdirmesi ve kendine ram etmesidir. Bu dine karşı en büyük düşman olanları bile onu dinlemek için peşinde koşturmasıdır. Nitekim Mekke döneminde bunu görmüştük. Amr (ra)'ın Habeşistan'a hicret eden Müslümanlara İsa (as) hakkındaki görüşlerini sormasını Necaşi'den istemesi de onun Kur'an'ı bildiğini göstermektedir.[1720]

f) Hudeybiye antlaşmasından sonra Müslümanların askerî hamleleri kuzeye yöneldi. Arap yarımadasının batısı ve güneybatısı antlaşma sebebiyle sükûnete ulaşmıştı.[1721] Resûlullah (sav)'in gönderdiği seriyyeler Arap yarımadasının kuzeyindeki hedefleri gerçekleştirdiler. Bizans hududuna vardılar ve İslam devletinin hudutlarında güvenliği sağladılar. Bu seriyyeler sayesinde İslam'ın heybeti kalplere düştü ve Medine'ye karşı baskın planları akamete uğradı. Resûlullah (sav)'in seriyyeler vasıtasıyla şu iki büyük hedefi gerçekleştirmiş oldu:

- İslam dininin dâhilde muhafazası,
- İslam dininin hariçte muhafazası.

Resûlullah (sav)'in hayatını inceden inceye tetkik edenler görecekler ki, Hudeybiye antlaşması, en büyük siyasi ve askerî kazanımlardan biridir. Bu antlaşma sebebiyle Müslümanların propaganda yapma gücü de arttı. Dolayısıyla bu anlaşma Müslümanlarla putperestler arasında yaşanan mücadelede elde edilen en büyük başarılardandır. Bu antlaşma sebebiyle bir yandan İslam esasları kalplere ve zihinlere yerleştirilirken bir yandan da putperest toplumun sarıldığı esaslar kazınmaya başlanmıştır. Hayber'in fethi, Mute'de elde edilen zafer ve Zatü's-Selâsil Gazası sebebiyle İslam devletinin gücünün gösterilmesi Hudeybiye antlaşmasının getirdiği olumlu neticelerdir.[1722]

1719 Gazvetü'l-Hudeybiye, Ebu Faris, 210
1720 Min Muîni's-Sire, 381
1721 El-Muctemeu'l-Medenî, Umerî, 170
1722 Menhecü'l-İ'lâmi'l-İslami, 337

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

MEKKE'NİN FETHİ (Hicri) [8]

1.
KONU

SEBEPLERİ, ÇIKIŞ İÇİN HAZIRLIK VE HAREKET

Sebepleri

Kureyş, Müslümanların müttefiki Huzaa kabilesine karşı kendi müttefiki Benî Bekir'e at, silah ve adamlarla yardım etmekle ciddi bir hata yapmıştı. Benî Bekir ve müttefikleri, Vetîr suyu başında Huzaa kabilesine saldırmışlar ve onlardan yirmi küsur kişiyi öldürmüşlerdi.[1723] Huzaalılar böyle bir şeyi beklemiyorlardı ve savaş için de hazırlıkları yoktu. Benî Bekir'den korunmak için güvenli haram bölgeye sığındılar ve onların liderlerine: "Ey Nevfel, biz Harem dâhiline girmiş bulunuyoruz. Allah'ından kork! Allah'ından kork." dediler.

Nevfel: "Bugün ilah yoktur. Ey Bekroğulları, öcünüzü almaya bakın." dedi.[1724]

Bu hadiseden sonra Amr bin Salim'in başkanlığında kırk Huzaalı Medine'ye, Resûlullah (sav)'in yanına geldi. Benî Bekir'le aralarında geçen hadiseyi ve Kureyş'in onlara yaptığı yardımı anlattılar.

Resûlullah (sav), insanlar arasında otururken Amr bin Salim ayağa kalktı ve şu şiiri okudu:

"Ya Rabbi, Muhammed'e hatırlatıyorum,
Babamızla babası arasındaki eski ittifakı.
O zaman sizler çocuk, bizler ise ana mevkiinde idik,[1725]
Sonra Müslüman olduk, el çekmedik.
O hâlde yardım et, Allah seni hazır bir yardıma kavuştursun.
Allah'ın kullarını çağır ki yardıma gelsinler,
İçlerinde Allah'ın Resûlü olduğu ve

1723 Vâkıdî 2/781-783
1724 İbni Hişam 4/39; El-Bidâye Ve'n Nihâye, İbni Kesir
1725 Abdumenaf ve Kusay'ın annelerinin Huzaa kabilesine mensup oluşlarını hatırlatıyor.

Zulme karşı yüzü renkten renge girdiği hâlde,
Köpük saçan deniz gibi kalabalık askerlerle akıp gelsinler.
Çünkü Kureyş sana verdiği sözde durmadı,
Seninle yaptığı anlaşmayı bozdu.
Benim için Keda'da gözetleyiciler koydu,
Kimseyi yardıma çağıramayacağımı zannettiler.
Hem zelil, hem de sayıca az oldukları hâlde,
Onlar bizi Vetir'de gece vakti uyurken bastılar,
Ve bizi rükû ve secde ederken öldürdüler."

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Ey Amr bin Salim, Benî Ka'blara yardım etmezsem, ben de yardım görmeyeyim."*** buyurdu.

O esnada gökte bir bulut belirdi; Resûlullah (sav): ***"Muhakkak ki şu bulut Benî Ka'b'a yardıma işarettir."*** buyurdu.[1726]

Bir başka rivayette de şöyle gelmiştir:

Resûlullah (sav) bu haberi duyduktan ve teyit ettikten sonra Kureyş'e mektup göndermiş ve orada şöyle demiştir:

"Bundan sonra derim ki, siz ya Benî Bekrlerle olan ittifakınızdan vazgeçersiniz ya da Huzaalardan öldürülmüş olanların diyetlerini ödersiniz, yoksa size savaş açarım."

Kureyş, mektubu alınca Kuraza bin Abdi Amr bin Nevfel bin Abdi Menaf: "Benî Bekir, uğursuz, yaramaz bir kavimdir. Huzaalılardan öldürülenlerin kan bedellerini biz ödeyemeyiz. Bunu ödemeye kalkarsak bizde hiçbir şey kalmaz. Benî Bekir'le ittifak ilişkilerimizi kesmemize gelince şu dinimizde onlardan başkası kalmadı. Dolayısıyla ona (Muhammed'e) karşı savaşacağımızı bildirelim." dedi.[1727]

Bu, Resûlullah (sav)'in Kureyş'e mühlet verdiğini ve onları üç alternatif üzerinde muhayyer bıraktığını, onların da savaşmayı tercih ettiğini göstermektedir.[1728]

Ebu Süfyan Kureyş'in Ahmaklığını Telafi Etmeye Çalışıyor

Kureyş, yaptığı hatayı çok geçmeden anladı. Bunun için, Hudeybiye anlaşmasını sağlamlaştırmak ve mütareke süresini uzatmak için Ebu Süfyan'ı Medine'ye gönderdi. Ebu Süfyan Medine'ye gelir gelmez Resû-

1726 El-Kübra, Beyhakî 9/233,234; Delâil 5/6,7; İbni Hişam 4/36,37; El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/278
1727 El-Metâlibu'l Âliye 4/243 İbni Hacer "Bu, mürseldir, isnadı sahihtir." demiştir.
1728 Et-Tarihu'l İslamî 7/164

lullah (sav)'in huzuruna girdi ve ona hacetini iletti. Ama Resûlullah (sav) ona cevap vermedi. Bunun üzerine Ebu Süfyan; Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali gibi ileri gelen sahabelerden yardım istedi. Ancak onlar aracılık etmekten kaçındılar. Ebu Süfyan herhangi bir anlaşma yapamadan Mekke'ye geri döndü.[1729] Medine'ye geldiğinde kızı Ümmü Habibe (ra)'nın yanına gitmişti. Eve girdiğinde Resûlullah (sav)'in döşeği üzerine oturmak istemiş, ancak kızı döşeği altından çekip kaldırmıştı.

Kızına: "Kızım, döşeği mi benden esirgedin, yoksa beni mi döşekten esirgedin, bunu anlayamadım." dedi.

Ümmü Habibe: "Bu, Resûlullah (sav)'in döşeği. Sen necis bir müşriksin." dedi.

Bunun üzerine Ebu Süfyan: "Vallahi, sana benden sonra şer ulaşmış, kötü olmuşsun." dedi.[1730]

Ümmü Habibe (ra)'nın bu hareketi garip karşılanmamalı. O, iki defa hicret edenlerdendi. Cahiliye ile arasındaki bağını keseli uzun zaman olmuştu. Babasını on altı yıldan beri görmemişti. Onu gördüğünde de saygı duyulacak ve hürmet edilecek bir baba olarak görmedi. Onu İslam'a karşı duran ve Resûl'e karşı yıllarca savaş veren küfrün başı olarak gördü.[1731] İşte İslam ahkâmının tatbikinde ashabı kiramın (ra) tarzı buydu. Onlar İslam'ın ve Müslümanların izzetini öne alır, Müslümanları dost edinir, müşriklerden de uzak dururlardı.

Ümmü Habibe'nin kavminin lideri konumundaki babasına karşı bu şekilde davranışı onun kuvvetli imanına delalet etmektedir. Ümmü Habibe (ra)'nın bu hareketinde Ashab-ı Kiramın Müslüman'ın şahsiyetini muhafazada ve onun manevi şahsiyetinin gelişmesinde nasıl hassas davrandıklarını görüyoruz.[1732]

Kureyş'in, Müslümanlarla yaptığı anlaşmayı bozmasından sonra Resûlullah (sav) Mekke'nin fethedilmesine ve oradaki kâfirlerin tedibine karar verdi. Allah Teâlâ'nın tevfikinden sonra birçok unsur bu hususta ona yardım ediyordu.

Bazılarını arz edelim:

• Müslümanların Medine içinde güçlü olması: İslam devleti Yahudilerin ihanetinden kurtulmuş; Kaynuka, Nadir ve Kureyzaoğulları ile Hayber Yahudileri bertaraf edilmişti.

• Düşman cephesinin dâhilde zayıf olması: Bunların başında müna-

1729 Et-Tarihu's Siyasi Ve'l Askeri, Dr. Ali Mu'tî 365
1730 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/479
1731 Min Muîni's Sîre 395
1732 Et-Tarihu'l İslamî 7/170,171

fıklar geliyordu. Bunlar en önemli destekçileri -ki onlar Medine Yahudileriydi- kaybettiler. Onlar münafıkları yönlendirenlerdi, onlar onların her daim istişare içinde olduğu üstatlarıydı.

• Resûlullah (sav) askerî gücü geliştirmeye önem verdi ve sulh döneminde etrafa seriyyeler gönderdi. Bu sebeple İslam ordusu; sayı, teçhizat ve maneviyat cihetiyle Kureyş müşrik kuvvetlerinden daha güçlü hâle geldi.

• Bu gaza iktisadi yönden Kureyş'in zayıfladığı, Müslümanların güçlendiği bir dönemde oldu. Zira Müslümanlar Hayber'i fethetmiş, çok sayıda ganimetler elde etmişlerdi.

• İslam'ın Medine'nin mücavir alanlarında yayılması: Bu durum, askerî kuvvetlerin intikali ve düşmana karşı hücum hususlarında karar alırken komuta merkezini rahatlatıyordu.

• Mekke'ye karşı gazaya çıkılmasının ana sebebi, Kureyş'in anlaşmayı bozmasıydı.[1733] Dikkatimizi çeken şu ki, Resûlullah (sav) bu kanuni fırsatı değerlendirdi ve son derece hikmetle muamele etti. Hayber'in fethi Hudeybiye anlaşmasından sonra olmuştu. Şimdi de Kureyş anlaşmayı bozmak suretiyle Müslümanlara yeni bir fırsat sunmuştu. Bölgedeki kuvvet dengeleri değişmişti. Dolayısıyla bu yeni imkânlardan istifade edilmeliydi. Resûlullah (sav) daha önce Hicaz'ın benzerini görmediği bir ordu hazırladı. Bu ordunun adedi on bin kişiye ulaşıyordu.[1734]

Çıkış İçin Hazırlık Yapılması

Resûlullah (sav)'in faaliyetlerini incelediğimizde onun esbaba tevessül sünnetine ne denli dikkat ettiğini görmekteyiz. Devletin kuruluşunda, toplumun terbiye edilişinde, seriyyelerin gönderilişinde ve diğer hususlarda bunu görmekteyiz. Mekke'nin fethinde de bu sünnete açık açık uyulduğunu görmekteyiz. Resûlullah (sav), Mekke'ye doğru hareket etme kararı verdiğinde bu haber Kureyş'e ulaşmasın diye bu işi son derece gizli tuttu. Kureyş'in karşı hazırlıklarda bulunmasını ve hedefe varılmasını engelleyici faaliyetlerde bulunmasını engellemek için sebeplere sıkı sıkıya yapıştı.

Bu İşi Kendisine En Yakın Kişilerden Dahi Gizli Tuttu

Resûlullah (sav), bu işi kendisine en yakın kişilerden dahi gizli tuttu. Ebubekir (ra) onun en yakın arkadaşı idi. Yine zevcesi Aişe (ra) en

1733 Es-Sîre, Ebu Faris 401
1734 El-Kamil Fi't Tarih 2/244; Et-Tarihu's Siyasî Ve'l Askerî 366

çok sevdiği hanımı idi. Bunlar bile Resûlullah (sav)'in gerçek hedefini bilmiyorlardı. Ne hangi yöne gidileceğini ne de hangi düşmana karşı savaşılacağını bilmiyorlardı. Hz. Ebubekir (ra), kızı Hz. Aişe'ye Resûlullah (sav)'in maksadının ne olduğunu sormuştu da o ona: "Bize bir şey demedi." demişti. Hz. Aişe bu hususta susuyor, bir şey demiyordu. Her iki durum da onun bu hususta bir şey bilmediğine delalet etmektedir.[1735] Bu nebevi esastan çıkarılacak hüküm şudur: Askerî komutanlar hareket planlarını zevcelerinden bile gizli tutmalıdırlar. Zira onlar bu sırları iyi niyetle birilerine fısıldarlar, o fısıltılar dilden dile dolaşır sonunda büyük bir felakete sebep olur.[1736]

Resûlullah (sav)'in Ebu Katade Komutasında Batn-ı İzam'a Bir Seriyye Göndermesi

Resûlullah (sav), Mekke'ye hareket etmeden evvel sekiz kişiden oluşan bir seriyyeyi Medine'den gönderdi. Gerçek niyetini gizlemek için bunu yapmıştı.

Bu hususta İbni Sa'd şöyle diyor: "Resûlullah (sav), Mekke'ye doğru yola çıkmadan evvel Ebu Katade bin Rib'î komutasında sekiz kişilik bir seriyyeyi Batn-ı İzam'a gönderdi.[1737] Resûlullah (sav)'in o yöne gideceği düşünülsün diye bu taktik uygulanmıştı. Onlar gittiler, kimseyle karşılaşmadılar. Zû Huşub'a kadar gittiler.[1738] Oraya ulaştıklarında onlara Resûlullah (sav)'in Mekke'ye doğru hareket ettiği haberi ulaştı. Derhâl geri döndüler ve Resûlullah (sav)'e Sükya'da yetiştiler."[1739]

Bu da, kendisinden sonraki komutanlara tedbir almanın gerekliliğine dair verilmiş Nebevi bir derstir. Allah yolunda cihad için yola çıkacak olan birliklerin hedeflerini gerçekleştirebilmesi ve düşmanın verebileceği zararlardan güven içinde olması için gözlerin ve dikkatlerin başka taraflara çevrilmesini ve düşmanın yanıltılmasını öğreten bir ders.[1740]

1735 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/282; er Rasulu'l Kaid, Mahmud Şît Hattab 333,334
1736 El-Kıyadetü'l Askeriyye 395,396
1737 Batn-ı İzam; Bethân, Kanât ve Akîk vadilerinin bir araya toplandığı Medine vadisidir.
1738 Zû Huşub; Medine ile Şam arasında Medine'ye 35 mil uzaklıkta bir yerdir.
1739 Sükya; Vâdi'l Kura'da bir yer adı. (Mu'cemu'l Buldân 3/288); Tabakâtü'l Kübrâ 2/132
1740 El-Kıyadetü'l Askeriyye 498

Düşmana Malumat Ulaşmaması İçin Gözcülerin Gönderilmesi

Resûlullah (sav), Kureyş'e haber ulaşmaması için Medine içine ve dışına istihbarat elemanlarını yaydı. Mekke'ye giden dağ yollarını ve geçitleri nöbetçilerle tuttu. Hz. Ömer'i de nöbetçiler üzerinde denetçi olarak görevlendirdi.

Hz. Ömer, dağ yolları ve geçitler üzerinde dönüp dolaşmakta ve nöbetçilere: "Rastlayacağınız, gizlice Mekke'ye geçip gitmek isteyen hiçbir kimseyi bırakmayacaksınız. Onları geri çevireceksiniz." demekte, hiç kimsenin Mekke'ye gitmesine meydan vermemekte idi.[1741]

Resûlullah (sav)'in Düşmanın Gözcülerini ve Habercilerini Etkisizleştirmek İçin Dua Etmesi

Resûlullah (sav), gücü nispetinde beşeri tedbirleri aldıktan sonra Allah Teâlâ'ya dua ve tazarru ile yöneldi. Şöyle diyordu:

"Allah'ım, yurtlarına ansızın varıp kavuşuncaya kadar Kureyşlilerin casus ve habercilerini tut, görmez ve işitmez et. Onların gözlerini ve kulaklarını bağla. Beni karşılarında birdenbire görsünler." [1742]

Resûlullah (sav)'in bütün işlerindeki tutumu buydu. Önce beşerî tedbirleri alır, sonra da dua ve tazarru ile muvaffakiyet için Allah Teâlâ'ya yalvarırdı.

Hatıb'ın Kureyş'in Lehine Casuslukta Bulunma Faaliyetinin Akamete Uğratılması

Nebi (sav), Mekke'ye gidiş hazırlıklarını tamamladıktan sonra Hatıb bin Ebî Beltea, Nebi (sav)'in Mekke'ye hareket edeceğine dair haberi Kureyş'e yazdı. Ancak Allah Teâlâ bu hususu peygamberine vahiy yoluyla bildirdi. Resûlullah (sav) de daha işin başındayken bu faaliyeti sona erdirdi. Ali, Zübeyr ve Mikdat'ı (ra) Medine'ye on iki mil uzaklıktaki "Hâh" bahçesinde bulunan kadını yakalamak üzere gönderdi. Kadınla karşılaştıklarında eğer mektubu çıkarıp vermezse onu soyup mektubu alacaklarını söylediler. Bunun üzerine kadın mektubu çıkarıp verdi. Daha sonra Resûlullah (sav) Hatıb'ı huzura çağırdı.

Hatıp: "Ya Resûlullah, aleyhimde hüküm vermede acele etme. Ben, Kureyşlilere sonradan katılmış biriyim. Aslen onlardan biri değilim. Se-

1741 Meğâzi'l Vâkıdî 2/796
1742 Delâil, Beyhakî 5/11

nin yanındaki muhacirlerin Mekke'de ailelerini ve mallarını koruyacak akrabaları var. Ben bunu onlara bir iyilik edeyim ve kendilerini minnet altında bırakayım da oradaki ev halkımı korusunlar diye yaptım. Yoksa bunu dinimden döndüğüm için ya da İslam'a girdikten sonra küfre rıza gösterdiğim için yapmadım." dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Doğru söyledin."*** buyurdu. Yanındakilere de: ***"Bu size doğru söyledi."*** buyurdu.

Ömer (ra): "Ya Resûlullah, müsaade et de şu münafığın boynunu vurayım." dedi.

Resûlullah (sav): ***"O, Bedir Savaşı'nda bulunmuştur. Ne bilirsin? Belki de yüce Allah, Bedir Savaşı'na katılmış olanlara Bedir gününde bakıp 'Siz istediğinizi yapın. Ben sizi bağışlamışımdır.'*** buyurmuştur."[1743]

Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti kerimeyi indirdi:

"Ey iman edenler, benim de, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Siz onlara karşı sevgi yöneltiyorsunuz; oysa onlar haktan size gelene küfrettiler. Onlar; Peygamberi de, sizi de, Rabbiniz olan Allah'a iman ediyorsunuz diye yurtlarınızdan çıkarıyorlardı. Eğer siz Benim yolumda savaşmak, rızamı aramak için çıkmışsanız (onları dost edinmeyiniz). Siz onlara hâlâ muhabbet mi besleyeceksiniz? (Sırlarımı ifşa mı edeceksiniz?) Hâlbuki, ben sizin gizlediğinizi de, açıkladığınızı da çok iyi bilenim. İçinizden kim bunu yaparsa (Resûlullah'ın sırlarını açıklarsa), muhakkak ki, o, yolun ta ortasından sapmıştır."[1744]

Bu ayet müminlere kâfirlerle ilişkilerini düzenlemede bir metot vermektedir. Allah Teâlâ'nın: ***"Ey iman edenler, benim de sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin."*** sözünün manası şudur:

Kurtubi diyor ki: "Sure, kâfirlerin dost edinilmesini yasaklamakta asıldır.[1745] Bundan maksat; Allah'a, Resûlüne ve müminlere harp açan; Allah'ın da onlara karşı adavet ve soğukluk gösterilmesini emrettiği, dost ve arkadaş edinilmelerini yasakladığı müşrikler ve kâfirlerdir."[1746]

"Siz onlara karşı sevgi yöneltiyorsunuz; oysa onlar haktan size geleni inkar ettiler." ayetinin manası; "Müslümanların sırlarını onlara haber veriyorsunuz ve onlara nasihat ediyorsunuz. Hâlbuki onlar sizin peygamberinizi ve size Allah Teâlâ'nın hak olarak indirdiği Kur'an'ı inkâr ediyorlar." demektir.

"Peygamberi de, sizi de, Rabbiniz olan Allah'a iman ediyorsunuz di-

---

1743 Ahmed b. Hanbel, 1/79,80; Buhârî 3983; Müslim 2494
1744 Mümtehine 1
1745 Tefsir-i Kurtubî 18/52
1746 Tefsir-i İbni Kesir 4/346

ye yurtlarınızdan çıkarıyorlardı." ayetinin manası hakkında İbni Kesir şöyle demektedir: "Bu, daha öncesiyle birlikte onlara karşı düşmanlık göstermeye ve onları dost edinmemeye teşvik etmektedir. Çünkü onlar Resûlullah (sav)'i ve ashabını dini yalnızca Allah'a hasrediyorlar diye aralarından sürüp çıkardılar. Bu sebeple Allah Teâlâ: "Rabbiniz olan Allah'a iman ediyorsunuz diye" buyurmuştur. Yani: 'Sizin onlar nezdinde Âlemlerin Rabbi olan Allah'a iman etmekten başka bir günahınız yoktu.' demektir."[1747]

"Eğer siz benim yolumda savaşmak, rızamı aramak için çıkmışsanız (onları dost edinmeyiniz). Siz onlara hâlâ muhabbet mi besleyeceksiniz?! (Sırlarımı ifşa mı edeceksiniz?)" ayetinin manası; "Sizler onlara gizli gizli nasihat ediyorsunuz." demektir.

İbni Kesir diyor ki: "Yani: 'Bunu yapıyorsunuz. Hâlbuki Ben gizlilikleri de, kalplerde olanı da zahir de olanı da bilirim.' demektir."[1748]

Daha sonra Allah Teâlâ, ayeti kerimeyi: ***"İçinizden kim bunu yaparsa, muhakkak ki, o, yolun ta ortasından sapmıştır."*** sözüyle bitirmiştir. Yani: 'Her kim onlarla gizli gizli görüşür ve onlarla mektuplaşırsa muhakkak ki o, yolun ortasından sapmıştır.' demektir.[1749]

Üstadım Dr. Muhammed bin Bekir Âli Abid şöyle diyor: "Bu ayeti kerime, Mekke'nin fethi öncesi bir hazırlık mahiyetindedir. Şöyle ki; Muhacirlerle Mekke müşrikleri arasındaki akrabalık bağları ve maddi menfaat ilişkileri Muhacirleri etki altında bırakmasın diye Allah Teâlâ Müslümanları kâfirleri dost edinmemeye teşvik etmektedir."[1750]

Seyyid Kutub şöyle diyor: "Muhacirler, Kureyş'ten çeşitli eziyetler ve sıkıntılar görmüş olsalar da bazı nefisler onlarla Mekkeliler arasında sevgi ve muhabbetin oluşmasını, aile ve akrabalarla savaşa sürükleyen ve akrabalık bağlarının kopmasına sebep olan husumetin sona ermesini istiyorlardı. Sanki Allah burada bu nefislerin kendilerini sorgulamalarını, bu tip tortulardan kurtulmalarını, din ve akide uğruna kendilerini bunlardan tecrit etmelerini istiyordu. Bu sebeple Allah Teâlâ onları gün be gün hadiselerle tedavi ediyordu. İlacın hadiselerden olması, demirin tavında dövüldüğü gibi sıcağı sıcağına yönlendirilmenin yapılması daha etkili oluyordu."[1751]

Hatıb'ın yaptığı büyük bir işti. Bu sebeple Allah Teâlâ, Müslüman

---

1747 A,g,e. 4/347
1748 A,g,e. 4/347
1749 Tefsir-i Kurtubî 18/54
1750 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim 2/568,569
1751 Fî Zılâli'l Kur'an 6/358

toplumu din düşmanlarına karşı üzerlerine düşeni yapmaya yönlendiren ayetler indirdi. Nebi (sav) de ashabına karşı ne denli vefakâr olduğuna delalet eden merhametli bir muamele ile ona karşı muamelede bulundu. Onlardan güzel geçmişleri olup da sürçmelerde bulunanların sürçmelerini görmedi. Hatıb'ın mazideki iyiliklerini bağışlanması için bir sebep saydı.

İşte hikmet içeren Nebevi uslup bu... Nebi (sav), Hatıb'a sadece işlediği cürüm cihetinden bakmadı. İşlediği cürüm büyük de olsa eski günleri düşündü, Allah yolunda ve Allah'ın dinini yüceltme yolundaki çalışmalarını düşündü. Onun Bedir'e iştirak edenlerden biri olduğunu gördü. Onun bu tavrı, Müslümanlara, hata işlemiş olan ashaba karşı bir bütün olarak bakmalarını öğretmektedir. Onların din, davet, cihad, ilim ve terbiye alanlarında yaptıkları güzel faaliyetlere bakılmasını öğretmektedir. Ümmet içinde farzı kifaye olan amelleri işleyenler -kendilerinden bazı hatalar sadır olsa da- takdir ve hürmete hak kazanırlar. İşledikleri kesin hatalarda bile bu böyle ise onlardan içtihat neticesi sadır olan -ki onlar içtihat ehli idiler- fiilleri sebebiyle nasıl kınanırlar?!

Asrımızdaki bazı ilim talebeleri, bazı İslam âlimlerini ve davetçilerini içtihadi görüşleri sebebiyle tenkide yönelmekte, bazı âlimlerin onların hata ettiklerini nakletmektedirler. Sonra da iş burada kalmamakta, tenkit, o âlimleri alaya almaya kadar varmaktadır. Bu kişiler o büyüklerin hatalarını öyle nakletmektedirler ki onları işiten kişiler o büyüklerin hiçbir hizmeti olmadığını düşünmektedir. Bu hususta edep şudur: Önce bu kişilerin iyilikleri zikredilir, onların cihadı, ilmi, daveti ve diğer çalışmaları tanıtılır. Sonra hata olarak görülen husus edep sınırları gözetilerek beyan edilir. Alaya alma ve küçük görme gibi hususlardan da sakınılır. Nebi (sav)'in büyük hata işleyen Hatıb bin Ebî Beltea (ra)'a karşı tavrı bize bunu öğretmektedir. Hatıb'ın Allah yolundaki cihadı Resûlullah (sav)'in gözü önüne gelmiş ve bu sebeple onu ne suçlamış ne de cezalandırmıştır. Resûlullah (sav): ***"Onun hakkında hayırdan başka bir şey söylemeyin."*** dedikten sonra hiçbir Müslüman'ın da onu tek bir kelimeyle dahi olsa kınadığı işitilmemiştir.[1752]

Resûlullah (sav) ile Hz. Ömer Arasında
Hatıp Hakkında Geçen Konuşmadan Çıkan Dersler

• Casusun hükmü öldürülmektir. Ömer (ra) bunu haber vermiş, Resûlullah (sav) de bunu inkâr etmemiştir. Ancak Bedir'e iştirak edenlerden olması sebebiyle cezalandırılmasını yasaklamıştır.

1752

• Ömer (ra)'ın hak hususundaki sertliği. Hatıb'ın boynunun vurulmasını talep ettiğindeki sertliği hak içindi, gayreti de din içindi.

• Büyük günah kişiyi imandan çıkarmaz. Hatıb'ın suçu büyüktü. Çünkü bu, casusluktu. Buna rağmen o, dinden çıkmadı.

• Hz. Ömer'in Hatıp hakkında kullandığı "münafık" sözü lugat manasında kullanılmıştır, ıstılahi manada kulanılmamıştır. Çünkü nifak; küfrü gizlemek ve Müslüman gibi görünmektir. Hz. Ömer'in kastettiği mana; onun, izhar ettiği şeyin hilafına davranmasıdır. Zira o, uğruna cihad ettiği, yoluna kanını döktüğü imana ters düşen bir mektubu Kureyş'e göndermişti.[1753]

• Resûlullah (sav)'in Hatıb'ı bağışlaması sebebiyle Ömer bir anda değişti. Hatıb'a ceza tatbikini haykıran sinirli adam bir anda Allah korkusundan ağlayan adama dönüştü ve: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir." dedi. Çünkü onun gazabı, Allah ve Resûlü içindi. Allah ve Resûlünü bu hususta razı kılacak fiilin ne olduğunu anlayınca -ki o, bu hatayı görmemek ve onun sahibine karşı güzel muamelede bulunmaktı- buna icabet etti.[1754]

• Hatıb'ın ameline ulaşılacak bir amel olmadığı için böyle bir suçu işleyen kişi için af yoktur. Dr. Abdülkerim Zeydan bu görüşü benimseyenlerdendir. O şöyle demiştir: "Hatıb'ın işlediği suçu işleyen kişinin affı caiz değildir. Çünkü onun affedilmesi bir ameli sebebiyle olmuştur ki o amelin bugün işlenmesi mümkün değildir. O da Bedir Savaşı'na katılmasıdır. Bunu herkesin anlaması gerekir."

İmam Malik'in görüşü de budur: O şöyle demiştir: "Müslüman casus öldürülür. Cürmünün tehlikesi sebebiyle öldürülür, Müslüman olması onu korumaz. Müslümanlardan biri Hatıb'ın yaptığını ya da o büyüklükte tehlike içeren bir işi yaparsa müstehak olduğu ceza ile cezalandırılır."[1755]

İbni'l-Kayyım da bu meseleyi münakaşa etmiş, dört mezhep imamının bu konudaki görüşlerini serdetmiş ve sonra şöyle demiştir: "Sahih olan, Onun öldürülmesi devlet reisinin inisiyatifindedir. Onun öldürülmesini Müslümanların lehine görürse öldürür, öldürülmemesinin daha uygun olacağını düşürse onu öldürmez."[1756]

1753 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî 7/176
1754 Es-Sîretü'n Nebeviyye, İbni Faris 404
1755 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî 7/176,177
1756 El-Müstefâd 2/402

Medine'den Çıkış ve Yolda Yaşanan Hadiseler

Resûlullah (sav), Hicret'in sekizinci yılında Ramazanın onunda Mekke'ye doğru yola çıktı.[1757] Medine'de kendi yerine Ebu Ruhm Külsüm bin Husayn bin Utbe bin Halef el-Gıfârî'yi bıraktı.[1758] Asker sayısı on bindi. Muhacirîn ve Ensar'dan kimse geride kalmamıştı. Ordu Kudeyd'e ulaşınca Resûlullah (sav) orucunu bozdu; insanlar da onunla birlikte oruçlarını bozdular.[1759]

Cuhfe'de amcası Abbas bin Abdülmuttalib onunla karşılaştı. Çoluk çocuğuyla birlikte muhacir olarak yola çıkmıştı. Resûlullah (sav) onu görünce sevindi.[1760] Abbas'ın ailesi ve çocuklarıyla birlikte Mekke'den çıkışı onun oradaki görevinin sona erdiğini göstermektedir. O orada askerî ateşe ya da istihbarat müdürü gibi çalışıyordu. Nitekim o Mekke'de Resûlullah (sav)'in emriyle kalıyordu.[1761]

Merru'z Zahran'a İniş ve Kureyş'in Reisi Ebu Süfyan bin Harb'ın Müslüman Oluşu

Resûlullah (sav), Merru'z Zahran'a gelinceye kadar ilerleyişi sürdürdü. Yatsı vaktinde oraya geldiler ve konakladılar. Askerlere ateş yakmaları emrini verdi. Tam on bin ateş yakıldı. Ömer bin Hattab'ı da nöbetçilerin başına dikti.[1766]

Abbas: "Vah, Kureyşlilerin başına geleceklere! Vallahi, onlar gelip Resûlullah (sav)'den aman dilemeden önce Resûlullah (sav) Mekke'ye harple girecek olursa, bu Kureyşlilerin temelli helaki olur." demiş ve Resûlullah (sav)'in boz katırına binip Mekke'ye haber ulaştıracak birini aramaya çıkmıştı.

Ebu Süfyan, Hakim bin Hizam ve Büdeyl bin Verka haber araştırmak üzere Mekke'den dışarı çıkmışlardı. Ateşleri görünce Ebu Süfyan: "Ne bu kadar ateşi, ne de bu kadar askeri bir arada gördüm." dedi.

Büdeyl: "Bunlar, vallahi, Huzaa. Savaş için toplanmışlar." dedi.

Ebu Süfyan: "Huzaa'nın sayısı bu kadar olmaz. Ateşleri de, askerleri de daha az olur." dedi.

O esnada Abbas (ra) onların konuşmalarını işitti ve onları tanıdı. Ebu Süfyan'a: "Ebu Hanzale!" dedi.

1757 Zâdü'l Meâd 3/443
1758 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye 560,561
1759 A,g,e. 561
1760 Buhârî 4275; Müslim 1113
1761 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/286; Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu Faris 406
1766 Min Muîni's Sîre 387; Tabakât, İbni Sa'd 2/135

O da, Hz. Abbas'ı sesinden tanıdı ve: "Ebu'l-Fadl! Sensin ha!" dedi.

Hz. Abbas: "Evet." dedi.

Ebu Süfyan: "Anam babam sana feda olsun. Ne haber var?" diye sordu.

Hz. Abbas: "Yazıklar olsun sana, ey Ebu Süfyan! Bu, Resûlullah (sav)! Müslümanlardan on bin kişilik, karşı koyamayacağınız askerlerin başında size doğru yönelmiş geliyor. Vallahi, vay Kureyşlilerin başlarına geleceklere." dedi.

Ebu Süfyan: "Anam babam sana feda olsun! Buna bir çare, bir tedbir var mı?" diye sordu. Hz. Abbas: "Evet, var." dedi.

Ebu Süfyan: "Sen, ne yapmamı tavsiye edersin?" diye sordu.

Hz. Abbas: "Vallahi, Resûlullah (sav)'den başkası tarafından ele geçirilecek olursan, muhakkak öldürülürsün. Haydi, şu katırın sırtına bin de, seni Resûlullah (sav)'in yanına kadar götüreyim. Kendisinden senin için aman dileyeyim." dedi.

Ebu Süfyan Hz. Abbas'ın terkisine bindi, diğer iki arkadaşı geri döndü. Onunla gittiler. Hz. Abbas, Resûlullah (sav)'in boz katırının üzerinde, Ebu Süfyan da terkisinde olduğu hâlde, mücahitlerin ateşlerinden her bir ateşin yanından geçerken: "Kimsin?" diye soruyorlar. Resûlullah (sav)'in katırını ve Hz. Abbas'ın da onun üzerinde olduğunu görünce: "Resûlullah (sav)'in amcası, Resûlullah (sav)'in katırına binmiş!" diyorlardı.

Hz. Ömer'in ateşinin yanından geçerken Hz. Ömer: "Kimsin?" dedi ve hemen ayağa kalktı. Ebu Süfyan'ı onun terkisinde görünce: "Allah düşmanı Ebu Süfyan ha! Seni ahitsiz ve akitsiz olarak ele geçirmeye fırsat ve imkân veren Allah'a hamd olsun." dedi ve hızla Resûlullah (sav)'e gitti. Huzura girince de: "Ya Resûlullah, bu Ebu Süfyan'ı, Allah, akitsiz ve ahitsiz olarak ele geçirmek imkân ve fırsatını verdi. Müsaade et de onun boynunu vurayım." dedi.

Hz. Abbas: "Ya Resûlullah, ben ona aman vermiş bulunuyorum." dedi.

Hz. Ömer, Ebu Süfyan'ın boynunu vurma hususunda direnip durunca, Hz. Abbas: "Yeter, ey Ömer! Vallahi, Ebu Süfyan, Adiyy bin Ka'boğullarından bir kimse olsaydı, böyle söylemezdin. Fakat sen bunun Abdi Menafoğullarının erkeklerinden olduğunu bildiğin için boynunu vurmak istiyorsun." dedi.

Hz. Ömer: "Sus, ey Abbas! Vallahi, babam Hattab sağ olup da Müslüman olsaydı, ona, senin Müslüman olduğun gün sevindiğim kadar se-

vinmezdim. Çünkü biliyorum ki Resûlullah (sav) senin Müslüman oluşuna onun Müslüman oluşundan daha çok sevinecektir." dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Ey Abbas, onu kaldığın yere götür, sabah olunca da onu bana getir."*** buyurdu.

Sabah olunca Hz. Abbas onu erkenden götürdü.

Resûlullah (sav) onu görünce: ***"Yazıklar olsun sana, ey Ebu Süfyan! Senin için, Allah'tan başka ilah olmadığını öğrenme zamanı daha gelmedi mi?!"*** buyurdu.

Ebu Süfyan: "Anam babam sana feda olsun, ey Muhammed! Yumuşak huylulukta, şerefte, akrabalık hakkını gözetmede senden daha üstünü yoktur. Vallahi, sanırım ki, Allah'tan başka ilah olmasa gerek. Çünkü Allah ile birlikte başka ilah bulunmuş olsaydı, elbette, beni zararlardan korur, yararlardan yararlandırırdı." dedi.

Resûlullah (sav): ***"Yazıklar olsun sana, ey Ebu Süfyan! Senin için, benim Allah'ın Resûlü olduğumu bilme zamanı gelmedi mi?!"*** buyurdu.

Ebu Süfyan: "Anam babam sana feda olsun, ey Muhammed! Yumuşak huylulukta, şerefte, akrabalık hakkını gözetmede senden daha üstünü yoktur. Kalpte hâlâ bazı şüpheler var." dedi.

Hz. Abbas: "Yazıklar olsun sana! Boynun vurulmadan önce Müslüman ol." dedi.

Bunun üzerine Ebu Süfyan şehadet getirdi ve Müslüman oldu.

Hz. Abbas: "Ya Resûlullah, Ebu Süfyan övünmeyi seven biridir. Ona kavmi içinde övüneceği bir şey lütfet." dedi.

Resûlullah (sav): ***"Peki; kim Ebu Süfyan'ın evine sığınırsa o güvendedir. Kim evinin kapısını üzerine kapatır içeride oturursa o güvendedir. Kim mescide sığınırsa o güvendedir."*** buyurdu.

Gitmek üzere ayağa kalktığında Resûlullah (sav): ***"Ey Abbas, onu vadinin daraldığı, atların sıkışa sıkışa geçtiği dağ boğazının yanında tut da, Müslümanların, Allah ordusunun ihtişamını görsün."*** buyurdu.

Hz. Abbas, Resûlullah (sav)'in emri üzere Ebu Süfyan'ı alıp vadinin daraldığı, atların sıkışa sıkışa geçtiği dağ boğazına doğru götürdü. Kabileler kendi bayraklarıyla geçtikçe Ebu Süfyan: "Ey Abbas, kim bunlar?" diye soruyordu.

Hz. Abbas ona cevap veriyordu. Önce: "Süleym kabilesi" dedi.

Ebu Süfyan: "Benimle Süleymoğulları arasında ne geçmiş ki?! Onlar buraya niçin gelmişler ki?!" dedi.

Daha sonra başka bir kabile geçiyordu.

Ebu Süfyan: "Bunlar kim?" diye sordu.

Hz. Abbas: "Müzeyne kabilesi" dedi.

Ebu Süfyan yine: "Benimle Müzeyne kabilesi arasında ne geçmiş ki?! Onlar buraya niçin gelmişler ki?!" dedi.

Daha sonra Resûlullah (sav)'in içinde bulunduğu birlik geçti. Muhacirîn ve Ensar bu birlik içindeydi. Hepsi de zırhlıydı. Zırhları sebebiyle gözlerinden başka bir yerleri görünmüyordu.

Ebu Süfyan onları görünce: "Sübhanallah! Ey Abbas, bunlar da kim böyle?" dedi.

Hz. Abbas: "Bu, Ensar ve Muhacirîn ile birlikte olan Resûlullah (sav)." dedi.

Ebu Süfyan: "Bunlara karşı kimse ön alamaz ve güç getiremez." dedi. Sonra da: "Vallahi, ey Ebu'l-Fadl, kardeşinin oğlunun saltanatı bugün ne kadar büyümüş." dedi. Hz. Abbas: "Ey Ebu Süfyan, bu (saltanat değil) nübüvvettir." dedi.

Ebu Süfyan da ona: "Evet." dedi.

Hz. Abbas ona: "Kavminin kurtuluşuna bak." dedi.[1767]

Bu kıssada Resûlullah (sav)'in insan psikolojisine hitap eden muamelesinin keyfiyeti hakkında çeşitli dersler ve ibretler var. Bu dersler ve ibretlerin önemlilerini arz edelim:

Ebu Süfyan, Müslümanların eline esir düşünce Resûlullah (sav)'in inisiyatifi altına girdi. Ömer (ra) onu öldürmek için harekete geçerken Abbas (ra) onu koruması altına aldı. İkinci günün sabahında Resûlullah (sav)'in huzuruna çıktı. Azar, tehdit ve aşağılanma ile karşılaşmadı. Resûlullah (sav)'in bu tavrı onu etkiledi ve şu sözleri söylemekten kendini alamadı:

"Anam babam sana feda olsun, ey Muhammed! Yumuşak huylulukta, şerefte, akrabalık hakkını gözetmede senden daha üstünü yoktur." O, ana babasını Resûlullah (sav)'için feda ediyor ve onu hayırla yâd ediyor. "Yumuşak huylulukta, şerefte, akrabalık hakkını gözetmede senden daha üstünü yoktur." diyor.[1768]

Hz. Abbas Resûlullah (sav)'e: "Ya Resûlullah, Ebu Süfyan övünmeyi seven biridir. Ona kavmi içinde övüneceği bir şey lütfet." dediğinde Resûlullah (sav): ***"Peki; kim Ebu Süfyan'ın evine sığınırsa o güvendedir."*** buyurdu. Ebu Süfyan'ın evinin tahsisinde Ebu Süfyan'ın nefsini okşayan bir şey var. Bu, onun imanını da güçlendirmiştir.[1769] Bu Nebevi üs-

1767 Buhârî 4280; Musannef, Abdurrezzak 5/374-378; İbni Sa'd 2/134-137; Delâil 5/32-35

1768 Sahihu's Sîreti'n Nebeviyye 518-520; Fıkhu's Sîre, Gadbân 564

1769 El-Müstefâd 2/403

lup, Ebu Süfyan'ın kalbindeki kin ve nefreti siliyor, ayrıca İslami dönemde de -eğer o yolda samimi olur ve gayret gösterirse Ebu Süfyan'ın insanlar nezdindeki itibarından bir şey kaybetmeyeceğini ona hissettiriyordu.[1770] Âlimlerin ve davetçilerin bu Nebevi üslubu iyi bilmeleri ve insanlarla muhatap olurken bu Nebevi üsluba göre hareket etmeleri gerekmektedir.

Resûlullah (sav)'in Amcası Abbas'a Ebu Süfyan Hakkında Söylediği

"Ey Abbas, onu vadinin daraldığı, atların sıkışa sıkışa geçtiği dağ boğazının yanında tut da, Müslümanların, Allah ordusunun ihtişamını görsün." sözü psikolojik harp taktiklerinden biriydi. Resûlullah (sav), Kureyş'in maneviyatını kırmak, Mekke reisinin mukavemet ruhunu yok etmek istiyordu. Bu sebeple Ebu Süfyan'ın İslam ordusunun silah, nizam intizam, itaat ve disiplin cihetiyle durumunu görmesini istedi. Mekke'yi şirkin ve putperestliğin pençesinden kurtarmak üzere gelen bu mübarek orduya karşı oluşabilecek mukavemet fikri bu şekilde yok edilecekti.[1771] Fiilen de Resûlullah (sav)'in planladığı gibi oldu. Ebu Süfyan, Müslümanların gücünü anladı. Kureyş'in bu güce karşı mukabele edemeyeceği açıktı. Hatta Muhacirîn ve Ensar grubu Ebu Süfyan'ın önünden geçerken o: "Sübhanallah! Ey Abbas bunlar da kim böyle?" demişti.

Hz. Abbas: "Bu, Ensar ve Muhacirîn ile birlikte olan Resûlullah (sav)." dedi.

Ebu Süfyan: "Bunlara karşı kimse ön alamaz ve güç getiremez." dedi. Sonra da: "Vallahi, ey Ebu'l-Fadl, kardeşinin oğlunun saltanatı bugün ne kadar büyümüş." dedi.

Hz. Abbas: "Ey Ebu Süfyan, bu (saltanat değil) nübüvvettir." dedi.

Ebu Süfyan da ona: "Evet." dedi.[1772]

İlahî hikmet: "Bu nübüvvettir" sözünü, Hz. Abbas'ın lisanına söyletti. Bu Nebi (sav)'in davetini saltanat, liderlik ya da kavmiyetçilik olarak vehmedecek kişilere kıyamete dek verilmiş bir cevaptır. Bu cevap, Resûlullah (sav)'in hayatını baştan aşağı hülasa eden bir cevaptır. Onun yaşadığı her bir saat ve her bir merhale onun Allah'ın risaletini tebliğ etmek üzere gönderildiğini göstermektedir.[1773]

1770 El-Kıyadetü'l Askeriyye 447
1771 El-Kıyadetü'l Askeriyye 447
1772 İbni Hişam 4/52
1773 Fıkhu's Sîreti'n Nebeviyye, el Bûtî 275

Resûlullah (sav), Mekke'nin fethinde düşmanlarına karşı psikolojik harbi kullanmıştır. Ateşlerin yakılmasını emretmiş, aynı gecede on bin ateş yakılmıştı. Her tarafta ateşler yanıyordu. İslam ordugâhının heybetli bir görünüşü vardı. Korkunun şiddetinden Kureyşlilerin kalpleri duracak gibi olmuştu.[1774]

Resûlullah (sav) bununla düşmanın maneviyatını çökertmeyi hedeflemişti. Zira maneviyatı çöken kişiler herhangi bir mukavemet göstermeyecekler ve kayıtsız şartsız teslim olacaklardı. Ayrıca Resûlullah (sav) bu fethin kan akıtılmaksızın gerçekleşmesini istiyordu. Bu taktiğin kullanılması sebebiyle fetih Resûlullah (sav)'in istediği gibi kansız bir şekilde gerçekleşti. Resûlullah (sav) kendi askerlerinin maneviyatına ve psikolojisine de ihtimam gösteriyordu. Daha sonraları askerî okullarda önem verilecek olan bu taktiği Resûlullah (sav) onlardan önce kullanmıştır.[1775]

1774 Gazavâtu'r Rasul, Tuğgeneral Muhammed Ferec 565
1775 Gazavâtu'r Rasul, Tuğgeneral Muhammed Ferec 565

2.
KONU

NEBİ (SAV)'İN MEKKE'YE GİRİŞ VE FETİH PLANI

Komutanlar Arasında Görev Dağılımının Yapılması

Resûlullah (sav) Zî Tuva'ya ulaştığında görev dağılımını yaptı. Halid bin Velid'i sağ kanata, Zübeyr bin Avvâm'ı sol kanata yerleştirdi. Ebu Ubeyde bin Cerrah'ı zırhsızların başına tayin etti. Bunlar Mekke vadisinin ortasını tuttular. Daha sonra Ebu Hureyre'ye: ***"Ebu Hureyre, bana Ensar'ı çağır."*** buyurdu. O da onları çağırdı; koşarak geldiler.

"Ey Ensar topluluğu, Kureyşlilerin kuru kalabalığını görüyor musunuz?" diye sordu.

Ensar: "Evet." dediler.

Resûlullah (sav): ***"Bakınız! Yarın onlarla karşılaştığınızda, onları ekin biçer gibi biçmelisiniz!"*** buyurdu ve eliyle işaret etti de, sağ elini sol elinin üzerine koydu. Komutanlara da: ***"Benimle buluşma yeriniz, Safa tepesidir."*** buyurdu.[1776]

Resûlullah (sav) Zübeyr bin Avvâm'ı Muhacirlerin ve onlardan oluşan süvarilerin başına tayin etti. Ona Mekke'ye, Mekke'nin üst tarafı olan Kedâ'dan girmesini, bayrağını Hacûn bölgesine dikmesini ve kendisi gelinceye kadar da oradan ayrılmamasını emretti. Halid bin Velid'i de Kudaa, Süleym ve diğer kabilelerin başına tayin etti. Ona Mekke'ye alt taraftan girmesini ve bayrağını evlerin en yakınına dikmesini emretti. Sa'd bin Ubâde'yi de Resûlullah (sav)'e tabi birliklerin ön kısmındaki Ensar birliğinin başına tayin etti. Onlara da savaşanlar dışında kimseyle savaşmamalarını emretti.[1777] Bu şekilde herkesin sorumluluğu belli oldu. Herkes kendisine verilen görevi ve hangi yoldan ilerlemesi gerektiğini iyi biliyordu.[1778]

Müslüman askerleri Mekke'ye dört bir yandan aynı anda girdiler.

1776 Müslim 1780
1777 Min Muîni's Sîre 390
1778 A,g,e.390

Hiçbir mukavemetle karşılaşmadılar. Müslüman askerlerin dört bir yandan aynı anda girmesi müşrik ordusunun artıkları için etkili bir darbe olmuştu. Ne toparlanabilmişler ne de mukavemet gösterebilmişlerdi. İşte Resûlullah (sav)'in hikmet içeren tedbiri buydu. Hem sayı hem de hazırlık cihetiyle her şey yerli yerindeydi. Resûlullah (sav)'in planı başarılı oldu ve müşrikler ne mukavemet etmeye meydan bulabildiler ne de Ümmü'l-Kura'ya doğru ilerleyen ordunun önüne geçebildiler. Her bir birlik savaşmaksızın kendilerine emredilen yere yerleştiler. Sadece Halid bin Velid'in yürüyüş istikametinde bazı ufak tefek çatışmalar oldu.[1779] Kureyş'in aşırıları, Handeme denilen yerde bir araya gelip ilerleyen İslam ordusuna karşı ok atmaya başladılar. Safvan bin Ümeyye, İkrime bin Ebu Cehil, Süheyl bin Amr ve onlara tabi olan bazı kişilerdi bunlar. Halid bin Velid işlerinin bitirilmesi için emir verdi. Birkaç dakika içinde bu zayıf kuvvet bertaraf edildi ve dağıtıldı. İslam ordusu bu şekilde Mekke-i Mükerreme'ye hâkim oldu.[1780]

Siyer ve tarih kitapları bize Benî Bekr kabilesine mensup Himas bin Kays bin Halid'in kıssasını naklediyor.

Himas Müslümanlara karşı savaşmak üzere silah hazırlamıştı. Silahı hazırlarken hanımı onu gördü de ona: "Bu hazırlık niçin?" diye sordu.

"Muhammed ve ashabı için." dedi.

Bir gün hanımı ona: "Vallahi, Muhammed ve ashabına karşı kimsenin duracağını zannetmiyorum." dedi.

Himas: "Vallahi, ben onlardan birini sana hizmetçi kılacağım." dedi. Sonra da şu beyti söyledi:

"Bugün gelirlerse hiçbir noksanım yok,
İşte tam bir silah ve işte harbe,
Kınından tez sıyrılan iki tarafı keskin kılıç."

Fetih günü gelip çatınca Himas, İkrime'nin adamlarıyla birlikte Müslümanlara karşı çatışmaya girdi. Halid'in askerleri karşısında etrafındaki müşriklerin bir bir sıvıştığını hissedince o da mağlup bir şekilde kaçtı ve evine sığındı. Karısına da: "Kapıyı üzerime sıkıca kapa." dedi.

Karısı: "Bana vadettiğin hizmetçi nerede kaldı?" diye sordu.

Bunun üzerine Himas mazeret olarak şunu söyledi:

"Eğer sen Handeme çatışmasına şahit olsaydın,
Safvan'ın ve İkrime'nin nasıl kaçtığını,

1779 Suver Ve İber 397
1780 Kıyâdetü'r Rasul 122,123

Ebu Yezid'in (Süheyl bin Amr'ın) kocası ölen kadınlar gibi ayakta nasıl kalakaldığını,

Müslümanların kılıçlarıyla onları nasıl karşıladıklarını,

Kol ve kafatasların bir vuruşla nasıl biçildiğini,

Homurtudan başka seslerin duyulmadığını,

Arkamızdan nasıl nara atıldığını bir görseydin,

Beni kınamak için en küçük söz bile söylemezdin." [1781]

İslam ordusu Mekke'ye girmeden az önce, Mekke'de sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Herhangi bir çatışmaya ve provokasyona meydan vermemek ve kan dökülmesine mâni olmak için bu yol seçildi. O günün sloganı: "Kim Ebu Süfyan'ın evine sığınırsa güvendedir, kim kendi kapısını üzerine kapatıp evine sığınırsa güvendedir, kim de mescide sığınırsa güvendedir." sözüydü.

Resûlullah (sav)'in, Ebu Süfyan'ın evine ayrıcalık tanıması, Mekkelileri iknada Ebu Süfyan'a yardımcı olması, barış ve huzur içinde Mekke'ye girilmesi ve Ebu Süfyan'ın kalbine imanın iyiden iyiye yerleşmesi içindi.[1782]

Ebu Süfyan alelacele Mekke'ye gitti ve avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı: "Ey Kureyş topluluğu! Muhammed, karşısında duramayacağınız, dayanamayacağınız ordularla gelmiş bulunuyor. Kim Ebu Süfyan'ın evine sığınırsa o güvendedir." dedi.

Hind Binti Utbe onun (kocası Ebu Süfyan'ın) yanına varıp sakalından tuttu ve: "Şu kocamış ahmağı, şu kavmine kötü elçilik yapanı öldürün." dedi.

Ebu Süfyan: "Yazıklar olsun size! Bu sizi canınızdan yana aldatmasın. Zira Muhammed, size karşısında duramayacağınız ordularla gelmiş bulunuyor. Kim Ebu Süfyan'ın evine sığınırsa o güvendedir." dedi.

Oradakiler: "Allah seni kahretsin! Senin evin bizim için ne kadar yararlı olabilir, hangimizi alabilir?!" dediler.

Ebu Süfyan: "Kim kendi kapısını üzerine kapatıp evine sığınırsa güvendedir, kim de mescide sığınırsa güvendedir." dedi. Bunun üzerine insanlar evlerine ve mescide dağıldılar.[1783]

Resûlullah (sav)'in şairi Hassan bin Sabit, Kureyşlileri hicvederken İslam ordularının Mekke'nin yukarısındaki Kedâ mevkiinden Mekke'ye gireceğini söylemişti. Resûlullah (sav) de onun sözünü doğru çıkarmak

1781 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/295
1782 Dirâse Fi's Sîre, Dr. İmadüddin Halil 245
1783 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/290

için şehre Kedâ mevkiinden girdi. O kaside Hassan bin Sabit'in en güzel kasidelerinden sayılmaktadır. Orada şöyle diyordu:

"Atlarımız birbiriyle yarışırcasına giderken,
Kadınlar başörtüleriyle onları tokatlarlar."[1784]

İbni Ömer (ra)'tan rivayet edilen şu haber Nebi (sav)'in Kedâ'dan niçin girdiğini ifade etmektedir. İbni Ömer şöyle diyor: "Resûlullah (sav) fetih günü Mekke'ye girdiğinde kadınların başörtüleriyle atların yüzüne vurduğunu gördü de Hz. Ebubekir'e bakarak güldü. Sonra da: "Ey Ebubekir, Hassan nasıl demişti?" buyurdu. Sonradan da onun: 'Atlarımız birbiriyle yarışırcasına giderken,

Kadınlar başörtüleriyle onları tokatlarlar.' beytini söyledi."

Mütevazı Bir Giriş, Kibirli Fatih Girişi Değil

Resûlullah (sav), Mekke'nin fethi günü Mekke'ye üzerinde siyah bir sarıkla ihramsız olarak girdi.[1785] Allah Teâlâ'nın, kendisine nasip ettiği fethi görünce tevazuundan dolayı başını eğmişti. Hatta çenesi nerede ise bineğinin sırtına değecek vaziyetteydi.[1786] Mekke'ye Fetih suresini okuyarak girdi.[1787] Fetih nimetini, günahların bağışlanmasını ve büyük bir zaferin ihsanını hissederek Mekke'ye girdi.[1788] Mekke'ye fatih olarak girdiğinde -ki orası Arap yarımadasının kalbi, dinî ve siyasi yönden merkeziydi- adalet, eşitlik ve tevazu ilkelerini orada yükseltti ve terkisine Üsâme bin Zeyd'i aldı.[1789] O, Resûlullah (sav)'in azatlı kölesinin oğlu idi. Haşimoğullarından birinin oğlunu ya da Kureyş'in eşrafından birinin oğlunu -ki onlar hayli kalabalıktı- almadı. Bu, Hicret'in sekizinci yılında Ramazanın yirminci gününün sabahında cuma günü olmuştu.[1790]

Muhammed Gazzalî, Nebi (sav)'in Mekke'ye girişini şöyle anlatıyor: "İslam ordusu ilerlerken Resûlullah (sav) devesi üzerindeydi. Başında siyah bir sarık vardı. Başı huşuunun şiddetinden dolayı eğilmişti, vücudu da hayvanına doğru eğilmişti. Hareketlerinde tam bir tevazu vardı. Bu mehabetli muhteşem ordu Harem bölgesine doğru süratle yol alıyordu. Etrafındaki zırhlı birlikler onun bir işaretini bekliyorlardı. İşaret alsalar Mekke'de taş taş üzerinde bırakmayacaklardı. Bu büyük fetih

1784 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/309
1785 Ahmed b. Hanbel, 1/363; Müslim 1358; Ebu Davud, 4076; Tirmizî 1735; Nesâî 5/201; İbni Mâce 2822
1786 Delâil 5/68; Hakim 3/47; Ebu Ya'lâ 3393; Mecmau'z Zevâid 6/169
1787 Buhârî 4281; Müslim 794/238
1788 Suver Ve İber 396
1789 Buhârî 4289
1790 Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu'l Hasen Ali en Nedvî 338

ona yıllar önce nasıl tardedildiğini ve bugün nasıl muzaffer bir komutan olarak döndüğünü düşündürüyordu. Yine bu uğurlu sabahta Allah Teâlâ'nın ona nasip ettiği bu büyük ihsanı düşünüyor da Allah'a karşı huşu-u artıyor ve hayvanı üzerinde eğildikçe eğiliyordu.[1791]

Resûlullah (sav), Fetih günü Mekke'ye girerken dâhili cephenin de sağlam olmasına azami gayret gösteriyordu. Sa'd bin Ubâde'nin Ebu Süfyan'a söylediği "Bugün savaş günüdür. Bugün Kâbe'nin haramlığının helal sayıldığı gündür." Sözüne karşı: ***"Bugün, Allah'ın Kâbe'yi tazim edeceği ve Kâbe'ye örtü giydirileceği gündür."*** buyurdu[1792] ve bayrağı onun elinden alarak oğlu Kays bin Sa'd bin Ubâde'ye teslim etti. Resûlullah (sav) bu tasarrufu ile olması muhtemel gereksiz bir çatışmanın önüne geçmiş oldu. Bayrağı oğluna verdiği için de ne onu ne de Ensar'ı gücendirmemiş oldu. Bayrağı ondan alıp bir Muhacire vermedi. Ensarî'den alıp oğluna verdi. İnsanın fıtratında olan hususlardan biri de, kendi oğlu dışındaki kişilerin kendisinden daha üstün olmasını istememesidir.[1793]

Resûllah (sav) Mekke'ye girip etraf huzur ve sükûnete kavuştuktan sonra Kâbe'ye gitti. Kâbe'ye girdiğinde Kâbe'nin etrafında ve üzerinde üç yüz altmış put vardı. Tavaf ettikten sonra bir yandan elindeki asayla putları dürtüyor, bir yandan da: ***"Hak geldi, batıl zail oldu. Batıl zaten zeval bulucudur."*** [1794] ve: ***"Hak geldi; batıl ise ne (bir şey) ortaya çıkarabilir, ne de geri getirebilir."*** [1795] ayetlerini okuyordu. Putlar birer birer yüzleri üzerine düşüyorlardı. Allah'ın yardımını ve peygamberini teyit ettiğini gösteren muhteşem bir hadise yaşanıyordu. Zira Resûlullah (sav) Kâbe'nin etrafındaki putları elindeki asa ile dürtüyor, o dürtülen put yüz üstü ya da sırt üstü düşüyor paramparça oluyordu.[1796] Kâbe'nin içinde çeşitli resimler ve heykeller gördü. Onların imha edilmesini emretti.[1797] Resimler çıkarılmadan önce Kâbe'ye girmekten kaçındı. Orada Hz. İbrahim'e ve Hz. İsmail'e ait olduğunu iddia ettikleri resimler de vardı. Resimlerde onların elinde fal okları olduğu görülüyordu.

Bunun üzerine Nebi (sav): ***"Allah belalarını versin! Onlar o ikisinin fal okları çekmediğini çok iyi biliyorlardı."*** buyurdu.[1798]

1791 Fıkhu's Sîre, Gazzalî 279,280
1792 Buhârî 4280; Delâil 5/38; Tarih-i Taberî 3/118
1793 Kıyâdetü'r Rasul 196
1794 İsra 81
1795 Sebe' 49
1796 Fıkhu's Sîre, Bûtî 282
1797 Es-Sîretü'n Nebeviyye, Nedvî 339
1798 365; Buhârî 4288

Resûlullah (sav) daha sonra Kâbe'ye girdi ve Kâbe'nin bucaklarında tekbir getirdi. Sonra da namaz kıldı.

İbni Ömer rivayet ediyor:

"Resûlullah (sav) Kâbe'ye; Üsâme, Bilal ve Osman bin Talha ile birlikte girdi. Daha sonra kapıyı içerden kapattı, içeride bir müddet kaldı. Dışarı çıktıklarına Bilal'e: "Resûlullah (sav) içerde ne yaptı?" diye sordum. Bilal: "İki direği soluna bir direği sağına aldı, üç direk de arkasında idi. (O gün Kâbe'de altı direk vardı.) Sonra namaz kıldı." dedi.[1799]

Kâbe'nin anahtarı Müslüman olmadan evvel Osman bin Talha'daydı. Hz. Abbas (ra) Kâbe'deki Sikâye[1800] görevi ile birlikte anahtarın da onda olmasını istiyordu. Ancak Resûlullah (sav) Kâbe'den çıktıktan sonra onu Osman'a verdi. Verirken de: ***"Bugün iyilik ve ahde vefa günüdür."*** buyurdu.[1801]

Resûlullah (sav) Medine'ye hicret etmeden evvel Osman bin Talha'dan anahtarı istemiş, Osman da Resûlullah (sav)'e karşı kaba ve katı davranmış, Kâbe'ye girmesine mâni olmuştu. Resûlullah (sav) de onun bu çıkışını sükûnetle karşılamış ve ona: ***"Ey Osman, umarım ki bir gün sen beni bu anahtarı nereye istersem koyacağım bir mevkide de göreceksin."*** buyurmuştu.

Bunun üzerine Osman: "O zaman Kureyş mahvolmuş, zelil düşmüş olur." demişti.

Resûlullah (sav) de ona: ***"Bilakis, asıl o zaman Kureyş yaşayacak ve izzet bulacak."*** buyurmuştu.

Resûlullah (sav)'in Osman'a söylediği sözü gerçek olmuştu. Şimdi Resûlullah (sav) anahtarı kime isterse ona verecekti.[1802]

Resûlullah (sav) Kâbe'nin anahtarlarını Osman'a verdi ve: ***"İşte anahtarların, ey Osman... Bugün iyilik ve ahde vefa günüdür."*** buyurdu.[1803]

"Ey Ebu Talha oğulları, yüce Allah'ın emanetini, sizde temelli kalmak ve dürüst hareket etmek üzere alınız. Onu, zalim olmadıkça, hiç kimse elinizden alamaz." buyurdu.[1804]

Resûlullah (sav) bu şekilde davrandı ve anahtarlara sahip çıkmaya

1799 Müslim, 1329; Ebu Davud, 2023; Nesâî 2/63
1800 Sikâye; Hacılara su dağıtımı görevi.
1801 Kebir, Taberânî 8395; Musannef, Abdürrezzak 5/83,84; Mecmau'z Zevâid 6/177
1802 El-Meğâzî 2/838
1803 İbni Hişam 4/62
1804 El-Meğâzî 2/838

çalışmadı. Onları Haşimoğullarından birine de vermedi. Hâlbuki onlar anahtarların kendilerine verilmesini istemişlerdi. Çünkü bu, sülalenin hâkimiyetini ve nüfuzunu genişleten bir şeydi. Ancak nübüvvet bu tip şeylerle ilgili değildi. Bu, iyilik ve ahde vefayı öne alan Allah Resûlü'nün tarzı değildi. Onun tarzı, gadreden, kaba ve sert davrananlara karşı da iyilik etmek ve vefakâr davranmaktı.[1805]

Resûlullah (sav), Hz. Bilal'e ezan okuması için Kâbe'nin üzerine çıkmasını emretti. Bilal Kâbe'nin üzerine çıktı ve ezan okudu. Mekke halkı sessizce bu yeni nidayı dinliyordu, sanki rüyada gibiydiler. Hz. Bilal'in ağzından çıkan sözler, havada yankılanıyor ve şeytanların kalplerine korku salıyordu. Ya gerisin geriye dönüp kaçacaklar ya da Müslüman olacaklardı.[1806]

Daha dün kırbaç şakırtıları arasına "Ehad! Ehad! Ehad!" iniltileri karşıyordu. Bugün ise o, iniltilerin sahibi Kâbe üzerinde en gür sesiyle "Eşhedü en la ilahe illellah, eşhedü enne Muhammed abduhu ve resûluhu" şehadetini haykırıyordu. Herkes susuyor, onu dinliyordu.[1807]

Genel Af İlanı

Resûlullah (sav)'e ve Müslümanlara karşı olmadık işkenceleri reva görmelerine rağmen Mekke halkı toptan affedildi. Müslümanlar onları toptan yok edebilirdi, buna kadirdiler. Kâbe'nin avlusunda toplanmışlar, Resûlullah (sav)'in kendileri hakkında vereceği hükmü bekliyorlardı.

Resûlullah (sav) onlara: ***"Şimdi, hakkınızda benim ne yapacağımı düşünüyorsunuz?"*** diye sordu.

Onlar: "Biz, senin hayır ve iyilik yapacağını düşünüyoruz. Sen, kerem ve iyilik sahibi bir kardeşsin, kerem ve iyilik sahibi bir kardeşin oğlusun." dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Bugün size hiçbir başa kakma ve ayıplama yoktur. Allah sizi yarlıgasın."*** buyurdu.[1808]

Bu genel af sayesinde insanlar öldürülmekten, esir edilmekten, menkul ve gayrimenkul mallarını kaybetmekten ve haraç vergisine muhatap olmaktan kurtuldular. Mekke'nin kudsiyeti ve hürmeti sayesinde diğer fethedilen beldelerde uygulanan hükümler burada uygulanmadı.

1805 Suver Ve İber 401
1806 Fıkhu's Sîre, Gazzalî 383
1807 Fıkhu's Sîre, Bûtî 269
1808 El-Kübrâ, Beyhakî 9/118; Delâil 5/58; İbni Sa'd 2/141,142

Çünkü burası abidler yurdu idi, burası Allah Teâlâ'nın haremiydi. Bu sebepten dolayı önceki ve sonraki âlimlerin birçoğu Mekke arazisinin satılmasına ve evlerinin kiralanmasına cevaz vermemişler: "Oranın ahalisi ihtiyaç duydukları evlerde otururlar, ihtiyaç duymadıkları yerleri de hacıların, umrecilerin ve orada kalmak isteyen abidlerin ikameti için tahsis ederler." demişlerdir. Bir kısım âlimler de Mekke arazisinin satılabileceğini ve evlerinin de kiraya verilebileceğini söylemişlerdir. Öncekiler görüşlerinde mürsel ve mevkuf rivayetlere dayanırken ikinciler ise daha sağlam delillere dayanmışlardır.[1809]

Resûlullah (sav)'in Bazı Kişileri Aftan İstisna Sayması

Bu büyük genel affa rağmen bazı kişiler bunun dışında tutuldu. Kâbe'nin örtüsüne sarılı olarak bulunsalar dahi öldürülmeleri emri çıkarıldı. Bunlar on küsur kişiydi. Allah'a ve Resûlüne karşı işledikleri cürümler gerçekten büyüktü. Ayrıca affedilecek olsalar sonraları halk içinde fitne çıkarmalarından korkulan kişilerdi bunlar.[1810]

Hafız İbni Hacer "*Feth*" adlı eserinde şöyle diyor:

"O kişilerin isimlerini değişik rivayetlerden topladım. Onlar; Abduluzza bin Hatal, Abdullah bin Sa'd bin Ebî Serh, İkrime bin Ebî Cehl, Huveyris bin Nükayd, Mikyes bin Subâbe, Hebbâr bin Esved, İbni Hatal'ın iki şarkıcı cariyesi Fetenâ ve Kureybe -ki bunlar Resûlullah (sav)'i hicvederek şarkı söylüyorlardı-, Abdulmuttaliboğullarının azatlısı Sâre idi."

Ebu Ma'şer bu listeye Haris bin Tulâtil el-Huzâî'yi eklemiş; Hakim de Ka'b bin Züheyr, Vahşi bin Harb ve Hind Binti Ukbe'yi eklemiştir.[1811]

Bu kişilerden bir kısmı öldürülmüş, bir kısmı da Müslüman olarak Resûlullah (sav)'e gelmiş, affa mazhar olmuş ve iyi bir Müslüman olarak yaşamışlardır.[1812]

Fethin Ertesi Günü Resûlullah (sav)'in Yaptığı Konuşma ve Mekke Halkının Müslüman Oluşu

Fethin ertesi günü Resûlullah (sav)'in müttefiklerinden Huzaalıların Hüzeyl'e mensup birini öldürdükleri haberi Resûlullah (sav)'e ulaşmış, Resûlullah (sav) de buna çok kızmıştı. Kalktı bir hutbe irad etti. Şöyle dedi:

1809 El-Muctemeu'l Medenî, Umerî 180
1810 Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu Şühbe 2/451; Teemmülât 262
1811 Fethu'l Bârî, 4280 numaralı hadisin şerhi.
1812 Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu Şühbe 2/451

"Ey insanlar! Şüphesiz ki Allah, gökleri ve yeri yarattığı günden beri Mekke'yi haram kılmıştır. Kıyamet gününe kadar da haramlardan bir haramdır. Allah ve ahiret gününe iman eden bir kişi için orada kan dökmek veya bir ağacı kesmek helal olmaz. Benden önce hiçbir kimseye helal olmadığı gibi benden sonra gelen hiçbir kimseye de helal olmaz. Benim için de sadece işte bu saat helal oldu. Bu da Mekkelilere bir gazab olarak böyle oldu. Dikkat ediniz. Dün gibi, eski haramlığı tekrar yerine gelmiştir. Sizden burada hazır bulunan kişi, hazır bulunmayana bunu tebliğ etsin. Size, 'Allah'ın Resülü Mekke'de savaşmıştır.' diyen kimselere deyin ki: 'Şüphesiz Allah orayı Rasülü için helal kılmıştır. Sizin için ise helal kılmamıştır.' Ey Huzaa topluluğu! Elinizi adam öldürmekten çekiniz. Eğer fayda sağladı ise, adam öldürmek çok oldu. Artık yeter. Öyle birini öldürdünüz ki, onun diyetini ödemem gerekir. Bundan sonra kim adam öldürürse onun ailesi, iki yol arasında muhayyerdir. Dilerlerse katilini öldürürler, dilerlerse maktulün diyetini alırlar." [1813]

Resûlullah (sav)'in genel af ilan etmesinden sonra Mekke halkına mensup erkekler, kadınlar, hürler ve azat edilmiş köleler severek ve isteyerek Müslüman olmaya koştular. İslam Mekke'ye hâkim olmuştu. İnsanlar grup grup İslam'a giriyorlardı. Nimet tamamlanmış, şükür vacip olmuştu.[1814]

Resûlullah (sav) herkesten biat aldı. Erkekler, kadınlar, büyükler, küçükler, hepsi biat ettiler. Resûlullah (sav) biat almaya erkeklerden başladı. Safa tepesine oturdu, Müslüman olmak ve güçleri yettiği nispette Allah'a ve Resûlüne işitip itaat etmek üzere onlardan biat aldı.

Müşâci' bin Mes'ûd fetih günü kardeşi Mücâlid'i getirdi ve: "Ya Resûlullah, hicret üzere biat almak için kardeşimi sana getirdim." dedi.

Resûlullah (sav): ***"Hicret ehli, o hicretin ihtiva ettiği şeylerle birlikte geçip gitti."*** buyurdu.

Müşâci': "Peki, o ne üzere biat edecek?" diye sordu.

Resûlullah (sav): ***"Ondan İslam, iman ve cihad üzere biat alacağım."*** buyurdu.[1815]

Buhari rivayet ediyor: "Resûlullah (sav) fetih günü şöyle buyurdu: ***'Fetihten sonra hicret yoktur. Ondan sonra cihad ve niyet vardır. Cihada çağırıldığınızda katılın."*** [1816]

1813 Ebu Davud, 4504; Tirmizî 1406; Delâil 5/83,84
1814 Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu Şühbe 2/451
1815 Ahmed b. Hanbel, 3/469; Buhârî 4305; Müslim 1863
1816 Buhârî 1834; Müslim 1353

Burada kastolunan şey şudur: Mekke'nin fethedilmesiyle vacip olan hicretin kalkmasıdır. Artık İslam izzet bulmuş, sağlam payandalar üzerinde dikilmiş ve insanlar İslam'a grup grup girmeye başlamış. Daru'l-küfür'den Daru'l-İslam'a ya da kişinin dinini yaşayamadığı beldeden yaşayabileceği yere hicret etmesi ise kıyamete dek bakidir. Yine de bu, Mekke'nin fethinden önceki hicret gibi değildir. Bazen vacip olur, bazen olmaz. Nitekim cihad ve Allah yolunda infak da kıyamete dek meşru olan ibadetlerdendir. Ancak bugünkü cihad ve bugünkü infak fetihten önceki cihad ve infak gibi değildir. Nitekim Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"Size ne oluyor ki, Allah yolunda infak etmiyorsunuz? Oysa göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. İçinizden, fetihten önce infak eden ve savaşanlar (başkasıyla) bir olmaz. İşte onlar, derece olarak sonradan infak eden ve savaşanlardan daha büyüktür. Allah, her birine en güzel olanı vadetmiştir. Allah, yapmakta olduklarınızdan haberdar olandır." [1817]

Resûlullah (sav) erkeklerden sonra kadınlardan biat aldı. Hind Binti Utbe de kendisini gizlemiş, kadınlar arasına girmişti. Hz. Hamza'ya yaptıklarından dolayı Resûlullah (sav)'in onu tanımasından korkuyordu. Kadınlar Allah'a hiçbir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, başkasının çocuğunu sahiplenerek kocasına isnatta bulunmamak ve uygun olanı işlemekte sana karşı gelmemek şartıyla sana biat ettiler.

Nebi (sav): ***"hırsızlık yapmamak"*** sözünü söylediğinde Hind: "Ya Resûlullah, Ebu Süfyan cimri bir adamdır. Bana ve çocuğuma kifayet miktarı nafaka vermiyor. Onun bilgisi olmaksızın malından alsam bunda bana bir vebal olur mu?" diye sordu.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Onun malından sana ve çocuğuna yetecek miktarda al."*** buyurdu.

Ebu Süfyan da: "Senin geçmişteki çaldığın geçti gitti. Gelecekte çalacağın da sana helâl olsun." dedi.

Resûlullah (sav): ***"zina etmemek"*** sözünü söylediğinde de Hind: "Hür olan bir kadın hiç zina eder mi?" dedi.

Resûlullah (sav) onu tanımıştı. Ona: ***"Sen Hind Binti Utbe misin?"*** diye sordu.

O da: "Evet" dedi.

Kadınlar musafaha etmeksizin biat ettiler. Resûlullah (sav) kadın-

1817 Hadid 10

larla musafaha etmiyordu. Kendisine helal olmayan ya da mahremi olmayan kadınlardan hiçbirine eli değmedi.

Sahiheyn'de Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Hayır, vallahi, Resûlullah (sav)'in eli hiçbir yabancı kadının eline değmemiştir."[1818]

Başka bir rivayette şöyle geçmektedir:

"Resûlullah (sav) kadınlardan sözle biat alıyordu. Şöyle diyordu: 'Benim yüz kadına birden hitap etmem, her kadına ayrı ayrı hitap etmem gibidir."[1819]

Halid bin Velid'in Cezîme'ye Gönderilişi

Resûlullah (sav), Halid bin Velid'i, Cezîmeoğullarını İslam'a davet etmek üzere gönderdi. Huneyn Gazası'ndan önce Hicret'in sekizinci yılı Şevval ayı idi.[1820] Halid'le birlikte Süleymoğullarından, Ensar'dan ve Muhacirîn'den askerler vardı. Sayıları yaklaşık üç yüz elli kişiydi. Cezîmeoğulları Halid bin Velid'in komutası altındaki askerleri görünce silahlandılar.

Halid onlara: "Silahları bırakın. İnsanlar teslim oldu." dedi.

Onların içinden adı Cahder olan biri: "Yazık size, ey Cezîmeoğulları. Bu Halid. Vallahi, silah bıraktığınız takdirde esir edileceksiniz, esir edildikten sonra da boyunlarınız vurulacak. Vallahi, ben asla silahımı bırakmam." dedi.

Yanındakiler onun üzerine üşüşüp silahlarını bıraktırdılar. Silahı bıraktığında elleri boynuna bağlandı. Sonra da onları İslam'a davet etti. Onlar "Eslamna (Müslüman olduk)" sözünü iyi söyleyemediklerinden onun yerine "Sabe'na (din değiştirdik)" dediler.

Halid onların bir kısmını esir aldı, bir kısmını öldürdü. Yanındakilerden bir kısmı ona karşı çıktı. Daha sonra Halid esirleri yanındaki askerlere teslim etti. Ertesi gün herkesin yanındaki esiri öldürmesini emretti. Bazıları emri yerine getirdi. Abdullah bin Ömer ve yanındakiler ise esirlerini öldürmekten kaçındılar. Raslullah (sav)'in yanına geldiklerinde ona olanı biteni haber verdiler.

Resûlullah (sav) de buna gazaplandı ve ellerini semaya doğru kaldırarak: ***"Allah'ım! Halid'in yaptığı şeyden berî olduğumu sana arz ederim."*** diye dua etti.[1821]

1818 Buhârî 5288; Müslim 1866
1819 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/319
1820 Es-Serâyâ Ve'l Buğûs 248
1821 Ahmed b. Hanbel, 2/150,151; Buhârî 4339; Nesâî 8/237; İbni Sa'd 2/147,148

Bu mevzuda Halid bin Velid ile Abdurrahman bin Avf arasında münakaşa oldu ve araları bozuldu. Abdurrahman bin Avf, Halid'in bu işi amcası Fakeh bin Muğîre'nin intikamını almak için yapmasından korkuyordu. Cezîmeliler onu cahiliye döneminde öldürmüşlerdi. Müslim ve diğerleri tarafından rivayet edilen şu hadis bu hususla ilgili olsa gerek:

"İbni'l-Velid ile Abdurrahman bin Avf'ın arazı bozuktu. Halid ona küfür etti. Bunun üzerine Resûlullah (sav): 'Ashabımdan birine sövmeyin. Sizden biri Uhud dağı kadar altını tasadduk etse onların infak ettiği bir müdde;[1822] hatta onun yarısına bile ulaşamaz.' buyurdu."[1823]

Resûlullah (sav) Hz. Ali'yi gönderdi ve Cezimelilerden öldürülenlerin fidyelerini ödedi. Hatta onları razı etmek için fidyeleri fazlasıyla ödedi.[1824] Hikmet içeren bu Nebevi tasarruf sayesinde Resûlullah (sav) Cezîmeoğullarını teselli etmiş ve kalplerdeki hüzün de bu şekilde giderilmiş oldu.[1825] Halid bin Velid'in Cezimelileri katletmesi onun yanlış içtihadı sebebiyle olmuştur. Bunun da delili; Resûlullah (sav)'in onu bu sebeple cezalandırmamasıdır.[1826]

PUTHANELERİN YIKILIŞI

Beytü'l-Haram içindeki putlardan temizlendikten sonra sıra putlar için inşa edilmiş puthanelerin yıkımına gelmişti. Cahiliye döneminde uzun zaman bu puthanelerde ibadet edilmişti.[1827] Resûlullah (sav)'in seriyyeleri harekete geçti ve Arap yarımadasını bu puthanelerden temizlemeye başladı. O seriyyelerden bir kısmını zikredelim:

Halid bin Velid Seriyyesinin Uzza'yı yıkmak Üzere Gönderilişi

Halid bin Velid'in bu seriyyesi otuz kişiden oluşuyordu. Kureyş ve diğer Araplar nezdinde en muteber tağûtu yıkmak üzere yola çıktılar. Uzza'nın mevcudiyetine bir son verilecekti. Nahle mevkiindeki Uzza'ya ulaştıklarında Halid oradaki semüre ağaçlarını kesti ve Onun üzerindeki binayı yıktı.[1828]

Halid şöyle diyordu:

1822 Müd; iki avuçluk bir miktar olup, 260 dirhem kadardır. Bir dirhem yaklaşık 3.2 gramdır.
1823 Buhârî 3673; Müslim 2541
1824 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye 579
1825 Es-Sîretü'n Nebeviyye, Ebu Şühbe 2/465
1826 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye 579
1827 Min Muîni's Sîre 394
1828 Es-Serâyâ Ve'l Buğûs 282

"Tanımıyorum seni, takdis de etmiyorum,
Allah'ın seni alçalttığını görüyorum." [1829]

Halid bin Velid ve askerleri görevin tamamlandığını bildirmek üzere Resûlullah (sav)'e döndüklerinde, Resûlullah (sav) seriyye komutanına: ***"Bir şey gördün mü?"*** diye sordu.

Halid: "Hayır." dedi.[1830]

Resûlullah (sav) ona: ***"Geri dön, çünkü sen bir şey yapmamışsın."*** buyurdu.[1831]

Bunun üzerine Halid bin Velid kendisine verilen görevi hakkıyla yerine getiremediği için geri döndü, öfke doluydu. Oraya vardığında Uzza'nın bakıcısı ve kapıcısı onu gördü. Başlayıp da bitiremediği işi bitirmek üzere geri döndüğünü anladı. "Ey Uzzâ, haydi, yalan çıkarma. En şiddetli bir saldırışla Halid'in üzerine saldır. Başındaki örtüyü at ve kolları sıva!" diye bağırarak dağa kaçtı.

Halid, Uzza'nın yanına yaklaştı. O esnada kapkara, çırılçıplak, saçı başı darmadağınık, başından aşağı toprak saçan bir kadın Halid bin Velid'in karşısına dikildi. Halid o bilinen şecaatiyle kadına doğru ilerledi ve kılıcıyla onu ikiye biçti. Daha sonra Resûlullah (sav)'in yanına döndü ve yaşadıklarını haber verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"İşte o, Uzza'dır."*** buyurdu.[1832]

Sa'd bin Zeyd el-Eşhelî Seriyyesinin Menat'ı Yıkmak Üzere Gönderilişi

Menat, Kızıldeniz kıyısında "Müşellel" adıyla maruf mıntıkada bulunan bir puttu. Evs, Hazrec, Gassân ve onların dinine tabi olan diğer kabileler cahiliye döneminde ona tapıyorlar, onu takdis edip yüceltiyorlardı. Onlar hacdan döndüklerinde Menât'ın yanında saçlarını traş ediyorlardı. Bunu yapmazlarsa haccı eksik sayıyorlardı. Hatta ona o kadar tazimde bulunuyorlardı ki Safa ile Merve tepeleri arasında say etmezlerdi. Ata babadan göregeldikleri şey buydu. Müslüman oluncaya kadar da onların bu âdeti devam etti.

Müslüman olduktan sonra Resûlullah (sav)'e geldiler ve bu hususu ona sordular. Bunun üzerine şu ayeti kerime nazil oldu:

"Şüphesiz, Safa ile Merve Allah'ın işaretlerindendir. Böylece kim

---

1829 El-Kebir, Taberânî 3811; Mecmau'z Zevâid 6/176
1830 El-Meğâzî 2/874
1831 Es-Serâyâ Ve'l Buğûs 282
1832 Ebu Ya'lâ 902; Delâil 5/77; Mecmau'z Zevâid 6/176

Evi (Ka'be'yi) hacceder veya umre yaparsa, artık bu ikisini tavaf etmesinde kendisi için bir sakınca yoktur. Kim de gönülden bir hayır yaparsa (karşılığını alır). Şüphesiz Allah, şükrün karşılığını verendir, bilendir." [1833]

Arap yarımadasında putperestliği ilk icat eden ve İbrahim (as)'ın hanif dinini ilk tahrif eden Amr bin Lühey el-Huzâî'dir.[1834] Mekke'nin fethinden sonra Resûlullah (sav) Menat'ı imha etmek üzere cahiliye döneminde ona tapınan kişilerden birini, Sa'd bin Zeyd el-Eşhelî (ra)'ı gönderdi. Maiyyetine de yirmi süvari verdi. Bu seriyyenin görevi Menat'ın mevcudiyetini ortadan kaldırmaktı.[1835]

Sa'd bin Zeyd ve maiyyetindekiler kendilerine verilen görevi yerine getirmek üzere hızla harekete geçtiler. Oraya vardıklarında kapıcısı onu karşıladı ve: "Ne yapmak istiyorsun?" diye sordu.

Sa'd: "Menat'ı imha etmeyi." dedi.

Kapıcı: "Yap, yapabilirsen." dedi.

Sa'd, Menat'a doğru ilerledi. Bu esnada saçı başı dağınık, çıplak siyah bir kadın bağırarak ve kendi göğsüne vurarak Sa'd'ın karşısına çıktı.[1836]

Kapıcı da Menat'a güvenerek yüksek sesle bağırdı:

"Ey Menat, sana isyan edenlerden biri karşında!" dedi.[1837]

Ama onun bu teşviki hiçbir işe yaramadı. Sa'd (ra) o kadına doğru ilerledi ve tek bir vuruşla onu öldürdü. Daha sonra maiyetindekilerle birlikte puta yöneldiler ve yıktılar. Putun hazinesinde de bir şey yoktu. Görev tamamlandıktan sonra Medine'ye geri döndüler.[1838]

Amr bin Âs Seriyyesinin Süva Putunu Yıkmak Üzere Gönderilişi

Allah Teâlâ Nuh kavminden bahsederken şöyle buyurdu:

"Sakın tanrılarınızdan vazgeçmeyin; Ved, Suva, Yegûs, Yeûk ve Nesr'i, bunlardan hiçbirini bırakmayın.' dediler." [1839]

Bu Süva, Nuh (as)'ın kavminin putu idi. Daha sonra Hüzeyl kabile-

1833 Bakara 158
1834 Es-Serâyâ Ve'l Buğûs 287
1835 Es-Serâyâ Ve'l Buğûs 286
1836 Tabakât 2/146
1837 Şerhu'n Nevevî ale'l Müslim 9/22
1838 Es-Serâyâ Ve'l Buğûs 286
1839 Nuh 23

si bunu put edindi.[1840] Hüzeyl kabilesi, hacı olmak için dahi ziyaret ettikleri bu puta Mekke'nin fethine kadar tapındılar.[1841] Hüzeyl kabilesi de diğerleri gibi İslam'a girince Resûlullah (sav) Süva putunun yıkılması için Amr bin Âs komutasında bir seriyye gönderdi. Bu seriyyenin komutanı Amr bin Âs anlatıyor:

"Oraya gittim. Kapıcısı oradaydı: 'Ne yapmak istiyorsun?' diye sordu.

Ben: 'Resûlullah (sav) onu imha etmemi emretti.' dedim.

O: 'Buna gücün yetmez.' dedi.

Ben: 'Niçin?' diye sordum.

Kapıcı: 'Durdurulursun.' dedi.

Ben: 'Yazıklar olsun sana! Hâlâ bu batıl itikatta mısın? O, hiç işitir, görür mü?' dedim. Sonra da ona yaklaştım ve kırıp döktüm. Arkadaşlarıma da hazine odasını açmalarını söyledim. Açtılar, orada bir şey bulamadılar. Daha sonra kapıcıya: 'Nasıl, gözünle gördün mü?' dedim.

Bunun üzerine o: 'Ben Allah'a boyun eğdim, Müslüman oldum.' dedi.[1842]

Resûlullah (sav)'in putları kırmak üzere gönderdiği bu seriyyelerin faaliyetinden, şirk merkezlerinin -imhasına güç yetirilebiliyorsa- bir gün bile ayakta tutulmasının caiz olmadığını görüyoruz. Çünkü oralar büyük kötülüklerin işlendiği küfür ve şirk merkezleridir. Binaenaleyh kudret varsa yerlerinde bırakılması kesinlikle caiz değildir.

1840 Es-Serâyâ Ve'l Buğûs 292
1841 Sübülü'r Reşâd, Şâmî 6/303
1842 El-Meğâzî, Vâkıdî 2/870

3. KONU

DERSLER VE İBRETLER

Nasr Suresinin Tefsiri ve Bu Surenin Resûlullah (sav)'in Eceline Delalet Edişi

Aişe (ra) anlatıyor:

"Resûlullah (sav): ***'Sübhanallahi vebihamdihi, estağfirullah ve etübü ileyh"*** sözünü çokça söylüyordu.

Ona: 'Ya Resûlullah: 'Sübhanallahi vebihamdihi, estağfirullah ve etübü ileyh' sözünü çokça söylediğinizi görüyorum.' dedim. (Şöyle) buyurdu:

'Rabbim, ümmetim içinde bir alamet göreceğimi, onu görünce de, 'Sübhanallahi vebihamdihi, estağfirullah ve etübü ileyh' sözünü çokça söylememi bana bildirdi. O alamet de 'Allah'ın yardımı ve zaferi gelip de insanların bölük bölük Allah'ın dinine girmekte olduklarını gördüğün vakit Rabbine hamdederek O'nu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir."[1843-1844]

Kurtubi diyor ki: "Mekke'nin fethinden sonra Araplar: 'Muhammed, Harem ahalisine galip geldi. Allah Teâlâ onları Fil ashabından korumuştu. Dolayısıyla artık ona karşı gücünüz yetmez.' dediler ve grup grup Müslüman oldular."[1845]

Amr bin Seleme şöyle diyor: "Biz insanların uğrağı olan bir subaşındaydık. Kafileler bize uğradığında onlara sorardık: 'Kim bu adam?' derdik. Onlar da: 'Allah Teâlâ'nın kendisini gönderdiğini ve kendisine vahyettiğini iddia ediyor.' ya da 'Allah ona şunu vahyetmiş:' derlerdi. Ben o sözleri ezberlerdim de bu benim kalbimde yer ederdi. Araplar, Fetih gününe kadar Müslüman olma işini geciktirdiler. 'Onu ve kavmini kendi hâline bırakın. O onlara galebe çalarsa gerçek bir peygamber olduğu

1843 Nasr 1-3
1844 Müslim 484/220
1845 Tefsir-i Kurtubî 20/230

anlaşılır.' diyorlardı. Mekke ahalisi Müslüman olunca bütün kabileler Müslüman olmaya koştular."

Bu sure: "Tevdi' (vedalaşma) Suresi" diye de adlandırılır. Zira o, Resûlullah (sav)'in ecelinin yaklaştığını haber vermek üzere inmiştir.[1846]

İbni Abbas (ra) anlatıyor: "Ömer, Bedir ashabı ile birlikte beni huzuruna alıyordu. Sanki bu birinin hoşuna gitmemişti.

'Bunu niçin aramıza sokuyorsun, bizim bu yaşta çocuklarımız var?' dedi.

Ömer: 'O, bildiğiniz kişilerden biridir.' dedi. Günün birinde beni çağırdı, onların yanına oturttu. Öyle zannediyorum ki o gün beni onlara göstermek için çağırmıştı. Nasr suresini baştan sona kadar okudu ve 'Bu sure hakkında neler diyorsunuz?' diye sordu.

Bazıları: 'Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde Allah'a hamd ve istiğfar etmekle emrulunduk.' dedi. Bazıları sustu, bir şey demedi. Bunun üzerine Ömer bana: 'Ey İbni Abbas, sen de mi böyle diyorsun?' diye sordu.

Ben: 'Hayır.' dedim.

Ömer: 'Ya sen ne diyorsun?' dedi.

Ben: 'Bu, Allah'ın, Resûlullah (sav)'e bildirdiği ecelidir.' dedim.

Ömer de: 'Benim de bildiğim bu dediğinden başkası değil.' dedi."[1847]

Seyyid Kutub bu surenin bazı yararlarını beyan etmek üzere şöyle demektedir:

"Surenin başında hadiselerin meydana gelişi, Resûl'ün rolü, müminlerin bu davetteki rolü ve diğer hususlarla ilgili özel bir tasavvur inşası için muayyen bir telkin var. Bu telkin: 'Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde' ayetinde belirgindir. Bu, Allah Teâlâ'nın en münasip bir zamanda dilediği şekilde gönderdiği yardımdır. Burada ne Nebi için, ne de onun ashabı için bir etki söz konusu değildir. Bu yardımda onların ne eli ne de bir çalışması mevzubahis değildir. Bu yardımda onların şahıslarına ait bir bir nasip de yoktur. Nefisleri için bir pay da söz konusu değildir. Allah Teâlâ bu fethi onlara nasip ettiği gibi başkalarına da nasip edebilirdi. Ancak bunu onlara nasip etti. Allah Teâlâ'nın bunu onlara nasip etmesi, onları bu dinin bekçileri kılması ve onları bu dinin emin kişileri kılması onlara yeter. Yardım, fetih ve insanların gruplar hâlinde bu dine girmesi ile ilgili bütün hazları budur."[1848]

Bu, derin imani bir manadır. Kur'an-ı Kerim bu manayı müminlerin kalplerine yerleştirmeye çalışmaktadır. Bu mana da; hâkimiyetin, Allah

1846 Hadisu'l Kur'ani'l Kerim 2/572
1847 Buhârî 4394
1848 Fî Zılali'l Kur'an 6/3996

Teâlâ'nın elinde olması; yeri, zamanı ve yardım ve fethin nasip edileceği kişiyi kendisinin seçmesidir. Bu, O'nun fazlı keremidir. Bunu da kullarından sadık olanlara nasip eder.

Süheyl bin Amr'ın Müslüman Oluşu

Süheyl bin Amr anlatıyor:

"Resûlullah (sav), Mekke'ye girip hâkim olunca ben eve kapandım ve kapıyı üzerime kapadım. Benim için Muhammed'den aman istesin diye oğlum Abdullah bin Süheyl'e haber saldım. Öldürülmeyeceğimden emin değildim. Muhammed'le ashabına karşı olan tutum ve davranışlarımı hatırladım. Onlar katındaki durumumu düşündüm. Benden daha kötü davranışlı bir kimse yoktu. Resûlullah (sav) ile hiç kimse karşılaşmazken Hudeybiye günü ben karşılaşmış, muahedenameyi de zorlayıp istediğim biçimde yazdırmıştım. Bedir ve Uhud muharebelerine katılmıştım. Kureyş'in Müslümanlara karşı yaptığı her harekete katılmıştım.

Abdullah bin Süheyl Resûlullah (sav)'e gitti: 'Ya Resûlullah, ona aman veriyor musun?' diye sordu.

Resûlullah (sav): ***'Evet, ona Allah'ın amanı ile aman verilmiştir. Artık ortaya çıksın.'*** buyurdu. Daha sonra Resûlullah (sav) etrafındakilere şöyle buyurdu: 'Süheyl bin Amr ile karşılaşanlar ona sert bakışlarla bakmasınlar ki o ortaya çıkabilsin. Andolsun ki Süheyl akıllı ve şerefli biridir. Süheyl gibi biri İslam'ı görmezden gelemez. Zira ardından gittiği şeyin kendisine fayda vermediğini gördü.' buyurdu.

Abdullah babası Süheyl'e gidince Süheyl: 'Vallahi küçükken de büyükken de herkese iyi davrandı.' dedi. Müşrik olduğu hâlde Müslümanlarla birlikte Huneyn seferine katıldı. Sonunda Cîrâne'de Müslüman oldu."[1849]

Resûlullah (sav)'in sarf ettiği sözler Süheyl bin Amr'ın Müslüman oluşunda hayli etkili olmuştu. Öyle ki o, Resûlullah (sav)'i ömrü boyunca iyilik eden biri olarak tavsif etti ve ondan sonra Müslüman oldu. İyi bir Müslüman olmuştu. Salih amelleri çokça yapardı.[1850]

Zübeyr bin Bekkâr diyor ki:

"Süheyl Müslüman olduktan sonra namaza, oruca ve sadakaya sarıldı. Mücahit olarak Şam'a gitti."

Onun için şöyle denilmiştir: "O, gündüzleri oruç tutar, geceleri namaz kılardı. Öyle ki bu sebeple beti benzi atmış, yüzünün rengi değiş-

---

1849 Meğâzi'l Vâkıdî 2/846,847
1850 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî 7/216,217

mişti. Kur'an dinlediğinde çokça ağlardı. Yermük Harbi'nde büyük bir birliğin başındaydı.[1851]

Safvan bin Ümeyye'nin Müslüman Oluşu

Abdullah bin Zübeyr (ra) anlatıyor:

"Safvan bin Ümeyye Şüaybe'ye[1852] kaçmıştı. Yanında hizmetçisi Yesar'dan başka kimse yoktu. Hizmetçisine: 'Kahrolası! Bak bakalım şu gelen kim?' diye sordu.

Yesar: 'Bu, Umeyr bin Vehb' dedi.

Safvan: 'Umeyr'i ne yapayım? Allah'a andolsun ki o, ancak beni öldürmek için gelmiştir. Zira o bana karşı Muhammed'e destek verdi, ona gitti.' dedi. Sonra da: 'Ey Umeyr, Bana yaptıkların yetmedi mi? Borcunu ve aile efradının masraflarını bana yükledin. Şimdi de gelmiş beni öldürmek istiyorsun.' dedi.

Umeyr: 'Ey Vehb'in babası, senin için aman aldım. İnsanların en iyisinin yanından geliyorum.' dedi.

Umeyr, Resûlullah (sav)'in yanına gitmiş ve: 'Ya Resûlullah, kavmimin efendisi kendisini denize atmak üzere kaçıp gitti. Ona eman vermeyeceğinden korkuyor. Anam babam sana feda olsun, ona aman ver ya Resûlullah.' demişti.

Resûlullah (sav) de: ***'Ona eman verdim.'*** buyurmuştu.

Bunun üzerine Umeyr derhâl onların ardından gitti ve ona: 'Resûlullah (sav) sana aman verdi.' dedi.

Safvan: 'Vallahi bu hususta bana bir delil getirmedikçe seninle gelmem.' dedi.

Umeyr, Resûlullah (sav)'e geri döndü ve 'Ya Resûlullah, kendisini öldürmek üzere kaçıp giden Safvan'ı buldum, onun için eman verdiğin haberi de kendisine ilettim. Ancak o, bu hususta kendisine bir delil getirmediğim sürece geri dönmeyeceğini söyledi.' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Sarığımı al (ona götür).'*** buyurdu.

Umeyr sarığı aldı, Safvan'ın yanına gitti. O sarık Resûlullah (sav)'in fetih günü giydiği yemen işi sarıktı. Umeyr ikinci defa Safvan'ın yanına gitti ve ona sarığı götürdü. Ona: 'Ey Vehb'in babası, insanların en hayırlısının, en iyisinin, en müsamahakârının yanından geliyorum. Onun şerefi senin şerefin, onun izzeti senin izzetin, onun hâkimiyeti senin hâki-

1851 Siyeru A'lâmi Nübelâ 2/195

1852 Şuaybe; Kızıl deniz sahilinde olup Mekkelilerin kullandığı bir limandı.(Mu'cemu'l Buldân 5/276)

miyetin. O, senin atalarının babalarının oğludur. Kendisi hakkındaki tutum ve davranışlarında Allah'tan korkmanı sana hatırlatırım.' dedi.

Safvan: 'Öldürülmekten korkuyorum.' dedi.

Umeyr: 'Resûlullah (sav) seni İslam'a girmeye davet etti. Kabul edersen edersin, değilse sana iki ay mühlet vermiş, tercih hakkı tanımıştır. O, insanların en vefakârı ve en iyisi. Sana Mekke'ye girerken başına sardığı sarığı gönderdi. Onu (o sarığı) tanıyor musun?' dedi.

Safvan: 'Evet, tanıyorum, göster bakalım.' dedi.

Umeyr sarığı gösterince Safvan: 'Evet bu o.' dedi. Sonra da geri döndü ve Resûlullah (sav)'in yanına gitti. Resûlullah (sav) mescitte ikindi namazını kıldırıyordu.

'Günde kaç vakit namaz kılıyorsunuz?' diye sordu.

Umeyr: 'Beş vakit.' dedi.

Safvan: 'O namazları Muhammed mi kıldırıyor?' diye sordu.

Umeyr: 'Evet.' dedi.

Resûlullah (sav) selam verince Safvan bağırarak: 'Ey Muhammed, Ümeyr bin Vehb bana senin sarığını getirdi ve sana gelmem için beni çağırdığını söyledi. Ayrıca Müslüman olmadığım takdirde bana iki ay mühlet verip tercih hakkı tanıdığını da bildirdi.' dedi.

Resûlullah (sav): ***'Ey Vehb'in babası, in (hayvanından).'*** dedi.

Safvan: 'Bana açıkça söyleyinceye kadar vallahi inmem.' dedi.

Resûlullah (sav): ***'Bilakis sana dört ay mühlet tanıyorum.'*** buyurdu.

Bunun üzerine Safvan hayvanından indi."[1853]

Resûlullah (sav) Hevazin kabilesi üzerine yürüdüğünde Safvan da küfür üzere olduğu hâlde onunla birlikteydi. Resûlullah (sav) ondan ödünç silah istemiş, o da silah takımlarıyla birlikte yüz zırh vermişti. Verirken de: 'Zorla mı yoksa rıza ile mi?' diye sormuş, Resûlullah (sav) de ona: 'Geri verilmek üzere borç olarak istiyorum.' demişti.[1854] O da onları borç olarak verdi.

Huneyn Gazası'ndan sonra ganimetler taksim edilmeden evvel Resûlullah (sav) ganimet malları arasında geziyordu. Safvan bin Ümeyye de Resûlullah (sav)'in yanında bulunuyor; develer, davarlar ve çobanlarla dolu vadiye doğru bakıp duruyor, Resûlullah (sav) de onun hâlini göz ucuyla süzüyordu.

Safvan bin Ümeyye vadinin içindeki mallara bakışını uzatınca Resûlullah (sav) ona: ***'Ey Vehb'in babası, bu vadi pek mi hoşuna gitti?'*** diye sordu.

1853 Delâil 5/46; İbni Hişam 4/60
1854 Ahmed b. Hanbel, 3/401; Ebu davud 3562; Hakim 3/49; El-Kübra, Beyhakî 6/89

Safvan: 'Evet.' dedi.

Resûlullah (sav): ***'O vadi de, içindekiler de senin olsun.'*** buyurdu.

Bunun üzerine Safvan kendisini tutamadı ve 'Peygamber kalbinden başka hiçbir kimsenin kalbi bu derece pak ve üstün olamaz.' dedi. Sonra da: 'Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed, Allah'ın kulu ve Resûlüdür.' diyerek orada Müslüman oldu."[1855]

Bu hadisi şerif üzerinde düşündüğümüzde görüyoruz ki Resûlullah (sav) Safvan bin Ümeyye'nin kalbini İslam'a ısındırmak için gayret sarfediyor. Önce aman veriyor, sonra ona dört ay tercih hakkı sunuyor, sonra normal bir insanın yapmayacağı şekilde ona bol bol ihsanda bulunuyor. Ona önce diğer Mekke liderlerine verdiği gibi yüz deve veriyor, sonra içindeki hayvanlarla birlikte bir vadiyi ona ihsan ediyor. O da: "Peygamber kalbinden başka hiçbir kimsenin kalbi bu derece pak ve üstün olamaz." diyor ve derhâl Müslüman oluyor.[1856]

Safvan bin Ümeyye bakın ne diyor:

"Vallahi, Resûlullah (sav) bana bu ihsanda bulununcaya kadar kendisi insanlar içinde en çok nefret ettiğim, en çok kin beslediğim bir kimse iken, nihayet, bana insanların en sevgilisi oluverdi."[1857]

İkrime bin Ebî Cehil'in Müslüman oluşu

Abdullah bin Zübeyr (ra) anlatıyor:

"İkrime bin Ebu Cehil'in zevcesi Ümmü Hakîm Binti Haris, Resûlullah (sav)'e: 'Ya Resûlullah, İkrime senden korkarak kaçtı. Kendisini senin öldüreceğinden korkuyor. Ona eman versen?' dedi.

Resûlullah (sav): ***'Ona eman verilmiştir.'*** buyurdu.

Bunun üzerine Ümmü Hakîm, Rumî uşağını yanına alarak yola çıktı. Yolda uşağı ona sarkıntılığa yeltendi. Ümmü Hakîm, Âkk kabilesine ait bir mahalleye varıncaya kadar onu oyaladı. Oraya varınca uşağına karşı oradakilerden yardım istedi. Onlar da uşağı iple sımsıkı bağladılar. Ümmü Hakîm, İkrime'ye, Tihâme sahillerinden bir sahilde, gemiye bindiği bir sırada yetişti. Gemici onun Allah'tan başka ilahlara dua ettiğini görünce: 'Allah'a karşı ihlâslı ol. Başkasını araya karıştırma.' demiş,

İkrime de ona: 'Peki, ne diyeyim?' diye sormuştu.

Gemici: 'Allah'tan başka ilah yoktur.' de.' demişti.

İkrime: 'Ben ancak bunun için kaçmıştım.' demişti.

1855 Meğâzî, Vâkıdî 2/853; Kenzu'l Ummal 30170
1856 Et-Tarihul İslamî 7/220
1857 Müslim 2313

O sırada Ümmü Hakîm de onların yanına varmış bulunuyordu. İkrime'ye: 'Ey amcamın oğlu, ben sana insanların akraba haklarını en çok gözeteni, insanların en iyisi ve en hayırlısı olan zatın yanından geldim.' dedi. O, meseleyi idrak edinceye kadar ısrar etti. Ona: 'Senin için Allah'ın Resûlü Muhammed (sav)'den eman da aldım. Sen emniyettesin.' dedi.

İkrime: 'Sen bu işi yaptın mı?' diye sordu.

Ümmü Hakîm: 'Evet, ben kendisiyle konuştum, sana eman verdi.' dedi.

Bunun üzerine İkrime onunla birlikte geri döndü. Yolda: 'Rumî uşağının bir kötülüğü ile karşılaştın mı?' diye sordu. Ümmü Hakîm onun kendisine yapmak istediği kötülüğü haber verince İkrime vurup onu öldürdü. O, o gün henüz Müslüman olmamıştı.

Mekke'ye yanaştıklarında Resûlullah (sav) ashabına: ***'İkrime sizin yanınıza mümin ve muhacir olarak geliyor. Sakın, onun babası hakkında kötü söz söylemeyin. Çünkü ölü hakkında kötü söz söylemek diriyi üzer, ölüye birşey erişmez.'*** buyurdu.

İkrime Müslüman olmadan önce hanımıyla birlikte olmak istemişti. Ancak hanımı: 'Sen kâfirsin, ben Müslüman'ım.' diyerek bundan kaçınmıştı. Bunun üzerine İkrime: 'Seni benden meneden şey hakikaten büyük bir şey.' dedi.

Resûlullah (sav), İkrime'yi gördüğünde onun gelişine sevincinden dolayı derhâl sıçrayıp ayağa kalktı, -üzerinde gömleği olmadığı hâlde- yanına doğru vardı ve onu kucakladı. Daha sonra Resûlullah (sav) oturdu. İkrime ile Ümmü Hakîm de Resûlullah (sav)'in huzurunda oturdular. Ümmü Hakîm'in yüzü peçeli idi.

İkrime: 'Ya Muhammed! Bu zevcem senin bana aman verdiğini söyledi.' dedi.

Resûlullah (sav): ***'Doğru söylemiş; sana eman verilmiştir.'*** buyurdu.

İkrime: 'Ya Muhammed! Beni neye davet ediyorsun?' diye sordu.

Resûlullah (sav): ***'Seni Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şehadet etmeye, namaz kılmaya, zekât vermeye, oruç tutmaya, haccetmeye ve şöyle şöyle yapmaya davet ediyorum.'*** buyurup, İslam esaslarını ve İslam ahlâkını saydı.

Bunun üzerine İkrime: 'Vallahi, sen ancak hak ve gerçek olana, güzel ve iyi bir şeye davet ediyorsun. Vallahi, davet ettiğin şeylere davete başlamadan önce de sen içimizde sözü en doğru olanımız, iyilik yönünden de en iyimizdin.' dedi. Sonra da: 'Ben şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Resûlüdür.' dedi.

Onun Müslüman oluşuna Resûlullah (sav) çok sevindi. Daha sonra İkrime: 'Ya Resûlullah, bana söyleyebileceğim en hayırlı şeyi öğret.' dedi.

Resûlullah (sav) ona: ***'Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Ve yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Resûlüdür.' dersin.'*** buyurdu.

İkrime: 'Bundan sonra ne diyeyim?' diye sordu.

Resûlullah (sav): ***'Allah'ı şahit tutarım ve burada bulunanları da şahit tutarım ki, ben Müslüman'ım, muhacirim ve mücahidim.' dersin.'*** buyurdu.

İkrime de öyle söyledi.

Resûlullah (sav): ***'Bugün, her ne olursa olsun başkasına verdiğim bir şeyi benden istersen onu sana vereceğim.'*** buyurdu.

İkrime: 'Ya Resûlullah, sana karşı yaptığım bütün düşmanlıklar, müşrikliğin yayılması ve üstün gelmesi arzusuyla sana karşı attığım bütün adımlar, sana karşı geldiğim bütün yerler, senin yüzüne karşı veya arkandan sarf ettiğim bütün sözler sebebiyle benim için Allah'tan mağfiret dilemeni istiyorum.' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Ey Allah'ım, onun bana karşı yaptığı bütün düşmanlıklardan, senin yolundan çevirmek maksadıyla gittiği, içinde erişeceği yere kadar adım attığı ve bununla da senin nurunu söndürmeyi arzuladığı her yerdeki tutum ve davranışlarından doğan günahlarını bağışla. Onun, aleyhimde, yüzüme karşı veya arkamdan işlediği bütün kötülükleri de bağışla.'*** diyerek dua etti.

Buna karşı İkrime: 'Razı oldum, ya Resûlullah, amma vallahi, Allah'ın kullarını Allah'ın yolundan çevirmek için harcadığımın iki katını Allah yolunda harcamadıkça, Allah yolundan çevirmek için yaptığım savaşların iki katını da Allah yolunda yapmadıkça geri durmayacağım.' dedi. Daha sonra savaştan savaşa koştu, sonunda Yermük Muharebesi'nde şehit düştü. Müslüman olduktan sonra Resûlullah (sav) ona hanımını ilk nikâhı üzere verdi."[1858]

Resûlullah (sav), İkrime'ye karşı son derece samimi ve son derece lutüfkâr davrandı. Resûlullah (sav)'in bu tavrı tek başına onu İslam'a celbetmek için yetmişti. Onu karşılamada acele ettiği için gömleğini bile giymemiş, onu güler yüzle karşılamış: "hoş geldin" demiştir.

Bir rivayete göre de onu: ***"Hoş geldin, ey süvari muhacir."*** sözüyle karşılamıştır.[1859]

1858 İbni Hişam 4/61

1859 Tirmizî 2735; El-Kebir, Taberânî 7/373,374; Mecmau'z Zevâid 9/385

Resûlullah (sav)'in bu tavrı İkrime'yi etkilemiş ve İkrime Müslüman olmuştu. Onun Müslüman oluşunda hanımı Ümmü Hakim'in de etkisi büyüktü. Zira o, Resûlullah (sav)'den kocası için eman istemiş, emanı aldıktan sonra kocasını aramak üzere kendisini riske atmıştı. Kocası onunla birlikte olmak istediğinde de kocasına kâfir olduğunu, kendisinin ise Müslüman olduğunu söylemek suretiyle ondan sakınmıştır. Onun bu tavrı kocası üzerinde etkili olmuş, yüce bir din karşısında olduğunu anlamıştır. Ümmü Hakim'in bu tavrı onun İslam'a bakışındaki ilk değişiklikleri gerçekleştirmiş, sonunda İkrime, Resûlullah (sav)'in huzurunda İslama girmekle taçlanmıştır.

İkrime, samimi bir Müslüman oldu. Resûlullah (sav)'den dünya malı istemedi. Geçmiş günahlarının bağışlanması için Resûlullah (sav)'den dua talep etti. Daha sonra Resûlullah (sav)'in huzurunda cahiliye döneminde harcadığının iki katını Allah yolunda harcayacağına ve cahiliye döneminde İslam'a karşı verdiği mücadelenin iki mislini Allah yolunda vereceğine dair yemin etti. Yeminini de yerine getirdi. En cesur mücahitlerden biriydi. Ridde savaşlarında komutanlık yaptı, daha sonra Şam topraklarının fethine katıldı. En sonunda da canıyla ve malıyla savaşırken Yermük Muharebesi'nde şehit düştü.[1860]

Hz. Ebubekir'in Babası Müslüman Olduğunda Resûlullah (sav)'in Gösterdiği Tevazu Örneği

Esma Binti Ebubekir (ra) anlatıyor:

"Resûlullah (sav), Mekke'ye girdiğinde mescide gitti. Ebubekir -gözleri görmeyen yaşlı- babasını elinden tutarak getirdi.

Resûlullah (sav) onu görünce: ***'Yaşlı adamı evinde bıraksaydın da kendisinin yanına ben varsaydım olmaz mıydı?'*** buyurdu.

Hz. Ebubekir: 'Ya Resûlullah, senin ona kadar yürümenden, onun sana kadar yürüyüp gelmesi daha layık, daha uygundur.' dedi.

Resûlullah (sav), Ebu Kuhâfe'yi önüne oturtup göğsünü sıvazladı, sonra da ona: ***'Müslüman ol.'*** dedi.

Ebu Kuhâfe de derhâl Müslüman oldu ve şehadet getirdi. Saçı başı bembeyazdı. Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Onun saç rengini değiştirin.'*** buyurdu."[1861]

Rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), Hz. Ebubekir'i babasının Müslüman oluşu sebebiyle tebrik etmiştir.[1862]

1860 Et-Tarihu'l İslamî 7/223-225

1861 Ahmed b. Hanbel, 6/349; El-Kebir, Taberânî 24/88,89; İbni Hibban 7208; Hakim 3/46,47; Mecmau'z Zevâid 6/173,174

1862 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye 577

Bu hadis Resûlullah (sav)'in yaşlı kişilere nasıl hürmet ettiğini göstermektedir. Nitekim onun: ***"Büyüğümüze hürmet, küçüğümüze merhamet etmeyen bizden değildir."*** [1863] hadisi ve: ***"Müslüman yaşlı kişiye ikramda bulunmak Allah Teâlâ'yı yüceltmedendir."*** [1864] hadisi de bunu teyit etmektedir. Yine Resûlullah (sav) İslam yolunda ikram ve ihsanda bulunan ve sıkıntılara katlanan kişilere de bu hizmetlerini takdir sadedinde ikramda bulunmuştur.[1865]

Resûlullah (sav)'in Affına ve Hilmine Dair Bir Örnek Daha: Fudâle bin Umeyr'in Müslüman Oluşu

Fudâle bin Umeyr bin el-Mulevvah el-Leysî, Resûlullah (sav)'i Kâbe'yi tavaf ederken öldürmek istemişti. Öldürmek üzere yaklaşınca Resûlullah (sav) ona: ***"Sen Fudâle misin?"*** diye sordu.

Fudâle: "Evet Fudâleyim, ya Resûlullah." dedi.

Resûlullah (sav): ***"Sen içinden ne geçiriyordun?*** diye sordu.

Fudâle: "Hiçbir şey düşünmüyordum. Allah'ı zikirle meşgul oluyordum." dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) güldü ve: ***"Estağfirullah."*** dedi. Sonra da elini onun göğsüne koydu. Elini onun göğsü üzerine koyunca kalbi yatıştı, imanı pekişti.

Fudâle: "Vallahi, göğsümden elini kaldırdığı zaman, Allah'ın yarattıklarından, bana ondan daha sevgili olan birşey yoktu." demiştir.

Fudâle anlatıyor:

"Ailemin yanına geri döndüm. Kendisine muhabbet duyduğum sohbet edip konuştuğum bir kadın vardı, ona uğradım.

O, bana: 'Haydi gel, sohbet edelim.' dedi.

Ben: 'Hayır.' dedim ve bir şiir okudum.

'Allah ve İslam bunu kabul etmez.
Muhammed'i ve arkadaşlarını görseydin eğer,
Putların kırılıp döküldüğü fetih gününde,
Allah'ın dininin apaçık olduğunu,
Şirkin ise yüzünü zulmetler kapladığını görürdün.'"[1866]

1863 Ahmed b. Hanbel, 1/257; Tirmizî 1921; İbni Hibban 459
1864 Ebu Davud, 4843
1865 Et-Tarihu'l İslamî, Humeydî 7/195
1866 İbni Hişam 4/59,60

Allah'ın Hadlerinden Biri Hakkında mı Benimle Konuşuyorsun?

Urve bin Zübeyr anlatıyor:

"Resûlullah (sav) zamanında Mekke fethi gazasında bir kadın hırsızlık yaptı. Kavmi kadının (cezalandırılacağı endişesiyle) korkuya kapıldı ve Resûlullah (sav) katında kadına şefaatçi olması için Üsame bin Zeyd'e ricada bulundular. Üsame gidip şefaatçi olduğunda Resûlullah (sav)'in yüzünün rengi değişti ve ***'Allah'ın hadlerinden biri hakkında mı benimle konuşuyorsun?'*** dedi. Akşam olunca da Resûlullah (sav) kalkıp insanlara hitabede bulundu. Allah'a layıkıyla hamdü senada bulundu. Sonra şöyle dedi:

'Sizden önceki insanlar sırf şu yüzden helak oldular: Onların arasında şerefli biri hırsızlık yaptığı zaman onu cezasız bırakırlardı. Güçsüz biri hırsızlık yaptığında da ona haddi tatbik ederlerdi. Muhammed'in nefsi yed-i kudretinde bulunan zata yemin ederim ki, eğer Muhammed'in kızı Fatıma da hırsızlık yaparsa onun da elini keserim.'

Resûlullah (sav) daha sonra kadının elinin kesilmesini emretti. Kadın nasuh üzere tövbe etti, sonra da evlendi."

Hz. Aişe (ra) diyor ki:

"Sonraları o kadın yanıma gelir, ihtiyacını bana söyler, ben de ihtiyacını Resûlullah (sav)'e arz ederdim."[1867]

İşte İslami terbiye ümmete bu şekilde verildi. Şer'i şerifin uygulanmasında yakın uzak herkesin eşit tutulduğunu ve herkese adil davranıldığını görüyoruz. Kureyş mensupları şer'i şerif karşısında başkalarına karşı bir ayrıcalık taşımıyordu. Âlemlerin Rabbi katında hepsi eşitti. Şerefin ölçüsü Allah Teâlâ'nın koyduğu kurallara bağlılığa göreydi. Resûlullah (sav)'in şiddetle gazaba gelmesi ve bu iş üzerinde hassasiyetle durması Müslümanlar için önem arz etmeli. Buna göre Müslümanlar Allah Teâlâ'nın ahkâmını uygulamada gevşeklik göstermemeli ve o ahkâmın uygulanmasına mâni olmak üzere herhangi bir hâkim katında aracı olmamalıdırlar.[1868]

Senin Eman Verdiğine Biz de Aman Verdik Ey Ümmü Hânî

Ümmü Hânî Binti Ebî Talib anlatıyor:

"Resûlullah (sav) fetih günü Mekke'nin üst tarafına yerleşmişti. Hı-

1867 Buhârî 4304; Müslim 1688

1868 Min Muîni's Sîre 402; Et-Tarihu'l İslamî 7/233

sımlarımdan (O, Mahzumoğullarından Hübeyre bin Ebî Vehb el-Mahzûmî ile evliydi.) iki adam kaçıp bana sığındılar.

Kardeşim Ali bin Ebî Talib de geldi ve: 'Vallahi, onları öldüreceğim.' dedi.

Ben de evimin kapısını o ikisinin üzerine kilitledim, sonra Mekke'nin üst tarafında olan Resûlullah (sav)'in yanına gittim. Bir leğenin içinde yıkanıyor, kızı Fatıma da ona perde tutuyordu. Yıkandıktan sonra elbisesini alıp giydi. Sonra sekiz rekât kuşluk namazı kıldı. Sonra da bana döndü ve: 'Hoş geldin, ey Ümmü Hânî. Geliş sebebin nedir?' dedi. Ona o iki kişinin durumunu ve Ali'nin yaptığını söyledim.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Senin aman verdiğine biz de aman verdik, ey Ümmü Hânî. (Ali'ye söyle) Onları öldürmesin.'*** buyurdu.[1869]

Göz Ucuyla İşaret Etmek Hiçbir Peygambere Yaraşmaz

Abdullah bin Sa'd bin Ebi's-Serh Müslüman olmuş ve vahiy kâtipliği yapmış biriydi. Ancak sonradan irtidat etti, dinden çıktı. Resûlullah (sav) Mekke'ye girince Hz. Osman'ın yanına sığındı. Hz. Osman onun sütkardeşiydi. Ölüm fermanı verilenlerden olduğu için Hz. Osman onu eman dilemek üzere Resûlullah (sav)'in huzuruna götürdü. Ancak Resûlullah (sav) uzun bir müddet sustu, bir şey demedi. Sonra ona eman verdi.

Hz. Osman'la birlikte çıkıp gidince de etrafındakilere: *'Biatını almaktan ellerimi çektiğimi görünce kalkıp o fasıkı öldürecek anlayışlı biri içinizde yok muydu?'* dedi.

Onlar: 'Ya Resûlullah, bize gözle bir işaret edemez miydin?' dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Hiçbir nebi işaretle adam öldürmez.'*** buyurdu."[1870]

Diğer bir rivayette de şöyle geçmektedir:

"Göz ucuyla işaret etmek hiçbir peygambere yaraşmaz." buyurmuştur.[1871]

İbni Hişam şöyle diyor:

"Abdullah bin Sa'd bundan sonra iyi bir Müslüman oldu. Hz. Ömer onu bazı idari işlerde görevlendirdi, Hz. Osman döneminde de idari işlerde bulundu."[1872]

1869 Buhârî 3171; Müslim 336/82
1870 Evsat, Taberânî 6573; Mecmau'z Zevâid 6/167
1871 Ebu Davud, 2683; Nesâî 7/105,106
1872 İbni Hişam 4/

İbni Kesir de şöyle diyor: "Sabah namazında secde hâlinde iken ya da namazdan sonra evinde vefat etti."[1873]

Benim İçin Hayat Sizin Hayatınız, Ölüm de Sizin Ölümünüzdür

Ebu Hureyre anlatıyor:

"Resûlullah (sav) Safa tepesine çıkmış, Kâbe'ye doğru bakıyordu. Ellerini kaldırdı ve Allah Teâlâ'nın dilediği kadar zikir ve duada bulundu.

Ensar aşağı taraftaydı. Bazıları birbirlerine: 'Adamın yurduna rağbeti ve kavmine acıması tuttu.' dediler.

O esnada vahiy geldi. Vahiy geldiğinde bu bize gizli kalmıyordu. Vahiy kesilinceye kadar hiçbirimiz başımızı kaldırıp Resûlullah (sav)'in yüzüne bakamıyorduk.

Vahiy bitince Resûlullah (sav) başını kaldırdı, sonra da: ***'Ey Ensar cemaati, siz, benim için, 'Adamın yurduna rağbeti ve kavmine acıması tuttu.' dediniz, değil mi?"*** diye sordu.

'Evet, ya Resûlullah, böyle demiştik.' dediler.

Resûlullah (sav): ***'Benim ismim nedir? (Bilmiyor musunuz?!) Ben, Muhammed'im. Allah'ın kulu ve Resûlüyüm. Ben, Allah'a ve sizlere hicret ettim. (Benim için) Hayat, sizin hayatınız, ölüm de sizin ölmünüzdür. Ben (sizinle birlikte olma sözümden dönmekten) Allah'a sığınırım.'*** buyurdu.

Bunun üzerine Ensar gözyaşları içinde: 'Vallahi, biz, o söylediğimiz sözü sana kıyamadığımız, senden uzak kalmak istemediğimiz için söyledik.' dediler.

Resûlullah (sav) de onlara: ***'Allah ve Resûlü de sizi doğruluyor ve sizi mazur görüyor.'*** buyurdu."[1874]

Kureyş'in Şairi Abdullah bin Zibeğra'nın Müslüman Oluşu

Mekke fethedilince Abdullah bin Zibeğra es-Sehmî Necran'a kaçtı. Çünkü o, İslam'ın azılı düşmanlarından biriydi. Hassan'ın onu korkaklıkla ve kaçmakla suçlayan beyti ona ulaşınca durumu değişti. O beyt şudur:

"Buğzu sana helal olan adamı sakın yok etme,
O, Necran'da dar bir geçim içindedir[1875]*."*

1873 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/296
1874 Ahmed b. Hanbel, 2/538,539; Müslim 1780
1875 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/307

Daha sonra Hassan, Allah Teâlâ'dan İbni Zibeğra ve onun nesli için en kötü azabı, daimî azabı istiyerek şöyle dedi:

"İlah, Zibeğra'ya ve oğluna gazap etti,
Ve bu kötü azap hayatta kalıcıdır."

Bu beyitler Zibeğra'ya ulaştığında ayağa kalktı, kalbi değişmişti. Allah Teâlâ onun için hayrı istedi de o, İslam'a girmeye karar verdi. Sonra Mekke'ye gitti, Resûlullah (sav)'in huzuruna girdi ve Müslüman olduğunu ilan etti. Resûlullah (sav)'den bu zamana kadar yapmış olduğu bütün günahlardan bağışlanmasını talep etti.

Resûlullah (sav) ona: ***"İslam kendisinden öncekileri siler atar."*** buyurdu.[1876]

Daha sonra Resûlullah (sav) onu kendisine yaklaştırdı, ona iyi davrandı ve üzerindeki cüppesini çıkarıp ona verdi.[1877]

Raviler İbni Zibeğra (ra)'ın Müslüman olduktan sonra İslam'ın lehine çok sayıda güzel şiirler yazdığı hususunda ittifak hâlindedirler.[1878]

İbni Abdi'l-Berr diyor ki: "Resûlullah (sav)'in methi hususunda İbni Zibeğra'ya ait çok sayıda şiir var. Onun o şiirleri küfür hâlindeyken söylediği şiirleri silip atmıştır."[1879]

Aynı şekilde İbni Hacer de İsâbe adlı eserinde şöyle demektedir: "Müslüman olduktan sonra Resûlullah (sav)'i methetti ve Resûlullah (sav) ona bir cübbe verilmesini emretti."[1880]

Kurtubi diyor ki: "İyi bir şairdi. Nebi (sav)'i metheden çok sayıda şiiri mevcuttur. O şiirleri Müslüman olmadan önce söylemiş olduğu şiirleri silip atmıştır."[1881]

İbni Kesir diyor ki: "O, İslam'ın ez azılı düşmanlarından ve Müslümanlara karşı şiir gücünü en ustaca kullanan şairlerden biriydi. Daha sonra Allah Teâlâ ona tövbe edip İslam'a dönmeyi ve İslam'ı müdafaa edip ona yardım etmeyi nasip etti."[1882]

Resûlullah (sav)'i methettiği, İslam'a karşı verdiği mücadeleye ve İslam'a geç girişine pişman olduğunu ifade ettiği şu şiiri onun parlak şiirlerinden biridir:

"Uyku uyutmadı karışık vesveseler ve kederler,

1876 Meğâzî 2/848
1877 El-A'lâm, Ziriklî 4/87; el İsâbe 2/308
1878 Es-Sahabi'ş Şair Abdullah b. Zibeğra 97
1879 El İstîâb, İbni Abdi'lber 2/310
1880 El İsâbe 2/308
1881 Tefsir-i Kurtubî 6/407
1882 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/308

Gece baştan itibaren sabaha kadar karanlık.
Ahmed'in beni kınadığı haberi bana ulaştı da,
Sanki sıtmaya tutulmuş bir vaziyette geceledim.
Ey süratli develerin sırtında taşıdıklarının en hayırlısı,
İşlediğim şeylerden dolayı senden özür diliyorum.
Zira ben yüzü koyun şaşkın bir vaziyette sapıklıkta idim,
O günlerde bana en sapık işleri yapmamı emrediyordu.
Bugün ise Nebi Muhammed'e iman etti.
Kalbim, bunu bulamayanlar mahrumdur,
Artık düşmanlık bitti, sebepleri de bitti.
Aramızdaki akrabalık bağları ve akıllar çağırıyor,
Affet, anam babam sana feda olsun, ayağımı onlar kaydırdılar.
Çünkü sen merhamet eden ve merhamete mazhar olansın,
Senin üzerinde Melik'in ilminden bir işaret var.
O, ak bir nurdur ve mühürlenmiş bir hatemdir,
Muhabbetten sonra sana burhanını verdi.
Şeref olarak, ilahın burhanı ise büyüktür,
Şehadet ettim ki senin dinin doğrudur, gerçektir,
Sen ise kullar içinde yücesin, büyüksün.
Allah şehadet eder ki Ahmed seçilmiş biridir,
Salihler arasında en öndedir, kerem sahibidir.
Öyle bir efendidir ki onun binası Haşim'den yükselmiştir,
Öyle bir nesildir ki zirvede ve asıllar içinde yer almıştır."[1883]

Bu Gazadan Çıkan Hükümler

• Ramazan ayında yolcunun oruç tutup tutmamakta serbest oluşu: Resûlullah (sav) Medine'den Küdeyd'e varıncaya kadar oruç tuttu. Orada orucunu açtı.[1884]

• Resûlullah (sav) sekiz rekât kuşluk namazı kıldı. Bazıları bu hadise dayanarak bu namazın sünneti müekked olduğunu söylemişlerdir.[1885]

• Yolcunun dört rekâtlık namazları iki rekât olarak kılması. Resûlullah (sav) Mekke'de on dokuz gün kaldı ve orada kaldığı müddetçe namazlarını iki rekât olarak kıldı.[1886]

1883 El-Bidâye Ve'n Nihâye 4/307,308
1884 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye 574
1885 El-Muctemeu'l Medenî 185
1886 A,g,e. 185

• Muta nikâhının üç gün için helal bırakılmasından sonra ebedî olarak haram kılınması:[1887]

İmam Nevevî'ye göre, muta nikâhı iki kere haram iki kere helal kılınmıştır.[1888] Muta nikâhı Hayber'in fethinden önce helaldi, Hayber'in fethinde haram kılındı. Daha sonra Mekke'nin fethi günü helal kılındı, sonra ikinci defa ebedî olarak haram kılındı.

İbni'l-Kayyım'a göre; muta nikâhı Hayber'in fethinde haram kılınmadı, Mekke'nin fethinde haram kılındı.[1889] İbni'l-Kayyım, Hayber'in fethi ve Mekke'nin fethinde zuhur eden şer'i hükümlere değinirken bu meseleyi uzun uzun anlatmıştır. Âlimler arasında ittifak edilen husus şudur: Muta nikâhı, Mekke'nin fethinde ebedî olarak haram kılınmıştır.[1890]

• Resûlullah (sav)'in ***"Çocuk yatağa aittir, zinakâr için mahrumiyet (diğer bir yoruma göre de taşlanma) vardır."*** hadisinin ifade ettiği hüküm. Nitekim bu, daha önce Zem'a kızının oğlu hakkındaki hadiste geçmişti. Sa'd bin Ebî Vakkas ve Abd bin Zem'a bu hususta ihtilafa düşmüşler, Resûlullah (sav) de bu hususta Abd bin Zem'a lehine hüküm vermişti. Çünkü o, onun babasının yatağında doğmuştu.

• Malın üçte birinden fazlasını vasiyyet etmenin caiz olmaması. Nitekim Sa'd bin Ebî Vakkas Mekke'de hastalanmış, bu hususu Resûlullah (sav)'e sormuştu.[1891]

Resûlullah (sav)'in Mekke'de Konakladığı Mekân

Resûlullah (sav) Kureyş'in Haşimoğullarına ve Müslümanlara karşı boykot kararı aldığı mekânda, Hacun'da konakladı. Üsâme bin Zeyd ona kendi evine gidip gitmeyeceğini sorduğunda Resûlullah (sav) ona, Âkil bize ikamet edilecek bir yer ya da bir ev bıraktı mı ki?!"diye cevap verdi.[1892]

Fethin Sonuçları

Mekke'nin fethiyle çok sayıda sonuçlar elde edilmiştir. Onlardan bazılarını arz edelim:

• Mekke Müslümanların hâkimiyetine geçti, orada hüküm süren kü-

1887 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye 575
1888 Şerh-i Müslim, Nevevî 9/181
1889 Zâdü'l Meâd 3/343,345,459
1890 Es-Sîretü'n Nebeviyye Fî Dav'i'l Mesâdiri'l Asliyye 575
1891 El-Muctemeu'l Medenî, el Umerî 186
1892 Buhârî 1588; Müslim 1351

für devleti yıkıldı. Mekke'nin fethinden sonra sıra Huneyn ve Taif'teki küfür cephelerine, oradan da bütün dünyaya geldi.

• Mekke'nin fethiyle Müslümanlar, Arap yarımadasındaki en büyük güç hâline geldiler. Kendilerine karşı koyacak güçlü bir kabile kalmadı. Bu durum, insanları zalim ve azgın idarecilerin tasallutundan kurtarıp Allah'ın dinine girmelerini ve sadece O'na ibadet etmelerini sağlamak için bütün Arapların tek bayrak altında toplanmasına, sonra da Müslümanların mücavir alanlara uzanmalarına zemin hazırladı.[1893]

• Bu fetih dinî, siyasi ve içtimai cihetten büyük faydalar sağlamıştır.

İçtimai faydalar: Resûlullah (sav) Mekke'ye hâkim olduktan sonra insanlara şefkat göstermiş, onları affedip kendi hâllerine bırakmış, kendilerine güveni kaybetmemelerini sağlamış ve onlara dinlerini öğretecek muallim tayin etmiştir. Mekke'den ayrılırken insanlara namaz kıldırması ve dinlerini öğretmesi için orada Muaz bin Cebel (ra)'ı bırakmıştır.

Siyasi faydalar: İnsanlar arasında Allah'ın kitabıyla hükmetmesi ve zalime karşı mazlumdan yana olması için Mekke'ye emîr olarak Attâb bin Esîd'i bırakmıştır.[1894]

Dinî faydalar: Mekke'nin fethinden sonra Arap kabileleri Allah katında hak dinin İslam olduğu kanaatine vardılar ve grup grup bu dine girmeye başladılar.[1895]

• Allah Teâlâ'nın sadık müminlere vadettiği hâkimiyet, sahip oldukları en nefis şeyleri feda ettikten ve hâkimiyet şartlarını gerçekleştirdikten sonra işte bu şekilde gerçekleşmiş oldu. Onlar hâkimiyet yolunda yürümüşler, sebeplere yapışmışlar, merhaleleri ardarda katetmişler, bu uğurda sıkıntılara katlanmışlar, mücadeleler vermişler ve zamanla olgunlaşmışlar. Şu parlak sahneyi hiçbir zaman unutmamak gerekir: Mekke'nin o sıcak çöllerinde zincirlere bağlı bir vaziyette yatırılıp işkence edilirken "Ehad!, Ehad!" diye mırıldanan Bilal, bugün namaz için o gür sadasıyla ezan okumak üzere Kâbe'nin üstüne çıkıyordu.

1893 Kıyâdetü'r Rasul 129
1894 Teemmülât 266
1895 A,g,e. 267

ON ALTINCI BÖLÜM

HUNEYN VE TAİF GAZVELERİ

1.
KONU

SAVAŞIN SEBEPLERİ VE CEREYAN EDEN OLAYLAR

Allah Teâlâ, Resûlüne (sav) ve müminlere Mekke fethinin gerçekleştirdiği ve Kureyş'in Peygamber (sav)'e boyun eğdirdikleri zaman, Havazın ve Sakif kabileleri korkmaya başladılar ve: "Bizimle savaşmak için Muhammed'in önünde herhangi bir engel kalmadı. O hâlde o bize savaş açmadan önce biz ona savaş açalım." dediler. Havazın ve Sakif kabileleri bu görüş üzerine ittifak ettiler ve Malik İbni Avf en-Nasri'yi kendilerine emîr seçtiler. Havazın, Sakif ve Hilaloğulları onun etrafında toplandılar. Havazın kabilesinin kolu olan Kab ve Kilab bu savaşa katılmadılar.

Havazın ve Sakif kabileleri ile beraber, savaşlarda şiddetli ve köklü görüşüyle tanınan Düreyd İbni Simme'de vardı. Ancak o yaşlı biriydi, istişarelerde görüş bildirmekten başka bir şey yapamıyordu.

Malik İbni Avf'ın görüşü, savaştan kaçmamaları için beraberlerinde eşlerini, çoluk çocuklarını ve mallarını çıkarmaları gerekliydi.

Düreyd bunu öğrendiğin de ona: "Bunu niçin yapıyorsun?" diye sordu. O: "Her bir adamın arkasına ailesini ve malını koymak istedim ki, onları korumak için savaşsın." diye cevap verdi. Bunun üzerine Düreyd şöyle dedi: "Vallahi sen gerçekten koyun otlatan birisin! Hezimete uğrayan bir kimseyi hiçbir şey durdurabilir mi?! Eğer savaş lehinde cereyan ederse, kişi ancak mızrağı ve kılıcıyla sana yararlı olabilir, yok eğer aleyhinde cereyan ederse, o zaman sen de, ailen de, malın da rezil rüsva olursunuz." Ancak Malik, Düreyd'in bu görüşüne kulak asmadı.[1896]

HUNEYN GAZVESİ'NİN EN ÖNEMLİ OLAYLARI

Müslümanlar, şevval ayının beşinci gününde Huneyn yönüne doğru hareket ederek şevval ayının onuncu gününün gecesinde Huneyn'e ulaştılar.[1897]

1896 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/467; İbni Hişam, 4/88
1897 Tabakat İbni Sad, 2/150

Resûlullah (sav) çıktığı zaman Attab İbni Useyd'i Mekke'ye vali tayin etti. Müslüman askerlerinin sayısı on iki bin kişiydi. Havazın ve Sakif kabilelerinin sayısı ise Müslümanlarınkinin iki katı veya daha fazlasıydı. Müslüman ordusunun çokluğunu gören bazı kimseler: "Bugün azlıktan dolayı mağlup olmayız." dediler. Böylece nefislere ucup (böbürlenme) girmeye başladı.[1898]

Havazın Ve Sakif Liderlerinin Yapmış Olduğu Hazırlık

Havazın ve Sakif kabilelerinin Lideri Malik İbni Avf, birçok aşamadan geçen yüksek seviyede bir hazırlık yaptı.

• **Askerlerinin Manevi Ruhunu Yükseltmesi:** Malik İbni Avf kendi askerlerine hitap ederek onları sebat etmeye ve kahramanlık göstermeye teşvik etti. Toplanan bu kalabalık içinde yaptığı konuşmanın bir bölümü şöyle idi:

"Şüphesiz Muhammed bu seferden önce hiç savaşmamıştır. Ancak savaş ile ilgili bilgisi olmayan tecrübesiz kavimlerle karşılaşıyor ve onlara karşı zafer elde edip üstünlük sağlıyordu."[1899]

• **Savaşların Çoluk Çocuklarını ve Mallarını Askerlerin Arkasında Toplaması:** Havazınlı komutan savaşanların; hanımlarını, çocuklarını ve mallarını arkalarında toplamalarını emretti. Bu uygulayla savaşanları, kahramanlığa ve düşmanlar karşısında sebat etmeye teşvik etmeyi kastetti.

Zira -onun görüşüne göre- savaşan kimse sahip olduğu en değerli şeyin savaşta kendisinin arkasında olduğu şuurunu taşıdığı zaman, onu geride savaş meydanında bırakıp kaçması ona zor gelir.

Enes İbni Malik'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Biz Mekke'yi fethettikten sonra Huneyn Gazvesi'ne gittik. Müşrikler gördüğüm en güzel saflar şeklinde geldiler: Önde süvariler, sonra yaya savaşanlar, sonra arkalarında kadınlar, sonra koyunlar ve daha sonra da develer saf tutturulmuştu.[1900]

• **Kılıçların Kınlarından Çıkarılması ve Kınların Kırılması Emrini Vermesi:** Savaş başlamadan önce kılıç kınlarının kırılması Arapların örf ve âdetlerindendi. Bu uygulama, savaşan bir kimsenin zafere veya ölüme kadar düşman karşısında sebat etmeye kararlı olduğunu gösteriyordu.

1898 Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/497
1899 Mağazi, 3/893
1900 Müslim, 1059/136

Bu hedefi gerçekleştirmek için Malik İbni Avf kendi askerlerine bunu yapmalarını emretti. Bunun delili de, yaptığı konuşmada onun şu sözüdür: "Siz düşmanı gördüğünüz zaman kılıçlarınızın kınlarını kırın ve bir tek adamın saldırısı gibi onlara saldırın."[1901]

• **Müslüman Askerlere Ani Saldırmak İçin Pusuları Kurması:** Üzerinde savaşın vuku bulacağı yer hakkında Malik İbni Avf en-Nasri'nin yanında yeteri miktarda bilgi bulunmaktaydı.

Bunun için tabiatın şart ve ortamından kendi askerlerinin lehine istifade etmesini uygun gördü ve bu sebeple Müslüman askerlere pusuları kurma konusunda deneyimli atıcı Düreyd İbni Simme'nin görüşünü uyguladı. Allah'ın -süphanehu ve Teâlâ- lütuf ve inayeti olmasaydı, az daha bu sinsi plan Müslüman kuvvetlerini yok edecekti.

• **Müslümanlara Saldırma Hususunda Dizgini Elinde Tutması:** Havazınlı komutanın çizdiği plan içerisinde Müslümanlara hücum etme dizginini eline alması vardı. Çünkü zafer, genelde saldıran kimsenin olur. Savunmada olan kimse ise genellikle zaaf noktasında olur.

Bundan dolayıdır ki, bu plan bir anlık bile olsa meyvesini verdi. Sonra Allah'ın lütfuyla ve sonra Resûlullah (sav)'in sebatıyla güç dengeleri değişti. Müslümanlar bu aşamayı kazandılar ve düşmanlarına karşı zafer elde ettiler.[1902]

• **Müslümanların Aleyhinde Psikolojik Savaş Yürütmesi:** Hevazınlı komutan Malik İbni Avf'ın çizdiği savaş planı maddelerinin içerisinde, nefislerde büyük tesiri olan manevi bir silahın kullanılması da vardı. Müslümanların kalbine korku salmak için onların aleyhinde psikolojik savaş başlattı.

Zira beraberlerinde savaş meydanına götürdükleri on binlerce deveyi askerlerin arkasına dizerek üzerlerine kadınları bindirdiler. Bu sahne öyle korkunç bir manzara oluşturdu ki, o sahneyi gören kimseler, askerlerin yüz bin savaşçıdan oluştuğunu sanacaklardı. Oysa hiç de öyle değildi.[1903]

Bu Kalabalığı Püskürtmek İçin Resûlullah (sav)'in Attığı Adımlar

Mekke'nin -Allah şerefini artırsın- fethi tamamladıktan sonra Hevazın kabilesinin savaşa azmetme haberi Peygamber (sav)'e ulaşınca şu tedbirlere başvurdu:

1901 Hâkim, 3/48-49; Mucmauz-Zevaid, 6/179-180
1902 El-Kiyadetü'l-Askeriye ala Ahdi Resûlullah, 252
1903 Gazvetu Huneyn, Şeyh Muhammed Ahmed Başmil, 128-131

1- Hevazın ile İlgili Haberleri Getirmek Üzere Abdullah İbni Ebi Hadred El-Eslemi'yi Gönderdi: Abdullah (ra) gitti, aralarında bir veya iki gün durdu. Sonra geri döndü ve gördüklerini Peygamber (sav)'e haber verdi.[1904]

Abdullah, Resûlullah (sav)'in emir buyurduğu yere kadar gitti ve düşmanlarla ilgili haberlerle süratli bir şekilde geri döndü. Ancak bu vacip olan görevi yerine getirme hususunda bazı kusurları söz konusu oldu.

Zira orada Müslümanların aleyhinde tezgâhlanan planları işitecek ve görecek bir şekilde Hevazın kabilesinin içine tam olarak girmedi. Oysa önemle üzerinde durması gereken bir işte, müşriklerin işgal edip yerleştikleri yerlerin öğrenilmesiydi.

Zira Müslümanlar, Huneyn vadisinin dönemeç ve çukurlarında düşmanların kurdukları gizli siper ve pusularla karşılaştılar. Müşrikler kurdukları pusulardan Müslümanları ok yağmuruna tuttular. Böylece Müslümanlar ilk aşamada hezimete uğradılar.

Daha savaşın başlangıcında Müslümanların hezimeti arkasındaki ana sebeplerden biri, bu pusuların bilinmemesi oldu.

Bu hata sonucunda meydana gelenler, Resûlullah (sav)'e sabit olan ismet sıfatı ile çelişmez ve ona zarar vermez. Çünkü bu durum Allah tarafından gelen bir vahiy değildi. Bilakis askerî işlerde yapılan içtihat babındandır.

Peygamber (sav), düşman hakkında en ince ve tam bir bilgiye oluşma yolunda var olan çabayı harcadı. Ta ki o bilgiler ışığında düşmanla karşılaşmaya uygun askerî bir plan ortaya koysun.[1905]

2- Ordunun Hazırlığı, Zırh ve Mızrakların Emanet Alınması: Resûlullah (sav), sayısı on bin kişiyi bulan bir ordu hazırladı. Bu sayı, Resûlullah (sav) ile beraber Medine'den çıkanlardı.

Fetih'ten sonra Mekkeli Müslümanlarından da iki bin kişi orduya katıldı. Böylece bu gazveye çıkan askerlerin sayısı on iki bin kişi oldu. Hz. Enes İbni Malik (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Huneyn gününde Hevazın ve Gatafan kabileleri çoluk çocukları, koyun ve develeriyle geldiler. O gün Peygamber (sav) ile birlikte on bin kişi ve ayrıca onunla birlikte sayısı iki bin olan 'Tüleka' da (yani Mekke fethinden sonra Resûlullah (sav)'in salıverip serbest bıraktığı Müslümanlar da) vardı."[1906]

1904 Tarihu't-Taberi, 3/73
1905 El-Kiyadetü'l-Askeriye ala Ahdi'r-Resûl, 369
1906 Müslim, 1059/135

Peygamber (sav) ordu için gerekli olan malzemeleri temin etmeye çalıştı. Dolayısıyla amcasının oğlu Nevfel İbni Haris İbni Abdul Muttalib'den üç bin tane mızrak, Safvan İbni Ümeyye'den de bazı zırhlar talep etti ve kendilerine iade etmeye tekeffül etti.

Nevfel ve Safvan o zaman henüz Müslüman olmamışlardı. Safvan İbni Ya'la İbni Ümeyye kendi babasından Resûlullah (sav)'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: ***"Benim elçilerim sana geldikleri zaman onlara otuz zırh ve otuz tane deve veya bu rakamdan bir miktar az ver."*** Bunun üzerine babası: "Ey Allah'ın Resûlü! Arîye (emanet) iade edilecek mi?" deyince Resûlullah (sav): ***"Evet"*** diye buyurdu.[1907]

Diğer bir rivayet şöyledir: Resûlullah (sav) Huneyn gününde ondan zırhlar talep etti. O da şöyle dedi: "Ey Muhammed! Bu gasp mıdır?" diye sordu. Resûlullah (sav): ***"Hayır, belki garanti olarak iade edilecek bir arîyedir (emanettir)."*** diye buyurdu. Ancak o zırhlardan bir kısmı zayi oldu. Bunun üzerine Resûlullah (sav), zayi olan zırhları kendisinden almamasını arz edince o şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben bugün İslam'a rağbet ediyorum." dedi.

Ebu Davud şöyle diyor: "Müslüman olmadan önce o zırhları Resûlullah (sav)'e vermişti. Sonra Müslüman oldu."[1908]

3- Savaşı Kazanmada Peygamber (sav)'in Sebatı ve Etkisi: Hevazın kabilesi, Müslümanlardan önce Huneyn vadisine ulaştı, orada uygun yerleri seçtiler. Birliklerini vadinin yamaçlarında, dönemeçlerinde ve ormanlık alanlarında yerleştirdiler.

Asıl planları, inişli huneyn vadisinde Müslüman birliklerin ilerlemesi sırasında onları ani ok ateşine tutmaktı. İslâm ordusu bu vadiye girince müşrikler aniden her taraftan Müslümanların üzerine ok yağdırdılar.

Böylece Müslümanların safları sarsıldı ve dalgalar hâlinde birbirlerinin içlerine girdiler. Bu durumun korkunçluğu sonucunda Müslüman askerlerin büyük bir bölümü hezimete uğrayıp kaçmaya başladılar.

Herkes kendi hayatını kurtarma derdine düşmüştü. Ancak bırakalım da bize o korkunç sahneyi, müşriklerin saldırılarına karşı koymak üzere meydanda duran Resûlullah (sav)'in amcası Hz. Abbas anlatsın:

"Ben Resûlullah (sav) ile birlikte Huneyn gününde hazır bulundum. Ben ve Ebu Sufyan İbni Haris, Resûlullah (sav) ile birlikte olduk, ondan hiç ayrılmadık.

1907 Ahmed b. Hanbel, 4/222; Ebu Davud, 3566; Nesai Süneni Kübra, 5744
1908 Ahmed b. Hanbel, 6/465; Ebu Davud, 3562; Hâkim, 3/49; Beyhaki Süneni Kübra, 6/89

Resûlullah (sav) o gün kendisine ait beyaz bir katır üzerinde idi. Müslümanlar ile kâfirler karşılaşınca Müslümanlar sırt çevirip kaçmaya başladılar. Resûlullah (sav) ise katırını kâfirlere doğru ileri koşturdu."

Hz Abbas (ra) şöyle devam ediyor: "Ben Resûlullah (sav)'in katırının yularından tutmuştum. Acele etmemesi için onu tutuyordum. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: 'Ey Abbas! Semure ashabına seslen!'"[1909]

Abbas (ra) şöyle diyor: (Abbas sesi yüksek bir adamdı.) "Ben avazımın çıktığı kadar yüksek sesle: 'Semure ashabı nerede?' diye bağırdım. Allah'a yemin olsun! Onlar sesimi duyar duymaz ineğin kendi yavrusuna meylettiği gibi Müslümanlar da geri dönüp bize meylettiler. 'Lebbeyk, Lebbeyk!' diyerek sesimin duyulduğu tarafa doğru yönelip geldiler ve kâfirlerle savaştılar. Ensar' da: 'Ey Ensar topluğu!' diyorlardı. Sonra da çağrı, Haris kalıp: 'Ey Hazrecliler!' nidası yükseldi.

Resûlullah (sav) müşriklerle savaşmaya istekli bir şekilde katırına binmişti ve savaşçıların kılıçlarla savaştıkları meydana bakarak: ***'Şu an savaşın kızıştığı andır.'*** diye buyurdu.[1910]

Allah (cc), Huneyn Gününde Peygamberini (sav) Takviye Etti

Onlardan bazıları şunlardır: Mekkelilerin gökyüzünden inişi, korku silahı, iki avuç çakıl taşı ve toprağın düşmanların gözündeki tesiri.[1911]

Huneyn gününde Allah Teâlâ'nın resûlüne takviye olarak lütfettiği ettiği maddi silahlardan biri, Resûlullah (sav)'in yerden alıp müşriklerin suratına doğru fırlattığı iki avuç çakıl taşı ve topraktı. Zira fırlatılan çakıl taşı ve toprak, herkesin gözüne girdi. Herkes o kum ve topraktan nasibini aldı ve tesirini gözlerinde hissetmeye başladılar. Dolayısıyla bu, düşmanların hezimetine sebep oldu.[1912]

Hz Abbas (ra) şöyle diyor: "Sonra Resûlullah (sav), yerden birkaç avuç toprak ve çakıl taşı alıp düşmanların suratına doğru fırlattı ve: ***'Muhammed'in Rabbine yemin ederim ki onlar hezimete uğradılar.'*** buyurdu. Savaş devam ederken ben onlara bakıyordum. Vallahi Peygamber (sav)'in o taşları atmasıyla birlikte bozguna uğrayıp kaçtılar.

1909 Semure ağacı, Hudeybiye de Resülullah (sav)'in, gölgesinde ashabından biat aldığı bir çeşit ağaçtır. Mütercim

1910 Müslim, 1775; Abdurrazzak Musannaf, 5/379-380; İbni Hişam, 4/87

1911 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 559

1912 El-Kiyadetü'l-Askeriye fi Ahdi'r-Resül, 259

HEZİMETE UĞRAYIP KAÇAN DÜŞMAN TOPLULUĞUNUN KOVALANMASI

Ebu Amir'in Okla Vurulması

Ebu Musa el-Eşari (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) Huneyn Savaşı'nı bitirdiği vakit Ebu Amir komutasındaki bir askerî birliği Evtas vadisine gönderdi. Ebu Amir, burada Düreyd İbni Simme idaresindeki düşman askerleriyle karşılaştı.

Yapılan savaşta Düreyd öldürüldü ve askerleri hezimete uğratıldı. Resûlullah (sav) beni de Ebu Amir ile beraber göndermişti. Ebu Amir diz kapağından okla vurulup ağır yaralandı. Ona ok fırlatıp diz kapağından vuran Cüşem kabilesinden bir adamdı.

Ben Ebu Amir'e doğru koşup yanına vardım ve: 'Ey amca, sana kim ok fırlattı?' diye sordum. O da bana kendisine ok atanı işaret ederek: 'Bana ok atan katil işte şudur.' dedi. Bunun üzerine derhâl ona doğru yönelip kendisine yetişmek istedim. O, beni görünce sırtını çevirip kaçtı. Ben de onu takip ederek arkasından koştum. Ona şöyle diyordum: 'Kaçmaya utanmaya utanmıyor musun? Sen durmayacak mısın?' Nihayet durdu. Kılıçlarımızla birbirimize saldırdık. İki kılıç darbesiyle onu öldürdüm.

Sonra Ebu Amir'in yanına gelip ona şöyle dedim: 'Allah (cc) seni vuranı öldürüp cehenneme yolladı.' Ebu Amir bana: 'Şu oku çıkar.' dedi. Ben de çıkarınca amcamın yarasından kanla beraber bir miktar su aktı.

Amcam, kan kaybından öleceğini anlayınca bana: 'Ey kardeşimin oğlu! Peygamber (sav)'e, benim için istiğfarda bulunmasını söyle.' dedi. Beni savaşçıların üzerine vekil tayin etti. Çok geçmeden de vefat etti.

Ben savaş bittikten sonra dönüp Resûlullah (sav)'e geldim. Peygamber (sav), kendi evinde kum döşeli bir şekilde bir minder üzerinde oturuyordu. Sırtında ve yanlarında kumlar iz bırakmıştı. Kendi durumumuzu, Ebu Amir'in durumunu ve 'Benim için istiğfarda bulunsun.' sözünü Peygamber (sav)'e haber verdim.

Resûlullah (sav) bir bardak su istedi. Abdest aldıktan sonra koltuk altları görülür şekilde ellerini havaya kaldırıp şöyle dua etti: ***'Ya Rabbi! Ubeyd Ebu Amir' e mağfiret eyle. Ey Allah'ım! Onu kıyamet günü mahlûkatlarının çoğundan üstün bir mevkide kıl.'*** Bunun üzerine: 'Ya Resûlullah! Benim için de istiğfarda bulun.' dedim. Peygamber (sav) de şöyle

dua etti: ***'Ya Rabbi, Abdullah İbni Kays'ın günahını da mağfiret eyle, kıyamet günü onu iyi bir yere yerleştir."***

Ebu Bedre şöyle demiştir: O dualardan biri Ebu Amir için, diğeri de Ebu Musa içindi.[1913]

Taif'te Kaçanların Kuşatılması

Resûlullah (sav) Taif ahalisini kuşatma altına aldı. Bu savaş ve kuşatmada çeşitli yöntemler kullandı. Şura ilkesine başvurdu. Kuşatma sırasında uygun yeri seçti. Düşmanların saflarında propaganda ve psikolojik savaş çalışmalarını yürüttü.

Peygamber (sav) Taif kuşatmasında, daha önce hiç kullanmadığı yeni silahlar kullandı. O silahlar şunlardır:

Mancınık: Sahih kanallarla sabit olmuştur ki, Resûlullah (sav), Sakif kabilesinin Taif'teki kalesini kuşatması sırasında bu yeni silahı kullanmıştır. Mekhul'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav), Taif ahalisi üzerine "Mencenik" adı verilen silahı dikmiştir.[1914]

Mancınık silahı, kuşatmada kullanılan yüksek tesirli ağır silahlardan biridir. Bu silahla fırlatılan taşlarla hisarlar ve gözetleme kuleleri yerle bir edilir. Bombalarıyla da evler ve karargâhlar yakılır. Savaşta bu çeşit silahın kullanılması, sevk ve idaresi, belirli sayıda askere ihtiyaç duymaktadır.[1915]

Dabbabe: Taif kuşatmasında Resûlullah (sav)'in ilk olarak kullandığı ağır silahlardan biri de "Debbabe"dir. Debbabe, küçük bir ev şeklinde tahtalardan yapılmaktadır. Kale duvarı delinmek istenildiği zaman düşmanların oklarından korunmak için kullanılan bir silahtır. İçine askerler girdikleri zaman, tavanı onları düşman oklarından korur.[1916]

Dikenli Örgü (Dikenli Tel): Resûlullah (sav)'in Taif ahalisini kuşatması sırasında kullandığı yeni silahlardan biri de dikenli örgüdür. Bu silah, sabit olan savunma silahlarındandır. Haç şeklinde birbiriyle çivilenen iki tahtadan yapılmaktadır. Böylece onun dört tane açık ağzı oluşmaktadır. Bu silah yere atıldığı zaman bir ağzı açık kalmaktadır. Gelen at ve yayaların ayakları ona takılıp yere düşmektedir. Dolayısıyla savaş meydanında aranan süratli seyir hareketini engellemektedir.[1917]

Mağazi ve siyer âlimlerinin zikrettiklerine göre, Resûlullah (sav) bu

---

1913 Buhari, 2884; Müslim, 2498
1914 Ebu Davud Merasil, 335; Tirmizi Nihayetü'l-Hadis, 2762
1915 El-Medresetü'l-Askeriye el-İslamiye Albay Muhammed Ferec, 407
1916 El-Kiyadetü'l-fi-Ahdi'r-Resûl, 405
1917 El-Fennu'l-Harbi fi Sadri'l-İslam Albay Abdurrauf Avn, 195

silahı Taif ahalisini kuşatması sırasında kullanılmıştır. Zira kendi askerlerine Sakif kalesini çevresine dikenli tel yerleştirmelerini emir buyurdu.[1918]

Bunda özellikle ümmet komutanlarına genellikle de bütün Müslümanlara önemli bir işaret bulunmaktadır ki ümmete her iki cihanın maslahatını gerçekleştirecek ve ondan düşmanların şerrini defedecek her yeni ve yararlı şeylerden istifade etmek için akıllarını ve fikirlerini geliştirmeleri gerekmektedir.

Savaş Esnasında Resûlullah (sav)'in Uygun Yer Seçmesi

İslam ordusu, ilk önce kaleye yakın açık bir alanda karargâh kurmaya başladı. Henüz yüklerini indirmeden düşmanlar tarafından ok yağmuruna tutuldular. Bu sebeple birçok insan (Müslüman) isabet aldı.

İşte o zaman Hübab İbni Münzir (ra) bu makamdan Taif ahalisinin oklarından emin bir mekâna intikal etme fikrini teklif etti. Resûlullah (sav) bu fikri uygun görüp kabul etti ve Hubab'ın bu alanda geniş bir savaş deneyimine sahip olan kimselerden olması sebebiyle, orduya uygun bir yer bulması için onu görevlendirdi. Bunun üzerine Hubab (ra) uygun bir yeri belirledi, sonra da dönüp Resûlullah (sav)'e haber verdi. Resûlullah (sav), yeni mekâna (karargâha) intikal etmeleri için askerlerine emir buyurdu.

Şimdi, burada bütün gördüklerini bizlere anlatan bir görgü tanığını hep birlikte dinleyelim:

Amr İbni Ümeyye Ed-Dameri (ra) şöyle diyor: "Uygun görülen yere indiğimiz an, miktarını ancak Allah Teâlâ'nın bildiği, tıpkı çekirge sürüsü gibi düşmanın okları üzerimize yağmaya başladı. Düşman oklarından korunmak için kalkanları kullanmış olsak da yine çok sayıda Müslüman yaralandı. Karargâh kurulmak istenilen yerin pek de uygun olmadığını gören Resûlullah (sav), Hubab'ı çağırdı ve ona: 'Bize düşmandan uzak yüksek bir yer bul.' diye emir buyurdu.

Bunun üzerine Hubab çıktı. Şehir dışındaki Taif Mescidi'nin (Şu anki adı İbni Abbas Mescidi'dir.) bulunduğu yere kadar geldi. O yerin karargâh için uygun olduğunu tespit eden Hubab (ra), Peygamber (sav)'in yanına dönerek durumu bildirdi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) Müslüman askerlerin oraya intikal etmeleri için emir buyurdu."[1919]

1918 Tabakatü'l-Kübra, 27214
1919 Meğazi'l-Vakidi, 1/416

Propaganda ve Psikolojik Savaşın Yürütülmesi

Taif halkının direnişi şiddetlenip Müslümanlardan bir grubu şehit edince, Peygamber (sav) Sakif kabilesine baskı yapmak üzere Taif çevresinde bulunan hurma bahçeleri ve üzüm bağlarının yakılmasını emir buyurdu.

Düşmanın maneviyatını etkileyip direniş ruhunu zayıflattıktan sonra Peygamber (sav) bu işi durdurdu ve yüzünü çevirerek Taifli kölelere kaleden aşağıya inmeleri için çağrıda bulundu ve: "Kim oradan çıkar Müslümanların arasına karışırsa hürdür." dedi.

Bu çağrı üzerine kaleden yirmi üç köle inip Müslümanlara katıldılar. Onlardan bir tanesi de Ebubekir es-Sakafi'dir. Kaleden inen köleler Müslüman olduktan sonra Resûlullah (sav) onları azat etti ve İslamiyet'i kabul etmelerinden sonra onları Sakif kabilesine bir daha iade etmedi.[1920]

Kuşatmayı Kaldırmanın Hikmeti

Resûlullah (sav)'in kuşatmaya son vermesindeki hikmet apaçıktır. Zira Taif'i çevreleyen bölge artık İslam devletinin hâkimiyeti altına girmişti. Taif'e bağlı değildi ve Taif kendi kuvvetini kendisini çevreleyen bölgeden değil sadece kendi sağlam kalelerinden alıyordu. Dolayısıyla deneyimli komutan (Resûlullah) için kuşatmanın devamı ve kaldırılması aynıydı.

Bu sebeple Resûlullah (sav) kuşatma operasyonu ile ilgili olarak etrafındaki büyük sahabelerle istişare etti.[1921]

İstişareye katılan Nevfel İbni Nuaviye ed-Deyli şöyle dedi: "Bu, deliğine girmiş bir tilkidir. Eğer deliğin başında durursan tutarsın ve eğer bırakırsan sana zarar vermez! Bunun üzerine Resûlullah (sav) herkes hazırlığını yapıp oradan ayrılması için Hz. Ömer'e emir verdi. O da Resûlullah (sav)'in emrini yerine getirerek kararı Müslümanlara ilan etti. Ancak Müslümanlar bu karardan son derece sıkıldılar ve: "Taif fethedilmeden nasıl olur da buradan ayrılacağız?" diye figan ettiler. Onların bu tutumlarına karşı Resûlullah (sav): ***"O hâlde buyurun savaşın."*** diye buyurdu.

Müslümanlar sabah erkenden savaşa başlar başlamaz çok sayıda kişi yaralandı. Resûlullah (sav): "Ey Müslümanlar yarın biz dönüyoruz."

1920 Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/510
1921 Dirasetün fi Ahdi'n-Nübüvveti vel-Hilafeti'r-Raşideti, Şücca, 206

diye buyurdu. Müslümanlar bu karara sevindiler ve emre itaat ettiler. Onlar oradan ayrılmak için hazırlıklarını yaparken Resûlullah (sav) gülüyordu.[1922]

Müslüman askerler hazırlıklarını yapıp yola koyulacakları vakit Resûlullah (sav) onlara: ***"Biz; dönenleriz, tövbe edenleriz, ibadet edenleriz ve Rabbimizi övenleriz.' deyin."*** buyurdu. [1923]

Bazı sahabeler tarafından Resûlullah (sav)'e şöyle denildi. "Ey Allah'ın Resûlü! Sakif kabilesine beddua et." Resûlullah (sav) ise: ***"Ey Allah'ım! Sakif kavmini hidayete erdir ve onları getir."*** diye onlara dua etti. [1924]

1922 Buhari, 4325; Müslim, 1778
1923 Ahmed b. Hanbel, 2/21; Buhari, 1797 Müslim, 1344 ve Zadu'l-Mead, 3/497
1924 Ahmed b. Hanbel, 3/343; Tirmizi, 2942; İbni Ebu Ebi Şehbe, Müsennaf, 12/201; Mişkatu'l-Mesabih, 5986 ve Age ve Sahihus en-Nebeviyye, 566

2.
KONU

RESÛLULLAH (SAV)'İN NEFİSLERLE YAPILAN TAHAMMÜLDEKİ FIKHI

Resûlullah (sav)'in bu fıkhı Huneyn Gazvesi'nin birkaç yerinde apaçık görülmektedir:

Artık Putperestliğe Dönüş Yoktur

Henüz yeni Müslüman olan bazı kimseler Resûlullah (sav) ile birlikte Huneyn Gazvesi'ne çıktılar. Bazı kabilelere ait yeşil renkli büyük bir ağaç vardı. O ağaca "Zat-u Envat" denilirdi. Her sene onun yanına gelirlerdi.

Silahlarını onun dallarına asarlardı. Yanında kurbanlar keserlerdi. Tam bir gün ittifaka girip yanında kalırlardı. Henüz yeni Müslüman olanlar Resûlullah (sav) ile birlikte yürüdükleri bir sırada gözleri ağacın üzerine düştü.

Uzunca zaman alıştıkları o sahneleri ve terk ettikleri cahiliye bayramlarını arzulamaya başladılar. Resûlullah (sav)'e: ***"Ya Resûlullah! Onların 'Zat-u Envat' ı olduğu gibi bize de bir 'Zat-u Envat' yap."*** dediler. Resûlullah (sav): ***"Allahu ekber! Muhammed'in nefsini kudret elinde tutan Allah'a yemin olsun ki siz bunu söylediniz. Nitekim Musa (as)'ın kavmi de peygamberlerine, 'Onların ilahları gibi bize bir ilah yap.' demişlerdi. Musa dedi ki: 'Siz gerçekten cahil bir toplumsunuz.' Siz, kendinizden öncekilerin izinde yürüyeceksiniz."***[1925] dedi.[1926]

Resûlullah (sav)'in bu tutumu, bu teklifte bulunanların Müslüman olmalarına rağmen halis tevhide olan bakışlarının açık olmadığını ifade etmektedir. Ancak Peygamber (sav) henüz yeni Müslüman olduklarını bildiği için onları cezalandırmadı veya azarlamadı.

1925 Araf, 138
1926 Ahmed b. Hanbel, 5/218; Tirmizi, 2180; Beyhaki Delail, 5/125

Ama isteklerinin şirk manalarını taşıdığını kendilerine açıkladı ve kendilerini şirk manalarını taşıyan isteklerden sakındırdı.[1927]

Buna rağmen Resûlullah (sav) cihada katılmalarına izin verdi. Çünkü Resûlullah (sav) cihada çıkan kimselerde, itikatlarının cahiliyenin tozdumanından tamamıyla arındırılma şartını aramıyordu. Zira cihad, salih bir ameldir. Cihada katılan bir kimse dinin diğer bazı işlerinde her ne kadar kusurları ve eksiklikleri varsa da cihada katılmasıyla sevap kazanır. Bundan da ziyade cihad, bir eğitim ve öğretim medresesidir. Muhacir, bu medresede İslami akidelerini, hükümleri ve ahlakını öğrenir. Zira cihadda yolculuk ve onda karşılıklı konuşmaların ve görüş alışverişlerinin bulunduğu karşılaşmalar bulunmaktadır.[1928]

Çoklukla Böbürlenmek Allah'ın Yardımına Engeldir

Çoklukla gururlanmak, savaşın başlangıcında Müslümanlardan yardımı engellemiştir. Kur'an-ı Kerim, Müslümanların gurur ve böbürlenmelerini şöyle ifade etmektedir: ***"Andolsun ki Allah, birçok yerde (savaş alanlarında) ve Huneyn gününde size yardım etmişti. Hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat sizi hezimete uğramaktan kurtaramamıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti; sonunda (bozularak) gerisin geriye dönmüştünüz."***[1929]

Resûlullah (sav) bu hakikate işaret ederek: Bütün havl ve kuvvetin ancak Allah ile olduğu" hakikatini açıklarken şöyle buyuruyordu: ***"Allah'ım! Sadece bana verdiğin kuvvet ile geri çekilip hücum ediyorum, sadece bana verdiğin güç ile savaşıyorum."***[1930]

İşte bu şekilde Resûlullah (sav) Müslümanları gözetliyor ve en gaddar düşmanlarıyla karşı karşıya geldiği en tehlikeli zamanında bile düşünce ve davranışta ortaya çıkan sapıklık ve yanlışlıkları düzeltiyordu.[1931]

Huneyn Savaşı'nın başlangıcında Müslümanlar hezimete uğramalarına ve büyük bir bölümünün savaş meydanını terk etmesine rağmen yine de Resûlullah (sav) kaçanlardan hiç kimseyi azarlamadı.

Bundan da ziyade savaştan kaçtıkları gerekçesiyle Mekke fethinde

1927 Es-Sire En-Nebeviyye es-Sahiha, 2/497
1928 Et-Tarihu'l-İslami Humeydi, 8/62
1929 Tevbe, 25
1930 Ahmed b. Hanbel, 3/332 ve 333 İbni Hibban, 1975; Nesai el-Yevm vel-Leyle, 614; Daremi, 2485
1931 El-Muctamau'l-Medeni fi-Ahdi'n-Nübüvveti Ömeri, 199

özgürlüğüne kavuşanların öldürülmesine dair bazı Müslümanlar tarafından yapılan teklifi kabul etmedi.[1932]

Ganimetler, Kalpleri Kaynaştırmanın Vesilesidir

Mekke fethinde Müslüman olanlar ve bedeviler, henüz yeni Müslüman olmuşlardı. Resûlullah (sav), kalplerini İslam'a ısıtmak ve birbirleriyle kaynaştırmak amacıyla kendilerine ganimetlerin verilmesini uygun gördü. Dolayısıyla Kureyş, Gatafan ve Temim kabilelerinin liderlerine ve ileri gelenlerine ganimetten büyük bir pay ayırdı.

Zira her birine yüz deve verdi. Resûlullah (sav)'in kendilerine büyük bir miktar verdiği ileri sürülenlerden bazıları şunlardır: Ebu Süfyan İbni Harb, Süheyl İbni Amr, Hekim İbni Hizam, Safvan İbni Ümeyye, Uyeyne İbni Hısn el-Fezari, Ekra İbni Habis, Ebu Süfyan'ın her iki oğlu Muaviye, Yezid ve Kays İbni Adiy.[1933]

İleri gelenlere büyük bir pay verilmesinden amaç kalplerini dünya sevgisinden İslam sevgisine çevirmekti veya Enes İbni Malik'in dediği gibi: "Adam Müslüman oluyordu ama tek amacı dünya idi. Ancak Müslüman olur olmaz, İslam, kendisine dünyadan ve dünya işlerinden daha sevimli oluyordu."

Safvan İbni Ümeyye bu manayı ifade ederek şöyle diyor: "Allah'a yemin olsun! Resûlullah (sav) bana verdiğini verdi ama benim nazarımda o, insanlar arasında en menfur kişi idi. Ancak bana vere vere nazarımda insanların en sevimlisi oldu

Resûlullah (sav), ganimetleri fetih günü Muhacirler ve yeni Müslüman olanlar arasında taksim etti. Ensar için bir pay ayırmadı.

Bunun üzerine Ensar'dan bazı gençler beşeriyetin tabiatları hükmüyle bu dağıtımdan rahatsız olup etkilendiler ve aralarında: 'Savaşta şiddet zamanında biz çağrılıyoruz. Ganimet ise, bizden başkalarına veriliyor.' gibi sözler söylemeye başladı.

Resûlullah (sav) bu itiraza kulak verdi. Gerginliğin izalesi için çalıştı. Ganimetlerin bu şekilde dağıtılmasındaki hikmeti kendilerine açıkladı ve Ensar'a öyle imani, akli, vicdani ve duygusal bir hitapta bulundu ki, bir Müslüman okuyucu, bunca asırların ve zamanın geçmesine rağmen bu büyük olayı okuduğu zaman kendini ağlamaktan alıkoyamaz.

Sad İbni Ubade Resûlullah (sav)'in huzuruna çıkarak: 'Ya Resûlullah! Şu Ensar kabilesi, elde ettiğin şu ganimetlerin taksimi konusunda

1932 Age, 204-205
1933 Min-Maini's-Sire, 421

yaptığına karşı kendi nefislerinde sana karşı öfke duymuşlardır. Sen o ganimetleri kendi kavmin arasında dağıttın. Arap kabilelerine büyük paylar ayırdın. O ganimetlerden Ensar'a hiçbir pay ayırmadın.' deyince Resûlullah (sav): ***'Ey Sa'd! Sen bunun neresindesin?'*** diye sordu. Sa'd: 'Ya Resûlullah! Ben de kavmimden biriyim.' dedi. Resûlullah (sav): ***'O hâlde kavmini şu sahada topla.'*** diye buyurdu.

Sa'd (ra), kavmini toplamaya başladı. Toplanmak için belirtilen sahaya Muhacir'den bazı adamlar geldiklerinde onlara yol verdi. Daha sonra başkaları gelince onları geri çevirdi. Bütün Ensar orada toplanınca Sa'd (ra) Resûlullah (sav)'e gelerek kavminin toplandığını haber verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) onların yanına geldi. Allah'a hamd etti. Ehil olduğu vasıflarla Allah'a senada bulundu. Sonra şöyle buyurdu:

'Ey Ensar topluluğu! Sizden bana ulaşan sözün ve kendi nefsinizde duyduğunuz öfkenin aslı nedir? Siz dalalette iken Allah Teâlâ benim vasıtamla sizi hidayete erdirmedi mi? Fakir iken Allah benim vasıtamla sizi zengin etmedi mi? Ve siz birbirinizle düşman iken Allah kalplerinizi birbiriyle kaynaştırmadı mı?' diye sordu.

Onlar: 'Allah ve Resûlünün fazlı ve minneti herkesinkinden daha fazladır.' dediler.

Sonra Allah'ın Resûlü (sav): ***'Niye bana cevap vermiyorsunuz, ey Ensar topluluğu?'*** buyurdu.

Onlar: 'Ya Resûlullah! Ne ile sana cevap verelim? Fazl ve minnet Allah'a ve Resûlüne aittir.' dediler. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

'Allah'a yemin ederim ki, eğer isterseniz şöyle diyebilirsiniz ve söylediğiniz zaman da doğru söylemiş olursunuz ve doğrulanırsınız: 'Sen insanlar tarafından yalanlanırken bize geldin, biz seni tasdik ettik (doğruladık). Herkes tarafından yardımsız bırakılırken biz sana yardım ettik. Sen kovulurken biz sana yardım ettik. Sen fakirken biz malımızı seninle paylaştık.'

Ey Ensar topluluğu! Sizi İslam'ınıza havale ettiğimden dolayı ve Müslüman olabilmeleri için bir kavme verdiğim ucuz dünyalıklardan dolayı mı bana karşı kalbinizde öfke duydunuz?

Ey Ensar topluluğu! Siz insanların koyun ve deve ganimetini alıp götürmelerine, sizin de Allah'ın Resûlünü evlerinize götürüp onunla beraber olmanıza razı değil misiniz? Muhammed'in nefsi yedi kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki, onunla beraber döndüğünüz şey, onların onunla beraber döndükleri şeyden daha hayırlıdır. Eğer hicret olmasay-

dı, elbette ben Ensar'dan biri olurdum. Eğer bütün insanlar bir yolda ve bir vadide yürüseler, Ensar da bir yolda ve bir vadide yürüse, ben Ensar'ın yolunda ve vadisinde yürürüm. Ensar şiar (içte giyilen elbise), diğer insanlar da disar (üstte giyilen elbise)'dır. Allah'ım! Ensar'a, Ensar'ın çocuklarına ve Ensar torunlarına merhamet et.'

Resûlullah (sav)'in bu veciz ve etkileyici konuşmasından sonra orada bulunanların hepsi öyle ağladılar ki, gözyaşlarıyla sakallarını ıslattılar ve hep beraber: 'Pay bakımından Resûlullah'a razıyız.' dediler. Sonra Resûlullah (sav) oradan ayrıldı ve onlar da dağıldılar."[1934]

Diğer bir rivayette ise Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğu ifade edilmektedir: ***"Siz benden sonra kendi nefsini başkasına tercih eden kimselerle karşılaşırsınız. Havuz üzerine benimle karşılaşana kadar sabredin."***[1935]

Bu makamda işaret edilmesi gereken bir husus da şudur: O öfkeli sözler bazı gençler tarafından söylenmiş olup Ensar topluluğunun tümünden sadır olmamıştı. Delili ise, Enes İbni Malik'ten (ra) rivayet edilen ve Sahiheyn'de (Buhari-Müslim'de) varit olan şu hadistir: Huneyn gününde Ensar'dan bir kısım insanlar şöyle dediler: "Allah (cc), Hevazın kabilesinin mallarından büyük bir miktar ganimet resûlüne nasip etti. Resûlullah (sav) Kureyşli bazı adamlara yüzer deve vermeye başladı."

Ensar'dan bir kısım insanlar, şöyle konuşmaya başladılar: "Allah, Resûlullah'ı affetsin! Ganimet malını Kureyş'e veriyor, kılıçlarımızdan kan damladığı hâlde bize hiçbir şey vermiyor."

Bu sözler Resûlullah (sav)'e ulaşınca Ensar'a haber göndererek onları deriden yapılmış bir kubbe altında toplanmasını emir buyurdu.

Ensar toplanınca Resûlullah (sav) onlara gelip şöyle buyurdu: ***"Sizden bana ulaşan sözlerin aslı nedir?"*** Bunun üzerine Ensar fakirleri: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizden görüş sahipleri hiçbir şey söylememişler. Bizden genç yaştaki bir kısım insanlara gelince, onlar şöyle dediler: 'Allah kendi resûlünü affetsin! Ganimet malını Kureyş'e veriyor, kılıçlarımızdan kan damladığı hâlde bize hiçbir şey vermiyor." deyince Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Ben, kalplerini İslam'a ısıtmak için küfürden henüz yeni dönen bazı adamlara veriyorum."***[1936]

1934 Ahmed b. Hanbel, 3/76-77; Mucmau'z-Zevaid, 10/32 ve Zadu'l-Mead, 3/474
1935 Buhari, 4330; Müslim, 1061
1936 Buhari, 4331; Müslim, 1059

İmam İbnil Kayyim, -bu hadiseden delil getirmek üzere-: "Düşmanları İslam'a çekmek ve Müslümanlardan şerlerini defetmek gibi durumlarda devlet başkanının, kendilerine bir miktar mal vermesi gerekir." diye bir görüş benimseyerek şöyle diyor: "Devlet başkanı Müslümanların vekilidir. Müslümanların çıkarları ve dinin kıyamı için dilediği şekilde tasarruf eder. Eğer Müslümanlardan şerlerini defetmek, İslam havzasını (topraklarını) korumak ve düşman elebaşlarını kendine çekmek için bir miktar mal vermek gerekiyorsa, İmam'ın bunu yapması caizdir ve hatta vaciptir. Ta ki Müslümanlar şerlerinden emin olsunlar. Zira eğer mahrûm bırakılmalarında mefsede varsa, bir miktar mal vermekle düşmanın kalbini ısıtmaya terk edilmesinden beklenen ve kaynaklanabilecek mefsedet daha büyüktür.

İslam fıkhına göre en az zararlı olan mefsedeti seçip en çok zarar vereni terk etmek temel bir kaidedir. Aynı şekilde mefsedetlerin izalesi menfaatlerin celbinden evladır. Bundan da ziyade din ve dünya maslahatları bu iki asıl (temel) üzerine atılmıştır."[1937]

Ganimet malını vermekle bu grubun kalplerini İslam'a ısıtmak, işin başlangıcında teşvik ve cesaretlendirme kabilindedir. Ta ki, iman kalbin derinliklerine insin ve kalp imanın halavetini (tatlılığını) tatsın.

Şeyh Muhammed Gazali (ra) bu işin hakikatini gözle görülür bir örnekle açıklayarak şöyle diyor: "Şüphesiz dünya da birçok kavim var ki akılları yoluyla değil, karınları (mideleri) yoluyla ipleri hakka doğru çekilir.

Nasıl ki, bir deste yonca ile hayvanlara yol gösteriliyor ve ağıllarına girene kadar ağızları o deste yoncaya doğru uzanmaya devam ediyorsa, aynı şekilde bu tip insanlar da imana alışana ve gülümseyip açılana kadar teşvik ve cesaretlendirme, çeşitli yöntemlere muhtaçtırlar."[1938]

Kuşkusuz Peygamber (sav) etkileyici bir tablo çizdi: Bir kavim (Ensar) iman ile müjdeleniyor. Resûlullah (sav), bir toplulukla arkadaş ve beraberdi. Bunun karşısında diğer bir topluluk (Müellefe-i kulüb) koyunlar ve develerle beraber oluyor.

Bu etkili tablolar onları uyandırdı ve emsallerinin düşmemeleri gereken hataya düştüklerinin farkına vardılar. Dolayısıyla boğazları düğümlenmeye, gözleri yaşla dolamaya ve dilleri, rızayı konuşmaya başla-

1937 Zadu'l-Mead, 3486
1938 Fikhu's-Sire, 427
1939 El-Muctamau'l-Medeni fi-Ahdi'n-Nübüvveti, 219

dı. Bununla nefisleri hoşnut oldu ve Ensar'a hitap edilmesindeki Peygamber (sav)'in hikmetli siyaseti sayesinde kalpleri mutmain olup sükûnet buldu.[1939]

Arap'ın (Bedevilerin) Cefasına Karşı Sabretmek

Resûlullah (sav) Arap'ın (Bedevilerin) cefasına, bazı kazanımlara olan hırslarına ve mala göz dikmelerine karşı çokça sabretmiştir. Dolayısıyla onların durumlarını, çevrelerinin ve doğal hayatlarının, kendilerinde oluşturduğu sertliği, katılığı ve bireysel ruhu idrak eden eğitimcilere güzel bir örnek olmuştur.

Sert ve katı bedevilere gelince; edepsizliklerine, sertliklerine, cefalarına, seslerinin yüksek olmasına ve Resûlullah (sav)'e hitap tarzlarındaki cüret ve cesaretlerine karşı Kur'an-ı Kerim onları azarlamıştır.[1940]

İşte Resûlullah (sav)'in bedevilere karşı güzel muamelesine devam etmesine delalet eden bazı örnekler:

• Bedevinin Sözü (Bu taksimatta Allah'ın rızası kastedilmemiştir.)

İbni Mesud şöyle devam etmiştir: "Resûlullah (sav), Huneyn günü ganimetlerin taksiminde bazı insanlara fazla pay ayırdı. Ekra İbni Habis'e yüz deve, Uyeyne'ye de yüz deve verdi. Arap eşrafından bazı şahıslara ganimetten pay ayırıp o gün taksimatta onları tercih edince bir adam şöyle dedi: 'Vallahi! Bu taksimat, adaletle yapılamayan bir taksimattır ve bu taksimatta Allah'ın rızası güdülmemiştir!' Ben kendi kendime: 'Kuşku yok ki, bu olaydan sonra hiçbir haberi Resûlullah (sav)'e iletmeyeceğim.' dedim."[1941]

• Hevazın Kabilesi Müslüman Olunca Resûlullah (sav)'in Onlara Yaptığı Muamele

Hevazın kabilesinden bir heyet Müslüman olup Ci'rane'de Resûlullah (sav)'e gelerek şöyle dediler: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz köküz ve aşiretiz. Senin de bildiğin bir bela başımıza gelmiştir. Bize minnet et, Allah da sana minnet etsin."[1942]

Kuşkusuz insan, Allah Teâlâ'nın dinini yeryüzünde yerleştirmek

---

1940 Age
1941 Buhari, 4336; Müslim, 1062
1942 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/363-364

için Resûlullah (sav)'in seri çalışmasındaki ve nefislerle muamelesindeki fıkhından hayrete düşmektedir. O, Muaz İbni Cebel'i mürşit, yönlendirici, eğitimci ve öğretimci kıldı.[1943]

Hevazın kabilesinden bir heyet Müslüman olup Cirane'de Resûlullah (sav)'e gelerek şöyle dediler: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz köküz ve aşiretiz. Senin de bildiğin bir bela başımıza gelmiştir. Bize minnet et; Allah (cc) da sana minnet etsin."

Onların hatibi Züheyl İbni Suret Ebu Suret ayağa kalktı ve şöyle dedi:

"Ya Resûlullah! Hurmaların serilip kurutulduğu mekânda tutsak bulunan kadınlar arasında teyzelerin ve sana bakıp seni besleyen, terbiye eden dadı ve bakıcıların da bulunmaktadır. Eğer biz İbni Ebi Şemmer'e veya Numan İbni Munzir'i emzirseydik ve senin tarafından başımıza gelen bela gibi bir bela başımıza gelseydi, onların şefkat ve merhametini umacaktık. Oysa sen, terbiye edilenlerin en hayırlısı olan Allah'ın Resûlüsün." Sonra sözlerini şiir okuyarak şöyle devam etti:

"Cömertçe minnet et bize, ey Allah'ın Resûlü,
Çünkü bunu kendisinden beklediğimiz kişisin.
Sütlerini içip büyüdüğün hanımlara minnet et,
Zira ağzın halis sütleriyle dolup taşan kişisin.
Sütlerini içip büyüdüğün hanımlara minnet et,
Yaptığın ve bıraktığın şeylerin seni süslediği kişisin."

Züheyr'in bu şiirleri, Hevazın kabilesine mensup bütün esirlerin azat edilip salıverilmelerine sebep oldu. Böylece Resûlullah (sav)'in eski ve yeni, özel ve genel olan nimet ve iyilikleri onların üzerine geri dönmüş oldu.[1944]

Resûlullah (sav) gelen Hevazın heyetinden o geçen sözleri duyduğu zaman kendilerine: "Sizin için mallarınız mı yoksa eşleriniz ve çocuklarınız mı daha sevimlidir?" buyurdu.

Onlar da: "Ya Resûlullah (sav), sen bizi atalarımızdan gelen şan, şeref ve soy-sopumuz ile mallarımız arasında muhayyer (serbest) bıraktın? O hâlde çocuklarımız ve hanımlarımız bizim için daha sevimlidir."dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) mealen şöyle buyurdu: ***"Benim payıma ve Abdulmuttaliboğullarının payına düşen ne ise, o sizin olsun. İnsanlarla namazı kıldığınızda ayağa kalkın ve şöyle deyin: 'Çocuklarımız ve hanımlarımız konusunda biz Resûlullah (sav)'i*** Müslüman***lara, Müs-***

1943 Es-Sire en-en-Nebeviyye İbni Hişam, 4/153
1944 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/363-364

lümanları da Resûlullah (sav)'a şefaatçi kılıyoruz.' Ben o zaman size vereceğim ve sizin için de isteyeceğim."

Resûlullah (sav) insanlarla öğle namazını kıldıktan sonra, onlar ayağa kalktılar ve Resûlullah (sav)'in kendilerine emir buyurduğunu söylediler. Onlar o sözleri söyledikten sonra Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Benim payıma ve Abdulmuttaliboğullarının payına düşen ne ise sizin olsun. Muhacir ve Ensar da: "Bizim payımıza düşen neyse, o Resûlullah (sav)'in dir." dediler.

Ekra İbni Habis: "Ben ve Temimoğulları, kabul etmiyoruz." dedi.

Uyeyne: "Ben ve Füzareoğulları kabul etmiyoruz." dedi.

Abbas İbni Mirdas Es-Sülemi de: "Ben ve Süleymoğulları kabul etmiyoruz." deyince Süleymoğulları: "Tam aksine, bizim payımıza düşen ne ise, o Resûlullah (sav)'indir." dediler. Bunun üzerine Abbas İbni Mirdas, Süleymoğullarına; "Beni tahkir ettiniz, beni küçük düşürdünüz." dedi.

Açıklanan bu görüşlerden sonra Resûlullah mealen şöyle buyurdu: ***"Sizden hakkını elinde tutmak isteyen kimseye, alacağımız ilk ganimetten kişi başına altı pay kendisine verilecektir."*** buyurunca, gelen Hevazın heyetine, onların esir alınan hanımlarını ve çocuklarını verdiler.[1945]

Diğer bir rivayette ise: "... Resûlullah müminler arasında bir hutbe okuyup şöyle buyurdu: 'Kuşkusuz şu kardeşleriniz tövbe ettikleri hâlde bize geldiler. Ben, tutsak alınan hanımlarını ve çocuklarını geri vermek istedim. Sizden bunu güzel ve temiz gören kimse, bunu yapsın. Allah'ın bize nasip edeceği ilk ganimetten, kendisine vereceğimize kadar kendi payı üzerinde kalmak isteyen kimse de, onu yapsın.'

Müslümanlar: 'Ey Allah'ın Resûlü! Biz onlara paylarımızı güzel ve temiz kıldık, eşlerinin kendilerine geri verilmesini gönlümüzce kabul ettik.' dediklerinde Resûlullah (sav) onlara: ***'Biz, sizden kim izin verdi, kim izin vermedi bilmiyoruz. İzin vereni ve izin vermeyeni de birbirinden ayırt edemiyoruz. Çavuşlarınız bize durumunuzu bildirene kadar evlerinize dönün.'*** buyurdu.

Müslümanlar oradan dönüp evlerine geldiler. Çavuşları kendileriyle konuştular, sonra da Resûlullah (sav)'in yanına geri döndüler ve Müslümanların bunu gönülleri razı olup izin verdiklerine dair Resûlullah (sav)'e bildirdiler."[1946]

1945 Ahmed b. Hanbel, 2/184; Taberani, Fi'l-Kebir, 5304; Taberi Fi't-Tarih, 3/135; Beyhaki, Fid-Delalil, 194-195; Mecmau'z-Zevaid, 6/187-188; El-Bidaye ven-Nihaye, 11/352-353

1946 Buhari, 4318-4319; Beyhaki, Fid-Delail, 5/192; Buhari, Kitabu'l-Magazi, 4319

Resûlullah (sav), Hevazın kabilesinin Müslüman oluşuna çok sevindi ve kendilerine liderleri olan Malik İbni Avf en-Nasri'yi sordu. Onlar da, liderlerinin Sakif kabilesi ile birlikte Taif'te olduğunu Resûlullah (sav)'e söylediler.

Kuşkusuz insan, Allah Teâlâ'nın dinini yeryüzünde yerleştirmek için Resûlullah (sav)'in seri çalışmasındaki ve nefislerle muamelesindeki fıkhından hayrete düşmektedir. O, Muaz İbni Cebel'i mürşit, yönlendirici, eğitimci ve öğretimci kıldı.[1947] Malik İbni Avf'ı da Hevazın kabilesine komutan ve mücahit tayin etti, sonra da umre yapıp Medine'ye döndü.

1947 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/153

3. KONU

DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR

Huneyn Gazvesi'nde İnen Ayetlerin Tefsiri

"Andolsun ki Allah, birçok yerde (savaş alanlarında) ve Huneyn Savaşı'nda size yardım etmişti. Hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat sizi hezimete uğramaktan kurtaramamıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti, sonunda (bozularak) gerisin geri dönmüştünüz. Sonra Allah, Resûlü ile müminler üzerine sekinetini (sükûnet ve huzur duygusu) indirdi, sizin görmediğiniz ordular (melekler) indirdi de kâfirlere azap etti. İşte bu, o kâfirlerin cezasıdır. Sonra Allah, bunun ardından yine dilediğinin tövbesini kabul eder. Zira Allah bağışlayan, merhamet edendir." [1949]

Geçen ayetlerde Müslümanların hâlini açıklayan müthiş bir tablo çizilmiştir. Zira bu tabloda dinleyicinin bir tablodan diğer bir tabloya, bir sahneden diğer bir sahneye intikali bulunmaktadır:

Müslümanların kendi çokluğuyla mağrur olup sevindikleri tablo ve sahneden, kendilerine menfaat vermeyen çokluklarıyla birlikte hezimete ve dağılma tablosuna ve sahnesine; oradan, yeryüzü, genişliğiyle beraber kendilerine dar gelip kapılarını yüzlerine kapatıncaya kadar kapıldıkları korku tablosuna ve sahnesine ve Peygamber (sav)'in etrafında az bir gruptan başka hiç kimse kalmayıncaya kadar Müslümanların sırt çevirip kaçmalarındaki bu bozulmanın hissi tablo ve sahnesine...

İşte Huneyn Gazvesi'nde düşmanlarıyla ilk karşılaşmalarıyla müminlerin başlarına gelen şiddetli korkudan sonra söz şu yardıma geliyor: ***"Sonra Allah, Resûlü ile müminler üzerine sekinetini indirdi, sizin görmediğiniz ordular (melekler) indirdi de kâfirlere azap etti. İşte bu, o kâfirlerin cezasıdır."*** [1950]

"Sekinet"; huzur, sükûnet, rahmet ve emniyet demektir. Bu kelime,

---

1949 Tevbe, 25-26-27

1950 Tevbe, 26

hareketten sonra sabit olma manasına gelen "sukûn"dan türemiş veya aile ve diğer şeyler gibi ona dönülen ve onunla sükûnet bulup mutmain olunan her şey manasına gelen "seken"den türemiştir.[1951]

Allah Tealâ'nın: ***"Sonra Allah, resûlü üzerine sekinetini indirdi."*** sözünün manasıyla ilgili Kasımi şöyle demiştir: "Yani, onunla sükûnet bulduğunuz ve sabit kaldığınız Allah Tealâ'nın rahmeti, nusreti, kâfirlerin hezimeti ve geri çekilip sonra hücuma geçmek için kalplerinin itminan ve sükûneti.

"Resûlü ve müminlerin üzerine" Yani, hezimete uğrayan müminlerin üzerine. Cer harfi olan "alâ"nın tekrarı, Resûlullah (sav) ile müminlerin hallerinin ayrı olduğuna işarettir. Veya kaçmayıp da Resûlullah (sav) ile birlikte sabit kalan müminlerin üzerine ya da hepsinin üzerine. Bu en son mana daha münasiptir.[1952]

"Allah (cc), sizin için görmediğiniz askerler indirdi." sözüyle ilgili olarak Taberi, indirilen o askerlerinin melekler olduğunu söylemiştir.[1953]

Allah Tealâ'nın: "***... Kâfirlere azap etti. İşte bu, o kâfirlerin cezasıdır."*** sözün manası şudur: Yani, kâfir olanları öldürülmek ve esir alınmakla azat etti. İşte bu, küfrü imana tercih ettikleri, iman ehline düşmanlık yaptıkları ve imandan dolayı ehliyle savaştıkları sürece kâfirlerin dünyadaki cezalarıdır.[1954]

Sonra Allah (cc) şöyle buyurmaktadır: ***"Sonra Allah (cc), bunun ardından yine dilediğinin tövbesini kabul eder, zira Allah (cc) bağışlayan ve esirgeyendir."*** Yani, bu azaptan sonra İslam'a girmeye muvaffak kılmalarıyla müşriklerden dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah (cc), tövbe edip iman edenleri bağışlayan ve esirgeyendir. Allah Tealâ'nın rahmeti geniştir ve her şey içine sığar.[1955]

Seyyid Kutub şöyle diyor: "Hata işleyip de sonra tövbe eden kimseye mağfiret kapısı her zaman açıktır. Allah Tealâ'nın kuvveti dışında başka bir kuvvete itimat etmenin ve Allah (cc)'dan meşgul olmanın sonuçlarını arz etmek üzere buradaki siyakın zikrettiği Huneyn Savaşı, zımni diğer bir hakikati gözlerimizin önüne seriyor. O da her inancın itimat ettiği gerçek kuvvettir. Aslında sayı çokluğu değersizdir, hiçbir şey ifade etmez, dolayısıyla gerçek kuvvet sayı çokluğuyla değildir. Gerçek kuvvet ancak akideye bağlanan, sabit kalıp birbirine bağlanabilen ve birbirlerini tanıyan azlıktır. Her akide kolayca gidip yok olan köpük ve

---

1951 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim, 2/598
1952 Tefsiru'l-Kasimi, 8/151
1953 Tefsiru Taberi, 10/103-104
1954 Tefsiru'l-Merağí, 4/879
1955 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim, 2/599

rüzgârların savurduğu kurumuş otlar ile değil seçkin insanlarla ayakta durmaktadır.[1956]

Huneyn Gazvesi, her zaman ve her yerde ümmete bir ders olarak kalabilmesi için Kur'an-ı Kerim'de tescil edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Rabbani metot üzerine arz edilmiştir. Rabbani metodun en önemli alametlerinden bazıları şunlardır:

Kur'an-ı Kerim, Müslümanların kendi sayılarının çokluğuyla sevinip mağrur olduklarını ve kendilerini beğendiklerini beyan etmektedir. Allah (cc) şöyle buyurmaktadır: ***"... Ve Huneyn gününde size yardım etmişti. Hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmişti."*** Sonra Kur'an-ı Kerim, bu çokluğun fayda vermeyeceğini açıklamaktadır. ***"... Sizi hezimete uğramaktan kurtaramamıştı..."***

Kur'an-ı Kerim, Peygamber ile ashabından az bir topluluktan başka Müslümanların hezimete uğrayıp kaçtıklarını beyan etmektedir. ***"... Yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti. Sonunda (bozularak) gerisin geriye dönmüştünüz."***

Kur'an-ı Kerim, Allah Tealâ'nın bu savaşta Resûlüne yardım etiğini, Resûlü ve müminlerin üzerine sekinetin indirilmesiyle ikram ettiğini beyan etmektedir. ***"... Sonra Allah (cc), Resûlü ile müminler üzerine sekinetini indirdi."***

Kur'an-ı Kerim, Allah Tealâ'nın Huneyn Savaşı'nda Resûlü Muhammed'i meleklerle desteklediğini beyan etmektedir. ***"... Sizin görmediğiniz melekler indirdi ve kâfirleri azap etti."***

Ve Allah (cc), kullarından tövbeyi kabul ettiğini ve istediği kişiyi tövbeye muvaffak kıldığını tekit ederek şöyle buyurmaktadır: "... Sonra Allah (cc), bunun ardından yine dilediğinin tövbesini kabul eder, zira Allah bağışlayan ve merhamet edendir.

HUNEYN GAZVESİ'NDE HEZİMETİN SEBEPLERİ VE YARDIMIN FAKTÖRLERİ

Hezimetin Sebepleri

• Bu gazvede meleklerin indirilişi ve savaşa iştirak etmeleri: Allah Teâlâ meleklerin savaşa iştirakini, Tevbe suresinde: "***Görmediğiniz ordular indirdi de kendisini tanımayanları azaba uğrattı. İşte kâfirlerin cezası budur.***"[1957] diye açıklamıştır.

1956 Fi-Zilali'l-Kur'an, 3/1618
1957 Tevbe, 26

Müslümanlar, kendi sayılarını çok görünce, böbürlenme ve hayretten bir miktar hissettiler. Onlardan bir adam: "Bu gün azlıktan dolayı mağlup olamayız." dedi. Bu sözler Resûlullah (sav)'e çok ağır geldi. Dolayısıyla hezimet meydana geldi.

• Yanlarında silahı veya yeterli silahı olmayan gençlerin savaşa çıkması: Ancak yanlarında hamaset ve acelecilik vardı.

• Müşriklerin sayısının çokluğu.

• Malik İbni Avf askerleriyle birlikte Müslümanlardan önce Huneyn'e ulaştı. Orada bütün hazırlıkları yaptı. Vadinin boğazına ve kenarlarına pusular kurdu. Okçuları yerleştirdi ve ani hücuma geçip Müslümanları ok yağmuruna tuttular.

• Düşman gayet hazırlıklıydı, düzenliydi ve Müslüman orduyla karşı karşıya geldiğinde de savaşa hazırlıklıydı. Müşrikler o ana kadar görünen en güzel saflarla geldiler. Atlıların safı, sonra savaşan yayaların safı, sonra arkalarında kadınların safı, sonra koyunlar ve daha sonra da develer...

• Mekke'de henüz yeni Müslüman olan zayıf imanlıların varlığı: İmanları zayıf olanlar kaçtılar. Dolayısıyla bu, şüphenin oluşmasına ve başkalarının hezimetine sebep oldu.[1958]

Yardımın Faktörleri

Huneyn Savaşı'nda yardımın birçok faktörleri vardır. Bazıları şunlardır:

• Savaşta Resûlullah (sav)'in sebatı ve geri adım atmayışı: Bu da askerlerin sabit kalmalarını ve sebat eden komutanın nidasına icabet etmelerini sağladı.

• Komutanın şecaati: Komutan olan Resûlullah (sav) sadece yerinde sabit kalmadı, bilakis katırına binerken düşmana doğru ilerledi. Katırıyla süratle kâfirlere doğru ilerliyordu. Ancak Abbas, katırının yularından tutup süratlenmesini engelliyordu.

• Sırt çevirip kaçanların geri gelmelerine ve zafere kadar savaş. İyilik ve sebat mesiresini tamamlayıncaya kadar Müslümanlardan az bir topluluğun Resûlullah (sav) ile birlikte ve etrafında sebat etmesi.

• Kaçanların süratle icabet etmeleri ve savaşa katılmaları.

• Düşman askerlerinin öldürücü bir askerî hataya düşmeleri. Bu, sırt çevirip kaçmasından sonra İslam ordusunu kovalamada devamın

1958 El-Müstefad min-Kasasi'l-Kur'an, 2/409

olmayışıdır ki, bu da, derin nefes alınması, savaş meydanına geri dönülmesi ve sabit ve cesur komutan olan Resûlullah (sav)'in komutasında yeniden savaşa başlanılması için orduya paha biçilmez bir fırsat verdi.

• Toprak ve çakılın atılması: Resûlullah (sav) birkaç avuç toprak ve çakıl taşı alıp kâfirlerin yüzlerine fırlattı. Sonra da: ***"Muhammed'in Rabbine yemin olsun! Hezimete uğradılar."*** diye buyurdu.

• Allah (cc)'den yardım dileme: Resûlullah (sav) düşmanlara karşı zafer kazanmak için Allah Tealâ'ya dua etmekte ısrar ediyordu.

• Bu gazvede meleklerin indirilişi ve savaşa iştirak etmeleri: Allah Teâlâ meleklerin savaşa iştirakini kendi kitabında, Tevbe suresinde: ***"Görmediğiniz askerleri indirip de kâfir olanları azat etti. Bu da kâfirlerin cezasıdır."*** diye geçmektedir.[1959]

HUNEYN VE TAİF GAZVELERİNDEN ÇIKARILAN HÜKÜMLER

• **Ayeti Kerimenin Nüzulü:** Evli olup da sebyi (esir) edilen kadınların hükmünü beyan etmek için Evtas günü ***"(Harp esiri olarak) sahip olduğunuz cariyeler müstesna, evli kadınlar da size haramdır."*** ayeti kerimenin nüzulü: Esaret, o kadınları ile eşlerini birbirinden ayırdı. Dolayısıyla bu ayet o kadınların iddeti bittiğinde, onlarla yatmanın caiz olduğunu açıklamaktadır. Çünkü esir alınmaları sebebiyle kâfir eşlerinden ayrılıyorlar. İddet ise, hamile için çocuğu doğurmakla, hamile olmayan için de aybaşıyla bitmektedir.[1960]

• Yaradılışta muhannes olanların (hareketlerinde, sözlerinde ve her şeylerinde ahlakı kadınların ahlakına benzeyenler) yabancı kadınların yanına girmelerinin yasaklanması: Daha önce muhanneslerin yabancı kadınların yanlarına girmeleri mübah idi. Çünkü muhanneslerin kadınlara ihtiyacı yoktur. Yasaklanmanın sebebi ise, Buhari'nin Zeynep Binti Ebi Seleme'nin, annesi Ümmü Seleme'den rivayet ettiği şu hadistir: "Peygamber (sav) evime geldi. Yanımda bir muhannes oturuyordu. (Kardeşim) Abdullah İbni Ebi Umeyye'nin (muhannes olan kişiye) şöyle dediğini duydum: 'Ey Abdullah! Eğer Allah yarın Taif fethini size nasip ederse Gılan'ın kızını elde etmeye çalış. Zira o gelirken dört boğum (şişmanlıktan karında oluşan boğumlar) ile gelir, giderken sekiz boğumla gider.' Bunun üzerine Peygamber (sav): ***'Onlar evlerinize gelmesinler.'*** buyurdu."[1961]

1959 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Faris, 423
1960 Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/520
1961 Buhari, 4324 ve 5235

Bu yasaklamada, İslam toplumunun ahlakının selametine Peygamber (sav)'in ne kadar hırslı olduğu görülmektedir.

• **Kadınların, Çocukların, Yaşlıların ve Müslümanlara Karşı Yürütülen Savaşa İştirak Etmeyen Hizmetçilerin Kasten Öldürmelerinin Nehyedilişi:** İbni Kesir şöyle zikretmektedir: "Resûlullah (sav) Huneyn günü Halid İbni Velid'in öldürdüğü bir kadının etrafında toplanmıştı. Resûlullah (sav): ***'Bu savaşamaz ki...'*** diye buyurdu ve onlardan birine şöyle buyurdu: ***'Git, Halid'e yetiş ve ona, 'Bir daha çoluk çocukları ve hizmetçileri öldürmeyecekmişsin.' de."***

Diğer bir rivayette ise ona şöyle dedi: "Resûlullah (sav) seni, çocukları veya kadınları ya da hizmetçileri öldürmekten nehyediyor."[1962]

• **Umre'nin Cirane'den Meşru Olması:** Resûlullah (sav) Mekke'ye gelirken Cirane'den Umre'ye ihram bağladı. Taif yolundan Mekke'ye girmek isteyenlere sünnet budur. Ama bilgisi olamayan kimselerin yaptığı gibi, umre ihramını bağlamak üzere Mekke'den Cirane'ye gidip tekrar Mekke'ye dönmeyi Resûlullah (sav) yapmamıştır ve ilim ehlinden hiç biri de müstehap görmemiştir. Ancak avam insanlar bunu yapmaktadır. Bunu yapmakla Resûlullah (sav)'e ittiba ettiklerini sanıyorlar ama yanılıyorlar. Çünkü Resûlullah (sav) Taif yolunda Mekke'ye gelirken orada ihrama girdi, ihrama girmek üzere Mekke'den Cirane'ye gitmedi.[1963]

• **Hacda Yaptığını Umrede de Yapması Gerektiğine Dair Resûlullah (sav)'in Bedeviyi İrşat Etmesi:** Ya'la İbni Münebbih şöyle demiştir: "Peygamber (sav) Ci'rane'de iken bir adam çıkageldi. Üzerinde bir cübbe, cübbede de bir miskin izi vardı. Resûlullah (sav)'e: 'Umremi nasıl yapmamı emrediyorsun?' diye sordu. O sırada Resûlullah (sav)'in üzerine vahiy iniyordu. Bu sebeple de Resûlullah (sav) bir perde ile örtünmüştü.

Ya'la hep şöyle diyordu: 'Vahyin inişi hâlinde Peygamber (sav)'i görmeyi çok isterdim.' Bunun üzerine Ömer (ra) örtünün bir kenarından tutup kaldırdı. Resûlullah (sav)'e baktığında, ondan uyuyanın hırıltısı gibi bir hırıltı geldiğini duydu. Vahyin gelişinden sonra Resûlullah (sav): ***'Umre ile ilgili soru soran nerde? Elbisendeki sarılığı veya misk izini yıka, cübbeni çıkar ve hacda yaptığını umrede de yap.'*** diye buyurdu."[1964]

• **Öldürülenin Eşyası Kendisini Öldürenedir:** Ebu Katade de şöyle

1962 Ahmed b. Hanbel, 3488; Ebu Davud, 2669; İbni Mace, 2842; Nesai, Fi'l-Kübra, 8571-8572-8573; İbni Hibban, 4791
1963 Zadu'l-Mead, 3/504
1964 Buhari, 1536; Müslim,1180

diyor: "Huneyn günü baktım ki, Müslümanlardan biri müşriklerden biriyle savaşıyor; diğer bir müşrik de, Müslüman'ı öldürmek için arkasında hile yapıp gizlenmeye çalışıyordu. Müslüman'ı öldürmeye çalışan müşriğe süratle yaklaştım. Beni vurmak için kılıcını kaldırınca onun eline vurup kestim. Sonra beni aldı, göğsüne yapıştırıp şiddetle sıktı. O sırada ben çok korktum. Sonra diz üstü yığılıp kolları gevşeyince onu ittim ve sonra da öldürdüm. Ancak bu sırada Müslümanlar hezimete uğrayıp geri kaçtılar. Ben de onlarla birlikte hezimete uğrayıp kaçtığımda Ömer İbni Hattab'ın insanlar arasında olduğunu gördüm ve kendisine: 'Ne olmuş bu insanlara?' dedim.

O da: 'Allah'ın emridir; ne yapalım.' dedi. Sonra insanlar, Peygamber (sav)'in yanına geri döndüler. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

'Öldürülen kişiyi kendisinin onu öldürdüğüne dair şahit getirene onun selebi (eşyası) kendisine verilecektir.'

Bunun üzerine öldürdüğüm kişi için şahit bulmak üzere kalktım. Ancak bana şahitlik yapacak birini görmedim ve yerime oturdum. Sonra maktulun durumunu Resûlullah (sav)'e anlatmak aklıma geldi.

Ben de gittim durumu Resûlullah (sav)'e anlattım. Resûlullah (sav)'in yanında oturanlardan bir adam: 'Bu adamın anlattığı maktulün silahı yanımdadır; onu razı et.' dedi. Hz. Ebubekir: 'Hayır, Resûlullah (sav) o silahı Kureyş'ten zayıf olan birine vermez, Allah ve Resûlü için savaşan Allah'ın aslanlarından bir aslanı bırakmaz.' dedi."

Ebu Katade şöyle devam etti: "Resûlullah (sav) kalktı ve o silahı bana verdi; ben de onunla bir bostan (meyve bahçesi) aldım. Böylece bu, İslam'da edindiğim ilk mal oldu."[1965]

Bu haberde şunu mülahaza ediyoruz: Kuşkusuz Ebu Katade el-Ensari (ra) Müslüman kardeşinin selametine hırslıydı. Bu sebepledir ki, büyük bir çabadan sonra o kâfiri öldürdü.

Aynı şekilde Sıddık (ra)'ın sergilediği tutum, hakkın yerini bulmaya ve hakkı savunmaya ne kadar hırslı olduğuna, imanının kökünün sarsılmazlığına, yakininin derinliğine, İslam kardeşliği bağını takdir etmesine ve İslam kardeşliğinin kendisine nispeten yüksek bir mevkide olduğuna delalet etmektedir.[1966]

• **Hıyanet Edilip Ganimetten Çalmanın Nehyedilmesi:** Peygamber (sav), Huneyn günü ganimet malından bir devenin hörgücünden bir tüy alıp parmaklarının arasına aldı ve şöyle buyurdu: ***"Ey insanlar! Allah'ın***

1965 Buhari, 4321; Müslim, 1751
1966 Et-Tarihu'l-İslami Humeydi, 8/26

size nasip ettiği ganimetlerden humus (beşte biri) dışında (tüye işaret ederek) bunun değeri kadar bile helal değildir. Humus da size reddedilip harcanır. İğne ve ipliği (bile) eda edin (verin). Hıyanet edip ganimetten çalmaktan sakının. Zira ganimetten çalmak, dünyada ve ahirette ehli için ar (ayıp), nar (ateş) ve şenardır (rezalettir).” [1967]

İnsanlar, Resûlullah (sav)'den tehdit içerikli bu yasaklamayı işittiklerinde şiddetli bir korkuya kapılıp helak olacaklarını sandılar. Ensar'dan biri, kıllardan yapılmış bir yumak iple gelerek: “Ya Resûlullah! Sırtı yaralı deveme semer dikmek için bu tüyleri almıştım.” dedi.

Resûlullah (sav): ***“Benim ondaki hakkım ve Abdulmuttaliboğullarına düşen payı neyse o sana olsun.”*** buyurdu.

Bunun üzerine Ensari: “Tüyler konusunda durum bu dereceye kadar ulaşmış ise, ona ihtiyacım yoktur.” deyip o tüyleri elinden attı.[1968]

Akil İbni Ebi Talib'e gelince, Huneyn günü kılıcı kan lekeleri ile kirlenmiş vaziyette hanımı Fatime Binti Şeybe'nin yanına gelerek ona: “Al bu iğneyi onunla elbiselerini dikersin.” dedi ve ona verdi.

O sırada münadinin: “İğne ve ipliğe kadar ganimetten kim bir şey almışsa, onu geri iade etsin.” dediğini duyucunca eve geri döndü. Hanımından iğneyi aldı ve ganimet mallarının içine attı.[1969]

Bırakın değerli eşyayı, iltifat edilmeyen değersiz bir şey olsa bile hıyanetle ganimetten çalmanın nehyedilmesindeki bu kadar şiddetli, korkunç ve çirkef şekliyle onu çirkin göstermek, iman ve emanet bakımından pratik hayatta, Müslüman fertte bulunması gereken ahlak üzere fertlerin eğitimindeki Nebevi metodun en önemli alametlerinden bir tanesini temsil etmektedir. Fertlerin bu yönlendirmeye bağlı kalmalarıyla Müslüman toplum hıyanet rezaletinden temiz oluyor. Zira küçüğünde müsamahakâr davranmak büyüğüne sevk eder. O hâlde hıyanet, Müslüman toplumuna layık olmayan, insanlığın en kötü ahlaklarından biridir.[1970]

• **Cahiliye Devrinde Adanan Adağın Yerine Getirilmesi:** Abdullah İbni Ömer (ra) şöyle demiştir: “Huneyn'den döndüğümüzde Ömer (ra) cahiliye devrinde adanan adakların hükmünü Peygamber (sav)'e sordu. Peygamber (sav) o adakların yerine getirilmesinin gerekli olduğunu emir buyurdu.”[1971]

1967 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/353; Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam (Ganimetin Taksimi
1968 Ahmed b. Hanbel, 2/184; Ebu Davud, 2694 ve Nesai, 6/263-264
1969 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/145
1970 Muhammed Resûlullah, Muhammed Sadık Arcun, 4/387-388
1971 Buhari, 4320; Müslim, 1656

BAZI ERKEK VE KADIN SAHABELERİN BAZI TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Enes İbni Ebi Mersed El-Ganevi ve Müslümanlara Bekçilik Edişi

Huneyn Savaşı başlamadan önce Resûlullah (sav): ***"Bu gece bekçiliğimizi kim yapacak?"*** diye buyurdu.

Enes İbni Ebi Mersed: "Ben, ey Allah'ın Resûlü!" dedi.

Resûlullah (sav): ***"O hâlde bin."*** diye buyurdu.

Bunun üzerine İbni Ebi Mersed kendine ait bir ata binip Resûlullah (sav)'in yanına geldi. Resûlullah (sav) ona: ***"En yüksek noktasına varıncaya kadar bu vadiye yönel. Bu gece senin bulunduğun taraftan saldırıya uğramayalım."*** diye buyurdu.

Süheyl İbni Hazneliyye şöyle diyor: "Sabahladığımızda Resûlullah (sav) musallasına çıktı, iki rekât namaz kıldı, sonra da: ***'Atlınıza ihsanda bulundunuz mu?'*** diye sordu. Onlar: 'Ona ihsanda bulunmadık.' diye cevap verdiler.

Resûlullah (sav) namaz kılmaya çağırdı ve vadiye sürekli dönüp baktığı hâlde namaz kılmaya başladı. Namazı eda eder etmez: ***'Müjde olsun size! İşte sizin atlınız geldi.'*** diye buyurdu.

Peygamber vadide bulunan ağaçların aralıklarından baktığı sırada İbni Ebi Mersed çıkageldi, Resûlullah (sav)'in yanında durdu ve şöyle dedi: 'Resûlullah (sav)'in bana emir buyurduğu gibi vadinin en üst noktasına kadar yürüdüm. Sabahladığımda her iki vadiye çıkıp baktım, hiç kimseyi görmedim.'

Resûlullah (sav) ona: ***'Bu gece hiç indin mi?'*** diye sordu. O: 'Hayır, namaz kılmam ve ihtiyacımı gidermem dışında hiç inmedim.' dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) ona: ***'Sen (cenneti) hak ettin. Artık bundan sonra ne yaparsan sana zararı yok.' diye buyurdu."*** [1972]

Bu haberde fertlere verilen önem hususunda Nebevi metot ortaya çıkmaktadır. Peygamber (sav)'in, kavmin gözcüsüne vermiş olduğu önem öyle açıktır ki, namazda bile dönüp bakıyordu. Oysa bu durum ancak önemli bir iş için vuku bulurdu.

Resûlullah (sav)'in: ***"Size müjdeler olsun! İşte atlınız geldi."*** sözü öyle büyük bir sözdür ki, Peygamber onu Müslümanları sevindiren büyük olayları bildirmesinde kullanıyordu. O büyük olay da İslam toplumunda ferdin önemine işarettir. Müslüman fert, atıl bir kemiyetten, si-

1972 Ebu Davud, 2501; Nesai, Fi'l-Kübra, 8819; Es-Sire en-Nebeviyye, 550

cilde bir rakamdan ve istenildiği zaman değiştirilecek bir makine parçasından ibaret değildir. O büyük olay, Allah Tealâ'nın şu sözündeki ilahî metodun bir nebze tefsiridir.[1973]

"Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık." [1974]

Aynı şekilde bu kıssada, uyanık olmanın vücubu, düşmanın durumunu bilme, hareketlerini gözetleme, sayı ve hazırlık bakımından sahip olduğu kuvvetin bilinmesinde değerli Nebevi metodun alametlerinden bir alamet daha vardır. Bu da, yeryüzünde ila-i kelimetullah için çalışıp çaba harcayan lider ve komutanlara önemli bir siyasettir.[1975]

Resûlullah (sav)'in: ***"Sen (cenneti) hak ettin, bundan sonra ne yaparsan sana zarar vermez."*** sözüne gelince, bu sözler, Allah Teâlâ'nın, sebebiyle günahları affettiği ve dereceleri yükselttiği nafilelere hamledilir. Maksat şudur: Enes İbni Ebi Mersed, Allah Tealâ'nın cennette derecelerini yükseltecek ve gelecekte kendisinden vuku bulabilecek hataların silinmesine yeten büyük bir amel işlemiştir. Maksat şu değildir ki, bu amel ona yeterlidir ve farzların eda edilmesinin yerini tutar. Bu mana, o sözden çıkarılmamalıdır.[1976]

Huneyn Günü Ümmü Süleym'in Şecaati

Enes (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Huneyn günü Ümmü Süleym (ra) bir hançer almıştı. O hançeri sürekli beraberinde taşıyordu. Ebu Talha o hançeri gördü ve Resûlullah (sav)'e: 'Ya Resûlullah! İşte Ümmü Süleym, beraberinde hançer taşıyor.' dedi.

Resûlullah (sav) ona: ***'Bu hançer ne içindir?'*** diye sorunca Ümmü Süleym: 'Ben o hançeri şunun için aldım: Eğer müşriklerden biri bana yaklaşırsa bununla onun karnını yırtarım.' diye cevap verdi. Bu sözleri duyan Resûlullah (sav) gülmeye başladı.

Sonra Ümmü Süleym (ra): 'Ya Resûlullah! Bizim dışımızdakileri (henüz savaşın başlangıcında hezimete sebep olan Müslümanları) öldür. Zira onlar seni bırakıp kaçtılar.' diye teklifte bulundu.

Resûlullah (sav): ***'Ey Ümmü Süleym! Şüphesiz Allah (cc) kâfi geldi ve onlara ihsanda bulundu.'*** dedi."[1977]

1973 Maniu's-Sire, 429
1974 İsra, 70
1975 Muhammed Resûlullah (sav) Sadık Arcun; 4/366
1976 Et-Tarihu'l-İslami, 14
1977 Müslim, 1809

Resûlullah (sav)'in Süt Kardeşi Şeyma Binti Haris

Müslümanların Resûlullah (sav)'in yanına sürdükleri esirlerin arasında Resûlullah (sav)'in sütkardeşi, Haris ve Halime es-Sadiye'nin kızı Şeyma da bulunuyordu. Bilmediklerinden dolayı onu sert bir şekilde sürdüler. Bunun üzerine Şeyma Müslümanlara: "Biliyor musunuz? Allah'a yemin olsun, ben arkadaşınızın sütkardeşiyim." dediyse de Müslümanlar onu doğrulamadılar ve buna inanmadılar.

Şeyma, Resûlullah (sav)'in yanına varınca: "Ya Resûlullah! Ben senin sütkardeşinim." dedi.

Resûlullah (sav): ***"Bunun alameti nedir?"*** diye sordu.

Şeyma: "Seni dizlerimin üzerine alırken, beni sırtımdan ısırdığın ısırıktır." deyince, Resûlullah (sav) o alameti tanıdı. Bunun üzerine abasını onun altına serdi, onu abanın üzerine oturttu ve onu serbest bırakıp şöyle buyurdu: ***"Eğer istersen sevgi ve ikram gören biri olarak yanımda kalacaksın. İstersen de eşya verip seni faydalandıracağım ve kavmine döneceksin. Bunlardan hangisini istersen onu yapacağım."***

Şeyma: "Bana eşyalar verip faydalandır ve beni kavmime gönder." dedi.[1978]

Peygamber (sav); ona üç köle, bir cariye, develer ve koyunlar verdi. Resûlullah (sav) ona mal verip faydalandırınca Şeyma Müslüman oldu.[1979]

MEŞHUR ŞAİR KA'B İBNİ ZUHEYR'İN MÜSLÜMAN OLUŞU

Resûlullah (sav) Taif'ten dönünce -Şair oğlu şair- Ka'b İbni Züheyr geldi. Resûlullah (sav)'i ağır sözlerle hicvediyordu. Sonra hem nefsi hem de yeryüzü, genişliğine rağmen ona dar gelmeye başladı.

"Büceyr" adındaki kardeşi, tövbe edip Müslüman olarak Resûlullah (sav)'e gelmesine dair kardeşini teşvik etti ve bunu yapmadığı takdirde doğacak kötü sonuca karşı onu uyardı. Bunun üzerine Resûlullah (sav)'i öven ve daha sonra "Benî Suade" kasidesiyle meşhur olan kasideyi dile getirdi.

Ka'b İbni Züheyr Medine'ye geldi ve sabah namazından sonra Resûlullah (sav)'in yanına gidip oturdu. Elini onun mübarek eline koydu. Resûlullah (sav) onu tanımıyordu. Resûlullah (sav)'e: "İşte Ka'b İbni Züheyr tövbe edip Müslüman olarak sana geldi. Senden eman talep edi-

1978 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/363; Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/506
1979 Taberi fi-Tarihi, 3/131-132; İbni Hişam, 4/100-101; Beyhaki, Fid-Delail, 5/199-200; Abdurrezzak, Fi'l-Müsennaf, 7/479 (13958); Es-Sire en-Nebeviyye, Nedvi, 358

yor. Ondan kabul edecek misin?" deyince Ensar'dan bir adam onun üzerine çullanarak şöyle dedi: "Ya Resûlullah! Beni ve Allah'ın düşmanını bırak da onun boynunu vurayım." Resûlullah (sav): ***"Bırak onu. Çünkü o, tövbe edip küfür elbisesini çıkarmış olarak gelmiştir."*** buyurdu. Kab ise, içinde bu beyitlerinde yer aldığı o meşhur (Lamiye) kasidesini dile getirdi. O kasidenin bir bölümü de şöyledir:

"Şüphesiz ki Resûlullah, kendisiyle aydınlanan bir nurdur,
Allah'ın kılıçlarından kınından çekilmiş bir kılıçtır.
Kureyş'ten bir grup arasında onların sözcüleri,
Mekke'de Müslüman oldukları an zail olan demiştir.
Burunları yüksek, kahramanlardır onlar. Elbiseleri,
Davud'un örgüsünden olup savaşta zırhlardır."[1980]

Deniliyor ki, Ka'b bu kasidesini söylediği zaman Resûlullah (sav) cübbesini ona verdi. Sonra bu cübbeyi halifeler giydi.[1981]

İbni Kesir konuyla ilgili şöyle demiştir: "Bu olay gerçekten meşhur olan şeylerdendir. Ancak razı olduğum bir senetle meşhur olan kitapların hiçbirinde buna rastlamadım. Allah'u a'lem."[1982] Ve yine, Ka'b kasidesini söyledikten sonra Resûlullah (sav) ona: "Keşke Ensar'ı da hayırla zikretseydin. Çünkü Ensar buna ehildir." buyurunca Ka'b şu kasideyi söyledi:

"Şerefli hayat kimi sevindiriyorsa hiç ayrılmasın,
Ensar, salihlerin cemaatindendir, aralarında yaşasın.
Büyükler büyüklerden soyca şerefe varis olmuşlar,
İyilik budur ki, iyi ve şerefli insanların oğullarıdır onlar.
Saldırıların, sarılmaların olduğu savaş ölmek için,
Peygamberlerine nefislerini satanlardır onlar.
Keskin kılıçlar ve titreyen mızraklar ile,
İnsanların batıl dinlerinden menedenlerdir onlar.
Küfre ve şirke takılıp âşık olan kâfirlerin kanlarıyla,
Abdest almayı kendilerine ibadet sayanlardır onlar."

Ka'b İbni Züheyr şu beyitleri söyleyene kadar kasidesine devam etti:

"Eğer kavimler, haklarında bütün bildiklerimi bilselerdi,
Tasdik edecekler beni kendileriyle mücadele ettiğim insanlar.
Yıldızlar kaydığı zaman öyle bir kavimdir ki onlar,
Gece gelip kapıyı çalanlara gerçek karargâhtır onlar."[1983]

1980 Hâkim, 3/579-583; Taberani fi'l-Kebir, 19/176-179; 403 numarasıyla Beyhaki Delail, 5/207-211 ve Heysemi Mucmauz-Zevaid, 9/393-394 ve El-Bidaye ven-Nihaye, 4/369-370-371

1981 Es-Sire en-Nebeviyye Ebu Şehbe, 2/487

1982 El-Bidaye ven-Nihaye, 4/373

1983 Es-Sire en-Nebeviyye İbni Hişam, 4/167-168

Ka'b İbni Züheyr'in Müslüman oluşuyla İslam davasına muhalif olan şairlerin rollerinin son bulunduğunu rahatlıkta söyleyebiliriz.

Dırar İbni Hattab, Abdullah İbni Ziba'ra, Ebu Süfyan İbni Haris, Haris İbni Hişam ve Abbas İbni Mirdas gibi önemli şairler Müslüman olup İslam safına geçtiler ve derinden iman edip kanaat getirerek İslam sancağı altında gölgelendiler.

Bazıları sadece sözleriyle İslam'ı savunmakla yetinmedi. Aksine sözlerinin yanında kılıcı da vardı. Bütün bunlar Mekke fethinin bereketlerindendir.[1984]

HUNEYN VE TAİF GAZVELERİNİN BAZI SONUÇLARI

• Bu gazvede Hevazın ve Sakif kabilelerine karşı zafer kazanmaları.

• Huneyn ve Taif Gazveleri, Arap müşriklerine karşı Peygamber (sav) gazvelerinin sonuncusudur.

• Kalplerini İslam'a ısıtılmak için Bedeviler ve Mekke ahalisinin çoğu ganimetlerle memleketlerine dönmeleri, Ensar'ın imanları olduğuna dair Resûlullah (sav)'in kendilerine şahitlik yapması; kendilerine, evlatlarına ve torunlarına dua etmesi ve kendilerine Resûlullah (sav)'i alıp Medine'ye dönmeleri olan büyük nişan ve madalyayı kazanmaları.

• Hevazın ve Mekke ahalisi liderlerinden bereketli bir yıldız takımı ve insan topluluğunun İslam'a girmeleri. Bunlar putlara ve Arap yarımadasındaki cahiliye mabetlerine karşı biçici ve öğütücü bir savaşcı oldular. Aynı şekilde Taif ehline karşı cihad etmek ve Müslüman olana kadar etraflarındaki çemberi daraltma hususunda Hevazın kabilesinin büyük bir rolü vardı.

• İslam devleti genişledi. Nüfus alanı azaldı. Mekke'de ve Hevazın kabilesinde Resûlullah (sav)'in emîrleri (valileri) oluştu. O yerler, başkenti Medine-i Münevvere olan İslam devletinin bir parçası oldu.

Hiç kimseden korkmadan Resûlullah (sav)'in davet ekiplerini oluşturup memleketlere göndermesi mümkün oldu. Mekke fethinden sonra Medine, İslam'ı kabul eden heyetleri ağırlamaya başladı.

Seriyye (akıncı) hareketleri, yıkmak üzere, putları hedef almaya başladı. Çünkü Arap yarımadasında varlıklarının kökünü kazımak artık kolay olmuştu. Resûlullah (sav) zekât farizasını düzenledi. Dolayısıyla İslam devletine tabi olan kabilelerden zekâtı toplayacak bazı insanları yükümlü kıldı.[1985]

1984 Min-Maini's-Sire, 431-432-433

1985 El-Esas fi's-Sünne ve Fıkhiha fi's-Sire en-Nebeviyye, 2/961

4.
KONU

HUNEYN İLE TEBUK ARASINDAKİ EN ÖNEMLİ OLAYLAR

Zekât Toplamanın Tertip Edilişi

Resûlullah (sav) -Zilkade ayının sonlarında- Medine'ye döndükten sonra idare, vergi ve zekât mallarını tanzim etmeye başladı.

Umre kurallarını eda ettiğinde Attab İbni Useyd'i Mekke'ye vali tayin etti ve insanlara Kur'an'ı ve fıkhı öğretmek üzere onunla birlikte Muaz İbni Cebel'i Mekke'de bıraktı.

Zira kabileler İslam'a girdiği zaman Resûlullah (sav)'in yolu ve metodu, onları eğitmeye ve öğretmeye olan hırsı idi. Bu sebeple de eğitim ve öğretime nezaret edecek kimseleri tayin ediyordu.

Çünkü nefisler; ilgi görmeye, sahih akideleri ve selim düşünceleri o nefislerde yerleştirilmeye muhtaçtır. Hicri dokuzuncu yılının muharrem başlarında zekât toplayan memurlarını zekâtı ve vergileri toplayıp getirmek üzere çeşitli belgelere yönlendirdi; Büreyde İbni Hasib'i Eslem ve Gifar kabilelerine, Rafi İbni Mukeys'i Cuheyne kabilesine, Amr İbni Âs'ı Füzare kabilesine, Dahhak İbni Şaban el-Kilabi'yi Kilaboğullarına, Bısr İbni Sufyan el-Kabi'yi Ka'boğullarına, İbni Lütbiyye el-Ezdi'yi Zübyanoğullarına, Sa'd İbni Huzeymoğullarından bir adamı Huzeymoğullarına gönderdi.[1986]

Ve ayrıca Muhacir İbni Ebi Ümeyye'yi Sana'ya, Ziyad İbni Lebid'i Hadremevt'e, Züberkan İbni Bedr ile Kays İbni Asım'ı Sa'doğullarına, Ala İbni Hadremi'yi Bahreyn'e ve Ali İbni Ebi Talib'i de Necran'a gönderdi.[1987]

Peygamber (sav), zekât ve vergi memurlarından hesabı tam alıyordu. Kendi memuru Ezd kabilesinden İbni Lütbiyye ile yaptığı gibi toplanandan ve sarf edilenden memurlarını hesaba çekiyordu.

1986 Nadratü'n-Naim, 2/384
1987 Age

Zira adam (İbni Lütbiyye): "Bu mal sizindir, bu da bana hediye edildi." dediği zaman Peygamber (sav) onu hesaba çekti.[1988]

Ardından da minbere çıktı. Allah'a hamd ve senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: ***"Gönderdiğim bazı memurlara ne olmuş ki, 'Bu sizindir, bu da bana hediye edildi.' diyor. Babasının veya annesinin evinde otursun da baksın, kendisine bir şey hediye edilecek mi?! Muhammed'in nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, herhangi bir şeyi alan kimse, kıyamet gününde boynu üzerine onu taşıyarak gelecektir. Eğer aldığı şey böğürtüsü olan deve veya inek ya da meleyerek bağıran koyun olursa onu taşıyarak gelecektir."*** Sonra koltuk altları beyazlığı görünene kadar elini havaya kaldırıp iki kere: ***"Ey Allah'ım! Tebliğ ettim mi?"*** diye buyurdu.[1989]

Ve yine Resûlullah (sav) şöyle buyuruyordu: ***"Tayin ettiğiniz herhangi bir memur, ona belirlediğimiz maaşın dışında bir şey alması hıyanettir, hırsızlıktır."***[1990]

Bu Aşamadaki En Önemli Seriyyeler

Zelkifleyn'e Gönderilen Tufeyl İbni Amr'ın Seriyyesi: Peygamber (sav) Taif'e yürümeden önce Huneyn'deki karargâhından Tüfeyl İbni Amr'ı gönderdi ve Amr İbni Humeme ed-Devsi'nin putu olan (Zelkifleyn'i) yıkmasını, sonrada kavminden yardım talep etmesini ve yardım ile birlikte Taif'te kendisine yetişmesini emir buyurdu.

Tüfeyl İbni Amr, Resûlullah (sav)'in kendisine verdiği bütün emirleri harfiyen yerine getirdi. Zelkifleyn putunu yıkıp yaktı ve Resûlullah (sav)'e yardım olsun diye beraberlerinde bir debbabe (tank) ile bir mancınık olmak üzere kavminden tam dört yüz kişiyi alıp getirdi. Taif'e vardıktan dört gün sonra Resûlullah (sav)'e yetiştiler.[1991]

Abdullah İbni Huzafe es-Sehmi'nin Seriyyesi : Ali İbni Ebi Talib (ra) şöyle diyor:

"Resûlullah (sav) bir seriyye gönderdi. Ensar'dan bir adamı üzerine emîr tayin etti ve seriyyedekilerin kendisine itaat etmelerini emretti.

Bir şeyden öfkelenen emîr: 'Peygamber (sav) bana itaat etmenizi emretmedi mi?' dedi. Onlar: 'Evet' dediler. Emîr: 'O hâlde bana odun toplayın.' dedi. Onlar da topladılar. Emîr: 'Ateş yakın.' dedi. Onlar da

1988 Ed-Devletü'l-Arabiyye el-İslamiyye Mensur el-Hirabi, 43
1989 Buhari, 6979; Müslim, 1832
1990 Ebu Davud, 2943 ve Et-Tarihu'l-İdariye, Kıttani, 1/265
1991 Nadratü'n-Naim, 1/385

yaktılar. Emîr: 'Ateşe girin.' dedi. Onlar kendilerini ateşe atmaya niyet etmiş olsalar da birbirlerini sımsıkı tutup şöyle dediler: 'Ateşe girmemek için kaçıp Resûlullah (sav)'e sığındık.'

Ateş sönene kadar orada kaldılar. Emîr'in öfkesi de yavaş yavaş dinmeye başladı. Bu durum ile ilgili haber Peygamber (sav)'e ulaşınca şöyle buyurdu: ***'Eğer onlar ateşe girselerdi, kıyamet gününe kadar o ateşten çıkamazlardı. İtaat, ma'rufudur.'"***[1992]

Tayy Memleketinde Bulunan "Füls" Putunun Yıkımı İçin Gönderilen Ali İbni Ebi Talib'in Seriyyesi: Rebiulahir ayında Tayy kabilesinin putunu yıkmak üzere Ali İbni Ebi Talib'in seriyyesi yola çıktı. Bu seriyye, yüz elli kişiden oluşuyordu. Hepsi de Ensar'dandı. Beraberlerinde yüz tane deve ve elli tane at bulunuyordu.

Hz. Ali ile birlikte siyah bir bayrak ve beyaz bir sancak vardı. Şafakla birlikte Hatem -cömertliği darb-ı mesel olan meşhur Hatem-i Tai- ailesinin mahallesine saldırdılar. Füls putunu yıkıp tahrip ettiler.

Ellerini sebyi (esir alınan kadın ve çocukla), deve ve koyunlarla doldurdular. Esir alınanların arasında Adiy İbni Hatem'in kız kardeşi de vardı. Adiy ise Şam'a kaçtı.[1993]

Zulhalese'ye Gönderilen Cerir bin Abdullah El-Beceli'nin Seriyyesi: Cerir bin Abdullah şöyle demiştir: "Resûlullah (sav) bana: ***'Beni, Zulhalese putundan kurtaramaz mısınız?'*** buyurdu.

Ben: 'Evet.' dedim ve Ahmes kabilesinden yüz elli süvari ile yola koyuldum. Onların at binme hususunda tecrübeleri vardı. Ben ise, at sırtında sabit kalamıyordum, binerken hep düşüyordum. Bunu Peygamber (sav)'e anlattım. Peygamber (sav) eliyle göğsümün üstüne vurdu. Öyle ki, elinin izini göğsümde gördüm ve şöyle buyurdu: 'Ey Allah'ım! Onu sabit kıl ve onu hâdi ve mehdi yap.' Bu duadan sonra bir daha atın üstünden hiç düşmedim."

Zulhalese, Yemen'de Has'am ve Büceyle kabilelerine ait bir evden ibretti. Ona: 'Kâbe' de denilirdi. İçinde putlar vardı. Cerir bin Abdillah, Zulhalese put evine gelerek onu yaktı ve putları kırdı. Fal okları ile oynayan bir adam vardı. Ona: "Resûlullah (sav)'in elçisi buradadır. Eğer seni yakalarsa, boyunu vuracaktır." denildi. O adam fal oklarıyla oynadığı sırada, onun başında Cerir duruverdi ve ona: "Ya onları kıracaksın ve Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına şehadet getireceksin ya da

1992 Buhari, 4340; Müslim, 1840
1993 Tarihu'l-İslami, Zehebi Mağazi bölümü, 624

boynunu vuracağım." dedi. Bunun üzerine adam fal oklarını kırdı ve kelime-i şehadet getirdi. Sonra Cerir bin Abdullah, künyesi Eba Ertae olan bir adamı Peygamber (sav)'e göndererek müjdeyi verdi.

ADİY İBNİ HATIM'IN MÜSLÜMAN OLUŞU

Adiy İbni Hatım'ın kız kardeşi Müslümanların esaretine düşünce, Resûlullah (sav) ona güzel muamelede bulundu. İzzet ve şerefle Müslümanların yanında kaldı. Sonra Resûlullah (sav) onu güzel giydirdi ve yolculuğunda ihtiyaç duyacağı her şeyi vererek kardeşinin yanına gönderdi.

Şam'da bulunan kardeşi Adiyy'in yanına varınca, onu Resûlullah (sav)'e gitmesi için cesaretlendirdi. Kız kardeşinin nasihatinden etkilenen Adiyy hemen yola koyulup Medine'ye geldi.[1994]

Adiyy'in Müslüman oluşu hikâyesini bize anlatmak üzere sözü Ebu Ubeyd İbni Huzeyfe'ye bırakıyoruz.

Ebu Ubeyd İbni Huzeyfe şöyle diyor: "Adiyy İbni Hatim hakkında bana çok anlatılırdı. Ben kendi kendime: 'İşte Adiyy Kufe'nin bir kenar mahallesindedir; kendim gidip bizzat kendisini dinlesem.' dedim ve ona gittim. Kendisine: 'Senin hakkında bana çok şey anlatılıyor. Onun için gelip de bizzat senden dinlemek istedim.' dedim.

Bunun üzerine Adiyy şöyle dedi: 'Allah (azze ve celle) peygamberlerini gönderdiği zaman ondan kaçıp, Müslümanların topraklarından uzak olan Rum (Bizans) topraklarına yakın bir yerde kendimi buldum."

Adiyy sözlerine şöyle devam etti: "Ondan kaçıp geldiğim mekândan daha fazla, bulunduğum mekândan nefret ettim ve kendi kendime: 'Ben bu adama gideceğim. Vallahi! Eğer davasında doğru ise kendisini dinleyeceğim, eğer yalancı ise, bana hiçbir zarar veremez.' dedim. Allah'a yemin olsun ki, üçüncüsü de olacak. Çünkü Resûlullah (sav)'in hadisidir, bana söylemiştir."[1995]

Diğer bir rivayette şöyle ifade edilmiştir: "Medine'de Resûlullah (sav)'e gelmek üzere Şam'dan çıktım. Resûlullah Mescid-i Nebevi'de iken yanına vardım ve selam verdim.

Resûlullah: ***'Bu adam kim?'*** diye sordu. Ben: 'Adiy İbni Hatım." dedim.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) kalktı ve beni evine götürdü. Vallahi! beni ona âşık edip bağlı kılan şu olaydır: Zayıf ve yaşlı bir kadın

1994 Et-Tarihu'l-İslami, 8/81
1995 Buhari, 3595; Ahmed b. Hanbel, 4/257 ve Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 580

onunla karşılaştı, onu durdurdu. Resûlullah (sav) onun için uzunca ayakta durdu; kadın da ona kendi ihtiyacını anlatıyordu. Ben bu olaydan sonra içimden: 'Vallahi, bu kral değildir.' dedim.

Sonra benimle yürüdü. Evine girdiğimizde, lif ile doldurulan deriden bir yastık, bir minder alıp bana uzattı ve: ***'Bunun üzerine otur.'*** buyurdu.

Ben: 'Hayır, sen üzerine otur.' dedim.

O (sav): ***'Hayır, sen üzerine otur.'*** buyurdu.

Israrı üzerine ben oturdum; o (sav) ise yerde oturdu. Yine ben içimden: 'Vallahi! Krallar bunu yapmaz.' dedim."[1996]

Bu Kıssadaki Çok Sayıda Dersler ve İbretlerden Bazıları

• Adiy, Resûlullah (sav)'e yönelip gelirken kendi zihninde Resûlullah (sav)'i iki adamdan biri; ya peygamber ya da kral olduğunu tasavvur ediyordu. Ancak Peygamber (sav)'in yaşlı ve zayıf bir kadınla uzun bir müddet durduğunu görünce, tevazu ahlakının şuuruna vardı ve krallık fikri aklından silindi ve peygamberlik düşüncesi aklına yerleşti.

• Dini hakkında kendi etrafındaki insanların bile bilmediğini bilen Resûlullah (sav)'in peygamberlik kanaati Adiyy'in yanında hâsıl olduğu zaman, inanıp kabul ettiği dine muhalefet ettiği için Resûlullah (sav) onu tenkit etmiş ve bu tenkitte muvaffak olmuştur.

• Adiyy'in, nübüvvetine inanışı Peygamber (sav)'e tecelli ettiği zaman, bazı insanlar hakkın hak olduğunu bildikleri hâlde kendileri ile hak arasına giren bazı engellerden bahsetti. O engellerden bazıları şunlardır: Müslümanların zayıf olmaları, devletlerinin geniş olmayışı ve içinde bulundukları fakru zaruret...

Peygamber (sav) ona, emniyetin bütün memleketleri kapsayacağını, ta ki hiç kimsenin himayesine ihtiyaç duymadan bir kadının tek başına Irak'tan Mekke'ye geleceğini, Fars devletinin Müslümanların hâkimiyeti altına gireceğini ve malın çoğalacağını beyan etti. Adiyy'den bu engel zail olduğu zaman Müslüman oldu.

• Resûlullah (sav) kendi davasında muvaffak olmuştu. Zira, nefislerin hastalıklarını, o hastalıkların ilacını, nefislerdeki zaaf yerlerini ve çekme yularını çok iyi biliyordu. Dolayısıyla ilmine, fikrine, şuuruna ve hislerine uyumlu olan şeylerle her insana yaklaşıyor ve onunla uyum sağlıyordu. Bundan dolayıdır ki kabile liderlerine tesir etti ve insanlar grup grup Allah'ın dinine girmeye başladı.[1997]

1996 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni hişam, 4/236 ve El-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir
1997 Et-Tarihu'l-İslami, 8/58-86

• Adiyy, Peygamber (sav)'in hayatında ve maişetinde peygamberliğin doğru alametlerini buldu. Aynı şekilde o alametleri onun Müslüman olmasına, yakınının artmasına, dünya hayatının aldatıcı ziynet, güzellik ve kibriyasından ve kavminin kendisi üzerine tamamladığı (ikmal ettiği) konfor, bolluk, rahat yaşayıştan soyutlanmasına sebep oldu.[1998]

HİCRİ SEKİZİNCİ YILINDA ÇEŞİTLİ OLAYLAR

İbni Kesir Vakidi'den naklederek şöyle diyor: "Bu senede Peygamber (sav) Amr İbni Âs'ı, Ezd kabilesinden Celendioğulları olan Ceyfer ve Amr'a gönderdi. Memleketlerinde bulunan Mecusilerden (ateşperestlerden) ve çevrelerindeki bedevilerden cizye alındı.

Bu senenin Zilhicce ayında Mariye el-Kıptıyye'den Resûlullah (sav)'in oğlu İbrahim dünyaya geldi. Mariye bir erkek çocuk dünyaya getirince müminlerin anneleri onu şiddetle kıskandılar.[1999]

Bu senede Resûlullah (sav)'in kızı ve Ebu'l-Âs İbni Rabi'nin eşi Seyyide Zeyneb vefat etti. Bi'setten on yıl önce dünyaya gelmişti. Resûlullah (sav)'in en büyük kızıydı. Ondan sonra Rukiye, sonra Ümmü Gülsüm, sonra da Fatıma (ra) dünyaya gelmiştir. Resûlullah (sav) onu çok severdi. Çok eskiden Müslüman olmuştu. Kocasının İslam'ından tam altı sene önce hicret etti. hicret sırasında düşük yaptı ve çok kan kaybetti. Vefat edene kadar bu hastalık yenileniyordu. Vefat edince Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Onu, üç veya beş kere vitir olarak yıkayın. En son yıkamada kâfur (kokusu güzel bir ot) kullanın."***[2000]

1998 Fikhu's-Sire, El-Buti, 321
1999 El-Bidaye ven-Nihaye, 4-374
2000 Buhari, 1352; Müslim, 939 ve Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/490

ON YEDİNCİ BÖLÜM

GÜÇLÜK GAZVESİ
TEBUK

1.
KONU

GAZVENİN TARİHİ, İSİMLERİ VE SEBEPLERİ

Gazvenin Tarihi ve İsimleri

Resûlullah (sav), Taif kuşatması dönüşünden yaklaşık altı ay sonra, hicri dokuzuncu yılının Receb ayında bu gazve için yola çıktı.[2001]

Bu gazve, İslam ordusunun yanına varıp karargâh kurduğu Tebuk çeşmesi olan mekâna nisbetle "Tebuk Gazvesi" olarak meşhur olmuştur.[2002]

Bu gazvenin diğer bir ismi vardır. O da "Usret Gazvesi"dir. Bu isim Tevbe suresinde geçmektedir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Andolsun ki Allah** Müslüman**lardan bir grubun kalpleri eğrilmeye yüz tuttuktan sonra, Peygamberleri ve güçlük zamanında ona uyan Muhacirlerle Ensar'ı affetti. Sonra da onların tövbelerini kabul etti. Çünkü o, onlara karşı çok şefkatli, pek merhametlidir."*** [2003]

Buhari kendi senediyle Ebu Musa el-Eşari'nin şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Kendilerine binek istemem için arkadaşlarım beni Resûlullah'a (sav) gönderdiler. Çünkü onlarda Tebuk Gazvesi olan usret (güçlük) askerleri arasında bulunuyorlardı. Buhari, bu gazve için "Bu Gazve Usret Gazvesi'dir" başlığını kullanmıştır."[2004]

Müslümanların şiddetli bir zorlukla karşılaştıkları bu gazveye bu isim (Gazve-tü'l-Usre) konuldu. Zira hava çok sıcaktı. Mesafe uzaktı.[2005]

Abdurrezzak'ın tefsirinde, İbni Akil'in şöyle dediği rivayet edilmek-

---

2001 Fethu'l-Bari,16/237; Tefsiru-Taberi,14/540-542veEs-Sire en-Nebeviyye fi-Davi'l-Mesadiri'l-Asliyye, 614

2002 Ahmed b. Hanbel, 5/237-238; Müslim, 706/10; Ebu Davud, 1206; Tirmizi, 553; Nesai, 1/285; İbni Mace, 1070

2003 Tevbe, 117

2004 Buhari, 8/183

2005 Es-Sire ma es-Salibiyyin, Ebu Faris, 83

tedir: "Bineklerin az olduğu ve aşırı sıcağın çok olduğu bir zamanda yola çıktılar. Suyun olmayışı sebebiyle deveyi kesip işkembesindeki suyu içiyorlardı. Bu, susuzluktan dolayı bir güçlüktü.[2006]

İşte Ömer Faruk İbni Hattab (ra), Müslümanların ulaştığı susuzluk boyutunu anlatırken şöyle diyor: "Aşırı bir susuzlukta Resûlullah (sav) ile birlikte Tebuk'a çıktık. Yolda bir yerde konakladık. Susuzluktan boynumuz kesilip öleceğimizi sandık. Bizden biri helaya gittiğinde, öleceğini sanmadan geri dönmüyordu. Yine bizden biri devesini kesip içinde yemek kalıntısı bulunan işkembesini sıkıyor, ondan gelen suyu içiyor ve geri kalanını karnının üzerine bırakıyordu."[2007]

Bu gazvenin "Fadiha (rezil eden)" adında üçüncü bir ismi daha vardır. Zerkani bunu "*Şerhu Mehabi'l-Leduniyye*" adlı eserinde zikretmiştir. Bu gazve, münafıkların gerçeğini ortaya çıkardığı, maskelerini düşürdüğü, hile ile aldatıcı ve düşmanca kullandıkları üslupları ve gizli kinlerini, habis (kirli) nefislerini ve Resûlullah (sav) ile Müslümanlar hakkında işledikleri o çirkin suçları ifşa ederek onları utandırdığı için bu isim (Fadiha) ile adlandırılmıştır.[2008]

Tebuk'un mevkii ve coğrafi durumuna gelince, Hicaz'ın kuzeyinde yer almaktadır ve şu an kullanılan yola göre Medine'den yedi yüz yetmiş sekiz km. uzaktır. O zamanlar, Rum (Bizans) hâkimiyetine boyun eğen Kudaa memleketinin bir parçasıydı.[2009]

Gazvenin Sebepleri

Tarihçiler, bu gazvenin sebeplerini zikrederek şöyle demişler: "Şam'dan Medine'ye yağ getiren Enbatlardan, Rumların büyük bir ordu topladıkları ve Hıristiyanlaşan Araplardan Lahm, Cüzam ve başka kabileleri de yanlarına alıp Belka (Şam'a bağlı bir vilayet olup Şam ile Vadi'l-Kura arasında yer almaktadır. Bölgenin başkenti ise Amman'dır.) bölgesine geldiklerine dair haberler Peygamber (sav)'e ulaştı."[2010]

İbni Kesir ise şu görüşü ileri sürmektedir: "Bu gazvenin bir tek sebebi vardır. O da cihad farizasına doğal icabettir. Bu yüzden Resûlullah (sav) Rumlarla savaşmaya azmetti. Çünkü Rumlar, İslam'a ve Müslümanlara yakın olduklarından, diğer insanlardan daha fazla Peygamber (sav)'e yakındılar ve hakka davet etme hususunda diğer insanlardan daha evladırlar. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

2006 Fethu'l-Bari, 4415 nolu hadisin şerhi
2007 Bezzar, 1841; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 6/194
2008 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 84
2009 El-Mûctemaû'l-İslami, Ömeri, 229
2010 Et-Tabakatû'l-Kûbra, İbni Sa'd, 2/165

"Ey İman edenler! Kâfirlerden yakınınızda olanlara karşı savaşın ve onlar (savaş anında) sizde bir sertlik bulsunlar. Bilin ki, Allah sakınanlarla beraberdir." [2011]

İbni Kesir'in görüşü doğruya daha yakındı. Cihad hükmünün son durumu ise, siyercilerin de rivayet ettikleri gibi, davet yolunda durup Müslümanlarla uğraşmaları ortaya çıkan kitap ehlinin de içinde bulunduğu bütün müşriklerle savaşmaktır.[2012]

Müslümanların çıkış sebebi Rumların, Müslümanları kendi evlerinin içinde vurmaya azmetmeleri olduğuna dair tarihçilerin zikrettikleri görüş, İbni Kesir'in ileri sürdüğü görüşe engel değildir. Çünkü çıkışın aslı varit olmuştur.

Müslümanlar, Gassanların savaşmak üzere Şam'dan çıkmalarına karşı korku içinde ama gayet uyanık davrandılar ve alınabilecek her türlü tedbiri aldılar. Bu durum, Ömer İbni Hattab'ın (ra) şu konuşmasından çok açık ve net bir şekilde görülmektedir. Zira Peygamber (sav), kendi hanımlarına bir ay yaklaşmayacağına dair ila (yemin) edip onları terk etti. Buhari *Sahih*'inde şu rivayet yer almaktadır: "Bizimle savaşmak için Gassanlar botları (ayakkabıları) giydiklerini kendi aramızda (Ömer söylüyor.) konuştuk. Nöbet sırası Ensar'dan bir arkadaşıma gelmişti; nöbete gitti. Yatsı vakti dönünce kapımı şiddetli bir şekilde çaldı ve 'Uykuda mıdır o?' diye seslendi.

Ben çok korktum ve dışarı çıktım.

Ensar arkadaşım bana: 'Büyük bir olay vuku bulmuş.' dedi.

Ben: 'Nedir o? Gassanlar mı geldi?' diye sordum.

O: 'Hayır! Belki ondan daha büyük ve daha korkunç; Resûlullah (sav) kendi hanımlarını boşadı.' dedi."[2013]

Bu Gazvede İnfak ve Müminlerin Cihada Olan Hırsı

Gidileceği yerin uzak olması ve orada çok sayıda müşriklerin bulunması sebebiyle Resûlullah (sav) sahabeleri bu gazve için infak etmeye teşvik etti ve infak edenlere Allah tarafından büyük bir ecir verileceğine dair vaatte bulundu. Bunun üzerine herkes gücü nispetince infak etmeye başladı. Bu gazvede yapılan infakta Hz. Osman (ra) en büyük pay sahibiydi.[2014]

2011 Tevbe, 123
2012 El-Bidaye ven-Nihaye, 5/3
2013 Buhari, 5191 ve Müslim, 1749
2014 Es-Sire en-Nebeviyye fi-Davi'l-Asliyye, 615

İşte Abdurrahman İbni Hubab, Osman'ın yaptığı harcamadan (infaktan) bahsederken şöyle diyor: "Resûlullah (sav) Usret (güçlük) Ordusu'na infak etmeyi teşvik ederken ben onun yanında hazır bulundum. Hz. Osman ayağa kalktı ve 'Ya Resûlullah! Hasırıyla, semeriyle ve bütün alet ve edevatıyla yüz deve bana ait.' dedi.

Sonra Resûlullah (sav) yine orduya infak etmeye teşvik etti. Hz. Osman İbni Affan (ra) yine ayağa kalktı ve: 'Ya Resûlullah! Allah yolunda hasrıyla, semeriyle ve bütün alet ve edevatıyla iki yüz deve bana ait.' dedi.

Resûlullah (sav) yine orduya infak etmeye teşvik etti. Hz. Osman İbni Affan (ra) yine ayağa kalktı ve: 'Ya Resûllullah! Allah yolunda hasrıyla, semeriyle ve bütün alet ve edevatıyla üç yüz deve bana ait." dedi.

Resûlullah (sav)'in minberden inip şöyle dediğini gördüm: ***'Bundan sonra Osman'ın işleyeceği (kötü) ameller kendisine zarar vermez! Bundan sonra Osman'ın işleyeceği (kötü) ameller kendisine zarar vermez!"*** [2015]

Abdurrahman İbni Semure'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Peygamber (sav) Usret Ordusu'nu hazırladığı bir anda Hz. Osman İbni Affan (ra) elbiselerine koyduğu bin dinar ile çıkageldi. Peygamber (sav), o dinarları kendi elleriyle karıştırıp şöyle buyurdu: ***'Bugünden sonra Affan oğlunun işleyeceği ameller ona zarar vermez!'*** Peygamber (sav) bu sözü defalarca tekrarladı."[2016]

Hz. Ömer (ra) ise malının yarısıyla tasaddukta bulundu ve bununla da Hz. Ebubekir'i geçeceğini zannetti. İşte Ömer el-Faruk'un kendisi bize bunu anlatarak şöyle söylemektedir: "Resûlullah (sav) bir gün bize infakta bulunmamızı emir buyurdu. Bu emir malımın çok olduğu bir zamana denk geldi. Ben kendi kendime: 'Hiçbir gün infakta Ebubekir'i geçemedim. Bugün onu geçeceğim.' dedim ve malımın yarısını getirdim.

Resûlullah (sav): ***'Ailene ne bıraktın?'*** diye sordu.

Ben: 'Getirdiğimin mislini.' diye cevap verdim.

Hz. Ebubekir (ra) ise yanında bulunan malın tümünü getirdi.

Resûlullah (sav) ona: ***'Ailene ne bıraktın?'*** diye sorunca Ebubekir (ra): 'Allah (cc)'ı ve Resûlünü bıraktım.' diye cevap verdi.

Bunun üzerine ben kendi kendime: ***'Artık hiçbir şeyde seninle yarışamam.' dedim."*** [2017]

2015 Ahmed b. Hanbel, 4/75; Tirmizi, 3700
2016 Ahmed b. Hanbel, 5/63; Tirmizi, 3701
2017 Ebu Davud, 1678; Tirmizi, 3675

Abdurrahman İbni Avf (ra)'ın Usret Ordusu'nu teçhiz etmek için malının yarısı olan iki bin dirhemi infak ettiği rivayet edilmektedir.[2018]

Abbas İbni Abdul Muttalib, Talha İbni Ubeydullah, Muhammed İbni Mesleme ve Asım İbni Adiy (ra) gibi bazı sahabeler (ra) de büyük infaklarda bulunmuşlardır.[2019]

Böylece Müslümanlar, malın sadece bir araç olduğunu anlıyorlar. Zengin sahabeler (ra); gönüllü, zevk ve şevkle verdikleri mallarının bu dinin hizmetinde olduğunu kanıtlayabilmişler. Zengin Müslümanların tarihi; şereflendirici ve onur verici bir tarihten ibarettir. Çünkü erkeklerin elinde bulunan malın tarihi olup, malın sultasında bulunan erkeklerin tarihi değildir. Nasıl ki cihad canla oluyorsa, aynı şekilde mal ile de olması gerekir. Şu bir gerçek ki, Allah yolunda canlarını seve seve vermek üzerine eğitilen kimseler için mal vermek en kolay iştir.[2020]

Kuşkusuz zengin sahabelerin (ra) infaka koşmalarında ve infakta yarışmalarında imanın, müminlerin nefislerine hayrı işlemeye acele etmek, nefsin hevasına, arzu ve isteklerine karşı direniş ruhu gibi hasletleri yerleştirdiğine dair delil bulunmaktadır ki bu da, düşmana karşı zaferin garantisi için her ümmetin muhtaç olduğu şeylerdendir. Islahatçıların ve kalkınma hareketleri liderlerinin yapacakları iş, insanların kalbinde güzel bir şekilde dini yerleştirmektir.[2021]

Fakir Müslümanlara gelince onlar hâyâ ederek güçleri yettiği nafakayı sundular. Bundan dolayıdır ki münafıkların çekiştirmesine alaylarına ve maskarasına hedef oldular. Ebu Ukeyl iki avuç hurma getirdi. Diğer bir sahabi de iki avuçtan biraz fazla getirdi. Bu sebeple münafıklar onlarla alay ederek şöyle dediler: "Bunun sadakasına Allah'ın ihtiyacı yoktur!" Diğeri de ancak görünüş için bunu yaptı. Bunun üzerine şu ayeti celile nazil oldu: ***"Sadakalar hususunda, gönüllü bağışta bulunan müminler ile güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya, işte Allah asıl onları maskaraya çevirmiştir. Onlar için elem dolu bir azap vardır."*** [2022]

Aynı şekilde münafıklar: "İbni Avf bu infakı ancak riya için yaptı." dediler. Kısacası münafıklar zengin Müslümanları riyakarlıkla itham ediyor, fakirlerin sadakalarıyla da alay ediyorlardı.[2023]

2018 Es-Sire en-Nebeviyye fi Davi'l-Mesadiri'l-Asliyye, 616
2019 Mağazi El-Vakidi, 3/391
2020 Min-Maun es-Sire, 449
2021 Es-Sire en-Nebeviyye Dürusun ve İberun; Subai, 161
2022 Tevbe, 79 ve Es-Sire en-Nebeviyye fi-Dav'il Mesadiri'l-Asliyye, 616
2023 Age, 617

Fakir müminler cihada çıkma nafakasını bulamadıkları için çok üzüldüler. İşte size çok ağlayanlardan biri olan Utbe İbni Zeyd (ra), gece vakti kalktı, namaz kıldı, ağlayarak şu duayı okudu: "Allah'ım! Sen cihadı emrettin, cihada teşvik ettin ve Peygamberinle birlikte çıkmak için bana yetecek kadar masrafı vermedin. O hâlde ben, bana yapılan bütün haksızları tasadduk edip bu haksızlıkları yapan Müslümanlara helal ediyorum."

Bunun üzerine Peygamber (sav): ***"Sen affedilip bağışlandın."*** Buyurarak kendisine haber verdi.[2024]

Bu kıssada ve bu kıssada cereyan eden olaylarda ihlasın, Allah'ın dinine yardım etmek için cihad sevgisinin ve bu davayı ufuklara yayılma çabalarının çok sayıda alametleri bulunmaktadır. Aynı şekilde bu kıssada çeşitli sıkıntı ve zaruretler içinde bir hayat yaşayan zayıf müminlere olan Allah'ın lütuf ve keremi görülmektedir.[2025]

İşte size Vasile İbni Eska... Kendi hikâyesini kendisi anlatmak üzere sözü ona bırakıyoruz:

"Tebuk Gazvesi'ne çıkmamız için Resûlullah (sav) çağrıda bulunduğu zaman aileme gittim. Geri geldiğimde Resûlullah (sav)'in sahabelerinden bir grup çıkmıştı. Medine'de avazımın çıktığı kadar: *'Ganimetten bana düşecek pay beni bindiren kimseye olsun!'* diye bağırdım.

O sırada Ensar'dan yaşlı bir adam: 'Seni nöbetleşe taşımak ve yiyeceklerinin de bizden olması şartıyla payın bizim olsun.' dedi.

Ben de: 'Tamam.' dedim.

Yaşlı adam: 'O hâlde, Allah'ın bereketiyle yürü.' dedi.

Ben, en hayırlı bir arkadaşla yola çıktım.[2026]

Allah (cc) ganimeti bize nasip edince çok sayıda deve benim payıma düştü. Ben o develeri sürdüm ve Ensar'dan olan yaşlı adamın yanına getirdim. Adam kaçtı, develerinin heybelerinden (palanlarından) bir heybetin üzerine oturdu ve 'Onları geriye doğru sür.' dedi. Sonra da: 'Onları bana doğru sür.' dedi.

Bunun üzerine Vasile İbni Eska şöyle dedi: 'Senin şu develerin çok iyi develer olduğunu görüyorum. Bunlar, sana şart koştuğum ganimettir.'

2024 Bu rivayet, birçok zayıf yolla varit olmuştur. Bu rivayetleri takviye eden sahih bir şahit vardır. Bütün bunlar bir araya getirildiğinde tarihî bir şahit ve delil olabilmektedir. El-Müctemaü'l-Medeni, Ömer, 235 ve El-İsabe, İbni Hacer

2025 Muhammed Resülullah, Sadık Arcun, 4/443

2026 Vâsile İbni Eska, Dumetü'l-Cendel'de Halid İbni Velid seriyyesinin fertlerinden biriydi.

Yaşlı adam: 'Ey yeğenim! Develerini al. Biz, senin payın dışında başka şeyi kastettik.' dedi."[2027]

Vasile İbni Eska, ecir ve sevap bakımından ahiret ganimetini kazanmak için daha ilk başlangıçta kendi ganimetlerinden vazgeçti. Ensar da kendi devesine Vasile'yi nöbetleşe bindirmek ile istirahatının büyük bir kısmından vazgeçti ve ecir ve sevap olan diğer pay karşılığında kendi yiyeceğini ona takdim etti.

Bunlar, Allah'ın kitabı ve Resûlullah (sav)'in sünneti üzerine eğitilip terbiye gören toplumdan kaynaklanan, aydınlatma da aynı özelliklere sahip olan, aynı şuleyi taşıyan ve birbirlerini tamamlayan anlayışlardır.[2028]

Başlarını Ebu Musa el-Eş'ari'nin (ra) çektiği Eş'ari kabilesi cihada çıkabilmeleri için Peygamber (sav)'e gelip binek istediler. Resûlullah (sav), kendilerine verecek binek bulamadı. Ancak kısa bir zaman geçtikten sonra üç deve bulabildi ve onlara verdi.[2029]

Cihad şevki ve cihaddan geri kalmaktan doğabilecek günahtan sakınmak için hastalıktan veya nafakanın olmayışından dolayı çıkamayan âciz ve zayıf Müslümanların durumu, onları ağlama sınırına kadar götürdü. Ta ki onların hakkında şu ayetler nazil oldu:

"Allah'a ve Resûlüne karşı sadık ve samimi oldukları takdirde, güçsüzlere, hastalara ve (seferde) harcayacakları bir şey bulamayanlara (sefere katılmadıkları için) bir günah yoktur. İyilikte bulunan kimselerin (kınanması) için de bir sebep yoktur. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. Kendilerini bindirip (cepheye) sevk edesin diye sana geldikleri zaman, senin, 'Sizi bindirebileceğim bir şey bulamıyorum.' dediğin, bu uğurda harcayacakları bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş döke döke geri dönen kimselere de bir sorumluluk yoktur." [2030]

Bu tablo, Resûlullah (sav) zamanında cihad aşkının ve maddi imkânsızlıkların kendileri ile imanın gereklerini yerine getirmeleri arasına girip engel teşkil ettiği zaman, imanlarında sadık olan kimselerin ruhlarına ve kalplerinde hissettikleri elemin tablosu ve göstergesidir.

Allah Teâlâ'nın, hastalıktan veya yaşlılıktan yahut başka bir şeyden dolayı kendilerini mazeretli saydığı o fakir, hasta ve yaşlı kimseler, kendi kalpleriyle mücahitler ile birlikte görünmektedirler.[2031]

2027 Ebu Davud, 2676 ve Camiu'l-Usul, 6188 ve Min Main es-Sire, 453
2028 Min-Main es-Sire, 453
2029 El-Müctemaü'l-Medeni, 236
2030 Tevbe, 91-92
2031 Es-Sire en-Nebeviyye fi-Davi'l-Mesadiri'l-Asliyye, 616

Resûlullah (sav) şöyle buyurduğu zaman, bunları kastetmiştir: ***"Medine'de öyle kavimler var ki, yürüdüğünüz her yerde ve geçip geride bıraktığımız her vadide onlar sizinledir."***

Oradakiler: "Ya Resûlullah! Onlar Medine'de!" dediler.

Resûlullah (sav): ***"Evet, onlar Medine'de ama mazeret onları hapsetmiştir."*** diye buyurdu.[2032]

TEBUK GAZVESİ'NE KARŞI MÜNAFIKLARIN SERGİLEDİKLERİ TUTUM

Resûlullah (sav) seferberliği ilan edip bu gazvenin hazırlıklarını yapmak için infaka davet ettiği zaman münafıklar: "Bu sıcakta sefere çıkmayın." diyerek Müslümanların azmini kırmaya ve onları gazveye çıkmaktan alıkoyup vazgeçirme faaliyetlerinde bulunmaya başladılar.

Münafıkların yaptığı bu çirkin faaliyetler üzerine Allah Teâlâ şu ayetleri indirdi: ***"Allah'ın Resûlüne muhalefet etmek için geri kalanlar (sefere çıkmayıp) oturmaları ile sevindiler; Mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad etmeyi çirkin gördûler; 'Bu sıcakta sefere çıkmayın.' dediler. De ki: 'Cehennem ateşi daha sıcaktır.' Keşke anlasalardı. Artık kazanmakta olduklarının cezası olarak az gülsünler, çok ağlasınlar."*** [2033]

Resûlullah (sav) Tebuk Gazvesi'nin hazırlıklarını yaparken Cedd İbni Kays'a: "***Ey Cedd! Bu sene Esfaroğullarıyla (Rumlarla) vuruşmaya ne dersin.***" buyurdu.

Cedd: "Ya Resûlullah (sav)! Bana izin ver de beni fitneye düşürme. Allah'a yemin olsun, kavmim biliyor ki, benden daha fazla kadınlara düşkün olup nefislerine hâkim olamayan kişi yoktur. Esfaroğulları (Rum) kadınlarını görünce, onlara karşı sabretmeyeceğimden korkarım." dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) ondan yüz çevirerek: ***"Sana izin verdim."*** buyurdu.[2034]

Cedd İbni Kays hakkında şu ayet nazil oldu: ***"Onlardan: 'Bana izin ver, beni fitneye (isyana) sevk etme.' diyen de vardır. Bilesiniz ki onlar (böyle diyerek) fitnenin ta içine düştüler. Şüphesiz ki cehennem, kâfirleri elbette kuşatacaktır."*** [2035]

2032 Buhari, 4423; Ahmed b. Hanbel, 3/103; Ebu Davud, 2508; İbni Mace, 2764 ve İbni Hibban, 4731

2033 Tevbe, 81-82

2034 Taberi tefsiri, 10/148-149, Beyhaki, Delail, 5/213-214; Taberani, Fi'l-Kebir, 21-54 ve 12654; Haysemi, Mecmau'z-Zevaid, 7/30

2035 Tevbe, 49

Resûlullah (sav), Tebuk seferine çıkarken bazı münafıklar gelerek yalandan özür beyan ettiler ve çıkmamak için izin istediler. Resûlullah (sav) de gönülsüz savaşa çıkanlardan zaten hayır gelmeyeceğini bildiği için onlara izin verdi. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu mealdeki sözleriyle itapta bulundu: ***"Allah, seni affetsin! Doğru söyleyenler sana iyice belli olup, yalancıları bilinceye kadar beklemeden niçin onlara izin verdin?"*** [2036]

Resûlullah (sav)'a şu haber ulaştı: Münafıklardan bir grup insanın Yahudi olan Süleym'in evinde toplanmışlar ve bunlar insanları Allah (cc) Resûlünden, seferden geri durmalarına çalışıyorlar. Bu haber üzerine Allah Resûlü, Süleym'in evini üzerlerine yıkmaları için bazı kişileri gönderdi.[2037]

Bu olay, Müslümanların ince murakabelerine ve Yahudi ve münafıkların durumlarını bilmelerine delalet eder. Müslümanların gözleri uyanık olup, Yahudilerin ve münafıkların hareketlerini, yuvalarını ve toplantılarını gözetliyorlardı, hatta yuvalarında ki en gizli sırlarına, toplantılarına ve komploları tertiplemek, sefere çıkmaktan vazgeçirme üsluplarını icat etmek ve savaşa çıkmamaya ikna etmek için yalandan sebepleri uydurmak gibi toplantılarında tertiplenen planlarına muttali oluyorlardı.

Fitne davetçilerine ve fitne yuvalarına karşı Resûlullah (sav)'in ilacı hazımlı ve kesindi. Zira evin, içinde bulunan münafıkların üzerine yıkılmasını emir buyurdu. Bunu gerçekleştirmek için bazı arkadaşlarını görevlendirdi ve bu emir ile yerine getirildi. Bu uygulama her zaman ve her yerde fitne davetçilerine ve fertlere, toplumlara, devletlere zarar veren saptırıcı yaygaraların merkezlerine karşı her sorumlunun nasıl duracağını ondan öğrenecekleri şerefli bir Nebevi metottur. Çünkü bu gibi konularda tereddüt etmek, fitnelerin yayılmasının, toplumların ve devletlerin emniyet ve güvenliğinin tehlikeye girmesinin ve zail olmalarının habercisi olur.[2038]

Kur'an-ı Kerim, gazve öncesinde, gazve esnasında ve sonrasında münafıkların sergiledikleri tutum ve davranışlarından bahsetmektedir. Tebuk Gazvesi'nden önce münafıkların tutumu hakkında Kur'an-ı Kerim konuşmasının bir bölümü münafıkların izin istemelerini ve sefere çıkmaktan geri kalmalarını içermektedir. Sefere çıkmaktan geri kalanlar arasında Abdullah İbni Ubey İbni Selül de bulunmakta idi.

2036 Tevbe, 43
2037 İbni Hişam, 4/160 ve Es-Sire en-Nebeviyye fi-Davi'l-Mesadiri'l-Asliyye, 618
2038 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 121

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Eğer yakın bir dünya menfaati ve kolay bir yolculuk olsaydı, (sefere katılmayan münafıklar da) mutlaka sana uyarlardı. Fakat meşakkatli yol, onlara uzak geldi. Gerçi onlar, 'Eğer gücümüz yetseydi, elbette sizinle beraber çıkardık.' diye Allah'a yemin edeceklerdir. Onlar kendilerini helake sürüklüyorlar. Allah, biliyor ki onlar kesinlikle yalancıdırlar." [2039]

Allah Teâlâ bu ayeti celilede münafıkların tutumunu, münafıkların mesafenin uzak ve meşakkatli olması sebebiyle geride kaldıklarını ve eğer Peygamber onları yakın bir dünya malı ve nimetine davet etseydi, yolculuk da kolay olsaydı, çıkmak hususunda teklife uyacaklarını belirtiyor. Ancak onların geride kalıp çıkmadıklarını beyan etmektedir. O hâlde bu ayeti kerime, gazveye çıkmadan önce münafıkların tutum, davranış bağlantılarını; sergiledikleri tutum ve davranışının sebeplerini şerh edip açıklamaktadır.[2040]

"Hülk ve helak", yokluk ve ölüm demektir. Aynı zamanda büyük zararlar anlamına da gelmektedir ki, burada uygun olan mana budur. Yani, yalan yeminlerle kendi nefislerine zarar vermeye sebep olurlar. Nefislerine verdikleri zarar da dünya zararı ve ahiret azabıdır. Taammüden yalan yeminin sahibini helaka götürdüğüne dair bu ayette delil bulunmaktadır.[2041]

Sonra Allah Teâlâ sözlerle itapta (azarlamada) bulundu: ***"Allah, seni affetsin! Doğru söyleyenler sana iyice belli olup, yalancıları bilinceye kadar beklemeden niçin onlara izin verdin?"*** [2042]

Mücahit şöyle söylemektedir: "Bu ayet, Resûlullah (sav)'den izin isteyin; izin verse de vermese de, oturun, gitmeyin." diyen bazı insanlar hakkında nazil olmuştu. Bunu söyleyen, münafıklardan bir gruptu. Sayıları otuz dokuz idi. Abdullah Ubey İbni Selul, Cedd İbni Kays ve Rufaa İbni Tabut onlardan idiler.

Bunlar yalandan özürler uydurup ileri sürdüler.[2043]

Bu ayeti kerime, latif ve habir olan Allah (cc) tarafından durum bütün çıplaklığıyla ortaya çıkıp belli olana kadar münafıklara izin vermekten ibaret olan evlayı (en iyisini) terk etmesi üzerine dostu Hz. Muhammed (sav)'e bir uyarı ve nazik bir itaptır (azarlamaktır).[2044]

2039 Tevbe, 42
2040 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim, 2/647
2041 Tefsiru'l-Tenvir vet-Tahrir, 10/209
2042 Tevbe, 43
2043 Et-Tahrir vet-Tenvir, 10/210
2044 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim

Sonra Allah (cc) şöyle buyurmaktadır:

"Allah'a ve ahiret gününe iman edenler, mallarıyla ve canlarıyla cihad etmekten geri kalmak için senden izin istemezler. Allah, kendine karşı gelmekten sakınanları çok iyi bilendir." [2045]

"Ancak Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, kalpleri şüpheye düşüp kendileri de o şüphelerinin içinde bocalayan kimseler senden izin isterler." [2046]

Bu ayetler, savaşta müminler ile münafıklar arasında açık bir şekilde fark koyma (onları birbirinden ayırt etme) hususunda inen ilk ayetlerdir.[2047]

Allah (cc), izin istemek ve Allah (cc) yolunda cihadı terk etmek, Allah'a ve ahirete gününe iman eden müminlerin şanından olmayıp, ancak hiçbir özür (mazeret) olmadan izin isteyen münafıkların sıfatlarından olduğunu beyan etmektedir.

Tebuk Gazvesi, henüz yapılan hazırlıklarının başlangıcından itibaren müminler ile münafıkları birbirinden ayırt etmek için gayet uygun olmuştur. Bu gazvede her iki taraf arasındaki perdeler kalkmıştır.

Münafıkları gizlemeye veya onlara güzel davranmaya artık hiçbir mecal kalmamıştı ve hatta Resûlullah (sav) ile davasına karşı koymak, Allah ve Resûlünün (sav) ilan ettikleri ve hakkında Kur'an-ı Kerim'in olduğu seferberliğe icabet etmekten Müslümanları vazgeçirmek için bütün var güçleriyle yapmış oldukları çalışmalardan sonra artık onlarla karşı karşıya gelmek zaruri bir iş hâline geldi. Bundan da ziyade münafıkları ortaya çıkarmak ve onlara hadlerini bildirmek şer'i bir görev olmuştu.[2049]

SEFERBERLİĞİN İLANI VE ORDUNUN HAZIRLANMASI

Tebuk Gazvesi'ne çıkmak genel seferberlik ilan edildi. Peygamber (sav) ile beraber Tebuk Gazvesi'ne çıkanların sayısı otuz bine ulaştı. Kur'an-ı Kerim ağır davrananları şu sözlerle azarladı:

"Ey iman edenler! Size ne oldu ki, 'Allah yolunda savaşa çıkın.' denildiği zaman yere çakılıp kalıyorsunuz? Dünya hayatını ahirete tercih mi ediyorsunuz? Fakat dünya hayatının faydası ahiretin yanında pek azdır." [2050]

2045 Tevbe, 44
2046 Tevbe, 45
2047 Tefsiru'l-Merağî, 4/127
2049 Nadratü'n-Naim, 1/389
2050 Tevbe, 38

Kur'an-ı Kerim şu sözlerle genç-yaşlı, zengin-fakir herkesin sefere çıkmasını talep etti: ***"Ey müminler, gerek hafif (piyade), gerek ağırlıklı (süvari) olarak seferber olun ve mallarınızla, canlarınızla Allah yolunda muharebe edin. Eğer bilirseniz bu, sizin için pek hayırlıdır."*** [2051]

(Not: Ayeti kerimede ifade edilen hafiflik ve ağırlıktan maksat: "Şartlar ne olursa olsun, savaş kolay da olsa zor da olsa, binekli de olsanız yaya da olsanız, zayıf da olsanız kuvvetli de olsanız, zengin de olsanız fakir de olsanız, ihtiyar da olsanız genç de olsanız, savaşa çıkınız." demektir. Ancak daha sonra inen [91]. ayetle zayıflar, hastalar ve savaşta harcayacak bir şey bulamayacak kadar fakir olanlar bu hükmün dışında bırakılmışlardır.)[2052]

Resûlullah (sav); Muhacir, Ensar, Mekke halkı ve diğer Arap kabilelerinden otuz bin savaşçıyı toplayabildi.[2053]

Resûlullah (sav), -savaşlardaki âdetinin dışına çıkarak- kendi hedefini ve yönünü ilan etti. Zira açık bir şekilde Rumlarla savaşmayı kastettiğini duyurdu. Şunu iyi biliyoruz ki, Resûlullah (sav)'in çoğu gazvedeki âdeti, hareketin ve düşmana ani saldırmanın gizliliğini korumak için tevriye etmesi (asıl hedefe yönünü gizlemesi) ve açık bir şekilde hedefini, yönünü ve niyetini ilan etmemesiydi.[2054]

Bazı âlimler; maslahat, gizliliğin gerekliliğini istemediği zaman gazve yönünü açıklamanın caiz olduğuna dair Resûlullah (sav)'in bu uygulamasını delil göstermişlerdir.

Resûlullah (sav) bu gazvede -âdeti dışına çıkarak- birkaç sebepten dolayı gazvenin yönünü Müslümanlara açıklamıştır. O sebeplerden bazıları şunlardır:

• Mesafenin uzak olması: Resûlullah (sav), Rum diyarına yürümenin çok zor olduğunu idrak ediyordu. Çünkü yürüyüş suyu ve nebatı az olan uçsuz bucaksız bir bölgede tamamlanacaktı. Dolayısıyla hareket etmeden önce masrafların ve mücahitler için taşıma araçlarının ikmal edilmesi gerekliydi. Ta ki, bu araç ve gereçlerin eksikliği aranan hedefin gerçekleştirilmesi hususunda boş çırpınma ve elin boş dönmesine sirayet etmesin.

• Rumların sayısının çok olması: Buna ek olarak da, Rumlarla karşı karşıya gelmek, özel bir hazırlık ister. Rumlar, daha önce Peygamber (sav)'in karşı karşıya geldiği diğer düşmanlardan tamamıyla farklı bir

2051 Tevbe, 41
2052 Mütercim
2053 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 97
2054 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 97

düşmandı. Zira insan ve savaş alet edavatları çoktu, savaş ile ilgili dirayetleri büyüktü ve savaş güçleri üstündü.[2055]

• Zamanın şiddetli ve şartlarında ağır olması: Bu zaman ve şartlarda gazve yönünün ilan edilmesinden maksat, herkesin kendi durumunu öğrenmesi ve bu uzun yolculuğa lazım olan nafakayı hazırlamasıydı.[2056]

• O zamanda gizlemeye artık mecal kalmamıştı: Zira Arap yarımadasında Rum ve Tebuk, Dumetu'l-Cendel ve Akabe bölgelerinde bulunan Rumlara bağlı Arap Hıristiyanlardan başka tehlike arz edip büyük bir kuvveti gerektirecek hiçbir düşman gücü kalmamıştı.[2057]

Savaş planlarının saklanması, gizlilik ve ilan etme durumlarında genel maslahatı riayet etme konularında Resûlullah (sav) elastikiyet ilkesine sarılmayı bize meşru kılmıştır.[2058]

Müslümanlar, gazvenin yönünü bildikleri an, çıkmak için acele ettiler. Resûlullah (sav) de insanları infak etmeye teşvik ederek şöyle buyurdu: "Usret (güçlük) ordusunu teçhiz eden kimseye cennet vardır."[2059]

Resûlullah (sav) Tebuk Gazvesi'ne çıkarken Muhammed İbni Esleme'yi Medine'ye, vali Ali İbni Ebi Talib'i de kendi ailesine bakmak için tayin etti. Münafıklar Hz. Ali ile ilgili fitne ve yalan haberlere dalıp şöyle dediler: "Muhammed (sav), önemsemeyip saymadığı ve ağır bir yük olduğu için seni geri de bıraktı."

Bunun üzerine Hz. Ali (ra) silahını alıp yola çıktı. Cürf denilen yerde Resûlullah (sav)'e yetişti ve: "Ya Nebiyallah! Münafıklar, beni ağır bir yük görüp önemsemediğin için beni geride bıraktığını söylüyorlar." deyince Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Yalan söylemişler. Fakat ben arkamda bıraktıklarıma bakman için seni geride bıraktım. Geri dön, hem ailemde hem de kendi ailende benim halifem ol. Hz. Harun'un Hz. Musa'ya olan irtibat ve yakınlığı derecesinde bana mürtebit ve yakın olmana razı olmaz mısın? Ancak benden sonra peygamber yoktur."*** [2060]

Resûlullah (sav)'in bu konuşmasından sonra Hz. Ali, Medine'ye geri döndü.[2061] Hz. Ali (ra)'ın, Resûlullah (sav)'in ailesinde halife olarak bırakılması, akraba hısım olması sebebiyle idi. Bu halifelik, ailenin işine bakmak olan özel bir iş içindi. Aynı gazvede Muhammed İbni Mesleme el-Ensari'nin halifeliği ise genel idi. "Hz. Ali'nin bu halifeliği Resûlullah

2055 Er-Resûl el-Kaid, 398
2056 El-Bidaye ven-Nihaye, 5/4
2057 Gazvetu-Tebuk, 57, Muhammed Ahmed Başmil
2058 El-Kiyade fi-Ahdi'r-Resûl, 510
2059 Buhari 7/65; Darekutni, 4401; Beyhaki, Süneni Kübra, 6/167
2060 Buhari, 3706; Müslim, 2404/31-32; Sahihu's-Sire en Nebeviyye, 589
2061 Zadu'l-Mead, 5/530

(sav)'den sonra halife olacağına işaret etmektedir." diye bir görüş, bazı insanlar tarafından ortaya atılmıştır. Bu görüş asla doğru değildir. Zira Hz. Ali'nin bu halifeliğin özel olarak Resûlullah (sav)'in ailesiyle ilgiliydi.[2062]

Resûlullah (sav) Veda Tepesine ulaştığında ordu komutanlarını seçti, sancak ve bayrakları bağladı. En büyük sancağı Ebubekir Sıddık'a, en büyük bayrağı Zübeyr İbni Avvam'a, Evs kabilesinin bayrağını Useyd İbni Hudeyr'e ve Hazrec kabilesinin bayrağını da Ebu Dücane'ye verdi ve Ensar'dan her bir obanın bir sancak edinmesini emir buyurdu.[2063]

Resûlullah (sav), Tebuk'a vardığı günden döndüğü güne kadar koruma görevini Abbad İbni Bişr'e verdi. Abbad (ra) arkadaşlarıyla birlikte askerler arasında sürekli devriye geziyorlardı.[2064]

Bu gazvede Resûlullah (sav)'in kılavuzu Alkeme İbni Fağva el-Huzai idi. Alkeme (ra), Tebuk yolunu en iyi bilen yetenekli izcilerden biriydi.[2065]

İslam ordusunun takip ettiği yolu ve bayrakların dağıtımı ile ilgili bilgileri sadece Vakidi vermektedir. Vakidi, Metruk (alimler tarafından terk edilmiş, itibar görmeyen) biridir. Ancak siret hakkında çok bilgiye sahiptir. Dolayısıyla kendisinden bu tür bilgileri almanın zararı yoktur.[2066]

Araştırmacı olan kimse, genelde savaşçıların sayısında, özelde de süvarilerin silahlarında seri bir gelişme mülahaza etmektedir.

Bedir Gazvesi'nde atlıların sayısı -bazı rivayetlere göre- iki idi. Uhud Gazvesi'nde atlıların sayısı, Bedir Gazvesi'ndeki sayıya gelmedi. Altı sene sonra -sadece altı senede- bu sayı on bine ulaştı. Bu da, Arap yarımadasında özellikle de badiyede (kırsalda) İslam'ın yayılmasına dayanıyor. Zira badiyede yaşayanlar şehirlilerden daha fazla at alıp eğitiyorlardı.[2067]

2062 Süverun ve İberun Mine'l-Cihadi en-Nebeviyye fi'l-Medine, 466-467
2063 El-Mağazi, 3/996 ve Tabakatü'l-Kübra, İbni Sa'd, 2/166
2064 Sübülü'l-Hüda ver-Reşat, 5/622 ve Es-Sireu ma es-Salibiyyin, 99
2065 İmtau'l-Esma, 1/451 ve Şerhu Mevahid el-Leduniyye
2066 Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/532
2067 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 100

2.
KONU

TEBUK YOLUNDA CEREYAN EDEN OLAYLAR VE TEBUK'A VARIŞ

Ordunun hazırlanmasından, görevlerin dağılımından, sancakların ve bayrakların dağıtılmasından sonra Resûlullah (sav) komutasındaki İslam ordusu Tebuk'a yöneldi. Kendilerinde hayır zannedilen Müslümanlardan bir grup geride kaldığı hâlde Resûlullah (sav)'e zikredildiğinde şöyle buyuruyordu: "Bırakın onu... Eğer onda hayır varsa, Allah Teâlâ onu size ilhak edecektir, eğer onda hayrın dışında bir şey varsa, muhakkak ki Allah Teâlâ sizi ondan kurtarmıştır."[2068]

Ebu Zer El-Ğifari'nin Hikayesi

İbni İshak şöyle demiştir: "... Sonra Resûlullah (sav) Tebuk'a doğru yürümeye devam edince bazı adamlar geride kalmaya başladı.

Bunun üzerine sahabeler: 'Ya Resûlullah! Filanca adam geride kaldı.' diyorlardı.

Resûlullah (sav) de şöyle buyuruyordu: ***'Bırakın onu... Eğer onda hayır varsa, Allah Teâlâ onu size ilhak edecektir, eğer onda hayrın dışında bir şey varsa, muhakkak ki Allah Teâlâ sizi ondan kurtarmıştır.'***

Ta ki: 'Ya Resûlullah! Ebu Zer geride kaldı; devesi onu geride bıraktı.' denince Resûlullah (sav): ***'Bırakın onu... Eğer onda hayır varsa Allah Teâlâ onu size ilhak edecektir. Eğer onda hayrın dışında bir şey varsa, muhakkak ki Allah sizi ondan kurtarmıştır.'*** dedi.

Ebu Zer (ra) devesini bekleyip durdu. Devesi, kendisini geciktirip alıkoyunca eşyasını aldı, kendi sırtına yükledi. Sonra da yaya olarak Resûlullah'ın izini takip ederek yürüdü. Resûlullah (sav) bir menzilde konakladığı bir sırada Müslümanlardan biri yola bakarak: 'Ya Resûlullah! Bu adam yolda tek başına yürüyor.' dedi.

2068 Hâkim, 3/50 ve El-İktifa Bima Tedemmenehu min-Meğazi Resûlullah ves-Selaseti'l-Hulafe; Kelali, 2/276

Resûlullah (sav) de: ***'Ebu Zer ol! (Gelen kişinin Ebu Zer olmasını Allah'tan umuyorum.'*** buyurdu.

Orada bulunanlar pür dikkatle baktıklarında: 'Ya Resûlullah! Allah'a yemin olsun, o gelen Ebu Zer'dir.' dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***'Allah Ebu Zer'e rahmet eylesin; tek başına yürüyecek, tek başına ölecek ve tek başına dirilecektir.'*** buyurdu."[2069]

Daha sonra Hz. Osman (ra)'ın devri geldi; bazı durumlar (hoş olmayan bazı olaylar) ortaya çıktı; Ebu Zer (ra) Rebeze'ye sürüldü. Ölüm kendisine yaklaşınca eşine ve hizmetçisine: 'Öldüğüm zaman beni yıkayın, kefenleyin ve sonra beni yol ortasında bırakın. Oradan geçen ilk kafileye: 'Bu Ebu Zer'dir!' deyin.' diye vasiyette bulundu. Vefat edince, eşi ve hizmetçisi Ebu Zer'in dediği gibi yaptılar. O sırada bir kafile çıkageldi. Az kalmıştıki binekleri onun naaşına basacaktı. İşte o zaman kafilede bulunanlar onu fark edebildiler.

Gelen kafile Kufe kafilesiydi. Aralarında İbni Mesud (ra) da vardı.

İbni Mesud (ra): 'Bu nedir?' diye sordu.

Ona: 'Ebu Zer'in cenazesidir.' denildi.

İbni Mesud ağlamaya başladı ve: *"Resûlullah (sav):* ***'Allah Ebu Zer'e rahmet eylesin! Tek başına yürüyecek, tek başına ölecek ve tek başına dirilecektir.'*** demişti." dedi ve ardından devesinden inip defnedinceye kadar onun cenazesine sahip çıktı."[2070]

Bu Kıssadaki Dersler ve İbretlerden Bazıları Şunlardır

- Ebu Zer (ra)'ın maruz kaldığı zorluklar ve tehlikeler: O zorluk ve tehlikelere karşı Allah Teâlâ onu sabır ile güçlendirdi ve onu kurtardı. Ebu Zer (ra), Resûlullah (sav)'e ve Müslümanlara yetişinceye kadar eşyasını kendi sırtında taşıdığı hâlde ayakları üzerinde yürümekte büyük bir çaba harcadı. Tek amacı, Allah yolunda yapılan cihad şerefine nail olmaktı.[2071]
- Resûlullah (sav): ***"Allah Ebu Zer'e rahmet eylesin! Tek başına yürüyecek, tek başına vefat edecek ve tek başına dirilecektir."*** sözlerinde Resûlullah (sav), peygamberliğinin doğruluğuna delalet eden, gün orta-

2069 Es-Sire en-Nebeviyye İbni Hişam, 4/178; Kenzu'l-Ammal, Muttaki el-Hindi ve El-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir

2070 Hâkim, 3/50-51; Taberi Tarihi, 3/145; Beyhaki Delail, 5/221-222 ve Es-Sire en-Nebeviyye İbni Hişam, 4/178

2071 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 129 ve Et-Tarihu'l-İslami Humeydi, 8/114

sında güneş gibi apaçık bir delil bulunmaktadır. Zira vuku bulmayan şeyleri haber vermek ve haber verdikten sonra haber verildiği şekilde vuku bulması Allah tarafından Resûle (sav) verilen bir mucize ve bir ikram olduğuna delalet etmektedir. Nübüvveti isbat eden araçlardan bu araç şeref sahibi Nebevi sirette sayılmayacak kadar çoktur.[2072]

• Aynı şekilde bu kıssada İbni Mesud (ra)'ın ilmine, hatırlama gücüne ve hıfzettiği şeylerin süratle aklına gelmesine delil bulunmaktadır. Zor yıllar geçmesine rağmen, hayatının sonunda Ebu Zer (ra)'ın durumunun varacağı noktadan bahseden Resûlullah (sav)'in hadisini hatırlamıştır.[2073]

EBU HAYSEME'NİN HİKÂYESİ

İbni İshak şöyle söylemiştir: "... Resûlullah (sav)'in birkaç gün yürümesinden sonra Ebu Hayseme kendi ailesine geri döndü. Her iki hanımı kendisine ait bahçenin içerisinde bulunan her iki gölgelikte olduklarını, her birinin kendisine ait gölgeliğe su serpip suladığını ve soğuk su ve yemek hazırladığını gördü.

Yapılan hazırlıklardan sonra Ebu Hayseme (Malik İbni Kays) devesine bindi ve Resûlullah'a (sav) yetişmek üzere yola çıktı. Uzun bir yolculuktan sonra Tebuk da Resûlullah (sav)'e yetişti.

Yolda, Resûlullah (sav)'e yetişmek isteyen Umeyr İbni Veheb el-Cümehi, Ebu Hayseme'ye yetiştikten sonra bu uzun yolculukta birbirlerine refakat ettiler. Tebuk'a yaklaştıklarında Ebu Hayseme, Umeyr İbni Veheb'e: 'Resûlullah (sav)'in yanına varıncaya kadar benden biraz geride kalırsan iyi olur.' dedi. Sonra baştan sona kadar Resûlullah (sav)'e anlattı. Resûlullah (sav) de ona ***'Hayırlı olsun'*** dedi ve hayırlı dualarda bulundu."[2074]

İbni Hişam, Ebu Hayseme'nin şiir olarak şöyle söylemiş olduğunu ifade etmektedir:

"Dinlerinde nifak eden insanları görünce,
En iffetli en şerefli olanını yaptım ben.
Muhammed'e biat ettim, sağ elini koydum eline,
İşlemedim hiçbir günahı, yaklaşmadım mahreme ben.
Terk ettim çardakta karımı hem bahçemi,

2072 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 129
2073 Et-Tarih el-İslami, 8/114
2074 Taberani, Fi'l-Kebir, 5419; Beyhaki, Delail, 5/222-223; Mucmau'z-Zevaid, 6/192-193

Koruğu siyahlaşmış çok meyveli hurmalıkları ben.
Münafıklar kuşkuya düştüklerinde, benim nefsim,
İtaat eder, din cihetine yönelir benim şahsım."[2075]

Bu Kıssadaki Bazı Dersler ve İbretler Şunlardır

• Müslüman, Canlı Yüreğin Sahibidir

Ebu Hayseme (ra), serin gölgede ikamet etmekle birlikte hanımlarının hazırladıkları soğuk suyu ve yiyecek sofrasını görünce, hemen Resûlullah (sav)'i ve güneşin altında kızgın sıcaklığa ve rüzgâra maruz kalmak gibi içinde bulunduğu ortamı hatırladı, gördü, yüreği uyandı ve nefsini hesaba çekti. Sonra da İslâm ordusunun peşinden gitmeye azmetti ve gitti. Mekke'den geldiği sanılan Umeyr İbni Veheb ile karşılaşana kadar uçsuz bucaksız sahraları ve ıssız çölleri tek başına aştı.

Bu tablo, başlarından zaaf anları geçeni sonrada hatırlayıp nefislerine müracaat ettikleri zaman dönen, döndüklerinde de daha önce sahip oldukları imandan daha güçlü bir imana sahip olan takva sahiplerinin süluklarından sadece bir örneği açıklamaktadır. Bunun beyanı ile ilgili Allah (cc) şöyle buyurmaktadır: ***"Şüphe yok ki Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, kendilerine şeytandan bir vesvese dokunduğu zaman iyice düşünürler (derhâl Allah'ı hatırlarlar da) sonra hemen gözlerini açarlar."***[2076]

Ebu Hayseme (ra) çok çabuk hatırladı, suçlu olduğu şuuruna vardı ve kaçırdığı fırsatı yakalama umuduyla yola çıktı, ta ki Tebuk da Peygamber (sav)'e yetişti ve rızasına ve sevincine nail oldu.[2077]

• Resûlullah (sav)'in Ashabını Tanıması

Sahabeler: "Yolda bir süvari bize doğru geliyor." dedikleri zaman Resûlullah (sav): ***"Ebu Hayseme olsun."*** buyurdu.

Ebu Hayseme yaklaşınca Müslümanlar onu tanıdılar ve hepsi birden: "Ya Resûlullah! Allah (cc)'a yemin olsun, o Ebu Hayseme'dir." demeleri Resûlullah (sav)'in ashabını tanıdığına, adamlarının cevherlerini herkesten daha fazla bildiğine, icabet edenleri ve suç işlediği zaman süratle tövbe edip Rabbine döneni çok iyi tanıdığına dalalet etmektedir. Adamların hasletlerini ve madenlerini bilmek değişik hayat alanlarında

2075 El-Bidaye ven-Nihaye, 5/8
2076 A'raf, 201
2077 Et-Tarih el-İslami, 8/111-112

teamül neticesinde geniş bilgiye ve inceleyip araştıran kapsamlı bir deney ve uzmanlığa delalet eder.

Zira Resûlullah (sav) ashabının arasına giriyor, içlerine karışıyor, onları dinliyor, onlara dinletiyor, onunla beraber yürüyorlar ve bayrağı altında savaşıyorlar.[2078]

• Ebu Hayseme'nin Sağduyusu, Sabrı ve Azminin Nüfuzu

Ebu Hayseme'nin yakıcı sıcakta, suyu az olan bu sahralarda ve bu yorucu yolculukta tek başına yürüyüp Resûlullah (sav)'e yetişeceğine dair aldığı bu kararı iyi düşünün; bu sağduyulu kararı aldı ve uyguladı. Bu da, azminin kuvvetine, iradesinin genç olmasına, kuvvetine ve sabrına delalet etmektedir.[2079]

• Komutanın Kendi Askerini Kınamasının Etkisi Vardır

Ebu Hayseme (ra) suçunu itiraf ederek Resûlullah (sav)'in yanına vardı ve selam verdi. Resûlullah (sav) zımnen azarlama ve tehdid içeren bir kınama ile onu kınadı.

Zira Resûlullah (sav) ona: ***"En iyisini yaptın, sana layık olanı yaptın, ey Eba Hayseme!"*** buyurdu.

Bu söz tehdit içerikli bir sözdür. Çünkü manası "Helaka yaklaştın." demektir. Kuşku yok ki insanın nefsinde bu sözün tesiri büyük oldu. Zira onu, işlediği suçun hakikatine vâkıf kıldı.

Bu metot, askerlerin hatalarına karşı komutanlarına susmamayı öğretmek konusunda kerem sahibi bir Nebevi metottur. Çünkü hatalara karşı susmak hem askerlere hemde başkalarına zarar verir.

Bundan da ziyade komutanların görevi, hatayı düzeltmeye, hata işleyeni hesaba çekmeye ve onu doğrultmaya yönelik çaba sarf etmeleri gerekir. İşte bunları yapmakla gerçek manada eğitici, öğretici ve mürşit olurlar.[2080]

İSLÂM ORDUSU TEBUK'DA

Peygamber (sav) Tebuk'e vardığında, orada toplanan Rum ordusundan ve Arap kabilelerinden hiçbir ize rastlamadı. İslam ordusu Tebuk'ta yirmi gün kalmasına rağmen Rum komutanlığı, Müslümanlarla

2078 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 133
2079 Age, 133-134
2080 Age, 134

savaşa girmeyi hiç düşünmedi. Hıristiyanlaşan Arap kabileleri de sükûneti tercih ettiler. Şam etrafındaki şehir hükümdarlarına gelince, onlar barışı ve cizye vermeyi seçtiler. Bu sebeple Eyle kralı (Yuhanna) beyaz bir katır ile bir aba hediye alarak, Peygamber (sav)'e göndererek cizye üzerine barış anlaşmasını imzaladı.

Resûlullah (sav) sayısı dört yüz yirmiyi bulan bir süvari seriyyenin başında Halid İbni Velid'i Dumetü'l-Cendel tarafına gönderdi.

Ukaydir İbni Abdilmalik el-Kindi, Eyle kalesinin dışına ava çıkarken Halid bin Velid tarafından esir alındı.[2081] Peygamber (sav) cizye üzerine onunla sulh yaptı.[2082]

Müslümanlar, Ukaydir'İn üstünde bulunan bir kaftana şaşıp hayretle bakıyorlardı. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Siz buna şaşıyor musunuz? Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, cennette, Sa'd İbni Muaz'ın mendilleri bundan daha güzeldir."***[2083]

Bazı rivayetlerde şöyle varit olmuştur: Hz. Halid'in Ukaydir'den aldığı ganimet, kadın ve çoluk çocuklardan başka sekiz yüz deve, dört yüz zırh ve dört yüz mızraktan ibaretti.[2084] Beyaz bir katır ile bir abadan ibaret olan Eyle kralı Ükeydir'in hediyesi Peygamber (sav)'e ulaştı. Resûlullah (sav) onun canını bağışladı ve onunla cizye üzerine anlaştı.[2085]

Resûlullah (sav); Cerba, Ezrah[2086] ve Mekna ahalileriyle anlaşmalar imzaladı.[2087]

Bu anlaşmalar gereği Arap Hıristiyanlarından olan bu insanlar her yıl cizye verecekler ve Müslümanların sultasına boyun eğeceklerdi. Ayrıca Resûlullah (sav) Arap yarımadasının kuzeyinde yer alan emîrliklerle de bazı antlaşmalar yaptı. Böylece İslam devleti kuzey sınırlarının emniyetini (güvenliğini) sağlamış oldu.[2088]

Resûlullah (sav), yapmış olduğu bu anlaşmalarla Rumların kanatlarını yoldu. Zira bu kabileler, Hıristiyanlığı kabul etmemişlerdi ama Rumlara tabi idiler. Dolayısıyla Resûlullah (sav) ile anlaşma yapıp cizye vermeye bağlı kalmaları, Rum kanatlarının yolunması, Rumlara tabiyet

---

2081 El-İsabe, 1/412-415 (Hasen bir senetle, İbni İshak kanalıyla)
2082 Es-Sire en-Nebeviyye İbni Hişam, 4/180
2083 Buhari, 3802; Müslim, 2468/126 ve sahih bir senetle, Age, 4/180
2084 5/17, Urve'nin irsalinden ziyade bu rivayetin senedinde Ebu'l-Esved'den rivayet eden İbni Lahia bulunmaktadır. İbni Lahia da zayıftır.
2085 El-Müctemaü'l-Medeni; Ömeri, 241
2086 El-Mağazi, 3/1032
2087 El-Vesaik es-Siyasiyye fi-Ahdi en-Nübüvve vel-Hülefaer-Raşide, 119-124
2088 Muhammed Resûlullah, M. Sadık Arcun, 4/479

bağlarının kesilmesi ve onları zelil eden ve Rum sultasına boyunlarını eğdiren bu tabiyetten azat olmaları ve kurtulmaları sayılmaktadır. Çünkü bu kabileler, Rumlardan düşen kırıntılara nail olarak o kırıntılarla hayatlarını sürdürüyorlardı ve şiddetle tutup yakalayan güçlerin sebebiyle zulümlerden korktukları için Rumların sultasına boyun eğiyorlardı. Bu kabileler anlaşmanın gereğini yerine getirdiler, cizyenin verilmesine bağlı kaldılar ve küçülerek elleriyle cizye verdiler.[2089]

Bu anlaşmalar, devletin kök salması ve insanları Allah'ın dinine davet etme konusunda Resûlullah (sav)'in planladığı hikmetli bir Nebevi siyasettir. Bu hikmetli siyaset sayesinde Resûlullah (sav)'e itaat eden ve Müslümanların hükmüne boyun eğen emîrlikler sebebiyle Müslümanlar ile Rumları bir birinden ayırmayı ve aralarında tampon bölge oluşturmayı başarabildi. Bu emîrlikler, Raşit Halifeler zamanında İslami fetihlerin işini kolaylaştıran merkez noktası ve hareket merkezi hâline geldiler. Dolayısıyla Müslüman kuvvetler kuzeye doğru o merkez noktasından hareket ettiler ve büyük hedeflerini gerçekleştirmek için o nokta üzerine yoğunlaştılar.[2090]

İSLAM ORDUSUNUN SEMUD DİYARINDAN GEÇİŞİ SIRASINDA RESÛLULLAH (SAV)'İN YAPTIĞI TAVSİYELER

Ebu Kebşe el-Ensari şöyle demiştir:

"Tebuk Gazvesi'nde insanlar, Semud kavmi hicirlerine (evlerine) girmeye acele ettiler. Bunun haberi Resûlullah (sav)'e ulaşınca insanlara: ***'Es-Salate Camia'*** diye nidada bulundu."

Ebu Kebşe sözlerine şöyle devam etti: "Ben Resûlullah (sav)'in yanına geldim. Resûlullah (sav) devesini durdurup şöyle diyordu: 'Allah Tealâ'nın gazap ettiği kavmin bulunduğu yere niçin gidiyorsunuz?'

Müslümanlardan biri yüksek sesle: 'Onlardan ibret alıyoruz, ya Resûlullah!' dedi.

Resûlullah (sav): ***'Bundan daha acayip bir şeyi haber verip sizi korkutayım mı? Sizin nefsinizden bir adam, sizden önce vuku bulan ve sizden sonra vuku bulacak şeylerden haber veriyor. Dosdoğru olun ve doğru olanı yapın. Allah (cc) azabına aldırmaz (onu önemsemez), kendi nefislerinden hiçbir şeyi defedemeyen bir kavim gelecektir.'*** dedi."[2091]

2089 Muhammed Resûlullah, M. Sadık Arcun, 4/479
2090 Es-Sireu ma es-Salibiyyin, 221
2091 Ahmed b. Hanbel, 4/231; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 6/194 ve El-Fethu'r-Rabbani, 21/195

BÜYÜK SAHABE ABDULLAH'IN (ZÜL-BİCADEYN)[2092] VEFATI

Abdullah İbni Mesud (ra) şöyle diyor:

"Ben, Resûlullah (sav) ile birlikte Tebuk Gazvesi'nde bulunuyordum. Gece yarısı kalktım ve askerin bulunduğu yerin kenarında bir ateş şulesini gördüm ne olduğunu anlamak için oraya gittim. Hz. Resûlullah (sav), Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer (ra) orada idiler. Vefat eden Abdullah Zül-Bicadeyn el-Müzeni'yi defnetmek için ona kabir kazmışlardı. Resûlullah (sav) kabrin içinde duruyordu. Ebubekir ile Ömer ise Abdullah'ın cenazesini kabrin içinde bulunan Resûlullah (sav)'e uzatıp kabre indiriyorlardı.

Resûlullah (sav) şöyle buyuruyordu: ***'Kardeşinizi bana yakınlaştırınız.'***

Onlar da onu aşağıya indirip ona uzattılar. Resûlullah (sav) kabirde onu kenarı üzerinde yerleştirip hazırlandığında: ***'Allah'ım! Ondan razı olarak geceledim. Sen de ondan razı ol.'*** buyurdu."

İbni Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Keşke ben bu çukurun (kabrin) sahibi olsaydım."[2093]

İbni Hişam şöyle demiştir: "Abdullah 'Zül-Bicadeyn' olarak isimlendirilmiştir. Çünkü o, İslam'a özlem duyuyordu. Kavmiyle çekişip İslam'a girmek istiyordu. Kavmi ise onu İslam'a girmekten alıkoyuyordu. Üstünde, başka elbisesi olmayan bir tek 'bicad (sert ve kalın aba)' içinde onu bırakana kadar kavmi tazyik edip onu sıkıştırdı. Bunun üzerine Abdullah bir kaçış yolunu bulup Resûlullah (sav)'e gitmek için kaçtı. Resûlullah (sav)'e yaklaşınca bicadını ikiye böldü. Bir parçasını önlük, diğer parçasını da şemil (bütün vücudu kaplaya elbise) yaptı. Sonra da Resûlullah (sav)'in yanına geldi. İşte bundan dolayı ona 'Zül-Bicadeyn' denildi."[2094]

Bu Kıssadaki Dersler, Hikmetler ve Faydaları Şunlardır

• Peygamber (sav)'in Hayatlarında ve Vefatlarında Ashabına Hürmeti ve Onları Tazim Etmesi

Zül-Bicadeyn'e yapılan uygulama, vefat hâlinde bile, Peygamber (sav)'in, ashabına hürmet edip onları tazim etmeye olan hırsına delalet etmektedir. Çünkü onlar sahip oldukları en değerli şeyi geride bıraka-

---

2092 Bicad, sert ve kalın abadır.

2093 Bezzar, 2736; Ebu Nuaym, Delail, 2/524-526; Mucmau'z-Zevaid, 9/369; Sahih es-Sire en-Nebeviyye, 598 ve El-İsabe, İbni Hacer. İbni Hacer şöyle demiştir: "Bağavi, bu hadisi uzunluğuyla bu vecihle rivayet etmiştir. Bu senedin ricali güvenilirdirler. Ancak onda intika vardır."

2094 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/182

rak Allah (cc) yolunda cihad etmek için kendi canlarını takdim etmişler. Bu riayet dünyada hürmet ve tazimlerinin ortaya çıktığı yerlerden biri olmuştur. Zira Resûlullah (sav) cesetlerini kutlara ve diğer yırtıcı hayvanlara yem etmedi ki, bu hürmet bu ikram, başkalarını kahramanlığa ve cihad meydanlarına sevk eden sebeplerden biri olsun. Anlatmaya değerdi ki, bu ilke, ancak bu yeni asırda onu tatbik etmeye davet eden kimseleri bulabildi. İşte bununla da şunu söylemek mümkündür: Müslüman komutanın kendi askeriyle ilgilenmesi ve onun durumuna ve işlerine riayet etmesi, İslam'ın doğuşundan ancak asırlar sonra beşerî sistem ve düzenlerin tanıştığı askerî bir ilkedir.[2095]

Bu tablo, iyilik ve ikram hususunda tek olmayan bir tablodur. Zira krallar ve hükümdarlar tarihinde bu seviyeye kadar, bir hükümdarın raiyesinden bir ferdi kendi elleriyle kabrine yerleştirmesine ve onu son yolculuğuna uğurlamasına ve sonra da onun için Rabbü'l-Âlemin'den rıza talep etmesi ve kendisinin de geceleyip ondan razı olduğunu ilan etmesi seviyesine kadar iyilik yapan ve tevazu gösteren bir kimseye rastlamak mümkün değildir.[2096]

• Geceleyin Defnetmenin Caiz Oluşu ve Hayırlı İşlerde Gıpta Etmenin Meşru Olması

Resûlullah (sav) Zül-Bicadeyn'i geceleyin defnetti. Dolayısıyla vefat edenin defnine acele etmek sünnettir. Aynı şekilde hayırlı işlerde gıpta etmekte meşrudur.

Gıpta, senin kardeşlerine hasıl olan bir hayrı kendi nefsin için de hasıl olmasını edip istemendir. Gıpta, hasedin (kıskançlığın) tam tersidir. Zira kıskançlık, bir nimetin, senin dışındaki insanlardan zail olmasını arzulayıp istemendir. Gördüğün gibi kıskançlığın tamamı kötülüktür. Gıpta ise sadece hayırlı işlerde söz konusudur.[2097]

Abdullah İbni Mesud'un şu sözünü iyi düşün: Zira Abdullah İbni Mesud, Resûlullah (sav)'in Zül-Bicedeyn hakkında: ***"Allah'ım! Ben geceledeğimde ondan razıydım, sen de ondan razı ol."*** dediğini duyunca: "Keşke bu çukurun (mezarın) sahibi ben olsaydım." dedi.[2098]

Bu söz, Allah (cc)'a ve ahiret gününe iman eden ve bu duruşu sergileyen her müminin sözüdür. Kısacası müminler, yarış meydanlarının nerelerde olacağını çok iyi biliyorlardı.[2099]

2095 El-Medhal ilel-Akide vel-İstiraticiyye'l-İslamiyye, 229
2096 Süverun ve İberun Mine'l-Cihadi En-Nebevi fi'l-Medine, 472
2097 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 163-164
2098 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 598
2099 Min Maini es-Sire, 452

TEBUK GAZVESİ'NDE MEYDANA GELEN BAZI MUCİZELER

Tebuk Gazvesi'nde pek çok mucize meydana geldi. Bazıları şunlardır:

Yağmur Duasında Bulunan Peygamber (sav)'in Duası İçin Allah Bulutlar Gönderdi: Peygamber (sav), Semud hicrini (Semud kavminin helak olduğu mekânı) geçince insanlarda su kalmadı. İnsanlar bu durumu Resûlullah (sav)'a şikâyet ettiler. Resûlullah (sav) de beraberinde bulunan Müslümanlara Rabbinden yağmur yağdırmasını talep etti. Bunun üzerine Allah (cc) bir bulut gönderdi ve insanlar susuzluklarını giderip su ihtiyaçlarını temin edene kadar yağmur yağdı.

İbni İshak, Mahmud İbni Lebid'e şöyle diyenlerden rivayet etmiştir: "İnsanlar kendi içlerindeki nifakı bilmiyorlar mıydı?"

Mahmud İbni Lebid: "Evet, Allah (cc)'a yemin olsun! Adam onu kardeşinden, babasından, amcasından ve aşiretinden biliyordu." dedi.

Mahmud sözlerine şöyle devam etti: "Kavmimden bazı adamlar, münafıklardan nifakı belli olan bir adam hakkında bana şöyle haber verdiler: 'Resûlullah (sav) nerede yürüse o adam da orada yürüyordu. Hicrde insanların suyu tükenip herkes susuz kalınca, Resûlullah (sav) dua etti. Allah (cc) bulutları gönderip insanlar su ihtiyaçlarını karşılayana kadar yağmur yağınca biz o münafık olan kişiye gittik ve 'Yazıklar olsun sana! Bütün bunlardan hiçbir şey kaldı mı?' dedik. Adam: 'Gelip geçen bir buluttur.' dedi."[2100]

Resûlullah (sav)'in Kaybolan Devesinin Haberini Vermesi: Resûlullah (sav), Tebuk'a doğru yürürken yolda devesi kayboldu. Ashabı deveyi aramaya çıktılar Resûlullah (sav)'in yanında Umare İbni Hazm adında ashabından bir adam vardı. Bu adam Akabe biatine ve Bedir Gazvesi'ne katılanlardan biri idi. Umare, Amr İbni Hazmoğullarının amcası idi. Umare'nin meskeninde münafık olan Zeyd İbni Lusayd el-Kaynukai vardı. Zeyd İbni Lusayd Umare'nin meskeninde, Umare de Resûlullah (sav)'in yanında iken, şöyle dedi: "Muhammed (sav), kendisinin peygamber olduğunu ve gökyüzünden size haber verdiğini iddia etmiyor mu? Oysa devesinin nerede olduğunu nasıl bilmiyor?"

Umare de, kendisinin yanındayken Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

2100 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/176; Süverun ve İberun Mine'l-Cihadi'n-Nebevi, 473 ve El-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir, (Tebuk yılında Abdullah İbni Ubey ve şüphe ehlinin geri kalmaları faslı)

"Şüphesiz ki bir adam şöyle demiştir: 'İşte Muhammed kendisinin peygamber olduğunu size haber veriyor ve gökyüzü emrinden size haber verdiğini iddia ediyor fakat devesinin nerede olduğunu bilmiyor?' dedi. Bunun üzerine Resulullah (sav); Allah (cc)'ya yemin ederim ki ben Allah Tealâ'nın bana öğrettiği şeylerin dışında hiçbir şey bilmiyorum. İşte Allah (cc), devenin yerini bana şimdi bildirdi. Deve filanca vadide filanca patikada ve filanca yerdedir. Yularının takıldığı bir ağaç onu hapsetmiştir. Gidin onu bana getirin."

Sahabeler gittiler ve onu getirdiler. Umare kendi meskenine döndü ve Zeyd İbni Lusayd'ın söylediklerine işaret ederek şöyle dedi: "Vallahi! Resûlullah (sav) demin bize acayip bir şey söyledi. Allah Tealâ'nın kendisine şöyle şöyle haber verdiği bir adamın sözlerinden bahsetti."

Bunun üzerine Umare'nin meskeninde bulunan diğer bir adam: "Vallahi! Sen gelmeden önce bu sözü söyledi." dedi.

Umare Zeyd'e dönerek: "Ey Allah Tealâ'nın kulları, bana gelin, meğer benim meskenimde büyük bir bela varmış, ondan haberim yokmuş. Ey Allah Tealâ'nın düşmanı! benim meskenimden çık ve bir daha da benimle arkadaşlık yapma." dedi.[2101]

Şiddetli Bir Fırtınanın Kopacağından Haber Vermek ve Ona Karşı Uyarıda Bulunmak: Resûlullah (sav) Tebuk'ta kendi ashabına, şiddetli bir fırtına kopacağını haber verdi ve kendi nefislerinin ve hayvanlarının selameti için ihtiyatlı ve tedbirli davranmalarını, onlara eziyet vermemeleri için dışarıya çıkmamalarını ve eziyet görmemeleri için de hayvanlarını bağlamaları emrini verdi. Resûlullah (sav)'in haber verdiği aynen gerçekleşti; şiddetli fırtına esti ve o fırtınada kalkıp dışarı çıkanları uzak yerlere sürükledi.[2102]

Müslim, Sahihinde, Ebu Humeyd'in şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Yola çıkıp Tebuk'a vardığımızda Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Bu gece kuvvetli bir fırtına esecek. Devesi olan herkes devesini iyi bağlasın.'***

Kuvvetli fırtına esti. Kalkıp dışarı çıkan kişiyi ise, Tay dağına sürükleyip götürdü."[2103]

Nevevi, *Sahih-i Müslim*'in şerhinde bu hadisi şerhederken şöyle demiştir: "Bu hadiste Resûlullah (sav)'in gaybdan haber vermesinden iba-

---

2101 Taberani Tarihi, 3/145; Belazuri, Ensabu'l-Eşraf, 1/285; Beyhaki, Delail, 5/232; İ'lam en-Nübüvve Maverdi, 100 ve Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/177
2102 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 141
2103 Buhari, 1481 ve Müslim, 1392/11-12

ret olan bu açık mucize ve fırtınanın estiği zamanda ayağa kalkmaktan doğabilecek zarardan korkmak vardır."[2104]

Tebuk'un Çeşmesi, Suyunun Çoğaltılması ve Çeşme Çevresinde Olacak Yemyeşil Bahçelerden Haber Verilmesi: Muaz İbni Cebel (ra), Resûlullah (sav)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: ***"Siz yarın -inşaallah- Tebuk çeşmesine varacaksınız. Gün aydınlanıncaya kadar oraya varamazsınız. Sizden her kim oraya varırsa, ben gelmeden hiçbir şekilde onun suyuna dokunmasın."***

Biz çeşmenin yanına vardığımızda bizden önce iki kişinin oraya vardığını gördük. Çeşmeden tıpkı ayakkabı bağı gibi ince ve azbir su akıyordu.

Resûlullah (sav) o iki kişiye: **"Çeşmenin suyuna hiç dokundunuz mu?"** diye sordu.

Onlar: "Evet." dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav), onları azarladı ve Allah'ın izin verdiği kadar da onlara söylediklerini söyledi. Sonra mübarek elleriyle çeşmeden azar azar su aldılar ve bir kapta topladılar. Resûlullah (sav) o kabın içinde ellerini ve yüzünü yıkadı sonrada çeşmeye boşalttı. İnsanlar su ihtiyaçlarını tamamlayıncaya kadar çeşmeden bol bol su fışkırmaya devam etti. O sırada Resûlullah (sav) Muaz İbni Cebel'e şöyle dedi: ***"Eğer uzun bir zaman sen hayatta kalırsan, buralardaki arazilerin bahçelerle dolup taştığını görürsün."*** [2105]

Tebuk bölgesi ve çeşmenin bulunduğu vadi, suyun azlığından dolayı kupkuru ve otsuz idi. Fakat aziz ve celil olan Allah (cc), suyun çoğaltılması bereketini Resûlünün elleri aracılığıyla icra etti. Suyun çoğaltılması sadece ordunun su ihtiyacını gidermek için olmadı. Bilakis Resûlullah (sav), çeşmenin bu şekilde akmasının devam edeceğini, orada meyve ağaçlarıyla dolup taşan bağ ve bahçelerin olacağını haber verdi.

Gerçekten de çok az bir zamanın geçtikten sonra Resûlullah (sav)'in haber verdiği gibi gerçekleşti. Bucağı, tarafı, alanı, bağları, bahçeleri, hurmaları ve hurmalıklarıyla Tebuk, o günden bugüne Resûlullah (sav) peygamberliğinin doğruluğunu konuşmakta; Resûlullah (sav)'in doğruluktan başka bir şey konuşmadığına, hakkın dışında hiçbir şeyden haber vermediğine ve haberini verdiği her şeyin mutlaka gerçekleşeceğine şahit olmaktadır.[2106]

2104 Sahihi Müslim'in Nevevi şerhi, 15/42

2105 Ahmed b. Hanbel, 9/237-238; Müslim, 706/10; Ebu Davud, 1260; Tirmizi, 553; Nesai, 1/285

2106 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 142

Yiyeceklerin Çoğaltılması: Ebu Said el-Hudri (ra) şöyle diyor: "Tebuk Gazvesi'nde insanlar müthiş aç kalmışlardı. Bazı sahabeler, Resûlullah (sav)'e gelerek: 'Bize izin verirsen bize su taşıyan develerimizi kesip etlerini yer, yağlarını da eritiriz.' dediler. O da: ***'Yapınız.'*** buyurdu.

Bu haberi alan Ömer (ra) gelerek: 'Ya Resûlullah (sav)! Eğer bunu yaparlarsa binek hayvanları azalacaktır. Fakat onları topla ve herkesin yanında bulunan fazla azığı getirmesini emret. Sonra da onlara bereket için dua et. Umulur ki, Allah (cc) onlara bereket, bolluk ve genişlik verir!' diye teklifte bulundu.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) bir sergi istedi ve yere serdi. Sonra da halkı, yanlarında bulunan fazla azıklarını getirmeye davet etti. Kimi bir avuç mısır, kimi bir avuç hurma, kimisi de ekmek kırıntıları getirdi. Sergi üzerinde az bir miktar birikti. Sonra Resûlullah (sav) dua etti. Ardından da onlara: ***'Şimdi gelin, ondan kaplarınızı doldurun.'*** buyurdu.

Herkes kabını getirip doldurdu, hatta karargahta doldurmadık hiçbir kap kalmadı. Herkes doyasıya yedi. Yine de sergi üzerinde baştakinden bir miktar daha fazla kaldı. Resûlullah (sav) bu durum karşısında: ***'Ben, Allah'dan başka ilah olmadığına, benim de onun resûlü olduğuma şahadet ederim. Kuşku duymadan bu iki şehadet ile Allah (cc) ile karşılaşan bir kula cennet perdelenmez.'*** dedi."[2107]

Bunlar, Resûlullah (sav)'in nübüvvet ve risaletinin doğruluğuna, Rabbi katındaki yüksek derecesine ve hürmetine delalet eden, Tebuk Gazvesi'nde Allah Tealâ'nın resûlünü eliyle izhar ettiği mucizelerden ve kerametlerden bazılarıdır.[2108]

TEBUK GAZVESİ ESNASINDA MÜNAFIKLARIN TUTUMLARI HAKKINDA KUR'AN-I KERİM'İN KONUŞMASI

Abdullah İbni Ömer (ra) Şöyle Demiştir

Tebuk gazvesinde bir gün bir kişi: "Şu kurralarımızın (Kur'an okuyanlarımızın) mide bakımından en düşkünlerimiz, dil bakımından en yalancılarımız ve düşmanla karşılaşmamız sırasında da en korkaklarımız olduklarından başka bir şey görmüyorum." dedi.

Mecliste bulunan bir kişi ona: "Sen yalan söyledin. Sen münafıksın. Resûlullah (sav)'e bunu haber vereceğim."dedi. Nitekim bu haber Resûlullah (sav)'e ulaştı ve o kişi hakkında Kur'an'dan ayetler nazil oldu.

2107 Ahmed b. Hanbel, 3/11; Müslim, 27/45; Beyhaki, Delail, 5/229-230; İbni Hibban, 6530 ve Ebu Ya'la, 1199

2108 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 141

Abdullah İbni Ömer (ra) sözlerine şöyle devam etti: "Ben o kişiyi Resûlullah (sav)'in devesinin karnı üzerinden geçen yük bağlama ipini tuttuğunu ve Müslümanlar tarafından atılan taşlar ona isabet edip eziyet verdiğini gördüm.

O kişi kendini temize çıkarmak için hep şöyle diyordu: 'Ya Resûlullah! Elbette, biz sadece lafa dalmış şakalaşıyorduk.'

Resûlullah (sav) ise: ***'Allah (cc) ile onun ayetleriyle ve onun Resûlü ile mi alay ediyorsunuz?'*** dedi."[2109]

Katade'nin rivayetinde ise, İbni Ömer (ra) şöyle demiştir: "Resûlullah (sav) Tebuk Gazvesi'nde olduğu bir sırada huzurunda bulunan bazı münafıklar: 'Bu adam (Peygamber), kendisine Şam saraylarının ve kalelerinin feth edileceğini umuyor. Oysa Heyhat, heyhat!' dediler.

Allah (cc) kendi peygamberini münafıkların söylediklerine muttali kıldı. Allah Resûlü: ***'Bana o kafileyi durdurun.'*** buyurdu. Ardında da yanlarına geldi ve: ***'Siz şöyle şöyle söylemişsiniz.'*** dedi.

Onlar, yemin olsun, biz sadece lafa dalmış şakalaşıyorduk.' dediler.[2110] Bunun üzerine Allah (cc) şu ayetleri indirdi: ***'Münafıklar, kalplerinde olan şeyleri, yüzlerine karşı açıkça haber verecek bir surenin üzerlerine indirilmesinden çekinirler. De ki: 'Siz alay ededurun! Allah, çekindiğiniz o şeyi ortaya çıkaracaktır.' Şayet kendilerine (niçin alay ettiklerini) sorsan, 'Biz sadece lafa dalmıştık ve aramızda eğleniyorduk.' derler. De ki: 'Allah'la, O'nun ayetleriyle ve peygamberiyle mi eğleniyordunuz?"*** [2111]

Allah Tealâ'nın ***"Deki: 'Allah (cc) ile, onun ayetleriyle ve onun Peygamberi ile mi alay ediyordunuz?"*** Sözünde bulunan istifham, inkâr istifhamıdır. Dolayısıyla manası şudur: "Ey Muhammed! azarlayarak tehdit ve inkâr ederek onlara de ki: 'Mizah ve şakalarınızda -iddia ettiğiniz gibi- Allah Tealâ'nın farzlarından, hükümlerinden, ayetlerinden, hidayetiniz ve sizi karanlıklardan çıkarıp nura (aydınlığa) götürmek için gelen peygamberinden başka alay edeceğiniz bir şey bulamadınız mı?"

Sonra Allah (cc), onların bu alaylı sözleri kendilerini küfre götürdüğünü beyan ederek şöyle buyurmaktadır: ***"Boşuna özür dilemeyin! Çünkü siz, (sözde) iman ettikten sonra küfrünüzü açığa vurdunuz. İçinizden (tövbe eden) bir zümreyi affetsek bile, suçlarında ısrar etmeleri sebebiyle, diğer bir zümreye azap edeceğiz."*** [2112]

Bu ayetin manası şudur: Yani: "Bu suçu üzerinizden defetmek için

---

2109 Tefsiru İbni Cerir, 10/172 ve Suyuti, Ed-Durru'l-Mensur, 4/230
2110 Age
2111 Tevbe, 64-65

bu özrü zikretmeyin. Çünkü, bir şaka için küfre gitmeye cesaret etmek olmaması gereken bir durumdur. Dolayısıyla özür dilemeniz bile suçunuzu itiraf etmeniz anlamına gelir." Bu da aynen: "Özrü kabahatinden büyük." anlamına gelen darb-ı mesel gibidir.[2113]

"Sizden (tövbe eden) bir grubu bağışlasak bile, bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap vereceğiz." ayetinin manası şudur: Yani: "Tövbe etmelerinden ve Rablerine dönmelerinden dolayı -Muhaşşin İbni Humeyyir gibi- bazılarınızı bağışlasak bile, suçlarından ve suçlarında ısrar etmelerinden dolayı da diğer bazılarınızı azap edip cezalandıracağız."[2114]

Müminlere Eziyet Etmek Ve Resûlullah (sav)'e Suikast Girişimi

O münafıklar hakkında şu ayet inmiştir: ***"Bir şey söylemediklerine dair Allah'a yemin ediyorlar. Hâlbuki o küfür sözünü söylediler ve (sözde) Müslüman olduktan sonra inkâr ettiler. Ayrıca başaramadıkları şeye (peygamberi öldürmeye) de yeltendiler. Sırf, Allah ve Resûlü kendi lütfu ile onları zengin kıldığı için intikam almaya kalktılar. Eğer tövbe ederlerse, kendileri için hayırlı olur. Şayet yüz çevirirlerse, Allah onları dünyada ve ahirette elem dolu bir azaba çarptıracaktır. Artık onlar için yeryüzünde ne bir dost ne de bir yardımcı vardır."*** [2115]

İbni Kesir, Dehhak'ın şöyle dediğini nakletmektedir: "Peygamber (sav) Tebuk Gazvesi'nde bir gece seyir hâlinde iken sayıları on küsur olan münafıklardan bir grup kendisine suikast etmeye yeltendiler. İşte o münafıklar hakkında bu ayet nazil oldu."[2116]

Vahidi'nin Dahhak'tan yapmış olduğu rivayete göre ise, münafıklar, Resûlullah (sav) ile beraber Tebuk'a çıktılar. Münafıklar birbiriyle baş başa kaldıklarında Resûlullah (sav)'e ve ashabına sövüyorlardı ve dine itiraz edip dil uzatıyorlardı. Huzeyfe (ra), onların söylediklerini Resûlullah (sav)'e nakletti.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) onlara: ***'Ey nifak ehli! Sizden bana ulaşanın aslı nedir?'*** buyurdu. Onlar, hiçbir şey söylemediklerine dair yemin ettiler. Allah (cc) onları yalanlayarak bu ayeti indirdi."[2117]

Yukarıda geçen ayetin icmali manası şöyledir: "Kendilerine nisbet edilen sözleri söylemediklerine dair yemin ediyorlar. Allah (cc) ise on-

2112 Tevbe, 66
2113 Tefsiru'l-Murağî, 4/153
2114 Age, 4/153
2115 Tevbe, 74
2116 Tefsiru İbni Kesir, 2/172
2117 Esbabu'n-Nüzul, Vahidi, 251

ları yalanlıyor ve onlardan rivayet edilen küfür sözünü kesinlikle söylediklerini tespit ediyor. Zikredilmesi uygun olmadığı için Kur'an o sözlerin ne olduğunu zikretmemiştir."[2118]

Münafıkların ulaşamayacakları şeye yeltenmeleri ise, Tebuk dönüşünde Akabe'de bulunduğu sırada Resûlullah (sav)'e suikast yapma girişimleri oldu.

İbni Kesir, Huzeyfe İbni'l-Yeman'ın şöyle dediğini nakletmektedir: "Ben Resûlullah (sav) devesinin yularından tutup çekiyordum. Ammar da onu arkadan sürüyordu. Bazen de o çekiyor, ben sürüyordum. Tam Akabe'ye vardığımızda on iki süvari önümüzü kestiler. Ben Resûlullah (sav)'i uyandırıp durumdan haberdar ettim. Resûlullah (sav) yüksek sesle onlara bağırınca onlar sırt çevirip kaçtılar. Resûlullah (sav) bize: ***'Onları tanıdınız mı?'*** diye sordu.

Biz: 'Hayır, ya Resûlullah! Onlar maskeliydiler. Fakat onların bineklerini tanıdık.' dedik.

Resûlullah (sav): ***'Onlar kıyamete kadar münafıklardır. Peki, onların istediklerini biliyor musunuz?'*** buyurdu.

Biz: 'Hayır.' dedik.

Resûlullah (sav): ***'Onlar, Resûlullah'ı sıkıştırıp Akabe'den atmak istediler.'*** buyurdu."[2119]

"Ve sırf Allah ve Resûlü kendi lütuflarından onları zenginleştirdiği için öç almaya kalkıştılar." sözün manası şudur: Yani, o münafıkları Allah Tealâ'nın Resûlünü kendi lütuflarından, şu dünya hayatında yanlarına en sevimli şey olan ganimetlerle onları zenginleştirdiklerinden başka, İslam ve Resûlullah (sav)'in gönderilişi ile ilgili, nefret ve intikam almayı gerektirecek hiçbir şeyi inkâr etmediler.

"Eğer tövbe ederlerse onlar için daha hayırlı olur." Yani, eğer nifaktan ve nifaktan doğacak kötü söz ve fiillerden tövbe ederlerse; o tövbe, dünyada da ahirette de onlar için daha hayırlı olur.

"... Yüz çevirirlerse Allah (cc) onları dünyada da ahirette de elem verici bir azaba çarptıracaktır. Yeryüzünde onların ne dostu ne de yardımcısı vardır." Yani, davet edildikleri tövbeden yüz çevirirlerse, nifaka ve nifaktan kaynaklanan ahlaki ve psikolojik kötülüklerde ısrar ederlerse, Allah (cc) onları, dünyada kalplerinden ayrılmayan bir korku ile elem verici bir azaba çarptırılacaktır.[2120]

2118 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim, 2/665
2119 Beyhaki, Delail, 5/260-261 ve Siyuti, Ed-Dürrü'l-Mensur, 4/244
2120 Hadisu'l-Kur'anu'l-Kerim, 2/666

3.
KONU

TEBUK'TAN MEDİNE'YE DÖNÜŞ

Gazveden Geri Kalanlar ve Dırar Mescidi

Peygamber (sav), Tebuk'ta yirmi gün kaldıktan sonra Medine'ye döndü.[2121] Peygamber (sav) Medine'ye dönerken münafıkların inşa etmiş oldukları Dırar Mescidi'nin yıktırılması için emir verdi. Efendimiz (sav), Medine'ye yaklaştığında çocuklar veda seniyesine (uğurlama yokuşuna) onu karşılamaya çıktılar. Peygamber Medine'ye girdi, kendi mescidinde iki rekât namaz kıldı, ardından da insanlarla görüşmek için mescitte oturdu. Arkada kalanlar gelip özürlerini beyan etmeye başladılar.

Tebuk Gazvesi'nden geri kalmış olanlar dört kısma ayrılırlar:

1- Şer'i mazeretleri olanlar: Allah (cc) bunların mazeretini kabul etti.

2- Şer'i mazeretleri olmayanlar: Ancak Allah (cc) onların tövbelerini etti.

3- Medine çevresinde ikamet eden bedevi münafıklar.

4- Medine münafıkları.

Allah'ın Mazeretini Kabul Ettiği (Meşru) Mazeretleri Olanlar

Allah (cc) şöyle buyurmaktadır: ***"Allah'a ve Resülüne karşı sadık ve samimi oldukları takdirde, güçsüzlere, hastalara ve (seferde) harcayacakları bir şey bulamayanlara (sefere katılmadıkları için) bir günah yoktur. İyilikte bulunan kimselerin (kınanması) için de bir sebep yoktur. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. Kendilerini bindirip (cepheye) sevk edesin diye sana geldikleri zaman, senin, 'Sizi bindirebileceğim bir şey bulamıyorum.' dediğin, bu uğurda harcayacakları bir***

2121 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 603

şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş döke döke geri dönen kimselere de bir sorumluluk yoktur."[2122]

Bu ayeti kerimeler, şer'i mazeretleri olup da Tebuk Gazvesi'nden geri kalmış olanları ve geri kalmaları sebebiyle onlara günah ve sorumluluk olmadığını açıklanmaktadır. Çünkü onları sefere çıkmaktan alıkoyan şer'i mazeretleri vardır.

Ayette geçen "zayıf kimseler"den maksat, yatalak olanlar ve çok yaşlı olanlardır. Bazılarına göre; küçükler, diğer bazılarına göre de delilerdir. Akıllarının zayıf olmasından dolayı onlara (zayıflar) denilmiştir.

Hasta olanlar ise kendilerinde savaşa çıkmaya engel olan çeşitli hastalıklar olan kimselerdir.[2123]

"Allah (cc) ve Resûlü için (insanlara) öğüt verdikleri zaman." Yani, hakkı tanımadıkları, hakkın dostlarını sevdikleri ve hakkın düşmanlarını buğz ettikleri zaman.[2124]

"İyilik edenlerin aleyhine bir yol yoktur." ayetin manasıyla ilgili Taberi şöyle demiştir: "Allah (cc) şöyle buyuruyor: 'Kabul edilen bir özürden dolayı Resûlullah (sav)'den ve onunla cihad etmekten arkada kalmalarına Allah (cc) ve Resûlü (sav) için nasihat edenlere gidilecek bir yol yoktur ki, o yönden cezalandırılsın."

"Harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı..." Yani, zayıflara, hastalara ve harcayacak bir şey bulamayanlara cihaddan geri kaldıklarında günah yoktur. Ve aynı şekilde seninle beraber bu uzun yolculuğa çıkmaları için binecekleri binekleri ***"... kendilerine sağlaman için sana geldiklerinde." "Ey Muhammed! Onlara, 'Sizi bindirecek bir binek bulamıyorum.' dediğin..."*** fakir müminlere de günah yoktur.

"Üzüntüden gözleri yaş dökerek döndüler." Yani, Tebuk seferine çıkmaları hâlinde binecekleri binekleri ve cihadın hedeflerinde infak edecekleri malı bulamadıklarından dolayı şiddetli üzüntüden gözlerinden yaş akarak geri döndüler.[2127]

Tevbekârlar

Geride kalan bu insanlardan bahseden üç ayet inmiştir:

- ***"Diğer bir kısmı ise, günahlarını itiraf ettiler. Bunlar salih amel ile***

2122 Tevbe, 91-92
2123 Zadu'l-Mesir, 4/485
2124 Kurtubi Tefsiri, 8/226
2127 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim, 2/672-673

kötü ameli birbirine karıştırmışlardır. Umulur ki Allah tövbelerini kabul eder. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." [2128]

Bu ayeti kerimenin manası şöyledir: O grup, arkada kalmalarını gerektirecek hiçbir şer'i mazeretleri olmadığı hâlde gazveden geri kaldılar. Sonra yaptıklarına pişman oldular. Münafıkların yaptıkları gibi yalan mazeret uydurup sunmadılar, tövbe ettiler. Suçlarını itiraf edip pişman oldular ve Allah Tealâ'nın, kendilerinin tövbelerini kabul etmesini umdular.

Ayette geçen salih amelden (iyi amel) maksat; daha önce Müslüman olmaları, İslami hükümleri yerine getirmeleri ve birçok yerde cihada çıkmalarıdır. Kötü amelden maksat ise bu gazveden geri kalmalarıdır. Bu kötü amelden sonra suçu itiraf etmek ve o suçtan tövbe etmek gibi iyi amel işlediler.

İtirafın aslı bir şeyi ikrar etmektir. Geçmişte yapılan günahlardan pişmanlıkla, hâlihazırda ve gelecekte bir daha günahı işlememek azmi, işle beraber olmadan sırf tövbe etmek, ikrar olmaz. Onlardan bunu ifade eden bir tövbe hasıl olmuştur.

- ***"Diğer bir takımı da Allah'ın emrine geri bırakılmışlardır, ya kendilerini tazib eder veya tövbelerini kabul buyurur. Allah alîmdir, hakîmdir."*** [2130]

Buhari ve Müslim'de varit olduğu gibi, Allah Tealâ'nın emrine bırakılmışlardan maksat; Hilal İbni Ümeyye, Ka'b İbni Malik ve Murare İbni Rab'i'dir. Bunlar herhangi bir nedenle Resûlullah (sav) ile birlikte gazveye çıkmaktan geri kalmışlardı. Buna rağmen Resûlullah (sav)'e yetişmek niyetinde idiler. Fakat müyesser olmadı. Bunların seferden geri kalmaları -haşa- nifaktan kaynaklanmıyordu. Çünkü bunlar samimi Müslümanlardı. Peygamber (sav) Medine'ye gelince ve geride kalanlar özür beyan edince onlar: "Hatadan başka özrümüz yoktur." deyip Resûlullah (sav)'e hiçbir özür beyan etmediler ve sütun ehli yani hatalarından dolayı (Ebu Lubabe ve arkadaşları gibi) kendilerini mescidin sütunlarına bağlayanlar gibi yapmadılar. Resûlullah (sav), insanların onlardan uzak durmalarını emir buyurdu ve inşallah ileride göreceğin gibi onların işini sıkı tuttu. Durmaları tam elli gün belirsiz kaldı. Allah Tealâ'nın kendilerine ne yapacağını bilmiyorlardı.[2131]

- ***"Savaştan geri kalan üç kişinin de tövbelerini kabul etti. Yeryüzü***

2128 Tevbe, 102
2130 Tevbe, 106
2131 Tefsiru'l-Alusi, 11/17

bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları da kendilerini sıktıkça sıkmış, böylece Allah'tan (azabından) yine O'na sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hâllerine) dönsünler diye, onların tövbelerini de kabul etti. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul eden ve çok merhamet edendir." [2132]

Geri bırakılan o üç kişiden maksat; Hilal İbni Ümeyye, Ka'b İbni Malik ve Murare İbni Rab'i'dir. İşte onlar hakkında bu ayet nazil olmuştur.[2133]

Allah Tealâ'nın izniyle bir çeşit detayla bu kıssayı ileride zikredeceğiz. Çünkü onda birçok ders ve hikmet vardır; birçok ders, ibret ve hikmet vardır.

Medine Çevresinde İkamet Eden Bedevi Münafıklar

Geride kalan bedevi münafıklar hakkında şu ayeti kerime nazil olmuştur: ***"Bedevilerden mazeret ileri sürenler, kendilerine izin verilsin diye geldiler. Allah'a ve Resûlüne yalan söyleyenler ise (mazeret bile belirtmeden) oturup kaldılar. Onlardan kâfir olanlara elem dolu bir azap isabet edecektir."*** [2134]

Ayetin manası; o bedevilerden bir grup her iki tefsire göre hak veya batıl mazeretlerdeki sebep, gazveden geri kalmaları sebebiyle Resûlullah (sav)'in kendilerine izin vermesiydi. Diğer bir grup da gelip mazeret bildirmedi. Aksine mazeret olmaksızın gazve için sefere çıkmayıp evlerinde oturdular. Bunlar, Allah (cc) ve Resûlünü yalanlayan, iman etmeyen ve tasdik etmeyen bedevi münafıklardı. Sonra Allah (cc) onları tehdit ederek şöyle buyurdu: ***"(Bedevilerden) kâfir olanlara..."*** Bunlar, batıl özür beyanında bulunan ve hiç mazeret beyan etmeyen, bundan ziyade Allah (cc) ve Resûlünü yalanlayan kimselerdir... ***"Elem verici bir azap erişecektir."*** Yani, elemi çok olan bir azap. Elemi çok olan bu azap, dünya ve ahiret azabına şamildir.[2135]

Onlar hakkında şu ayet-i kerime nazil oldu: ***"... çevrenizdeki bedevilerden bir kısım...."*** Manası şudur: Ey müminler! Hatırlayınız ki, şehrinizin çevresinde bedevilerden münafık bir topluluk ikamet etmektedir, onlardan korununuz.[2136]

2132 Tevbe, 118
2133 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim, 2/677
2134 Tevbe, 90
2135 Tefsirü'ş-Şevkani, 2/391
2136 Hadisü'l-Kur'ani'l-Kerim, 2/681

Medine Münafıklarından Geri Kalanlar

Allah (cc) şöyle buyurmaktadır: ***"Allah'ın Resûlüne karşı gelerek (sefere çıkmayıp) geri bırakılanlar, oturup kalmalarına sevindiler. Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi ve: 'Bu sıcakta sefere çıkmayın.' dediler. De ki: 'Cehennemin ateşi daha sıcaktır.' Keşke anlasalardı." "Artık onlar kazanmış oldukları şeyin cezası olmak üzere pek az gülsünler ve pek ziyade ağlasınlar." "Eğer (bundan böyle) Allah seni onlardan bir zümrenin yanına döndürür de, onlar (sefere) çıkmak için senden izin isterlerse, de ki: 'Artık siz benimle birlikte ebediyyen çıkmayacak ve benimle birlikte hiçbir düşmanla asla savaşmayacaksınız. Çünkü siz baştan yerinizde oturup kalmaya razı oldunuz. Şimdi de geri kalanlarla (kadın ve çocuklarla) birlikte oturun."*** [2137]

Bu ayetin manasıyla ilgili İbni Kesir şöyle söylemektedir: "Allah (cc), Tebuk Gazvesi'nde Resûlullah (sav)'in ashabından geri kalan ve Resûlullah (sav)'in çıkmasından sonra oturmalarıyla sevinen münafıkları yererek şöyle buyuruyor: ***'Mallarıyla canlarıyla Allah yolunda'. Resûlullah ile beraber 'Cihad etmeyi çirkin buldular.' ve birbirlerine, 'Sıcakta çıkmayın.' dediler."***

Allah (cc) Resûlüne (sav) şöyle buyurdu: ***"Onlara de ki: 'Resûlullah'a muhalefet etmeniz sebebiyle varacağınız 'Cehennem ateşi' 'kaçtığınız sıcak'tan daha sıcaktır."*** [2140]

"Artık kazanmakta olduklarının cezası olarak az gülsünler, çok ağlasınlar" sözünün manası; dünyada ömür boyu gülseler ve sevinseler bile, bu ahirette ağlamalarına oranla çok azdır. Çünkü dünya fanidir, ahiret ise bakidir. Fani ve kesilen (sonu olan) şey, daim ve baki olan şeye oranla azdır.

"Eğer Allah (cc) seni onlardan bir grubun yanına döndürür de, çıkmak için senden izin isterlerse, de ki: 'Benimle beraber asla çıkmayacaksınız!' Çünkü siz birinci defa yerinizde kalmaya razı oldunuz. Şimdi de geri kalanlarla beraber oturun."

"Şimdi de geri kalanlarla beraber oturun." sözden maksat için ise, İmam er-Razi -özetle- şöyle söylemiştir: "Halıf", yani, geride kalanın tefsirinde birkaç vecih zikredilmiştir:

Birinci vecih: "Halifun" çoğuldur. Müfret (tekili) ise "Halıf"tır. Manası; "Bir kavimde kişiye halef olan kimse" demektir. Bu veche göre yu-

2137 Tevbe, 81-82-83
2140 İbni Kesir Tefsiri, 2/376

karıda zikredilen sözün manası şöyledir: Oturup evden hiç ayrılmayan ve evde halef olan erkeklerle beraber oturun.

İkinci vecih: "Halifin" kelimesi muhaliflerle tefsir edilmiştir. Kişi, ev ahalisine muhalif olduğu zaman, filanca adamın ailesi ona muhalefet etti denir. "Kavmin Halifun" demek, başkalarına çok muhalefet eden kavim demektir.

Üçüncü vecih: "Halif", fasit, yani bozuk manasıdır. Esmai, halifin, fasid (bozuk) anlamına geldiğini teyit etmektedir.

Bu üç vechi anladığın zaman, kuşkusuz bu lafzın bu üç manaya da hamledilmesi doğrudur. Çünkü o münafıklar bütün o çirkin sıfatlarla muttasıf idiler.[2142]

Yukarıda zikredilen ayetlerin manalarını, tefsir ve yorumlarını dikkatle incelediğinde, Resûlullah (sav)'in münafıklara yaptığı muamelede -gelip mazeretlerini bildirdikleri zaman- sadık olan Müslümanların siyasetinden tamamıyla farklı bir siyaset sergilediğini mülahaza edeceksin. Zira Resûlullah (sav) münafıklara yumuşaklık ve af ile muamele etti.

Fakat sadık Müslümanlara şiddet ve cezayı seçti! Kuşku yok ki, bu makamda münafıklar bu ikram ve şerefi hiçbir zaman hak etmezler. -Her ne olursa olsun- onlar kâfirdirler. O hâlde münafıklar, tövbeleri hakkında inecek ayetlere nasıl müstahak olurlar? Dünyada izhar ettikleri hiçbir şey, kıyamet günü ateşin en alt tabakasından onları çekip kurtaramaz.

Allah (cc) onları, açığa vurdukları şeylerle baş başa bırakmamızı ve dünyevi hükümleri dış görünüşlerine göre icra etmemizi emir buyurmuştur. Hâl bu iken, mazeretlerinin iç yüzünü ve sözlerinin mahiyetini inceleme ve tahkik etmeye ne gerek? Onlardan sadır olan yalanlar sebebiyle dünyada onları cezalandırmaya ne hacet? Onlar hâllerinden ve akidelerinden (inançlarından) sadece dış görünüşü bize izhar ettikleri gibi, biz de muamele ve ahkâmı ancak zahiri olanlara vereceğiz.

İbni'l-Kayyım şöyle söylemektedir: "İşte Rab. Süphanehu ve Teâlâ kullarından sadır olan suçların cezası konusunda onlarla bu şekilde muamele eder. En ufak hata ve kaymadan dolayı çok sevdiği mümin kulunu tedip eder ki, daima uyanık ve tedbirli olsun.

Allah Tealâ'nın nazarından düşen ve alçalan kimseye gelince, Allah (cc) onu günahlarıyla baş başa bırakır ve her bir yeni günah işlediğinde, ona yeni bir nimet icat eder."[2143]

2142 Tefsir er-Razi, 15/151 (az bir tasarruf ile)
2143 Zadu'l-Mead, 3/578

DIRAR MESCİDİ

Peygamber (sav) Tebuk'tan dönerken Medine'ye dönüşü sırasında üzerine şu ayetler nazil oldu: ***"Bir de zararlı faaliyetlerde bulunmak, küfre yardım etmek, müminler arasına ayrılık sokmak için ve öteden beri Allah ve Resûlüne karşı savaşanlara üs olsun diye bir mescit yapanlar vardır. Bunlar, 'Bizim iyilikten başka hiçbir kastımız yok.' diye de mutlaka yemin ederler. Ama Allah şahitlik eder ki bunlar mutlaka yalancıdırlar."*** [2144] ***"Onun içinde asla namaz kılma. İlk günden temeli takva (Allah'a karşı gelmekten sakınmak) üzerine kurulan mescid (Kuba Mescidi), içinde namaz kılmana elbette daha layıktır. Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da tertemiz olanları sever."*** [2145]

Bu ayeti kerimelerin nüzul sebebi şudur: Resûlullah (sav) Medine'ye hicret etmeden önce orada bir adam vardı. Ona, Ebu Amir er-Rahib denilirdi. Cahiliye döneminde Hıristiyan olmuştu. Ehli kitab ilmini okumuştu. Cahiliye döneminde onda ibadet vardı. Hazrec kabilesi arasında büyük bir şerefe sahipti. Peygamber (sav) Medine'ye hicret edince, Müslümanlar onun etrafında toplanınca, sözü de dinlenince ve Allah (cc) Bedir günü Müslümanları muzaffer kılınca, lain İbni Amir'in tükürüğü boğazında tıkanıp kaldı. Resûlullah (sav)'e karşı düşmanlık beslemeye başladı ve bu düşmanlığını açığa vurdu ve Mekke'deki Kureyş müşriklerinin yanına kaçtı. Mekke'ye gidince hiç durmadan müşrikleri Resûlullah (sav) ile savaşmaya teşvik ediyor, kışkırtıyor ve onları toplamaya çalışıyordu.

Ebu Amir'in bu çalışmaları sonucunda Kureyş müşrikleri; kendilerine muvafakat eden Arap kabileleriyle toplandılar ve Uhud yılı Medine'ye yürüdüler. Müslümanlara olan oldu. Allah (cc) onları büyük bir imtihandan geçirdi ama akıbet muttakilerin oldu. Bu fasık (Ebu Amir) her iki saf (Müslüman ile müşriklerin safları) arasında çukurlar kazması neticesinde Resûlullah (sav) o çukurlardan birine düştü. O gün Resûlullah (sav)'e darbeler isabet etti ve yaralandı Resûlullah (sav)'in mübarek sağ alt dişleri kırıldı ve başı yarıldı.

Ebu Amr ilk mübarezede (düelloda) kavmi olan Ensar'a doğru ilerledi. Onlara hitap etti ve onları, kendisine yardım edip kendisiyle birlikte olmaya teşvik etti. Ensar onun sesini tanıdıkları zaman: "Ey fasık! Ey Allah Tealâ'nın düşmanı! Allah (cc) seni kör etsin." deyip onun hakkın-

2144 Tevbe, 107
2145 Tevbe, 108

da çok ağır sözler sarf ettiler ve ona sövdüler. Ebu Amir ise geri dönerken şöyle diyordu: "Vallahi! Benden sonra kavmimin başına bir kötülük gelmiş."

Ebu Amir, Medine'den kaçmadan önce Resûlullah (sav)'in bedduası ona isabet edip gerçekleşti. Zira Ebu Amir, Uhud Gazvesi'nden sonra Resûlullah (sav)'in durumunun yükselişte olduğunu görünce, Rum (Bizans) kralı Hirakl'a gitti. Peygamber (sav)'e karşı ondan yardım istedi. Ona vaatler verdi. Onu umutlandırdı. Ve onun yanında ikamet etmeye başladı. Sonra Ensar kavminden nifak ve şek ehli olan bir gruba mektup göndererek Resûlullah (sav) ile savaşacak, onu mağlup edecek ve onu içinde bulunduğu durumdan çevirecek bir ordu ile geleceğine dair onlara vaatlerde bulundu, onları umutlandırdı. Ebu Amir Medine'deki yandaşlarına mektuplarını getirip götürmek için kendisi tarafından gönderilen kimselere ve daha sonra yanlarına geldiği zaman kendisine karargâh (gözetleme yeri) olsun diye bir üs kurmalarını emretti. Bunun üzerine münafıklar, Kuba Mescidi'ne mücavir bir mescit inşa etmeye başladılar. Nitekim Resûlullah (sav) Tebuk'a çıkmadan önce mescidi tamamlayıp geldiler. Resûlullah (sav)'in mahallelerine gelip mescitlerinde namaz kılmasını istediler. Bununla, Resûlullah (sav)'in mescitlerinde mamaz kılmasıyla mescitlerinin meşru olup takrir edildiğine dair delil getirmek istediler. Ayrıca Resûlullah (sav)'e, kış gecelerinde Kuba Mescidi'ne gidemeyen malul ve zayıf olan kimseler için bu mescidi inşa ettiklerini söylediler. Ancak Allah (cc), Resûlünü orada namaz kılmaktan korudu. Çünkü onlara: ***"Biz sefere çıkmak üzereyiz, döndüğümüzde inşaallah."*** diye buyurmuştu.

Peygamber (sav) Tebuk'tan Medine'ye dönerken, kendisi ile Medine arası bir gün veya yarım gün kalmıştı ki, Hz. Cibril (as) Dırar Mescidi'nin, mescidi inşa edenlerin kastettikleri küfür ve mescitlerinde namaz kılacak mümin cemaat ile daha ilk günden takva üzerine kurulan Kuba Mescidi'nde kalan cemaatin arasına koymak istedikleri tefrikanın haberini vermek üzere gökyüzünden indi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) daha Medine'ye varmadan mescitlerini yıkmak için bazı adamları gönderdi.[2146]

Bütün bunlar, ayetlerin nüzul sebebiyle ilgili İbni kesir'in söyledikleridir.

2146 İbni Cerir Tefsiri, 11/23; Beyhaki, Delail, 5/262-263; İbni Hişam, 4/173-174 ve İbni Kesir, 2/388

Ayeti Kerimelerin Manasına Gelince

Allah (cc) yukarıda zikredilen ayetlerde münafıkları bu mescidin kurulmasına sevk eden dört şey olduğunu haber vermektedir:

1- Başkalarına zarar vermek.

2- Allah (cc)'yu inkâr etmek (kâfir olmak), İslam ehline karşı övünmek ve zarafette yarışmak. Çünkü onlar bu mescidin binasından nifak ehlini takviye etmeyi kast etmişlerdi.

3- Müminlerin arasına tefrika (ayrılık) sokmak. Çünkü onlar Kuba Mescidi'nde hazır bulunmamayı kastettiler ki Müslümanların cemaati azalsın. Bunda da söz birliği ve ülfetin kalkması söz konusudur.

4- Allah (cc) ve Resûlü (sav)'e karşı savaş açmış kimseye hazırlık yapmak ve onu beklemek. Yani Allah (cc)'ya ve Resûlü (sav)'e karşı savaş açmış kimse için hazırlık yapmak.[2147]

Allah (cc), mescidin yıkılması ve izale edilmesi emrini peygamberine vermekle münafıkların planlarını iptal etti ve çalışmalarını (çabalarını) boşa çıkardı.

Allah Tealâ'nın: ***"... İyilikten başka bir şey istemediklerine dair yemin ederler."*** sözü, facir yeminlerine ve yalan sözlerine karşı münafıklar için zemdir. Onun içindir ki Allah (cc) şöyle buyurmuştur: ***"... Hâlbuki Allah (cc) onların kesinlikle yalancı olduklarına şahitlik eder."***

Sonra Allah (cc), Resûlünü ve müminleri o mescitte namaz kılmakta kesinlikle nehyederek şöyle buyurmaktadır: ***"Onun içinde asla namaz kılma! İlk günden takva üzerine kurulan mescid (Kuba Mescidi) içinde namaz kılman elbette daha doğrudur. Onda temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah (cc) da çok temizleneni sever."***

İbni Aşur şöyle der: "Peygamber (sav)'in, içinde namaz kılması ona meşruiyet ve bereket kazandıracaktır. Dolayısıyla Müslümanlar Kuba Mescidi'nin o mescide olan üstünlük ve meziyetini görmeyeceklerdi. Bu sebeple Resûlullah (sav) bazı sahabelerle birlikte Ammar İbni Yasir ve Malik Huhşem'e emir buyurarak şöyle dedi: ***'Ehli zalim bu mescide gidin. Onu yıkın ve yakın.'*** Onlar da verilen emri aynen yerine getirdiler."[2148]

Aynı şekilde bu ayette münafıklar, mescitlerinde namaz kılmak için davet edilen Resûlullah (sav)'in imtina etmesini bahane edip ona saldırma ve onu suçlama hilelerinin defedilmesi de bulunmaktadır.

2147 Tefsirü'ş-Şevkani, 2/403
2148 Es-Sire en-Nebeviyye İbni Hişam, 4/184

İbni Aşur: "Takva üzerine kurulan mescit'ten maksat, belli olan bir tek mescit değil, bu vasfa sahip olan yani takva üzerine kurulan bütün mescitlerdir." Görüşünü savunmaktadır. Dolayısıyla bu vasıf külli olup ikisine (Mescidi Nebevi ve Kuba Mescidi'ne) münhasır değildir.[2151]

"İçinde temizlenmeyi seven adamlar vardır." söz ile ilgili İbni Mace şöyle rivayet etmektedir: "Bu ayet nazil olunca Resûlullah (sav): ***'Ey Ensar topluluğu! Temizlenme hususunda Allah Teâlâ (cc) sizi övmüştür. O temizlenmeniz nedir?'*** diye sordu. Onlar: 'Namaz için abdest alıyoruz, cenabetten yıkanıyoruz. Suyla istinca yapıyoruz.' dediler. Resûlullah (sav): ***'İşte o, odur; ona devam edin, ondan vazgeçmeyin.'*** buyurdu."[2152]

Dırar Mescidi Kıssasındaki Ders ve Faydalardan Bazıları

Küfür Bir Tek Millettir

Küfrün tek bir millet olduğu Ebu Amir er-Rahib'in İslam ve Müslümanlara karşı sergilediği tutum ve davranışlarda ortaya çıkmaktadır. Zira müşriklerin Bedir'deki hezimeti için çok öfkelendi ve çok rahatsızlandı. Dolayısıyla Resûlullah (sav)'e karşı düşmanlığını ilan etti. İnsanları Müslümanlara karşı savaşmaya teşvik etmek üzere o zamanda şirkin başkenti olan Mekke'ye yöneldi. Uhud Gazvesi'nde savaşmak için müşriklerle beraber harbe çıktı.[2153]

Allah Teâlâ (cc) şöyle buyurmuştur: ***"Kâfir olanlar da birbirlerinin yardımcılarıdır. Eğer siz onu (Allah'ın emirlerini) yerine getirmezseniz yer yüzünde bir fitne ve büyük bir fesat olur."***[2154]

Müslümanlara Hile Yapma Girişimi

Münafıklar bu binanın (Dırar Mescidi'nin) üzerine meşruiyet perdesini çekme girişiminde bulundular. Görünüşte inandırıcı sebeplerden dolayı bina ettikleri bir mescit olduğunu iddia ettiler. Fakat onların kalbinde o sebeplerin hakikati, aslı ve astarı yoktu. Münafıklar gelip Resûlullah (sav)'den bu binada namaz kılmasını talep ettiler ki, Resûlullah (sav)'in, içinde namaz kılmasıyla bereketlendiği bir mescit olabilsin. O hâlde bu olduğu zaman, yani Resûlullah (sav) orada namaz kıldığı zaman, hedeflerini gerçekleştirme hususunda almış oldukları kadar sabitleşmiş olur.

2151 Age
2152 İbni Mace, 355
2153 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 179
2154 Enfal, 73

Koruma Bakımından Allah (cc) Herkesten Daha Hayırlıdır ve O,Merhametlilerin En Merhametlisidir

Kuşkusuz bir araştırmacı, Peygamber (sav)'e olan ilahî inayetin boyutunu mülahaza etmektedir. Çünkü Allah Teâlâ (cc) onu o münafıkların sırlarına ve bu mescidin tesisinden kastettiklerine muttali kıldı. Eğer Allah (cc), Resûlüne bildirmeseydi, Resûlullah (sav) onların gerçek niyetlerini anlamayacaktı ve o bina da namaz kılmaları için oraya yöneleceklerdi. Çünkü Resûlullah (sav) onun içinde namaz kılmıştı ya... Bununla da münafıklar ile zayıf Müslümanlar arasında karışım olacaktı. Onlarla baş başa kalacaklardı ve yaygaralarla onlara tesir edeceklerdi.[2155]

Keskin Nebevi İlaç

Resûlullah (sav)'in Dırar Mescidi'nin yıkılması ile ilgili verdiği emir, en iyi ve en uygun tasarruf (uygulama) idi. Dağıtılması istenilen her çalışmayı ortadan kaldırmak konusunda ümmetin önder ve liderleri için koyduğu bir yoldur. Doktorları çaresiz bırakan ağır hastalık, sakinleştirmek ve hafifleştirmekle değil, tamamıyla kestirilmek ve eserlerini izale etmekle ancak tedavi edilir ki, başka şekilde yenilenip ortaya çıkmasın. Bu keskin Nebevi ermin uygulanmasının ardından Müslümanların dokunup aldıkları iyi sonuçlar, bu çirkef hilenin karşısında Resûlullah (sav)'in izlediği bu metodun Müslüman toplumda başgösteren nifak hareketini bastırmak ve sindirmek için en ideal yoldur. Bu olaydan sonra münafıkların durumu yok olmaya başladı. Ta ki, Resûlullah (sav) refiki âlâya yürüdükten sonra onlarda çok az bir sayı kaldı. Dırar Mescidi'nin yıkılmasından sonra aynı hedefe hizmet edecek çalışmalara kalkıştıklarına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Çünkü münafıkların durumu ortaya çıktıktan sonra aynı hedefe hizmet edecek bir çalışmanın kötü sonuçlarını artık biliyorlardı.[2156]

Dırar Mescidi Hükmünde Olan Şeyler

Müfessirler hüküm hususunda Dırar Mescidi'ne ilhak edilen şeyleri zikretmişlerdir.

• Zemahşeri şöyle diyor: "... Övünmek veya yarışmak ya da gösteriş yahut şöhret veyahut Allah Tealâ'nın rızası dışında başka bir şey

---

2155 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 179
2156 Et-Tarihu'l-İslami, 8/130

için ve yahut da helal olmayan mal ile yapılan her mescit, Dırar Mescidi hükmündedir, ona ilhak edilir."[2157]

Üstad Abdul Kerim Zeydan, Zemahşeri'nin söylediklerini yorumlarken şöyle söylemektedir: "Fakat, Medine'de münafıkların inşa ettikleri Dırar Mescidi'nin yıktırıldığı ve Resûlullah (sav)'in yıktırmasını emir buyurduğu gibi yeni Dırar Mescidleri de ilhak edilip yıktırılacak mı? Şöyle söylemek mümkündür: Bu kötü amaçlar için inşa edilen mescit, takva ve Allah Tealâ'nın rızası için kâmil bir ihlas üzerine kurulmaması cihetiyle Dırar Mescidi'ne ilhak edilir."[2158]

• Kurtubi tefsirinde şöyle diyor: "Âlimlerimiz şöyle demişler: 'Müslümanlara zarar vermek, gösteriş ve şöhret üzerine bina edilen her mescit, Dırar Mescidi'nin hükmündedir. İçinde namaz kılmak da caiz değildir."[2159]

Seyyid Kutub kendi tefsirinde şöyle diyor: "Resûlullah (sav) devrinde İslam ve Müslümanlar için bir hile ve tuzak olarak edinilen mescit, işte bu mescittir. (Dırar Mescidi'dir.) Bu mescit, günümüze dek bir şekilde kurulup ortaya çıkmaktadır: Bazen dıştan İslam görünüp içten (perde arkasında) İslam'ı sahadan uzaklaştırmak, yıkmak, değiştirmek ve çirkin göstermek için bir çalışma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bazen arkasında saklamak için gönderlerine din flaması çekilen bir bina şeklinde ortaya çıkar. Hâlbuki İslam'ı söküp atıyor. Bazen teşekkül-kurum-kuruluş ve İslam'ı konuşan ve ele alan kitaplar ve araştırmalar şeklinde ortaya çıkar. Amaç, İslâmi hassasiyeti nedeniyle gören huzursuz olan Müslümanları uyuşturmaktadır. 'İslam selamettedir; herhangi bir eksik tarafı yoktur ve ondan korkulacak veya İslam'ın bu durumuna karşı huzursuz olunacak bir yanı yoktur.' gibi söylemleri ileri süren o kitaplar ve teşekküller, onları uyuşturmakta ve uyutmaktadır."[2160]

Dırar Mescidi'ne İlhak Edilen Şeylerin Tanınması İçin Genel Bir Kural

Abdülkerim Zeydan şöyle söylemektedir: "Dış görünüşünde meşru görünüp yapanları (kuranları), meşru olmayan bir hedefi gerçekleştirmek istedikleri her şey (kurum, dernek, loca vs.) Dırar Mescidi hükümdedir. Çünkü bu gibi şeyler mescidinin ruhunu ve unsurlarını taşımaktadır."[2161]

2157 Tefsir Zemahşeri, 2/310
2158 El-Müstefad min-Kasasi'l-Kur'an, 1/504
2159 Tefsiru-Kurtubi, 8/254
2160 Fi-Zilali'l-Kur'an, 3/1710-1711
2161 El-Müstefad min-Kasasi'l-Kur'an, 2/506

Bu kuralı istesek şöyle deriz: "Meşru görünüp, onu yapanları müminlere zarar vermek istedikleri her şey Dırar Mescidi'ne ilhak edilir."[2162]

Bu kaideye binaen İbni'l-Kayyım'ın zikrettiği şirk sahneleri ve bar, içki yerleri, münkerler ve bunlara benzer gibi masiyet ve fısk yerleri, Dırar Mescidi ve Dırar Mescidi'ne ilhak edilen şeylerin alanından çıkmaktadır. Çünkü bu münkerlerin dış görünüşü de meşru değildir. Bu münkerler zahiren ve batinen münker olması hasebiyle Dırar Mescidi gibi her ne kadar izale edilmeyi hak etse de, yine de Dırar Mescidi'ne ilhak edilmez."[2163]

İslam Diyarındaki Dırar Mescitleri

İslam düşmanları olan münafıklar, dinsizler, sömürgeciler ve Hıristiyan dinini yaymaya çalışanlar, ibadethane adı altında yerler yapıyorlar. Oysa o yerlerin uzaktan yakından ibadetle hiçbir alakası yoktur. Ancak o yerlerin kurulmasındaki amaç, İslam'ı ayıplamak, onda kusur bulmak ve itiraz etmek, Müslümanları akide (inanç) ve adaplarında şüpheye düşürmektir.

Aynı şekilde ders ve eğitim-öğretim adı altında okulları yapıyorlar ki, yaptıkları okullar kanalıyla Müslümanların evlatları arasında zehirlerini saçma ve onları dinlerinden çevirme hedefine ulaşsınlar.

Ve aynı şekilde hedefi, kalplerde selim akideyi sarsmak ve nefislerde ahlaki değerleri yıkmak olan kültür adı altında cemiyet ve kulüpleri ve yine hedefi, hastaları ve zayıfları etkilemek ve onları dinlerinden döndürmek olan, insani hizmet ve sağlığı korumak adı altında hastaneler kuruyorlar. Ne aklın, ne şeriatın ne de kanunun kabul etmediği alçak hedeflerine ulaşmak için cahil ve fakir bölgeleri (çevreleri) özellikle de Afrika ülkelerini seçiyorlar.[2164]

Kuşkusuz Dırar Mescidi, ilk İslam toplumunda cereyan edip biten bir hadiseden ibaret değil, aksine derin hedeflerin seçimiyle planlaması yapılan ve pratize edilmesi için de ince araçlar seçilen devamlı bir fikirdir (ideolojidir). Bütün planları; çirkin göstermek, gerçekleri alt üst etmek, şüpheye düşürmek, insanları dinlerinden uzaklaştırmak için fitne tohumu ekmek ve onlara zarar veren ve ahiret geleceklerini yıkan şeylerle onları meşgul etmek ile İslam'a ve Müslümanlara karşı komplo denizine dökülmektedir.[2165]

2162 Age, 2/507
2163 Age, 2/506
2164 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/508
2165 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 182

4. KONU

GERİDE BIRAKILAN ÜÇ KİŞİNİN HİKÂYESİ

Geride bırakılan üç kişinin hikâyesi Ka'b İbni Malik (ra)'ın dilinden lafızları birbirlerine yakın rivayetlerle siyer, hadis ve tefsir kitaplarında varit olmuştur. Tedrisat ve şerhlerde üstün bir inayete mahzar olmuştur. Buhari'nin *Sahih*'i, bu hikâyeyi en çok detaylı ve dikkatle ele alan kitapların başında yer almaktadır.[2166]

Bırakalım da Ka'b İbni Malik (ra)'ın kendisi bizzat o hikâyeyi bize anlatsın. Ka'b (ra) şöyle diyor:

"Tebuk Gazvesi dışında Resûlullah (sav)'in katıldığı hiçbir gazveden geri kalmadım. Ben sadece Bedir Gazvesi'nden geri kaldım. Ama Resûlullah (sav), gazveden geri kalanlardan hiçbirini azarlamadı. Çünkü Resûlullah (sav), Kureyş'in ticaret kervanını takip için çıkmışken, Allah (cc), haberleri olmaksızın onları düşmanları ile bir araya getirdi. Ben Akabe gecesinde İslam'a yardım etmek üzerine sözleşme yaptığımızda Resûlullah (sav)'in yanında hazır bulundum. Bedir Gazvesi halk arasında Akabe biatinden her ne kadar daha çok anılsa da bana göre Bedir'de hazır bulunmak Akabe'de bulunmak kadar sevimli değildir. Benim Resûlullah (sav) ile beraber çıkmaktan geri kalışımın hikâyesi şöyledir: Ben hiçbir zaman, Tebuk Gazvesi'nde Resûlullah (sav)'den geri kaldığım zamanki kadar kuvvetli, varlıklı ve rahat olmamıştım. Allah'a yemin ederim ki, daha önce hiçbir zaman yanımda bir arada toplanmayan iki binek hayvanını o gazve sırasında bir araya toplamıştım. Bir de o gazveye gelinceye dek, Resûlullah (sav) her hangi bir gazveye karar verdiği zaman tevriye yapardı. (Gazveyi gizli tutup, başka bir tarafı gösteriyordu.) Ancak bu gazveye şiddetli bir sıcakta uzak bir sefere çıkacağı uçsuz-bucaksız çöllere yöneleceği ve kalabalık bir düşmanla karşılaşacağı için, savaş hazırlıklarını yapsınlar diye durumu açık ve net bir şe-

2166 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 187

kilde anlatarak, gitmek istediği yönü haber verdi. Resûlullah (sav) ile beraber olan Müslümanların sayısı, isimlerini bir defterin (divanın) bile yazıp toplayamayacağı kadar pek çoktu."

Ka'b İbni Malik (ra) sözlerine şöyle devam etti: "Firar etmek isteyen kişi, kendisi hakkında Allah (cc)'dan vahiy inmedikçe, yaptıklarının gizli kalacağını sanırdı. Resûlullah (sav) bu gazveye meyvelerin olgunlaştığı ve gölgelerin serinlediği bir mevsimde çıkmıştı. Resûlullah (sav) ve beraberindeki Müslümanlar hazırlığa başladılar. Ben de onunla beraber hazırlamak için çıkıyor, hiçbir şey yapmadan geri dönüyor ve kendi kendime: 'Buna gücüm var, istediğim zaman hazırlanabilirim.' diyordum. Benden başka insanlar sürekli gayret sarfederken, bende bu gevşeklik hâli devam etti. Resûlullah (sav) ile beraberindeki Müslümanlar sabah erkenden yola koyuldular. Bana gelince henüz hiçbir hazırlık yamamıştım. Ben kendi kendime: 'Onlardan bir veya iki sün sonra da hazırlılık yapar onlara yetişirim.' diyordum. Onlar Medine'den ayrıldıktan sonra hazırlanmam için sabah erken gidiyor fakat hiçbir şey yapmadan geri dönüyordum. Benim bu hâlim devam ederken, onlar acele ettiler. Gazveye çıkanlar da ilerledikçe ilerlediler. Yola çıkıp onlara yetişmeyi düşündüm -Keşke böyle yapsaydım.- fakat bu bana nasip olmadı. Resûlullah (sav) gazveye çıktıktan sonra halk arasına çıkıp, münafık olarak bilinen veya Allah Tealâ'nın özürlü saydığı mümin kimselerden başka birini görmemem beni çok üzdü ve zoruma gitti.

Resûlullah (sav) ancak Tebuk'a varınca beni hatırlamış. Tebuk'ta sahabeler (ra) arasında otururken: ***'Ka'b İbni Malik ne yaptı?'*** diye sordu.

Beni Seleme kabilesinden bir adam: 'Ya Resûlullah! Onu çifte cübbesi ile kibir içinde her iki yanına bakması aramıza katılmaktan alıkoydu.' dedi.

Bunun üzerine Muaz İbni Cebel (ra) o adama: 'Bu söylediklerin ne kötüydü!' diye cevap verdi ve Resûlullah (sav)'e hitaben: 'Ya Resûlullah! Biz onun hakkında iyilikten başka bir şey bilmiyoruz.' dedi.[2167]

Adamın söylediklerinde ve ona verilen cevaptan sonra Resûlullah (sav) sustu. O sırada beyaza bürünmüş, serap içinde belirip kaybolan bir adam gördü.

Resûlullah (sav): ***'Ebu Heyseme ol!'*** buyurdu.

Bir de ne görsünler; adam gerçekten Ensar'dan Ebu Hayseme idi. Ebu Hayseme sadaka olarak bir sa' (dört avuç) hurma verdiğinde münafıklar tarafından alay edilen kimseydi."

2167 Bu adam, Abdullah İbni Uneys'tir. Mütercim

Kab sözlerine şöyle devam etti:

"Resûlullah (sav)'in Tebuk'tan ayrılıp, Medine'ye döndüğü haberi bana ulaşınca, beni şiddetli bir üzüntü sardı. Nerdeyse yalanlar uydurmaya başlıyor ve: 'Yarın onun öfkesinden ne yapıp kurtulacağım?' diyordum. Hatta yalan uydurma konusunda ailemden görüş sahipleri olan kimselerin bana yardımcı olmalarını talep ediyordum. Bana, Resûlullah (sav)'in gelmek üzere olduğu söylenince yanlış düşünceler kafamdan uzaklaşıp gitti. Bu yolla ondan kurtulamayacağımı kesin olarak anladım. Bu yüzden gerçeği söylemeye karar verdim.

Resûlullah (sav) bir sabah vakti Medine'ye geldi. Bir seferden döndüğünde ilk yaptığı iş mescide girer, orada iki rekât namaz kılar, sonra halk içinde oturur onları dinlerdi. Resûlullah (sav) mescitte oturunca, savaşa gitmeyenler (geride kalanlar) huzuruna gelip ona mazeretlerini bildiriyorlar ve huzurunda yemin ediyorlardı. Bunlar seksen küsur kadar idiler. Resûlullah (sav) onların ileri sürdükleri mazeretleri kabul edip, onlarla biat etti ve bağışlanmalarını diledi.

Bana öfkeli bir şekilde gülümseyerek: ***'Gel bakalım.'*** dedi. Bunun üzerine yürüyerek karşısına oturdum. 'Seni gazveden geri bırakan ne? Kendine binek hayvanı almamış mıydın?' buyurunca, ben de şöyle cevap verdim: ***'Ya Resûlullah! Vallahi! Eğer ben senden başka dünya ehlinin yanında oturursam, bir mazeret uydurup onun öfkesinden kurtulacağımı görürsün. Çünkü bana fesahat, üstünlük ve konuşmada kuvvet verilmiştir. Fakat vallahi! Kesinlikle biliyorum ki, bugün sana onun sebebiyle benden razı olacağın yalan bir söz söylersem, çok geçmeden Allah (cc), öfkeni üzerime çekecektir. Eğer sana doğruyu söyler ve bu yüzden bana kızacaksınız, doğru konuşmakta Allah (cc)'dan hayırlı sonuç (sevap) umut ediyorum. Allah'a yemin ederim ki, benim hiçbir mazeretim yoktu. Vallahi! Hiçbir zaman senden geri kaldığım zamanki kadar güçlü, rahat ve geniş imkânlı değildim.'***

Resûlullah (sav): ***'Bu adam doğru söyledi. Şimdi kalk, git. Allah (cc) hakkında hükmünü verene kadar bekle.'*** buyurdu. Bunun üzerine ben kalktım ve gittim.

Beni Seleme kabilesinden bazı kimseler ayağa kalkıp peşime düştüler ve bana şöyle dediler: 'Vallahi! Biz senin bundan önce suç işlediğini bilmiyoruz. Sen geri kalan diğer kimselerin ileri sürdükleri mazeretler gibi mazeret ileri sürmemen sebebiyle acze düştün. Hâlbuki Resûlullah (sav)'in işlediğin günaha af dilemesi yeterliydi."

Ka'b şöyle devam etti: "Vallahi beni o kadar kınadılar ki, hatta Resûlullah (sav)'in huzuruna geri dönüp kendi kendimi yalanlamak iste-

dim. Onlara: 'Şimdiye kadar aynı muameleye tabi olan benden başka kimse var mı?' dedim.

Bana: 'Evet, senden başka iki kişi daha aynı muameleye maruz kaldı. Onlar da senin gibi konuştular ve sana söylendiği gibi onlara da söylendi.' dediler.

'Onlar kimlerdir?' diye sordum.

'Murare İbni Rabi el-Amir ile Hilal İbni Ümeyye el-Vakif.' dediler. Durumları bana örnek olan Bedir Gazvesi'ne katılmış iki salih adamın adını verdiler. Bu iki kişiyi bana söylediklerinde, tereddütten vazgeçtim, görüşümde sebat ettim.

Resulullah (sav) gazveden geri kalanlar arasında sadece bizim üçümüzle konuşmaktan bütün Müslümanları menetti. Bunun üzerine insanlar bizden uzak durdular ve bize karşı değiştiler. Ta ki, benim nefsimde yeryüzü bana yabancılaştı ve orası artık tanıdığım yer değildi. Biz bu hâl üzerine tam elli gün kaldık. Diğer iki arkadaşıma, verilen emre boyun eğip sürekli ağlayarak evlerine kapanıp oturdular. Bana gelince, ben onlardan daha genç ve daha güçlüydüm. Dolayısıyla evden çıkıp Müslümanlarla beraber namazda hazır bulunuyor ve sokaklarda dolaşıyordum. Ancak benimle hiçbir kimse konuşmuyordu.

Namazdan sonra Resûlullah (sav)'in meclisine gelir kendisine selam verirdim. Ben kendi kendime: 'Selamımı almak için dudaklarını kıpırdattı mı kıpırdatmadı mı?' diye soruyordum. Sonra ona yakın bir yerde namaza durarak kendisini gizlice gözetliyordum. Namaza durduğumda bana doğru bakıyor fakat kendisine doğru baktığımda yüzünü başka tarafa çeviriyordu.

Müslümanların bana karşı sert davranmaları uzun sürünce gidip Ebu Katade'ye ait bahçenin duvarına tırmanarak aşağıya atladım. O amcamın oğlu ve herkesten daha çok sevdiğim biriydi. Kendisine selam verdim ama vallahi selamıma cevap vermedi. Ona: 'Ey Eba Katade! Allah (cc) aşkına, benim Allah (cc) ve Resûlünü sevdiğimi biliyor musun?' dedim.

Ebu Katade sustu, cevap vermedi. Sözümü tekrar ettim. Yine sustu ve cevap vermedi. Yine sözümü tekrar ettim. Bu defa bana, Allah (cc) ve Resûlü daha iyi bilir!' diye karşılık verdi. Bunun üzerine gözlerim yaşardı ona sırtımı çevirdim ve bahçe duvarından atlayarak oradan ayrıldım.

Medine çarşısında yürüdüğüm bir sırada Medine'ye zahire satmaya gelen Şam ahalisinden bir çiftçi: 'Ka'b İbni Malik'i bana kim gösterir?'

diyordu. Halk beni ona gösteriyordu. Yanıma geldi ve bana Gassan kralı tarafından gönderilen bir mektup uzattı. Ben okuma yazma bildiğim için mektubu okudum bir de ne göreyim? Mektupta şunlar yazılmıştı: 'Selamdan sonra derim ki arkadaşının sana eziyet verdiği haberi bize ulaştı. Allah (cc) seni horlanacağın ve mahrumiyette olacağın bir yerde bırakmamıştır. Bize gel, sana yardımcı olacağız.' Mektubu okuduğumda kendi kendime: 'Bu da bir başka imtihandır.' dedim ve tandıra atıp yaktım.

Elli günün kırk günü geçince ve vahy gecikince baktım ki Resûlullah (sav)'in bir elçisi geldi ve bana: 'Resûlullah (sav) sana zevcenden ayrı durmanı emrediyor!' dedi. Ben de: 'Onu boşayayım mı yoksa ne yapayım?' dedim.

'Hayır, boşama, yalnız ondan uzak dur, ona yaklaşma.' dedi.

Resûlullah (sav) aynı emri diğer iki arkadaşıma da iletmişti. Bunun üzerine eşime: 'Ailenin yanına git ve Allah (cc) bu konuda hüküm verinceye kadar orada kal.' dedim.

Hilal bin Ümeyye'nin hanımı Resûlullah (sav)'a giderek: 'Ya Resûlullah! Hilal bin Ümeyye gücü kuvveti kalmamış bir ihtiyardır, hizmetçisi de yoktur. Ona hizmet etmemi çirkin görür müsün?' diye sordu.

Resûlullah (sav) ona: ***'Hayır ama sakın sana yanaşmasın.'*** buyurdu.

Kadın Resûlullah (sav)'a hitaben: 'Vallahi, onda hiçbir şeye karşı hareket yoktur, vallahi bu iş başına geldiğinden beri devamlı ağlıyor.' dedi."

Ka'b diyor ki: "Yakınlarımdan biri bana: 'Hanımın hakkında sen de Resûlullah (sav)'den izin istesen; bak, Hilal bin Ümeyye'nin hanımına, kocasına baksın diye izin verildi.' dedi.

Ben de: 'Bu konuda Resûlullah (sav)'den izin istemem, çünkü ben genç bir adamım.' dedim.

Bu minval üzere on gün kaldım; böylece bizimle konuşmanın yasaklandığı andan itibaren elli geceyi doldurmuş olduk. Ellinci gecenin sabahı, evlerimizin birinin damında sabah namazını kıldım. Allah Teâlâ'nın bizden bahsederken belirttiği gibi, hayatım bana güçleşmiş ve yeryüzü tüm genişliğine rağmen başıma dar gelmiş bir hâlde otururken, sel tepesine çıkmış bir tellalın gür sesini duydum. 'Ey Ka'b bin Malik, müjdeler olsun!" diye sesleniyordu.

Derhâl secdeye kapandım. Kurtuluş müjdesinin geldiğini anladım. Resûlullah (sav) sabaḥ namazını kılınca tövbemizin Allah (cc) tarafından kabul edildiğini halka ilan etti. Halk da bizi müjdelemeye koştu. Ar-

kadaşlarıma müjdeciler gitti. Adamın biri bana doğru hızla koşturdu. Eslem kabilesinden biri de yine bana doğru koştu ve tepeye çıktı. Bana müjde veren, sesini işittiğim kimse bana gelince, üzerimdeki iki elbisemi hemen çıkardım. Müjdelik olarak kendisine giydirdim. Vallahi o gün bundan başka elbisem yoktu. O yüzden ödünç bir takım elbise edinerek giydim ve Resûlullah (sav)'in huzuruna koştum. İnsanlar gruplar hâlinde yanıma gelerek: 'Allah Tealâ'nın tövbeni kabul buyurması, sana kutlu olsun!' diyorlardı, tövbemin kabulünden dolayı beni tebrik ediyorlardı.

Nihayet mescide girdim. Resûlullah (sav) sahabelerin arasında otuyordu. Hemen Talha bin Ubeydullah kalktı, koşarak geldi, musafaha yaparak beni kutladı. Vallahi ondan başka Muhacirlerden hiç kimse ayağa kalkmadı. (Ka'b, Talha'nın bu hareketini hiçbir zaman unutmadı.)"

Ka'b sözlerine şöyle devam ediyor: "Resûlullah (sav)'e selam verdiğimde, sevincinden yüzü parladı: ***'Anan seni doğurduğu günden beri, üzerinden geçen günlerin en hayırlısı ile müjdelendin.'*** dedi.

Ben: 'Ya Resûlullah! kendi tarafınızdan mı, yoksa Allah (cc) tarafından mı?' dedim.

'Hayır, Allah (cc) tarafından.' buyurdu. Resûlullah (sav)'in sevindiği vakit yüzü son derece nurlanırdı. Sanki ay parçası gibiydi."

Ka'b der ki: "Biz bunu biliyorduk. Huzuruna oturduğumda: 'Ya Resûlullah, tövbenin kabulü sebebiyle teşekkür için malımın tamamını Allah (cc) ve Resûl (sav)'in yolunda tasadduk edeceğim.' dedim.

Resûlullah (sav): ***'Malının bir kısmını elinde tut; bu senin için hayırlıdır.'*** buyurdu.

Ben: 'Hayber'deki hissemi bırakıyorum.' dedim. 'Ya Resûlullah! Allah (cc) beni ancak doğru söylediğim için kurtardı. Hayatta kaldıkça doğru söylemek tövbemin tamamıdır.' dedim.

Allah (cc)'a andolsun ki, Resûlullah (sav)'e bu sözleri söylediğim günden beri Allah Tealâ'nın doğru sözlülükle beni imtihan ettiğinden daha güzel, Müslümanlardan hiçbirini imtihan ettiğini biliyordum. Vallahi Resûlullah (sav)'e bu sözleri zikrettiğim günden bugüne kadar bilerek hiç yalan konuşmadım. Geri kalan ömrümde Allah Tealâ'nın beni koruyacağını umarım."

Ka'b devam ederek şöyle dedi: "Allah (cc) şu ayetini inzal etti: ***'Andolsun Allah, Peygamber ile içlerinden bir kısmının kalpleri eğrilmeye yüz tuttuktan sonra, sıkıntılı bir zamanda ona uyan Muhacirlerle Ensar'ın tövbelerini kabul etmiştir. Evet, onların tövbelerini kabul et-***

miştir. Şüphesiz O, onlara çok şefkatli ve çok merhametlidir. Savaştan geri kalan üç kişinin de tövbelerini kabul etti. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları da kendilerini sıktıkça sıkmış, böylece Allah'tan (azabından) yine O'na sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hâllerine) dönsünler diye, onların tövbelerini de kabul etti. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul eden ve çok merhamet edendir. Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun." [2168]

Ka'b şöyle devam etti: "Vallahi, Allah Tealâ'nın bana lütfettiği nimetler içinde beni İslam'a hidayet ettikten sonra, Resûlullah (sav)'e doğru sürüklemekle, yalan söyleyip de helak olanlar durumuna düşmekten daha büyük bir nimeti bana vermedi. Zira Allah (cc) yalan söyleyenler hakkında vahiy indirdiği vakit, herhangi bir kimse için söylediğinin en fenasını söyleyerek şöyle buyurdu: ***'Yanlarına döndüğünüz zaman, kendilerini rahat bırakmanız için size Allah adıyla yemin edeceklerdir. Artık onların peşini bırakın. Çünkü onlar pistir. Kazandıklarının karşılığı olarak, varacakları yer de cehennemdir. Kendilerinden razı olasınız diye, size yemin edeceklerdir. Siz onlardan razı olsanız bile, Allah o fasıklar topluluğundan asla razı olmaz."*** [2169]

Ka'b şöyle dedi: "Biz üçümüz o kimselerden geri bırakılmıştık ki, onlar yemin ettikleri vakit Resûlullah (sav) onların yeminlerini kabul etti, onlardan biat aldı ve onlar için mağfiret dileğinde bulundu. Resûlullah (sav) bizim işi, Allah (cc) bu hususta hükmünü verinceye kadar erteledi. Neticede Allah (cc) hükmünü verdi. ***'Geriye bırakılan o üç kişi...'*** diye buyurarak bizim gazveden geri kalmışlığımızı kastetmiş değildi. Bununla Resûlullah (sav)'in kendisine yemin edip mazeret beyan ettikleri zaman mazeretleri kabul edilenlerden ayrı tutulup hakkımızdaki hükmün geri bırakılması kastedilmektedir."[2170]

BU HİKÂYEDEKİ DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR

Güzel Üslup, Üstün Beyan ve Yüksek Edebiyat : Bu hadis güzel bir üslup, üstün bir beyan ve yüksek bir edebiyat kalıbında tamamlanmıştır. Bu hadis Hudeybiye ve İfk hadisleri gibi benzeri hadisler üstün Arap edebiyatı için güzel nümune olarak sayılmaktadır. Keşke ders program-

2168 Tevbe, 117-118-119
2169 Tevbe, 95-96
2170 Buhari 8/86, 93; Kitabü'l-Meğazi ve Kitabu't-Tefsir, Müslim, 2796; Kitabu't-Tevbe, Ebu Davud, Tirmizi ve Nesai rivayet etmişlerdir.

larını yapanlar öğrencilerin idraklarını geliştirmek, edebiyat kabiliyetlerini ve lügat birikimlerini geliştirmek için bu hadisi ve buna benzer hadisleri seçselerdi. Örneğin bu hadiste Ka'b'ın şu sözüne bir bak: "Bana, Resûlullah (sav)'in gelmek üzere olduğu söylenince yanlış düşünceler kafamdan uzaklaşıp gitti. Bu yolla ondan kurtulamayacağımı kesin olarak anladım. Bu yüzden gerçeği söylemeye karar verdim."[2171]

Doğruluk, Kurtuluş Gemisidir: Ka'b, Hilal ve Mürare (ra) yalanın ne kadar tehlikeli olduğunu idrak etmişlerdi. Dolayısıyla kendileri her ne kadar meşakkat, zorluk ve sıkıştırmalara maruz kalsalar da, doğruluk ve açıklık yolunda yürümeye azmettiler. Rabbi'l-Âlemin, Ka'b ve beraberinde olanların tövbelerini şu sözü ile ne güzel hatmetmiştir: ***"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru olanlarla beraber olun."*** [2172]

Eğitime Dayalı Terk (Konuşmamak) ve Toplumdaki Etkisi: Müslüman toplumun istikamet (doğruluk) üzerine terbiye edilmesi ve vacip olan şeylerden bir şey terk etmek veya haram olan şeylerden bir şey yapmakla olan şer'i muhalefetlere düşmekten fertlerin kurtarılması hususlarında eğitim amaçlı terkin faydaları büyüktür. Çünkü bu duruma düşeceği zaman, toplumun bütün fertleri tarafından terk edileceğini bekleyen kimse, o duruma düşmeyi aklının ucundan bile geçirmez.

Unutulmamalıdır, bu hükmün tatbik edilmesi, bu hükmün kendisine uygulanan kişinin fitneye düşmemesinden emin olmakla birlikte hâkim olan bir devletin ve güçlü bir toplumun bulunduğu Medine Nebevi devrindeki Müslümanların hayatına benzer şart ve ortamlarda olması gerekir.

Eğitim amaçlı bu terk, dünya işlerinde Müslümanlar arasında vuku bulan terkten apayrıdır. Çünkü buradaki terk dünyevidir. Diğer terk ise dinîdir. Dinî amaçlı terk, şer'an aranan bir şey olup, faili sevap kazanır. Dünya amaçlı terk ise mekruhtur. Ancak üç gün geçtiği zaman haram olur.[2173]

Çünkü Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: ***"Üç geceden fazla bir Müslüman'ın Müslüman kardeşiyle konuşmaması (onu terk etmesi) helal değildir. Karşılaştıkları hâlde biri bu tarafa, biri o tarafa yüzünü çeviriyorsa en hayırlıları ilk önce selam verendir."*** [2174]

2171 Et-Tarihu'l-İslam, 8/137
2172 Tevbe, 119
2173 Et-Tarihu'l-İslami, 8/139
2174 Buhari, 6237; Müslim, 2560

Yine şöyle buyurmuştur: ***"Kardeşini bir yıl terk eden (onunla konuşmayan) kimse, onun kanını akıtmış gibidir."*** [2175]

Müslüman Toplumunun, Komuta Merkezinden Çıkan Bütün Emirleri Uygulaması

Müslüman toplumun tamamı, en üst komutan (sav) tarafından çıkan terk (konuşmamak) ve bütün ilişkileri kesme emrinin uygulanmasına icabet edip o üç kişiyle konuşmaktan kaçındı.

İşte Ka'b bu durumu bize tasvir ederek şöyle söylemektedir: "... Bunun üzerine insanlar bizden uzak durdular ve bize karşı değiştiler. Ta ki, benim nefsimde yeryüzü bana yabancılaştı ve orası artık tanıdığım yer değildi. [2176]

Ka'b İbni Malik (ra) amcasının oğlu Ebu Katade'ye selam verdi. Ebu Katade onun selamını almadı. Ka'b defalarca ona: "Allah (cc) aşkına Allah (cc)'yu ve Resûlünü sevdiğimi bilmiyor musun?" dediği hâlde, Ebu Katade onun yanında insanlar arasında en sevimli insan olduğu hâlde susup konuşmadı.

Ebu Katade'nin durduğu bu yerde, kendisinin sevgilisi ve kalbinde çok aziz olan bir adama icabet etmek ile terbiye amaçlı terkin (konuşmamanın) uygulanması ile ilgili Peygamber (sav)'in verdiği emrin tatbiki arasında fikri hayali dağınık idi. Fakat her iki durum arasında herhangi bir tereddüt yoktu. Ebu Katade'nin imanı, kendisine emrettiği şey, Peygamber (sav)'in emrini uygulamaktı ki bu, onun davranışında ortaya çıktı.[2177]

Geri bırakılan o üç kişiye, Allah (cc) bir hüküm verinceye kadar eşlerinden uzak durmalarına dair Allah Resulü emir verdiği anda durum zirveye ulaştı. Zira herkes bu hükme yapıştı. Ancak -çok yaşlı ve kendisine hizmet edecek biri olmayan- Hilal İbni Ümeyye'nin eşi, kendisine hizmet etmek üzere Resûlullah (sav)'den izin istedi.

Resûlullah (sav) de ona izin verdi. Ama kendine yaklaşmaması şartıyla... Hilal'in eşi (ra) kabul etti ve bu şarta bağlı kaldı.[2178]

Allah'a ve Resûlüne Tam Bir Vela

Haçlı düşmanlar; sürekli gözlüyor, pusuda bekliyor, İslam binasını zayıflatmak, temellerini sarsmak, dâhili cepheyi parçalamak ve Müslü-

---

2175 Ahmed b. Hanbel, 4/220; Ebu Davud, 4915; Beyhaki, Adap, 280; Hâkim, 4/163 ve Buhari, El-Edebu'l-Müfret, 404

2176 Es-Sire ma es-Talibiyyin, 195

2177 Et-Tarihu'l-İslami, 8/140

2178 Es-Sire ma es-Salibiyyin, 196

manlar arasında fitne ateşini yakmak için her fırsatı kollayıp değerlendiriyorlar. Bu yüzden Gassan kralı, Müslümanların Ka'b İbni Malik'i (ra) terk edip onunla konuşmamalarını ve Resûlullah (sav)'in onu cezalandırmasını fırsat bilip elçisini özel bir mektupla Ka'b İbni Malik'e göndererek onu tahrik ve teşvik etti.

Gassan kralının şu sözünü iyi düşün: *"Senin arkadaşının, sana cefa ettiğine dair haber bana ulaştı. Allah (cc) seni horlanma ve hakkın zayi olacağı bir diyarda terk etmemiştir. Bize gel, sana yardımcı olur ve her şeyimizi seninle paylaşırız."* Ka'b'ın bu mektup üzerindeki yorumu ise şu oldu: "Bu da diğeri gibi bir bela imtihanıdır! içine düştüğüm durum beni öyle bir yere getirmiş ki, şirk ehlinden adamlar bana göz dikmiş durumdalar." Ka'b bunları söyledikten sonra mektubu yaktı.[2179]

Bu tutum ve davranış, Allah Tealâ'ya ve Resûlü (sav)'e şiddetli velasına (sevgisine/yakınlığına), kuvvetli imanına ve nefsinin büyüklüğüne delalet etmektedir. Zira bu belanın, ilkinden daha şiddetli yeni bir bela olduğunu idrak etti. Dolayısıyla Gassan kralına menfi cevap vermek veya mektubu yırtıp atmak onu razı kılmıyor ve memnun etmiyordu. Fakat mektubun kül, içindeki yazıların da havada uçuşup dağılan bir duman olabilmesi için mektubu tandıra attı.

Adam (Ka'b), iman bakımından en güçlü, ruh bakımından en temiz ve ahlak bakımından en güzel ve en şerefli olarak başına gelen mihnet ve beladan çıktı. Ey insanlar! Gelin, bu büyük ve mümin nefislerin azametine bakın![2180]

Ka'b İbni Malik (ra) etkilenmeden, kaymadan, kendi İslam'ıyla güçlü ve aziz olarak o bela ve imtihanların üstesinden geldi.[2181]

Allah'ın Kulunun Tövbesini Kabul Etmesi, Sadık Kimselerin Bildiği Bir Dinî Değerdir

Allah Teâlâ'nın, o üç kişinin tövbesini kabul ettiğini bildiren ayetler indiği zaman, o gün, Müslümanların yanında büyük olan günlerden biri oldu. O günde Resûlullah (sav)'in mübarek yüzünde sevinç göründü. Ta ki, Ka'b ve her iki arkadaşını karşılıyor ve Allah Tealâ'nın kendi lütfundan onların tövbelerini kabul etmeleri sebebiyle onları kutluyorlardı. Sevinçten Ka'b'ın yüzü parlarken Peygamber (sav)'in yanına geldi.

2179 El-Mağazi, 3/1051-10522
2180 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/517
2181 Fikhu's-Sire, Bari, 307

Resûlullah (sav) ona: ***"Annenin seni doğurduğu günden bu yana geçen en hayırlı gün ile sevin!"*** buyurdu. Bundan, tövbe makamı ve tövbelerin İslam'a girmekten daha büyük olması kastediliyor.

Kuşkusuz her Müslüman'ın aradığı en yüksek hedef olan Allah Tealâ'nın rızası şemsiyesinin altına girmek, kulun dönüşü demektir. Sonunda tövbe eden kişi, Allah Tealâ'nın korumasıyla, ahirette de ikramıyla payidar olmaktadır. Ka'b'ın tövbesi büyüktü. Onlardan başka elbiselere sahip olmadığı hâlde iki elbisesini çıkarıp kendisine müjde veren kimseye hediye etmek[2182] ve Talha İbni Ubeydillah'ın kendisiyle tokalaşmasını ve onu kutlamasını unutmamak ile tövbeyi tabir etti.[2183]

Aynı şekilde her iki arkadaşının sevinci de büyüktü. Ancak Ka'b (ra) bu haberde sadece kendi macerasını anlatmıştır. Vakidi'nin rivayetinde şu ifadeler yer almaktadır: "Tövbesinin kabul olduğuna dair Hilal İbni Ümeyye'ye müjde veren kişi, Said İbni Zeyd idi.

Said şöyle diyor: 'Benî Sakıf kabilesine gittim ve ona müjdeyi verdim. Bunun üzerine o da secdeye kapandı.' Said (ra) şöyle devam etti: 'Hilal İbni Ümeyye (ra) secdede o kadar kaldı ki, canı çıkana kadar başını bir daha kaldırmayacağını zannettim.'"[2184]

Nimetin Hâsıl Olması Hâlinde Allah'a Şükretmek İçin Çeşitli İbadetler Meşru Olmaktadır

Allah Teâlâ'nın, tövbesini kabul etmesi sebebiyle Ka'b'da oluşan sevinç, hiçbir sınır tanımıyor ve hiçbir ölçü onu tasavvur etmiyor. Ka'b (ra) o sevinci ifade etme hususunda bir takım ibadet çeşitlerinde bulundu. Bazıları şunlardır:

- **Şükür Secdesi:** Ka'b (ra), Allah tarafından tövbesinin kabul edildiğine dair müjdeyi duyunca Allah (cc)'ya şükretmek için hemen secdeye vardı. Zira bir nimetin yenilenmesi veya bir belanın kalkması durumunda Allah (cc)'ya şükretmek için secdeye varmak sahabelerin (ra) âdetlerindendi. Bunu Resûlullah (sav)'den öğrenmişlerdi.[2185]

- **Müjde Getireni Mükâfatlandırmak:** Ka'b (ra), giymiş olduğu her iki elbisesini çıkardı, yüksek sesle bağırıp müjde getirene giydirdi. O zamanlar o iki elbise dışında başka elbisesi de yoktu. Sonra emanet olarak iki elbise aldı ve onları giydi. Şüphesiz bu, meşru olan hibenin bir çeşididir. Eğer müjde getiren zengin ise, bu onun için hediyedir. Eğer fa-

2182 Es-Sire et-Tarihu'l-İslami, 8/141
2183 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 8/518
2184 El-Mağazi, Vakidi, 3/1054
2185 Süverun ve İberun mine'l-Cihad en-Nebevi, 493

kir ise bu onun için sadakadır. Her ikisi de Allah Tealâ'nın ferahlık ve gamın gitmesini inzal etmesi (indirmesi) karşısında ona şükretmek üzere bir miktar malın çıkarılmasıdır.[2186]

• **Mal ile Tasadduk:** Ka'b (ra), tövbesinin kabul edilmesi karşısında bütün malını Allah Teâlâ için sadaka olarak vermek istedi. Fakat Resûlullah (sav) onu, bütün malını sadaka olarak vermemeye yönlendirdi ve ona: "Malın bir kısmını kendine bırak, bu senin için daha hayırlıdır." buyurdu.

Ka'b İbni Malik (ra) sanki Resûlullah (sav) ile istişare ediyordu. Müşavere sonucu, malının bir kısmını kendisine bırakmasıydı.[2187]

Fıkhi ihtilaf, malının tamamını sadaka olarak vermeyi nezreden (adayan) kişi hakkında alevlenmiştir. Sadaka mustahaptır, nezir (adak) ise vaciptir, yerine getirilmesi gerekir. Ka'b (ra) nezretmedi, ancak malının tamamını sadaka olarak verme hususunda istişarede bulundu.

Resûlullah (sav) de, malının bir kısmını kendisine bırakmasını işaret etti.

2186 Süverun ve İberun mine'l-Cihad en-Nebevi, 493, ve Es-Sire ma es-Salibiyyin, 202
2187 Süverun ve İberun mine'l-Cihad en-Nebevi, 493

5.
KONU

Tebuk Gazvesi Bahsinde Kur'an Metodundan İşaretler

Usret (zorluk) gazvesiyle ilgili Allah Tealâ'nın, kitabında indirdiği ayetler, Müslümanlar ile düşmanları arasında meydana gelen savaşlar hakkında nazil olan en uzun ayetlerdir. Bu ayetler öncelikle Hıristiyanların saldırılarına karşı Müslümanların himmetlerini kımıldatıp hareketlendirmek, Allah Tealâ'nın dininin himayesi ve peygamberine yardım edilmesi konusunda zerre kadar taksiratı bile kabul etmeyeceğini onlara bildirmek ve bunlarla (Bizanslılarla) savaşmanın önünde engel olan zorluklar karşısında geriye adım atmanın, riddet ve nifaka götüren kayganlık olduğu şuurunu Müslümanlara vermek ile başlamaktadır.[2188]

Allah (cc) şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Size ne oldu ki, 'Allah yolunda savaşa çıkın!' denildiği zaman yere çakılıp kalıyorsunuz? Dünya hayatını ahirete tercih mi ediyorsunuz? Fakat dünya hayatının faydası ahiretin yanında pek azdır.

Eğer (gerektiğinde savaşa) çıkmazsanız, (Allah) sizi pek elem verici bir azap ile cezalandırır ve yerinize sizden başka bir kavim getirir; siz (savaşa çıkmamakla) O'na hiçbir zarar veremezsiniz. Allah her şeye kadirdir." [2189]

Tevbe suresinde düşünüldüğü zaman okuyucu, Tebuk Gazvesi'nin sunumu hususunda bu sureye has işaretler bulunduğunu mülahaza edecektir. O işaretlerden bazıları şunlardır:

• Kur'an-ı Kerim bu gazveden geri kalanları şiddetle kınamakta ve azarlamaktadır: ***"Ey Müminler! Gerek hafif, gerek ağır olarak savaşa çıkın. Mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edin. Eğer bilirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır."*** [2190]

2188 Fıkhu's-Sire, Gazali, 404
2189 Tevbe, 38- 39
2190 Tevbe, 41

Nebevi gazveler bu gazve ile son bulmuştur. Dolayısıyla: ***"Ey iman edenler! Sizin önünüze gelen kâfirlerle savaşın."*** Kur'an nassını uygulanan bir yere koymanın pratiği olmuştur.[2191]

• Kur'an-ı Kerim bu gazveyi diğer gazvelerden ayırarak adını "Usret (güçlük) Saati" koymuştur: ***"Allah,*** Peygamber***'in ve usret (zorluk) saatinde ona uyan Muhacirlerin ve Ensar'ın tövbesini kabul etmiştir."*** Gerçekten bu gazve kelimenin tam anlamıyla Usret Gazvesi idi.

• Resûlullah (sav) ile beraber çıkan müminlere -ki sayıları otuz binin üzerinde idi- Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Fakat Peygamber ve onunla beraber inananlar, mallarıyla, canlarıyla cihad ettiler. İşte bütün hayırlar onlarındır ve onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir."***[2192]

"Medine halkı ve onların çevresinde bulunan bedevilere, Allah'ın Resûlünden geri kalmak, kendi canlarını onun canından üstün tutmak yaraşmaz. Çünkü onların, Allah yolunda çektikleri susuzluk, yorgunluk, açlık, kâfirleri öfkelendirmek üzere bir yere adım atmaları ve düşmana karşı herhangi bir başarı kazanmaları gibi hiçbir olay yoktur ki karşılığında kendilerine iyi bir amel (amelin sevabı) yazılmış olmasın. Şüphesiz Allah, iyilik yapanların mükâfatını elbette zayi etmez."[2193]

BU GAZVEDE ŞURA İLE HAREKET ETMEK

Resûlullah (sav),bu gazvede şura ile hareket ederek, bu gazvede meydana gelen bazı olaylarda Hz. Ebubekir (ra) ve Hz. Ömer (ra)'in görüşlerini kabul etti. Onlardan bazıları şunlardır:

Ordu Şiddetli Bir Susuzluğa Maruz Kaldığı Zaman Ebubekir Sıddık'ın Yaptığı Müşaverenin Kabul Edilmesi

Hz. Ömer (ra) şöyle diyor: "Resûlullah (sav) ile beraber aşırı derecede sıcak bir günde Tebuk seferine çıktık. Bir yerde konakladık. Orada şiddetli susuzluk çektik. Resûlullah (sav) ellerini havaya kaldırıp dua etti. Henüz ellerini indirmeden gökyüzü bulutlandı ve yağmur yağmaya başladı. Herkes kabını doldurdu. Sonra etrafı dolaştık, askerin bulunduğu yerin dışında yağmadığını gördük."[2194]

2191 Hadisu'l-Kur'ani'l-Kerim, 2/702
2192 Tevbe, 88
2193 Tevbe, 120
2194 Bezzar, 1841; İbni Hibban, 1383; Beyhaki, fid-Delail, 5/231; Hâkim, 1/159 ve Heysemi, Mucmau'z-Zevaid, 6/194-195

Orduya Açlık İsabet Ettiği Zaman Develerin Kesilmesinden Vazgeçilmesi Konusunda Ömer İbni Hattab'ın Yaptığı Teklifin Kabul Edilmesi

Tebuk Seferi esnasında Usret (zorluk) ordusuna müthiş bir kıtlık isabet etmişti. Bazıları, açlıklarını gidermek için develerini kesme hususunda Resûlullah (sav)'a gelip izin istediler. Resûlullah (sav) bu konuda onlara izin verince Hz. Ömer geldi ve bu meseledeki görüşünü şöyle açıkladı: "Eğer askerler bunu yaparlarsa binek hayvanları kalmaz, oysa bu uzun yolculukta onların en çok muhtaç oldukları şey, binek hayvanlarıdır." Sonra bu krize bir çözüm teklifini sundu. O da şudur: Kavmin azıklarını toplamak, ardından da azıklarına bereket girmesi için onlara dua etmek. Resûlullah (sav) da bu teklifi uyguladı. İnsanlar bütün tabaklarını doldurup doyasıya yedikten sonra, yine de sergi üzerinde bir miktar zahire kaldı.[2195]

Şam Sınırını Geçmemek ve Medine'ye Geri Dönme Konusunda Ömer'in Yaptığı Teklifin Kabul Edilmesi

Peygamber Tebuk bölgesine ulaştığında, Rumların (Bizanslılar) Müslüman ordudan korkup kaçtıklarını gördü. Bunun üzerine Şam hududunu geçmek konusunda ashabıyla istişarede bulundu. Ömer İbni Hattab, Resûlullah (sav)'in ordu ile birlikte Medine'ye dönmesini işaret etti ve görüşünü şu sözlerle destekleyip savundu: Rumların sayıları çoktur, birçok toplulukları vardı ve orada bir tek Müslüman bile yoktur.

Bu teklif, çok bereketli ve gayet güzel bir teklifti. Zira Rum toprakları içerisinde savaşmak, özel bir taktik isteyen zor bir işti. Çünkü Rumların Şam mıntıkasındaki askerlerinin sayısı yaklaşık iki yüz bin olmasına ek olarak, sahralardaki savaş, tabiatıyla şehirlerdeki savaşlardan farklıdır. Kuşkusuz şehirlerin içerisinde iyi korunan bu büyük sayının toplanması İslam ordusu için büyük bir tehlike arz ediyordu.[2196]

Şüphe yok ki şura ilkesine sarılmak, siyasi, askerî ve sosyal olmak üzere ümmet hayatının bütün alanlarında, Resûlullah (sav)'in de bizzat kendi hayatında üzerinde yürüdüğü şerefli bir eğitim metodudur.

2195 Gazvetu Tebuk, Başmil, 176-177
2196 Er- Resûl El-Kaid, 281-282

ZOR BİR PRATİK EĞİTİM

Resûlullah (sav)'in ashabıyla birlikte Tebuk gazvesine çıkmasında çok sayıda fayda vardır. Bazıları şunlardır:

Ashabını zor bir eğitimden geçirmek: Resûlullah (sav) onlarla, çok çektikleri dar geçime ve geçim şartlarına ek olarak, zor hava koşullarında yakıcı yaz sıcaklığının olduğu bir zamanda uzun bir mesafeyi katetti. O seferde çok az su vardı. Şiddetli susuzluktan neredeyse helak olacaklardı ve aynı şekilde beraberlerinde çok az azık ve çok az hayvan vardı. Kuşkusuz bu şeyler, zor bir eğitim sayılmaktadır. Ancak güçlü erkekler buna tahammül edebilmektedir. Bu ders ile ilgili Üstad Mahmut Şit Hattab şöyle diyor: "Şimdiki ordular, askerlerini aşılması çok zor yerleri ve engelleri aşmak ve değişik hava koşullarında uzun mesafeleri katetmek ve bazı zamanlarda yiyecek ve içecekten mahrum bırakmak gibi çetin bir eğitimden geçirmek üzere çalışmaktadır. Bunu yapmalarındaki amaç, askerleri, savaşlarda karşılaşması muhtemel olan en zor koşulları tahammül etmeye hazırlamaktır.

Usret (güçlük) ordusu, bu çetin eğitim ve tatbikatların meşakkatlerinden daha zor olmasa da, onlardan az olmayan meşakkatlere tahammül ettiler. Zira meyvelerin olgunlaştığı mevsimde Medine'yi terk ettiler. Yaz mevsiminin yakıcı sıcağında, Arap yarımadası sahralarında çok meşakkatli uzun mesafeleri katettiler. Uzun bir süre açlığa ve susuzluğa tahammül ettiler. Şüphesiz Tebuk Gazvesi Müslümanlar için çok çetin bir eğitim ve tatbikattı. Resûlullah (sav)'in amacı, onları Arap yarımadası haricinde İslam'ı yayma hürriyetini himaye etme mesajını tahammül etmeye hazırlamaktı. Bu gazve, Resûlullah (sav)'in en son gazvesi olmuştu. Dolayısıyla Refik-i Âlâ'ya iltihak etmeden önce (vefat etmeden) askerlerinin yetenek ve kabiliyet gücünden emin olması gerekirdi.[2197]

Bu pratik eğitim, halifeler devrinde sahabelere çok yardımcı oldu. Bundan dolayıdır ki, imanlarının gücü ile ve yaratıcılarına olan güvenleriyle Şam diyarını ve Fars İmparatorluğu'nun memleketini fethetmeye kalkıştılar. Yüksek beden liyakatleri kılıç, mızrak ve o zamandaki çeşitli silahları kullanmaya dair pratik bilgileri o yerleri fethetme hususunda ayrıca onlara yardımcı oldu.

BU GAZVENİN EN ÖNEMLİ SONUÇLARI

Bu gazvenin en önemli sonuçları şunlardır:

2197 Er-Resûlü'l-Kaid, 181-182

• Müslüman olsun kâfir olsun, fark olmaksızın bütün Arapların kalbinden Rumların heybetini kırmak. Çünkü Arapların hissinde (zihninde) Rum (Bizans) gücüne karşı asla mukavemet edilemez ve mağlup olamaz bir devletti. Bu yüzden Rumların zikrinden ve gazvelerinden irkildiler. Mute Gazvesi'nde Müslümanların uğradıkları durumun, Cahiliye devrinde Arap insanın zihninde yerleşmiş olan: "Rumlar mağlup olmayan bir güçtür." fikrini teyit ettiği sanılmaktadır. Bu sebeple Arapların kalplerinde bu psikolojik hezimetin silinmesi için böyle bir seferberlik gerekli olmuştu.

• O zamanki uluslararası süper güçlere meydan okumaya kadir olan bölgenin tek gücü olarak İslam devletinin gücünü göstermek. Bu güç, taraftarlık veya ırkçılık veya muasır lider güçlerin göz diktikleri şeyleri gerçekleştirmek amacıyla hareket etmemeli, aksine kurtuluş duygusuyla hareket etmelidir. İnsanlığı, kendi nefsini kulların kulluğundan kurtarıp, kulların Rabbi olan Allah Tealâ'nın kulluğuna götürmeye davet etmektir. Kuzeye doğru kaçmayı tercih eden Rumlarla bir çatışmanın yaşanmamasına rağmen bu gazve beklenen hedefi gerçekleştirdi.

Kuzeye kaçan Rumlar, savaşmaksızın Müslümanlara zafer kazandırdılar. Zira yerlerini İslam devleti için boşalttılar. Dumetü'l-Cendel emirliği ve Eyle[2199] emirliği gibi Rum İmparatorluğu'na dostluk ve yakınlık bağlarıyla bağlı olan Hıristiyanların İslam devletine boyun eğmeleri bunu göstermektedir. Resûlullah (sav) kendisi ile onlar arasında lehlerinde ve aleyhlerinde olan şeyleri belirtip tehdit eden bir mektup yazdı.[2200]

Tebuk bölgesinde İslam'ın hükümranlığına boyun eğmeyen diğer Arap kabileleri de İslam'ınbaskısına şiddetle maruz kaldılar. Bu kabilelerin birçoğu tutumunu gözden geçirmeye, Bizans davetine bağlı olma devamlılığının faydası ile bu bağlılığı yeni oluşan İslam devletine çevrilmesi arasında karşılaştırmaya başladılar. Böylece Tebuk'ta meydana gelenlerin Şam diyarının İslam fethine açılışının pratik bir başlangıç noktası olduğunu varsaymaya başladılar.[2201]

Her ne kadar daha önce Şam diyarını fethetme girişimleri olmuşsa da, etkileme gücü bakımından Tebuk Gazvesi gibi değildi. Bu gazve, memleketleri fethetmek için aralıksız operasyonların başlangıcına ve daha sonra Resûlullah (sav)'in halifeleri tarafından aralıksız sürdürülen

2199 Şu an ki ismi Akabe'dir. Bu şehir Akabe Körfezi sahilinde yer almaktadır.
2200 Dirasatü'l-fi-Ahdi en-Nübüvveti ve Hilafeti'r-Raşide, Şüccaa, 209
2201 El-Müslimun ver-Rum fi-Asri En Nübuvve, Abdurrahman Ahmed, 120

hareketlere işaret mesabesindedir. Bunu teyit eden şeylerden biri de şudur: Resûlullah (sav) vefat etmeden önce, Rum yönüne yönlendirilmiş bir okun başı ve fetih ordusuna öncü kol olabilmesi için Üsame İbni Zeyd komutasında bir ordu hazırladı. Askerlerin içinde Resûlullah (sav)'in ashabının çoğu vardı. Bu ordu, ancak Resûlullah (sav)'in vefatından sonra görevini yerine getirdi.

Böylece Resûlullah (sav) Şam diyarının fethi ve diğer İslami fetihler için ilk temelleri bıraktı ve en uygun adımları attı.

• Resûlullah (sav)'in hükmü altında Arap yarımadasının birleştirilmesi, Arap kabilelerinin tutumu, Mekke'nin fethi, Hayber ve Tebuk gazveleri gibi iç içe olan etkenlerle Resûlullah (sav) de İslam davetinden çok etkilenmişti. Müslümanların hükmü Rumlarla temas hatlarına kadar uzadıktan sonra ve ardından da cizye vermelerine karşılık güney bölgesindeki Necranlılarla yapılan anlaşmadan sonra her kabile İslam'a girmeye acele etti. Artık Arap kabilelerinin önünde kapsamlı bir şekilde İslam'ı kabul etmekten ve dinlemek, itaat etmek suretiyle nübüvvet kervanına iltihak etmekten başka bir seçenek kalmamıştı.

Peygamber (sav)'in Tebuk Gazvesi dönüşünden sonra, Müslüman olduğunu ilan etmek üzere Arap yarımadasının çeşitli bölgelerinden Medine'ye akın etmeye başlayan heyetlerin çokluğu nedeniyle bu yılın, İslami kaynaklarda Amu'l-Vuhud (Heyetler Yılı) adıyla adlandırıldığını öğrüyoruz.[2202]

Bu mübarek gazve ve Peygamber (sav)'in bizzat komuta ettiği diğer gazvelerle ilgili konuşmalar sona eriyor. Resûlullah (sav)'in mübarek hayatı, gelecek nesillerde ümmetinin üzerinde eğitileceği dersler ve ibretlerle zengin ve aynı şekilde ümmetin eğitilmesinde ve Allah (cc) şeraitiyle hükmedecek devletin ikamesinde dersler ve ibretlerle dolu bir hayat olarak zihinlere kazınıyor.

2202 Nadratü'n-Naim, 1/395-396

6.
KONU

TEBUK GAZVESİ İLE VEDA HACCI ARASINDA MEYDANA GELEN ÖNEMLİ OLAYLAR

Sakif Kabilesinin Heyeti ve Müslüman olmaları

Resûlullah Taif'ten döndüğü zaman, Urve İbni Mesud es-Sakafi onun izini takip edip peşine düştü. Resûlullah daha Medine'ye varmadan Urve ona yetişti ve Müslüman oldu. Sonra kavmine geri döndü ve onları İslam'a davet etti. Bunun üzerine kavmi oklarla ona saldırdı. Kendisine isabet eden bir ok sonucunda şehit oldu. Bu olaylardan sonra Sakif kabilesi anladı ki, çevrelerinde Müslüman olan Araplarla savaşmaya güçleri yetmez. Dolayısıyla Resûlullah (sav)'e bazı adamları göndermeye karar verdiler. Resûlullah (sav)'in Tebuk dönüşünden sonra, hicretin dokuzuncu yılında Ramazan ayı ortalarında onlardan altı kişi Resûlullah (sav)'e geldiler.[2203]

Bu heyet, Malikoğulları ve Ahlaf'ın (sözleşmeli kabileler) ileri gelenlerinin her birinden üçer kişi olmak üzere toplam altı kişiden oluşuyordu. Başlarında Abdu Yaleyl İbni Amr bulunuyordu.[2204]

Heyetin bu şekilde oluşturulması, derin bir siyasi fikre delalet etmektedir. Çünkü Sakif kabilesi, Ümeyyeoğullarının Ahlaf'la (sözleşmelilerle) olan tarihî ilişkiler nedeniyle Resûlullah ile yapılacak sulhun temini hususunda Ümeyyeoğullarının arabuluculuk yapmalarını umuyordu.[2205]

Sahabeler (ra), Resûlullah (sav)'in Sakif kabilesine verdiği önemi çok iyi biliyorlardı. Bu yüzden Sakif heyeti Medine yakınlarında görünür görünmez bu heyetin geliş haberinin müjdesini kim Resûlullah (sav)'e verecek diye Hz. Ebubekir ile Hz. Muğire birbiriyle yarıştılar. Sonra Muğire, Hz. Ebubekir için bu haktan vazgeçti.[2206]

2203 Risaletü'l-Enbiya, Ahmed Ömer, 199
2204 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/193
2205 Ricalü'l-İdare fid-Devleti'l-İslamiyye, Dr. Hüseyin Muhammed, 76
2206 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/193

Resûlullah (sav) razı bir şekilde bu heyeti karşıladı. Kur'an'ı dinlemeleri ve Müslümanların namaz kılmalarını görmeleri için onlara çadırlar kurdu. Heyetin misafirlik ziyafeti Resûlullah (sav)'e aitti. Her gün Resûlullah (sav)'in yanına geliyorlardı. Geldikleri zaman da Osman İbni Ebu'l-Âs'ı çadırlarda eşyaları başında bırakıyorlardı. Resûlullah (sav)'in yanına gidenler geri dönüp kaylulet yaparlarken (öğle istirahatına çekilirlerken) bu defa Osman (ra) Resûlullah (sav)'in yanına gider, din hakkında sorular sorar ve ondan (sav) kendisine Kur'an okumasını talep ederdi. Dinî konularda fakih ve âlim oluncaya kadar bu şekilde Resûlullah (sav)'e gitmeye devam etti. Resûlullah'ın uykuda olduğunu anladığı zaman, bu sefer Hz. Ebubekir'e giderdi. Osman (ra) bu durumu arkadaşlarından gizliyordu. Bu durum Resûlullah (sav)'in çok hoşuna gitti ve buna hayret edip onu çok sevdi.[2207]

Bu heyet günlerce Medine'de kaldı ve sürekli Resûlullah (sav)'in yanına gelip gitti. Resûlullah (sav) de onları İslam'a davet etti.

Heyetin başı Abdu Yaleyl, Resûlullah (sav)'e: "Ailemize ve kavmimize dönünceye kadar bizimle sulh yapacak mısın?" dedi.

Resûlullah: ***"Evet, eğer İslam'ı kabul ederseniz sizinle sulh yaparım. Yoksa benim ile sizin aranızda herhangi bir sulh yoktur."*** buyurdu.

Abdu Yaleyl: "Zina hakkında ne dersin? Biz daima gurbette ve bekar olan bir kavimiz. Onu yapmamız gerek. Hiç birimiz bekar kalmaya sabredemez." dedi.

Resûlullah: ***"Zina, Allah Teâlâ'nın Müslümanlara haram kıldığı şeylerden biridir. Allah Teâlâ: 'Zinaya yaklaşmayın. Zira o, bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur.'***[2208] ***buyuruyor."*** dedi.

O: "Faize ne dersin?" dedi.

Resûlullah: ***"Faiz haramdır."*** buyurdu.

O, "Bizim malımızın tamamı faizdir." dedi.

Resûlullah: ***"Malınızın anaparası hakkınızdır. Allah Teâlâ: 'Ey iman edenler! Allah'tan korkun. Eğer gerçekten inanıyorsanız mevcut faiz alacaklarınızı terk edin."***[2209] buyurdu.

O: "Peki, içkiyi nasıl buluyorsun? İçki sıkılan üzümlerimizin şirasıdır ve bizim için gereklidir." dedi.

Resûlullah: ***"Şüphesiz Allah onu haram kılmıştır."*** buyurdu ve sonra şu ayeti okudu: ***"Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar),***

2207 Tarihu'l-İslam İmam Zehebi ve Mağazi, Vakidi, 670
2208 İsra, 32
2209 Bakara, 278

fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz." [2210]

Heyet, Resûlullah (sav)'in yanından kalktı ve birbiriyle baş başa kaldıklarında Abdu Yaleyl arkadaşlarına: "Eyvah, yandık!! Bu üç hasletin haram edilmesiyle kavmimize döneceğiz! Vallahi, Sakif kabilesi içkiye ve zinaya karşı hiçbir zaman sabredemez." dedi.

Süfyan İbni Abdullah ona: "Ey adam! Eğer Allah Sakif kabilesine hayır dilerse bu tür şeylere karşı sabredecek! Şimdi Peygamber ile birlikte olanlar da bu hasletlere müptela idiler, sabrettiler ve terk ettiler. Kaldı ki biz bu adamdan (Peygamberden) korkuyoruz. Her yere galip gelmiş ve her yere ayaklarıyla basmaktadır. Biz ise, yerin bir ucunda bir kaledeyiz. İslam çevremize yayılmış durumda. Vallahi, eğer kalemizin çevresinde bir ay durursa biz açlıktan ölürüz. İslam'dan başka bir çare görmüyorum ve ben Mekke günü gibi bir günden korkuyorum." dedi.

Anlaşma yazılıncaya kadar onlar ile Resûlullah (sav) arasında Halid İbni Sait İbni Âs gidip geliyordu. Anlaşmayı yazan kişi de Halid'dir. Resûlullah onlara yiyecek gönderdiyordu. Resûlullah (sav) yemeden, onlar yemiyorlardı.

Resûlullah'a: "Rabbe'ye (dişi ilah) ne dersin ve onun hakkındaki görüşün nedir?" diye sordular.

Resûlullah: ***"Yıkılsın"*** buyurdu.

Onlar: "Heyhat! Eğer Rabbe yola koyulup buraya süratle geldiğimizi bilirse ailemizi öldürür." dediler.

Bunun üzerine Hz. Ömer (ra): "Ey Abdu Yaleyl! Yazıklar olsun sana! Rabbe bir taştır. Ona ibadet edeni etmeyenden ayırt edemiyor." dedi.

Hz. Ömer (ra)'ın sözlerine sinirlenen Abdu Yaleyl: "Biz sana gelmedik, ey Ömer." dedi.

Sonra heyettekiler Müslüman oldular; sulh tamamlandı. Anlaşmayı Halid İbni Said yazdı. Sulh tamamlanıp yazıldıktan üç yıl sonra Rabbe'den (dişi ilahtan) vazgeçip yıkmamasına dair Resûlullah (sav) ile konuştular. Fakat Resûlullah (sav) kabul etmedi.

Onlar: "İki sene" dediler.

Resûlullah kabul etmedi.

Onlar: "Bir sene" dediler.

Resûlullah kabul etmedi.

Onlar: "Sadece bir ay!" dediler.

2210 Maide, 90

Resûlullah (sav) onlara bir vakit tayin etmeyi kabul etmedi. Kadınların ve çocukların zarar görmesinden korkmaları sebebiyle Rabbe'nin yıkımından vazgeçilmesini istiyorlardı ve Rabbe'nin yıkımıyla kavimlerini korkutmak istemiyorlardı. Dolayısıyla Rabbe'nin yıkımından kendilerini muaf tutması için Peygamber (sav)'e talepte bulundular.[2211]

Sonra onlar, Peygamber (sav)'den kendilerini namazdan muaf kılmasını istediler. Resûlullah (sav): ***"Namazı olmayan bir dinde hayır yoktur."*** buyurdu.[2212]

Sakif heyeti Resûlullah (sav)'den, kendilerini bazı farzlardan muaf kılmasın ve kendilerine bazı haramları helal kılmasını talep ettiler fakat bu taleplerinde eli boş döndüler ve mevcut duruma boyun eğdiler.[2213]

Resûlullah gelişlerini ikram ile karşıladı ve gelişlerinde, ikametlerinde ve yolculukları zamanında onlara güzel bir misafirperverlik yaptı. Osman İbni Ebu'l-Âs'ı, yaşça en küçükleri olmasına rağmen Taif'e vali tayin etti. Çünkü hepsinden daha fazla Kur'an öğrenmeye ve dinde fakih olmaya hırslıydı.

Sakif heyeti Peygamber (sav)'in muamelesinden ve Müslümanların içine girmekten hayli etkilendiler ki Ramazan ayından üzerlerinde kalan orucu bile tuttular. Bu heyet Medine'de tam on beş gün kaldıktan sonra Taif'e döndü.[2214] Onlar döndükten sonra Resûlullah (sav), Muğire İbni Şu'be[2215] ve Ebu Süfyan İbni Harb'in (ra) iştirakiyle Halid İbni Velid komutasında bir seriyye hazırladı ve o gelen heyetin peşinden gönderdi.[2216]

İslam'a girmek için Sakif kabilesini ikna etme hususunda heyetin yaptığı çalışmaların başarıyla sonuçlanması ve Lut putunun yıkılacağını haber vermeleri sırasında, Halid İbni Velid'in komutasındaki seriyye Taif'e ulaştı. Muğire İbni Şu'be (ra) on küsur adamla birlikte Rabbe'nin (dişi ilahın) bulunduğu eve girip onu yıktı.[2217]

Daha önce Urve İbni Mesud'a ok atılıp şehit edildiği gibi, Şu'be'ye de atılacağından veya şehit edileceğinden korkan kavmi Muattaboğulla-

---

2211 El-Meğazi, Vakidi, 3/968 ve El-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir

2212 Ahmed b. Hanbel, 4/218; Ebu Davud, 3026; Tayalisi, 939; Beyhaki, Fid-Delail, 5/299-301; Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 8/50; El-Meğazi, Vakidi, 3/968; Es-Sire, İbni Hişam ve Mabsut Serahsi

2213 El-Muctamau'l-Medeni fi-Ahdi en-Nübüvveti, 221-222-223

2214 Es-Sire en-Nebeviyye, es-Sahiha, 2/519

2215 Age, 2/519-520

2216 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/195; Delailu'n-Nübüvve, Beyhaki, 5/303-304

2217 El-Meğazi, 3/671

rı, onun etrafında etten duvar ördüler ve sıkı bir koruma altında bu yıkım gerçekleşti.[2218]

Sakif kabilesinin hepsi; erkeleriyle, kadınlarıyla, çocuklarıyla ve hatta çarşaf altındaki genç kızlar Rabbe'nin yıkımını izlemek için çıktılar. Çünkü bütün Sakif henüz yakın bir zamanda şirkten döndükleri için Rabbe'nin yıkılacağına inanmıyor ve korumada olduğunu zannediyorlardı.[2219]

Muğire (ra) çok zeki ve esprili bir adamdı. Arkadaşlarına: "Vallahi! Sizi Sakif'e güldürteceğim." dedi. Ardından baltayı vurdu. Sonra da kendini yere attı ve ayaklarını yere vurmaya başladı. Bir tek bağırışla Taif halkı sarsıldı ve: "Allah Muğire'yi uzaklaştırdı. Kesin olarak Rabbe onu öldürdü." dediler. Muğire'nin yere düştüğünü görünce çok sevindiler[2220] ve seriyye fertlerine hitaben: "Sizden isteyen biri yaklaşsın ve Rabbe'nin yıkımı için var gücüyle çalışsın. Vallahi, hiç kimsenin ona gücü yetmez." dediler. Bunun üzerine Muğire ayağa fırladı ve: "Ey Taif topluluğu! Allah sizi rezil etsin! Rabbe kirli-paslıdır, alçaktır, taştır, topraktır. Allah'ın afiyetini kabul edin ve ona ibadet edin." dedi.[2221]

Muğire İbni Şu'be (ra) ve beraberindekiler tağutun yıkımını tamamladılar ve onu yerle bir ettiler. Rabbe'nin hizmetçisi sanki ateş közünden daha sıcak bir yerde durup Rabbe'nin o asilere olan öfkesini ve belasını beklemeye başladı[2222] ve onu yıkanlar temeline ulaştıklarında yüksek sesle bağırarak şöyle dedi: "Temeli bittiğinde, siz göreceksiniz. Temel öyle sinirlenip öfkelenecek ki, onları yerin dibine batıracak."[2223]

Muğire (ra) bu gayrimakul sözleri duyunca seriyye komutanına: "Bırak da onun temelini kazayım." dedi ve kazımaya başladı. Toprağını çıkardılar. Ziynet eşyasını ve elbiselerini aldılar. Bunun üzerine Sakif kabilesi hayretler içinde kaldı[2224] ve gözleri üzerindeki perdenin perdelediği gerçeği idrak ettiler.[2225]

O heyet yola koyuldu ve Rabbe'nin ziynetiyle, elbiseleriyle Resûlullah (sav)'in yanına geldi. Peygamberine (sav) yardım ettiği ve dinini aziz kıldığı için Allah (cc)'ya hamd ettiler. Resûlullah (sav) ise aynı gün-

2218 Delailu'n-Nübüvve, 5/304
2219 Es-Seraya vel-Buus, 300 ve El-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir; Babu (Kudumi Vefdi Sakif Alâ Resûlillahi fi Ramadade min-Seneti Tis'in minel-Hicre)
2220 Age
2221 El-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir, Aynı Bab ve Delailü'n-Nübüvve, 5/303
2222 Es-Seraya vel-Buus, 300
2223 El-Meğazi, 3/972 ve El-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir
2224 Delailu'n-Nübüvve, 5/303 ve El-Bidaye
2225 Es-Seraya vel-Buus, 301 ve El-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir

de o ziynetleri ve elbiseleri taksim etti.[2226] Böylece Arap yarımadasında şirkin en büyük tağutlarından ikincisinin ortadan kaldırılması tamamlandı ve içinde ondan başka ilah olmayan Rabbin tek kabul edildiği aziz ve celil olan Allah Tealâ'nın evlerinden bir ev onun yerine geçti. Bu da, Resûlullah (sav)'in Taif'e vali tayin ettiği Osman İbni Ebu'l-Âs'ın güzel yönlendirmesiyle gerçekleşmiş oldu. Zira ona: "Taif mescidinin tağutun bulunduğu yere yapmasını." emir buyurdu.[2227]

MÜNAFIKLARIN LİDERİ ABDULLAH İBNİ UBEY İBNİ SELUL'UN ÖLÜMÜ

Şevval ayının çıkmasına birkaç gün kala münafıkların başı Abdullah İbni Ubey İbni Selul hastalandı ve hicri dokuzuncu yılın Zilkade ayında öldü.[2228]

Usame İbni Zeyd (ra) şöyle diyor: "Abdullah İbni Übey'in hastalığı sırasında Resûlullah (sav) ile birlikte onu ziyarete gittik. Peygamber (sav) ona: ***'Ben seni Yahudileri sevmekten nehyediyorum.'*** buyurdu. Abdullah da: 'Sa'd İbni Zürare onlara buğzetti ve öldü.' dedi."

Abdullah İbni Ubey ölünce, onun oğlu Abdullah İbni Abdullah, Resûlullah (sav)'a geldi ve içinde babasını kefenlemek için iç gömleğini istedi. Onun üzerine namaz kılmak için Resûlullah (sav) kalktı. Bunun üzerine Hz. Ömer (ra) kalktı, Resûlullah (sav)'in elbisesinden tuttu ve: "Ya Resûlullah! Onun üzerine mi namaz kılacaksın!? Oysa Rabbin seni onun üzerine namaz kılmaktan nehyetmiştir." dedi.

Resûlullah (sav): ***"Allah (cc) beni serbest bırakarak şöyle buyurmuştur: 'Onlar için ister af dile, ister dileme; onlar için yetmiş kez af dilesen de Allah onları asla affetmeyecek. Bu, onların Allah ve Resûlünü inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez.'***[2229] ***O hâlde onlar için yetmiş kereden fazla af dileyeceğim."*** buyurdu.

Hz. Ömer (ra): "Ama o münafıktır." dedi. Sonra Resûlullah (sav) onun üzerine namaz kıldı. Allah (cc) şu ayeti indirdi:

"Onlardan ölmüş olan hiçbirine asla namaz kılma, onun kabri başında da durma! Çünkü onlar, Allah ve Resûlünü inkâr ettiler ve fasık olarak öldüler."[2230]

2226 Tarihu İbni Şeybe, 2/507; Es-Seraya vel-Buus adlı eserden naklen, 301
2227 Ebu Davud, 450 ve İbni Mace, 743
2228 Tarihu'l-İslam Zehebi ve el-Meğazi, Vakidi, 659
2229 Tevbe, 80
2230 Tevbe, 84; Buhari, 467 ve Müslim, 2400

Resûlullah (sav), zahirine –Müslüman olmasına- hükmetmesi sebebiyle ve -sahabelerin en iyilerinden olan- oğlu Abdullah'a ikram etmek için onun üzerine namaz kıldı. O Abdullah ki daha önce açıkladığımız gibi Beni Mustalık Gazvesi gününde o meşhur sözünü söyleyen babasını öldürmeyi Resûlullah (sav)'e sunan zattır.

Ve ayrıca kavminin ve ona tabi olanların kalplerini İslam'a ısındırmaktan ibaret olan şer'i maslahata binaen onun üzerine namaz kıldı. Çünkü münafıklardan büyük bir grup onu seviyor ve ona saygı duyuyordu. Dolayısıyla etkilenmeleri, nifaktan dönmeleri, ibret almaları ve itaatlerini Allah (cc)'ya ve Resûlüne halis yapmaları umut ediliyordu. Eğer Resûlullah (sav), açık nehiy varit olmadan önce oğluna icabet etmeyip üzerine namaz kılmasaydı, bu durum onun oğlu ve kavmi için leke ve ayıp olurdu. Resûlullah (sav) siyasette her iki durumun en güzelini seçti. Fakat bu davranıştan nehiy edildiğinde, o da son verdi.[2231] Resûlullah (sav)'ın kendi iç gömleğine gelince, cimrilik yapıp onu vermemek cömertliğe halel getiriyor. Oysa hiçbir ihtiyaç sahibini geri çevirmemek Resûlullah (sav)'in ahlakındandı. Ayrıca buna ek olarak Resûlullah (sav)'in kendi iç gömleğini vermesi, amcası Abbas Bedir gününde esir olarak getirildiği zaman Abdullah İbni Ubey'in ona kendi gömleğini vermesi karşılığında bir mükâfat idi. İyiliğe iyilik ile karşılık vermek Resûlullah (sav) ve Âli Beyt'in ahlaklarındandır.[2232]

Abdullah İbni Ubey İbni Selül'ün ölümüyle birlikte Medine'deki nifak hareketi gerilemeye başladı. Ta ki, hicretin onuncu yılında sahada bariz bir varlık göstermelerine rastlamadık ve Resûlullah (sav)'in münafıklar hakkındaki sırrının sahibi Huzeyfe İbni'l-Yeman dışında hiç kimse tarafından tanınmayan belli bir sayıdan başka hiçbir münafık kalmadı.[2233]

Hz. Ömer daha sonra, hâlini bilmediği kimsenin üzerine, Huzeyfe İbni'l-Yeman namaz kılıncaya kadar o namaz kılmıyordu. Çünkü o, münafıkları tanıyordu. Resûlullah (sav) ona münafıkların isimlerini vermişti.[2234]

Hicri dokuzuncu yıl, İslam toplumundaki nifak hareketini kesen bir yıl olmuştu. İslam nizamı da kendi kuvvetine ulaşmıştı. Bundan dolayı bütün güçlerle muamele çerçevesinin açık bir şekilde belirtilmesi gerekirdi.[2235]

2231 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/533-534
2232 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 621-622 ve Es-Sire, Ebu Şehbe, 2/534
2233 Dirasatü'n fi-Ahdi en-Nübüvve, Şucaa, 221
2234 Min-Main es-Sire en-Nebeviyye, 464
2235 Dirasatü'n fi-Ahdi en-Nübüvve, 219

Bunun içindir ki İbni Kayyım münafıkların karşısında İslam'ın planını ifade ederek şöyle söylemektedir: "Resûlullah (sav), münafıkların zahirini kabul etmek, iç yüzlerini Allah (cc)'a havale etmek, ilim ve delil ile onlarla mücadele etmek, onlardan yüz çevirmek ve beliğ söz ile kalplerine ulaşmakla emrolunmuş, onların üzerine namaz kılmaktan ve kabirleri başında durmaktan sakındırılmış ve: "Onlar için af dilese de Allah (cc) onları kesinlikle affetmeyecek" diye kendisine haber verilmiştir.[2236]

Bu plan, Tevbe suresinin kapsadığı Kur'an naslarına göre gelmiştir. Çünkü münafıklar hakkında konuşmak, surenin yarısından fazlasını kapsamaktadır. Gizli niyetlerini ve amellerini ifşa edip onları utandırmakta ve psikolojik ve kalbî durumlarını, Tebuk Gazvesi'nde, gazveden önce, gazve sırasında ve gazveyi takip eden olaylardaki tutumlarını, cihaddan geri kalmalarındaki mazeret ve hilelerinin keşfini, saflar arasında zaaf, fitne ve tefrika yaymalarını ve Resûlullah (sav)'e söz ve amel ile yapmış oldukları eziyetleri zikretmektedir.[2237]

MÜNAFIKLARIN ALEYHİNDE ORTAYA ÇIKAN EN ÖNEMLİ HÜKÜMLER

Onlardan Ölenlerin Üzerine Namaz Kılmamak ve Onları Küfür ve Nifakla Damgalamak

"Onlardan ölmüş olan hiçbirine asla namaz kılma, onun kabri başında da durma! Çünkü onlar, Allah ve Resûlünü inkâr ettiler ve fasık olarak öldüler. Onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Çünkü Allah, bunlarla ancak dünyada onların azaplarını çoğaltmayı ve onların kâfir olarak canlarının güçlükle çıkmasını istiyor."[2238]

Müslümanlara Zarar Vermek İçin Kurdukları Mescid-i Dırar'ın Yıktırılması

Bundan önce bir nevi detayla bu mescitten bahsetmiştik.

Kâfirlere Yapılan Cihad Gibi Münafıklara da Cihad Etme Emrinin Çıkarılması

"Ey peygamber! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad et, onlara karşı sert davran. Onların varacağı yer cehennemdir. O gidilecek yer ne de kötüdür!"[2239]

2236 Zadu'l-Mead, 2/91
2237 El-Münafikun, Muhammed Cemil Gazi, 92-93
2238 Tevbe, 84-85
2239 Tahrim, 9

Bu cihad, ister savaşla olsun ister muamelede karşı karşıya gelmede, hile ve tuzaklarını keşfetmede ve ayıplarını ifşa edip utandırmada olsun, fark etmez. Çünkü Beraet suresinden sonra münafıklara yapılan muamelenin yolu, ondan önceki muamele yolu değildir.

Münafıkların Sıfatlarını ve Amellerini Apaçık Bir Şekilde Ortaya Çıkarmak

Yine Tevbe suresinde geldiği gibi, Müslümanları sefere çıkmaktan vazgeçirmek için: "Bu sıcakta çıkmayın..." diyen, gönüllü olarak sadaka veren Müslümanları ayıplayan ve söz ve fiilleriyle Resûlullah (sav)'e eziyet eden ve ... ve ... yapanlar onlardır.[2240]

İşte bunlar, hicri dokuzuncu yılda İslam toplumundaki nifak hareketine muamele etme hususunda Nebevi metodun işaretleridir.

PEYGAMBER(SAV)'İN EŞLERİNİ SERBEST ETMESİ (Resûlullah (sav)'in Evlerinden Dersler)

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey Peygamber! Eşlerine şöyle söyle: 'Eğer dünya dirliğini ve süsünü (refahını) istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim de, sizi güzellikle salıvereyim. Eğer Allah'ı, Resûlünü ve ahiret yurdunu diliyorsanız, bilin ki, Allah, içinizden güzel davrananlar için büyük bir mükâfat hazırlamıştır."*** [2241]

Sahih hadisler bu her iki ayetin nüzulünün, Peygamber (sav)'in zevcelerinden uzak durmasından, bir ay yanlarına girmeyeceğine dair yemin etmesinden sonra olduğuna delalet etmektedir. Resûlullah (sav) suyun içildiği bir mekâna girerek onlardan uzaklaştı. Bu kıssa, Resûlullah (sav)'in zevcelerinden uzak duracağına dair yemin ettiği kıssa ile tanınmaktadır. Bu ayetlerin nüzul tarihi, hicretin dokuzuncu yılıdır.[2242]

Bu ayetlerin nüzul sebebi ise, Peygamber (sav)'in hanımlarının, ondan nafakada bolluk, refahtan pay ve geniş bir geçim talep etmeleriydi. İmam Müslim, Hz. Cabir'in şöyle dediğini rişvayet etmektedir: "Hz. Ebubekir geldi, Resûlullah (sav)'in kapısında insanların oturmuş olduklarını gördü. İçeri girmek için hiç birine izin verilmemişti. Hz. Ebubekir girmek için izin istedi. Ona izin verildi ve içeri girdi. Sonra Ömer geldi ve izin istedi. Ona da izin verildi. İçeri girince Peygamber (sav)'i, zevceleri etrafını sarmış, suratı asık ve suskun bir hâlde oturmuş olarak gördü.

2240 Dirasetu'n fi-Ahdi en-Nübüvveti, Şucaa, 220
2241 Ahzab, 28-29
2242 Kedaya Nisai'n-Nebiyyi ve Müminat, 51

Kendi kendine: 'Vallahi bir şey söyleyip Resûlullah (sav)'i güldüreceğim.' dedi. Ardından şöyle söyledi:

'Ya Resûlullah! Eğer Harice'nin kızı[2243] benden nafaka isterse, kalkıp onun boynunu vuracağım.'

Bunun üzerine Resûlullah (sav) güldü ve: ***'İşte gördüğün gibi onlar da etrafımda benden nafaka istiyorlar.'*** buyurdu.

Ebubekir (ra) kalktı, Hz. Aişe'nin boğazını sıkmaya başladı. Ömer de Hz. Hafsa'nın boğazını sıkmaya başladı. Her ikisi de: "Resûlullah'ın yanında bulunmayan bir şeyi istiyorsunuz ha?" diyorlardı.

Onlar da: 'Vallahi! Bundan sonra Resûlullah (sav)'in yanında bulunmayan bir şey asla istemeyeceğiz.' dediler. Sonra Resûlullah (sav) onları bir ay ya da yirmi dokuz gün terk etti. Sonra da bu ayetler nazil oldu."[2244]

Bazı zamanlarda bolluk ve refah imkânı olmasına rağmen Resûlullah (sav)'in evlerindeki hayat sade ve bir tek şekil üzerinde devam ediyordu. Resûlullah (sav)'in zevceleri de beşer olmaları hasebiyle her insanın arzu ettiği bolluk ve refahı onlar da arzuluyorlar ve herkesin gönlünün çektiği şeyi onların gönlü de çekiyordu.[2245]

Zira onların evleri mütevazı, gayet sade ve basitti. Muhabbed Ebu Şehbe o evleri vasfederek şöyle diyor: Resûlullah (sav), hem kendisine ve hem de ailesine mesken olabilmesi için şeref sahibi mescidinin çevresinde hücreler (küçük evler) inşa etti. O hücreler, kralların, kisraların ve kayzerlerin evleri gibi şatafatlı değil, aksine dünyadan ve dünya ziynetinden münezzeh olan, bunlara tenezzül etmeyen ve ahiret yurdunu isteyen kimselerin evleri gibiydi.

Resûlullah (sav)'in hanımlarına bina ettiği evlerin duvarları tıpkı kendi mescidi gibi kerpiç, çamur ve bazı taşlardan yapılmıştı. Tavanları da hurma kötükleri ve çalıçırpıdandı. Avluları birbirlerine çok yakın, binaları da uzun boylu bir çocuk elinin tavanına yetişeceği kadar alçakidi.

Hücrelerin aydınlatılmasına gelince, hücreleri aydınlatacak hiçbir lamba (veya kandil) yoktu. Buhari'nin Hz. Aişe'den rivayet ettiği hadis buna delalet etmektedir. Hz. Aişe şöyle demiştir: "Ben Resûlullah (sav)'in huzurunda uyuyordum. Ayaklarım onun kıblesinde idi. Secdeye gideceği zaman elleriyle beni yokluyordu. Ben de ayaklarımı çekiyor-

2243 Ömer'in Hanımı Cemile Binti Sabit. Onu bir dedesine nispet ederek ona "Harice'nin kızı" demiştir.

2244 Müslim, 1478; Ahmed b. Hanbel, 3/328

2245 Min Main es-Sire, 465

dum. Ayağa kalktığı zaman ben yine uzatıyordum." Hz. Aişe sözlerine şöyle devam etti: "O zaman evlerde lambalar (kandiller) yoktu."[2246]

Peygamber (sav) in üzerinde yattığı döşeğe gelince, hasır örgüsünden ibaret idi. Resûlullah (sav) ile o hasır örgüsü arasında serilecek bir şey (yatak) yoktu. Hasır örgüsü onun yanlarında iz bırakmıştı. İçi kuru otla doldurulmuş debbağlı deriden olan bir yastığa dayanıyordu.[2247]

Resûlullah (sav)'in günlük hayatı, şiddetli ve zor bir hayata delalet ediyor. Enes İbni Malik'in şöyle dediği rivayet edilir: "Resûlullah (sav) Allah Tealâ'ya ulaşana kadar yumuşak bir ekmek gördüğünü bilmiyorum; kılları, ısıtılmış su ile izale edilip pişirilen bir koyun asla görmemiştir."[2248]

Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: İki ayda üç kez hilale bakıyordu (yani iki ay geçiyordu). Resûlullah'ın evlerinde ateş yakılmıyordu."

Urve İbni Zubeyr: "Peki bu süre zarfında ne ile geçiniyordunuz?" diye sordu.

Hz. Aişe: "Esvadan (her iki siyah) hurma ve su." diye cevap verdi.[2249]

Hayber'in, Mekke'nin fethi ve Tebuk Gazvesi'nden sonra Allah (cc) Müslümanlara bereket kapısını açmış, onlara bolluk vermişti. İsraf yapılmadan Allah Tealâ'nın nimetlerinden faydalanmayı mubah kılan: ***"Ey Âdemoğulları! Her secde edişinizde güzel elbiselerinizi giyin; yiyin, için, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez."*** [2250] ayetini ve benzer ayetleri okuyan Peygamber (sav)'in zevceleri, genel bolluk ve refahtan pay almaya rağbet ettiler.

Allah (cc) rızkın helalinden yemeyi teşvik ederek şöyle buyurmuştur: ***"De ki: 'Allah'ın kulları için yarattığı süsü ve temiz rızkları kim haram kıldı?' De ki: 'Onlar, dünya hayatında, özellikle kıyamet gününde müminlerindir. İşte bilen bir topluluk için ayetleri böyle açıklıyoruz."*** [2251]

Ve infakta (harcamada) orta yolu seçmeye ve itidalli davranmaya davet ederek şöyle buyurmaktadır: ***"Eli sıkı olma, büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır, (kaybettiklerinin) hasretini çeker durursun."*** [2252]

2246 Buhari, 382; Müslim, 512/272
2247 Buhari, 6456; Müslim, 2082
2248 Buhari, 6457
2249 Buhari, 6457
2250 Araf, 31
2251 Araf, 32
2252 İsra, 29

Ancak orada Resûlullah (sav) ile taalluk eden, aziz ve celil olan Rabbinin yönlendirmesiyle seçtiği hayatta bunlardan hiçbir şeye iltifat etmedi. Tıpkı Allah Teâlâ'nın şu sözüyle buyurduğu gibi: ***"Sakın onlardan bazı sınıflara verdiğimiz dünya malına göz dikme, onlardan dolayı üzülme ve müminlere alçak gönüllü ol."*** [2253]

"Sakın, kendileri denemek için onlardan bir kesimi faydalandırdığımız dünya hayatının çekiciliğine gözlerini dikme! Rabbinin nimeti hem daha hayırlı, hem de daha süreklidir." [2254]

Kendi peygamberini tedip ettiği gibi... İşte bundan dolayı tahyir (serbest bırakma) ayetleri indi. Peygamber (sav)'in hanımları, tahyir meselesine karşı, içinde hiçbir şekilde tereddüt olmayan kesin bir tutum ve davranış sergilediler. Çünkü onlar Allah Tealâ'yı, Resûlullah (sav)'i ve ahiret yurdunu seçtiler ki daha önce Resûlullah (sav)'den nafakada genişlik, bolluk ve refah talep ettiler ve güçleri yetene kadar da bunu savundular. Bu durum, onları iki seçenek; dünya hayatı ve dünya hayatı ziynetleri (süsleri) veya Allah (cc), Resûlü ve ahiret yurdu ile karşı karşıya bırakılmalarına kadar varınca, ikinci seçeneğin yolunda yürümeye bir an bile tereddüt etmediler. Bundan da ziyade, hepsi bir tek ses ile "Allah Tealâ'yı, Resûlünü ve ahiret yurdunu istiyoruz." dediler.[2255]

Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûlullah (sav) zevcelerini tahyir etmekle (serbest bırakmakla) emrolunduğu zaman, ilk önce benden başlayarak şöyle buyurdu: ***'Sana bir durumu zikredeceğim ama baban ve annenden emir almadan acele etme."***

Hz. Aişe şöyle dedi: "Baba ve annemin, ondan ayrılmayı bana emretmeyeceklerini biliyordu. Sonra Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***'Şüphesiz Allah şöyle buyurmuştur: 'Ey Peygamber! Eşlerine şöyle söyle: 'Eğer dünya dirliğini ve süsünü (refahını) istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim de, sizi güzellikle salıvereyim. Eğer Allah'ı, peygamberini ve ahiret yurdunu diliyorsanız, bilin ki, Allah, içinizden güzel davrananlar için büyük bir mükâfat hazırlamıştır."*** [2256]

Hz. Aişe (ra) sözlerine şöyle devam etti: "Ben: 'Bunun neyinden babam ve annemden emir talep edeceğim? Ben, AllahTealâ'yı, Peygamberini ve ahiret yurdunu istiyorum.' dedim." Hz. Aişe (ra) şöyle devam etti: "Sonra Resûlullah (sav)'ın diğer hanımları da benim yaptığımın aynısını yaptılar."[2257]

2253 Hicr, 88
2254 Taha, 131
2255 Kedaya, Nisai'n-Nebiyyi vel-Müminat fi Sureti'l-Ahzap, 77
2256 Ahzap, 28-29
2257 Buhari, 4786; Müslim, 1457

İşte bu şekilde onların bu tutum ve davranışlarında iman gücünün parlak bir portesi ve Allah (cc) ile olan doğruluk ve ihlâsın gerçek bir denemesi tecelli etmektedir. Çünkü tahyir ayetlerinin ilkindeki: ***"... Eğer dünya dirliğini ve süsünü (refahını) istiyorsanız gelin..."***, dünya hayatından ve ziynetinden talep ettiklerini ve elde edeceklerine dair bir vaat gibidir. -Eğer bunu seçerlerse fakat onlar bunu kabul etmediler, AllahTealâ'yı, Peygamberini ve ahiret yurdunu seçtiler.

İkinci ayetteki: ***"Eğer Allah'ı, Peygamberini ve ahiret yurdunu diliyorsanız, bilin ki, Allah (cc), içinizden güzel davrananlar için büyük bir mükâfat hazırlanmıştır."*** nail oldukları ecrin sebebinin güzel davrananlar olmalarına işarettir. Güzel davrandıkları şeylerden biri de, onların, AllahTealâ'yı, Peygamberini ve ahiret yurdunu seçmeleridir. Çünkü bu ecri elde etmeleri için onların Resûlullah (sav)'in zevceleri olmaları yeterli değildir.[2258]

"Ecrun" kelimesinin nekire olarak getirilmesi ve sonra da "Azimün" sıfatıyla sıfatlandırılması, dünya hayatına ve ziynetine göz dikmekten imtina etmek için Resûlullah (sav)'in zevcelerine bir teşvikidir. Bu ecrin miktarını ancak Allah (cc) bilir. Bu ecir dünya ve ahiret hayırlarını kapsamaktadır.[2259]

Raşit Halifelerin (ra) şu tahyir (serbest bırakma) kıssası, İslam'ın işaretlerinden bir işaret ve ümmet liderlerinin evlerinin izlemeleri gereken şeref sahibi bir Nebevi metottur.

Tarihin iç yüzünü eşleyip araştıran bir bakış bize şunu açıklamaktadır: Bu yön, istikamete yakın veya ondan uzak olmanın ölçüsü olduğunu, ümmetin mümin liderleri -bulundukları zaman- bu yönün ehemmiyetini anlamışlar ve gereği gibi riayet etmişlerdir. Şüphesiz Raşit Halifelerin tarihinden pratik ve canlı örnekler, teftiş etmek isteyen bir araştıcıyı yoracak kadar çoktur.[2260]

Ümmete liderlik yapmak bir sorumluluktur, borçtur. Zarar ve ziyandır. Ganimet değildir. İşte bu sebeple ümmetin liderliğine soyunanlar, dünya kırıntılarının üstesinden gelmenin, ona göz dikmemenin, Allah (cc) ve ahiret yurdu şevkinin ehemmiyetini hesaba katmaları gerekir.[2261]

2258 Age, 79
2259 Tefsiru Sa'di, 4/148
2260 El-Bidaye ven-Nihaye, 7/136
2261 Min-Main Es-Sire, 475

HZ. EBUBEKİR (RA)'IN İNSANLARA YAPTIĞI HAC

Peygamber (sav)'in asrında toplumun eğitimi ve devletin kurulması, bütün alanlarda, akaid, ekonomi, sosyal, siyasal, askerî ve ibadet alanlarında hız kesmeden devam ediyordu. Hac farizası geçmiş yıllarda yerine getirilmemişti. Fetihten sonra hicri sekizinci yılında yapılan hacda Attap İbni Esid görevlendirilmişti ve Müslümanların haccı müşriklerin haccından ayırt edilmemişti.[2262]

Bu yıl Hac mevsimi gelince Resûlullah (sav) hac yapmak istedi. Ancak: ***"Fakat müşrikler Beytullah'ta hazır bulunacaklar ve çıplak tavaf edecekler. Bu yüzden bu durum ortadan kalkıncaya kadar hac yapmaya gönlüm razı olmaz."*** buyurdu. Bundan dolayı hicretin dokuzuncu yılında hac emri olarak Hz. Ebubekir (ra)'ı gönderdi. Hz. Ebubekir ve beraberinde çok sayıda sahabe yola çıktılar ve[2263] beraberlerinde kurbanlıkları sürdüler.[2264]

Ebubekir (ra) hacıların kervanıyla yola çıkınca Beraet suresi nazil oldu. Peygamber (sav), Hz. Ali (ra)'ı çağırdı ve Ebubekir Sıddık'a yetişmesini emretti. Hz. Ali (ra), Resûlullah (sav)'in devesi Adba'ya bindi ve Zulhalefe'de Sıddık Ebubekir (ra)'a yetişti.

Sıddık (ra) onu görünce ona; "Amir olarak mı geldin yoksa memur olarak mı?" diye sordu. Hz. Ali: "Memur" diye cevap verdi. Hz. Ebubekir (ra), insanların cahiliye devrinde, bulundukları konaklarda haç ikame etti. O yılki hac -sahih rivayetler buna delalet ettiği gibi-, Zilhicce ayında idi, denildiği gibi Zilkade ayında değildi. Sıddık (ra), tevriyeden (arefe gününden önceki gün) önce, arefe gününde, bayramın ilk gününde ve ilk nefre (bayramın üçüncü günü) günü hutbe okudu. Bu hutbelerde insanlara Arafat'ta vakfe'ye duruşu, Arafat'tan Müzdelife'ye gelişlerinde, bayram gününde, cemerata (şeytanlara) taş atmalarında ve nefrelerindeki (Mina'dan ayrılmalarında) menasiklerini öğretiyordu.

Hz. Ali (ra) ise, Hz. Ebubekir (ra)'ın gittiği her yere onun arkasından gidiyor, insanlara Beraet suresinin başını okuyor ve sonra yüksek sesle insanlar arasında şu dört şeyi nida ediyordu: Cennete mümininin dışında hiç kimse girmeyecek; kimse Beytullah'ı çıplak tavaf etmeyecek; Resûlullah (sav) ile aralarında anlaşması olanların anlaşması, süresine

2262 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/536; Dirasatü'n fi-Ahdi en-Nübüvve, 222
2263 Nadratü'n-Naim, 1/398; Et-Tabakatü'l-Kübra, 2/168
2264 Fethu'l-Bari, 8/82
2265 Ahmed b. Hanbel, 1/79; Tirmizi, 871 3092; Ebu Ya'la, 452; El-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir; Sahihu's-Sire en-Nebeviyye

kadar devam edecek; bu yıldan sonra hiç bir müşrik hac yapmayacak.[2265]

Sıddık (ra), Ali İbni Ebi Talib'in kendi görevini yerine getirmesi hususunda kendisine yardım etmek için Ebu Hureyre'ye ve sahabeden bir gruba emretti.[2266]

Kuşkusuz Beraet suresinin başının nüzulu, putperestlik ve tebaası ile nihai pazarlık ve ayrılışı temsil etmektedir. Zira onların haclarını yasakladı ve onlara karşı savaş ilan etti.[2267]

"Allah ve Resûlünden kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz müşriklere bir ihtar! (Ey müşrikler!) Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. İyi bilin ki siz Allah'ı aciz bırakacak değilsiniz; Allah ise kâfirleri rezil (ve perişan) edecektir. Hacc-ı ekber (en büyük hac) gününde Allah ve Resûlünden insanlara bir bildiridir: Allah ve Resûlü, müşriklerden uzaktır. Eğer tövbe ederseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Ve eğer yüz çevirirseniz bilin ki, siz Allah'ı aciz bırakacak değilsiniz. (Ey Muhammed)! O kâfirlere elem verici bir azabı müjdele!" [2268]

Müşriklerden belli bir süreye kadar anlaşma yapanlara, sürelerinin bitimine kadar mühlet verildi. ***"Ancak kendileriyle antlaşma yaptığınız müşriklerden (antlaşma şartlarına uyan) hiçbir şeyi size eksik bırakmayan ve sizin aleyhinize herhangi bir kimseye arka çıkmayanlar (bu hükmün) dışındadır. Onların antlaşmalarını, süreleri bitinceye kadar tamamlayınız. Allah (haksızlıktan) sakınanları sever."*** [2269]

Müşriklerden anlaşmaları bulunmayanlara, haram aylar çıkıncaya kadar mühlet verildi. Artık haram aylardan sonra Müslümanlarla savaş hâlinde olacaklardı. Allah (cc) şöyle buyurmaktadır: ***"Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün; onları yakalayın, hapsedin ve her gözetleme yerinde oturup bekleyin. Eğer tövbe eder, namazı dosdoğru kılar, zekâtı da verirlerse artık yollarını serbest bırakın. Allah bağışlayan ve merhamet edendir."*** [2270]

Resûlullah (sav), hac mevsiminde müşriklerin duyacakları şekilde anlaşmaların bozulmasını ilan etmek üzere Hz. Ali'yi görevlendirdi. Anlaşmaların yapılmasında veya bozulmasında kabile liderlerinin veya en yakınlarından birinin rol alması Arapların örf, âdet ve geleneklerindendi. Resûlullah (sav) bunu yaparken, bu örf ve âdete riayet ederek yap-

2266 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2537
2267 Nadretü'n-Naim, 1/399
2268 Tevbe, 1-3
2269 Tevbe, 4
2270 Tevbe, 5

tı. Bu örf ve âdette İslam'a ters düşen hiçbir şey yoktur. Bu yüzden Resûlullah (sav) bu durumu gözardı etmedi ve bu görevi yerine getirmek üzerine Ali (ra)'ı gönderdi. Beraet suresinin başını tebliğ etmekle Hz. Ali'nin görevlendirilmesindeki sebep budur; bazı kimselerin iddia ettikleri gibi, Hz. Ali'nin bu tebliği yapmakla görevlendirilmesi, Hz. Ali'nin Ebubekir'den daha fazla halife olmaya layık olduğuna işaret etmek için değildir.

Dr. Muhammed Ebu Şeybe bunu yorumlarken şöyle söylemektedir: "Sıdık'ın Ali'ye: "Amir olarak mı geldin yoksa memur olarak mı?" dediğinde bu sözden nasıl gafil olmuşlar? Bilemiyorum. Nasıl olur da memur amirden daha fazla halife olmaya layık olur?"[2271]

Bu hac, Haccu'l-veda (veda haccı) olan en büyük hacca mukaddime niteliğindedir.[2272]

Hz. Ebubekir'in haccında, putların devri artık sona erdiği ilan edilmiştir ve yeni bir merhale başlamıştır. Allah (cc) şeraitine icabet etmekten başka insanlara hiçbir seçenek kalmamıştır. Arap yarımadasında, Arap kabileleri arasında yayılan bu ilandan sonra, o kabileler artık işin ciddi olduğuna ve putperestlik devrinin fiilen sona erdiğine içtenlikle inandılar. Bu sebeple Müslüman olduklarını ve tevhit dinine girdiklerini ilan etmek üzere heyetler göndermeye başladılar.[2273]

HEYETLER YILI (HİCRİ 9. YIL)

Resûlullah (sav) Mekke'yi fethettiği, Tebuk'tan döndüğü, Sakif kabilesi Müslüman olup biat ettiği ve İslam devleti belli bir yola başvurmadan önce kendi geleceklerini kendilerinin belirlemeleri için müşrik Arap kabilelerine dört ay süre tanıdığı zaman, Müslüman olduklarını ve bağlılıklarını ilan etmek üzere her taraftan Araplar develerine binip Resûlullah (sav)'e geldiler.[2274]

Hadis ve tarih kaynakları bazı Arap heyetlerinin daha erken, hicri dokuzuncu yıldan önceki tarihlerde Medine'ye gelmelerine işaret etmekle birlikte Resûlullah (sav)'e gelen heyetlerin geliş tarihinde ve sayısında âlimler ihtilaf etmişlerdir.

Bu ihtilaf, altmış ile yüzün üzerine çıkan rakamlar arasındaki heyetlerin sayısını belirleme konusunda ihtilafa yol açtığı sanılmaktadır ve

2271 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 624; Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/540
2272 Age, 2/540
2273 Kiraetu'n Siyasiye li's-Sire en-Nebeviyye, 283
2274 Kırae Siyasiye li's-Sire en-Nebeviyye, 284

aynı şekilde bazı âlimlerin bu heyetlerden sadece meşhurlarını zikrettiği sanılmaktadır.[2275]

Muhammed İbni İshak şöyle rivayet etmektedir: "Resûlullah (sav) Mekke'yi fethettiğinde, Tebuk'tan döndüğünde ve Sakif kabilesi Müslüman olup biat ettiğinde her taraftan Arap heyetleri Resûlullah (sav)'e gelmeye başladılar."[2276]

İbni Sa'd, heyetler hakkındaki bilgilerin toplamasında çok iyi araştırma yapmış, birçoğunu detayıyla zikretmiş ve heyetlerde yer alan adamlarla ilgili yeterli bir grafik, onlardan sahabe olanları ve onların yoluyla gelen eserleri sunmuştur. İbni Sa'd'ın bir kısım senetleri, güvenilir zatların senetleri olduğu gibi, diğer bir kısım senetleri de taandan (ona kusur bulmaktan) kurtulamamıştır.[2277]

Heyetler ile ilgili rivayetlerden bir rakam sabit ve sahih olmasına rağmen, tarihçilerin aktardıkları haberler muhaddislerin kurallarına uygun itimat edilen sahih nakil ile sabit değildir.[2278]

Buhari, Tamim kabilesi heyeti ve Peygamber (sav)'in yanına gelmesi ve Abdu'l-Kays, Beni Hanife, Necran heyeti, Eşariler heyeti, Yemen halkı ve Devs kabilesi gibi başka heyetler ile ilgili bilgiler aktarmaktadır.[2279]

Siyer ve meğazi kitaplarında varit olan rivayetlerin yanında, tarih kaynaklarında yer alan ek bilgilerle bu heyetlerle ilgili haberler güçlenmiştir.[2280]

Müslim, demin zikredilen heyetlerin çoğu ile ilgili haberleri rivayet ettiği gibi[2281] geri kalan diğer Kütüb-i Sitte de heyetlerden büyük bir rakamı kapsayan daha geniş bilgilere yer verilmektedir.[2282]

Kuşkusuz heyetlerin kıssaları, haberleri ve Resûlullah (sav)'in onlara yaptığı muamele şekli büyük bir önem taşımaktadır.[2283]

Heyetler hakkında bize ulaşan geniş detaylı haberlerin metnini tarihî bir kontrol ve ayarlamaya duyulan ihtiyaç meselesi aynen eskisi gibi kalmaktadır.[2284]

2275 Nadratü'n-Naim, 1/396
2276 El-Bidaye ven-Nihaye, 5/46-47
2277 Nadratü'n-Naim, 1/397
2278 Es-Sire en-Nebeviyye Es-Sahiha, 2/542
2279 Buhari, 4365-4368-4372-4392
2280 El-Bidaye ven-Nihaye, 5/40-98
2281 Nadratü'n-Naim, 1/398
2282 Age
2283 El-Esas fi's-Sünne es-Sire en-Nebeviyye, 2/1014
2284 Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/544

O haberler ve kıssalar Resülullah (sav)'in heyetlere yaptığı muamelesinde bize miras olarak şerefli bir metot bırakmıştır. Resülullah (sav)'in beşer psikolojisiyle yaptığı muamelesinde, terbiye etmesinde, dikkatinde ve tanzimindeki davranışından istifade etmemiz mümkündür. Zira bunlarda eğitim, öğretim ve kültür dairelerine girenince anlayıştan, bakış açısının uzaklığından, kalpleri bir amaç etrafında toplamadan, belli bazı fertleri merkeze bağlamasından ve psikolojik, sosyal, ekonomik, idari, siyasi ve askerî açılar başta olmak üzere bütün alanlarda çalışanlara azamet görüntüsünü veren her şeyde korkunç bir servet bulunmaktadır. Bu servet, herhangi bir alanda çalışan herkese, ona yetecek ve onu zenginleştirecek dersler vermektedir.[2285]

Arapların Medine'ye akın etmeleri sebebiyle hicretin dokuzuncu yılı farklı bir yıl olmuştu. İslam devleti, onları karşılamak ve onlara eğitim atmosferini sağlamak amacıyla bütün hazırlıklarını yapmıştı. Bu karşılama, gelen heyetlere ikamet edecekleri yerleri hazırlamak şeklinde kendini göstermiştir. Gelenlerin oraya inmeleri için bir misafirhane,[2286] karşılama alanı olan Resülullah (sav)'in mescidi, sonra ayrıca orada gönüllülük veya gelenlerden bazılarını misafir edinmek ile bazı sahabelerin Resülullah (sav) tarafından görevlendirilmesi vardı.[2287]

Resülullah (sav) gelen heyetlere önem verirdi, eğitim ve öğretimlerine gayet hırslıydı. Onlar da İslam'ı anlamaya, İslam'ın kanunlarını, hükümlerini, adaplarını ve yaşamadaki nizam ve düzenlerini öğrenmeye hırslı idiler. Kendilerine öğretilenleri pratiğe dökmeleri, onları İslam'ın faziletlerine bürünerek yeryüzünde yürüyen canlı örnekler yaptı.

Helal ve haramı öğrenmek amacıyla aralarında yaygın olan eşyalar hakkında birçoğu yanında sorular vardı. Resülullah (sav), kendilerini dinlerinde ince bir anlayış sahibi yapmaya ve sual ettikleri şeyleri beyan etmeye çok hırslıydı. Peygamber (sav), fakih olmak için Kur'an-ı Kerim'i ezberlemeye daha hırslı bildiği kimseleri kendisine yakınlaştırıyor ve ashabına: ***"Kardeşlerinize öğretin."*** buyuruyordu.[2288]

Resülullah (sav), onların eşrafından tanınanları soruşturuyor ve araştırıyordu. Memleketlerine dönmek istedikleri zaman, onlarla hakka bağlı kalıp ondan ayrılmamalarını tavsiye ediyor, onları sabra sımsıkı sarılmaya teşvik ediyor, sonra da onları güzel hediye ve ödüllerle mü-

2285 El-Esas fi's-Sünne, 2/1014
2286 El-Medine en-Nebeviyye Fecru'l-İslam vel-Asri er-Raşid, Muhammed Şürrab, 2/400
2287 Dirasatü'n fi Ahdi-Nübüvve, Şücaa, 221
2288 Muhammed Resûl, Sadık Arcun, 4/520

kâfatlandırıyor ve aralarında eşit davranıyordu. Onlar yurtlarına döndüklerinde, kalpleri iman nuruyla parlayan hidayetçi ve davetçi olarak dönüyorlardı. Kavimlerine, kendilerine öğretilenleri öğretiyor, duyduklarını konuşuyor, Peygamber (sav)'in iyiliklerini, ahlakını, müjdesini ve kendilerinin, yanına gitmekle gördükleri sevinçten mübarek yüzünün aydınlığını anlatıyorlardı. Ayrıca nefislerinde Resûlullah (sav) ve ashabıyla karşılaşma şevkini uyandırıp harekete geçirmek ve süluklarında ve güzel ahlaklarında Resûlullah (sav)'e ve ashabına uymayı, onları örnek almayı, birbirleriyle kardeş olmaları, birbirlerini sevmeleri ve her şeyde kardeşlerini kendileriyle ortak yapmaları hususlarında müşahede ettikleri ashabının durumlarını zikrediyorlardı.[2289]

Necran Hıristiyanlarının heyeti gibi bazı heyetler kendi Hıristiyanlıkları üzerinde kalmayı tercih etti ve cizye vermeye razı oldular.

Heyetlerin gelişinde fıkhi yönler, dersler ve ibretler olmasından dolayı Abdi Kays heyeti, Sa'd İbni Bekroğulları heyeti ve Necran Hıristiyanları heyeti gibi bazı heyetleri ele almaya çalışacağız.

Abdu Kays Heyeti

İbni Abbas (ra) onların gelişinden bahsederek şöyle demiştir: "Abdu Kays heyeti Resûlullah (sav)'e geldi. Resûlullah (sav): ***"Bu heyet veya bu kavim kimlerdir?"*** diye sordu. Onlar: "Rebia" dediler.

Resûlullah (sav), kavme -veya heyete- ***"Hoş geldiniz; inat ve İslam'dan geri kalma sizden sadır olmadı."*** buyurdu.

Onlar: "Ya Resûlullah! Biz sana uzun bir mesafeden geliyoruz. Bizim ile sizin arasında Mudar kâfirlerinden bir kabile vardır. Biz, haram aydan başka sana gelemeyiz. Gerimizde kalanlara haber vereceğimiz ve onunla cennete gireceğimiz bir şeyi emret." dediler. Sonra onlar, içecekler hakkında Resûlullah (sav)'e sorular yönelttiler.

Ravi diyor ki: "Resûlullah (sav) onlara: ***"Allah'a iman etmenin ne olduğunu biliyor musunuz?"*** diye sordu.

Onlar:

"Allah Resûlü daha iyi bilir." dediler.

Resûlullah (sav): ***"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına, Muhammed'in onun elçisi olduğuna şehadet getirmek, namaz kılmak, zekât vermek, ramazan orucu tutmak ve ganimetten humusu (beşte biri) vermeniz."*** buyurdu ve Resûlullah (sav) onları kurumuş kabaktan, yeşil testiden,[2290] ziftlenmiş kaplardan ve ortası kazılıp, içinde hurma şarabı yapı-

2289 Age, 4/521
2290 Bu testiler, içinde içki taşınan içkilerdir.

lan kötülükten sakındırdı: ***"Bunları ezberleyin ve gerinizde kalanlara bildirin."*** buyurdu.

Diğer bir rivayette; Eşec İbni Abdi Kays yüklü binek develer arasında geride kaldı. O, develeri çöktürdü, heyetin eşyalarını bir araya topladı, sonra da yürüyerek Resûlullah (sav)'e geldi ve mübarek elinden tutup öpmeye başladı. Bunun üzerine Resûlullah (sav) ona: ***"Şüphesiz sende Allah (cc) ve Resûlünün sevdikleri iki haslet bulunmaktadır."*** buyurdu.

Eşec: "Üzerinde yaratılmış olduğum yaratılış itibariyle mi yoksa daha sonra sahip olmak itibariyle mi?" dedi.

Resûlullah (sav): ***"Hayır, yaratılış itibariyledir."*** buyurdu.

Eşec: "Beni, Allah (cc) ve Resûlünün sevdikleri hasletler üzerine yaratan Allah (cc)'a hamd olsun." dedi.[2291]

Resûlullah (sav) onların gelmeleriyle meşgul oldu. Bu sebeple öğle namazından sonraki sünnetleri tehir edip ikindi namazından sonra kıldı.[2292]

Sa'd İbni Bekroğullarını Temsilen Gelen Dimam İbni Salebe Heyeti

Enes İbni Malik şöyle diyor: "Peygamber (sav) ile beraber mescitte oturduğumuz bir sırada, deveye binmiş bir adam çıkageldi. Mescidin avlusunda devesini çöktürdü ve bağladı, sonra oradakilere: 'Muhammed hanginizdir?' diye sordu.

Resûlullah (sav) de aralarında yaslanmış bir vaziyette idi. Biz: 'Yaslanan şu beyaz adamdır.' dedik.

Adam, Peygamber (sav)'e yönelelerek: 'Abdulmuttalib'in oğlu sen misin?' diye sordu.

Peygamber (sav) ona: ***'İşte sen kendi cevabını verdin.'*** buyurdu.

Adam: 'Ben sana ağır sorular soracağım ama kendi içinden bana kızma.' dedi. Resûlullah (sav): ***'İstediğini sor.'*** buyurdu.

Adam: 'Senin ve senden öncekilerin Rabbi aşkına! Gerçekten Allah mı seni bütün insanlara gönderdi?' diye sordu.

Resûlullah (sav): ***'Allahümme, evet.'*** dedi.

Adam: 'Allah hatırı için, bir gün ve bir gece de beş vakit namaz kılmanı sana Allah mı emretti?' dedi.

2291 Ahmed b. Hanbel, 4/206; Buhari, El-Ebedü'l-Müfred, 584; Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 31

2292 Age, 635

Resûlullah (sav): ***'Allahümme, evet.'*** buyurdu.

Adam: 'Allah hatırı için, zenginlerimizden sadaka (zekât) alıp fakirlerimize dağıtmanı Allah mı sana emretti?' dedi.

Resûlullah (sav): ***'Allahümme, evet.'*** dedi.

Bütün bu soru ve cevaplardan sonra adam: 'Senin getirdiğine iman ettim. Ben, arkamda kalan kavmimin elçisiyim ve ben Sa'd İbni Bekr oğullarının kardeşi Dimam İbni Salebe'yim.' dedi."[2293]

İbni Abbas'ın rivayetinde ise adam sorularını bitirdikten sonra: "Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şehadet ederim. Bu farzları yerine getireceğim. Beni sakındırdığın şeylerden sakınırım ve sonra da bunun ne fazlasını ne de eksiğini yaparım." dedi.

Enes İbni Malik şöyle devam etti: "Sonra Dimam geri döndü, sırtını çevirip gittiği zaman Resûlullah (sav): ***'Eğer her iki saç örgüsü sahibi doğru söylüyorsa, cennete girecektir.'*** buyurdu."

Ravi diyor ki: "Dimam İbni Sa'lebe devesinin yanına geldi. Devenin zincirini açtı, sonra çıktı ve kavmine geldi. Gelişini duyan kavmi, onun için toplandı.

Dimam, konuşmaya başlar başlamaz: 'Lat ve Uzza ne kötüdürler.' dedi.

Kavmi: 'Ey Dimam, sus! Baraz (bedende hastalıktan ötürü bulunan beyazlıklar) ve cüzzamdan kork! Deli olmaktan kork!' dediler.

Dimam: 'Yazıklar olsun size! Vallahi, onlar ne zarar verebilirler ne de menfaat... Aziz ve celil olan Allah (cc) bir peygamber göndermiş. Ona, içinde sapıklıktan kurtaracak bir kitap göndermiş. Ben, ortağı olmayan bir tek Allah'tan başka bir ilah olmadığına, Muhammed'in onun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet ederim. Ve ben, size emrettiği ve sizi sakındırdığı şeylerle onun yanından size geldim.' dedi."

Ravi şöyle devam etti: "Vallahi, o gün akşam olmadan kadın-erkek orada bulunan herkes Müslüman oldu."

İbni Abbas (ra) şöyle diyor: "Gelen kabilelerin temsilcileri arasında Dimam İbni Sa'lebe'den daha iyi birini hiç duymadık."[2294]

Dimam'ın Müslüman olma hikâyesi, Arap kabileleri arasında İslamî talimatların yayılma boyutuna delalet etmektedir. Dimam o talimatların

2293 Ebu Davud, 486; Buhari, 63; İbni Mace, 1462; Ahmed b. Hanbel, 3/168; Nesai, 4/122

2294 Ahmed b. Hanbel, 1/264-265; Ebu Davud, 487; Daremi, 656; Sahihü's-Sire En-Nebeviye, 630

ne olduğunu sormak için gelmedi. Aksine onları art arda sayarak onlardan emin olmak için geldi. Bu da Resûlullah (sav)'in yanına gelmeden önce o talimatların tamamını bildiğine delalet etmektedir.[2295]

Necran Hıristiyan Heyeti

Resûlullah (sav), Necran'a (Mekke'den yedi merhale (konak) uzakta, Yemen tarafına düşen büyük şehirdir.) bir mektup gönderdi. Mektupta şöyle buyurdu: "Şüphesiz ben sizi, kullara kulluk yapmaktan Allah'a kul olmaya ve kulların velayetinden Allah'ın velayetine davet ediyorum. Eğer kabul etmezseniz, cizye ödeyeceksiniz. Eğer bunu da kabul etmezseniz, size savaş ilan ederim. Vesselam"[2296]

Piskoposlarına mektup ulaşınca, insanları topladı, mektubu onlara okudu ve bu konudaki görüşlerini sordu. Onlar, eşraflarından dört kişiden oluşan bir heyet Resûlullah (sav)'e göndermeyi kararlaştırdılar. Diğer bir görüşte, altmış kişiden oluşan bir süvari heyeti göndermeyi kararlaştırdılar.

Necranlıların bütün işleri ellerinde olan üç nefer de vardı. Onların emiri, meşveretlerinde onun görüşüne göre hareket ettikleri "Akib", seferlerinin sahipleri "Seyit" piskoposlarının, hahamlarının ve medreselerinin sahibi Ebu Haris.

Heyet Resûlullah (sav)'e geldi. Üstlerinde pamuktan çizgili elbiseler, kenar geçirmesi ipek olan ridalar (cübbeler) ve parmaklarında altın yüzükler olduğu hâlde mescide girdiler ve doğuya doğru namaza durdular. Resûlullah (sav) sahabelere: "Bırakın, onlara karışmayın." buyurdu.

Namazdan sonra Peygamber (sav)'e geldiler. Peygamber onlardan yüz çevirdi ve onlarla hiç konuşmadı. Hz. Osman onlara, bu giyim ve kuşamınız için sizden yüz çevirdi ve sizinle konuşmadı." dedi. Onlar o gün döndüler. Sonra rahipleri değiştirdikleri giyim kuşamıyla sabah erkenden geldiler ve selam verdiler. Resûlullah (sav) selamlarını aldı ve onları İslam'a davet etti. Onlar kabul etmediler ve: "Biz sizden önce Müslüman'dık." dediler.

Resûlullah (sav): ***"Üç şey sizi İslam'an menediyor: Haça tapmanız, domuz eti yemeniz ve Allah'ın bir oğlu olduğunu idda etmeniz."*** buyurdu.[2297]

2295 Es-Sire En-Nebeviyye fi-Davi'l- Mesadiri'l-Asliyye, 650
2296 El-Bidaye ven Nihaye, 5/48; Hidayetü'l-Hayara fi-Reddi alel-Yehudi ven-Nesara
2297 Es-Sire en- Nebeviye, Ebu Şehbe, 2/547; Ed-Duru'l-Mensur fi't-Tefsiri bi'l-Mesur, Siyuti ve Ebu Nuaym, Delail

Peygamber (sav) ile onlar arasındaki mücadele (münakaşa) kızıştı. Resûlullah onlara Kur'an-ı Kerim okuyor ve batıl olan fikirlerinin suratına hüccet ile (delil) çarpıyordu.

Resûlullah'ın söylediklerinden bazıları şunlardır: ***"Allah nezdinde İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir. Allah onu topraktan yarattı, sonra ona, 'Ol!' dedi ve oluverdi. Gerçek, Rabbinden gelendir. Öyle ise şüphecilerden olma."*** [2298]

Bu ayet, damgalı bir hüccet (delil) oldu. Burada garip bir şey, ondan daha garip bir şeye benzetilmiştir.[2299]

Onlarla yapılan hikmetli mücadele ve güzel öğüt fayda vermeyince, bu kez şu ayet-i kerimeyi imtisal ederek onları mübaheleye[2300] davet etti.[2301]

"Sana bu ilim geldikten sonra seninle bu konuda çekişenlere de ki: ***'Geliniz, sizler ve bizler de dâhil olmak üzere, siz kendi çocuklarınızı biz de kendi çocuklarımızı, siz kendi kadınlarınızı, biz de kendi kadınlarımızı çağıralım, sonra da dua edelim de Allah'tan yalancılar üzerine lanet dileyelim."*** [2302]

Peygamber (sav); Ali, Hasan, Hüseyin ve Fatıma (ra) ile beraber çıktı ve ***'Ben dua ettiğim zaman âmin deyin.'*** buyurdu.[2303]

Bunun üzerine Necran heyeti, kendi aralarında istişare ettiler ve helak olmaktan korktular. Çünkü Peygamber (sav) gerçekten peygamber olduğunu ve bir peygamberle müdahele eden (lanetleşme yapan) kavmin helak olacağını biliyorlardı. Dolayısıyla Peygamber (sav) ile lanetleşme yapmayı kabul etmediler ve Peygamber (sav)'e: "Aleyhimize dilediğini hükmet." dediler.

Resûlullah (sav), bin tanesini Recep ayında, diğer bin tanesini de Sefer ayında verilmek üzere toplam iki bin silah (veya yeni elbise astarlı kumaş) üzerine onlarla anlaştı.[2304]

Memleketlerine dönmeyi niyet ettiklerinde Peygamber (sav)'e: "Sulh malını almak üzere bizimle emin bir adamı gönder." dediler. Peygamber (sav) onlara: ***"Gerçekten emin olan bir adamı sizinle göndere-***

2298 Âl-i İmran, 59-60
2299 Zadu'l-Mead, 3/633 ve Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/547
2300 Bir meselede haklı olanın ortaya çıkması için karşılıklı lanetleşmeye "mübahele" denir. Mütercim
2301 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şeyhe, 2/547; El-Bidaye ven-Nihaye, İbni Kesir, Faslu'l-Mübahelet
2302 Âl-i İmran, 61
2303 Age, 2/547; Tuhfetu'l-Ahvezi, Mübarek Furi
2304 Age

ceğim." buyurdu. Ashab-ı Kiram gözlerini Resulûllah (sav)'ın üzerine dikip bakmaya başladılar. Resûlullah (sav): ***"Kalk, ey Ebu Ubeyde İbni Cerrah!"*** buyurdu. Ebu Ubeyde ayağa kalkınca Resûlullah (sav): ***"İşte bu adam, bu ümmetin eminidir."*** buyurdu.[2305]

İSLAM İLKE VE ESASLARINI ÖĞRETMEK VE İDARE VE MAL İŞLERİNİ TANZİM ETMEK İÇİN ETRAFA ELÇİLERİ GÖNDERİLMESİ

Heyetler, Müslüman olduğunu ilan etmek, İslam devletinin hâkimiyeti altında toplanmak ve yurtlarına dönmeden önce Medine'de Allah'ın dilediği kadar ilim öğrenmeleri için Medine'ye akın ettiler. Resûlullah (sav) de dinlerini öğretecek kimseleri onlarla gönderiyordu. Resûlullah (sav) İslam'ın ilke ve hükümlerini öğretmek üzere davetçilerini muhtelif yerlere göndermeye başladı. Yemen kabilelerinin bulundukları Arap yarımadasının güneyine büyük önem verdi. Kısa zamanda İslam tüm yarımadaya ve çevresindeki değişik bölgelere yayıldı. Bu sebeple insanlara İslam'ın hakikatlerini açıklayacak öğretmen, davetçi ve mürşitlere ihtiyaç doğdu ki,[2306] kalpler temizlensin, cahiliye hastalıklarından ve çirkin kirlerinden şifa bulup arındırılsın.

Haris İbni Ka'b oğulları kabilesi İslam'a girmeyi kabul etmedi. Resûlullah (sav) Halid İbni Velid (ra)'ı bir davet ve cihad seriyyesiyle onlara gönderdi.

Haris İbni Ka'b Oğullarına Halid (ra)'ın Gönderilişi (Hicri 10. Yıl)

Haris İbni Ka'b oğulları Necran bölgesinde ikamet ediyorlardı. Onlardan hiç biri İslam'ı kabul etmemişti. Resûlullah (sav) Halid İbni Velid'i Rebiu'l-evvel veya Cümada ayında, hicri onuncu yılda onlara gönderdi ve onlarla savaşmadan önce üç kez onları İslam'a davet etmesini, eğer icabet ederlerse onlardan kabul etmesini, bunu yapmazlarsa onlarla savaşmasını emir buyurdu.

Bunun üzerine Hz. Halid (ra) çıkıp onlara geldi. Onları İslam'a davet etmek için her tarafa kafileler gönderdi. Halk Müslüman oldu ve davet edildikleri dine girdiler. Hz. Halid (ra) aralarında ikamet etti ve Resûlullah (sav) kendisine emir buyurduğu gibi onlara İslam'ı, Allah'ın kitabını ve Resûlullah (sav)'in sünnetini öğretti. Sonra Halid (ra) Haris İbni Ka'b oğullarının İslam'ı kabul etmelerini ve Resûlullah (sav)'in ceva-

2305 Buhari, 4382; Ahmed b. Hanbel, 3/184; Tirmizi, 3791; İbni Mace, 154-155
2306 Fikhu's-Sire, el-Buti, 322

bı gelinceye kadar kendisinin de aralarında ikamet edeceğini bildirmek üzere Resûlullah (sav)'e mektup gönderdi. Halid'in mektubu Resûlullah (sav)'e ulaşınca, Resûlullah (sav) Halid'e cevaben bir mektup yazdı. Resûlullah (sav)'in mektubu Halid'e ulaştı. Kendisiyle beraber onlardan bir heyetle Medine'ye gelmesini emir buyurdu. Hz. Halid de kendisine verilen emri yerine getirdi. Medine'ye geldiklerinde Resûlullah (sav) onlara Kays İbni Husayn'ı emir seçti. Ondan sonra da dinde onları fakih kılmak, onlara sünneti ve İslam'ın emir ve işaretlerini öğretmek üzere Amr İbni Hazm'ı gönderdi.[2307]

Diğer bir rivayete göre, Resûlullah (sav) Halid'in yerine Hz. Ali'yi göndermiştir. Hz. Ali, Hemdan kabilesine ulaşınca Resûlullah (sav)'in mektubunu onlara okudu. Hemdan kabilesinin tamamı Müslüman oldu. Hz. Ali Hemdan kabilesinin İslam'ı kabul ettiğini bildirmek üzere Resûlullah (sav)'e mektup gönderdi. Resûlullah (sav) mektubu okuyunca secdeye vardı. Sonra başını secdeden kaldırdı ve: ***"Hemdan kabilesine selam olsun! Hemdan kabilesine selam olsun!"*** buyurdu.[2308]

Resûlullah (sav) devletin güney cephesine ve Yemen kabilelerinin İslam'a girmelerine çok hırslıydı ve buna çok önem veriyordu. Bu önem Medine'ye yönelerek Yemen'in bütün bölgelerinden akın eden heyet sayısının çokluğunda, davetin gerçekleştirdiği acayip sonuçlarda ortaya çıkmaktadır. Bu da, Yemen'e gönderilen elçilerin yaptığı çalışmaların kesintisiz ve uzun menzilli olduğuna ve Resûlullah'ın göndermiş olduğu seriyyelerin bu davet çalışmalarını takviye ettiğine delalet etmektedir. Zira bu çerçevede Halid İbni Velid ve Ali İbni Ebi Talib'i gönderdi.[2309]

Resûlullah (sav)'ın Yemen ve Hadremet kabileleriyle akdettiği vesikalar (belgeler) büyük bir rakama ulaşmıştı. Muhammed Hamidullah bu vesikaları "*Mecmuatu'l-Vesaik es-Siyasiyye*" adlı eserine yerleştirmiştir.[2310]

Şüphesiz bütün çalışmaları, güç mafsalları, toplumların etkili merkezi ve devletin kurulması üzerinde yoğunlaştırmak Hz. Peygamber'in kendi hayatında titizlikle uygulanmasına hırslı olduğu şerefli bir Nebevi metottur.

Muaz İbni Cebel ve Ebu Musa El- Eşari'nin Yemen'e Gönderilişi

- Resûlullah (sav), hâkim, fıkıh öğretmeni, emir ve zekât alıcısı ola-

---

2307 Es-Sire İbni Hişam, 4/250
2308 Beyhaki, Delail, 5/396
2309 El-Fıkhü's-Siyasi li'l-Vesaik en-Nebeviye, 231
2310 El-Vesaik es-Siyasiyye, 111, 230

rak helal- haram ilminde sahabenin en bilgini Muaz İbni Cebel el- Ensari'yi Yemen'in en yukarı bölgesine gönderdi.

Hz. Muaz, Yemen'e gitmek üzere yola çıkarken, Resûlullah (sav) onu uğurlamak ve ona direktiflerini bildirmek için onunla birlikte Medine dışına çıktı. Muaz (ra) binekte o (sav) ise bineğinin yanında yaya olarak yürüyordu.

Resûlullah (sav) ona çok sayıda vasiyetlerde bulundu ve büyük bir davet metodunun şemasını çizerek şöyle buyurdu: ***"Sen kitap ehlinden bir kavme gideceksin. Onların yanına vardığında, önce onları Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in onun Resûlü olduğuna şehadet etmeye davet et. İtaat edip bunu kabul ederlerse, her gün ve gecede Allah'ın üzerlerine beş vakit namaz farz kıldığını bildir. İtaat edip bunu kabul ederlerse, o zaman da Allah'ın onlara zenginlerden alınıp fakirlere dağıtmak üzere zekâtı farz kıldığını bildir. Bunu kabul edip sana itaat ederlerse, sakın onların mallarının en iyilerinden alma, bundan uzak dur. Mazlumun bedduasından sakın. Zira onunla Allah arasında her hangi bir perde yoktur."*** [2311]

Bu hadiste Resûlullah (sav)'den tedricen ve en önemlisinden başlamak üzere Allah'a davet eden davetçilere bir irşat bulunmaktadır.

Aslında dava, kalplerde sabit olan, fikir ve süluklara hükmeden bir imanla Allah Teâlâ ve Resûlüne olan imanın yerleştirilmesiyle oluşmaktadır. Ondan sonra bu imanı kökleştirecek ve artıracak pratik İslam rükünlerinin uygulamasına davet etmek gelmektedir. Sonra da farzları ve haramları öğretmek gelmektedir. Dolayısıyla kalpleri daha önce iman ve yakin ile memur olduğu insanlar arasına, nefsin hevasına muhalif düşebilecek İslam'ı teklifleri kabul edecekler.[2312]

Bu metot, Resûlullah (sav)'in Hz. Muaz'a ve ashabı kiram yolunda yürümek isteyenlere tablosunu çizdiği şerefli bir Nebevi metottur.

Allah'a davet etmeye canlarını adayan kimseler, Resûlullah (sav)'ın adımlarını dikkatle izlemek, araştırmak, hatırlamak ve anlamak, şuur ve pratik bakımından onu istiap etmek üzere bu Nebevi metoda şiddetle muhtaçtırlar. İşte o zaman onların atacakları adımlar doğru yolda olacaktır.[2313]

Resûlullah (sav) tavsiyelerini bitirdikten sonra Hz. Muaz'a şöyle buyurdu: ***"Ey Muaz! Belki de sen bu seneden sonra bir daha benimle karşılaşmazsın, kim bilir? Sen mescidimi ve kabrimi ziyaret edersin."*** [2314]

2311 Buhari, 1458; Müslim, 19
2312 Et-Tarihu'l-İslam, 8/187
2313 Min-Maini's-Sire, 486
2314 Sahihu's-Sire, 654

Bunun üzerine Muaz Resûlullah'tan ayrılmaktan korkarak ağlamaya başladı. Gerçekten de olay Resûlullah (sav)'in işaret ettiği gibi oldu. Hz. Muaz, Yemen'de ikamet etti ve ancak Resûlullah (sav)'in vefatından sonra Medine'ye gelebildi.[2315]

• Resûlullah (sav), Ebu Musa el-Eşari'yi hâkim, fıkıh öğretmeni emir ve zekât alıcısı olarak Muaz'a tavsiyelerde bulunarak şöyle buyurdu: ***"Kolaylaştırın, müjdeleyin, nefret ettirmeyin, dayanışma içerisinde olun ve ayrılığa düşmeyin."***[2316]

Resûlullah (sav)'in Hz. Muaz ve Hz. Ebu Musa'ya kolaylaştırmayı irşat etmesi, zorlaştırmaktan sakındırması, müjdelemeyi emretmesi ve nefret ettirmekten nehyetmesi kıymetli bir Nebevi metottur.[2317]

c- İdare ve Mali İşlerin Düzenlenmesi

Şüphesiz nizam ve düzen, bu dinin bir parçasıdır ve her işlerine dâhildir. Çünkü nizam ve düzen, dağınıklıkları toplar ve onunla hedef ve gayeler gerçekleşir. O hâlde nizam ve düzen daha ilk andan itibaren İslam'ın onunla farklı olduğu bir alamettir. Zira düşünce, şiar ve ibadet olmak üzere İslam'ın bütün alanlarına ve hayatın bütün yollarına girmektedir. Resûlullah (sav) Medine'den ayrıldığı zamanlarda orayı idare edecek (yönetecek) birini bırakıyordu ve bir bölgeyi fethettiği zamanda, üzerine bir emir atıyordu. Peygamber'e heyetler geliyordu. O da kendi taraflarından onlara bir emîr tayin ediyordu. Sonra da onlara dinlerini öğretecek birini seçiyor ve onlara zekâtlarını toplayacak birini gönderiyordu.[2318]

Peygamber (sav), valilerini ve diğer görevlilerini salih, ilim sahibi, dindar, Araplardan göze çarpan ve kabilelerinde etkileyici kişilik sahipleri kimselerden seçiyordu. Örneğin; Mekke'ye Attab İbni Essid'i, Taif'e Osman İbni'l-Âs'ı vali tayin etmişti. Hz. Ali ve Ebu Musa'yı Yemen'e göndermişti. Bazı durumlarda da Müslüman olan veya cizye vermeyi kabul eden emir ve kralları vazifelerinde bırakmıştı. İşte onlardan bir tanesi de, Bazan İbni Seman İbni Behran'dır. Bazan, İslam'ı kabul ettikten sonra Resûlullah (sav) onu Yemen üzerine vali olarak bıraktı. Bazan'ın ölümü Peygamber'e ulaşınca, onun işlerini bir grup sahabe arasında paylaştırdı. Sana'ya Şemmer İbni Bazan'ı, Merib'e Ebu Musa el-Eşari'yi, ordu üzerine Ya'la İbni Umeyye'yi, Hemdan'a Amir İbni Şemmer el-Hem-

2315 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/559
2316 Buhari, 4342; Müslim, 1733
2317 Et-Tarihu'l-İslami, Humeydi, 8/186
2318 Dirasatü'n fi Ahdi en-Nübüvve, Şucaa, 221

dani'yi, Necran ve Zema ile Zebid arasındaki bölgeye Halid İbni Said İbni'l-Âs'ı, Necran'a Amr İbni Hizam'ı, Hadremevt diyarına Ziyad İbni Lebid el-Beyadi'yi ve Sakasık ile Sükün'a da Ukkaş'e İbni Sevri'yi atadı.[2319]

Resûlullah (sav), atadığı vali ve görevlilerden hesabı tam olarak alıyordu. Gelir ve giderlerden dolayı onları hesaba çekiyordu. Bazı vali ve görevlilere maaş belirlemişti. Bunlardan biri de Mekke valisi Attab İbni Esid idi. Ona hergün bir dirhem tayin edilmişti.[2320] Resûlullah (sav), Kays İbni Malik'i kavmi olan Hemdan'a vali olarak tayin ettiğinde, geliri ile geçinmek üzere ona bir parça arazi tahsis etmişti. Valilerin maaşı sabit değildi. Geçim şartlarına göre değişiyordu.[2321]

Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır: ***"Bize valilik yapan kimse evi yoksa bir ev edinsin veya eşi yoksa evlensin ya da bineği yoksa bir binek edinsin."*** [2322]

İşte rüşveti engellemek için o devirde Veliyü'l-Emr için temel ihtiyaçlardır bunlar... İşte bu, yeni beşerî sistemlerin "Hâkime hediye vermek açık ve net bir rüşvettir." maddesini kendi kanunlarının kendi maddelerinin arasına yerleştirmeden önce İslam'ın getirdiği temel bir kuraldır.[2323]

2319 El-İber ve Divanü'l-Müptela vel-Haber İbni Haldun, 2/59
2320 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/153
2321 Ed-Devle el-Arabiyya el-İslamiyye, Mansur el-Hirabi, 44
2322 Ahmed b. Hanbel, 4/229; Ebu Davud, 2945; İbni Huzeyme, 2370; Ed-Devle el-Arabiyya el-İslamiyye, 44; Et-Teratibü'l-İdariyye, Kıtani, 1/227
2323 Ed-Devle el-Arabiyya el-İslamiyye, 44

7. KONU

VEDA HACCI

Hac, İslam'ın beş esasından biridir. Hicret'in onuncu yılında farz kılınmıştır. İbni Kayyim bu görüşü ileri sürmüş ve çok kuvvetli delillerle delil getirmiştir. Bu görüş, farz olan bir şeyin geciktirmemesindeki Resûlullah (sav)'in yoluna daha uygundur. Çünkü Allah Teâlâ Al-i İmran Sûresi, 97. ayetinde şöyle buyuruyor: ***"Yoluna gücü yetenlerin o evi hac etmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır."*** Bu ayet, heyetler yılında, hicri dokuzuncu yılın sonlarında nazil olmuştur.[2324]

Peygamber (sav) onuncu yılında yaptığı hacdan başka Medine'den hiç hac yapmamıştır. Bu hac: "İslam Haccı" ve: "Veda Haccı" olarak tanınmaktadır. Çünkü Peygamber, bu hacda insanlara veda edip ondan sonra bir daha hac yapmadığı için bu hacca "Veda Haccı" denilmiştir. Sözlü ve pratik olarak hac konusunda insanlara Allah Tealâ'nın şartını tebliğ ettiği ve İslam'ın ana emel ve direklerinin tamamı beyan ettiği için ona "Haccetü'l-Belağ (Tebliğ Haccı)" da denilmiştir. Hac ile ilgili şer'i hükümleri açıklayıp detayıyla izah ettiği zaman, arefe vakfesinde iken Allah (cc) ona şu ayeti indirdi: ***"Ölmüş hayvan, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, (henüz canı çıkmamış iken) kestikleriniz hariç; boğulmuş, darbe sonucu ölmüş, yüksekten düşerek ölmüş, boynuzlanarak ölmüş ve yırtıcı hayvan tarafından parçalanmış hayvanlar ile dikili taşlar üzerinde boğazlanan hayvanlar, bir de fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı. İşte bütün bunlar fısktır. (Allah'a itaatten kopmaktır.) Bugün kâfirler dininizden (onu yok etmekten) ümitlerini kestiler. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı seçtim. Kim şiddetli açlık durumunda zorda kalır,***

2324 Âl-i İmran, 97; Zadu'l-Mead, 3/595; Es-Sire en-Nebeviyye fi-Davi'l-Mesadiri'l-Asliyye, 680 ve Zadu'l-Mead, 3/595

günaha meyletmeksizin (haram etlerden) yerse, şüphesiz ki Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir." [2325]

Bu ayeti celile nazil olunca, başta Ömer İbni Hattab (ra) olmak üzere bazı sahabeler ağladı. Sanki o ayetin, Resûlullah (sav)'in ecelinin yakın olduğuna işaret ettiğini anlamışlardı. Resûlullah (sav) ile beraber olanların sayısı yüz binin üzerinde idi.[2326]

PEYGAMBER (SAV) HACCI NASIL YAPTI?[2327]

Resûlullah (sav) -hicri onuncu yılının Zilkade ayında- hac yapmaya azmetti ve hac yapacağını insanlara bildirdi. İnsanlar, Resûlullah (sav) ile birlikte hac yapmak için bütün hazırlıklarını yaptılar. Medine çevresinde ikamet eden Müslümanlar bunu duydular ve Resûlullah (sav) ile birlikte hac yapmak için Medine'ye akın ettiler. Sayılmayacak kadar insan yolda ona yetiştiler. Onun önünde, arkasında, sağında ve solunda gözün erebildiği kadar uçsuz bucaksız bir kalabalık insan topluluğu vardı. Resûlullah (sav) öğle namazını dört rekaat kılarak Zilkade ayına beş gün kalmışken Cumartesi günü öğleden sonra gündüz vakti Medine'den yola çıktı.[2328]

Resûlullah (sav), hac menasiklerine başlamadan önce, kalabalık halka haccın farzlarını, sünnetlerini ve ihramı öğretti. Sonra yürüyerek telbiye getirip şöyle diyordu: ***"Lebbeyk Allahümme lebbeyk, lebbeyke la şerike leke lebbeyk, innel hamde vennimete leke velmülk la şerikelek" (Senin emrindeyim, Allah'ım! Senin emrindeyim. Senin hiçbir ortağın yoktur; senin emrindeyim. Muhakkak ki, hamd, nimet ve mülk senindir. Senin hiçbir ortağın yoktur."***

İnsanlar bazen bundan fazla bazen de eksik olarak Resûlullah (sav) ile beraber söylüyorlardı. Ama o (sav), telbiyeye devam etti. Sonra "Arec" denilen yerde konakladı. Sonra "Ebva"ya, ardından da "Serif" bölgesindeki "Afsan" vadisine, ordanda "Zituva"ya doğru hareket etti. Zilhicce ayından beş gün geçerken Zituva'ya ulaştı, orada konakladı ve Pazar gecesini orada geçirdi; sabah namazını orada kıldı.

Sonra Mekke'ye girmek için gusül aldı ve Mekke'ye doğru yola çıktı. Gündüz vakti Mekke'ye üst taraftan (Kâbe tarafından) girdi. Hiçbir yerde durmadan yürüdü ve Mescid-i Haram'a girdi.[2329]

Ardından da rüknü (Hacerü'l-Esved'i) istilam etti; ardından da ta-

---

2325 Maide, 3; Buhari, 4407; Müslim, 3017
2326 Es-Sire en-Nebeviyye Nedvi, 386
2327 Buhari, 1557 ve Müslim, 1218
2328 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye 664 ve Es-Sire en-Nebeviyye Nedvi, 386
2329 Es-Sire en-Nebeviyye, Nedvi, 387

vafa başladı. Tavafın ilk üçünü koşarak, diğerlerini ise yürüyerek yaptı. Sonra izdiham içinde güçlükle Hz. İbrahim (ra)'ın makamına ulaştı ve şu ayeti kerimeyi okudu: ***"Biz, Beyt'i (Kâbe'yi) insanlara toplanma mahalli ve güvenli bir yer kıldık. Siz de İbrahim'in makamından bir namaz yeri edinin (orada namaz kılın). İbrahim ve İsmail'e: 'Tavaf edenler, ibadete kapananlar, rükû ve secde edenler için evimi temiz tutun.' diye emretmiştik."*** [2330]

Resûlullah (sav) namaz kılarken İbrahim (as)'ın makamı kendisi ile Beyt (Kabe) arasında kaldı. Birinci rekâtta "Kâfirun", ikinci rekâtta "İhlas" surelerini okudu. Namaz kıldıktan sonra tekrar Hacerü'l-Esved'in bulunduğu rükne geldi, istilam etti. Sonra Safa kapısından çıkıp Safa'ya doğru yürüdü. Safa'ya yaklaşınca şu ayeti okudu: ***"Şüphe yok ki, Safa ile Merve Allah'ın koyduğu nişanlardandır. Her kim Beytullah'ı ziyaret eder veya umre yaparsa onları tavaf etmesinde kendisine bir günah yoktur. Her kim gönüllü olarak bir iyilik yaparsa şüphesiz Allah kabul eder ve (yapılanı) hakkıyla bilir."*** [2331]

Resûlullah (sav), Allah Tealâ'nın başladığı şeyle başladı; Safa'dan başladı, Kâbe'yi görünceye kadar Safa tepesine çıktı. Kıbleye yöneldi ve şöyle dedi: ***"Allah (cc)'dan başka ilah yoktur, tekdir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. O, her şeye kadirdir. Allah'tan başka ilah yoktur, tektir. Vadini yerine getirdi. Kuluna yardım etti ve tek başına ahzabı hezimete uğrattı."*** Bu duayı üç kere okudu ve her seferin sonunda dua etti. Sonra Safa tepesinden indi ve Merve'ye doğru yürüdü. Vadinin içinde koştu. Vadi bitince normal yürümeye başladı. Merve'ye ulaştı. Safa'da yaptığının aynısını burada da yaptı. Say'ın sonunda Merve tepesinde durdu ve şöyle buyurdu: ***"Eğer ben, başında görmediğimi sonunda görüp anladığım şey ile karşılaşıp yeniden başlasaydım, kurbanlık hayvanı önüme alıp sürmezdim ve umre yapacaktım. Beraberinde kurbanlık hayvan bulunmayan kimse, ihramdan çıksın ve umre yapsın."***

Bunun üzerine Suraka İbni Malik İbni Cü'şüm ayağa kalkarak: "Ya Resûlullah! (Söyledikleriniz) Bu seneye mi mahsustur yoksa ebediyete kadar mı geçerlidir?" dedi.

Resûlullah (sav) parmaklarını iç içe soktu ve iki kere üst üste: ***"Umre, haccın içine girdi."*** buyurdu ve: ***"Hayır, belki ebediyete kadar."*** diye cevap verdi.[2332]

Resûlullah (sav), Pazar, Pazartesi, Salı ve Çarşamba olmak üzere toplam dört gün Mekke'de kaldı. Perşembe günü kuşluk vaktinde bera-

2330 Bakara, 125
2331 Bakara, 158
2332 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 659

berindeki Müslümanlarla beraber Mina'ya hareket etti ve orada konakladı. Öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını Mina'da kıldı. Sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar az bir zaman daha bekledi ve Nemire'de[2333] kendine kıldan yapılmış bir kubbenin (çadırın) kurulmasını emretti.

Resûlullah (sav), Arafat'a gitmek üzere Mina'dan ayrılıp yola çıktı. Kureyşliler, cahiliye devrinde yaptığı gibi Resûlullah (sav)'in Meş'ari'l-Haram'da[2334] durup vakfe yapacağında kuşku duymuyorlardı. Fakat Resûlullah (sav) Müzdelife'yi geçti. Orada vakfe yapmadı. Arafat'a varıncaya kadar durmadı. Resûlullah (sav) Arafat'a ulaşınca, Nemir'de kendisine bir kubbenin (çadırın) kurulduğunu gördü ve oraya indi. Öğleden sonra Kusva'nın hazırlanmasını emir buyurdu. Kusva hazırlıktan sonra Urane vadisine[2335] geldi.

Resûlullah (sav), beraberinde bulunan muazzam Müslüman topluluğa geniş kapsamlı bir hitapta bulunarak şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Şu ayınızda, şu şehrinizde, şu gününüz haram olduğu gibi, kanlarınız ve mallarınız da birbirinize haramdır. Dikkat edin, cahiliye döneminde cahiliye şeylerden ne varsa, hepsi ayaklarımın altındadır. Cahiliye döneminden kalan her türlü kan davası ayağımın altındadır. Kan davalarımızda kaldıracağım ilk kan davası Sa'doğulları kabilesinde süt annesinin yanında kalıp da Huzeyl kabilesi tarafından öldürülen İbni Rebia İbni Haris'in kanıdır.

Cahiliye faizleri de ayaklarımın altındadır. İlk iptal edeceğim faiz de Abbas İbni Abdulmuttalib'in faizidir; onun tamamı ayaklarımın altındadır; iptal edilmiştir.

Kadınlar hakkında Allah'dan korkun. Zira siz onları Allah'ın güvencesiyle aldınız ve Allah'ın izniyle de onların namusunu kendinize helal kıldınız. Sizin onların üzerinizdeki hakkınız, döşeğinize hoşlanmadığınız bir kimseye bastırmamalarıdır.

Onların sizin üzerinizdeki hakları ise, örfe uygun bir şekilde yiyecek ve giyeceklerini temin etme görevi vardır. aranıza öyle bir şey bıraktım ki, onlara sarılırsanız, sapmazsınız: Allah Tealâ'nın kitabı ve Resûlullah (sav)'in sünneti.

2333 Nemire, Arafat'ın yanında ama Arafat'tan olmayan bir mevkinin adıdır.

2334 Meş'ari'l-Haram, Müzdelife'de küçük bir dağın adıdır. Kureyş orada vakfe yapıyordu. Araplarla birlikte Arafat'ta vakfe yapmıyordu. Fakat Resûlullah (sav) Arafat'ta vakfe yaptı.

2335 Urane vadisi, çoğu âlimlere göre Arafat toprağından değildir. Ancak imam Malik, Arafat toprağından olduğunu söylemiştir.

Bakın, size benden sorulsa ne diyeceksiz?"

Müslümanlar: "İslâmı tebliğ ettin, vazifeni hakkıyla yerine getirdin ve güzel öğüt verdin, diye şahitlik edeceğiz." dediler.

Şehadet parmağını yukarıya kaldırıp insanlara işaret ederek: "***Allah'ım, şahit ol! Allah'ım, şahit ol!"*** buyurdu. Sonra ezanın okunmasını, ardından da kamet getirilmesini emretti ve öğle namazını kıldı. Her iki namaz arasında herhangi bir namaz kılmadı.

Resûlullah (sav) namaz kıldıktan sonra devesine bindi ve Arafat mevkiine doğru yola çıktı. Arafat'ın ortasında yer alan Rahmet dağının aşağısında bulunan kayalıklara kadar geldi ve Kusva'nın göğsünü kayalıklara dayadı. Sonra yaya topluluğunu önüne aldı ve kıbleye yöneldi. Güneşin batışına kadar Arafat'ta vakfeye devam etti.

Ebu'l-Hasan en Nedvi şöyle anlatmaktadır: "Resûlullah (sav) güneşin batımına kadar namaz kıldı, Allah Tealâ'ya yalvardı ve yakarışta bulundu. Dua ettiği sırada, bir fakirin yiyecek talep etmesi gibi ellerini göğsüne kaldırmış şöyle diyordu: ***'Allah'ım! Şüphe yok ki, sen konuştuklarımı duyuyor, yerimi görüyor, gizli-açık her şeyimi biliyorsun. Durumumdan hiçbir şey senden gizli olamaz ve saklanamaz. Ben zavallı, fakir, yardım, eman, sığınma, himaye dileyen, korkak olan, korkudan titreyen, günahlarını itiraf eden biriyim. Fakirin istediği gibi senden istiyorum. Suçlu ve zelil kimsenin yalvarışı gibi sana yalvarıyorum. Korkan kimsenin çağırması gibi sana çağrıda bulunuyorum. Ben o kimseyim ki, boynunu senin için eğmiş, gözleri senin için yaşarmış, bedeni senin için zelil olmuş ve senin için boyun eğip burnunu toprağa sürtmüştür. Allah'ım! Sana ettiğim dua ile beni bedbaht kılma, bana çok şefkat ve merhamet göster. Ey kendilerinden istenilenlerin en hayırlısı ve ey verenlerin en hayırlısı!"*** [2336]

Burada şu ayet nazil oldu: ***"... Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinizde nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim."*** [2337]

Resûlullah (sav), gün batımına kadar Arafat'ta kalmaya devam etti. Güneş batınca Arafat'tan Müzdelife'ye inmeye başladı. Usame İbni Zeyd'i arkasına bindirdi ve halkı Müzdelife'ye sevk etti. Kusva'nın başı eğere değecek kadar onun yularını şiddetle çekip kaldırarak şöyle diyordu: ***"Ey insanlar! Sakin olun!"*** [2338]

2336 Es-Sire en-Nebeviyye, Nedvi, 398
2337 Maide, 3
2338 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 662

Resûlullah (sav) Arafat'tan Müzdelife'ye yürürken hep telbiye getiriyordu. Müzdelife'ye varıncaya kadar kesintisiz telbiye getirmeye devam etti. Müzdelife'ye varır varmaz müezzine ezan okumasını emretti. Müezzin ezan okudu, ardından da kamet getirdi. Yükleri indirmeden ve develeri çöktürmeden önce akşam namazını kıldı. Halk yüklerini indirince emredip namaz için kamet getirildi. Ardından yatsı namazını kıldı, sonra da şafak sökünceye kadar uyudu. Şafak sökünce vaktin evvelinde sabah namazını kıldı, sonra devesine binip Meş'ari'l-Haram'a geldi kıbleye yöneldi ve dua etmeye başladı. Güneş doğmadan önce etraf iyice aydınlanıncaya kadar dua etmeye, yalvarmaya, zikretmeye, tekbir ve tehlil getirmeye devam etti. Sonra Müzdelife'den yola çıktı. Fadl İbni Abbas'ı arkasına bindirmişti. Mina yolculuğu süresince hep telbiye getiriyordu. ***"Lebbeyk, Allahümme lebbeyke..."*** diyordu. Şeytanı taşlamak için İbni Abbas (ra)'ın yedi tane taş toplamasını emir buyurdu. Muhassir vadisine ulaşınca devesini hareketlendirdi ve hızlı bir şekilde orayı geçmeye çalıştı. Çünkü orada Kâbe'yi yıkmak için gelen fil, ashabına azap vermişti.[2339]

Resûlullah (sav) Mina'ya ulaştı, Cemere-i Akabe'ye (Büyük Şeytan Çukuru'nun yanına) geldi ve güneşin doğuşundan sonra devesine binmiş hâlde büyük şeytanı taşladı. Şeytanın taşlanmasından sonra da telbiyeyi kesti.[2340]

Sonra Resûlullah (sav) Mina'ya döndü. Burada çok beliğ ve anlamlı bir hutbe okudu. Bu hutbe de bayram gününün hürmetini, haram edilişini, Allah (cc) katındaki faziletini, Mekke'nin haramlığını ve diğer yurtlara (şehirlere) olan üstünlüğünü insanlara bildirdi. Allah'ın kitabıyla yönetenleri dinlemelerini ve onlara itaat etmelerini, hac menasiklerini bizzat kendisinden almalarını, sakın kendisisinden sonra tekrar küfre dönüp birbirlerinin boynunu vurmamalarını ve duyduklarını tebliğ etmelerini emir buyurdu.[2341]

Bu meşhur hutbede şu ifade yer almaktadır:

"Bugünün hangi gün olduğunu biliyor musunuz?" buyurdu.

Biz: "Allah (cc) ve Resûlü daha iyi bilir." dedik.

Resûlullah (sav) bir süre sustu. Biz zannettik ki, o günü bir başka isimle isimlendirecek.

Sonra: ***"Zilhicce ayı değil midir?"*** diye buyurdu.

2339 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 662 ve Es-Sire en-Nebeviyye, Nedvi, 389
2340 Es-Sire en-Nebeviyye, Nedvi, 389
2341 Age, 390

Biz de: "Evet." dedik.

Ardından: ***"Hangi beldedir?"*** diye sordu.

Biz: "Allah (cc) ve Resûlü daha iyi bilir." dedik.

Biz zannettik ki, onu bir başka isimle isimlendirecek. Bir süre sükût ettikten sonra: ***"Bu belde, Beldedü'l-Haram'dır."*** buyurdu.

Biz de: "Evet." dedik.

Sonra: ***"Tıpkı bu ayda, bu şehrinizde bu gününüz haram olduğu gibi, Rabbinizle karşılaşacağınız güne kadar kanlarınız, mallarınız*** -başka bir rivayette; 've ırzlarınız'- ***birbirinize haramdır. Dikkat edin, tebliğ ettim mi?"*** buyurdu.

İnsanlar da: "Evet" dediler.

Sonra: ***"Allah'ım, sen şahit ol! Burada bulunanlar bulunmayanlara tebliğ etsinler. Olabilir ki, kendilerine tebliğ edilenler, dinleyenlerden daha iyi hıfzeder. Sakın benden sonra küfre geri dönüp, birbirinizin boynunu vurmaya başlamayınız."*** buyurdu.[2342]

Sonra da Mina'da bulunan kurban kesme yerine vardı ve altmış üç tane deveyi kendi elleriyle kesti. Bu sayı onun (sav) ömrünün sene sayısına tekabül ediyor. Sonra kurban kesme işini Hz. Ali (ra)'a devrederek kurban sayısını yüze tamamlamasını emretti.

Kurban işini tamamladıktan sonra berberini çağırdı. Berber onu tıraş etti. Kesilen saçlarını, tıraş işiyle meşgul olanlara taksim etti. Bu işler de bitince bineğine bindi ve tavaf için Mekke'ye hareket etti. Mekke'ye varınca İfada[2343] tavafını yaptı.

Öğle namazını Mekke'de kıldı. Ardından da Abdulmuttalib evlatlarının yanına vardı. Onlar zemzem kuyusundan su çekip halka dağıtıyorlardı. Kovalarla kuyudan su çektiklerini gören Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: ***"Ey Muttaliboğulları! Su çekin. Eğer su çekmeniz hususunda insanlar müdahale edip galebe çalmaları endişesi olmasaydı, ben de sizinle birlikte su çekerdim."*** Sonra Abdulmuttaliboğulları Resûlullah (sav)'e bir kova zemzem suyunu uzattılar. O da alıp ondan içti.[2344]

Sonra Resûlullah (sav) aynı günde Mina'ya geri döndü ve geceyi orada geçirdi. Sabah olunca güneşin batıya meyletmesini bekledi. Öğleden sonra kaldığı yerden cemerata doğru yürüdü. Cemerata varınca, ilk olarak birinci cemereye, sonra orta cemereye, sonunda üçüncü cemereye- yani Cemere-i Akabe'ye- taş attı.

2342 Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/550 ve Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/578

2343 Es-Sire en-Nebeviyye, Nedvi, 390

2344 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 663

Mina'da biri bayramın ilk gününde diğeri de bayramın ikinci gününde olmak üzere toplam iki hutbe okudu. Bu son hutbe, arefe ile bayramın ilk gününde Mina'da okumuş olduğu hutbelerde ifade edilen bazı hükümlerin tekidi mahiyetinde idi. Aslında Veda Haccı'nda hutbelerin tekrarı Müsümanların ihtiyacı için gerekli olan bir durumdu. Zira bu hac veda haccı olduğu gibi, Resûlullah'ın da hayatı boyunca yapmış olduğu tek hacdır. Artık İslam ve Müslümanlar aziz olmuşlardı. Bütün Arap yarımadasında sadece onların sözleri geçerli idi. Bu muazzam sahnede hatırlatılmaya, nasihate, tavsiyeye, hıfzetmeleri ve unutmamaları için sözün tekrarlanmasına, tekit edilmesine ve risaleti tebliğ ettiğine ve emaneti eda ettiğine dair takrir edilmelerine Müslümanların çok ihtiyacı vardı.[2345]

Resûlullah (sav) bütün bunları yaptıktan sonra, teşrik günlerinin her üçünde de cemeratın taşlamasını tamamlayıncaya kadar Mina'da kaldı. Sonra Mekke'ye yöneldi. Geceleyin seher vakti veda tavafını yaptı. Halkın Mekke'den göçmelerini emretti ve Medine'ye yürüdü.[2346]

Veda Haccı dönüşünde yolda, Zilhicce ayının on sekizinde Cühfe'ye yakın olan Gadir-i Hümm mevkiinde Resûlullah (sav) halka hitapta bulundu. Bu hutbede şu ifadeler yer almaktadır:

"Ey insanlar, dikkat edin! Ben bir beşerim. Olur ki Rabbimin elçisi (ölüm meleği) gelir, ben de icabet ederim. Ben size mahfuz olunan değerli iki şey bırakıyorum: İlki Allah'ın kitabıdır; içinde hidayet ve nur vardır. Allah'ın kitabını alın ve ona tutunun." Böylece Resûlullah (sav) insanları Allah'ın kitabına teşvik etti ve sonra, "Ve Ehli beytim. Ehli beytim hususunda size Allah'ı hatırlatıyorum. Ehli beytim hususunda size Allah'ı hatırlatıyorum. Ehli beytim hususunda size Allah'ı hatırlatıyorum." [2347]

Diğer bir rivayette, Hz. Ali'nin elinden tutarak şöyle buyurdu: ***"Ben kimin velisi (dostuyakını) isem, bu da onun velisidir. Allah'ım! Ona dost olanların dostu, düşmanlık yapanların da düşmanı ol."*** [2348]

Diğer bir rivayette ise: ***"Ben kimin mevlası (dostuyakını) isem, Ali de onun mevlasıdır."*** [2349] dedi.

Hz. Ali Yemen'den geldi, Veda Haccı'nda hazır bulundu.[2350] Bazı as-

2345 Es-Sire en-Nebeviyye Ebu Şehbe, 2/579 ve El-Mustefad-Min Kasasi'l-Kur'an, 2/515
2346 Es-Sire en-Nebeviyye Nedvi, 390
2347 Ahmed b. Hanbel, 3/14-17 ve Müslim, 2408/36-37
2348 Ahmed b. Hanbel, 1/118 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 688
2349 Ahmed b. Hanbel, 4/368, Tirmizi, 3713 ve Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/550
2350 El-Bidaye ven-Nihaye, 5/209,

kerler sert muamelesinden dolayı Hz. Ali'yi Resûlullah (sav)'e şikayet ettiler. Çünkü Ali (ra) naibinin -vekilinin- askerlere paylaştırdığı bazı ziynet eşyalarını geri almıştı. Bu yüzden Resûlullah (sav) Gadir-i Hümm mevkiinde Hz. Ali'nin yerini, konumunu açıkladı ve şikâyete son vermeleri için onun faziletine dair ikazlarda bulundu.[2351]

Zira, gıyabında vekilinin verdiği ziynet eşyalarının geri alınması konusunda Hz. Ali (ra) haklıydı, çünkü o mal zekât ve humus malıydı.[2352]

Resûlullah (sav) Zül-Huleyfe'ye varınca, geceyi orada geçirdi. Medine'yi gördüğünde de üç kere tekbir getirip şöyle buyurdu: ***"Allah (cc)'dan başka ilah yoktur, tektir, ortağı yoktur, mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur. O, her şeye kadirdir. Dönenleriz, tövbe edenleriz, ibadet edenleriz, secdeye varanlarız ve Rabbimize hamd edenleriz. O, vaadini yerine getirdi, kuluna yardım etti ve ahzabı tek başına hezimete uğrattı."***

Sonra da gündüz vakti Medine'ye girdi.[2353]

DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR

• **Ümmetin Ulaştığı Olgunluk Merhalesi:** İslam ümmeti, Hicret'in onuncu yılında çok ileri bir olgunluk merhalesine ulaştı.

Bu da son dokunuşları gerektiriyordu. Bu sebeple Resûlullah (sav), hicri dokuzuncu ve onuncu yılda heyetleri karşılama ve hac yolculuğu esnasında yapılacaklar doğrudan kendisinden alma dairesini genişletti.

Davetini omuzlayacak geniş bir taban meydana getirdi. Bu geniş taban, Hac ahkamını doğrudan ondan aldı. İslam değirmeninin sonsuza kadar dönmesi konusunda bunun büyük bir etkisi vardır.[2354]

Veda Haccı'nda fertlerin ve toplumun eğitilmesindeki son dokunuşlar Allah'ın kitabı ve Peygamberinin (sav) sünneti üzerinde olmuştur.

• Günahlardan Uzak Durma ve Cahiliye ile Olan Bağların Kesilmesi Üzerine Fertlerin Eğitilmesi:

a- Resûlullah (sav), Müslüman'ın cahiliye ile cahiliye putları, intikamları, faizleri ve diğer şeyleri ile olan ilişkisini kesmenin önemine işaret etmiştir. Onun konuşması, sadece bir tavsiyeden ibaret değildi. Ak-

2351 Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/551
2352 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/581
2353 Buhari, 1797; Müslim, 1344 ve Es-Sire en-Nebeviyye, Nedvi, 391; Zadu'l-Mead'dan naklen, 1/249
2354 El-Esas fi's-Sünne, 2/1154

sine etrafındaki muazzam topluluğa, bütün insanlara ve daha sonra gelecek ümmetlere ilan edilmiş bir karardan ibaret idi.

İşte size kararın metni: ***"Dikkat edin, cahiliye dönemiyle alakalı olan her şey ayaklarımın altındadır. Cahiliye döneminden kalma her türlü kan davaları ayaklarımın altındadır. Cahiliye faizleri ayaklarımın altındadır."*** [2355]

Çünkü Müslüman olduktan sonra Müslüman'ın yaşayacağı yeni hayat, geçmişin murdar, necis, pislik ve kirleriyle hiç alakası olmayan bir hayattır.[2356]

b- Resülullah (sav), açık olsun gizli olsun bütün günah ve hatalardan sakındırmıştır. Çünkü günah ve hatalar, düşmanın bile düşmana yapmadığını ferde yapmaktadır. Günahlar, dünyadaki musibetlerin sebebidir: ***"Başımıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (Bununla beraber) Allah çoğunu affeder."*** [2357] ve ahirette de onu cehennem ateşine tepe takla atmaktadır. Aynı şekilde toplumlarda kılıcın yapamadığını yapmaktadır.

Resülullah (sav), hata ve günahlardan, putlara kulluk yapmaya kastetmediğini ilan etmiştir. Çünkü tevhide açılan akıllar, açık şirke dönmeyi kabul etmemektedir. Fakat günah ve hata sahibini helaka sokuncaya kadar şeytan onu sürükler. Ancak, hata ve günahlar boşluğunda şirk yolunu bulmaktan umutsuzluğa düşmektedir.[2358]

• Temel İlkeler Üzerinde Toplumu Terbiye Etmek:

a- Allah rızası için olan kardeşlik, bütün Müslümanları birbirine bağlayan en sağlam halkadır: ***"Ancak müminler kardeştir."*** [2359]

Zira Resülullah (sav) şöyle buyurmuştur: ***"Ey insanlar, sözümü iyi dinleyin, anlayın. Kesinlikle şunu bilin ki; her Müslüman bir başka Müslüman'ın kardeşidir ve bütün Müslümanlar kardeştir. O hâlde her kişiye gönül rızasıyla verdiğinin dışında kardeşinin malı hiç kimseye helal olamaz. Siz, kendi nefsinize de zulmetmeyin."***

"Tıpkı bu şehrinizde bu gününüzün haram olduğu gibi, kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız birbirinize haramdır. Yarın Allah'ın huzuruna çıkacaksınız, amelinizden ötürü sizi sorguya çekecektir. Sakın benden sonra sapmış olarak geri dönüp, birbirinizin boynunu vurmaya kalkışmayın."

2355 Fıkhu's-Sire, Buti, 331
2356 Kırae Siyasiyye li's-Sire en-Nebeviyye, Muhammed Kal'aci, 303
2357 Şura, 30
2358 Age, 303
2359 Hücurat, 10

b- Zayıfın yanında yer almak gerekir ki, bu zaaf, toplumsal yapıda bir çatlak oluşturmasın. Resûlullah (sav) verdiği hutbede, zayıflardan iki numune olarak kadın ve köleyi tavsiye etti.[2360] Bu vasiyette zayıf kimselere iyilik yayılmasının üzerinde şiddetle durdu.[2361]

Resûlullah (sav), kadınlara karşı iyi davranılmasını emretti. Kısa ve kapsamlı sözlerle cahiliye döneminde kadına uygulanan zulmün yok edildiğini ve İslam şeriati ahlakımının içerdiği kadının insanlık âlemindeki şerefi, hak ve yeteneklerini garantilemenin tesbitini tekit etti.[2362]

c- Allah Tealâ'nın şeraitine bağlı kalmak ve İslami hükümleri tatbik etmek konularında; yönetici, Habeşistanlı bir köle bile olsa İslam devletiyle yardımlaşma ve dayanışma içerisinde olmak gerekir. Çünkü bunda dünya ve ahiret kurtuluşu vardır.[2363]

Burada, Resûlullah (sav), yönetici ile yönetilenler, hâkim ile mahkum arasındaki alakanın nasıl olması gerektiğini açıklamaktadır. Reis, Allah Tealâ'nın kitabı ve Resûlünün sünneti ile hükmettiği sürece halkın onu dinlemesi ve itaat etmesi gerekir. Bu iki esastan saptığı zaman dinlemek ve itaat etmek yoktur. Yani, Allah Tealâ'nın kitabı ve Resûlullah (sav)'in sünneti ile hükmeden yönetici ile yönetilenlerin arasındaki aklanın tek dayanağı dinlemek ve itaat etmektir. O hâlde hâkim, Allah Tealâ'nın hükümlerini icra etmek hususunda Müslümanlar tarafından emin kabul edilen kimsedir.[2364]

d- Bütün insanlar arasında eşitlik: Resûlullah (sav) şöyle buyurmaktadır. ***"Takva dışında Arab'ın aceme (Arap olmayana), acemin Arab'a, beyaz tenlinin siyah tenliye, siyah tenlinin de beyaz tenliye üstünlüğü yoktur. İnsanlar Âdem'den, Âdem de topraktandır."*** [2365]

Burada, Resûlullah (sav), üstünlük esasını, üstünlük esası konusunda herhangi bir renge, cinse, vatana, kavmiyete ve kökene itibar edilmediğini ve üstünlük esasının, insanlık âleminde insanın yerini en yüksek makamlara yükselten üstün ahlaki değerler olduğunu açıklamaktadır.[2366]

e- Resûlullah (sav), Müslümanların önüne çıkacak meselelerin çö-

---

2360 Kırae Siyasiye li's-Sire en-Nebeviyye, 304
2361 Devletu'r-Resûl minet-Tekvin ilet-Temkin, 575
2362 Fikhu's-Sire, El-Buti, 332
2363 Devletu'r-Resûl minet-Tekvin ilet-Temkin, 575
2364 Fikhu's-Sire El-Buti, 333
2365 İmam Ahmed bu hadisi Peygamber'in ashabından olan bir adamdan rivayet etmektedir. 5/411; Bezzar, Ebu Said, 2044; Taberani, Kebir 18/12-13 ve Mecmau'z-Zevaid, 3/272
2366 El-Mevsuatu fi Semaheti'l-İslam, Arcun, 2/876

zümü için başvurulacak kaynak ve en uygun yol olarak, üçüncüsü olmayan iki temel kaynağa dönmek olduğunu belirtmiştir. Bu iki kaynağa sarıldıktan sonra Müslümanlara, her türlü kötülük ve sapıklıktan korunmayı garanti etmiştir. Bunlar, Allah'ın kitabı ve Resûlünün sünnetidir. Görüyorsun ki, o (sav), bu taahhüt ve garantiyi kendisinden sonra peş peşe gelecek bütün nesillere takdim ediyor. Ta ki, bu iki delile sarılmanın salahiyetin herhangi bir asra mahsus olmadığını ve hiçbir medeni gelişimin ve zaman örfünün bu iki delilin (kaynağın) üzerinde hâkimiyetin ya da otoritesinin uygun olmadığını insanlara açıklasın.[2367]

Burada Resûlullah (sav) hem hastalığı hem de ilacı zikretmiş ve Allah'ın kitabında ve Resûlünün sünnetinde yer alan hükümlere tam bir iltizam (bağlılık) ile bütün problemlerinin ilacını koymuştur: ***"Aranızda öyle bir şey bıraktım ki ona tutunduğunuz sürece benden sonra sapmayacaksınız: Allah' kitabı ve benim sünnetim."***[2368]

İşte yaşanacak problemlerin daimî ilacı budur. Resûlullah (sav), beşeriyetin karşılaştığı bütün problemlerin çözümünde kitap ve sünnet ile yol bulmanın gerekliliğini zamanlar ve mekânlar aracılığıyla bütün beşeriyete yaptığı çağrıyı tekrarlamıştır. Çünkü, kitap ve sünnete sarılmak insanları sapmaktan uzaklaştırıyor, hâlihazırda ve gelecekte onları en doğru olan yola iletiyor.

Resûlullah (sav)'in talimatları ve sünneti Arap yarımadasının sınırlarını aştı. Zamanın engellerini ve asırların surlarını delip geçti. Ses ve sedası günümüze kadar yankılanmaya devam etmiştir ve Allah Teâlâ'nın yeryüzünün ve yeryüzündekilerin tek vârisi olup kıyamete kadar da yankılanmaya devam edecektir.[2369]

VEDA HACCI HUTBELERİNDEN EĞİTİCİ ÜSLUPLAR

Öğretilmesi İstenilen Şeylerin Doğrudan Öğretilmesi

Resûlullah (sav), haccın menasiklerini pratik bir şekilde sahabe-i kirama öğretti. Sözlü olarak onlara öğretmekle yetinmedi, aksine kendisi bilfiil yerine getirdi. Bunun içindir ki onlara: ***"Menasiklerinizi benden alın."*** buyurdu.[2370]

Binaenaleyh davetçiler, İslami manaları insanlara öğretirken, tıpkı abdest, namaz ve Kur'an kıraati öğretme gibi manaları ve şer'an isteni-

2367 Fikhu's-Sire, El-Buti, 333
2368 Malik, Muvvatta, 2/899; Mişkatu'l-Mesabih, 186 ve Es-Silsiletü's-Sahiha, 1761
2369 El-Canibu's-Siyasi fi-Hayati'r-Resül, Ahmed Muhammed Başmil, 131
2370 Müslim, 1297; Ebu Davud, 1970; Nesai, 5/270 ve Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/549

len şeyleri veya en azından bunların bir kısmını selim ve doğru bir şekilde öğretmeleri güzel sayılmaktadır.[2371]

Hutbelerin Tekrarlanması

Biz, Peygamber (sav)'in hutbelerini tekrarladığını mülahaza ediyoruz. Arefe'de bir, Mina'da da iki kere hutbe okudu ve hatta bu hutbelerin bazı manalarını tekrarladı. O hâlde, davetçilerin Resûlullah (sav)'i kendilerine örnek alıp hutbelerini tekrarlamaları, dinleyicilerin kavrayıp ezberlemeleri için tekrarına ihtiyaç duyulan bazı manaları tekrarlamaları gerekir. Çünkü hatibin, kendi hutbesinden güttüğü amaç; dinleyicilerin, söylenenlerden istifade etmeleridir. Eğer fayda, ancak sayısal veya bazı manaların tekrarı bakımından hutbelerin tekrarıyla hasıl oluyor veya tamamlanıyorsa, o zaman davetçi, hutbeleri tekrarlamalıdır ve dinleyicilerin zihnine bazı manaların yerleştirmesine ihtiyaç duyduğu müddetçe, hutbelerinde yeni şeyleri getirmeye hırslı olmamalıdır. Zira davetçinin derdi, dinleyicilere fayda sağlamaktır. Dinleyicilerin muhtaç olduğu manalara bakmadan ve bu manaları istiap edip anlamlarını dikkate almadan hutbelerinde ve hutbelerdeki manaların çeşitlendirmesinde üstünlüğünü göstermek değildir.[2372]

Hazır Bulunanlar Hazır Bulunmayanlara İletsinler

Bunda, Nebevi bir yönlendirme bulunmaktadır. Resûlullah (sav), faydanın mümkün olan en büyük insan sayısını kapsaması için bu yönlendirmeyi yapmıştır. Çünkü bu, hayırda yardımlaşma babındandır. O hâlde, davetçiler ve âlimler, dava kardeşlerine veya genele bir ders ya da konferans verdikleri zaman orada bulunanlara: ***"Sizden hazır bulunanlar dinlediklerini hazır bulunmayanlara tebliğ etsinler."***[2373] demeleri gerekir.

Hazır Bulunanların Dikkatini Hatibin Söylediklerine Çekmek

Resûlullah (sav)'in orada hazır bulunanlardan, içinde bulundukları günün, ayın ve şehrin -bildikleri hâlde- isimlerini sormasından belki de bu soruları ortaya atmakla kastettiği şeye dikkatlerini çekecek şeyler istifade edilmektedir. Kurtubi şöyle diyor: "Peygamber (sav)'in bu üç şeyi; yani günü, ayı ve şehri sorması ve her sualden sonra da susması zi-

2371 El-Mutefad min-Kasasi'l-Kur'an, 2/518
2372 El-Müstefad min-Kasasi'l-Kuran, 2/517-518
2373 Buhari, 67

hinlerin toparlanıp hazır hâle getirilmesi, tamamıyla kendisine yönelmeleri ve kendilerine haber vereceği şeyin büyüklük derecesinin şuuruna varmaları içindi. Âlimlerin ve davetçilerin söylemek istedikleri şeyden önce dinleyicilerin dikkatini çekmeye davet eden ve onları kendilerinin söyleyeceklerine bağlayan bir şey takdim etmeleri gerekir."[2374]

VEDA HACCI'NDAN ÇIKARILAN BAZI FIKHİ HÜKÜMLER

Veda Haccı, şer'i hükümlerle özellikle de hac ve vasiyet ile alakalı olan hükümlerle ve Arafat hutbesinde yer alan diğer hükümlerle dolup taşarak bize gelmiştir.

Bundan dolayı âlimler Veda Haccı'na büyük önem vermişler ve ondan çok sayıda hac menasiklerinin hükümlerini toplamışlar ve fıkıh ve hadis şerhleri kitaplarını dolduran diğer hükümleri çıkarmışlardır.

Hatta, bazı âlimler Veda Haccı ile ilgili müstakil ve özel kitaplar kaleme almışlar.[2375]

ÇOK KISA OLARAK BAZI HÜKÜMLERE İŞARET EDECEĞİZ

Arafat Günü Hacının Oruç Bozması : Peygamber (sav)'in eşi Hz. Meymune Binti Haris (ra) şöyle demiştir: "Resûlullah (sav)'in arefe gününde oruçlu olup olmadığına dair insanlar şüpheye düştüler. Peygamber (Arafat'ta) mevkifte iken ben ona bir tabak süt gönderdim. Peygamber (sav) ondan içti. İnsanlar da ona bakıyorlardı."[2376]

İhramda Vefat Eden Kimseye Ne Yapmalı : İbni Abbas (ra) şöyle demiştir: "Arafat'ta Resûlullah (sav) ile birlikte vakfe yapan bir insan devesinden düşüp öldü. Durum Resûlullah (sav)'e anlatıldı. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: ***'Su ve sidir ile onu yıkayın, iki elbise ile de onu kefenleyin. Ona herhangi bir koku sürmeyin ve başını kapatmayın. Çünkü o kıyamet gününde vefat ettiği şekil üzerinde diriltilecektir."*** [2377]

Başkasının Yerine Hac Yapmak Caiz Midir? : İbni Abbas (ra) şöyle demiştir: "Fadl İbni Abbas, Resûlullah (sav)'in arkasında bineğine binmişti. Hüs'üm kabilesinden bir kadın geldi. Fadl ona, o da Fadl'a bakıyordu. Resûlullah (sav), Fadl'ın yüzünü (kadına bakmasın diye) diğer tarafa çeviriyordu. O kadın şöyle dedi: 'Ya Resûlullah! Babam çok yaşlı

2374 El-Mustefad min-Kasasi'l-Kur'an, 2/518
2375 Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/ 549 ve Elbani'nin telif ettiği Haccetü'n-Nebi risalesi
2376 Buhari, 1989; Müslim, 1123/110
2377 Ahmed b. Hanbel, 1/215; Müslim, 1206; Nesai, 5/195 ve İbni Mace, 3084

olup binek üzerinde duramazken Allah Teâlâ'nın, kendi kullarına farz kıldığı hac farizası ona ulaştı. Onun yerine hac yapayım mı?'

Resûlullah (sav): ***"Evet"*** buyurdu. Bu olay Veda Haccı'nda olmuştur."[2378]

Kolaylaştırma Metodu: (Zararı Yok! Zararı Yok)

Abdullah İbni Âs (ra) şöyle demiştir: "Resûlullah (sav) bineğine binip üzerinde durdu. İnsanlar ona soru sormaya başladılar. Biri: 'Ya Resûlullah! Şeytan taşlamanın kurban kesiminden önce olduğunu biliyordum. Ben kurbanı şeytan taşlamasından önce kestim?' diye sordu.

Resûlullah (sav): ***"Şimdi at, zararı yoktur!'*** buyurdu.

Diğer bir adam: 'Kurbanın tıraştan önce olduğunu bilmiyordum. Ben kurbandan önce tıraş oldum?' dedi.

Resûlullah (sav): ***'Şimdi kurbanı kesmenin zararı yoktur.'*** buyurdu."

Abdullah İbni Amr (ra) devamla şöyle diyor: "Bazı işler diğer bazılarına takdim etmek ve benzeri şeyler gibi kişinin unutabileceği ve bilmediği herhangi bir şeyden o gün Resûlullah (sav)'e sorulduğu zaman: ***'Yap, zararı yoktur!'*** demesinden başka bir şey duymadım."[2379]

İşte bunlar kısa olarak bazı hükümlerdi. Bunun fazlasını isteyen kimse Veda Haccı ile ilgili Elbani'nin kaleme aldığı kitaba müracaat etsin. Çünkü o, Veda Haccı'nı yetmiş iki mesele de özetlemiştir.[2380]

Ve ayrıca Dr. Faruk Hammede'nin yazdığı "*El-Vasiyyetu-Nebeviyye li'l-Ümmeti'l-İslamiyye* (İslam Ümmetine Nebevi Vasiyet)" adlı kitaba başvursun.

Zira o, edebiyat ve hadis kaynaklarından ve siyer ehlinin kitaplarından otuz sekiz madde toplamış, sonra da tahlilini, tahricini yapmış ve ilk asırdan bu yana ümmet imamlarının itimat ettikleri cerh ve tadil ölçüsüne göre naslarını güvenilir bir hâle getirmeye gayret etmiştir.[2381]

HAC GÜNLERİNİN İSİMLENDİRİLMESİNDEKİ BAZI FAYDALAR

Zilhicce ayının yedinci gününe "Süslenme Günü" deniliyor. Çünkü bu günde örtü ve semereleri ile birlikte hediye edilen develer süsleniyordu. Sekizinci gününe "Terviye Günü" deniliyordu. Çünkü hacılar bu

---

2378 Buhari, 1513; Müslim, 1334
2379 Buhari, 83; Müslim, 1306
2380 Es-Sire en-Nebeviyye fi-Davi'l-Mesadiri'l-Asliyye, 683
2381 Age, 681

günde develerine yeteri kadar su içiriyor ve arefede ve sonrasında muhtaç olacakları miktarda beraberlerinde su taşıyordu. Zira o zaman o yerlerde kuyu ve çeşmeler yoktu. Ancak şimdi o yerlerde Allah'a hamd olsun bol miktarda su bulunmaktadır. Zilhiccenin dokuzuncu gününe Arefe Günü deniliyor. Çünkü orada vakfe yapılıyordu. Onuncu gününe "Nahr Günü (kurban kesme)": "Adha Günü" ve: "Yevmü'l-Hacci'l-Ekber (En Büyük Hac Günü)" deniliyor. On birinci gününe "Yevmü'l-Karr (Sebat-Karar günü)" deniliyor. Çünkü hacılar o günde yerlerinde sabit kalıyorlar ve aynı zamanda bu güne: "Yevmu'r-Ruus" (Başlar Günü)" de deniliyor. Çünkü hacılar bu günde kurbanların kellelerini yiyiyorlar. Bu gün, teşrik günlerinin ilkidir.

Teşrik günlerinin ikinci gününe "İlk Nefre Günü" deniliyor. Çünkü acele eden kimseye Mekke'den çıkması caizdir. Teşrik günlerinin üçüncüsüne de: "İkinci Nefre Günü" adı verilmiştir.[2382]

Şanı yüce olan Allah (cc), şöyle buyurmaktadır: ***"Sayılı günlerde Allah'ı anın (telbiye ve tekbir getirin). Kim iki gün içinde acele edip (Mina'dan Mekke'ye) dönerse, ona günah yoktur. Kim geri kalırsa, ona da günah yoktur. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar içindir. Allah'a karşı gelmekten sakının ve onun huzurunda toplanacağınızı bilin."*** [2383]

2382 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/579
2383 Bakara, 203

8.
KONU

RESÛLULLAH (SAV)'İN HASTALANMASI VE VEFATI

Şüphesiz şeffaf, arınmış ve güçlü ruhlar, gaybın perdeleri arkasında gizli olan bazı şeyleri Allah Teâlâ'nın kudretiyle idrak edebiliyor. Temiz ve mutmain kalpler, gelecekte meydana gelmesi beklenen bazı olayları sahiplerine bildiriyor. Zeki ve iman nuruyla aydınlanan akıllar, kelimeler ve olaylar arsındaki işaretleri anlayabiliyor. İşte bizim Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav)'e bu sıfatlardan en büyük pay vardır.

Resûlullah (sav) bu sıfatlarda uzunluk ve üstünlükte yarışılmayan en yüksek yerde yer almaktadır.[2384]

VEFATINA İŞARET EDEN AYET VE HADİSLER

Ayetler

• Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse, gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz?"*** [2385]

Kurtubi bu ayeti tefsir ederken şöyle diyor: "Allah (cc) bu ayette; resûllerin kendi kavimleri arasında ebediyyen kalmayacaklarını ve vefat veya öldürmekle Resûl dünyadan göçse de, resûllerin getirdiklerine tutunmanın vacip olduğunu bildirmektedir."[2386]

"Muhakkak sen de öleceksin onlar da ölecek." [2387]

İbni Kesir bu ayetle ilgili şunları söylemektedir: "Bu ayet, Resûlullah (sav)'in vefatı sırasında, insanların onun vefatından emin olabilmeleri için delil olarak getirdiği ayetlerdendir."[2388]

2384 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/587
2385 Âl-i İmran, 144
2386 Tefsiru'l-Kurtubi, 4/222
2387 Zümer, 30
2388 Tefsiru İbni Kesir, 4/53

"Biz senden önce de hiçbir beşere ebedilik vermedik. Şimdi sen ölürsen, sanki onlar ebedî mi kalacaklar?" [2389]

Bundan sonra Allah Teâlâ, ölümün gerekli, lazım ve geçmişte yazılmış olan bir kader olduğunu beyan ederek şöyle buyurmaktadır: ***"Her nefis ölümü tadacaktır. Sizi bir imtihan olarak hayır ile de şer ile de deniyoruz. Ancak bize döndürüleceksiniz."*** [2390]

Bu ayetler açık ve net olup Resûlullah (sav)'in vefatını sarahaten ifade etmektedir. Ayrıca orada açık bir şekilde olmasa da vefatına (sav) işaret eden bazı ayetler bulunmaktadır. İşte o ayetlerden bazıları şunlardır:

"Gerçekten senin için ahiret dünyadan daha hayırlıdır." [2391]

"Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacaktır." [2392]

"... O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm onundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz." [2393]

Bu ayetler, mahlukunun ölümü konusundaki sünnetullahın yeryüzünde yaşayan her canlı için geçerli olduğunu, hiç kimsenin bundan kesinlikle geri kalmayacağını beyan etmektedir.

".... Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim." [2394]

Bu ayet nazil olunca Hz. Ömer (ra) ağlamaya başladı. Kendisine: "Seni ağlatan nedir?" denildiğinde o: "Kemalden sonra noksanlıktan başka bir şey yoktur." dedi. Sanki Ömer (ra) Peygamber (sav)'in vefat edeceğini anlamıştı.[2395]

"Allah'ın yardımı ve fetih (Mekke Fethi) geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tesbihte bulun ve O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir." [2396]

Hz. Ömer (ra) İbni Abbas'a (ra): ***"Allah'ın yardımı ve zaferi geldiği zaman..."*** ayetini sordu. İbni Abbas: "Bu, Resûlullah (sav)'in ecelidir; Allah (cc), Resûlullah (sav)'in ecelini bildirdi." dedi. Bunun üzerine Ömer (ra): "Ben de senin bildiklerinden başka bir şeyi bilmiyorum." dedi.[2397]

2389 Enbiya, 34
2390 Enbiya, 35
2391 Duha, 4-5
2392 Rahman, 26-24
2393 Kasas, 88
2394 Maide, 3
2395 El-Bidaye ven-Nihaye, 5/189
2396 Nasr, 1-2-3
2397 Buhari, 4430

Taberani'nin rivayetinde ise, İbni Abbas (ra) şöyle demiştir: "Bu ayet nazil olunca, Resûlullah (sav)'e nefsinin ölüm haberi verilip ilan edildi. Bu sebeple Resûlullah (sav) ahiret işlerine cehdedip en şiddetlisini alıp yapmaya başladı."[2398]

Resûlullah (sav)'in Vefatına İşaret Eden Hadisler

• Validemiz Aişe (ra) şöyle söylemiştir: "Peygamber (sav)'in zevceleri olan bizler, hepimiz onun yanında idik. Bizden hiçbirimiz oradan ayrılmamıştı. O sırada Hz. Fatıma (ra) çıkageldi. Hayır, vallahi! Onun yürüyüşü Resûlullah (sav)'in yürüyüşünden farklı değildi. Resûlullah (sav) onun geldiğini görünce: ***'Merhaba, kızım.'*** buyurdu ve onu kendi sağına -veya soluna- oturttu. Sonra ona gizli bazı şeyler söyledi. Fatıma (ra) ağladı. Sonra yine gizli bazı şeyler söyledi. Bu kez gülmeye başladı. Bunun üzerine ben ona: 'Resûlullah (sav) bütün insanlar arasında bazı sırları sana has kıldı. Hâlâ ağlıyorsun?!' dedim. Oradan kalktığı zaman ona: 'Kulağına gizli söylediği şey neydi? Bana söyle.' dedim. Hz. Fatıma (ra): 'Resûlullah (sav)'in sırrını ifşa etmem.' dedi.

Resûlullah (sav) vefat edince ona: 'Benim, senin üzerinde bulunan hakkım için: 'Kulağına söylediği gizli şey neydi? Bana söyle.' dedim.

Hz. Fatıma şöyle dedi: 'Birincisinde kulağıma gizli konuşurken şöyle buyurdu: ***'Cebrail her sene benimle bir kere Kur'an-ı Kerim mukabele ediyordu ama bu yıl iki kere mukabele etti. Bundan da ecelimin yakın olduğunun dışında başka bir şey anlamıyorum. Allah'dan kork ve sabret. Ben senin için ne güzel bir selefim!'*** Bunu duyduğumda ağladım. Sonra gizli olarak kulağıma: ***'Bütün müminlerin veya bu ümmet hanımlarının efendisi olmaya razı olmaz mısın?'*** deyince de güldüm."[2399]

Bu hadiste Resûlullah (sav)'in ecelinin yaklaştığına ve ayrılık vaktinin artık yakın olduğuna, kesin bir delil ve açık bir işaret bulunmaktadır. Fakat Resûlullah (sav) bunun bilgisini sadece kendi kızı Hz. Fatıma (ra)'ya has kıldı. Müslümanlar ise ancak Resûlullah (sav)'in vefatından sonra bildiler.[2400]

• Cabir (ra) şöyle demiştir: "Ben gördüm ki, Peygamber (sav) bayram günü bineğine binmiş vaziyette şeytanı taşlıyor ve şöyle diyordu: ***'Menasiklerinizi alınız. Çünkü ben bilmem, belki de bu haccımdan sonra hac yapamam."***

2398 Taberani, Fi'l-Kebir, 2676; Mucmau'z-Zevaid, 9/26-27
2399 Buhari, 6285-6286 ve Müslim, 2450 / 98-99
2400 Maredu'n-Nebiyyi ve Vefatuhu, 35

Nevevi şöyle diyor: "Bu hadiste Müslümanlardan veda etmesine, vefatının yaklaştığını haber vermesine ve kendisinden itina ile alınmasına, kendisiyle birlikte olma fırsatının değerlendirilmesine ve din işlerinin öğrenilmesine teşvik etmesine dair işaret bulunmaktadır. İşte bu sebeple bu hacca 'Veda Haccı' adı verildi."[2401]

İbni Receb şöyle söylemektedir: "Resûlullah (sav), ömrünün sonlarına doğru vefatının yakın olduğuna hep işaret ediyordu. Çünkü Veda Haccı'nda insanlara şöyle dedi: ***'Menasiklerinizi benden alın. Bilemem ama belki de bu seneden sonra sizinle burada buluşamam.'*** İşte bu şekilde insanlarla vedalaşıyordu. Bu sebeple insanlar bu hacca: 'Veda Haccı' dediler."[2402]

• Ebu Said el-Hudri (ra) şöyle söylemiştir: "Resûlullah (sav) insanlara hitap ederek şöyle buyurdu: ***'Allah (cc) bir kulu dünya nimetlerinden istediğini almak ile kendi yanında bulunan cennet arasında serbest bıraktı. O kul da Allah yanında olanı (cennete girmeyi) tercih etti."***

Ebu Said el-Hudri diyor ki: "Hz. Ebubekir bu sözleri duyunca ağladı. Biz Resûlullah (sav)'in muhayyer bakılan bir kuldan haber vermesine ağlamasına hayret ettik. Muhayyer bırakılan kul Resûlullah (sav) idi. En anlayanımız olan da Hz. Ebubekir (ra) idi."[2403]

Hafız İbni Hacer şöyle diyor: "Ebubekir (ra), Resûlullah (sav)'in işaret ettiği remzi, ölüm hastalığında bunu zikretmesi karinesinden anlamış olduğu sanılmaktadır. Hz. Ebubekir (ra) bundan Resûlullah (sav)'in kendi nefsini kastettiğini anladığı için ağladı."[2404]

Peygamberimizin amcası Hz. Abbas (ra) şöyle söylemiştir: "Rüya da gördüm ki sanki yeryüzü sağlam halatlarla gökyüzüne doğru kaldırılıp çekiliyordu. Bu durumu Resûlullah (sav)'e anlattığım da: ***'Bu, senin yeğeninin vefatı demektir.'*** buyurdu."[2405]

Bu hadiste, vefatının yakın olduğuna dair Peygamber (sav)'in haber vermesi, müminin gördüğü rüyanın doğruluğu ve bazı sahabelerin Resûlullah (sav)'in vefatının farkına varması bulunmaktadır.[2406]

• Muaz'ın (ra) şöyle dediği rivayet edilir: "Peygamber (sav), kendisini Yemen'e gönderdiği zaman, uğurlamak üzere beraberinde Medine dışına kadar çıktı. Kendisi binekte Resûlullah (sav) ise yaya olduğu hâl-

2401 Nevevi'nin Müslim Şerhi, 9/45
2402 Letaifu'l-Mearif, 105
2403 Buhari, 466 ve Müslim, 2382
2404 Fethu'l-Bari, 7/16
2405 Bezzar 844 ve Mucmau'z-Zevaid, 9/23-24
2406 Maredu'n-Nebiyyi ve Vefatuhu, 37

de direktiflerini bildirerek şöyle buyurdu: ***'Ey Muaz! Belki de sen bu seneden sonra bir daha benimle karşılaşamazsın. Kim bilir, belki sen kabrimin yanından geçer, mescidimi ziyaret edersin.'***

Bunun üzerine Muaz (ra), Resûlullah (sav)'den ayrılışına ağladı. Resûlullah (sav): ***'Ağlama, ey Muaz! Çünkü ağlamak şeytandandır.'*** buyurdu."[2407]

Bu hadiste, Peygamber (sav), Hz. Muaz (ra)'a ecelinin yaklaştığını haber vermesi ve bu seneden sonra kendisiyle karşılaşmamasının mümkün olması bulunmaktadır. Ve yine bu hadiste, sahabelerin (kendi peygamberlerini çok sevmeleri ve ondan ayrılışı hatırladığı zaman ağlamaları durumu bulunmaktadır.[2408]

RESÛLULLAH (SAV)'İN HASTALIĞI

Hastalığın Başlaması:

Resûlullah (sav) hicri onuncu yılında, Zilhicce ayında Veda Haccı'ndan döndü. Zilhicce ayının geri kalan günlerini, Muharrem ve Sefer aylarını Medine'de ikamet ettikten sonra Hz. Usame (ra)'ın ordusunu hazırlamaya başladı. Usame İbni Zeyd İbni Harise'yi orduya komutan tayin etti ve askerleriyle Belka ve Filistin'e doğru yönelmesini emretti. Aralarında Muhacir ve Ensar'ın da bulunduğu bütün insanlar hazırlıklarını yaptılar. Askerleri arasında Ebubekir (ra) ve Ömer (ra) gibi büyük sahabeler de yer alıyordu. Usame (ra) ise henüz on sekiz yaşında idi. Usame (ra) azatlık köle ve yaşı küçük olduğu hâlde Muhacir ve Ensar'ın en seçkinlerinin başına komutan olarak tayin edildi.

Bu sebeple bazı insanlar (münafıklar) onun kumandanlığına itiraz ettiler. Fakat Resûlullah (sav) Usame hakkındaki itirazlarını kabul etmedi.[2409]

Onlara şöyle dedi: ***"Eğer ki Usame'nin kumandanlığına itiraz ediyorlarsa, zamanında babası Zeyd'in kumandanlığına da itiraz etmişlerdi. Allah'a yemin olsun ki, o kumandanlığa son derece layık ve benim yanımda da, insanların en sevgilisidir ve ondan sonra da yanımda onun oğlu insanların en sevgilisidir."*** [2410]

İnsanlar, Usame'nin ordusunda cihad etmek için bütün hazırlıklarını yaptıkları bir sırada, Resûlullah (sav)'in vefatının sebebi olan hasta-

2407 Taberani, Fi'l-Kebir, 20/120; İbni Hibban, 647 ve Mucmau'z-Zevaid, 9/22
2408 Age, 38
2409 Es-Sire en-Nebeviyye es-Sahiha, 2/552
2410 Buhari, 3730 ve Müslim, 2426

lığı başladı. Resûlullah (sav)'in hastalığı ile vefatı arasında birçok olay meydana geldi. O olaylardan bazıları şunlardır:

Peygamber (sav)'in Baki Kabristanını, Uhud Şehitlerini Ziyaret Etmesi ve Onların Üzerlerine Namaz Kılması

Resûlullah (sav)'in azatlı kölesi Ebu Muveyhibe'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) beni gece yarısı çağırdı ve ***'Ey Muveyhibe! Şu Baki kabristanında yatanlara istiğfar etmekle emrolundum. Benimle gel.'*** diye buyurdu. Ben de onunla birlikte yürüdüm.

Onların baş ucunda durduğunda: ***'Ey kabir ahalisi! Esselamü aleyküm! İnsanların içinde bulundukları duruma göre, içinde bulunduğunuz durum size helal olsun. Fitneler gece karanlığının parçaları gibi gelmektedir. En son fitne ilk fitneye tabi olmaktadır. (Ardından gelip onu izlemektedir.) Sonra gelenler ise hep öncekinden daha kötüdür.'*** buyurdu. Sonra bana dönüp: ***'Ey Eba Muveyhibe! Bana dünya hazinelerinin anahtarları, orada ebedî kalmak ve sonra da cennet verildi. Bunlar ile Rabbime kavuşup cennete girmek arasında birini seçmekte serbest bırakıldım.'*** dedi."

Ebu Muveyhibe şöyle devam etti: "Ben: 'Anam babam sana feda olsun! Sen dünya hazinelerinin anahtarlarını orada ebedî kalmayı ve sonra da cenneti al, seç.' dedim. O da (sav): ***'Hayır, vallahi! Ey Eba Muveyhibe! Ben Rabbime kavuşmayı ve cenneti tercih ettim.'*** buyurdu. Sonra da Baki ehline istiğfarda bulundu ve döndü. Resûlullah (sav) döner dönmez, vefatına kadar süren hastalığı başladı."[2411]

Ukbe İbni Amir el-Cühenî'den rivayet edilen hadisin bir bölümü şöyledir:

Ukbe şöyle diyor: "Resûlullah (sav) sekiz sene sonra Uhud şehitlerinin üzerine namaz kıldı. Resûlullah (sav) bu davranışıyla sanki sağ olanlardan ve ölmüş olanlardan veda ediyordu. Sonra mimbere çıkıp şöyle diyordu: ***'Ben sizin önünüzden gideninizim. Ben üzerinize şahidim; buluşacağımız yer havuzdur. Ben bu makamımda olduğum hâlde ona bakıyorum. Şirk koşmanızdan korkmuyorum fakat dünyada (dünyalıklar üzerinde) yarışıp rekabet etmenizden korkuyorum.'***

Bu bakış, Resûlullah (sav)'e olan son bakışım oldu."[2412]

2411 Ahmed b. Hanbel, 3/489; Taberani, Fi'l-Kebir, 22/346-347; Daremi, 79; Hâkim, 3/56 ve Heysemi Mucmau'z-Zevaid, 9/24

2412 Buhari, 1344; Müslim, 2296

Resûlullah (sav) Hastalığını Hz. Aişe'nin Evinde Geçirmesi İçin Diğer Zevcelerinden İzin İstemesi ve Hastalığının Ağırlaşması

Hz. Aişe (ra)'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûlullah (sav)'in hastalığı ağırlaşınca, hastalığını benim evimde geçirmesi (tedavi olması) için diğer zevcelerinden izin istedi. Onlar da kendisine izi verdiler. O da iki adam arasında, Hz. Abbas ve diğer bir adam (Ali İbni Ebi Talib) arasında, bir eli Abbas'ın omzunda, diğer eli başka bir adamın omuzunda olduğu hâlde ayakları da yeri sürterek çıkıp evime geldi. Evime girer girmez hastalığı ağırlaştı ve şöyle buyurdu: ***'Bağları açılmamış yedi kırbadan üzerime su dökünüz. Belki (biraz düzelip) insanlarla buluşup nasihatte bulunurum.'***

Bunun üzerine biz de kendisini zevcelerinden Hz. Hafsa'nın leğenine oturttuk, sonra üzerine o kırbalardan su döktük. Resûlullah (sav) bize eli ile işaret ederek: ***'Siz (vazifenizi) yaptınız.'*** buyurdu. Sonra mescide çıktı, insanlara namaz kıldırdı ve onlara hutbe okudu."[2413]

İbni Mesud (ra) şöyle demiştir: "Resûlullah (sav)'in yanına girdiğimde, şiddetli bir hummaya (sıtma) yakalanmıştı. Elimle kendisine dokunup şöyle dedim: 'Ya Resûlullah, sen de şiddetli bir hummaya yakalanıyorsun?'

Resûlullah (sav): ***'Evet, sizden biri hummaya yakalandığı gibi ben de hummaya yakalanıyorum.'*** buyurdu.

Ben: 'O zaman sana iki ecir vardır.' dedim.

Resûlullah (sav): ***'Evet'*** dedi ve sözlerine şöyle devam etti: ***'Hastalıktan veya başka bir şeyden dolayı bir Müslümana eza isabet ederse, ağaç, yapraklarını düşürdüğü gibi, Allah (cc) da o eza sebebiyle onun günahlarını düşürür."*** [2414]

SON GÜNLERİNDE RESÛLULLAH (SAV)'İN BAZI VASİYETLERİ

Ensar'ı Gözetmeyi Vasiyet Etmesi

Hz. Abbas (ra), Resûlullah (sav)'in hastalığı şiddetlendiği bir anda Ensar'dan ağlayan bir grubun yanından geçti ve onlara: "Ne için ağlıyorsunuz?" diye sordu.

2413 Buhari, 5646; Müslim, 2571
2414 Buhari, 5647; Müslim, 2570

Onlar: "Resûlullah (sav)'in yanındaki meclisimizi hatırladık da ondan." diye cevap verdiler.

Hz. Abbas, Resûlullah (sav)'in yanına girdi ve Ensar'ın durumunu kendisine bildirdi. Bunun üzerine Resûlullah (sav)'in başı siyah bir sargı veya bir aba kenarıyla sarıldı. Resûlullah dışarı çıktı ve mimbere geçti. (O günden sonra da bir daha mimbere çıkmadı.) Allah Tealâ'ya hamd ve senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: ***"Size Ensar'ı vasiyet ederim. Onlar benim dostlarım, sırdaşlarım ve itimat ettiğim kişilerdir. Onlar, üzerlerinde bulunan hakları hakkıyla yerine getirdiler. Onların üzerimizde olan hakları kaldı. O hâlde onlardan iyilik yapanların iyiliklerini kabul ediniz. Onlardan kötülük yapanları da affediniz."*** [2415]

Bu hadiste, Ensar'ın Resûlullah (sav)'e karşı besledikleri aşırı sevgiyi, hastalığı ve meclisten mahrum olmalarından dolayı da ağlamaları bulunmaktadır.[2416]

Arap Yarımadasından Müşriklerin Çıkarılması ve Gelen Heyetlerin Ödüllendirilmesi

Resûlullah (sav)'in hastalığı öyle şiddetlendi ki bir günde defalarca komaya giriyordu. Bütün bunlara rağmen, kendisinden sonra ümmetinin sapmamasından mutmain olarak dünyadan ayrılmak istiyordu. Dolayısıyla toplanıp niza' "münakaşa" etmemeleri için ümmetine detaylı bir belge yazmak istedi. Resûlullah (sav)'in yanında ihtilafa düşüp gürültü yapmaları sebebiyle bunu yazmaktan vazgeçti.

Ancak Ravi'nin sadece iki tanesini zikrettiği üç şeyi tavsiye etti:

— Arap yarımadasından müşrikleri çıkarın.

— Benim ödüllendirdiğim gibi, gelen heyetleri ödüllendirin.[2417]

Kabrinin Mescit Edinilmesinden Nehyetmesi

Resûlullah (sav)'in en son konuştuğu şey, şu sözü oldu: ***"Allah, Yahudi ve Hıristiyanlara lanet etsin! Onlar peygamberlerinin kabirlerini mescit edindiler."*** [2418]

Allah'a Karşı Hüsnüzanda Bulunmayı Emretmesi

Hz. Cabir'in (ra) şöyle dediği rivayet edilir: "Resûlullah (sav)'in ve-

2415 Buhari, 3799; Müslim, 2510
2416 Maredu'n-Nebiyye ve Vefatuh, 65
2417 Buhari, 3053; Müslim, 1637
2418 Buhari, 437; Müslim, 530; Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 712

fatından üç gün önce şöyle dediğini duydum: ***'Sizden biri, aziz ve celil olan Allah'a karşı hüsnüzanda bulunmadan ölmesin."*** [2419]

Namazı ve Köleleri Korumayı Vasiyet Etmesi

Hz. Enes (ra)'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Resûlullah (sav) vefat edeceği zaman vasiyeti şu oldu: ***'Namaz ve sahip olduğunuz köleler!' Lisanı dönmediği hâlde, bu sözü, göğsünde hep gargara yapıyordu (boğuk boğuk) sesleniyordu."*** [2420]

Peygamberliği Müjdeleyen Şeylerden Başka Hiçbir Şey Kalmamıştır

Abdullah İbni Abbas (ra) şöyle söylemiştir: "Resûlullah (sav) vefat ettiği hastalığında başı sarılıp bağlanmış hâlde perdeyi kaldırdı ve -üç kere- ***'Allah'ım! Tebliğ ettim mi?'*** dedi. Sonra da, kuşkusuz peygamberliği müjdeleyen şeylerden salih bir kulun göreceği ve ya da ona görüneceği rüyadan başka hiçbir şey kalmamıştı. Dikkat! Fakat rükûya vardığınız zaman Allah'a tazim edin. Secdeye vardığınızda da dua etmekte çok çaba harcayın. Çünkü secdede yapılan dua kabul olmaya layıktır."[2421] buyurdu

HZ. EBUBEKİR (RA) MÜSLÜMANLARA NAMAZ KILDIRIYOR

Resûlullah (sav)'in hastalığı hayli şiddetlenince ve namaz vakti gelip Hz. Bilal ezan okuyunca: ***"Ebubekir'e söyleyin, namaz kıldırsın."*** buyurdu.

"Ya Resûlullah! Ebubekir çok yufka yüreklidir. Senin makamına geçince namaz kıldıramaz." denildi.

Resûlullah (sav), sözünü tekrarladı; onlar da söylediklerini tekrarladılar.

Resûlullah (sav), üçüncü kez sözünü tekrarladı ve: ***"Siz Yusuf'un çevresindeki kadınların tıpkısısınız. Ebubekir'e söyleyin insanlara namaz kıldırsın."*** buyurdu.

Bunun üzerine Hz. Ebubekir (ra) çıktı ve cemaate namaz kıldırmaya başladı. Bu arada Peygamber (sav) efendimiz kendi nefsinde bir hafiflik (rahatlık) hissetti ve iki kişinin arasında namaz kılmak için mescide çıktı. Sanki hastalıktan dolayı yerde sürünen ayaklarına bakıyordu.

2419 Ahmed b. Hanbel, 3/293; Müslim, 2877/81; Ebu Davud, 3113; İbni Mace, 4167
2420 Ahmed b. Hanbel, 3/117; İbni Mace, 2697; İbni Hibban, 5/66
2421 Ahmed b. Hanbel, 1 /219; Müslim, 479; Ebu Davud, 876; Nesai, 2/189; İbni Mace, 3899

Resûlullah (sav)'in mescide geldiğini fark eden Hz. Ebubekir geri çekilmek istedi. Fakat efendimiz onun yerinde durup geri çekilmemesi için işaret etti. Sonra getirilip Ebubekir'in yanına oturtuldu.

A'meş'e şöyle denildi: "Resûlullah (sav) namaz kılıyordu. Ebubekir (ra) onun namazıyla namaz kılıyordu ve insanlar da Ebubekir'in namazıyla mı namaz kılıyorlardı?" O, başını sallayarak: "Evet." dedi.[2422]

HZ. MUSTAFA (SAV)'İN HAYATINDAN SON SAATLER

Pazartesi günü Müslümanlar mescidde sabah namazı kılıyorlardı. Hz. Ebubekir (ra) onlara imamlık yapıyordu. Bu sırada Resûlullah (sav) validemiz Aişe (ra)'nın hücresinden mescide açılan kapının perdesini kaldırdı. Rablerinin önünde insanlar saflar hâlinde namaz kılarken onlara baktı. Davasının ve cihadının fidanlarının nasıl meyve verdiğini, peygamberlerinin huzurunda ve gıyabında namaz kılmaya devam eden bir ümmetin nasıl yetiştiğini gördü. Bu güzel manzara ve kendisinden önce hiçbir peygambere veya hiçbir davetçiye nasip olmayan bu başarı Resûlullah (sav)'i hoşnut etti. Bu ümmetin din ve Allah Tealâ'nın ibadetiyle olan alakasının, peygamberlerinin vefatının bile kesemeyeceği daimî bir alaka olduğuna tatmin oldu. Ancak Allah Tealâ'nın miktarını bildiği bir sevinçle dolup taştı ve aydınlatıcı olduğu hâlde mübarek yüzü daha da aydınlandı.[2423]

Sahabeler (ra) şöyle diyorlar: "Resûlullah (sav), Hz. Aişe'nin hücresinden mescide açılan kapının perdesini kaldırıp ayakta bize bakıyordu. Mübarek yüzü Mushaf yaprağı gibi parlıyordu. Bu manzara onun hoşuna gitti ve tebessüm etti. Biz de sevinçten az daha namazımızı bozacak duruma geldik. Resûlullah (sav)'in namaza çıkmak istediğini zannettik. O (sav), bize işaret etti ve namazı tamamlamamızı istedi. Daha sonra hücresine girip perdeyi indirdi."[2424]

Resûlullah (sav)'in hastalığının hafiflediğini gören bazı sahabeler evlerine ve işlerinin başına döndüler. Hz. Ebubekir de kızı Hz. Aişe'nin yanına geldi ve: "Resûlullah (sav)'in şiddetli ağrısının kalktığını görüyorum. Bugün, Binti Harice'nin (eşlerinden biridir) günüdür." dedi.

Hz. Ebubekir (ra)'in eşi olan Binti Harice, Medine dışında bulunan Sunh mevkiinde bulunuyordu. Atına bindi ve evine gitti.[2425]

2422 Buhari, 664; Müslim, 418/ 95
2423 Es-Sire en-Nebeviyye, Nedvi, 401
2424 Buhari, 4448
2425 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu-Şehbe, 2/593

Refik-i Âlâ'ya (Yüce Dosta) Yolculuk

Resûlullah (sav)'in ölüm sarhoşlukları ve acıları şiddetlenmişti. Bu sırada Üsame İbni Zeyd onun yanına girdi, orada suskun bir şekilde durdu. Konuşma gücü kalmamıştı. Efendimiz (sav) ellerini havaya kaldırıyor, sonra da Usame'nin üzerine bırakıyordu. Bu hareketiyle Usame'ye dua ettiği anlaşılıyordu. Validemiz Hz. Aişe (ra) Resûlullah (sav)'i aldı ve göğsüne yasladı. Hz. Aişe /ra) anlatıyor: "O esnada Abdurrahman İbni Ebi Bekir elinde misvak ile içeri girdi. Onun (sav), Abdurrahman'a baktığını gördü ve misvak istediğini anladı. "Onu senin için alayım mı?" dedim. Başı ile işaret ederek almamı istedi." Hz. Aişe (ra), kardeşi Abdurrahman'dan misvağı aldı, çiğnedi, yumuşattı ve kendisine uzattı.

Resûlullah (sav) de en güzel şekilde misvağı kullandı. Bütün bunlar olurken o (sav) hep: ***"Refik-i Âlâ'ya (yüce dosta)"*** diyordu.[2426]

Resûlullah (sav)'in yanında içi su dolu bir Ka'b vardı. Ara sıra ellerini suya batırıp yüzüne sürüyordu ve şöyle diyordu: ***"La ilahe illallah, gerçekten ölümün sekeratı (sarhoşlukları) vardır."*** Sonra ruhu kabz olunana kadar elini kaldırıp şöyle demeye başladı: "Ya Rabbi, beni Refik-i Âlâ'ya ulaştır. Nihayet ruhu kabz olundu ve elleri yana düştü.[2427]

Diğer bir rivayette Peygamber (sav) hep şöyle dua ediyordu: ***"Allah'ım, ölüm sekeratına karşı bana yardım et."*** [2428]

Diğere bir rivayette de Hz. Aişe (ra) kendi kulaklarıyla, Resûlullah (sav)'in sırt üzerine yaslandığı hâlde şöyle dediğini duymuştur: ***"Allah'ım! Günahlarımı bağışla, bana merhamet et ve beni Refik-i Âlâ'ya (yüce dosta) ulaştır!"*** [2429]

Diğer bir rivayette ise Hz. Fatıma'nın şöyle dediği varit olmuştur: "Vah babacığımın ıstırabı!" Bunun üzerine Resûlullah (sav): ***"Bugünden sonra baban için ıstırap yoktur."*** buyurdu.

Resûlullah (sav) vefat edince de Hz. Fatıma (ra): "Ey babacığım! Davet eden Rabbine icabet ettin. Ey babacığım! Barınacağın yer Firdevs cennetidir. Ey babacığım! Ölüm haberini Cibril'e bildiriyoruz."dedi.

Resûlullah (sav) defnedilince Fatıma (ra), Hz. Enes'e şöyle dedi: "Nefsiniz, Resûlullah (sav)'in üzerine toprak dökmekle nasıl hoşnut olur?"[2430]

2426 Buhari, 4437; Müslim, 2444/87
2427 Buhari, 4449
2428 Ahmed b. Hanbel, 6/64; Tirmizi 978; Nesai, Amelü'l-Yevmi vel-Leyle, 1093
2429 Buhari, 4440; Müslim, 2444/85
2430 Buhari, 4462

Resûlullah (sav) Dünyadan Nasıl Ayrıldı?

Resûlullah (sav) Arap yarımadasına hükmederken, dünya kralları ondan korkarken, sahabeleri; canlarını, evlatlarını ve mallarını ona feda ederken, dünyadan ayrıldı. Vefat ederken de arkasında ne bir dinar ne bir dirhem para ne köle ne de bir cariye bıraktı. Sadece bindiği beyaz atını, silahını ve bir de sadaka olarak vakfettiği bir araziyi bıraktı.[2431] Ayrıca Peygamber (sav) vefat edince kılıcı, otuz sa' arpa (120 avuç) karşılığında bir Yahudinin yanına rehine olarak bırakılmıştı.[2432]

Resûlullah (sav), Hicret'in on birinci yılında, Rebiu'l-evvel ayının on ikisinde, Pazartesi öğleden sonra vefat etti.[2433]

Resûlullah (sav)'in doğduğu gün, güneşin doğduğu en mesut gün olduğu gibi vefat ettiğinde, karanlık ve vahşet bakımından en zorlu gün, Müslümanlar için musibet ve bütün insanlığa büyük bir mihnet oldu.[2434]

Hz. Enes (ra) şöyle diyor: "Resûlullah (sav)'in Medine'ye geldiği gün her şey aydınlandı. Vefat ettiği gün ise her şey karardı."[2435]

Resûlullah (sav) vefat edince, Ümmü Eymen (ra) ağladı, ona: "Seni Peygamber (sav)'e ağlatan ne?" diye sorulunca şöyle dedi: "Resûlullah (sav)'in vefat edeceğini kesin biliyordum. Fakat ben bizden kesilen (aramızdan kaldırılan) vahiy için ağlıyorum."[2436]

Facianın Korkunçluğu ve Ona Karşı Hz. Ebubekir'in Tutumu

İbni Receb şöyle diyor: "Resûlullah (sav) vefat edince Müslümanlar çok sarsıldılar. Bazıları dehşete kapılıp aklını kaçırdı, bazıları yere oturup uzun süre kalkamadı, bazıları dili tutulup bir müddet konuşamadı, geriye kalanlar ise tamamıyla vefatını inkâr ettiler."[2437]

İmam Kurtubi, musibetin büyüklüğünü ve bu musibetle alakalı şeyleri anlatırken şöyle diyor: "En büyük musibetlerden biri dindeki musibettir. Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: 'Birinizin başına bir musibet geldiğinde, benden dolayı başına gelecek musibeti hatırlasın. Çünkü bu, musibetlerin en büyüğüdür.'[2438]

2431 Buhari, 4461
2432 Es-Sire en-Nebeviyye, Nedvi, 403
2433 El-Bideye ven-Nihaye, 4/223. (Vefat edince atmış üç yaşında idi. Buhari, 3902-3903 ve Müslim, 2351)
2434 Es-Sire en-Nebeviyye Nedvi, 404
2435 Ahmed b. Hanbel, 3/221; Tirmizi, 3618 ve İbni Mace, 1631
2436 Müslim, 2454 ve İbni Mace, 1635
2437 Letaifu'l-Maarif, 114
2438 Taberani, Fil Kebir, 6718; Beyhaki, Fi Şuabi'l-İman, 10152 ve Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 3/2

Resûlullah (sav) doğru söylemiştir. Çünkü ondan dolayı başa gelen musibet ondan sonra kıyamete kadar Müslümanların başına gelen her musibetten daha büyüktür çünkü vahiy kesildi; peygamberlik öldü. Araplar mürted oldular (dinden döndüler). Onların mürted olmasıyla ilk şer (fitne) ortaya çıktı. Hayrın ilk kesintisi ve ilk noksanlığı oldu."[2439]

Resûlullah (sav)'in vefatı Hz. Ömer'i dehşete soktu, bu sebeple Peygamber (sav)'in öldüğünü söyleyenlere tehditler savurarak şöyle diyordu: "Resûlullah (sav) ölmedi. Fakat Musa İbni İmran'ın kırk gece kavminden kaybolup Rabbine gittiği ve sonra döndüğü gibi, o da Rabbine gitti. Vallahi! Musa (as) döndüğü gibi o da dönecektir; 'O, vefat etmiştir.' diyenlerin el ve ayaklarını kesecektir."[2440]

Hz. Ebubekir (ra) Resûlullah (sav)'in ölüm haberini duyar duymaz, Sunh mevkiindeki evinden çıkıp atına bindi ve geldi. Atından iner inmez mescide girdi, hiç kimse ile konuşmadan Hz. Aişe'nin hücresine ve doğruca Resûlullah (sav)'in yanına vardı. Resûlullah (sav)'in üstü çizgili bir örtü ile örtülmüştü. Üstünden örtüyü çekip yüzünü açtı. Sonra üzerine kapandı, onu öptü ve ağladı. Sonra da şöyle dedi: "Anam babam sana feda olsun! Sana yazılmış olduğu ölümü tattın vallahi! Allah sana iki ölümü cem etmez."[2441]

Sonra, Hz. Ebubekir (ra) dışarı çıktı. O sırada Hz. Ömer (ra) insanlara konuşuyordu. Hz. Ebubekir Ömer'e seslenerek: "Otur yerine, ya Ömer!" dedi. Fakat Ömer oturmadı ve hiddetle konuşmasına devam etti. Bunun üzerine Ebubekir (ra) ayağa kalkıp Allah'a hamd ve sena da bunduktan sonra insanlara şöyle hitap etti: "Her kim Muhammed (sav)'e tapıyorsa, bilsin ki, Muhammed (sav) vefat etmiştir. Her kim de Allah (cc)'ya tapıyorsa, bilsin ki, Allah (cc) diridir, ölmez." Sonra da şu ayeti okudu: ***"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim gerisin geriye dönerse, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır."***[2442]

Bunun üzerine Hz. Ömer (ra) şöyle dedi: "Vallahi, Ebubekir'in bu ayeti okuduğunu duyar duymaz ayaklarım beni taşıyamaz oldu ve anladım ki artık Resûlullah (sav) vefat etmiştir."[2443]

Kurtubi şöyle söylemektedir: "Bu olay, Sıddık'ın cesaret ve şecaatine delalet eden delillerin en büyüğü ve en sağlamıdır. Çünkü şecaat ve

2439 Tefsiru'l-Kurtubi, 2/176
2440 Es-Sire en-Nebeviyye, Ebu Şehbe, 2/594
2441 Buhari, 4452-4453
2442 Âl-i İmran, 144
2443 Buhari; 4454

cesaretin tanımı şudur: Musibetlerin vuku bulması sırasında kalbin sabit kalmasıdır. Resûlullah (sav)'in vefatından daha büyük bir musibet yoktur. İşte bu esnada Sıddık'ın şecaati ve ilmi ortaya çıktı. Çünkü Ömer (ra) başta olmak üzere insanların bir kısmı: "Resûlullah (sav) ölmemiştir." dedi. Hz. Osman'ın dili tutuldu. Hz. Ali (ra) insanlardan gizlendi. İş sarsıldı ve durum karmaşık hâle geldi. Sıddık (ra) Sunh mevkiindeki evinden çıkıp geldiği an bu ayet ile durumu açığa kavuşturdu.[2444]

Allah, Sıddık-ı Ekber'e (ra) rahmet eylesin! Ümmetten nice musibetleri defetmiştir. Nice fitneden kurtuluş onun eliyle olmuştur! Nice meseleleri Ömer (ra) gibi büyük sahabelere dahi gizli olan Kur'an-ı Kerim ve sünnetten parlayan delillerle keşfetmiştir. O hâlde Sıddık'ın hakkını bilin, kadrini tanıyın ve Resûlullah'ın sevgilisini sevin. Çünkü onun sevgisi imandır, buğzu ise nifaktır.[2445]

Hz. Ebubekir (ra)'a Halife Olarak Biat Edilmesi

Resûlullah (sav)'in vefatından sonra Müslümanlar, Saideoğulları gölgeliğinde toplandılar ve Resûlullah (sav)'den sonra onun yerine geçmek üzere Hz. Ebubekir'i halife seçip ona biat ettiler.

Ta ki şeytan Müslümanların söz birliğini bozmaya birlik ve beraberliğini dağıtmaya yönelik hiçbir yol bulmasın, hava ve hevesler yoluyla kalpleriyle oynamasın. Resûlullah (sav) de; Müslümanların, sözü bir, birlik ve beraberlikleri muntazam olarak ve Resûlullah (sav) teçhizi ve defni dâhil olmak üzere Müslümanların işleriyle ilgilenecek bir tek emîr, başlarında olduğu hâlde dünyadan ayrılsın.[2446]

Hz. Ebubekir (ra)'a biat ile ilgili geniş bilgiyi, Hz. Ebubekir'i anlattığımız kitapta bulacaksınız.

Resûlullah (sav)'in Yıkanması, Kefenlenmesi ve Cenaze Namazının Kılınması

Validemiz Hz. Aişe (ra)'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Müslümanlar Resûlullah (sav)'i yıkamak istediklerinde: 'Biz bilmiyoruz, diğer ölülerimize yaptığımız gibi Resûlullah (sav)'in elbiselerini çıkarıp da mı gasledelim, yoksa elbiseleriyle mi gasledelim?' dediler.

Bu konuda Müslümanlar ihtilaf edince, Allah (cc) onların gözüne uyku attı (gözlerine uyku girdi). Öyle ki her bir adamın çenesi göğsüne yapıştı.

2444 Tefsiru'l-Kurtubi, 4/222
2445 Maredu'n-Nebiyyi ve Vefatuh, 24
2446 Es-Sire en-Nebeviyye, Nedvi, 406

Bu arada evin bir kenarından biri onlara konuştu. Onlar ise o konuşan kimsenin kim olduğunu bilmiyorlardı. O kişi onlara: 'Üzerinde elbiseleri olduğu hâlde Resûlullah (sav)'i yıkayın.' dedi.

Bunun üzerine Müslümanlar Resûlullah (sav)'i, gömleği üzerinde olduğu hâlde yıkadılar. Resûlullah (sav)'in gömleği üzerine su döküyorlardı ve ellerini Resûlullah (sav)'in vücuduna değdirmeden gömleğinin dışından yıkıyorlardı."

Hz. Aişe (ra) devamla şöyle diyor: "Geride bıraktığım şey ile tekrar karşılaşsaydım, zevcelerinden başkası onu (sav) yıkamayacaktı.[2447]

Resûlullah (sav)'in gasil işlemi tamamlandıktan sonra Sahul (Yemen'de bir kasaba) kumaşlarından üç parça ile kefenlendi. Aralarında gömlek ve sarık yoktu."[2448]

Sonra Müslümanlar Resûlullah (sav)'in cenaze namazını kıldılar. İbni Abbas (ra) şöyle diyor: "Resûlullah (sav) vefat edince ardı sıra insanlar, gruplar hâlinde içeri girip Resûlullah (sav)'in cenaze namazını kıldılar. Önce erkekler, sonra kadınlar, sonra da çocuklar ve daha da sonra da köleler içeri bırakılıp cenaze namazını ayrı ayrı kıldılar. Resûlullah (sav)'in cenaze namazını kılarken hiç kimse kimseye imam olmamıştı."[2449]

İbni Kesir şöyle diyor: "Bu işlem, yani Müslümanların Resûlullah (sav)'in cenaze namazını ayrı ayrı kılmaları ve kimsenin kimseye imam olmaması, üzerinde ümmetin icma ettiği bir durumdur ve durumda hiçbir ihtilaf söz konusu değildir."[2450]

Defnedildiği Yer – Kabrinin Sıfatı – Onu Kim Defnetti? – Ne Zaman Defnedildi?

Resûlullah (sav)'in defnedileceği yer konusunda Müslümanlar ihtilaf ettiler. Bazıları mescidindeki minberin yanında, bazıları Baki kabristanında, bazıları da musallasında (namaz kıldığı yerde) defnedilmesini söyledi.[2451] O sırada Hz. Ebubekir çıkageldi ve Resûlullah (sav)'den işittiği hadis ile ihtilaf maddesini ortadan kaldırdı.

Hz. Aişe ve İbni Abbas şöyle demişler: "Resûlullah (sav) vefat edip gasledilince, nereye defnedileceği konusunda Müslümanlar ihtilafa düş-

2447 Ebu Davud, 3141; İbni Mace, 1464 ve Hâkim, 3/59-60
2448 Buhari, 1271; Müslim, 941; Muhtasaru Sireti'r-Resûl, 37; Tehzibu'l-Esma, Nevevi, 23
2449 İbni Mace, 1628
2450 El-Bidaye ven-Nihaye, 5/232
2451 Muvatta, 545 ve İbni Sad, 2/293

tüler. Bunun üzerine Hz. Ebubekir (ra): 'Resûlullah (sav)'in şöyle dediğini işittiğimi hiç unutmadım: ***'Allah, bir peygamberin ruhunu ancak defnedilmek istediği yerde kabzeder." Onu (sav), yatağının bulunduğu yere defnedin.'*** dedi."[2452]

Bu hadisin, sıhhati konusunda her ne kadar ihtilaf söz konusu olmuş ise de Resûlullah (sav)'in vefat ettiği yerde defnedilmiş olduğu, üzerinde icma edilmiş bir konudur.[2453]

İbni Kesir şöyle diyor: "Tevatür yoluyla bilinmiştir ki Resûlullah (sav), mescidinin doğusunda yer alan Hz. Aişe (ra)'ya ait olan hücrenin kıble tarafındaki batı köşesine defnedilmiştir. Sonra Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer de oraya defnedildiler."[2454]

Resûlullah (sav)'in kabri, lahit şeklinde (vefat edenin bırakılması için kabrin kıble duvarının dibine doğru açılan yarık) olarak yapıldı. Âlimler, hem lahdin hem de şakk'ın (vefat eden kimsenin yerleştirilmesi için kabrin tam ortasında açılan yarık) caiz olduğuna dair icma etmiştir. Fakat yer, sert olup toprağı kaymıyorsa "lahit" daha efdaldir, eğer toprak gevşek olup kayıyorsa o zaman "şak" (kabrin ortasında yarık açmak) daha evladır.[2455]

"Kabir konusunda hem lahit (kıble duvarının dibinin yarılması) hem de şakk (kabrin ortasının yarılması); her ikisi de caizdir. Çünkü Resûlullah (sav) zamanında işlem her ikisine göre de yapılmıştır. Fakat birincisi daha iyidir."[2456] Çünkü Allah (cc) kendi peygamberine en iyi olanı dışında başkasını seçmez.[2457] Resûlullah (sav)'in kabrinin sıfatına gelince kabri "müsennem (hörgüç gibi tümsek, yerden yüksek)" olarak yapılmıştı.[2458]

Âlimlerin cumhuruna göre kabirlerin "tensim", yani hörgüç gibi yüksek yapılması müstahaptır ve bu şekil: "tastiten", yani düz ve yerin seviyesinde yapmaktan daha iyidir.[2459]

Aslında bu mesele de uzunca bir ihtilaf söz konusudur; ancak burası, o ihtilafları zikretmenin yeri değildir. İbni'l-Kayyim, her iki mezhebi birbirine yakınlaştırarak şöyle söylemektedir: "Sahabelerin kabri ne

---

2452 Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 727
2453 Maredü'n-Nebiyyi ve Vefatuh, 160
2454 El-Bidaye ven-Nihaye, 5/238
2455 El-Mecmu, Nevevi, 5/287
2456 Ahkâmu'l-Cenaiz, 144
2457 Maredu'n-Nebiyyi ve Vefatuh, 160. Resûlullah (sav)'in hastalığı ve vefatı ile ilgili bu kitaptan büyük fayda istifade ettim. Müellif
2458 Buhari, 1390
2459 Maradü'n-Nebiyyi ve Vefatuh, 164

çok yüksek ne de çok alçaktır. Resûlullah (sav)'in mübarek kabri ve her iki arkadaşının (Ebubekir ve Ömer'in) kabirleri de aynen öyleydi. Yani Resûlullah (sav)'in kabri hörgüç gibi tümsek yapılmış, kırmızı arsanın çakıllı ve kumlu toprağı üzerine serilip düzlenmişti. Üzerine bina yapılmamış ve sıva edilmemişti. Her iki arkadaşının kabirleri de bu şekildeydi."[2460]

Tehzibü's-Sünen adlı kitapta şöyle ifade edilemktedir: "Resûlullah (sav)'in kabri yerin yüzeyinden azıcık yüksekti."[2461]

Resûlullah (sav)'i defnedenlere gelince, İbni İshak şöyle söylemektedir: "Kabir kazıldıktan sonra Hz. Ali, Hz. Abbas'ın oğulları Fadl ve Kusem ve Resûlullah (sav)'in azatlısı Şükran kabre indiler."[2462]

Nevevi ve Makdisi bunlara Hz. Abbas'ı da eklemişlerdir.[2463]

İmam Nevevi (ra) şöyle demiştir: "Resûlullah (sav)'i kabre indirenlerle beraber Usabe İbni Zeyd ve Evs İbni Havli'nin de olduğu söylenmiştir."[2464]

Resûlullah (sav) kabrindeki yerine konulduktan sonra, içine konulan lahit kerpiçlerle örüldü. Kerpiç sayısının dokuz olduğu söylenmiştir. Sonra da üzerine toprak atıldı.[2465]

İbni Kesir (rh) şöyle demiştir: "Daha önce zikrettiğimiz gibi cumhurun meşhur görüşü şudur: "Resûlullah (sav) Pazartesi günü vefat etmiştir ve Çarşamba gecesi defnedilmiştir."[2466]

Resûlullah (sav)'in vefatı, sahabe-i kiram üzerine büyük bir iz bıraktı. Hz. Enes (ra) şöyle söylemektedir: "Peygamber (sav)'den henüz elimizi çekmemişken (biz hâlâ defniyle meşgulken) kendimizi tanıyamaz hâle geldik."[2467]

RESÛLULLAH (SAV) HAKKINDA SÖYLENEN BAZI MERSİYELER

Resûlullah (sav)'in Vefatı ile İlgili Hz. Hassan'ın Söyledikleri

Hz. Hassan İbni Sabit (ra), Arap yarımadasında yaşayan Arapları sarsan ve onları son derece etkileyen, kahramanlık, güzellik ve fen yönünden şaheser olan şiir ve kasideleriyle hem Resûlullah'ı hem de İs-

---

2460 Zadu'l-Mead, 1/524
2461 Tehzibu's-Sünen, İbni'l-Kayyim, 4/338
2462 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/321
2463 Tehzibu'l-Esma, 23 ve Muhtasar es-Sire, 35
2464 Mavedü'n-Nebiyyi ve Vefatuh, 173
2465 Tehzibu'l-Esma, Nevevi, 23
2466 El-Bidaye ven-Nihaye, 5/237 ve Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 728
2467 Tirmizi, 3618; İbni Mace, 1631 ve Sahihu's-Sire en-Nebeviyye, 729

lam ve Müslümanları müdafaa etti. Sevgilimiz Resûlullah (sav)'in vefatından çok etkilenip acıklı, üzüntülü ve ağlatıcı kasidelerle ona ağıtlar yaktı ve iyiliklerini yâd etti. Tarih o kasideleri bize muhafaza etti. Geceler onları ihmal etmedi; zaman engelleri ve asırların surları onları bizden ayırmadı ve aramıza girmedi.

Hz. Hassan'ın Resûlullah (sav)'e ağlayarak söylediği bazı kasideleri şunlardır:

"Ne olmuş ki gözlerine uyku girmiyor? Sanki o gözlerin,
Gözleri ağrıyanın sürmesiyle sürmelenmiş gözlerin,
İkamet eden Mehdi'ye acımaktan ve üzüntüden.
Ey, toprağa, çakıla basanların en hayırlısı! Uzaklaşma bizden.
Yüzüm, topraktan korusun seni. Hasretim keşke ben,
Garkad Bakin'de senden önce ölseydim,
Pazartesi günü vefatına şahit olduğum kimseye,
Anam-babam feda olsun o mühtedi Peygamber'e.
Vefatından sonra sersemleştim, aklımı kaybettim,
Şaşırıp kaldım; keşke dünyaya gelmeseydim.
Senden sonra Medine'de ikamet edecek miyim,
Keşke yılan zehri bana içirilseydi de ölseydim.
Bu günümüzün akşamında veya sabahında,
Allah'ın emri vuku bulsaydı bize erkenden.
Kıyametimiz kopsaydı da, aslı, kökü şerif olan,
Zat ile buluşsaydık, hem tabiatı halis, huyu güzel olan.
Ey, Âmine'nin ilk çocuğu! Mübarektir o ilk çocuğu,
En büyük saadetle doğurdu iffetli kadın o çocuğu.
Bütün kâinatı aydınlattı, dünyaya getirdiği nur.
Mübarek nura hidayet edilen mutlaka hidayet bulur.
Ya Rabbi! Peygamberimizle buluşmaktan mahrum bırakma bizi,
Kıskananların nazarını defeden cennette onunla buluştur bizi.
Firdevs cennetinde buluştur; öyle yaz, nasip eyle bize,
Ey Celal! Makam ve şeref sahibi Allahım! Merhamet et bize.
Vallahi bir insanın vefatını duyduğum zaman,
Mutlaka ağlayacağım Muhammed Peygamber'e o an.
Ey Kavim! Gelin, bakın Peygamber'in cemaatine, Ensar'ına,
Peygamber gayba karıştıktan sonra yerleştirilip lahdin ortasına,
Ensar'a dar geldi bütün genişliğiyle memleket.

Ismıd sürmesi rengi gibi siyah oldu yüzleri, çektiler zahmet,
Yemin olsun! Biz onu dünyada gördük, kabri de aramızda,
Üzerimizdeki nimetleri inkâr edilemez had safhada.
Allah, onunla bize ikramda bulundu. Sahnenin her saati,
Kendisine yardım edene, hatırı için Allah hidayet etti.
Allah'ın ve arşı saran meleklerin, iyilerin salatı,
Mübarek Muhammed'in üzerine olsun; üzdü bizi mematı."

Hz. Hassan en sonunda şöyle diyor:

"Ey insanların en hayırlısı!
Geçmişte nehir içinde idim ben,
O nehirden istifade edemez tek başına susuz kalan gibi oldum ben."[2468]

Hz. Ebubekir (ra)'ın Peygamber (sav)'e Ağlarken Söylediği Kasidelerden Bir Bölüm

"Peygamber Efendimizin yere yıkıldığını görünce,
Evler dar geldi bana bütün genişliğiyle.
O anda ölümü için ödüm koptu; hopladı yüreğim,
Hayatta olduğum sürece kırık olur kemiklerim.
Ey Atik! Senin dostun ikamet etti, eyvah sana,
Kaldığın sürece sabır kolay mıdır sana?
Arkadaşımın vefatından önce keşke, ey kavim,
Üzerinde kayalar bulunan bir lahitte gayb ettirilseydim.
O zattan sonra gelsin meydana garip işler,
Âciz düşsün karşısında kaburgalar hem göğüsler."[2469]

Ebu Süfyan İbni Haris (ra) Resûlullah (sav)'e Ağlayarak Şu Kasideyi Söylemiştir

"Uykum kaçtı; benim gecem bitmez oldu,
Musibet kardeşinin gecesinde uzunluk vardır.
Ağlamak mesut etti beni; bu ağlamak ise,
Müslümanların başına gelen musibet için azdır.
Musibetimiz büyüdükçe büyüdü o gece ki,

2468 Es-Sire en-Nebeviyye, İbni Hişam, 4/329
2469 El-Mustatraf, Ebşeyhi, 366 ve Divanu Ebubekir es-Sıddık (Baskısı yeni yapılmış olup, Raci el-Esmer tarafından tahkik edilmiş ve şerh edilmiştir, 32-33)

Denildi: Resûlullah vefat etmiştir!
Başına gelen musibetten dolayı şu yerküremiz,
Neredeyse yanları bizi meyledip düşürecektir.
Aramızdan kaybettik vahyi, kesildi tenzil,
Sabah-akşam onunla gelirdi bize Cibril.
Üzerine canların akması, ey hak olan şey,
Veya akmaya yaklaşan o Zat-ı Şerif'tir: Bey!
O Peygamberdir ki bizde şek perdesini kaldıran,
Söyledikleri sözlerle ve ona vahiy olunan.
Bize hidayet ediyor. Hiçbir itaptan korkmayız,
Allah'ın Resûlüdür bizim delilimiz, rehberimiz.
Ey Fatıma! Telaşlanıp hüzünlenirsen bu bir özürdür,
Telaşlanmayıp hüzünlenmezsen gerçi, bu hakiki yoldur.
Senin babanın kabri, her kabrin efendisidir,
O kabirde insanların efendisi Resûl yatmaktadır." [2470]

Safiye Binti Abdulmuttalib, Resûlullah (sav)'e Ağlarken Şu Kasideyi Söylemiştir

"Ey Allah'ın Resûlü! Sen gerçek ümidimiz idin,
Sen sert olmadın; bize karşı iyi muamele edendin.
Ağlamak isteyen herkes bugün sana ağlasın,
Çünkü sen rahîmdin, hâdîydin, merhamet edendin.
Yemin olsun! Peygamber'i kaybettiğim için ağlamıyorum,
Fakat fitnenin gelmesinden korktuğum için ağlıyorum.
Sanki kalbime inmiştir Muhammed'in anlatımından,
Dağlayıcılar gizli değil Peygamberimizin ardından.
Ya Fatıma! Muhammed'in Rabbi Allah salat eylesin,
Medine'deki kabre Yesrib'de mukim olan,
Resûlullah'a feda olsun benim teyzem, benim anam,
Malım, canım hem ecdadım hem de halam.
Doğru söyledin, risaleti hakkıyla tebliğ ettin,
Rabbu'n-nas peygamberimizi baki kılsaydı gerçi,
Mesut olurduk amma onun emri hep geçer.
Allah tarafından selam senin üzerine olsun,
Razı olduğun hâlde Adn cennetine koysun." [2471]

2470 El-İktifa Kelai, 2/456
2471 Tefsiru'l-Kurtubi, 4/219-220

SONUÇ

Sonuç olarak Allah (cc); Nebevi siret, ümmetin terbiyesi ve devletin binası konusunda dersler ve ibretler ile ilgili hususlarda bu kitabın bölümlerine yerleştirdiğim bilgileri bir araya getirmeyi, düzenleme ve tahlilini yapmayı bana müyesser kıldı. İçindeki doğrular sırf Allah Tealâ'nın fazlıdır. Hamd ve minnet ona mahsustur. İçindeki hatalardan dolayı da Allah Teala'ya istiğfarda bulunuyor ve ona tövbe ediyorum. Hataya düşmemeye hırslı olmam, bana yeterlidir. Ecrimde mahrum bırakılmamayı umut ediyorum.

Allah Tealâ'nın bu kitapla Müslüman kardeşlerime menfaat vermesini diliyor ve bu kitabı okuyan kimsenin duasında beni hatırlayıp bana dua etmesini arzuluyorum. Çünkü bir Müslüman'ın, gıyabında Müslüman kardeşine dua etmesi inşaallah kabul olunur.

Bu kitaba, şu ayet-i kerimenin ardından da şairlerin kasideleriyle son veriyorum:

"Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma! Rabbimiz! Şüphesiz ki sen çok şefkatli, çok merhametlisin!"[2472]

"İyilik etmeye ehil isen, senden sadır olur,
Cömertlik ve fazla vermek, Allah'ım!
Kalbim; hüzün, keder, üzüntü içinde geceler,
Hâlime hiçbir dost sevinmez, Allah'ım!
Küçücük kuluna merhamet eyle, cömertçe davran,
Tövbesini kabul et; günahlardan gözyaşı akıyor, Allah'ım!
Günahlar vücudumun üzerindeki elbiseleri kirletmiştir,
O günahların taşınması daima ağırdır, Allah'ım!
Affınla cömertlik yap bana çünkü ben,

2472 Haşr, 10

Kapıların önünde boynu bükük zelilim, hakirim, Allah'ım!
Kuvvetim ve sabrım bana ihanet etti,
Yaşlılık geldi dayandı, yolculuk yaklaştı, Allah'ım!
Affın, bağışlamanın ilacıyla beni tedavi et,
O ilaçla kalbim şifa bulur, yüreğime su serpilir, Allah'ım!
Günahlardan dolayı benim kalbim eridi,
Çirkin fiiller sebebiyle öldürülen benim, Allah'ım!
"Dua edin, kabul buyurayım." diye bize sen dedin,
İşte bu kul dua ediyor, ey vekil olan Allah'ım!
Bu vakitler, bu zamanlar hep geçiyor,
Ömrümüz gidiyor, ömrümüz zail oluyor, Allah'ım!"

Diğer bir şair de şöyle diyor:

"Daima ilmi talep et; asla ve asla gevşeme,
Gevşeyen insana hayır ne uzaktır.
Dinde fakih olmak için cehdet, süsle kendini,
İlimden meşgul etmesin mal; bu kurallar mutlaktır.
Uykuyu terk et; ilmi tahsil et. Zira matlubunu,
Tanıyan kimse sarfettiğini hakir görecektir.
İlim erbabı gitmiş, kalmamış asla bunu söyleme,
Yolda yürüyen herkes mutlaka varacaktır."

Allah'ım! Seni tenzih ediyor ve sana hamd ediyorum. Senden başka ilah olmadığına şahadet ederim. Senden mağfiret diliyor ve tövbe ediyorum.

Ali Muhammed Sallabi

Bu kitabın tashih edilip yeniden hazırlanmasını Mescid-i Nebi'de Resulullah (sav) Efendimizin manevi huzurunda nasip eden Allah Teâlâ'ya hamd, şanlı Resûlüne salat ve selam olsun.

1 Şevval Saat 11.41

SEKİZİNCİ BÖLÜM
BÜYÜK BEDİR SAVAŞI

1. KONU

SAVAŞTAN ÖNCEKİ AŞAMA 7
Bedir'e Yürüyüş Sırasında Yaşanan Bazı Olaylar 8
Geri Dön, Müşrikten Yardım Almam 9
Peygamber (sav)'in Zorluklarda Ashabına Katılması 9
Bedir'de Müslümanlarla Karşılaşma Azmi 10
Peygamber (sav)'in Ashabıyla İstişaresi 11
Düşman Hakkında Bilgi Toplama 13
Bedir'de Hübab İbni Münzir'in İstişaresi 16
Kur'an Müşriklerin Çıkışını Nasıl Niteliyor? 18
Bedir'e Yürürlerken Müşriklerin Tutumu 19
Kur'an'ın Savaş Meydanında Müslümanların
ve Müşriklerin Yerlerini Zikretmesi 24

2. KONU

PEYGAMBER (SAV) VE MÜSLÜMANLAR SAVAŞ MEYDANINDA 26
Komutanlık Merkezinin Yapılması 26
Savaştan Önce Allah'ın Müslümanlar Üzerindeki Bazı Nimetleri 27
Resûlüllah (sav)'in Savaş Planı 29
Düşmanla Savaşta Doğal Ortamdan İstifade Etme Fırsatı 32
Sevvad İbni Gaziyye Saflar Arasında 32
Sevvad (ra)'ın Kıssasından Çıkan Dersler 33
Peygamber (sav)'in Ashabını Savaşa Teşvik Etmesi 33
Peygamber (sav)'in Duası ve Allah (cc)'dan Yardım Talep Etmesi . . . 35

3. KONU

SAVAŞIN BAŞLAMASI VE MÜŞRİKLERİN HEZİMETİ 38
Müslümanlar Yardım İçin Meleklerin İnmesi 41
Müşriklere Karşı Müslümanların Zaferi ve Peygamber (sav)'in
Kuyuya Atılan Ölülere Konuşması 44

4. KONU

SAVAŞTAN OLAYLAR VE SAHNELER 47
Tağutların Öldürülüşü 47
Ebu Cehil İbni Hişam El-Mahzumi'nin Öldürülüşü 47
Umeyye İbni Halef'in Öldürülüşü 50
Ubeyde İbni Said İbni Âs'ın Hz. Zübeyr (ra) Tarafından Öldürülmesi .53
Mahzumi Kabilesinden Evsed'in Öldürülmesi 54
Bazı Yücelik Sahneleri 54
Harise İbni Süraka (a)'ın Şehadeti 54
Avf İbni Haris (ra)'ın Şehadeti 55
Sa'd İbni Heyseme ile Babasının Şehadetleri 55
Peygamber (sav)'in Ebu Huzeyfe Utbe İbni Rebia'ya Duası 56
Umeyr İbni Ebi Vakkas 57

5. KONU

GANİMETLER VE ESİRLER HAKKINDAKİ ANLAŞMAZLIK 58
Ganimetler ve Hakkındaki Anlaşmazlık 58
Esirler 65
Resulullah'ın Mut'im bin Adiy'in Himayesini Anması 67
Ukbe bin Muayt ve Nadr bin Haris'in Öldürülmesi 68
Nebevi Metodun Bir Yönü: Esirlere İkramda Bulunmayı
Tavsiye Etmek 69
Peygamber (sav)'in Amcası Abbas (ra)'ın Fidye Ödemesi 70
Allah Resûlü (sav)'in Kızı Zeyneb'in Kocası Ebu'l-Âs bin Er-Rebi 72
Peygamber (sav)'in Şefkat ve Kararlılığı Arasındaki
Ebu İzzet Amr bin Abdullah El-Cümahiy 73
Süheyl bin Amr'ın Esir Düşmesi ve Sevde (ra)'nın Ona Söyledikleri ..74
Fidye Yerine Okuma-Yazma Öğretmek 75
Esirlerin Hükmü 76

6. KONU

BEDİR SAVAŞININ SONUÇLARI VE PEYGAMBER (SAV)'E SUİKAST GİRİŞİMİ 77
Bedir Savaşı'nın Sonuçları 77
Kureyşliler 78
Yahudiler 80
Peygamber (sav)'e Suiksat Girişimi ve
Umeyr Bin Vehb'in (Kureyş'in Şeytanı) Müslüman Oluşu 80
Bu Kıssadan Çıkarılacak Bazı Dersler ve İbretler 83

7. KONU

BEDİR SAVAŞI'NDAN ÇIKAN DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR 85
Zafer Allah'tandır ... 85
İslâm Fıkhında Vela ve Bera ... 90
Bedir ve Civarında Görülen Mucizeler ... 93
Ümeyye bin Halef'in Öldürülüşü ... 94
Zorbaların Ölüm Yerleri ... 95
Abbas bin Abdülmuttalib'e Gömdüğü Malı haber vermesi ve Umeyr bin Vehb'e, Safvan ile Arasında Geçen Konuşmayı Bildirmesi .. 95
Diğer Mucizeler ... 96
Müşriklerden Yardım İstemenin Hükmü ... 96
Huzeyfe Bin El-Yeman ve Üseyd Bin Hudayr (ra) ... 97
Huzeyfe bin el-Yeman ve Babası ... 97
Üseyd bin Hudayr ... 98
Bedir'de Medya Savaşı ... 98

8. KONU

BEDİR İLE UHUD SAVAŞLARI ARASINDA MEYDANA GELEN ÖNEMLİ OLAYLAR ... 100
Allah Resûlü (sav)'in Bedir ve Uhud Arasında Yürüttüğü Gazveler ... 100
Benî Süleym'de Maü'l-Küdr Gazvesi ... 100
Sevik Gazvesi ... 101
Zu-Emr Gazvesi ... 101
Bahran Gazvesi ... 102
Karde'ye Giden Zeyd bin Harise Seriyyesi ... 103
Benî Kaynuka Gazvesi ... 104
Gazvenin Doğrudan Sebepleri ... 105
Hicab'a Saldırı ... 105
Ambargo Konulması ... 106
Benî Kaynuka Yahudilerinin Sonu ... 106
Ubade bin Samit'in Kendilerinden Ayrılması ... 107
İbni Selül'ün Yahudilerle Olan Dostluğu ve Ubade bin Samit'in Onlardan Beraati Hakkında İnen Ayetler ... 109
İslâm Devletine Karşı Kışkırtıcılık Yapanların Başının Tasfiyesi ... 110
Esma Binti Mervan ... 110
Yahudi Olan Ebu Afk'ın Öldürülmesi ... 110
Ka'b bin Eşref'in Öldürülmesi ... 111
Hassan bin Sabit, İbni Eşref'i Gözetliyor ... 112

Ka'b bin Eşref'in Cezası 113
Dersler ve İbretler 115
Ka'b bin Eşref'in Öldürülüşünün Yahudiler Üzerindeki Etkileri 119
Bazı Sosyal Münasebetler 120
Allah Resûlü (sav)'in Ömer'in Kızı Hafsa ile Evlenmesi 120
Ali (ra)'ın Fatıma (ra) ile Evlenmesi 120

DOKUZUNCU BÖLÜM
UHUD SAVAŞI (11 Şevval 3 (6 Nisan 625)

1. KONU

SAVAŞ ÖNCESİ OLAYLAR 125
Uhud Savaşı'nın Çıkmasının Sebepleri 125
Dinî Sebepler 125
Sosyal Sebepler 126
Ekonomik Sebepler 126
Siyasi Sebepler 127
Kureyşlilerin Mekke'den Çıkıp Medine'ye Doğru Harekete Geçmeleri ..127
Resulullah (sav)'in İstihbaratı Düşmanın Hareketlerini İzliyor 128
Bu Mektup Çok Önemli Bazı Hususları İçermektedir 129
Allah Resûlü (sav)'in Ashabına Danışması 130
Medine'nin Dışına Çıkmayı Düşünenlerin Görüşlerinin Dayanakları ...131
Medine'de Kalmayı Düşünenlerin Dayanakları 132
İslâm Ordusunun Uhud'a Gidişi 133
Münafık İbni Selül'ün Ordunun Üçte Biriyle Geri Çekilmesi 135
Münafıkların İhanetine Karşı Abdullah bin Haram'ın Tavrı 136
Selemeoğulları ve Hariseoğulları 137
Gayri Müslimlerden Yardım İstenmesi 137
Allah Resûlü (sav)'in Yaşları Küçük Olan Bazı Sahabeleri
Geri Çevirmesi 138
Allah Resûlü (sav)'in Mekke Kâfirlerine Karşı Koyma Planı 139

2. KONU

SAVAŞIN ORTASINDA 142
Savaşın Şiddetlenmesi ve Müslümanların Zafer İşaretleri 142
Okçuların Allah Resûlü (sav)'in Emrine Muhalefet Etmesi 144
Allah Resûlü (sav)'in Dağılan Orduyu Toparlama Planı 147
Uhud Şehitlerinden Bazıları 149
Allah Resûlü (sav)'in, Hamza'nın Öldürülüşünü Sorması 150

Abdülmuttalib'in Kızı Safiyye'nin, Kardeşi Hamza İçin Sabretmesi 151
Hamza İçin Ağlayan Yok 152
Allah Resûlü (sav)'in Ensar'dan Bir Çocuğa Hamza İsmini Vermesi 153
Mus'ab bin Umeyr 154
Sa'd bin Rebi (ra) 155
Abdullah bin Cahş (ra) 155
Hanzala bin Ebi Amir (ra) (Meleklerin Yıkadığı Kişi) 156
Bu Rivayetten Çıkarılacak Bazı Dersler ve İbretler 157
Abdullah bin Amr bin Haram (ra) 157
Heyseme Ebu Sa'd (ra) 159
Vehb el-Müzeni ve Kardeşinin Oğlu 159
Amr bin Cemuh (ra) 161
Ebu Huzeyfe bin el-Yeman ve Sabit bin Vakş (ra) 162
İşler Sonuçlarına Göredir 162
Usayrim (ra)'ın Durumu 163
Muhayrik'in Durumu 163
Ameller Niyetlere Göredir 164
Nübüvvetin Bbazı Delilleri 165
Katade bin Numan (ra)'ın Gözü 165
Ubey bin Halef'in Öldürülmesi 165

3. KONU

SAVAŞTAN SONRAKİ OLAYLAR 167
Ebu Süfyan'ın Allah Resûlü (sav) ve Ashabıyla Konuşması 167
Allah Resûlü (sav)'in Şehitleri Araması 169
Allah Resûlü (sav)'in Uhud'da Dua Etmesi 170
Düşmanın Yönelişinin Bilinmesi 171
Hamraü'l-Esed Savaşı 172
Müslüman Kadınların Uhud Savaşı'na Katılması 177
Mücahitlerden Susuz Kalanlara Su Verilmesi 177
Yaralıların Tedavisi ve Onlara İlgi Gösterilmesi 178
İslam'ın ve Allah Resûlü (sav)'in Kılıçla Savunulması 178
Bazı Sahabe Kadınların Ümmete Sundukları Sabır Örnekleri 180
    Abdülmuttalib'in Kızı Safiyye (ra) 180
    Hamne Binti Cahş (ra) 180
    Benî Dinarlı Kadın (ra) 181
    Ümmü Sa'd bin Muaz, Hazrecli Kebşet Binti Ubeyd (ra) 182

4. KONU

Bazı Dersler, İbretler ve Faydalar 183
Mü'minlere Allah'ın Sünnetlerini Hatırlatmak ve Onları Yüce İmani Değerlere Davet Etmek 184
Mü'minlerin Teselli Edilmesi ve Uhud Savaşı'nda Olanların Hikmetinin Beyanı 185
Hataları Telafi Etmenin Keyfiyeti 187
Önceki Mücahitlerden Örnek Verilmesi 188
Komutana Muhalefet Etmek, Askerlerin Dağılmasına Sebep Olur 189
Dünyayı Ahirete Tercih Etmenin Tehlikesi 192
Dine Sarılmak ve Ona Bağlı Olmak 193
Peygamber (sav)'in Emir Dinlemeyen Okçulara ve Savaştan Geri Dönen Münafıklara Karşı Muamelesi 197
Okçular 197
Münafık İbni Selül'ün Hezeyanları 198
Uhud Bizi Sever; Biz de Uhud'u Severiz 199
Uhud'da Savaşan Melekler 200
Enfal ve Al-i İmran Surelerinde Zaferin ve Hezimetin Kuralları 201
Şehitlerin Fazileti ve Yüce Allah'ın Onlar İçin Hazırladığı Ebedi Nimetler 204
Müşriklere Basın Yolu İle Saldırı 204

ONUNCU BÖLÜM
UHUD VE HENDEK ARASINDA MEYDANA GELEN
ÖNEMLİ OLAYLAR

1. KONU

MÜŞRİKLERİN İSLÂM DEVLETİNİ YIKMA ÇALIŞMALARI 207
Esedoğullarının Müslümanlara Karşı Hareketi 207
Halid B. Süfyan El Hüzelî ve Abdullah B. Uneys'in Ona Meydan OKuyuşu 208
Bu hadiste çok sayıda dersler ve ibretler var 209
- İnce bir harp taktiği 209
- Resûlullah (sav)'in adam seçme feraseti 210
- Bu faaliyetine karşılık uhrevi bir mükâfat alıyor 210
- Bazı Fıkhî Hükümler 210
- Nebi (sav) döneminde içtihad etmenin cevazı 211
- Nübüvvete delalet eden mucizeler 211

Adel ve Kare Kabilelerinin İhaneti ve Rec'i Faciası 212

Bu hadiseden çıkarılacak dersler ve ibretler 215
• Teslim olmakla ölünceye kadar savaşmak arasında 216
• Nebi (sav)'in sünnetini muhafaza 216
• İslam hıyaneti söküp atar 217
• Ashab-ı Kiram'ın Peygamber sevgisi 217
Bi'ru Meu'ne Faciası ve Âmir Bin Tufeyl 218
Esef Verici Bu Hadiseden Çıkan Dersler ve İbretler 219
• Davet için ölüm tehlikesini göze almak gerekir 219
• Kâbe'nin Rabbine and olsun ki kazandım 220
• Nebi (sav)'in gaybı bilmemesi 221
• Ahde vefa 222
• Büyük sahabe Âmir b. Füheyre (ra) 222
• Hassan b. Sabit (ra) Amr b. Tufeyl'in öldürülmesi için teşvik ediyor 223

2. KONU
PEYGAMBER (SAV)'İN ÜMMÜ'L MESAKİN VE ÜMMÜ SELEME (RA) İLE EVLENMESİ VE DAHA BAŞKA OLAYLAR **225**
Ümmü'l Mesakin Zeyneb binti Hüzeyme (ra) 225
Nebi (sav)'in Ümmü Seleme (ra) ile evlenmesi 225
Ümmü Seleme'nin Ebu Seleme (ra) ile konuşması 226
Kocası öldüğünde Ümmü Seleme'nin yaptığı dua 226
Resûlullah (sav) onu nikâhladığında aralarında vuku bulan konuşma .226
Resûlullah (sav)'in Ümmü Seleme'nin Ev Eşyasını Alması ve Ona Karşı Muamelesi 227
Ebu Seleme'nin kızının isminin değiştirilmesi 228
Resûlullah (sav)'in Ümmü Seleme (ra) ile evliliğindeki hikmet 229
Resulûllah'ın Torunu Hasan b. Ali'nin doğumu 229
Zeyd b. Sabit hicretin dördüncü yılında yahudi dilini öğrenmesi 230

3. KONU
NADİROĞULLARI YAHUDİLERİNİN SÜRÜLMESİ **232**
Gazvenin Tarihi ve Sebepleri 232
Gazvenin Tarihi 232
Gazvenin Sebepleri 233
1-Nadir oğullarının yaptıkları anlaşmayı bozmaları. 233
2- Resulûllah (sav)'e karşı pusu kurma çalışmaları 233
Nadiroğullarının Sürgünle Uyarılışı ve Muhasara Altına Alınışı 235
Nadiroğullarının Uyarılışı 235

Nadiroğullarının Muhasara Altına Alınması Ve Sürülmesi 236
Bu Gazveden Alınacak Dersler ve İbretler 237
1- Allah Teâlâyı Övmek Ve Yüceltmek 238
2- Korku Allah'ın Ordularından Bir Ordudur 238
3- Düşman Kendi Mülkünü Tahrip Ediyor 240
İslam Devletinin Mali Siyasetinin Geliştirilmesi 241
1- Mücahitlerin kılıçlarıyla elde ettikleri ganimetler. 242
2- Mücahitlerin eline savaşmadan geçen gainmetler. 243
Muhacirlerin, Ensarın Ve Onlara Güzellikle Tabi Olan Tabiinin Fazileti .244
Medine'deki Münafıkların Tavrı 245
Müminlere nasihat, onlara kıyamet gününün hatırlatılması, Cennet ashabı ile Cehennem ashabı arasındaki büyük Fark 248
Kur'an-ı Kerim'in Azameti, Makamının Yüceliği, Allah Teâlânın Bazı Yüce Sıfatları 249
İçkinin Haram Kılınması 250
Kötü Tuzak Hazırlayanların Ayağına Dolanır 252
Dinde Zorlama Yoktur 253

4. KONU

ZÂTÜ'R RİKA GAZVESİ 254
Tarihi, Sebepleri ve Zâtü'r-Rika Adıyla Adlandırılmasının Nedeni 254
Korku Namazı, Düşmana Açık Olan Noktaları Belirlemek 256
Korku Namazı 256
Düşmana Açık Olan Noktaları Beklemek 257
Bu hadiseden çok sayıda dersler ve ibretler çıkarabiliriz 258
Resülullah (sav)'in Cesareti, Cabir b. Abdullah'a Karşı Davranışı 259
Resülullah (sav)'in Cabir B. Abdullah (ra)'a Karşı Davranışı 260

5. KONU

BEDRÜ'L MEV'İD GAZASI VE DÜMETÜ'L CENDEL 263
Bedrü'l Mev'id Gazası 263
Dümetü'l Cendel 264

6. KONU

BENÎ MUSTALİK GAZASI 269
Mustalikoğulları Kimlerdir? Bu Gaza Ne Zaman Meydana Geldi? Sebepleri Ne İdi? 269
Benî Mustalık gazasında yaşanan hadiseler 271
Resülullah (sav)'in Cüveyriye binti'l Haris (ra) ile evlenmesi 271

Münafıkların Bu Gazada Ensar İle Muhacirler Arasında Fitne Çıkarmaya Çalışmaları 274
Bu Olaylardan Çıkan Dersler ve İbretler 276
1- Siyasî itibarın ve dâhili birliğin muhafazası 276
2- Ona Karşı Yumuşak Davranacağız, Aramızda Kaldığı Müddetçe de Kendisiyle İyi Arkadaşlık Edeceğiz 278
3- Cahiliye Taassubu İle Muharebe 279
Kur'an-ı Kerim'in Benî Mustalık Gazasından Sonra İslam Toplumunu Yönlendirmesi 280
Münafıkların Hz. Aişe'ye İftira Atma Çabaları 282
Propagandanın Medine'de Yayılışı 284
Resûlullah (sav) Vahyin Gecikmesi Sebebiyle Meseleyi Ashabından Bazı Kişilerle İstişare Ediyor 285
İfk Fitnesinin Etkileri 285
Resûlullah (sav)'in Meseleyi Hz. Aişe'ye Sorması ve Hz. Aişe'nin Cevabı 286
Hz. Aişe'nin Berî Olduğuna Dair Vahyin İnişi 287
Hz. Ebubekir'in Hz. Aişe Hakkında İleri Geri Konuşanlardan Birine Karşı Tavrı 288
İfk Hadisesine Dair Ayetlerden Alınacak Edepler ve Hükümler 289
İfk Hadisesinden Alınacak Dersler ve İbretler 293
Resûlullah (sav)'in Beşerîliği 293
Mü'min Kadınlara İftira Etmenin Cezası Ve Müslümanların Namuslarının Muhafazasındaki Ehemmiyeti 293
Hassan (ra) Hz. Aişe (ra)'dan Özür Dilemesi 295
Benî Mustalık Gazasından Çıkarılan Hükümler 295

ON BİRİNCİ BÖLÜM
HENDEK SAVAŞI

1. KONU
HENDEK SAVAŞININ TARİHİ VE SEBEPLERİ 299
Müslümanların İslam Düşmanlarını Takibi 301
Resûlullah (sav)'in Dahili Cepheye Önem Vermesi 302

2. KONU
MÜSLÜMANLARIN ÇEKTİĞİ SIKINTILARIN ARTMASI 306
Benî Kureyza Yahudilerinin Anlaşmayı Bozması Ve Müslümanların Arkadan Vurulmaya Çalışılması 306

Resûlüllah (sav)'in Muhasaranın Tesirini Azaltmak ve Düşman Birliğini Bozmak İçin Fatafan'la Anlaşma Yapma Yolunu Denemesi 310
Resûlullah (sav)'in Gatafan'la Görüşme Siyaseti 310
Ashabı Kiram'ın Bu Anlaşmaya Karşı Tutumu Üç Mana İçermektedir ..313
Resûlullah'ın Düşman Saflarında Şayia Yaymaya Özen Göstermesi 313

3.KONU
ALLAH'IN YARDIMININ GELİŞİ VE KUR'AN'IN HENDEK GAZASINI VASFEDİŞİ 315
Resûlullah (sav)'in Şiddetli Tazarruu Ve Yardımın İnişi 315
Resûlullah (sav) Müttefik Kuvvetlere Beddua Etmesi 315
Müttefiklerin Gidip Gitmediklerinin Araştırılması 317
Huzeyfe (ra)'ın Bu Kıssasından Alınacak Dersler Ve İbretler 318
Kur'an'ın Hendek Gazasını Vasfedişi ve Neticeleri 319
Hendek Gazası'nın Önemi ve Bazı Önemli Sonuçlar 320
Kureyza Oğullarından Kurtuluş 321

4. KONU
FAYDALAR, DERSLER VE İBRETLER 323
Resûlullah (sav)'e ait mucizeler 323
Bir Şeyi Tasavvur Etmek Başka Yaşamak Başka 325
Selman Bizden, Ehli Beyttendir 326
Orta (İkindi) Namazı 326
Helal ve Haram 327
Resûlullah (sav)'in halası Safiyye'nin cesareti 327
Hassan (ra)'ın Korkaklığına Dair Yapılan Rivayetler Sahih Değildir 328
İlk İslamî Savaş Hastanesi 329
Müslüman Günah İşler, Ama Derhal Tevbeye Koşar 329
Sa'd B. Muaz (ra)'ın Faziletleri 331
Huyey b. Ahtab ve Ka'b b. Esed'in Öldürülüşü 334
Huyey B. Ahtab'ın Öldürülüşünden Alınacak Dersler Ve İbretler 335
Ka'b B. Esed El Kurazî'nin Öldürülüşü 336
Sabit B. Kays'ın Zebir B. Bata Hakkında, Selma Binti Kays'ın da Rifaa B. Semev'el Hakkında Aracı Olması 337
Sabit B. Kays'ın Zebir B. Bata Hakkında Aracı Olması 337
Selma Binti Kays'ın da Rifaa B. Semev'el Hakkında Aracı Olması 339
İhtilaf Adabı 339

Kureyzaoğullarının Ganimetlerinin Taksimi,
Reyhane Binti Amr'ın Müslüman Oluşu .340
Kureyza oğullarının ganimetlerinin taksimi .340
Reyhâne (ra)'nın Müslüman Oluşu .341
Hendek Gazasında İslamî Propaganda .342

ON İKİNCİ BÖLÜM
HENDEK SAVAŞI İLE
HUDEYBİYE ANTLAŞMASI ARASINDAKİ OLAYLAR

1. KONU
NEBİ (SAV)'İN ZEYNEB BİNTİ CAHŞ (RA) İLE EVLENMESİ .347
İsmi ve Nesebi .347
Zeyd bin Hârise (ra) ile Evliliği .348
Hz. Zeyd'in Hz. Zeyneb'i Boşaması .349
Resûlullah (sav)'in Hz. Zeyneb ile Evlenmesindeki Hikmet .349
Resûlullah (sav)'in Hz. Zeyneb ile Evliliği ve
Bu Evliliğin İçerdiği Dersler ve İbretler .352

2. KONU
MÜDAFA (SAVUNMA) KONUMUNDAN TAARRUZ'A GEÇİŞ .360
Muhammed bin Mesleme Seriyyesinin Kurataoğulları
Üzerine Gönderilişi .360
Bu Kıssadan Alınacak Dersler ve İbretler .362
Ebu Ubeyde bin Cerrah Seriyyesinin Seyfü'l-Bahr'a Gönderilişi .363
Bu Kıssadan Alınacak Dersler ve İbretler .365
Helal ve Haram .366
Deniz Ölüsünün Yenmesinin Cevazı .366
İmam Nevevî'nin Zikrettiği Bazı Hükümler .367
Abdurrahman bin Avf Seriyyesinin Devmetü'l-Cendel'e Gönderilişi .367
Bu Seriyyeden Alınacak Dersler ve İbretler .369
İhanet Edenlerin Cezalandırılması, Lihyânoğullarına Karşı Savaş,
Gâbe Savaşı ve Diğerleri .371
Düşmanın Yanıltılması .371
Nebi (sav) Gelmeden Evvel Lihyânoğullarının Kaçması .372
Mekke'deki Müşriklerin Korkutulması .372
Şehitlere Saygı .373
Gâbe Savaşı .373
Ureyneliler Üzerine Giden Kürz bin Cabir el-Fihrî Seriyyesi .375

3. KONU

İSLAM DEVLETİNE KARŞI FAALİYET YÜRÜTENLERİN TASFİYESİ 378
Sellâm Bin Ebu'l-Hukayk'ın Öldürülmesi İçin Gönderilen
Abdullah Bin Etîk'in Seriyyesi 378
Seriyyenin Hayber'e Doğru Hareket Edişi ve Oraya Girişi 378
Ebu Rafi'ye Cezasının Verilişi 379
Bu Seriyyede Çok Sayıda Dersler ve İbretler Var 381
Yahudi Yuseyr bin Rizâm'a Karşı Gönderilen
Abdullah bin Revâha Seriyyesi 383
Bu Seriyyeden Alınacak Dersler ve İbretler 383

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
HUDEYBİYE ANTLAŞMASI

1. KONU

TARİHİ, SEBEPLERİ VE RESÛLULLAH (SAV)'İN MEKKE'YE DOĞRU YOLA ÇIKIŞI **387**
Tarihi ve Sebepleri 387
Resûlullah (sav)'in Asfan'a Varışı 388
Resûlullah (sav) Yolu Değiştiriyor ve Hudeybiye'ye İniyor 389
Kusva'nın Huysuzlaşması 390
Resûlullah (sav)'in Devesinin Çöküşündeki ve Resûlullah (sav)'in
Yemin Edişindeki Dersler ve İbretler 391
Resûlullah (sav) İle Müşrikler Arasında Elçilerin Gidiş Gelişleri 392
Huzaa Kabilesinden Bir Grubun Büdeyl bin Verka Önderliğinde Gelişi ..393
Urve bin Mesud es-Sakafî'nin Elçiliği 394
Huleys bin Alkame'nin Elçiliği 398
Mikrez bin Hafs'ın Elçiliği 400
Resûlullah (sav)'in Kureyş'e Gönderdiği Heyetler ve Müslümanların
Eline Esir Düşen Müşrikler 400
Rıdvan Biatı 403

2. KONU

HUDEYBİYE ANTLAŞMASI VE BU ANTLAŞMAYLA İLGİLİ HADİSELER **409**
Süheyl bin Amr'ın Resûlullah (sav) ile Görüşmesi 409
Ebu Cendel'in Durumu ve Ahde Vefa 414
İyi Niyetli İtiraz 415

Umreden Çıkış ve Ümmü Seleme (ra) ile İstişare 417
Bu Hadiseden Alınacak Dersler ve İbretler 418
Medine'ye Dönüş ve Fetih Suresinin Nazil Oluşu 419
Ebu Basîr Medine'de 424

3. KONU

DERSLER VE İBRETLER 431
AKAİDE DAİR HÜKÜMLER 431
Önder Otururken Onun Başında Ayakta Bekleme 431
İyiye Yorma 431
Yağmurun Yağmasında Yıldızların Tesiri Vardır Diye İnanan Kişinin Küfre Gireceği 432
Salihlerin Artığıyla ya da Eşyalarıyla Teberrük Caiz midir? 433
Usule ve Fıkha Dair Hükümler 434
Ka'b bin Ucre'nin Kıssası ve Fidye Ayetinin İnişi 434
Binitler Üzerinde Namazın Meşru Olması 435
Müslümanların Hudeybiye'den Ayrılmaları ve Sabah Namazını Uykuda Geçirmeleri 435
Düşmanla Antlaşma Yapmanın Meşruiyeti ve Caiz Olan Anlaşma Müddeti 436
Nebevi Eğitimden Örnekler 438
Bu Eserlerin En Bariz Olanlarından İkisi 439

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
HUDEYBİYE VE MEKKE'NİN FETHİ ARASINDA
MEYDANA GELEN ÖNEMLİ OLAYLAR

1. KONU

HAYBER GAZASI 443
Tarihi ve Sebepleri 443
İslam Ordusunun Hayber'e Yürüyüşü 444
Hayber Kalelerinin Düşüşü 446
Şehid Düşen Bedevi-Habeşli Çoban-Cehenneme Giden Kahraman 449
Şehit Düşen Bedevi 449
Habeşli Çoban 450
Cehenneme Giden Kahraman 451
Cafer bin Ebi Talib ve Beraberindekilerin Habeşistandan Dönüşü 451
Ganimetlerin Taksimi 453
Resûlullah (sav)'in Huyey bin Ahtab'ın Kızı Safiyye ile Evlenmesi 455

Ebu Eyyub el-Ensarî (ra) Nöbet Tutuyor 456
Yahudilerin Günahkâr Çabası: Zehirli Koyun 457
Haccac bin İlât es-Sülemî'nin Mekke'deki Mallarını Toplamaya Gidişi .459
Bu Gazada Bildirilen Fıkhi hükümler 461
- Evcil Eşek Etinin Yenilmesinin Yasaklanması 461
- Hamile Olan Esir Kadınlarla İlişkiye Girilmesinin Yasaklanması 461
- Hamile Olmayan Esir Kadınlarla İstibra Yapmadan Evvel İlişkiye Girilmesinin Yasaklanması 461
- Ribe'l Fazl'ın Yasaklaması 462
- Altının Altın ile, Gümüşün Gümüş ile Fazla Olarak Satılmasının Yasaklanması 462
- Araziyi İşletmeye Vermenin Meşru Oluşu 462
- At Etinin Yenilmesinin Helal Oluşu 463
- Hayber Gazası'na Kadınların Katılması 463

2. KONU

HÜKÛMDAR VE EMÎRLERİN İSLAM'A DAVETİ 465
- Müslüman Olmak ve İslam'a Davet Etmek 468

Dersler ve İbretler 470
- **Erîsîler 470**
- Mektuplardaki İncelikler 471
- Resûlullah (sav)'in Mektuplarının Genel Özellikleri 473
- Resûlullah (sav)'in Kişilerin Kabiliyetini Takdir Etmesi 474
- Mecusilerden Cizye Alınmasının Cevazı 474
- Kâfirden Hediye Almanın Cevazı 474
- Hükümdar ve Emîrlere Gönderilen Mektupların Neticeleri 474

3. KONU

KAZA UMRESİ 476
Kureyş'in İhanet Etme Olasılığına Karşı Alınan Tedbirler 476
Mekke'ye Giriş, Tavaf ve Sa'y 477
Resûlullah (sav)'in Müminlerin Anası Meymûne Binti Haris (ra) ile Evlenmesi 479
Hz. Hamza'nın kızı Ümâme'nin Müslümanların Kafilesine İltihakı 480
Bu Kıssadan Alınacak Dersler, İbretler ve Hükümler 481
Kaza Umresinin Arap Yarımadasındaki Tesirleri, Halid Bin Velid'in ve Amr Bin El-Âs'ın Müslüman Olmaları 482
Amr bin el-Âs (ra)'ın Müslüman oluşu 483

Halid bin Velid (ra)'ın Müslüman oluşu 485
Halid bin Velid ve Amr bin el-Âs (ra)'ın Müslüman Oluşlarından Alınacak Dersler ve İbretler 487

4. KONU

MUTE SAVAŞI **489**
Sebepleri ve Tarihi 489
İslam Ordusunun Veda Edişi 491
İslam Ordusu Maan'a Ulaşıyor ve Üç Komutan Şehit Düşüyor 492
Müslümanlar Komutan Olarak Halid bin Velid'i Seçiyor 494
Resûlullah (sav)'in Mucizesi ve Medine Halkının Geri Dönen Orduya Karşı Tavrı 495
Dersler ve İbretler 496
Bu Gazanın Ehemmiyeti 496
Şehadet Sevgisi Fedakârlığa Sevk Ediyor 497
Bu Savaşın Diğerlerinden Farkı 497
Resûlullah (sav)'in Cafer'in Ailesine İkramı 497
- Kadının Ölen Kocası İçin Ağlamasının Cevazı 498
- Ölü Sahibi Olanlara Yemek Hazırlamak 498
- Hz. Ebubekir'in Hz. Esma ile Evlenmesi 498

Komutanın Fıkhi Yönü 499
Resûlullah (sav)'in Komuta Kademesine Değer Vermesi 500
İman Ölçüsü ve Savaşlardaki Etkisi 502
Ka'b bin Malik (ra)'ın Mute'de Şehit Düşenler İçin Söylediği Şiir 502

5. KONU

ZÂTÜ'S-SELÂSİL SERİYYESİ **504**
Dersler ve İbretler 504
Birlik Kuvvettir, Niza Zayıflıktır 505
Amr bin Âs'ın Askerlerinin Selametine Düşkünlüğü 506
Amr bin El-Âs (ra)'ın Fıkhi Bilgisi 507
Bu Kıssadan Bazı Hükümler Çıkarılmıştır 507

ON BEŞİNCİ BÖLÜM
MEKKE'NİN FETHİ (Hicri)

1. KONU

SEBEPLERİ, ÇIKIŞ İÇİN HAZIRLIK VE HAREKET **511**
Sebepleri 511

Ebu Süfyan Kureyş'in Ahmaklığını Telafi Etmeye Çalışıyor 512
Çıkış İçin Hazırlık Yapılması 514
Bu İşi Kendisine En Yakın Kişilerden Dahi Gizli Tuttu 514
Resûlullah (sav)'in Ebu Katade Komutasında Batn-ı İzam'a
Bir Seriyye Göndermesi 515
Düşmana Malumat Ulaşmaması İçin Gözcülerin Gönderilmesi 516
Resûlullah (sav)'in Düşmanın Gözcülerini ve Habercilerini
Etkisizleştirmek İçin Dua Etmesi 516
Hatıb'ın Kureyş'in Lehine Casuslukta Bulunma Faaliyetinin
Akamete Uğratılması 516
Resûlullah (sav) ile Hz. Ömer Arasında Hatıp Hakkında
Geçen Konuşmadan Çıkan Dersler 519
Medine'den Çıkış ve Yolda Yaşanan Hadiseler 521
Merru'z Zahran'a İniş ve Kureyş'in Reisi
Ebu Süfyan bin Harb'ın Müslüman Oluşu 521
Resûlullah (sav)'in Amcası Abbas'a Ebu Süfyan Hakkında Söylediği ...525

2. KONU

NEBİ (SAV)'İN MEKKE'YE GİRİŞ VE FETİH PLANI **527**
Komutanlar Arasında Görev Dağılımının Yapılması 527
Mütevazı Bir Giriş, Kibirli Fatih Girişi Değil 530
Genel Af İlanı 533
Resûlullah (sav)'in Bazı Kişileri Aftan İstisna Sayması 534
Fethin Ertesi Günü Resûlullah (sav)'in Yaptığı Konuşma
ve Mekke Halkının Müslüman Oluşu 534
Halid bin Velid'in Cezîme'ye Gönderilişi 537
Puthanelerin Yıkılışı 538
Halid bin Velid Seriyyesinin Uzza'yı yıkmak Üzere Gönderilişi 538
Sa'd bin Zeyd el-Eşhelî Seriyyesinin Menat'ı Yıkmak Üzere Gönderilişi ..539
Amr bin Âs Seriyyesinin Süva Putunu Yıkmak Üzere Gönderilişi 540

3. KONU

DERSLER VE İBRETLER **542**
Süheyl bin Amr'ın Müslüman Oluşu 544
Safvan bin Ümeyye'nin Müslüman Oluşu 545
İkrime bin Ebî Cehil'in Müslüman oluşu 547
Hz. Ebubekir'in Babası Müslüman Olduğunda Resûlullah (sav)'in
Gösterdiği Tevazu Örneği 550
Resûlullah (sav)'in Affına ve Hilmine Dair Bir Örnek Daha:

Fudâle bin Umeyr'in Müslüman Oluşu 551
Allah'ın Hadlerinden Biri Hakkında mı Benimle Konuşuyorsun? 552
Senin Eman Verdiğine Biz de Aman Verdik Ey Ümmü Hânî 552
Göz Ucuyla İşaret Etmek Hiçbir Peygambere Yaraşmaz 553
Benim İçin Hayat Sizin Hayatınız, Ölüm de Sizin Ölümünüzdür 554
Kureyş'in Şairi Abdullah bin Zibeğra'nın Müslüman Oluşu 554
Bu Gazadan Çıkan Hükümler 556
Resûlullah (sav)'in Mekke'de Konakladığı Mekân 557
Fethin Sonuçları 557

ON ALTINCI BÖLÜM
HUNEYN VE TAİF GAZVELERİ

1. KONU

SAVAŞIN SEBEPLERİ VE CEREYAN EDEN OLAYLAR 561
Huneyn Gazvesinin En Önemli Olayları 561
Havazın Ve Sakif Liderlerinin Yapmış Olduğu Hazırlık 562
• Askerlerinin Manevi Ruhunu Yükseltmesi: 562
• Savaşların Çoluk Çocuklarını ve Mallarını Askerlerin Arkasında Toplaması: 562
• Kılıçların Kınlarından Çıkarılması ve Kınların Kırılması Emrini Vermesi: 562
• Müslüman Askerlere Ani Saldırmak İçin Pusuları Kurması: 563
• Müslümanlara Saldırma Hususunda Dizgini Elinde Tutması: 563
• Müslümanların Aleyhinde Psikolojik Savaş Yürütmesi: 563
Bu Kalabalığı Püskürtmek İçin Resûlullah (sav)'in Attığı Adımlar 563
Allah (cc), Huneyn Gününde Peygamberini (sav) Takviye Etti 566
Hezimete Uğrayıp Kaçan Düşman Topluluğunun Kovalanması 567
Ebu Amir'in Okla Vurulması 567
Taif'te Kaçanların Kuşatılması 568
Savaş Esnasında Resûlullah (sav)'in Uygun Yer Seçmesi 569
Propaganda ve Psikolojik Savaşın Yürütülmesi 570
Kuşatmayı Kaldırmanın Hikmeti 570

2. KONU

RESÛLULLAH (SAV)'İN NEFİSLERLE YAPILAN TAHAMMÛLDEKİ FIKHI 572
Artık Putperestliğe Dönüş Yoktur 572

Çoklukla Böbürlenmek Allah'ın Yardımına Engeldir 573
Ganimetler, Kalpleri Kaynaştırmanın Vesilesidir 574
Arap'ın (Bedevilerin) Cefasına Karşı Sabretmek 578
- Bedevinin Sözü (Bu taksimatta Allah'ın rızası kastedilmemiştir.) 578
- Hevazın Kabilesi Müslüman Olunca Resûlullah (sav)'in Onlara Yaptığı Muamele 578

3. KONU

DERSLER, İBRETLER VE FAYDALAR 582
Huneyn Gazvesi'nde İnen Ayetlerin Tefsiri 582
Huneyn Gazvesi'nde Hezimetin Sebepleri ve Yardım Faktörleri 584
Hezimetin Sebepleri 584
Yardımın Faktörleri 585
Huneyn ve Taif Gazvelerinden Çıkarılan Hükümler 586
- Kadınların, Çocukların, Yaşlıların ve Müslümanlara Karşı Yürütülen Savaşa İştirak Etmeyen Hizmetçilerin Kasten Öldürmelerinin Nehyedilişi: 587
- Umre'nin Cirane'den Meşru Olması: 587
- Hacda Yaptığını Umrede de Yapması Gerektiğine Dair Resûlullah (sav)'in Bedeviyi İrşat Etmesi: 587
- Öldürülenin Eşyası Kendisini Öldürenedir: 587
- Hıyanet Edilip Ganimetten Çalmanın Nehyedilmesi: 588
- Cahiliye Devrinde Adanan Adağın Yerine Getirilmesi: 589
Bazı Erkek ve Kadın Sahabelerin Bazı Tutum ve Davranışları 590
Enes İbni Ebi Mersed El-Ganevi ve Müslümanlara Bekçilik Edişi 590
Huneyn Günü Ümmü Süleym'in Şecaati 591
Resûlullah (sav)'in Süt Kardeşi Şeyma Binti Haris 592
Meşhur Şair Ka'b İbni Zuheyr'in Müslüman Oluşu 592
Huneyn ve Taif Gazvelerinin Bazı Sonuçları 594

4. KONU

HUNEYN İLE TEBUK ARASINDAKİ EN ÖNEMLİ OLAYLAR595
Zekât Toplamanın Tertip Edilişi 595
Bu Aşamadaki En Önemli Seriyyeler 596
Zelkifleyn'e Gönderilen Tufeyl İbni Amr'ın Seriyyesi: 596
Tayy Memleketinde Bulunan "Füls" Putunun Yıkımı İçin Gönderilen Ali İbni Ebi Talib'in Seriyyesi: 597
Zulhalese'ye Gönderilen Cerir bin Abdullah El-Beceli'nin Seriyyesi: .597

Adiy İbni Hatım'ın Müslüman Oluşu 598
Bu Kıssadaki Çok Sayıda Dersler ve İbretlerden Bazıları 599
Hicri Sekizinci Yılında Çeşitli Olaylar 600

ON YEDİNCİ BÖLÜM
GÜÇLÜK GAZVESİ TEBUK

1. KONU

GAZVENİN TARİHİ, İSİMLERİ VE SEBEPLERİ 603
Gazvenin Tarihi ve İsimleri 603
Gazvenin Sebepleri 604
Bu Gazvede İnfak ve Müminlerin Cihada Olan Hırsı 605
Tebuk Gazvesi'ne Karşı Münafıkların Sergiledikleri Tutum 610
Seferberliğin İmanı ve Ordunun Hazırlanması 613

2. KONU

TEBUK YOLUNDA CEREYAN EDEN OLAYLAR VE TEBUK'A VARIŞ 617
Ebu Zer El-Ğifari'nin Hikayesi 617
Bu Kıssadaki Dersler ve İbretlerden Bazıları Şunlardır 618
Ebu Hayseme'nin Hikayesi 619
Bu Kıssadaki Bazı Dersler ve İbretler Şunlardır 620
- Müslüman, Canlı Yüreğin Sahibidir 620
- Resûlullah (sav)'in Ashabını Tanıması 620
- Ebu Hayseme'nin Sağduyusu, Sabrı ve Azminin Nüfuzu 621
- Komutanın Kendi Askerini Kınamasının Etkisi Vardır 621

İslâm Ordusu Tebuk'da 621
İslâm Ordusunun Semud Diyarından Geçişi Sırasında
Resûlüllah (sav)'in Yaptığı Tavsiyeler 623
Büyük Sahabe Abdullah'ın (Zül-Bicadeyn) Vefatı 624
Bu Kıssadaki Dersler, Hikmetler ve Faydaları Şunlardır 624
- Peygamber (sav)'in Hayatlarında ve Vefatlarında
  Ashabına Hürmeti ve Onları Tazim Etmesi 624
- Geceleyin Defnetmenin Caiz Oluşu ve Hayırlı İşlerde
  Gıpta Etmenin Meşru Olması 625

Tebuk Gazvesi'nde Meydana Gelen Bazı Mucizeler 626
Tebuk Gazvesi Esnasında Münafıkların Tutumları
Hakkında Kur'an-ı Kerim'in Okunması 629
Müminlere Eziyet Etmek Ve Resûlullah (sav)'e Suikast Girişimi 631

3. KONU

TEBUK'TAN MEDİNE'YE DÖNÜŞ 633
Gazveden Geri Kalanlar ve Dırar Mescidi 633
Allah'ın Mazeretini Kabul Ettiği (Meşru) Mazeretleri Olanlar 533
Tevbekârlar 634
Medine Çevresinde İkamet Eden Bedevi Münafıklar 636
Medine Münafıklarından Geri Kalanlar 637
Dırar Mescidi 639
Dırar Mescidi Kıssasındaki Ders ve Faydalardan Bazıları 642
Küfür Bir Tek Millettir 642
Müslümanlara Hile Yapma Girişimi 642
Koruma Bakımından Allah (cc) Herkesten Daha Hayırlıdır ve O, Merhametlilerin En Merhametlisidir 643
Keskin Nebevi İlaç 643
Dırar Mescidi Hükmünde Olan Şeyler 643
Dırar Mescidi'ne İlhak Edilen Şeylerin Tanınması İçin Genel Bir Kural 644
İslam Diyarındaki Dırar Mescitleri 645

4. KONU

GERİDE BIRAKILAN ÜÇ KİŞİNİN HİKÂYESİ 646
Bu Hikayedeki Dersler, İbretler ve Faydalar 652
Müslüman Toplumunun, Komuta Merkezinden Çıkan Bütün Emirleri Uygulaması 654
Allah'a ve Resûlüne Tam Bir Vela 654
Allah'ın Kulunun Tövbesini Kabul Etmesi, Sadık Kimselerin Bildiği Bir Dinî Değerdir 655
Nimetin Hâsıl Olması Hâlinde Allah'a Şükretmek İçin Çeşitli İbadetler Meşru Olmaktadır 656

5. KONU

Tebuk Gazvesi Bahsinde Kur'an Metodundan İşaretler 658
Bu Gazvede Şura İle Hareket Etmek 659
Ordu Şiddetli Bir Susuzluğa Maruz Kaldığı Zaman Ebubekir Sıddık'ın Yaptığı Müşaverenin Kabul Edilmesi 659
Orduya Açlık İsabet Ettiği Zaman Develerin Kesilmesinden Vazgeçilmesi Konusunda Ömer İbni Hattab'ın Yaptığı Teklifin Kabul Edilmesi 660
Şam Sınırını Geçmemek ve Medine'ye Geri Dönme Konusunda Ömer'in Yaptığı Teklifin Kabul Edilmesi 660
Zor Bir Pratik Eğitim 661

Bu Gazvenin En Önemli Sonuçları 661

6. KONU

TEBUK GAZVESİ İLE VEDA HACCI ARASINDA MEYDANA GELEN ÖNEMLİ OLAYLAR 664

Sakif Kabilesinin Heyeti ve Müslüman olmaları 664
Münafıkların Lideri Abdullah İbni Ubey İbni Selul'un Ölümü 669
Münafıkların Aleyhinde Ortaya Çıkan En Önemli Hükümler 671
Müslümanlara Zarar Vermek İçin Kurdukları Mescid-i Dırar'ın Yıktırılması 671
Münafıkların Sıfatlarını ve Amellerini Apaçık Bir Şekilde Ortaya Çıkarmak 672
Peygamber (sav)'in Eşlerini Serbest Etmesi 672
Hz. Ebubekir (ra)'in İnsanlara Yaptığı Hac 677
Heyetler Yılı (Hicri 9. Yıl) 679
Abdu Kays Heyeti 682
Sa'd İbni Bekroğullarını Temsilen Gelen Dimam İbni Salebe Heyeti ...683
Necran Hıristiyan Heyeti 685
İslâm İlke ve Esaslarını Öğretmek ve İdare ve Mal İşlerini Tanzim Etmek İçin
Etrafa Elçiler Gönderilmesi 687
Haris İbni Ka'b Oğullarına Halid (ra)'ın Gönderilişi (Hicri 10. Yıl) 687
Muaz İbni Cebel ve Ebu Musa El- Eşari'nin Yemen'e Gönderilişi 688
c- İdare ve Mali İşlerin Düzenlenmesi 690

7. KONU

VEDA HACCI 692

Peygamber (sav) Haccı Nasıl Yaptı? 693
Dersler, İbretler ve Faydalar 700
- **Ümmetin Ulaştığı Olgunluk Merhalesi:** 700
- Günahlardan Uzak Durma ve Cahiliye ile Olan Bağların Kesilmesi Üzerine Fertlerin Eğitilmesi: 700
- Temel İlkeler Üzerinde Toplumu Terbiye Etmek: 701

Veda Haccı Hutbelerinden Eğitici Uslüplar 703
Hutbelerin Tekrarlanması 740
Hazır Bulunanlar Hazır Bulunmayanlara İletsinler 740
Hazır Bulunanların Dikkatini Hatibin Söylediklerine Çekmek 740
Veda Haccı'ndan Çıkarılan Bazı Fıhki Hükümler 705
Kolaylaştırma Metodu: (Zararı Yok! Zararı Yok) 706

Hac Günlerinin İsimlendirilmesindeki Bazı Faydalar 706

8. KONU

RESÛLULLAH (SAV)'İN HASTALANMASI VE VEFATI 708

Vefatına İşaret Eden Ayet ve Hadisler 708
Resûlullah (sav)'in Vefatına İşaret Eden Hadisler 710
Resûlüllah (sav)'in Hastalığı 712
Hastalığın Başlaması: 712
Peygamber (sav)'in Baki Kabristanını, Uhud Şehitlerini Ziyaret
Etmesi ve Onların Üzerlerine Namaz Kılması 713
Resûlullah (sav) Hastalığını Hz. Aişe'nin Evinde Geçirmesi İçin
Diğer Zevcelerinden İzin İstemesi ve Hastalığının Ağırlaşması 714
Son Günlerinde Resûlüllah (sav)'in Bazı Vasiyetleri 714
Ensar'ı Gözetmeyi Vasiyet Etmesi 714
Arap Yarımadasından Müşriklerin Çıkarılması ve Gelen Heyetlerin
Ödüllendirilmesi 715
Kabrinin Mescit Edinilmesinden Nehyetmesi 715
Allah'a Karşı Hüsnüzanda Bulunmayı Emretmesi 715
Namazı ve Köleleri Korumayı Vasiyet Etmesi 716
Peygamberliği Müjdeleyen Şeylerden Başka Hiçbir Şey Kalmamıştır ...716
Hz. Ebubekir (ra) Müslümanlara Namaz Kıldırıyor 716
Hz. Mustafa (sav)'in Hayatından Son Saatler 717
Refik-i Âlâ'ya (Yüce Dosta) Yolculuk 718
Resûlullah (sav) Dünyadan Nasıl Ayrıldı? 719
Facianın Korkunçluğu ve Ona Karşı Hz. Ebubekir'in Tutumu 719
Hz. Ebubekir (ra)'a Halife Olarak Biat Edilmesi 721
Resûlullah (sav)'in Yıkanması, Kefenlenmesi
ve Cenaze Namazının Kılınması 721
Defnedildiği Yer-Kabrinin Sıfatı-Onu Kim Defnetti?
-Ne Zaman Defnedildi? 722
Resûlüllah (sav) Hakkında Söylenen Bazı Mersiyeler 724
Sonuç 728